

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА АКАДЕМІЯ
ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ

**УКРАЇНА НА ШЛЯХУ СОЦІАЛЬНО -
ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
НАУКОВИЙ ПОГЛЯД МОЛОДІ**

**XVII Всеукраїнська студентська науково-
практична конференція**

II ТОМ

25 квітня 2014 року

Дніпропетровськ - 2014

УДК 316.42:330.3:339.9
ББК 65.9(4Укр)

У45 Україна на шляху соціально-економічних перетворень в умовах глобалізації: науковий погляд молоді : Тези XVII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 квітня 2014 року). – Дніпропетровськ, ДДФА, 2014. – Т. 2. - 452 с.

Збірник містить тези доповідей, присвячених актуальним теоретичним і практичним питанням соціально-економічного розвитку регіонів України, представлених на XVII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції, що відбулася в Дніпропетровській державній фінансовій академії 25 квітня 2014 року.

Матеріали конференції можуть бути корисними студентам, аспірантам та молодим вченим.

ОРГКОМІТЕТ

- Голова: Лисяк Л.В.** - проректор з наукової роботи, доктор економічних наук, професор.
- Члени організаційного комітету:
- Хмельницька В.Б.** - провідний фахівець науково-методичного відділу з питань студентської науково-дослідної роботи – заступник голови комітету;
- Гетьман О.О.** - к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці;
- Пономарьова О.Б.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри фінансів підприємств та банківської справи, ст.. викладач;
- Туболець І.І.** - к.е.н., доцент, керівник студентської науково-дослідної групи кафедри фінансів підприємств та банківської справи;
- Величкін В.О.** - к.т.н., доцент кафедри фінансів підприємств та банківської справи;
- Захарова Н.І.** - ст. викладач кафедри податків;
- Пікуліна Н.Ю.** - к.е.н., доцент кафедри обліку та економічного аналізу;
- Мищенко Д.А.** - к.е.н., доцент кафедри фінансів та державного управління;
- Рибальченко Л.В.** - к.е.н., доцент кафедри математичного моделювання та інформаційних систем в економіці;
- Ромашук Л.В.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри математичного моделювання та інформаційних систем в економіці, ст.. викладач;
- Сорока К.О.** - к.е.н., доцент кафедри менеджменту;
- Давидова М.К.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри іноземних мов, ст. викладач;
- Чечельницька А.В.** - к.іст.н., доцент кафедри гуманітарних дисциплін;
- Коршун Т.С.** - керівник студентської науково-дослідної групи кафедри гуманітарних дисциплін, к.філос.н.
- Черевко О.Л.** - асистент кафедри економіки підприємств;
- Осацька Ю.Є.** - к.е.н., доцент кафедри економічної теорії;
- Беркут В.М.** - начальник відділу інформаційних технологій;
- Малигіна Л.І.** - начальник редакційно-видавничого відділу

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

© Автори, 2014

© ДДФА, 2014

VII СЕКЦІЯ СУЧАСНИЙ ДИСКУРС В ТВОРЧОСТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

*Артеменко В.В., студентка
науковий керівник – Чечельницька Г.В., к.іст.н. доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СУЧАСНИЙ ДИСКУРС ТВОРЧОСТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

У культурному іконостасі України беззаперечним моральним авторитетом є Тарас Шевченко. Поет. Художник. Людина, доля якої була й залишається взірцевим прикладом «служіння народу».

1. Випереджаючи час

У своїх творчих пошуках Шевченко значно випереджав не лише сучасників-українців, але й, якщо мова про живопис, багатьох провідних художників-європейців. Чому ж сьогодні більшість академічних дослідників його творчості, а ще гірше – шкільні програми та викладачі - продовжують інтерпретувати його спадщину за взірцями та методиками першої половини ХХ ст.?

Відтак маємо справу з небезпечною культурною ситуацією, у якій одним із головних конфліктів бачиться протистояння усталеного народницького канонізованого образу, який не лише дисонує з мистецькими пошуками Шевченка, але й значно утруднює шлях до його творчих здобутків. Не раз і не двічі доводилося чути від молоді: «а чому нам про це не говорять...». Байдуже де – в школі, родині, численних гуртках.

В умовах новітнього інформаційного суспільства, в яке сьогодні включена й Україна, це однозначно деформує сприйняття постаті Шевченка дітьми, які замість пізнання такого багатогранного явища, як Тарас Шевченко, у всій його повноті та складності, обмежуються наперед заданими народницько-патріотичними та суспільно-політичними схемами, в яких давно не осмислюють класику ні поляки, ні німці, ні британці, ні навіть росіяни. Треба прагнути максимально наблизити Шевченкову спадщину та долю до інтересів та доль сучасної молодої людини, показати, що Шевченко, як здається збоку, легко долав соціальні та культурні комплекси бездержавного народу.

2. Цікавий Шевченко

Сутність питання полягає в тому, яким чином сучасними інформаційними, мистецькими та культурними засобами показати, що Шевченко-поет, Шевченко - художник й Шевченко - громадянин – це завжди сучасно і завжди в епіцентрі того, що ми називаємо українським культурним світом. Що, може, надійшов час дещо трансформувати народницький образ бодай задля того, щоб підняти інтерес до віршів, малярської спадщини та громадського чину. Тобто, повернутися лицем до конкретних творів і конкретних живих ситуацій, які будуть психологічно близькі сучасній людині.

3. Звернення до «Кобзаря»

Треба звертатись до «Кобзаря», шукаючи в ньому відповіді на болючі питання сучасності, адже недаремно закликав поет:

Учітесь, читайте
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...

Багато років пройшло після смерті Тараса Шевченка. Але його поезії, його картини забути неможливо. Вірші Кобзаря завжди на слуху. Вони підтримували українців під час багатьох війн, бідуювання, під час пошестей і голоду. Вони ставали наче добрими порадиниками у скруті, бо написані з такою щирістю, що душа бринить від щастя чи від туги. Багато з них стали піснями, і тепер вже ніхто не може їх відрізнити від народних пісень.

Більш ніж півтора століття минуло з того моменту, як перестало битись благородне серце геніального Кобзаря. Але світлий образ його безсмертний, як і сам народ, що його породив. Золотими променями сонця засяяла свобода над Україною, майорить над нею синьо-жовтий прапор, що засвідчує волю і самостійність. Поет знав, що буде так: вірив у нас.

Шевченка називають пророком, так як багато з того, про що він писав у своїх творах, збулося, і вони не втратили своєї актуальності. Іноді навіть здається, що писав він більше не для своїх несвідомих сучасників, а для сьогодення; прагнув від чогось застерегти, щось порадити, направити на путь істинну правнуків своїх. Одним із таких пророчих творів є «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не Україні моє дружнєє посланіє». У ньому він описує одвічну трагедію українського народу, сини якого забувають, чиего вони роду-племені діти, закликає «схаменутися» і говорить:

Немає на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра...

Його поезії відкрили українцям двері у незнаний досі світ, дали зрозуміти, що їхня мова незгірша за інші, а навіть навпаки: такої мелодійної, задушевної мови треба ще пошукати.

Саме завдяки своєму народному характеру твори Великого Кобзаря і сьогодні живуть серед нас. І сьогодні є напрочуд актуальними. Думається, знайдуться люди, які посміхнуться після цих слів. Яка, мовляв, актуальність, якщо минуло 200 років, якщо кріпацтво давно скасовано, якщо Україна вже більше двох десятиліть є вільною країною?! Але я твердо повторю: твори Тараса Шевченка є актуальними і сьогодні.

4. Шевченко – наш сучасник

Як би там не було, а це людина з великої літери. А таких людей ім'я не розтане у віках. «Шевченко – наш сучасник», – звикли казати ми, але небагато хто розуміє, що власне значить цей вираз. Сьогодні деякі люди ставляться до літератури скептично. Мовляв, застаріли ці пристрасті, а час, про який йдеться в літературних творах, давно

минує. Це помилка - думати так, і дуже серйозна помилка! В українській літературі існує багато чудових авторів, творами яких зачитується чимало людей. І, мабуть, одним із перших тут треба назвати нашого Кобзаря. Поет знав, що буде так: вірив у нас.

Взагалі, Шевченка можна розуміти по-різному. До того ж, справжній Шевченко досі так і до кінця і не прочитаний. Цікаво спостерігати, як його, самоучку, не здатні повністю осягнути люди з науковими ступенями або двома вищими освітами.

Сьогодні ми знаємо дуже багато про життя і творчість Тараса Григоровича. Нам відомо, що Шевченко не був ані святом, ані людиною, зануреною у надхмарні світи. Він був людиною розумною, інтелігентною та обдарованою. А життя Кобзаря можна вважати мірилом нашої історії. Т.Г. Шевченко – наш сучасник, він говорить про наші сучасні болючі проблеми, радить, підказує, навчає, вчить Великої Любові до матері України та захисту Волі свого українського народу. Думаю, що новий потік високих слів, масово пролитий від надмірної любові під час святкування 200-літнього ювілею поета, ще більше зміцнить культурну стіну, яка дедалі відчутніше відділяє від інформаційної культури сучасного світу як Шевченка, так і всю вітчизняну класику.

Література: 1. Ващенко В.С. Мова Т. Шевченка / В.С. Ващенко. – Харків, 1963. 2. Калашник В.С. Структурно-функціональні різновиди афоризмів / В.С. Калашник // Культура слова. – К., 1989. – С. 13-22. 3. Манякіна Т.І. Логіко-семантична класифікація афоризмів / Т.І. Манякіна // Питання теорії романо-германських мов. – Дніпропетровськ, 1975. – С. 54-59. 4. <http://www.kyiv.svoboda.org.ua/>

*Полтавець А.О., студентка
Науковий керівник - Маринкевич С.М., к.філол.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НОВЕ СЛОВО У ШЕВЧЕНКОЗНАВСТВІ

Шевченко є основоположником і родоначальником нової української літератури. Він установив ту структуру української літературної мови, яка збереглась як основа сучасної мови. Творчість Шевченка постає чи не найвидатнішим всеєвропейським і світовим явищем, бо досі, як слушно зауважив Вадим Скуратівський, «вікове горе має, по суті, не мало своїх літературних уст, не розверзалося ними, не прорізалося своїм художнім голосом» [3, с. 22].

До найповніших у дожовтневій біографістиці праць належить двотомна біографія, написана О. Кониським на основі багатьох доти невідомих матеріалів, у збиранні яких взяло участь широке коло громадськості, – «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя» (Львів, 1898, 1901). Тут уперше значне місце приділене не лише життєпису, а й літературній та мистецькій біографії, психології

творчості. Кониський пішов далі від своїх попередників у висвітленні участі Шевченка в революційно-визвольній боротьбі, але обмежився – відповідно до властивої йому ліберально-буржуазної просвітянської ідеології – визначенням поета як діяча демократичного плану; революційність його світогляду, його громадська діяльність залишилися поза увагою автора.

Між численними популярними біографічними нарисами вирізняються чіткою демократичною позицією книжки В. Краніхфельда (1901, 1911, 1914) і В. Яковенка (1894).

У радянські часи справу шевченкознавства продовжили: М. Шагінян видала працю «Тарас Шевченко» (1946), у якій названі заборонені і не поширювані на Україні праці про Шевченка, зокрема, біографічні. П. Зайцев «Життя Тараса Шевченка» (1955) – талановита монографія, що описує правдиву біографію митця через драматичні події, в Україні так і не була прийнятою цензурними приписами. Підготовка до шевченківських ювілеїв 1961 та 1964 рр. стимулювала широке розгортання досліджень, пошуки нових матеріалів. Видано двотомну бібліографію шевченкіани (1963), що охопила публікації 1839 – 1959 рр. Готується нове дванадцятитомне академічне видання літературної мистецької спадщини поета. Опубліковано значну кількість популярних критико-біографічних нарисів, збірників праць, монографій. Серед них – монографії Є. Кирилюка «Т.Г. Шевченко. Життя і творчість» (К., 1959, доповнена й перевидана 1964), Ф. Прийми «Шевченко и русская литература XIX века» (М.; Л., 1961), відзначені Ленінською премією 1964 р.

За цей період збільшилась джерельна база: вийшло друком нове повне видання творів поета у шести томах (1963 – 1964), чотиритомне видання мистецької спадщини, ряд збірників праць наукових шевченківських конференцій, два збірники досліджень, видані Державним музеєм Т.Г. Шевченка в Києві, два видання збірника біографічних документів, упорядкованого цим же музеєм, збірник спогадів, низка статей і монографій, узагальнююче дослідження, що містить і огляд біографічних праць, – «Шевченкознавство. Підсумки й проблеми» (1975) і, що найважливіше, – двотомний «Шевченківський словник» (1976 – 1977) з великою кількістю різного обсягу біографічних розвідок. Серед біографічних досліджень заслуговують на особливу увагу праці Ф. Прийми, П. Жура, Л. Большакова, Є. Кирилюка, А. Костенка й Е. Умірбаєва, Г. Сергієнка, Н. Чернишевської.

У публікаціях часів незалежної України розглядається широке коло проблем, пов'язаних із сучасним розумінням і баченням творчості Т. Шевченка. Зокрема, у них підкреслюється визначальне значення постаті Т. Шевченка для національного самовизначення українців та формування їхньої духовності й культури, осмислюється специфіка відтворення архетипів національного буття у поезії Т. Шевченка, висвітлюються особливості образно-символічної репрезентації образу України у його художньому та малярському доробку, досліджується вплив творчості Т. Шевченка на формування

світогляду провідних діячів українського національного відродження. Нині відомо безліч різноманітних публікацій, пов'язаних із творчістю Шевченка, наприклад, Білецький Л. Шевченкіана. У трьох томах. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013; Задорожна С. Тарас Шевченко і виклики сучасної доби. – К., 2013; Мейзерська Т. Типологія імагінативного мислення Т. Шевченка. – К., 2010; Білокінь В. Аксіологічний аспект означення часу відвідування могили Тараса Шевченка (за матеріалами книг вражень). – К., 2007; тощо.

Література: 1. Боронь О. Поетика простору в творчості Тараса Шевченка: автореф. дис. канд. філол.наук: 10.01.01 / О. Боронь. – К., 2004. – 15 с. 2. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість / І. Дзюба. – К., 2008. 3. Жулинський М. Тарас Шевченко: духовна реалізація пророцтва / М. Жулинський // Шевченко Т. Кобзар. – Рівне, 2010. 4. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму / Т. Бовсунівська. – Ч. 1: Етногенезітеогенез. – К., 2007. – 155 с.

Діброва А., студент
Науковий керівник - Маринкевич С.М., к.філол.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

ХРИСТІЯНСТВО У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Віра Тараса Шевченка була й залишається однією з найбільших контраверсій у шевченкознавстві. Його словесна й художньо-мистецька творчість не дає однозначної відповіді на питання щодо ставлення Шевченка до Бога, до церкви, до релігії й віровизнання. І це не тому, що в нього на ці проблеми були суперечливі, непослідовні чи плутані погляди, навпаки, вони у нього системні, ясні й визначені.

Творчість Шевченка - це його постійний діалог із Богом, який почався ще з дитинства. Про своє раннє спілкування з Богом Шевченко щиро й зворушливо писав у вірші «Мені тринадцятий минало...»:

Уже покликали до паю,
А я собі у бур'яні
Молюся Богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тоді так приязно молилось...

Релігійність Шевченка найкраще відображають його безпосередні вислови в особистих листах до інших людей та записи власного Щоденника. Саме вони дають нам змогу найбільш повно відповісти на питання про світоглядні орієнтації поета. У листі до Анни Толстої в січні 1857 року Т. Шевченко пише, що він принаймні є «бездоганим християнином». Княжні Варварі Рєпніній поет зізнається, що єдиною відрадою для нього в часи заслання була Біблія: «Я читаю її без вивчення, щоденно і щогодинно». З листів Т. Шевченка до його друзів бачимо, що він щоранку молився Богові, відвідував богослужіння у церкві, говорив, сповідався, дотримувався

інших таїнств. У поемі «Варнак» Шевченко пише: «Свята велика справа релігія для людини, тим більше для такої, як я, грішної». Отже, Т. Шевченко сам визнав, що він є релігійною людиною та вірить у Бога.

«Словник мови Т. Шевченка» засвідчує, що слова «Бог», «Господь», «Божий», «Творець» вживаються ним понад тисячу разів. Як відзначає митрополит Іларіон (Огієнко), «слово Бог чи Господь і слова похідні від них стрічаються сотні раз у «Кобзарі», стрічаються на кожному кроці. Враження таке, що Шевченко міцно зрісся з Богом, і він постійно в його душі і серці, і автор не може ніколи забути про нього. Бог у Шевченка міцно пов'язаний з людиною в одне нерозривне ціле» [2, с. 227].

Тарас Шевченко, беззавітно вірячи в Бога і будучи християнином, мав доволі критичний погляд на морально-етичні й обрядові аспекти православ'я. Дух Правди - ось що пронизує всю художню і поетичну творчість поета. Джерелом насаги й сили духу Шевченка була насамперед поєднана з любов'ю до свого народу його глибока релігійна віра. Можна погодитися з Володимиром Слюзарем, який зазначає, що «його віра йшла в парі із рівнем його свободи і свободою його народу. Всі герої у творах Шевченка були борцями за правду і волю своєї нації - і, найголовніше, віруючими християнами... Тільки чинна віра, діяльна, була для Шевченка справжньою вірою. Шевченко служив до кінця свого життя і вмер на службі нації й Богові!»[4].

Проте палітра світоглядних орієнтацій Шевченка не дає підстав для однозначних оцінок. Розглядаючи їх, його антиклерикалізм ототожнювали з атеїзмом, тим часом як обов'язкового зв'язку між ними немає. Антиклерикалізм поета не спрямований проти християнства. Він закликає:

Молітьесь Богові одному,
Молітьесь Правді на землі,
І більше на землі нікому
Не поклонітьсь. Все брехня –
Попи й царі.

Євген Сверстюк, добрий знавець спадщини поета, ставлячи питання про атеїзм Шевченка, зауважує загальну релігійність серед тодішньої освіченої інтелігенції: «Глибока релігійність входила вже в саме поняття народний поет, бо яким же українським народним поетом міг бути поет без Бога? Народний поет Шевченко, народний філософ Сковорода – це постаті передовсім духовного профілю, в тому розумінні, що план побутовий чи соціально-політичний у них не на першому місці. Основною точкою відліку всього у них є Бог і «єдина на землі служба Богові»[3, с. 231].

Поет часто в своїх творах повторює думку про Божу причинність: “Все од Бога, од Бога все! А сам нічого дурний не вдіє чоловік!” Від Бога Шевченко виводить все багатство розуму,

шляхетність духу людини, її славу й волю, навіть духовну недосконалість та сірість:

І талан, і безталання –
Все, каже, од Бога!
Вседержителя святого,
А більш – ні од кого.

Сказане дає підстави для висновку, що Шевченко не мав атеїстично зорієнтованого світогляду.

Думки, які б прямо заперечували існування Бога, лише двічі трапляються у творах Т.Шевченка. Деякі дослідники, обґрунтовуючи положення, що поет був атеїстом, при цьому посилаються на таке його категоричне судження:

Бо немає Господа на небі!
А ви в ярмі падаєте
Та якогось раю на тім
Світі благаєте?
Немає! Немає!

Але, уважно прочитавши ці рядки, можна відзначити, що вони не містять прямого заперечення буття Бога. Тут йдеться лише про те, що його немає на небі, а слова «Заповіту» *«Все покину і долину до самого Бога молитися... а до того, Я не знаю бога»* також не означають, що Шевченко ними заперечував основну релігійну ідею. «Не знаю» – це не означає, що Бога немає.

Іван Огієнко вважає, що «нарікання» Шевченка на Бога були «випадковою ненормальністю» і «виходили виключно з його розпачу, в який він впадав через неймовірно тяжкий стан життя – і всієї України, і свого власного». Митрополит зауважує, що «саме розпач призводив поета до того, що він впадав у відчай і накидався на всіх, винних і невинних, навіть на Бога. Але вся творчість Шевченка засвідчує, що Бог для нього – «як батько рідний». І він до нього всі претензії несе і скеровує, як люблячий син. Ці Шевченкові звернення часто є, власне, синівські, хоч і насичені великою дратівливістю, хоч і неспокійні, але завжди виправдані тяжкою дійсністю» [2, с. 227].

У поета свій підхід до християнства. «Шевченко наскрізь релігійний, він – теїст, – зауважує відомий дослідник його творчості професор Степан Смаль-Стоцький. – Він знає один етичний закон правдивої релігії, який прикладає до всіх людських діл – закон безмежної любові, закон абсолютної, чистої, живої Правди-Істини і Правди-Справедливості. Любов і Правда – це його Бог, якому він поклоняється, вважаючи все інше за брехню. Не з правдивим Богом веде він війну, не проти Христа підіймає Шевченко бунт, а проти пофальшованого, лицемірного християнства, що сталося посміховищем, що наказує бити поклони «за кражу, за війну, за кров». За таку етику Христос не розпинався на хресті, той Христос, що перед ним б'є поклони Шевченко» [Цит. за: 1, с. 202].

Шевченко був християнином філософічного складу мислення. Він готовий був навіть душу погубити, аби лиш його народ був

помилуваний і прощений, аби зменшилися – чи й зовсім були скасовані – його страждання.

Воскресну нині! Ради їх,
Людей закованих моїх
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.

Отже, зважаючи на наведені вище факти, можна дійти до висновку, що Тарас Шевченко дійсно вірив і визнавав християнську віру та Бога протягом усього життя. За словами Михайла Драгоманова, він був «щирим християнином». Шевченко неодноразово називав себе християнином, однак не зустрічаємо, щоб називав себе «православним» чи «католиком». Шевченко сповідував євангельсько-християнську віру, що недвозначно впливає зі свідчень сучасників та його художніх творів, зокрема поезій, листів, присвячених друзям, «Щоденника і Букваря». Як правдивий євангельський християнин, він для себе не шукав на землі ні слави, ні багатства, ні легкого життя, але того найбільшого дару, що його приніс на землю людям Божий Син – святої любові: «Мені ж, мій Боже, на землі / Подай любов, сердечний рай! / І більш нічого не давай!» («Молитва»). Ведений цією любов'ю, він уже нікого не проклинає та не бажає зла-помсти нікому, але молиться за всіх: «Злоначинаючих спина, / У пута кутії не куй... А всім нам вкупі на землі / Єдиномислиє подай / І братолюбіє пошли» («Молитва»).

Влучно про позицію Кобзаря сказав Євген Сверстюк: «Шевченко ніколи не був антирелігійним чи антихристиянським, він завжди був антифарисейським».

Література: 1. Бучинський Д. Християнсько-філософська думка Т.Г. Шевченка / Д. Бучинський – К., 2010. 2. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Тарас Шевченко / І. Огієнко. – К., 1998. 3.Сверстюк Є. Гоголь і українська ніч / Є. Сверстюк. – К., 2003. 4.Слюзар В. Тарас Шевченко перемиг з вірою / В. Слюзар // Голос України. – 1999. – 22 травня.

*Тіоццо А.П., Ковтун Є.І., студенти
Науковий керівник - Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТВОРЧА СПАДЩИНА ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ (До 200-річчя Т.Г. Шевченка)

У літературі кожного народу, серед її великих творців, є поети, імена яких оповиті невмирущою любов'ю і славою. Таким поетом українського народу є Тарас Шевченко, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших вершин людського генія. Про Т.Г. Шевченка – поета, письменника, художника, громадського діяча та людину – написано вже не одну сотню книжок мовами різних народів світу, не

одну тисячу наукових розвідок та публіцистичних і популярних статей. Ще й досі, мабуть, не підраховано кількість виголошених на його честь доповідей та промов.

Тарас Григорович Шевченко залишив по собі величезну творчу спадщину: чудові твори, славнозвісний «Кобзар», який уславив нашу поетичність. Про велику світову славу великого Кобзаря свідчать пам'ятники, встановлені в різних країнах світу: у Палермо (Канада), Бухаресті, Вашингтоні, Нью-Йорку, Парижі тощо. Навряд чи є на земній кулі куточок, де б не звучала полум'яна поезія Великого Кобзаря, навряд чи існує мова, якою б не було перекладено “Заповіт”, де він просив нащадків згадувати його.

Шевченка завжди любили й тягнулися до його світлих думок, актуальність яких не згасала відповідно до історичного часу.

Постать Тараса Шевченка глибоко вкорінена у національну пам'ять українського народу. Протягом вже понад півтора століття з часу перепоховання праху поета на Чернечій горі триває процес конструювання його меморіального образу, що зазнавав помітних трансформацій в ту чи іншу історичну епоху й супроводжувався формуванням відповідного комеморативного канону [1, с. 720].

Велич Тараса Шевченка полягала в тому, що його стихійний революційний протест набрав конкретного політичного змісту. Він був революціонером не тільки тому, що його обурювали страждання народу, не тільки тому, що від дідів і батьків він чув пісні про панщину, розповіді про Коліївщину, а й тому, що його думка, безперервно працюючи над проблемою соціального і національного визволення українського народу були співзвучними з думкою найпередовіших представників революційного, політичного і філософського мислення того часу.

Поезія Шевченка, сповнена революційної пристрасі, безумовно відігравала роль у формуванні волелюбного, демократичного світогляду не тільки українців, білорусів і слов'ян взагалі, а й інших пригноблених народів. Поборник дружби народів, Шевченко з особливою прихильністю ставився до пригноблених народів Сходу. Його висловлювання проти них пройняті теплотою і співчуттям. Шевченко втілював своє співчуття у своїх віршах. Він також розпалював в людях ту іскорку відчуття вольностей через свої вірші. Ці вірші і по сьогодні бринять у наших серцях.

Т. Шевченко – велетень духу, митець могутньої творчої сили, непримиренний борець проти будь-якого гноблення людини людиною. Поезія, мистецтво слова поєдналися в його творах з соціальною боротьбою і становлять з нею суцільний органічний сплав. Боротьбою за визволення народу, за соціальну справедливість і духовне розкріпачення мас Т. Шевченко здійснив найвище суспільне призначення поета.

Шевченкова спадщина зберігає своє естетичне і соціально-виховне значення у наш час. Вона близька українському читачеві і всьому прогресивному людству народністю, патріотизмом і волелюбністю.

Тарас Шевченко збагатив літературну мову нашого народу, вбираючи в себе з коліски всі болі й прагнення свого народу, всі барви й звуки свого краю, він перелив їх у пісенно-мальовничі слова. Шевченко перетворив українське слово на чисте золото поезії [2, с. 194-196].

Життя і творчість Кобзаря є для нас своєрідним моральним кодексом, твори Шевченка роблять людей кращими, ласкавішими, доброзичливішими. Без таких людей давним-давно зачерствіло б людське серце.

І зовсім уявити себе без Шевченка – все одно, що без неба над головою. Він – вершинна парость родового дерева нашої нації, виразник і хранитель народного духу. Навіть плоть його вознесена на вершину. Творчість Тараса Шевченка, густо й щиро зрошена любов'ю до Бога, є нашим національним золотим фондом духовності. Нам і берегти це духовне багатство, щоразу звертатися до нього в дні радощів і в години смутку. Будемо робити так, як робив Кобзар: носити Бога в душі і серці, вірити в його силу, доброту і могутність.

Література: 1. Андрусяк І. Шевченко і поклонники / Іван Андрусяк // Латання німбів / Іван Андрусяк. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2008. – 254 с. – С. 194-196. 2. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. – К.: Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 720 с. 194-196.

*Дундук В.М., студентка
Науковий керівник – Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО – ЦЕ НАШ СИМВОЛ ТА СИМВОЛ УКРАЇНСТВА В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ

Мета. В українському народі є культ Тараса Шевченка. Досить було «Кобзаря», щоб Шевченкова поезія стала тією неопалимою купиною, що привела нас через велику пустелю занепаду, неволі й зневір'я до вільної, самостійної України [1]. Мета роботи показати, як Т. Шевченко поступово займає належне йому місце і в пантеоні вселюдської культури, серед її велетнів, геніїв всесвітньої слави.

Актуальність. Тарас Григорович Шевченко – це наш символ, геній і дух. Які б часи не були: чи то царська імперія, чи то Союз Радянських Соціалістичних Республік, чи то сучасність – Шевченкове слово завжди актуальне. Його шанують усі і всюди.

Найбільша заслуга Кобзаря – це те, що він пробудив українців, звертаючись до славного минулого: гетьманщини, козаччини, фольклору, того, що є нашою гідністю. Очевидно, сьогодні нам бракує тої гідності.

Постановка проблеми. Колись в українській хаті мало бути обов'язково три речі: ікона, Біблія і «Кобзар» Шевченка. А чи всі зараз мають в хаті «Кобзар»? А якщо маємо, то чи читаємо?.. В творах Шевченка ми знайдемо шляхи до відповідей на питання сьогодення.

Адже він писав про Україну, ревно захищав національну гідність. «Не поет, бо це ж до болю мало, не трибун – бо це лиш рупор мас, і вже менш за все – «Кобзар Тара» – він, ким зайнялось і запалало» [2, с. 151].

У колах українських іммігрантів та їхніх нащадків Т. Шевченко відомий з патріотичних міркувань як найсвятіший символ до болю коханої та здебільшого навіки втраченої Вітчизни.

Що ж є мірою вселюдської величі Т. Шевченка, в чому ж значення його творчості як однієї з найбільших величин світової літератури? Про це влучно висловився основоположник українського перекладознавства І. Франко, автор понад п'ятдесяти шевченкознавчих студій різними мовами, враховуючи німецьку, англійську й польську, та сам перекладач двадцяти Шевченкових творів по-німецькому, називав Поетові твори «наскрізь національними і своєрідними» і стверджував, що незвичайна простота Шевченкового вислову, його мальовничість та натуральність ваблять перекладача, але шокрок створюють великі, часто незборимі труднощі при перекладанні. І. Франко наголошував, що для відтворення Шевченкового слова іншими мовами потрібні «золотарі з дуже делікатним струменем і дуже ніжною рукою» [4, с. 189].

Дотепер понад вісімдесят перекладачів намагалося донести Шевченкове Слово до англomовного читача. Були серед них аматори (Е.Дж. Гантер, П. Канді), досвідчені перекладачі (О. Івах, Джон Вір, П.П. Селвер, А.М. Біленко), університетські професори - славісти (К.О. Меннінг, В. Кіркконел, К.Г. Андрусин, М. Найдан), видатні літературні особистості, зокрема Е.Л. Войнич та Віра Річ. Уже вийшло друком чимало англomовних видань Поетових творів, зокрема в Лондоні (1911, 1961), Тюлоні (пров. Манітоба, 1922), Джерсі – Сіті (1945, 1965), Джерсі Сіті та Нью-Йорку (1961), Вінніпезі та Нью-Йорку (1961), Торонто (1961, 1964), Мюнхені (1961), Москві (1964, 1979), Києві (1977, 1988, 1989, 2001, 2007). Сіракузах (шт. Нью-Йорк, 2010) [1].

Поезії Т. Шевченка представлено в антологіях у англійському перекладі, вони доволі часто з'являються в англomовній періодиці.

Висновки. Поезія Шевченка – Поета, що в свідомості українського народу зайняв місце під рушниками на покутті, чільне місце – незаплямованим сонцем піднімається з України на загальнолюдські обрії.

Література: 1. Зарівчак Р. Тарас Шевченко як символ українства в англomовному світі. / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Foreign_Philology_123/articles/Zorivchak.pdf 2. Маланюк Є. Поезії / Є. Маланюк ; упор. Т. Салига. – Львів : Фенікс, 1992. – 686 с. 3. Словник мови Шевченка: у 2-х т. / редкол.: В.С. Ващенко та ін. – К. : Наук. думка, 1964. – Т. 1. – XVIII, 484 с. 4. Франко І. Шевченко в німецькій одязі / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К. : Наук. думка, 1982. – Т. 35. – С. 189 – 196. 5. Тарнавська М. Тихі розмови з вічністю: Збірка збірок і поза збірками / М. Тарнавська. – Філадельфія : Мости, 1999. – 102 с. 6. Шевченко Т. Вибрана поезія. Живопис. Графіка = Shevchenko T. Selected poems. Paintings. Graphic works / Т. Шевченко ; пер. Віри Річ. – К.: Вид-во «Мистецтво», 2007. – 608 с. 7. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 т. / Т. Шевченко. – К. : Наук. думка, 1989. – Т. 1. Поезії 1837-1847 р. – 528 с.

*Невмержицька С.О., студентка
Науковий керівник - Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

З КОБЗАРЕМ У СЕРЦІ

Про актуальність творчості Шевченка для нашого часу гарно говорять слова видатного українського літературного критика, публіциста, філософа та політичного діяча Дмитра Донцова: «Про Шевченка треба нині не на святах промовляти, а кричати на вуличних перехрестях. Щоб як дзвін тривоги калатало його слово! Ніколи бо не був він такий актуальний, як в наш час. Ніколи не було між нами стільки поглухлих, стільки сліпих...». [3]

Тарас Шевченко ніколи слів на вітер не кидав, а «Кобзар» є своєрідним підсумком та вершиною духовних пошуків українців. Тарас Шевченко є основоположником української літератури не стільки тому, що він перший писав літературною українською мовою. До нього вже писали І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко... Але Шевченко не тільки поєднав міську та сільську говірки, а головне, що він зробив для нашої мови та культури, то він посіяв духовні зерна, які без нас не можуть прорости. Не випадково сказано в Євангелії від Матвія: «Тоді Він казав Своім учням: Жниво справді велике та робітників мало; тож благайте Господаря жнива, щоб на жниво Своє Він робітників вислав». Ми не зможемо ніколи зрозуміти поезії Шевченка, якщо самі не будемо змінюватися. Зерна Шевченківської поезії лише тоді дають плоди, коли сіятимуться на ґрунт нашої духовної культури. Маємо, отже, ми змінюватися, а це найважче. Як важко плекати духовність, вчитися молитися у Шевченка (адже кожен його вірш, то є молитва), а як легко з нього робити ідола або боротися проти Шевченка. Дивно! А чому він на братчиків діяв немов «голос труби Архангельської», воскресив їх, покликав від духовної смерті до життя, а на нас ця поезія не діє? [2]

Буйна волелюбність – чи не найприкметніша риса «Кобзаря». [1]. Слово «свобода» поет супроводить найдорожчими епітетами, домінуючий настрій багатьох його поезій – це смуток за втраченою свободою і порив до неї, до «волі святої»:

Встане правда! Встане воля! І тобі одному Помоляться всі язики
Вовіки і віки...

Література: 1. Ворошин П. Життя Тараса Шевченка / П. Ворошин – [2-е вид.]. – К. : Обереги, 2004. – 483 с. 2. Донцов Д. Незримі скрижалі Кобзаря (Містика лицарства запорожського) / Д. Донцов // Українська Видавнича Спілка. – К. : 2009. – 93 с. 3. Донцов Д. Незримі скрижалі Кобзаря (Містика лицарства запорожського) / Д. Донцов // Українська Видавнича Спілка. – К. : 2009. – 257 с.

Погоріла Я.О., студентка
Науковий керівник – Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

ТВОРЧИСТЬ Т.Г. ШЕВЧЕНКА ПЕРІОДУ ЗАСЛАННЯ

Караюсь, мучусь, але не каюсь...

Актуальність теми дослідження. Творчість Тараса Григоровича Шевченка стала духовною основою формування сучасної української нації, тому що для всіх українців всіх поколінь Великий Кобзар став могутнім джерелом національної свідомості, символом України.

Мета роботи полягає у виявленні та характеристиці особливостей поетичної творчості Т.Г. Шевченка періоду заслання.

Постановка проблеми. «Художника Шевченко, за сочинение возмутительных и в высшей степени дерзких стихотворений, как одаренного крепким телосложением, определить рядовым в Оренбургский отдельный корпус, с правом выслуги, поручив начальству иметь строжайшее наблюдение, дабы от него, ни под каким видом, не могло выходить возмутительных и пасквильных починений» – саме такими словами було проголошено вирок Тарасу Шевченку [1].

Десять років солдатської неволі із царською «забороною писати і малювати» – найтрагічніша сторінка життя українського поета. Знаючи, що він буде покараний, Шевченко продовжує писати й малювати. «Караюсь, мучусь, але не каюсь» – таким було його життєве кредо [3].

Криючись від стороннього ока, поет пише вірші, у яких найголовнішим мотивом є невимовна туга за Батьківщиною, бажання повернутися на рідну землю, побачити знову свою Україну.

Саме циклом «В казематі» великий Кобзар розпочинає свою творчість періоду заслання. До нього увійшли 14 віршів, сповнених смутку, суму і самотності. Ув'язнений поет лине думкою до рідного краю, уявляє різні людські долі, яким теж властиве почуття самотності.

Глибиною самоаналізу позначена поезія «Мені однаково, чи буду...», у якій великий син України виражає не лише любов до неї і тугу за рідним краєм, а і здатність до самозречення в ім'я вітчизни.

Серце поета болить за своєю країною. Але у поезіях Шевченка немає мотивів відчаю чи зневіри, бо Кобзар зберігає спокій, вірить у краще. Він вірить, що ще повернеться на Батьківщину:

Може, ще я подивлюся
На мою Україну,
Може, ще я поділюся
Словами-сльозами
З дібровами зеленими!

Шевченко також звертається до історичної тематики, пише про сенс буття, про рідне слово, сміливо викриває жорстокість та підступність царів (поема «Царі»).

Саме у засланні поет пише вислів, який став головною характеристикою його творчості й усього його життя. У цьому вислові – незламність Кобзаря, його гідність, віра у справедливість[2]:

О думи мої! О славо злая!

За тебе марно я в чужому краю

Караюсь, мучуся... але не каюсь!

Значне місце в «невільницькій» поезії Шевченка посідають поезії, в яких автор правдиво показує і гнівно засуджує кріпосників, їх безчинства, моральну розбещеність. Цей мотив звучить і в поезії «І виріс я на чужині», і в поемі «Княжна».

Отже, ні тілесні недуги поета, ні муштра, яка завдала великих мук, фізичних страждань, не могли зломити його духу, його моральної високості.

А поезії цих років свідчать про те, що борець за правду не схилив голову перед царем та його слугами. Незважаючи на тяжкі обставини, Т. Шевченко писав поезії, сповнені антикріпосницьких, антицарських мотивів, бо завжди і скрізь поета хвилювала не стільки своя власна доля, скільки трагічна доля простого люду.

Література: 1. Анісов В.О. Літопис життя і творчості Т.Г. Шевченка : підруч. [доповн.] / В.О. Анісов, Є.П. Середя – [2-е вид.]. К. : Дніпро, 1976. – 213 с. 2. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / Павло Зайцев. – [2-е вид.]. – К. : Обереги, 2004. – 480 с. 3. Сліпушко О. Духовна держава Тараса Шевченка [монографія] / Оксана Сліпушко. – К. : 2013. – 180 с.

*Ткаченко Ю.О., студентка
Науковий керівник – Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ГОРДІСТЬ НАШОЇ СПАДЩИНИ

*Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя.
А то залізете на небо:
«І ми не ми, і я не я,
І все те бачив, і все знаю,
Нема ні пекла, ані раю.
Немає й Бога, тільки я!
Та куций німець узлуватий,
А більш нікого!»*

Актуальність і мета. Тарас Григорович сягнув верховин української і вселюдської культури як геніальний поет, мислитель, художник-академік. Зміни у сучасній культурі надають новий поштовх до розвитку українознавчих досліджень і можливість

комплексного підходу до вивчення історичних явищ і осіб, національного буття українців.

У літературі кожного народу, серед її великих творців, є поети, імена яких оповиті невмирущою любов'ю і славою. Таким поетом українського народу є Тарас Шевченко, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших вершин людського генія. Т. Шевченко – велетень духу, митець могутньої творчої сили, непримиренний борець проти будь-якого гноблення людини людиною. Поезія, мистецтво слова поєдналися в його творах з соціальною боротьбою і становлять з нею суцільний органічний сплав [3, 9].

Тарас Григорович Шевченко – слава нашого народу – залишив по собі величезну творчу спадщину: чудові твори, славнозвісний «Кобзар», який уславив нашу поетичність.

Поезія Шевченка, сповнена революційної пристрасті, безумовно відігравала роль у формуванні волелюбного, демократичного світогляду не тільки українців, білорусів і слов'ян взагалі, а й інших пригноблених народів. Поборник дружби народів, Шевченко з особливою прихильністю ставився до пригноблених народів Сходу.

Шевченкова спадщина зберігає своє естетичне і соціально-виховне значення у наш час. Вона близька українському читачеві і всьому прогресивному людству народністю, патріотизмом і волелюбністю. [6]

Значення літературної спадщини Шевченка – це також значення його «Кобзаря», який збагатив українське письменство новими темами та ідеями, образами і жанрами, ритмами і віршовими розмірами, тропами і стилістичними фігурами. З появою цієї книжки наша література поповнилася ліричними та епічними віршами, громадянськими та інтимними творами, романтичними баладами та різними видами поем. [5, 12]

Тарас Шевченко збагатив літературну мову нашого народу, вбираючи в себе з коліски всі болі й прагнення свого народу, всі барви й звуки свого краю, він перелив їх у пісенно-мальовничі слова. Шевченко перетворив українське слово на чисте золото поезії.

У Шевченка вчилась і вчиться багата українська література. Нема на Україні видатного, передового поета і письменника, який би не відчував на собі майбутнього впливу титана української поезії.

І зовсім уявити себе без Шевченка – все одно, що без неба над головою. Він – вершинна парость родового дерева нашої нації, виразник і хранитель народного духу. Навіть плоть його вознесена на вершину. [2]

Творчість Тараса Шевченка, густо й щиро зрошена любов'ю до Бога, є нашим національним золотим фондом духовності. Нам і берегти це духовне багатство, щоразу звертатися до нього в дні радощів і в години смутку. Будемо робити так, як робив Кобзар: носити Бога в душі і серці, вірити в його силу, доброту і могутність [1, 3]. Вже двісті років пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий

образ великого Кобзаря - безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця. Безсмертна могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота і пристрасність його слова, мужність і пісенність його віршів, самовіддана любов його до своєї Батьківщини, до свого народу. [5, 8].

Література: 1. Сумцов М. Вага і краса української народної поезії. – Х., 1910. 2. Шевченко Т. Твори. – Т. 1. – К., 1949. 3. Драгоманов М. Листи до І. Франка. – Л., 1906. 4. Украинский вестник. – 1916. – Ч. 5. 5. Горленко В. Альбоми и рисунки Шевченко в собрании В.В. Тарновского // Киевская старина. – 1886. – Ч. II. 6. Біографія Шевченка за спогадами сучасників. – К., 1958. 7. Шевченко Т. Твори. – Т. 2. – К., 1953. 8. Шевченко Т. Твори. – Т. 5. – К., 1953. 9. Спогади про Шевченка. – К., 1953. 10. Киевская старина. – 1899. – Ч. II. 11. Жемчужников Л.В крепостной деревне. Мои воспоминания из прошлого. – М., 1927. 12. Пам'яті Шевченка. Збірник статей. – К., 1939. 13. Шевченко Т.Г. в критиці. – К., 1953.

*Шарамок А.В., студентка
Науковий керівник – Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО – «ДУХОВНИЙ БАТЬКО» УКРАЇНЦІВ

Тараса Шевченка не випадково визнано фундатором нової української літератури. Хоча деякі тенденції її розвитку вже можна було побачити в окремих творах деяких письменників, але саме Шевченко перетворив українську літературу на явище літератури всесвітньої, його творчий геній ніби подолав звична кордони.

Саме в його творчості найповніше розвинулися засади, що згодом стали провідними для передових українських (і не лише українських) письменників другої половини ХІХ – початку ХХ століть: народність і реалізм, що розкривали справжнє життя в усій його повноті та багатогранності [2]. За висловом П. Грабовського, Шевченко «зробив літературу великою справою життя і вказав їй єдино достойний шлях служіння батьківщині».

Цим шляхом прямували Марко Вовчок, Панас Мирний, Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Леся Українка та інші. Його наступників приваблювала і громадська позиція Шевченка, надихав його особистий приклад. «Всюди, де він тільки бачив гніт і безправ'я, приниження людини, хай було це на волзькому пароплаві, чи в азійських пустелях, чи грізним стогоном докочувалося із кавказьких гір, – всюди зло і неправда викликали вибух поетового протесту, і щоразу він був готовий стати до бою з насильством і злом», – відзначав Олесь Гончар. Постать Шевченка відіграла важливу історичну роль не лише у розвитку літератури, а й у розвитку літературної мови. Він заклав ту її структуру, яка збереглася донині як основа сучасної української мови. Склад словника і граматичний лад

(у тому числі синтаксис) стали нормою і зразком для письменників, театральних діячів і навіть преси. Можна згадати і про слова, створені самим Шевченком, які органічно ввійшли у сучасну лексику, наприклад «передмова» (уперше використано у поемі «Гайдамаки»). У довідниках зі світової літератури існує навіть окреме визначення – «шевченківський вірш», тобто деякі стилістичні особливості творчості Шевченка стали знахідкою не лише для вітчизняних митців, а й поетів інших літератур [3].

Література: 1. Білокінь А.М. Приорільські стежки Т.Г. Шевченка. Шевченкіана Придніпров'я. / А.М. Білокінь. – Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2008, – 587 с. 2. Ворошин П. Життя Тараса Шевченка / П. Ворошин – [2-е вид.]. – К. : Обереги, 2004. – 483 с. 3. Генералюк Л. Універсалізм Шевченка: Взаємодія літератури і мистецтва / Л. Генералюк. – К. : Наукова думка, 2008. – 544 с.

*Мазур Катерина, студентка
Науковий керівник - Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СВІТОВЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Загальнолюдське значення поезії Шевченка в тому, що вона дала українському народові розуміння його долі, потреб і завдань перед обличчям майбутнього.

Актуальність теми полягає у тому, що цілі покоління іноземців захоплювались і захоплюються постаттю Тараса Григоровича і його працею.

Мета – підтвердити тезу про те, що Шевченко – вершинна парость родового дерева українців, виразник і хранитель народного духу, але належить не тільки Україні, а всьому людству.

Матеріалом дослідження стала біографія та творчість Тараса Шевченка.

Ознайомлення з творчою спадщиною Шевченка за кордоном почалося ще за його життя і згодом набуло там великого розмаху. Перші відгуки про твори з'являються в польській і чеській критиці вже в 40-х роках XIX століття, але широкий інтерес до поезії формується у кінці 50-60-х років.

Сучасний польський літературознавець, член Польської академії наук чи не найсмівливіше сказав про Тараса Шевченка: «Найславніший польський поет і письменник Міцкевич мусив чекати цілі десятиліття, поки його твори завітали під стріхи, а твори Шевченка пішли в народ одразу, ставши його неподільною власністю. Сталось це тому, що Шевченко був найбільшим народним поетом з усіх поетів світу. З цього погляду український поет був вищим за Міцкевича і Пушкіна. ... Поезія Шевченка була явищем єдиним і неповторним. Для неї немає відповідника у світовій літературі». Це визнають і росіяни, і поляки, і угорці, і молдавани, і вірмени, і казахи та багато інших націй.

Твори Кобзаря перекладені всіма слов'янськими мовами, а також грузинською, вірменською, казахською, узбецькою, німецькою, англійською, французькою, датською, новогрецькою, іспанською,

гінді, японською, в'єтнамською, корейською, румунською, італійською, угорською, малайською, бенгальською. Пам'ятники йому відкриті в Петербурзі, Москві, Вашингтоні, Нью-Йорку, Парижі, Буенос-Айресі, Тулузі, Палермо, Братиславі, Варшаві, Ашгабаті – власне на всіх материках.

Досліджуючи світове значення творчості Шевченка, вражає те, наскільки він популярний за кордоном у багатьох країнах світу. Його вірші надихають, дивують, зачаровують і не важливо яка у тебе національність, наскільки далеко живеш від України.

Мовами народів Індії здійснено 22 переклади «Заповіту». З 20-х років ХХ ст. здійснюються переклади творів Шевченка у Китаї, нинішній «Кобзар» китайською мовою містить понад 80 творів. Як про свого сучасника говорив про Шевченка кубинець Мануель Діас Мартінес, який заявив, що український поет «сьогодні живе і бореться за незалежність разом з народами Центральної Америки. Я бачив там його, я чув там його пісню».

Зазначене вище дає можливість зробити певні узагальнення: поезія Тараса Шевченка давно стала важливою складовою духовності українського народу. Шевченка не тільки вивчають – ним живуть, черпають сили й надії. Світ знає його трохи менше, ніж інших великих поетів, але тільки тому, що світ тільки почав пізнавати його як й саму Україну.

Відбулося часте перетворення: поезія, народжена злобою дня, живе вічно, поезія, зміст і характер якої безпосередньо національні, поєднуючись із світовими змаганнями, набуває загальнолюдського значення, виростає до загальнолюдських масштабів.

Давши людству краще з українського, Шевченко водночас дав Україні краще із уселюдського – в самому рівні та якості своєї думки, свого слова.

Як твердять учені, на місці Шевченка можна було б сказати: «Історія мого життя є історією воскресіння мого народу».

Література: 1. Бондар М. Образ України в поезії Т.Г. Шевченка / М. Бондар // Вісник АН України. – № 6. – 1993. – С. 56-60. 2. Дзюба І.М. У всякого своя доля : Літ-критичний нарис / І.М. Дзюба. – К., 1989. – 261 с. 3. Івакін Ю. Поезія Шевченка періоду заслання / Ю. Івакін. – К., 1984. – 236 с. 4. Лепкий Б. Про життя і твори Тараса Шевченка / Б. Лепкий. – К., 1994. – 125 с. 5. Неділько Г.Я. Тарас Шевченко : життя і творчість / Г.Я. Неділько. – К., 1988. – 245 с. 6. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів у 12 томах / Т.Г. Шевченко. – Т. 1-2. – К. – 1989.

*Пачева А.Д., студентка
Науковий керівник – Козинець І.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МОРАЛЬНИЙ ІДЕАЛ У ТВОРЧОСТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Мета. Дослідження важливої для сучасного українського суспільства проблеми етичного ідеалу у творчості фундатора української національної ідеї Т.Г. Шевченка.

Актуальність. Моральний сегмент світогляду Т.Г. Шевченка є тією традицією, яку необхідно весь час актуалізовувати, оскільки саме він є тим «ідеал-я», яким перевіряється, корегується совість та ідеологія багатьох українців, що усвідомлюють себе українцями через нього.

Постановка проблеми. Не раз наголошувана проблема кризи людини в межах сучасної цивілізації, крах або глобальна переорієнтація всієї системи цінностей спричиняє появу у сучасному філософському дискурсі великої кількості праць, присвячених проблемам моралі.

Різноманітні аспекти творчості та особистості Т. Шевченка стали об'єктом пильної уваги дослідників ще при його житті. З того часу з'являлися різні моделі інтерпретації його світогляду, в тому числі і етичних установок, що наснажували його творчість. Переважна більшість науковців визначає етичну складову як основну для творчості і світогляду Шевченка.

Т.Г. Шевченко як митець, а не теоретик не займався розробкою абстрактних питань, тому не залишив якоїсь структурованої, чіткої концепції ідеалу, вочевидь його мало хвилювали питання походження або якісь інші аспекти функціонування ідеалу, натомість у його творчості на всіх рівнях простежується бачення того бажаного стану відносин між людьми, досконалого суспільного устрою, досконалої особистості, які і прийнято вважати ідеалом. Оскільки етичний ідеал Шевченка формувався на засадах християнської етики, поєднаної з романтичним світовідчуттям, то його можна назвати трансцендентальним, але водночас його ідеали – свобода, милосердя, правда, справедливість – великі світові вічні ідеї – не були абстрактно-прекраснодушними, вони пов'язувалися зі становищем його народу, наповнювалися життям і болями цього народу.

Естетична стадія Шевченка наснажена романтичним світовідчуттям і романтичним етичним ідеалом, в якому почуття надається центральне місце у моральному житті, а серце як основа є ключем для осягнення буття. Внутрішній голос всередині людини є єдиним вірогідним орієнтиром, що спрямовує до ідеалу. Шукання цього періоду зумовлюють досить різні погляди на шляхи досягнення блага, які перехрещуються, утворюючи якісно нове розуміння моральних принципів. З одного боку, особливо у творах історичної тематики присутні певні відгомони ще античної етики честі, ідеалом стає волелюбна козацька спільнота, з іншого – звичайне, але сповнене чеснот, натхненне заповідями Божими, життя селянина, який для Шевченка потенційно теж козак, схвалюється поетом як високе і моральне, оскільки сприятиме втіленню ідеального у майбутньому.

Етична стадія у Шевченка характеризується концептуалізацією морального ідеалу. Основні його доміанти – братолюб'є, правда,

воля. Іntenція до втілення ідеалу у життя відзначається надзвичайним викривальним та пророчим пафосом, прагненням перебрати на себе відповідальність якщо не за все людство, то принаймні за свою націю, докласти надзусиль, аби надати їй парадигмальних засад для відродження й морального вдосконалення. Прискіпливо досліджується Шевченком на цьому етапі явище зради, яка інтерпретується як кумулятивний чинник більшості негараздів як в суспільних, так і у суто міжособистісних відносинах. Причому наголошується саме на моральному аспекті зради, яка призводить до руйнації всього етичного укладу спільноти.

Тема свободи – наскрізна для творів митця. Роздуми над долею свого народу, скутого путами соціально-економічної та національно-політичної неволі, ведуть Шевченка до висновку, що це – наслідки іншої, духовної неволі, комплексу раба, лише позбувшись якого людина може стати дійсно вільною. За основоположний для себе поет обирає Євангельський ідеал свободи, яка, на його погляд, у первозданній природі буття, дарованій Богом. Саме свободна суть людини і є першопричиною зла на землі. Свобода для Шевченка є джерелом існування ідеального взаємозв'язку між людиною і Богом, коли її моральний вибір постає її власним вольовим вибором, а не детермінується страхом перед Господом.

Висновок. Таким чином, смисловим наповненням морального ідеалу для Шевченка є любов, що конкретизується у категоріях милосердя, співчуття та прощення; свобода, яка нерозривно пов'язана з категорією відповідальності, справедливості, яка є одночасно виявом як соціальної, так і Божественної справедливості, виражає діалектичний зв'язок між поняттями справедливості та любові. Етичний ідеал для поета має водночас і трансцендентний характер (універсальну цінність), і є формою ціннісної свідомості, що орієнтує людину Шевченка у її реальному житті. Свобода особистості у творчості Шевченка постає як результат переходу зі стану підкорення обставинам до стану змагання з ними, що відбувається лише внаслідок подолання в людині комплексу раба. Соціальне звільнення є закономірним розвитком звільнення духовного.

Література: 1. Дроздова Т.О. Моральний ідеал у творчості Т.Г. Шевченка / Т.О. Дроздова // Вісник Черкаського університету. – 2011. – Вип. 200. – С. 34-38.

VIII СЕКЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ)

Vanichkina M.A., student
Scientific supervisor Mihalchuk L.V., Associate Professor
Language supervisor Yaremchuk L.I., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k State Financial Academy

FRACHISING AS A PARTICULAR FORM OF BUSINESS ORGANIZATION

Today, when most of entrepreneurs start a business, they meet with lots of problems and they risk of being left with nothing. However, the risks can be reduced by running a business under familiar brand, moreover you can use a successful business model, get support and assistance, necessary advice, reputation, well-considered marketing and customers. So, the process of buying a franchise in the famous trading company will help you.

Franchising is a form of business, in which the entrepreneur (franchisor) develops business models of the process and sells the right to do business within this model to another entrepreneur (the franchisee). In most cases, the franchisee gets the right to use a particular model of entrepreneurial activity in the specified territory during the specified period of time.

As part of the franchise agreement the franchisee pays an initial sum of money, a franchise fee or front end fee, to the franchisor and agrees to pay a royalty or management service fee for continuing advice and assistance, which is usually calculated as a percentage of annual turnover. The franchisee may also pay an advertising fee to contribute to the franchisor's annual advertising and marketing costs. The franchisee also has to find the necessary capital to open the business.

Nowdays franchising is a perspective activity in the Ukrainian economy and in the future this type of business is expected to be increased. In Ukraine there are more than four hundred companies that deal with promotion and development of their franchises, There are about 497033 of franchise network objects. It is an interesting fact that 20% from total number of franchises are considered national, while the other 80% are foreign ones.

The Ukrainian franchise network is represented by franchisors from Russia, Poland, Holland, France, the U.S. and other countries. Thus, more than 50% of all franchise agreements are related to the trade in petroleum products on the jobbing system («TNK-Ukraine», «Lukoil-Ukraine» and «Alliance-Ukraine») and to the activity of classic restaurants and fast food establishments («Pizza Celentano», «Potato House», «MakSmak», chain of restaurant «Royal Card» etc).

There are a lot of franchises that are considered to be very profitable and promising in Ukraine such as store of EKO-products «Healthy Bench», a franchise of public catering network «La Pizza Espresso», a franchise network of travel agencies «Where Acceptable», franchise network of shops of youth accessories «WOW-Shop» and many others. These franchises quickly recovered and become a profitable business.

When someone sets up his business it is very hard to decide what is better: to launch a business or buy a franchise. Franchising has several advantages. Franchisee gets checked program of action in the process of entering the business. The portion of bankruptcies in this scheme of doing business is less than in other partnership schemes. Statistically, 85% of all newly developed firms in the world cease to function during the first five years and only 14% of those which work according to franchising system.

But when you set up your business you do not have any support, you must hope only for yourselves. Nobody will help you and your employees. You have to learn everything by yourself. Your sales network will not be known initially and it will take a lot of time, effort and work for the brand development. And of course there is a high risk of bankruptcy.

Although Ukrainian franchising has many advantages, it allows starting a business at the lowest cost and increasing the competitiveness of the domestic economy. But now there are some problems in Ukraine, which slow down its development. So, the solution of this question could be the adoption of the legal basis for the regulation of the interaction between the franchisor and franchisee considering the current market conditions in Ukraine. Our government must implement an educational program of training skilled workers in the field of franchising. Methodology of franchising needs to be more accessible to everyone.

Most Ukrainian franchise systems are concentrated in the capital of the country and only small percent of franchises are developed in large regional centres. In addition, most of franchise units are situated in the biggest Ukrainian cities such as Kharkiv, Dnipropetrovs'k, Donetsk, Odesa and Lviv. But many towns are not acquainted with franchising yet. There is a tendency of glutting the cities, that's why companies are redirected to opening of franchise units in smaller towns.

So, if we solve the problem of franchising in Ukraine, the franchise relationship will be established and this form of business in Ukraine will grow.

Literature: 1. Корольчук О.П. Франчайзинг (теорія, метод, практика) К. : КНТЕУ, 2009 – 206 с. 2. Кузьмін О.Є. Франчайзинг: навчальний посібник. К.: Знання, 2011 – 267 с. 3. Терехов В.І. Франчайзинг // Економіка та держава. – 2007/2 - № 2, 102 с. 4. Сидоров Я. Франчайзинг – нова договірна форма здійснення бізнесової діяльності в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - № 3. С. 34-36.

DIE ROLLE DER AUSLÄNDISCHEN INVESTITIONEN IN DIE WIRTSCHAFT DER UKRAINE

Nach Artikel 1 des Gesetzes der Ukraine «Über die Investitionstätigkeit» im Rahmen der Investition verstehen "alle Arten von materiellen und geistigen Werte, die in Geschäfts- und andere Aktivitäten investiert werden, was zu einem Gewinn (Einkommen) oder soziale Auswirkungen zu erreichen. Das sind:

- Fonds, objektgebunden Bankeinlagen, Aktien und sonstigen Wertpapieren;
- beweglichen und unbeweglichen Sachen (Gebäude, Anlagen, Armaturen und andere Sachanlagen;
- Eigentumsrechte, die unter Urheberrechtsgesetz, Erfahrung und anderen geistigen Werten folgen;
- Technischen, kaufmännischen und sonstigen Wissensgemeinschaften, dass als technische Dokumentation, Fähigkeiten und Berufserfahrung formulieren, aber nicht patentierten («Know-how»);
- Rechte auf Benutzung Land, Wasser, Ressourcen, Gebäude, Bauten, Ausrüstungen, sowie andere Eigentumsrechte;
- Andere Werte.

Die Prioritäten Bereiche für ausländische Investitionen in der Ukraine sind:

- Western Region (Lviv, Iwano-Frankiwsk, Transkarpatien, Ternopil, Wolhynien Region), wo die Produktion mit lokalen natürlichen Ressourcen (Schwefel-, Kali- und Kochsalz, Kohle, Öl und Gas, sowie die Entwicklung eines Netzes von Kurort Ferienanlagen) effektive ist.

- Donez-Dnepr-Region (Donezk, Lugansk, Saporoschje, Dnipropetrowsk Gebiet), wo es für die Durchführung Rekonstruktion und technische Umrüstung der Bergwerke, Metallurgie, chemische Produkte notwendig ist;

- Region Süd (Odessa, Nikolajew, Cherson), wo es die Umsetzung der Rekonstruktion und technische Umrüstung von Hafenanlagen, die Entwicklung von Produktionsanlagen für die Lebensmittel- und Konservenindustrie, die Erweiterung des Netzes der Kur- und Ferienanlagen vorteilhafter sind.

- Im Regionen der Ukraine, deren Territorien durch das Kernkraftwerk Tschernobyl kontaminiert sind, es Einführung der einzigartigen Forschung, eine Reihe von Maßnahmen zur ökologischen, wirtschaftlichen und sozialen Wiederbelebung der Gebiete notwendig sind.

Ukraine Wirtschaft braucht die ausländischen Direktinvestitionen. Auf Grund den Berechnungen der globalen Ströme der Direktinvestitionen fallen auf die ukrainische Wirtschaft etwa 1%, oder durchschnittlich etwa 5 US \$ pro Person. Ausländische Investitionen wachsen in die ukrainische Wirtschaft, nach den letzten Angaben aus der staatlichen Statistik der Ukraine. Das größte Volumen der Investitionen in die ukrainische Wirtschaft kommt aus Zypern. Investition von der wirtschaftlichen entwickelten Länder wie Deutschland und den Niederlanden wachsen langsamer. Der Grund dafür sind die großen Risiken der Kapitalverlust aufgrund der wirtschaftlichen und der politischen Instabilität in der Ukraine auf lange Sicht.

In der Ukraine verhindert dem Zustrom von Investitionen im Bereich des privaten und ausländischen Kapitals:

- Die politische Instabilität;
- Inflation;
- Unvollkommenheit der Gesetzgebung;
- Unbebaute industriellen und sozialen Infrastruktur;
- Fehlen der Informationsbereitstellung.

Auch verhindert dem Zustrom von ausländischem Kapital in der Ukraine eine blühende Piraterie in der Ukraine auf dem Gebiet des geistigen Eigentums, Bürokratie und Korruption, Kommunikationsschwierigkeiten, Büros, Hotels, Visa, usw. Diese objektiven und subjektiven Faktoren beeinflussen an die Anlagesituation, die als nicht günstig beurteilt wird.

Ein Umfeld geschaffen werden, um die Geschäftsentwicklung und das Bild verantwortlich, die Stärkung der Rechtsstaatlichkeit, die Transparenz zu erhöhen - sind entscheidenden Bedingungen für die Eingang größeren wirtschaftlichen Chancen für der Ukraine.

*Karpuk D.V., student of group Upm-09
Research supervisor – Bykova A.L., Senior Lecturer
Language supervisor – Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k State Financial Academy*

RECRUITMENT AS IMPORTANT COMPONENT OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF PERSONNEL MANAGEMENT

The attention to the role of human resources and the highest possible implementation of the professional capacity of staff is growing in today's economy. This is due to the increased role of staff development that affects the competitive advantage of the company greatly. The task of developing modern technologies and tools to ensure prompt and quality recruitment becomes one of the most significant and key points of personnel service. Among all the existing resources of enterprises, scientists and specialists

distinguish the staff as one of the most important. That is why the personnel management system plays a key role in the management of leading companies. One of the most important aspects of HR in the enterprises of all forms of ownership and activities is to attract the required number of employees who have the necessary professional knowledge, abilities and skills. One of the important tasks of human resource management is planning staff needed for the successful operation of the business. Effective human resource planning is necessary to optimize the use of personnel, improve the process of recruitment, organization of vocational training, provide a basis for the development of other HR programs and reduce the total costs of staff. Each organization sets unique standard staff number on the basis of calculations. Deviations of the actual staff number from the standard needs increasingly or decreasingly have a negative impact on the company.

The following sources of staff attraction are distinguished:

1) internal - the redistribution of tasks, promotion. Advantages of internal staff involvement include opportunities for career growth; improvement of the social and psychological climate in the organization; low costs to attract candidates; applicant for the position knows the organization and vice versa; maintaining pay levels in the organization; rapid adaptation; productivity growth; increase of motivation; the reduce of staff turnover and so on. Disadvantages of internal staff involvement include: limited capacity to select personnel; tensions and rivalries within the team; decrease in activity.

2) external - hiring new employees. Advantages of external staff involvement: a broad choice; new impact to the development of the organization, less threat of intrigue in the organization, etc. Disadvantages of external staff involvement include high costs to attract staff, deterioration of the socio-psychological climate in the organization among those who have been working in the organization for a long time, risk during probation, long period of adjustment and so on.

Having defined a source of recruitment you can begin to search and recruit. First of all, you need to determine the requirements for applicants in the form of a job description, qualification cards, «a portrait of the ideal worker» and other documents. The next stage is a direct recruitment of workers whose primary goal is to create a list of qualified bidders for the next selection.

The selection of staff should be guided by the following principles: focus on strengths, not on weaknesses of a man and search not for perfect candidates that do not exist, but those that are best suited for this job, position; rejection of hiring new employees regardless of qualifications and personal qualities, if they are not needed; focus on personnel high qualifications, but not the highest than required; definition of selection criteria - education, experience, business acumen, professionalism, personality type, physical characteristics and potential [3].

A recruitment process of most of large companies consists of several defined stages.

Step 1. Submission of the customer to the Department of Personnel Management application for candidate selection.

Step 2. Search / recruitment.

Step 3. The initial selection of personnel for the stated vacancy (CV analysis).

Step 4. Psychological testing.

Step 5. Interviews with line managers.

Step 6. Check of information about the candidate by the security service.

Step 7. Check of references.

Step 8. The decision on the admission of the candidate.

Step 9. Hiring [2].

Thus, a key success factor of the company is highly qualified staff that is open for a new experience. Therefore, the primary task of management is to plan the optimal number of employees and the organization of effective recruitment.

Literature: 1. Bashuk T.O., Smirnova Ya.I. Selection of the personnel and decision making in creative management of organization// Marketing and Management of Innovations, 2012, № 1. – P. 148 – 155. 2. Kovalenko Ye. The description of business process «Search and selection of the personnel». Electronic resource. – Access mode: <http://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1359> 3. Nazarova G.V. The technology of personnel selection on the basis of programme products// Donbass state engineering academy bulletin. № 1 (26), 2012. – P. 162 – 165. 4. Chumachenko O., Filchak S. Comparative analysis of models of assessment of personnel development/ O. Chumachenko, S. Filchak // East. –2012. – № 1 (115). – P. 122-126.

*Mowtschan A.Y., student
Wissenschaftsleiterin- Hetman O.O.
Lektor in Deutsch- Dawydowa M.K.
die Staatliche Akademie für Finanzen*

DIE SOZIALWIRTSCHAFTLICHE PROBLEME DER ARMUT IN DER UKRAINE. DIE WEGE DER LÖSUNG

Armut ist ein soziales Phänomen. Sie entstand in alten Zeiten, zusammen mit der Ungleichheit in der Verteilung des Reichtums.

Armut ist mehr als ein Ergebnis ökonomischer Prozesse. Armut ist das Ergebnis sich gegenseitig beeinflussender ökonomischer, sozialer und politischer Prozesse. Die Ursachen von Armut sind im Wesentlichen im Ausschluss bzw. im fehlenden Zugang der Armen zu Ressourcen wie Bildung, Kapital, Land, Informationen und Dienstleistungen zu sehen. Die Armut hat immer existiert. Sie bezeichnet primär mangelnde Befriedigung von Grundbedürfnissen wie Kleidung, Nahrung, Wohnung, Gesundheit. Im weiteren und übertragenen Sinn bezeichnet Armut allgemein einen Mangel.

Zu den Einflussgrößen von Armut zählen vielerlei Faktoren wie ein funktionierendes und effektives Rechtssystem, globale und regionale Sicherheit, wirtschaftliche und politische Stabilität, aber auch Umweltfaktoren wie die Abholzung von Wäldern, klimatische

Veränderungen oder Naturkatastrophen. Auf kommunaler Ebene ist das Vorhandensein von Infrastruktur - also bspw. Straßen, Elektrizität, Telekommunikation, Schulen, Gesundheitseinrichtungen- eine entscheidende, wenn nicht die bedeutendste Einflussgröße von Armut.

Die Bekämpfung von Armut ist mittlerweile zur elementaren Aufgabe der Weltgemeinschaft und zur zentralen Aufgabe der nationalen und internationalen Entwicklungspolitik und Entwicklungszusammenarbeit geworden. Programme zur Armutsbekämpfung versuchen das Wirtschaftswachstum der betroffenen Länder zu stimulieren, indem sie bspw. die makroökonomische Stabilität fördern oder einen fairen Handels unterstützen.

Ob sich Wirtschaftswachstum armutsmindernd auswirkt, hängt maßgeblich davon ab, in welchen Bereichen Wachstum stattfindet und wie Einkommen und der Konsum verteilt sind. Während man in der Vergangenheit davon ausgegangen war, dass sich Effekte einstellen – also der durch das Wirtschaftswachstum erreichte Wohlstand auch die unteren Gesellschaftsschichten erreicht. Also ein breitenwirksames Wachstum zu dem Arme beitragen und an dem Arme Teil haben.

Nationale Programme zur Armutsbekämpfung versuchen in erster Linie, die Strukturen innerhalb zu ändern. Initiativen fördern auf nationaler Ebene in der Regel eine «Hilfe zur Selbsthilfe» und gewährleisten zudem eine Partizipation und Gleichberechtigung Armer (bspw. durch Reformen der Wirtschafts-, Finanz-, Bildungs-, Rechts- und Sozialsysteme), um ihr Einkommen auch langfristig zu sichern. In diesem Zusammenhang genießen Infrastrukturprogramme, Mikrofinanzprogramme oder Bildungsprogramme besondere Aufmerksamkeit, da sie die Möglichkeiten armer Menschen verbessern - insbesondere die Fähigkeit, am Wirtschaftsleben teilzunehmen .

Die Probleme der Armut sind die aktuellen sozialen Probleme der Ukraine. Transformationsprozesse in der Ukraine, die Entwicklung von Marktbeziehungen in der Wirtschaft , begleiten eine Reihe von negativen Tendenzen: Rückgang der Produktion, Inflation, Einkommensverminderung, niedriger Lebensstandard der Bevölkerung.

Längere Wirtschaftskrise hat wesentlich auf Wohlstand der ukrainischen Familie beeinflusst. Soziale Umgebung verbreitet die Armut in der Staat, die soziale Probleme in der Gegenwart und auch in der Zukunft schafft. Die Untersuchung der Armut in der Ukraine hat immer größere Bedeutung.

In den 90-er Jahren wurden in der Ukraine wichtige makroökonomische Veränderungen geschehen, die negativ auf Wirtschaft des Landes beeinflusst sind.

Somit hat das Land letzten Jahren die anhaltende Wirtschaftskrise. Darüber bezeugt Dynamik von makroökonomischen Kennziffern.

Schlechte Regierungsführung wird oft als eine der Hauptgründe für die Armut bzw. Verarmung eines Landes identifiziert. Nicht zu unrecht. Schlechte Regierungsführung ist in der Lage, sämtliche Bemühungen der Entwicklungszusammenarbeit und Armutsbekämpfung zu konterkarieren, die wirtschaftliche Entwicklung eines Landes zu vereiteln und

impulsgebende Privatinvestitionen zu verhindern. Korruption kann ein wesentlicher Bestandteil einer schlechten Regierungsführung sein, manche meinen sogar, schlechte Regierungsführung und Korruption seien identisch. Schlechte Regierungsführung ist dazu geeignet, die den betreffenden Staaten gewährte Entwicklungshilfe zu diskreditieren, weil ihre korrupte Abzweigung die Sinnhaftigkeit solcher Gelder in Frage stellt. Manche meinen sogar, angesichts der in Entwicklungsländern verbreiteten Korruption solle man auf alle Entwicklungshilfe verzichten, weil sie nur dazu beitrage, die korrupten Mechanismen zu verewigen.

Literatur: 1. Jeffrey Sachs, Das Ende der Armut. Ein ökonomisches Programm für eine gerechtere Welt, Pantheon, 2006 – 240 s. 2. Hans-Gert Braun, Armut überwinden durch soziale Marktwirtschaft und mittlere Technologie, LIT Verlag, 2010 – 150 s.; 3. Berthold Dietz, Soziologie der Armut. Eine Einführung, Campus, 1997 – 120 s.; 4. David Landes, Wohlstand und Armut der Nationen. Warum die einen reich und die andern arm sind, Siedler, 1999 - 200 s.

*Nosareva A.I., Terioshyna Yu.O., students
Research supervisor – Gladka L.I., Senior Lecturer
Language supervisor – Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k State Financial Academy*

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL MARKETING PLAN OF AN ENTERPRISE

In modern world marketing is becoming one of the most important concepts of business management. It is aimed at the formation of a rational production programs. It has to react quickly to a developing situation in economic areas and, ultimately, to win in competitive environment. At the same time marketing is based on the relevant methods and techniques which are essential for the achievement of success in business field.

International marketing is the performance of business activities designed to plan, price, promote, and direct the flow of a company's goods and services to consumers or users in more than one nation for a profit. Development of an international marketing plan is an integral part of successful functioning of a company on the international arena. It should be apparent by now that companies and organizations planning to compete effectively in world markets need a clear and well-focused international marketing plan that is based on a thorough understanding of the markets in which the company is introducing its products. The challenge, then, of international marketing is to ensure that any international strategy has the discipline of thorough research, and an understanding and accurate evaluation of what is required to achieve the competitive advantage. The decision sequence in international marketing is much larger than that of domestic markets.

Under the conditions of modern market, marketing plan is not just a focused program of action, but the «philosophy of modern business.» To be successful in the international arena, the company has to know concrete information about each target country, such as the distribution of

technology, and how this information could potentially impact the marketing plan.

The economic essence of marketing plan is to accelerate the efficiency of enterprise productive assets, to increase the mobility of production and the competitiveness of manufactured goods, to develop timely new products and to accelerate their progress not only in the international market, but focus it on those segments, where maximum commercial effect can be reached. That is why the international marketing is a combination of conventional methods of complex marketing research, identification of new needs and customer preferences, creation of effective channels for selling goods and services, advertising campaigns with the appropriate services and management practices.

International marketing planning at company level is often represented by self-development programs that complement the marketing plan of business activity on the domestic market. However, it is better to make a single marketing program that will be divided into different types of markets, including internal and external ones, or provide a single global approach to marketing activity in all markets.

The main task of companies that are involved in development of international marketing plan is to make decisions consistently and comprehensively.

Firstly, it's necessary to understand the international marketing environment and, particular features of international trade system. While considering a particular foreign market it's necessary to take into consideration its economic, political, legal and cultural differences.

Secondly, company should decide what percentage of its goods is planned to be sold implement on foreign markets, whether the company would act only in one or several countries.

Thirdly, the company should determine what particular market should be focused on. This requires an assessment of possible level of returns on invested capital comparing with level of existing risks.

Fourth, the company has to decide how to act on every attractive market, with the help of export, joint ventures or direct investment.

Finally, the company needs an effective organizational structure, specialized in the activity of international market.

International marketing planning in the practice of native enterprises is usually represented by a program of foreign economic activity, and includes job-performance of exports and imports (depending on the profile of foreign economic activity of the company) by product and service lines and across countries and regions in dollar and volume terms over a certain period of time (usually a year). Therefore, after identifying the main challenges of international marketing plan creation, it should be noted that at nowadays in our country there is a number of prerequisites for a successful transition to international standards of operating and functioning in the field of marketing.

Tendencies of modern international marketing development associate with the dynamic development of the world economy, competitive producers in the world market, internationalization and

integration of society. Understanding these principles of international marketing and following them in practice will allow Ukrainian enterprises to integrate smoothly into the global economy, and thus will lead to positive results.

Literature: 1. F. Kotler Principles of Marketing. - M.: «Business – Book», «IMA - Cross. Plus», 1995. 2. Management of organizations./ Rumjantseva Z.P., Solomatina I.A. - M., 1995. 3. Fundamentals of management / Radugina A.A. - Moscow Center, 1997.

*Pashykyan I.S., student
Oberlehrer des Lehrstuhl für Fremdsprachen – Davydova M.K.
Dniepropetrovsk staatliche Finanzakademie*

AKTUELLER NATIONALLOHNPOLITIK UND SOZIALSCHUTZ IN UKRAINE

Die aktuelle Sozialmodell der Ukraine durch niedrige Arbeitseinkommen und hohe Volumen der Sozialtransfers, einen signifikanten Unterschied zu ihrem Einkommen und Abschattung, den Abbau der Arbeitsmarkt mit Verengung der Nachfrage und Angebot an Arbeitskräften gekennzeichnet.

Löhne als ökonomische Kategorie spiegelt die Beziehung zwischen Arbeitnehmer und Arbeitgeber über die Verteilung des neu geschaffenen Werts. Allerdings, wenn die Mitarbeiter es ist die Haupteinnahmequelle, für die Arbeitgeber - ist ein Element der Produktionskosten, die die Wettbewerbsfähigkeit des Produktes betrifft, Verlust von Geschäftsgewinnen, Geschäfts Gewinne.

Staatliche Regulierung der Löhne wird durch die Festlegung des Mindestlohns und anderen staatlichen sozialen Normen und Schutzmaßnahmen durchgeführt; Regulierung Fonds Lohnarbeiter monopolistische Unternehmen; Steuerertrag Arbeiter.

Essenz der Löhne wird in den Funktionen, dass es führt in den Phasen der gesellschaftlichen Produktion: Produktion, Distribution, Austausch und Konsum. Reproduktionsfunktion ist es, den Arbeitnehmer und seine Familie das Leben Vorteile für die Reproduktion der Arbeits erforderlich sind.

Das Wesen der Anreizfunktion ist es, das Gehalt des Mitarbeiters zu schaffen, je nach Arbeitsaufwand, die Ergebnisse der wirtschaftlichen Tätigkeit des Unternehmens.

Mess-und Verteilungsfunktion , um das Ausmaß der menschlichen Arbeit in der Verteilung der Konsumtionsfonds zwischen Arbeitnehmer und Arbeitgeber anzuzeigen.

Die Ressourcen- Funktion ist es, die Verteilung der Arbeitskräfte nach Regionen, Wirtschaftssektoren, Unternehmen, Institutionen und Organisationen zu optimieren.

Zweck der Funktion der Bildung der effektiven Nachfrage - die Schaffung gegenseitigen Abhängigkeit der effektiven Nachfrage und

Konsumgüter. Kontrolle des Staates bei der Regulierung der Löhne in drei Richtungen erfolgen: durch die Gesetzgebung, Steuerpolitik, Tarifverträge.

Sozialpolitik ist die Bestimmung der Richtung der Innenpolitik und ihre Entwicklung bietet ein hohes Maß an Schutz der Menschenrechte schafft die Voraussetzungen für die erweiterte Reproduktion der menschlichen Aktivität und des Sozialsystems als Ganzes.

Das Hauptproblem der öffentlichen sozialen Sicherung in der Ukraine gibt es ein Missverhältnis zwischen öffentlichen Aufgaben und Fähigkeiten des Haushaltsplans. Als Ergebnis ist das System nicht vollständig ihre Aufgaben. Stellen Sie sicher, alle Kosten bedeutet, wiederholte Erhöhung der öffentlichen Ausgaben. Da dieser Anstieg der Ausgaben tatsächlich nicht möglich ist, muss das System reformieren, dass es effektiven zu machen.

*Pinchuk A.V., student
Scientific supervisor Cherba V.N., Senior Lecturer
Language supervisor Yaremchuk L.I., Senior Lecturer.
Dnipropetrovs'k State Financial Academy*

PROBLEMS OF AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE AND THE WAYS OF THEIR SOLUTION

Agro-business is a set of interrelated production enterprises and service providers, developing and operating on the basis of agro-industrial integration and playing an important role in most countries. They serve an important social function - supplying the population with food, most of which are related to consumer goods. They ensure that the right amount and high quality influence on the physical health of the population. It is very important to maintain and improve the gene pool of the nation.

To the main factors that influence on the development of agriculture in Ukraine belong the following: economic system, the nature of the relations of production, the level of socio - economic development, natural resources and land fund structure, technical level and condition of agricultural enterprises fixed assets, human resources security, and transport - geographical conditions. Economic factors that affect the management of natural resources, meet consumer demand, international diversification of labor, environmental conservation, etc. are of great importance.

Now agro-business in Ukraine is experiencing hard times. The agrarian reform is slow and inefficient. One of the reasons is the government's failure to develop and implement effective reform strategy aimed at ensuring the long-term effectiveness and improve its competitiveness.

Taking into consideration significant potential of the country in this sphere, we can state some problems that hinder its development. These problems are: competitiveness of domestic products in the international markets of AIC (agro industrial complex), protecting the domestic market

from unfair competition, the problem of structure regulating of export - import of agricultural products etc.

However, the main problem of foreign economic activity development of agricultural enterprises is the lack of their products competitiveness in foreign markets.

In the effort to increase competitiveness indicators, Ukrainian producers have to pay special attention to the quality of its products and the efficiency of its production. It should be remembered that the external market is developing very fast and has a growing level of competition. So, domestic enterprises which want to achieve its niche abroad need to actively and continuously increase its competitiveness.

Foreign economic activity is an important part of the economic activity of all participants of market relations. Under conditions of planned economic system economic ties were carried out only at the state level, enterprises were deprived of independent access to the external markets. In the new economic conditions agricultural enterprises finally got the right to self-realization of export-import operations. However, to give the possibility of exporting agricultural products abroad Ukrainian producers face another problem – the development of adaptation mechanisms that would promote sufficient flexibility in the behavior of economic entities in foreign markets and acceptance of effective management decisions. In addition, there are other negative aspects of foreign operations of domestic entities AIC.

Foreign economic activity of subjects of agriculture is affected by a number of negative factors, such as:

- Low performance or even decline of this industry compared with other countries;
- Inconsistency of the structure of Ukrainian export demand for the products of agriculture in other countries;
- Failure of the overwhelming majority of enterprises to comply with international requirements for agricultural production;
- Low quality of products due to the fact that they are produced by mainly by small private enterprises, which in turn, are limited to their financial and information resources;
- Employment in the production of agricultural products mainly persons without proper training. As a result products have lost their competitiveness both in the domestic and in the foreign markets.

The key problem of improving domestic agricultural subjects' foreign trade activities is low competitiveness of their products in foreign markets. This is evidenced by low efficiency of the agricultural sector compared to other countries, the discrepancy of the structure of Ukrainian exports demand for agricultural products, a small proportion of enterprises which are certified according to international standards, etc.

The strengthening of the competitiveness of Ukrainian enterprises largely prevent such factors as: low level of development of the domestic financial system, infrastructure of APC, insufficient harmonization of Ukrainian and international quality standards, the lack of scientific state funding.

It should be reasonable to appropriate such measures as: harmonization of national standards for agricultural products according to EU standards, the establishment of modern agricultural market infrastructure, strengthening of cooperation among agricultural enterprises of different forms of ownership, cooperation between agricultural producers and research institutions, etc.

Only in such a way agricultural enterprises of Ukraine will be able to take a competitive position in the global market of agricultural products and firmly consolidate its position.

Revenets D.V., Kovdrya Y.V.
Research supervisor – Oliynyk L. Sh., Senior Lecturer
Language supervisor – Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k State Financial Academy

THE PROBLEM OF CREDITING ENTERPRISES IN UKRAINE

Many scientists pay much attention to the analysis of crediting problem of small and medium-sized enterprises and ways of its overcoming. The credit in market economy is necessary first of all as elastic mechanism of capital mobility from one branch into another and smoothing the rate of return. It allows overcoming the limitation of the individual capital. At the same time the credit is the necessary tool for continuity circulation of funds of the operating enterprises, service of process of field selling that is especially important in terms of formation of market relations in Ukraine.

Under current conditions of economic development attraction of credit resources occupies an important place as one of the major sources of working assets backing of the enterprises, implementation of current economic activities, no matter what are the purposes of a financial policy, forms of ownership and economic sphere.

Among the number of basic problems of crediting of the domestic enterprises it is possible to distinguish the following:

- inaccessibility of credit resources because of substantial interest rates and absence of mortgaged property;
- nonobservance of guarantees of credit reimbursement because of unprofitableness of the enterprises.
- lack of flexibility on the part of bank system towards businessmen because of considerable risks of banks and tying-up the processes of crediting owing to difficult economic recovery.
- low level of regulation and support of businessmen from the state, lack of logical and system actions of the power [6].

In recent years banks of Ukraine have faced with problem of relative limitation of volumes of advances portfolios: lack of potential solvent clients.

It is necessary to refer to problems which arise at macroeconomic level the problems of legislative security of financial activity of subjects of

small-scale business in Ukraine, in particular, credit support of small enterprises. So there are problems of creation of institutional motivation of attraction of banks to credit small-scale businesses and of decrease in risk of outstanding loans in certain sectors of economy. The complex of factors at legislative level constrains bank operations in small-scale business sphere. There is no reliable system of credit risk insurance according to which banks would acquire the right to write-off unrecovered loans from the insurance companies [1, 14].

Principle problem of bank crediting of small-scale business is absence of flexible system of guaranty funds using means of state, local and municipal budgets, and also means of the international financial institutions. It would give the opportunity to mobilize assets and resources at the central and regional levels to secure credits for small enterprises. The next problem of bank crediting is absence of mode of the grace profit taxation of banks to finance small-scale business.

It is necessary for the state to take measures to stimulate banks to finance real sector, to reduce taxes. On the other hand nowadays banks have no reliable borrowers. After all the businessmen need state support - it is necessary to lower pressure on economic entities and to stimulate the development of bank system. It will lead to positive results in both sectors and growth in economy [6].

The important step of the state in solving the financial problems of small business lies in assistance of cooperation process of small enterprises, small and medium-sized business, and intensification of the credit unions activity. Unions and associations will help in decision-making of many problems which the businessman cannot solve by oneself. Activity arrangement on the basis of mutual assistance will allow to avoid separate, often excessive requirements of the bank legislation and to obtain the credit at reasonable price as quickly as possible. Intensification of credit cooperation system need the implementation of a wide range of measures.

Dwindling of bank assets due to growth of volumes of problem loans; decrease in volume of depositary contributions; imperfection of legal base, absence of effective mechanisms of implementation of problem loans; a low share of equity capital of small business; blackness of small business; lack of real state backing; low level of profitability of small business prevent to intensify the crediting of small business on the part of banks. Such factors as high cost of credit resources, high bank requirements of furnishing credits, insufficient state backing do not promote the attraction of credits by representatives of small business.

Literature: 1. Акчуріна Ю.М. Проблеми та перспективи кредитування малого бізнесу / Ю.М. Акчуріна, А.І. Мальцева // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. - № 1 (3). – С. 13-18 2. Джуччі Р. Криза кредитування в Україні: факти, причини та шляхи відновлення / Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук. – Берлін-Київ, червень 2010 року. – 17 с. 3. Коваленко А. Проблеми залучення кредиту вітчизняними підприємствами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=731> 4. Піхняк Т.А. Проблеми кредитування малих підприємств в Україні та напрями їх вирішення / Т.А. Піхняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 22.9. – С. 232-237.

Kateryna Rybalchenko, student
T.Y. Myronova, research and language supervisor
Dnipropetrovs'k State Financial Academy

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF EUROTUNNEL

The Channel Tunnel is the longest undersea tunnel in the world. The Channel Tunnel is rail tunnel linking the United Kingdom with northern France; it goes beneath the English Channel at the Strait of Dover. At its lowest point, it is 75m deep. At 37.9 kilometers, the tunnel has the longest undersea portion of any tunnel in the world.

The tunnel carries high-speed Eurostar passenger trains. Along with this, the Eurotunnel Shuttle is used for automobiles and other road vehicles. It also gives the largest opportunities for rail freight trains.

The services offered by the tunnel include passenger trains and freight trains. Both the freight and passenger traffic show that the forecasts of the tunnel construction were overestimated; at this, the captured share of Channel crossings was forecast correctly. Nevertheless, high competition and reduced tariffs have led to low revenue. In general, the overall cross-Channel traffic was overestimated.

Noteworthy, Eurotunnel Group is a voluntary contributor to Sustainable Development Objectives. This attitude can be seen in its consideration for social, environmental and economic concerns in the activities of each of its subsidiaries. Their interactions with various stakeholders (employees, customers, suppliers, shareholders, investors, regional authorities, governments, associations, etc) show the same features.

The latest developments undertaken by Eurotunnel Group (training in railway professions, the interconnection of the British and French power grids, the maritime business) also take social and environmental concerns into account.

At group level, the CSR is considered as a strategic challenge, a source of unity and a springboard for growth. Eurotunnel Group endorses the principles of the United Nations Global Compact in its 4 main areas of: human rights, working conditions, respect for the environment, anti-corruption attitudes.

Eurotunnel Group seeks to create a working environment that encourages the growth and development of employees to attract and retain qualified, high-quality staff. In 2013, development of the business was accompanied by a 2% increase in staff (3,744 employees).

Their human resources policies acknowledge the contribution of each employee in terms of their qualifications, level of responsibility and individual performance. In 2012, Eurotunnel Group devoted a substantial budget to training and created the Opal Coast International Railway Training Centre (CIFFCO).

The Channel Tunnel business develops high potential activities with inherent environmental assets. Solutions put forward by each subsidiary advocate «low-carbon» transportation and encourage modal shift.

Eurotunnel has already reduced the greenhouse gas emissions of its Channel Fixed Link by more than 50%. Eurotunnel Group has obtained the renewal of the certificate awarded by the Carbon Trust Standard in July 2013.

In 2012, the Group joined the Global Union for Sustainability. In this respect, this business has achieved an annual reduction of a further 3% of its overall carbon footprint. Another illustration of the Group's ambitions in this field is the renovation of the Victor Hugo building, which welcomes Le Shuttle customers at Folkestone. They also consider significant savings in water and energy.

A committed partner in its economic and social environment, Eurotunnel has created 8,500 direct, indirect and induced jobs in Kent and the Calais region. In line with its stakeholders, the Group is involved in multiple activities, in research, education, environmental protection, maintaining biodiversity, and solidarity. The purchase of three Sea France ferries in 2012 has resulted in the creation of 500 jobs with a Cooperative and Participatory Association (SCOP). Besides, Eurotunnel Group leases the ships to the SCOP to operate on a maritime route between Dover and Calais.

The Channel Tunnel is a comparatively young business and, in a way, experiences its ups and some downs. However, there are signs that its management is at the controls and expects actual success in the course of time.

Savchenko A.O., student
Research supervisor – Mikhalchuk L.V., Senior Lecturer
Language supervisor - Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k state financial academy

GLOBALIZATION PROCESS AND REGIONAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

The activation of world globalization processes, into which all countries are integrated, makes each individual country to face the necessity for strategic rethinking of their development philosophy to find resources for economic growth and solution of social problems.

At the stage of the global economic crisis exacerbation, under conditions of acute shortage of financial resources, the conducting of organic changes at the regional level may become one of self-sufficient sources for the economic and social development. The EU regional policy was formed and implemented under the influence of globalization factors, the increasing complexity of the «regionalism – globalism» relationship, trans-nationalization of the economy, peculiarities of nowadays global market regionalization, and the formation of a new model of world market.

For Ukraine, the problems of regional development, regional policy adaptation to the challenges of globalization is much more acute. First of all, this is because of the nature of regional economic structure [2, p.62].

Regional development is a growth of the economic potential of the country, resulting in the improvement in the standards of living of residents of the region and an increase in its competitiveness [3, p.159].

The problems of the regional economy are not new. They appeared at different stages of economy and confined to the tasks of more effective proportions of material production. Despite substantial scientific and practical endeavor in this area, the problems of transformation can not be solved. Especially a lot of questions arise when the object of transformation are the regions themselves. This is due to the specificity of each region: the scope of the development of productive forces, the availability of natural resources, geographical location, role and place in the economic system of the state, etc.

There are leading and lagging regions. The most impressive demonstration of regional imbalances in the economic development of Ukraine and the well-being of its citizens are:

- weak economic integration of the regions inside Ukraine, which is due to increase of regional disparities;
- high differentiation of the regions in economic potential (50% of GDP is created by five regions - Kyiv, Donetsk, Dnipropetrovsk, Kharkiv, Odesa regions);
- uneven localization of foreign investment in the regions (more than 65% of foreign direct investment is concentrated in the cities of Kyiv and Dnipropetrovsk, causing Ukraine's division into a financial center and periphery),
- low attraction of most regions into exports (3 regions – Kyiv, Donetsk, and Dnipropetrovsk regions provide more than 50% of flows of merchandise exports);
- significant concentration in the consumption of merchandise imports (over 50% of merchandise imports is concentrated in Kyiv and Dnipropetrovsk);
- significant differentiation of innovation infrastructure, uneven regional innovation environment that prevents a balanced socio-economic development of the territories.

In each case, there is need for scientific systematic assessment of regional conditions and factors that affect the formation of the regional economy, the identification of patterns of quantitative and qualitative interaction, the goals and features of the socio-economic development of the region. [1, p. 31].

State support of the regional development is aimed at development of individual areas of the country; improvement of the quality and of living conditions of residents and the level of meeting the needs of self-governing communities; creating conditions for raising the competitiveness of self-governing communities; levelling differences in the scope of the development of individual areas of the country and levelling chances of citizens of the state irrespective of the place of residence.

The factors of the regional development are needs of regional and local communities; resources and advantages of the natural environment;

places of work; infrastructure investments; existing economic potential; local and external markets; financial capital, especially investment capital; the level of qualifications, techniques and cultures; modern production engineering; investment areas and local benefits; international relations and the bilateral cooperation [3, p.161].

Finding the ways of financial support for regional development in Ukraine is mainly concentrated on the problem of budgets maintenance, increase of revenue base and rationalizing of budget expenditures. Taking into account the practice of development in the EU countries, the projects reforms were created for Ukraine in 2013.

Literature: 1. Boiko A. Institutional support of development and realization of the regional development strategy / A. Boiko; H. Molina // Socio-Economic Research Bulletin. – 2012. – № 3(46). – P. 31-37. 2. Melnyk A. Regional policy of the EU and Ukraine under the deepening contradictions of globalization / A. Melnyk, V. Adamyk // Journal of European Economy. – 2013. – № 1. – P. 56-76. 3. Nichyporuk J. On the need of regional development of Ukraine / J.Nichyporuk // International Scientific Cooperation. – 2013. – № 2. – P. 159-162.

*Tiozzo A.- étudiant
Dirigeant scientifique – Cmelnitskaya V.
Enseignant supérieur de français –Kotelnikova T.
Académie financière de Dnipropetrovsk*

DÉVELOPPEMENT DU MARCHÉ FINANCIER EN UKRAINE

Le développement du marché financier reflète en grande partie la flexibilité du système financier . Le fonctionnement du marché financier peut percevoir une beaucoup plus grande quantité des épargne , les placer plus efficaces que certains investisseurs pourraient le faire hors du marché .

Les marchés financiers efficaces fonctionnent dans les pays à l'économie de marché développée et assurent le mécanisme de la nouvelle répartition des ressources financières parmi les acteurs du marché .

Les marchés financiers nationaux sont aux stades différents de la formation. La privatisation massive, franchissement des crises et progrès dans l'économie favorisent le développement. La formation de la base législative correspondante a aussi lieu.

Le marché financier est un certain baromètre financier de l'économie. Il fonctionne de manière efficace avec une faible inflation , un développement réussi de l'économie. Ces conditions ne sont pas toujours possibles, même dans les pays économiquement développés. C'est pourquoi les marchés financiers sont très souvent bouleversés de crises qu'entraîne une redistribution des ressources financières, tant au niveau national qu' à l'échelle internationale.

Tishchenko Yu.A., student
Research supervisor – Romanov O.V., Senior Lecturer
Language instructor - Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovsk state financial academy

INTERNATIONAL AND NATIONAL CERTIFICATION SYSTEM

Effective quality management that is provided by national certification system is an essential prerequisite for the success of any organization's activity and form of ownership.

The export potential of the country, growth of people's welfare and quality of life depend on the quality of goods and services.

The important objective of economic policy is the formation of the concept of improving the state regulation system of formation and development of quality management systems products in Ukraine.

State regulation of economic processes traditionally is in the centre of attention of economic science. A significant contribution to the theory of control systems of quality has been made by F.C. Taylor, A. Shewhart, F. Dodge, G.G. Roming, D.M. Juran, E. Deming, Feigenbaum, K. Ishikawa, Taguchi, etc. Directly to the questions of quality management and certification of products the works of P. Ya. Kalita, P.A. Orlova, R.V. Bychkivskiy, P.G. Stolyarchuk, P.R. Hamula, Yu.V. Bibik, L.S. Kirichenko, N.V. Merezko, V.V. Okrepilov are dedicated.

Analysis of literature indicates the absence of unified approach to system construction of state regulation of the formation and development of quality management systems products.

Insufficient scientific and theoretical substantiation of the problems mentioned above and their high socio - economic value has determined the relevance and the choice of theme, goals and tasks of work.

The purpose of the research is a scientific substantiation of organizational-functional elements of the system of state regulation and development of measures on increase of efficiency the functioning of the national system of certification.

The State policy of regulation and improvement the quality of products at macro level gives the possibility:

- to increase the efficiency of social production;
- to implement the acceleration of STP;
- to improve the welfare of people because with improvement the quality of product real wages and salaries increase;
- to save material and financial resources;
- to increase the prestige of the state.

By achieving high and stable quality of products, the enterprise may:

- to increase sales volume, profit from sales of products;
- to ensure the competitiveness of products;
- to improve the image of the enterprise;
- to reduce the risk of bankruptcy and provide a sustainable financial position of the company.

One of the main objectives of certification is to minimize risk which consumers face with. Also certification intends to help in goods flow monitoring in case of consumer or environmental harm it can be possible to file a claim to the producers through the certification body. Certification serves the basis for state regulation of goods and service safety. Its functions are to protect consumer's rights, people's property and environment from harmful effects of current scientific and technological progress, and to create conditions for fair competition. The main international organizations which certificate the quality of goods are ISO, EOS, EONET, EOTC, etc.

The main tool of regulation of quality of production at the state level is standardization. Standardization is aimed at the achievement of the optimum degree of order in a certain area by establishing the regulatory documents of the terms and characteristics of products, processes and services that meet the latest achievements of science and technology, contribute to the elimination of technical barriers to trade and implementation of the results of innovation projects.

The national system of standardization is based on the principles of international and European standardization. Among these principles are the use of modern achievements of science and technology, practical experience, participation in the standards development process of all stakeholders and adoption it on the basis of consensus. Under such conditions, the standard is recognized as technical rule that reflects the current level of development of science and technology.

The implementation of international and European standards is the basis of the state policy of Ukraine in the sphere of standardization at the present stage. This will allow using the experience and achievements of developed countries in the national economy and it will also help to launch Ukrainian goods on world market.

Literature: 1. The law of Ukraine «About standardization» of May 17, 2001. – № 2408-III // Information of the Supreme Council of Ukraine. 2001. № 31. n. 145. 2. Conceptual basis of quality management systems. Fundamental principles of the international standard ISO 9000:2000: textbook for students of higher educational institutions. Part 1 / S.M. Kovalenko, V.O. Lebedenets: National pharmaceutical University - Kh.: Golden pages. 2009. 96 p. 3. Mutas M.P. Standards in the name of progress // Standards and quality. - № 3. - 2010. - 50 p. 3. Official site of the State Committee of Ukraine for technical regulation and consumer policy: <http://www.dssu.gov.ua> 4. The quality of products and services. //Standardization, certification, quality, 2011. - № 1. - P. 55-57.

*Tretiak A.G., Yevgenieva A.S., students
Research supervisor – Gladka L.I., Senior Lecturer
Language supervisor – Volobuieva P.S., Senior Lecturer
Dnipropetrovs'k state financial academy*

ENTERPRENERIAL RISK AND WAYS OF ITS MINIMIZATION

The risk is always accompanied by human activities. In times of active business development the research of business risk has significant importance for the entrepreneur because the risks affect its decisions regarding the management company.

Making business in any form is risky, which is called economic or entrepreneurial. Let us find out where the sources and causes of such risks are laid and forms of its demonstration in order to further understand the methods of assessment and ways to prevent it. But first, we define the notion of risk.

Risk is the probability (threat) for enterprises to lose some of their resources, to receive less profit or to have additional expenses as a result of certain production and financial performance.

Economic activities are very diverse. The options of its implementation vary. Any one of them has their own realization of risk.

The complexity of classification of economic risks lies in their diversity.

First of all, we have to distinguish between them. There are following types of risks:

- risks related to the business activity;
- risks related to the personal qualities of the person who makes the decision;
- risks related to the lack of information about the state of the environment.

The classification of risks can be conducted in terms of the objectives which are achieved during the examination of risks. The following classification of risks can be done:

- According to the origin: external, internal(staff).
- According to the commonness: general (informational) and specific (bank risk, manufacturing risk).
- According to the level of decision-making: macroeconomic (global) and microeconomic (local) risks.
- According to the duration of action: short-term (transport risk, risk of nonpayment on a specific transaction), fixed (casualty risk in certain area, legal risk in particular country).
- According to losses: minimum risk, average risk, maximum risk and admissible risk; dramatic risk; catastrophe risk.

Risk as a system consists of the next elements:

- object - managed economic system, efficiency and operating procedures which are not known in advance;
- subject - a person qualified to make decisions in relation to the object and who is interested in the results of management;
- source - factors (events, processes, objects) that give rise to uncertainty. There are three sources of risk: lack of time; lack of information; lack of capacity to manage the situation.

The sources of risk are: uncertain nature of science and technology, market conditions, internal and external economic situation of the country, weather conditions, availability of natural resources, human nature.

Ways to minimize risks and their consequences are very different. The most common of them are:

- risk prevention;
- security events and their results;
- limitation;
- objective assessment of own capabilities;
- optimization of planned profitability.

Risk prevention means to reject the implementation of risky business transactions. Nowadays one of such method is to reduce the share of borrowed funds in favour of own means.

Insurance is a method of risk transfer. It can be carried out by specialized intermediaries (insurance companies, various funds) or by own funds (the creation of emergency and insurance funds).

Self-insurance by means of own or borrowed sources when economic entity takes responsibility for attachment risk is a method of risk minimization.

Limitation is the establishment of insurance limits - limits of risky operations. For those types of economic activities and business transactions that can constantly go beyond limits of risk, this risk is limited through the establishment of appropriate economic and financial standards.

Continuous accumulation of market information increases the horizon of knowledge, specifies the situation and reduces risk.

In practice, there is overestimation of own possibilities very often, which contributes to inadequate risk transactions. Before using this or another way of achieving the goal, it is necessary to calculate the internal opportunities and the need to attract reserves and foreign assistance.

Under optimizations of various risks options with maximum planned profitability and with different levels of risk are calculated. Alternative variations of decision making are chosen.

Literature: 1. Mashyna N.I. Economic risk: methods of its measurement: textbook. – K.: Learning resource center, 2003. – 188 p. – ISBN 966-8278-85-2. 2. Ivchenko I.Yu. Economic risks: textbook. – K. : Learning resource center, 2004. – 304 p. 3. Kondratiuk O.I. The impact of risks on economic activity of an enterprise / O.I. Kondratiuk // Actual problems of economy. – 2013. - № 3. – P. 78-82.

Chatnyï F.- étudiant
Dirigeant scientifique – Cmelnitskaya V.
Enseignant supérieur de français – Kotelnikova T.
Académie financière de Dnipropetrovsk

SÉCURITÉ FINANCIÈRE DE L'ÉTAT

La sécurité financière de l'Etat est une catégorie complexe. L'existence d'une garantie financière prévoit création d'une stratégie pour surmonter la menace économique par la mise en œuvre des mécanismes efficaces face à des facteurs négatifs externes et internes .

On peut noter le mauvais état de la sécurité financière de l'Ukraine. Vous devez aussi faire attention à la mauvaise qualité de la stabilité politique, au cadre juridique, réviser la politique monétaire .

Parler de l'assurance de la sécurité financière de l'Etat on ne peut que résoudre ses problèmes juridiques, politiques, économiques et sociaux, et cette étape implique une réforme globale dans tous les domaines sans exception. Toutes les réformes exigent la «maturité» politique et économique de la société ukrainienne. Vous devez aussi comprendre que la «copie» de n'importe quelle économie (y compris le système d'une garantie financière) d'autres pays plus développés est inacceptable , parce que chaque pays doit passer son chemin du développement et de l'amélioration, en raison de leurs caractéristiques .

Ainsi, la formation d'un système efficace de sécurité financière de l'Ukraine est une perspective nécessaire mais difficile et à long terme de notre pays .

ІХ СЕКЦІЯ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (УДОСКОНАЛЕННЯ) МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГЛАМЕНТУВАННЯ

*Безродня Д.А., студентка
Науковий керівник – Трещов М.М., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ПОДАТКІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Податкове регулювання є складним механізмом фінансової політики держави, оскільки його мета – не тільки дотримання інтересів держави в бюджетно-податковій сфері, тобто забезпечення покриття державних витрат доходами бюджету, а й інтересів платника податків, а також забезпечення необхідних умов для зростання добробуту всієї країни в цілому.

Головні підходи до регулювання оподаткування в Україні на макрорівні закріплені за податковим законодавством, яке включає в себе Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, інші законодавчі та нормативні акти у сфері оподаткування, які розроблені у відповідності з Конституцією України.

Слід звернути увагу, що у ситуації, яка склалася нині, нагальною потребою є не просто реформування податкової політики в цілому, а розробка заходів щодо вдосконалення податкового регулювання економічних процесів на регіональному рівні, посилення стимулюючого характеру податків із метою стимулювання розвитку міжрегіональних господарських зв'язків, трансрегіональних корпорацій та підрозділів, структурної перебудови, широкого розвитку дрібнотоварного виробництва.

На теперішній час, першочерговим кроком щодо удосконалення фіскальної політики держави є прийняття Державної податкової стратегії України, що поєднає в собі основні напрямки податкового регулювання, темпи їх подальшого поступового розширення, очікуваний соціально-економічний ефект та можливі зміни сценаріїв у разі переміщення векторів розвитку.

Надалі, в рамках розробки вищезазначеної Стратегії, наступним кроком в підвищенні ефективності фіскальної політики країни має бути декларування основних її напрямів, які вже є загальновідомими та взяті на озброєння нашою державою, та відповідне їх розширення з урахуванням трансформації соціально-економічного середовища та соціально-економічного оновлення суспільства.

Так, вищою архіметою Державної податкової стратегії України має бути постійний динамічний соціально-економічний розвиток країни та підвищення рівня життя населення.

Слід зазначити, що нині в Україні вже закладені підвалини прогресивного розвитку та модернізації системи податкового регулювання в державі.

Отже, у Державній податковій стратегії України обов'язково повинні бути враховані позитивні уже досягнуті результати, поставлені нові завдання, окреслені додаткові шляхи розвитку у контексті динамічних змін, які відбуваються в усьому світі.

Також важливо зазначити, що в межах такої стратегії має здійснюватися вибір адекватних тактичних цілей та завдань, податкових методів, інструментів та прийомів впливу на економіку, фінанси, податкові потоки відповідного рівня.

Необхідно застосовувати такий набір інструментів податкового регулювання, який забезпечив би додаткові надходження до бюджету від новостворених підприємницьких структур.

В чинне законодавство та відповідну нормативно-правову базу України доцільним є ввести норми щодо звільнення прибутку суб'єктів господарювання, який отриманий ними від реалізації інноваційних проектів.

Важливим інструментом, який необхідно використовувати в Україні для податкового регулювання, особливо у сфері відносин з фізичними особами-платниками податків, з метою скорочення «тіньового» сектору економіки, є засоби жорсткого покарання за несплату податків та укривання доходів кожного громадянина.

Однією з найбільш поширених форм податкового стимулювання інноваційної діяльності є прискорена амортизація.

Те, що прискорена амортизація стоїть на першому місці серед інших цільових податкових пільг, зумовлено її величезним впливом на інвестиційну діяльність і прискорення модернізації виробництва.

Удосконалення податкової та відповідно бюджетної систем в Україні повинно реалізовуватися в таких основних напрямках підвищення ефективності адміністрування податків:

1. Удосконалення процесу адміністрування податку на додану вартість та схеми його компенсування.
2. Стимулювання розвитку і соціалізація малого бізнесу за рахунок удосконалення адміністрування пільгового оподаткування.
3. Формування податкової культури та соціальної відповідальності у громадян шляхом реалізації заходів щодо покращення процесу адміністрування податку на доходи фізичних осіб.
4. Скорочення кількості податкових пільг та контроль за використанням вивільнених коштів як засіб удосконалення податкового адміністрування.
5. Введення оподаткування не лише житлової нерухомості, а й об'єктів які використовуються у виробничих та комерційних цілях.

Література: 1. Адміністрування податків: навч. посіб. / Ю.Б. Іванов, Л.М. Карпов, К.В. Петросянц. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2005. - 210 с. 2. Державне регулювання економіки: Підручник / Гриньова В.М., Новікова М.М. – К., 2008. – 398 с. 3. Калінеску, Т.В., Адміністрування податків: навч. посіб. / Т.В. Калінеску, В.О. Корецька-Гармаш, В.В. Демидович. – : ЦУЛ, 2013. – 290 с.

*Бережна К.В., Гулейко Ю.О., студентки
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОДАТКОВІ ПЕРЕВІРКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Статтею 62 Податкового кодексу України (далі ПКУ) чітко визначаються шляхи здійснення податкового контролю, а саме: ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів в сфері оподаткування; перевірки та звірки відповідно до вимог ПКУ, а також перевірки щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин [2]. Із перелічених форм проведення податкового контролю найбільш вагомими є податкові перевірки. Із прийняттям ПКУ змінилися форми податкових перевірок. На сучасному етапі податковий контроль здійснюється контролюючими органами у формі камеральної, документальної та фактичної перевірки.

Фактичні перевірки - відносно новий термін податкового законодавства, зміст якого, проте, усім знайомий. Перевірки дотримання законодавства при проведенні розрахункових та касових операцій, провадженні діяльності, що підлягає ліцензуванню або патентуванню, та інших неподаткових, але таких, що контролюються податковими органами, вимог нормативних актів.

Кожна з форм податкових перевірок має свої специфічні риси. Їх порівняльна характеристика наведена в табл. 1 [1]. Найбільш ефективними та найбільш проблемними в системі податкових перевірок є документальні перевірки. З метою їх проведення використовують не лише дані податкової звітності платника, але й його первинні документи та облікові реєстри, дані інших підприємств, що є контрагентами такого платника податків, інформацію від державних установ стосовно наявності у платника податків майна та майнових прав [3].

Під час проведення документальних перевірок, які, згідно з вимогами чинного законодавства, переважно повинні бути комплексними, за наявності потреби використовують різноманітні інструменти фінансового контролю, зокрема обстеження, інвентаризацію, хронометраж тощо.

Як результат, з введенням в дію ПКУ з'явився новий вид податкової перевірки - фактична перевірка. Податковим кодексом визначено особливий порядок проведення фактичних перевірок.

*Порівняльна характеристика документальних та фактичних
податкових перевірок*

Елемент	Документальна перевірка	Фактична перевірка
	Податкові органи всіх рівнів	Територіальні податкові органи
2. Об'єкт	Сукупність фінансово-господарських операцій за весь період, що перевіряється, але не більше ніж за три роки	Дотримання порядку здійснення розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, виробництва та обігу підакцизних товарів, дотримання порядку оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами)
3. Підстава для проведення	Рішення керівника податкового органу	Рішення керівника податкового органу
4. Періодичність	Вибірково по мірі необхідності	Вибірково по мірі необхідності
5. Місце проведення	Місцезнаходження платника податків, місце знаходження податкового органу	За місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника
6. Категорії платників, що перевіряються	Юридичні особи та приватні підприємці	Юридичні особи та приватні підприємці

Проведення контролюючими органами податкових перевірок дозволяє здійснювати не тільки арифметичну перевірку правильності складання податкової звітності, але і контролювати логічний взаємозв'язок різних показників з податкових декларацій, форм бухгалтерської звітності, зовнішніх джерел, проводити аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності платника податків. Саме це дає змогу державі виконувати свої функції та змушує платників якісно проводити свою господарську діяльність. Звичайно, прийняття Податкового кодексу в Україні – це важливий крок в побудові цивілізованих правовідносин між контролюючими органами та платниками податків, проте лише час та практика покажуть, чи життєздатні норми цього документу, які стосуються визначення податкових перевірок.

Література: 1. Мисник Т.Г. Податкові перевірки як основна форма податкового контролю. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/> 2. Податковий Кодекс України зі змінами № 879-VII від 13.03.2014 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 3. Даниленко О. Документальна планова перевірка органами ДПС. Всі за і проти [Електронний ресурс] .

*Безкровна А.В., студентка
Науковий керівник – Шкура І.С., к.е.н.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РЕГУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПРЯМИХ ПОДАТКІВ НА ЇХ ФІСКАЛЬНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Податкове адміністрування виступає досить важливим інструментом у бюджетоутворюючій політиці держави, основним завданням якого є забезпечення повноти та своєчасності податкових надходжень відповідно до вимоги чинного податкового законодавства. Питання про податкове адміністрування знаходиться у постійній увазі науковців розвинених країн, бо саме від ефективності адміністрування податків у значній мірі залежить фіскальна ефективність податків задля створення суспільних благ належної якості та кількості. Над актуальними питаннями удосконалення адміністрування податкової системи й окремих податків, а також визначення їхньої фіскальної ефективності плідно працюють такі українські вчені: В.Л. Андрущенко, В.М. Мельник, А.І. Крисоватого та інші. Але ще недостатньо досліджено вплив податкового адміністрування на загальну фіскальну ефективність (як в цілому податкової системи, так і за окремими податками).

Мета роботи – викласти результати авторських узагальнень щодо удосконалення адміністрування прямих податків як чинника підвищення їхньої фіскальної ефективності.

Адміністрування податків – це практичне втілення управлінсько-розпорядчого процесу, реалізація механізму управління податковими відносинами, що орієнтовано на досягнення конкретних результатів. Виходячи з того, що основними функціями податків є фіскальна та регулююча, податкове адміністрування має за мету повноцінне виконання вказаних функцій. Фіскальна функція податків реалізується через забезпечення податкових надходжень у належних обсягах і належні строки. Фіскальна функціональність прямих податків як методу акумуляції бюджетних доходів держави залишається домінуючою в загальній сукупності альтернативних напрямів прояву прямих податків у суспільстві.

У сучасних умовах адміністрування прямого оподаткування є однією з найважливіших складових досягнення ефективного зростання економіки країни. Сьогодні на шляху ефективного адміністрування в податковій сфері існує ряд проблем, які необхідно враховувати для забезпечення результативності цього процесу. До них можна віднести такі: велику кількість різних податків та зборів; проблеми міжбюджетних відносин; проблеми формування позабюджетних фондів; часті зміни законодавчих та нормативних

актів; наявність різноманітних пільг із питань оподаткування; велику кількість ліцензійних видів діяльності; відсутність уніфікації діяльності контролюючих органів; низький рівень інформованості суспільства з питань оподаткування та інші пов'язані з оподаткуванням проблеми [2].

Діюча система прямого оподаткування сьогодні не задовольняє ні державу, ні платників податків. Цілий ряд прорахунків, які були допущені при її створенні, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати фіскальну функцію. Саме тому процедура адміністрування прямих податків потребує подальшого удосконалення, але така робота має спиратися на науково обґрунтовану, виважену та збалансовану систему відповідних заходів, яка має узгоджуватись з кращим світовим досвідом та враховувати сучасні виклики. Необхідно, в першу чергу, вжити заходів з оптимізації системи обліку доходів і витрат суб'єктів підприємництва, розробити порядок звітності та контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів, отриманих завдяки пільговому оподаткуванню, з правом стягнення їх до бюджету в разі неефективного або нецільового використання, а також забезпечити стабільність відповідних нормативних документів до адміністрування прямих податків [1].

Таким чином, адміністративній основі справляння податків належить особлива роль. У числі чинників системи адміністрування податків, що справляють вплив на ефективність податкової системи, своєчасність і повноту надходжень податків до бюджету, слід виділяти урегульованість питань взаємовідносин з платниками податків, якість проведення масово-роз'яснювальної роботи, обґрунтованість методики адміністрування податкових зобов'язань, її затратність та адекватність економічним умовам, оптимальність структури органів, що задіяні у системі адміністрування податків. Від обґрунтованості системи адміністрування податків та її адекватності економічним реаліям часу залежить здатність держави контролювати дотримання податкового законодавства платниками податків, регулювати економічні процеси та приймати ефективні рішення з питань оподаткування.

Література: 1. Живіцький С.О. Особливості нарахування та сплати прямих податків в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/36_PVMN_2013/Economics/3_153710.doc.htm, 2. Остапенко С.М. Проблеми вдосконалення адміністрування прямих податків в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=57415>, 3. Проскура К.П. Особливості адміністрування податків: сучасний стан / К.П. Проскура // Економічний часопис ХХІ. – 2012. – № 7-8. – 53-55 с.

*Борисенко Д.В., Мельник А.Д., студенти
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Необхідною умовою функціонування будь-якої держави є податки – як інструмент фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій та важіль впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві.

Дана проблема не залишається поза увагою таких відомих вітчизняних фінансистів, як В. Андрущенко, К. Маліновськї, А. Гера, В. Мельника.

До недоліків чинної в Україні системи формування місцевих бюджетів можна віднести високий рівень концентрації фінансових ресурсів у Державному бюджеті, що знижує значення місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих для населення завдань. Чинний розподіл між наповненням кошиків доходів не стимулює місцеві органи влади впливати на формування підприємницького клімату в межах своєї юрисдикції. Якщо підприємства почнуть функціонуватимуть краще і відповідно, зросте їх прибуток і заробітна плата працівників, то в бюджеті зростуть доходи, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. І, як відомо з практики останніх років, більшість їх буде вилучена до Державного бюджету.

Однією із функцій, що притаманна будь-яким податкам, є фіскальна функція, яка полягає у формуванні фінансових ресурсів держави та проявляється у поповненні доходної частини бюджету. В основу реалізації даної функції покладено принцип фіскальної ефективності, який полягає у максимізації надходжень, мінімізації видатків на адміністрування, еластичності податкового механізму. Податок на доходи фізичних осіб є типовим прикладом поєднання зазначених функцій, оскільки механізм його справляння включає і деяке послаблення податкового навантаження соціально незахищених верств населення.

Незважаючи на зростаючу питому вагу у формуванні доходної частини місцевих бюджетів, податок на доходи фізичних потребує деяких уточнень, а саме перетворення цього податку, що сплачується до місцевого бюджету за місцем походження доходу (тобто за місцем роботи платника податку), на податок, що сплачуватиметься до місцевого бюджету за місцем проживання платника. Зміцнення місцевих бюджетів є важливим напрямом державної політики на сучасному етапі. Державі необхідно здійснювати певні практичні заходи в частині розвитку місцевого оподаткування та введення в дію конкретних норм законодавства, які сприятимуть фінансовому розвитку регіонів.

Варто виділити основні чинники, які позитивно впливають на надходження податку на доходи фізичних осіб:

- 1) зростання номінального ВВП;
- 2) зростання витрат на оплату праці;
- 3) легалізація виплати заробітної плати;
- 4) позитивні тенденції до зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій;
- 5) зростання змішаних доходів домашніх господарств за рахунок індивідуальної підприємницької діяльності [2, с. 428].

Безпосередньо на забезпечення зростання життєвого рівня населення та надходження податку на доходи фізичних осіб впливають підвищення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на одну працездатну особу. Проте варто враховувати зростання реальної заробітної плати, а не номінальної. У період 2009-2012 рр. зростання номінальної заробітної плати не завжди супроводжувалось зростанням її реального еквівалента.

Податок із доходів фізичних осіб нині в Україні формує дві третини власних доходів місцевих бюджетів. Водночас механізм його сплати є недосконалим. Невід'ємним завданням на найближчу перспективу є посилення фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб і забезпечення самодостатності бюджетів місцевого самоврядування, що дасть їм змогу належним чином фінансувати заходи, пов'язані із забезпеченням соціальних послуг.

Для розв'язання проблеми поліпшення наповнюваності місцевих бюджетів, доцільно надати органам місцевого самоврядування можливість застосовувати місцеві надбавки до податку з доходів громадян. Зокрема, розмір такої надбавки може становити 1-3% від бази оподаткування податку з доходів фізичних осіб.

Подальші дослідження слід зосередити на пошуку напрямів удосконалення механізму оподаткування доходів громадян, а також удосконаленню механізму податкового планування податку на доходи фізичних осіб з метою забезпечення достовірності і обґрунтованості надходжень від цього податку у Зведений бюджет України та до місцевих бюджетів.

Література: 1. Дмитровська В.С. Теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів / В.С. Дмитровська // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 1 (3). – С. 349-353. 2. Лемещук А.В. Податок з доходів фізичних осіб у системі прямого оподаткування та його фіскальна ефективність / А.В. Лемещук // Економіка. – 2012. – № 3. – С. 210-217. 2. Малиновська К.О. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб та його роль у формуванні бюджетів різних рівнів / К.О. Малиновська // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 2. – С. 427-435. 3. Стаднюк І.В. Сучасне оподаткування доходів фізичних осіб: суть та основні аспекти / І.В. Стаднюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2009. - № 3. – С. 127-134.

*Бредюк Ю.А., Челонігова Д.Ю., студентки
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СУЧАСНИЙ СТАН МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве оподаткування є невід'ємним та визначальним елементом місцевого самоврядування. Зміцнення останнього, реалізація поставлених перед ним завдань неможливі без досконалої та достатньої системи місцевих податків та зборів. Втім, місцеві податки та збори в Україні поки що не виконують функції щодо надання їм фінансової автономії. Нині їх частка в консолідованому бюджеті України становить менше 1%, а у місцевих бюджетах – до 3%.

Порівняно з практикою західних країн інститут місцевих податків і зборів в Україні фактично залишається недієздатним. Тому система місцевого оподаткування повинна бути побудована таким чином, щоб надходження від місцевих податків і зборів покривали основні витрати територіальної громади, пов'язані з її функціонуванням.

Мета даної роботи полягає у тому, щоб визначити сучасні тенденції формування доходів місцевих бюджетів та значення місцевих податків і зборів у цьому питанні.

З прийняттям Податкового кодексу України з 2011 р. структура місцевих податків і зборів зазнала суттєвих змін: змінено кількісний та якісний склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів. Так, відбулося скорочення місцевих податків та зборів з 14-ти до 5-ти, серед яких 2 місцевих податки і 3 місцевих збори. До них належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір [4].

Слід зауважити, що місцеві податки та збори в Україні ні за попередньої системи оподаткування, ні за кардинальних змін, запроваджених Податковим кодексом, не виконують роль потужного джерела формування доходів місцевих бюджетів. Так, ефективність та стабільність функціонування місцевих фінансів у більшості зарубіжних країн у тому, що основним способом формування доходів місцевих органів влади є місцеві податки й збори. Наприклад, у США за рахунок місцевих податків і зборів забезпечується 58% прибутків місцевих бюджетів, у Великобританії – 38%, Франції – 48%, Японії – 55% [3].

До 2010 р. включно відповідно до статистичних досліджень номінальна сума надходжень від місцевих податків і зборів зростала, але їхня частка у загальній структурі доходів місцевих бюджетів зменшувалася. У 2012 році від місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів отримано 5,5 млрд. грн., що майже у 2,2 рази більше аналогічного показника попереднього року. їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів зросла і склала 5,4% [1]. Основною

причиною таких змін стало переведення єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва з категорії загальнодержавних до місцевих податків.

За 2012 р. єдиний податок надійшов у сумі 4,8 млрд. грн., що майже у 2,5 рази більше за обсяги надходжень 2011 року та становить більше 87% загального обсягу місцевих податків та зборів [1]. Зазначимо, що таке зростання відбулося, в основному, через введення в дію змін до Податкового кодексу, якими запроваджено нові правила справляння цього податку, а саме, змінено терміни сплати та запроваджено нові ставки оподаткування.

Зазначені нововведення щодо справляння цього податку досить суттєво вплинули на структуру платників. Так, частка податку з юридичних осіб зменшилася на 19,0 в. п. та склала 25,0%. Таким чином, за даними 2012 року, 75,0% надходжень становила сплата єдиного податку фізичними особами.

Однак, скорочення кількості місцевих податків і зборів має певні підстави, оскільки більшість місцевих податків і зборів, які існували в Україні до введення в дію Податкового кодексу, практично не виконували фіскальної функції і мали низьку економічну ефективність, тобто витрати на їх адміністрування досить часто перевищували надходження від них.

Навіть з урахуванням остатніх законодавчих змін, багаторічна практика місцевого оподаткування в нашій країні, дає підстави стверджувати, що система місцевих податків і зборів виконує ніби допоміжну роль щодо державного оподаткування. Невміння місцевих органів влади реалізовувати прихований податковий потенціал та ефективно регулювати економічну діяльність на місцях, непрозорість в адмініструванні окремих податків призводять до недовикористання наявних можливостей оподаткування.

Через значний обсяг тіньової діяльності та зайнятості поза увагою фіскальних органів залишаються персональні доходи громадян, підприємницька діяльність незареєстрованих суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу. Особливо, маємо на увазі втрати бюджету від недоотриманого збору за запровадження окремих видів підприємницької діяльності, плати за землю, єдиного податку та невикористання туристичного потенціалу, що знаходиться у тіньовому секторі економіки - туристичного збору.

Література: 1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І. В., Рудик А.Ю., та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. - К., 2013. - 73 с. 2. Кучабський О. Розвиток системи місцевого оподаткування в Україні / О. Кучабський, М. Гончаренко // Держава і ринок. - 2012. - № 3. - С. 122-126. 3. Олійник Л.А. Вплив податкової реформи на формування доходної бази місцевих бюджетів [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B> 4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> 5. Федосов В.М. Бюджетна система [Електронний ресурс] - Режим доступу :http://pidruchniki.ws/1_834071946077/ekonomika/mistsevi_podatki_zbori

*Ващенко А.В., студент
Науковий керівник – Дулік Т.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОПТИМІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ БЮДЖЕТІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Місцеві податки і збори є головним атрибутом органів місцевого самоврядування в розвинених країнах. Зокрема, вони утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії [8].

На сьогодні система місцевого оподаткування України має низку невирішених питань, які потребують подальших досліджень: обмежена фіскальна роль місцевих податків і зборів і, як наслідок, незначна їх питома вага в доходах місцевих бюджетів; обмежена кількість місцевих податків порівняно з іншими країнами; відсутність в органів місцевого самоврядування незалежних прав щодо впровадження на території власних податків і зборів. Вище перелічені недоліки вказують на те, що вітчизняна система місцевого оподаткування потребує оптимізації з метою підвищення її ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Дослідивши динаміку та структуру місцевих податків та зборів в Україні за 2011-2012 рр. бачимо, що єдиний податок для суб'єктів підприємницької діяльності на сьогодні став реальним доходом для бюджету розвитку. Так, у 2011 р. він формував 2,29% доходів місцевих бюджетів, що, однак менше, ніж в усі попередні роки (наприклад, у 2006 р. – 3,4%, у 2010 р. – 2,4%) [3]. Втім, цей вид надходжень ще не вичерпав свого потенціалу. Адже, зважаючи на постійну тенденцію переходу платників на спрощену систему, а також істотні макроекономічні зміни й інфляційні процеси в Україні, є підстави для збільшення верхньої межі ставки даного податку.

Іншим за значенням у формуванні місцевих бюджетів є податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. За три квартали 2013 року сума надходжень від податку на нерухомість становила 17,24 млн. грн. Проте, даний податок поки що не виправдав сподівань, які на нього поклалися, адже за оцінками експертів Асоціації міст України приблизний розмір надходжень від нього прогнозувався в сумі 170 млн. грн. на рік [10].

Податок на нерухоме майно існує майже у 130 країнах світу. Так, наприклад, у Франції, Німеччині, Австрії, Швейцарії, Англії і інших європейських державах ставки податку на нерухомість складають в середньому 1–2% від її вартості. Надходження від даного податку формують основну частину доходів бюджетів місцевих органів влади. Наприклад, у деяких штатах Австралії – понад 90% місцевого бюджету, в США – до 75%, Канаді – до 80%. Зазначений

податок справляється і в Російській Федерації, де базою оподаткування є ринкова вартість будинків, квартир, гаражів, споруд. Надходження цього податку формують близько 9% бюджету Російської Федерації [6].

Причиною низьких надходжень від податку на нерухомість в Україні, насамперед, є значні площі житлової нерухомості, які є звільненими від оподаткування, а також недостатнє врегулювання законодавством цього податку. На нашу думку, неефективним та дискримінаційним є підхід до встановлення ставки даного податку, яка залежить від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством станом на 1 січня звітного року. В Податковому кодексі при визначенні об'єкта оподаткування та розміру ставки податку на нерухомість зовсім не враховується стан самої будівлі, її історична цінність, місце розташування та інші фактори, які могли б суттєво впливати на розмір оціночної вартості будівлі. Було б раціонально взяти до уваги позитивний зарубіжний досвід і внести зміни до Податкового кодексу України, в якому запровадити як базу оподаткування саме оціночну вартість будівлі. Тобто, запропонований на сьогодні механізм справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на території України потребує суттєвого вдосконалення.

Збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності займають незначну частку як у структурі податкових надходжень, так і структурі загальних доходів місцевих бюджетів, яка навіть не наближається до 1%.

Така тенденція, на нашу думку, спричинена тим, що дані збори є вибірковими для їх справляння (крім збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності). Тобто, місцевим радам надано право самостійно вирішувати питання щодо їхнього встановлення. Також проблема виникає в тому, що Податковий кодекс України значно ускладнив процедуру справляння збору за місця для паркування транспортних засобів. Місцеві ради не повністю використовують резерви від цього збору по причині відсутності дієвого контролю за наявністю договорів оренди на землю під парковки, меж і розміток місць для паркування, приборів фіксації в'їзду автотранспорту на парковку.

Виникають також сумніви стосовно формування доходної бази місцевих бюджетів за рахунок туристичного збору, оскільки цей податковий платіж може бути запровадженим виключно на туристичній місцевості, до якої неможливо віднести 4/5 територій місцевих громад України, що не користуються попитом серед туристів [9].

Невміння місцевих органів влади реалізовувати прихований податковий потенціал та ефективно регулювати економічну діяльність на місцях, непрозорість в адмініструванні окремих податків призводять до недовикористання наявних можливостей оподаткування. Внаслідок значного обсягу тіньової діяльності та

зайнятості поза увагою фіскальних органів залишаються персональні доходи громадян, підприємницька діяльність незареєстрованих суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу. Зокрема, йдеться про втрати бюджету від недоотриманого збору за запровадження окремих видів підприємницької діяльності та єдиного податку; невикористання туристичного потенціалу, що знаходиться у тіньовому секторі економіки – туристичного збору [6].

Таким чином, досвід застосування місцевих податків і зборів в Україні засвідчує поки що незначну їхню роль у формуванні фінансів органів місцевого самоврядування. Адже, в Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів значно менша розвинених країн і становить близько 7%. Місцеві органи влади мають дуже обмежений вплив на встановлення ставок податків, на які спираються їхні бюджети, – як «закріплених» доходів (перший кошик), так і «власних» (другий кошик). Тому, на нашу думку, доцільно розширити права органів місцевого самоврядування у сфері встановлення податків і зборів, а за центральними органами влади залишити контроль за рівнем загального податкового навантаження [7].

Результати проведеного дослідження показали, що місцеві податки і збори в Україні навіть з урахуванням останніх законодавчих змін (крім єдиного податку) суттєво не впливають на формування доходної бази місцевих бюджетів. Тому оптимізація місцевого оподаткування є важливим напрямом зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua> 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua> 3. Звіти Державної казначейської служби України про виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя за 2010-III квартали 2013 років // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>. 4. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування / О.П. Кириленко // Фінанси України. – 2001. – № 1 – С. 34 – 39. 5. Кучерявенко М.П. Податкове право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с. 6. Кучабський О., Гончаренко М. Розвиток системи місцевого оподаткування в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/01.pdf>. 7. Павлюк К. Формування доходів місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2008.- № 4, - С. 24-37. 8. Семенова К.О., Сидоренко О.О. Проблеми та перспективи формування місцевих бюджетів в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com> 9. Терлецький А.І. Механізм вдосконалення формування доходів місцевих бюджетів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.nbu.gov.ua>. 10. Шевченко О.В. Зміни бюджетно-податкового регулювання регіонального розвитку: перші підсумки / О.В. Шевченко // Аналітичні записки щодо проблем та подій суспільного розвитку, НІСД. – 2011. – Листопад. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.

*Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., студентки
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Фонд державного майна України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності [1].

Фонд державного майна України є одним із органів, що розробляє, регулює та контролює хід виконання державної програми приватизації на 2012-2014 роки.

Процес приватизації державного майна сприяв накопиченню об'єктів приватної власності, зробив незворотним ринкові перетворення. Водночас в Україні не сформувалася ефективна система відносин власності, яка забезпечила б оптимальне використання національного економічного потенціалу та сприяла б досягненню цілей і виконанню завдань соціально-економічного розвитку. Процес приватизації триває майже 20 років.

Державна програма приватизації на 2012-2014 роки визначає мету, шляхи, способи, заходи і завдання приватизації державного майна [2, с. 14].

Фонд державного майна України:

- подає щокварталу Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України аналітичну довідку про хід виконання Програми;

- інформує щомісяця Президента України та Кабінет Міністрів України про хід виконання Програми;

- складає і подає щороку до 1 квітня Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України звіт про результати виконання Програми.

Фонд державного майна України не рідше одного разу на квартал заслуховує звіти керівників регіональних відділень Фонду державного майна України про виконання Програми, організовує моніторинг виконання Програми, публікує його результати. Фонд державного майна України залучає до проведення планових перевірок діяльності регіональних відділень та представництв Фонду державного майна України представників правоохоронних органів [3].

У Державній програмі приватизації на 2012-2014 рік очікуваний обсяг надходжень у Державний бюджет України від приватизації та управління державним майном у 2012-2014 рр. передбачається у розмірі 40-60 млрд. грн. Вирішення таких масштабних завдань можливо за умови внесення необхідних змін у законодавство, причому необхідні зміни повинні бути реалізовані одночасно з новою державною програмою приватизації.

У результаті виконання цієї програми частка державного сектору в економіці зменшиться до 25-30 ВВП (за оцінками Фонду державного майна України у 2010 році ця величина сягала 37%) [4].

Слід зауважити, що Державна програма приватизації має на меті завершити процеси приватизації, які розпочалися в Україні з 1992 р.

Щодо місцевих бюджетів то, у 2012 році регіональними відділеннями Фонду державного майна України від приватизації об'єктів комунальної форми власності отримано і перераховано коштів до відповідних місцевих бюджетів у сумі 17,74 млн. грн. [5]. А за I півріччя 2013 року забезпечено надходження коштів від приватизації комунального майна у сумі 6,54 млн.грн.[6].

Отже, Фонд державного майна України – це орган, що регулює процеси приватизації в Україні, які розпочалися в 1992 році й тривають до нашого часу, та є одним із контрольних органів Державної програми приватизації. Він інформує та звітує перед такими органами як ВРУ, Президент України, КМУ про хід виконання Державної програми приватизації. Також, кошти від приватизації комунального майна надходять як до державного бюджету так і до відповідних місцевих бюджетів. Так, за 2012 та за I півріччя 2013 року до місцевих бюджетів надійшли кошти у сумі 24,28 млн. грн.

Література: 1. Про Фонд державного майна України : Закон України від 11.08.2013 // ВВРУ. – 2011. – № 4107-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4107-17>. 2. Державна програма приватизації на 2012-2014 роки // Голос України. – 2012. – № 22 (5272). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040212/14-15-r.pdf>. 3. Про Державну програму приватизації: Закон України від 13.01.2012 // ВВРУ. – 2012. – № 4335-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4335-17>. 4. Круглов В.В. Основні напрями вдосконалення механізмів державним майном. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-01\(7\)/12kvvudm.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2012-01(7)/12kvvudm.pdf) 5. Звіт про роботу Фонду державного майна України, хід та результати виконання Державної програми приватизації у 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/spfu.admin.com.ua/Lists/SPFUREportsMFILInstance/Attachments/65/zvit_19032013_1.pdf 6. Аналітична довідка про роботу Фонду державного майна України та хід виконання Державної програми приватизації у I півріччі 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/spfu.admin.com.ua/Lists/SPFUREportsMFILInstance/Attachments/74/andov_6_2013.pdf

*Гагаріна Я.Ю., Черкашина М.Д., студентки
Науковий керівник – Маркова Л.Г., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Україна, проголосивши про європейську інтеграцію, прийняла низку нормативних актів, направлених на охорону навколишнього середовища, однак така розпорошеність законодавства, значна кількість і частота внесення змін та доповнень негативно позначаються на виконанні платниками податків податкових зобов'язань [3].

Встановлення екологічного податку в Податковому кодексі має на меті дисциплінувати суб'єктів у сфері захисту навколишнього середовища та гармонізувати податкове законодавство України з податковим законодавством ЄС.

Актуальність проблеми екологічного оподаткування та низька ефективність цього інструменту в регулюванні рівня екологічної безпеки України змушують звертатися до досвіду розвинених країн, де застосування таких податків є успішним. Екологічні податки в рамках ОЕСР і Міжнародного енергетичного агентства визначено як будь-які обов'язкові односторонні платежі органам державного управління, база стягнення яких має відношення до екології [1].

За сферами використання Директорат із податків і митних зборів Європейської комісії розподілив екологічні податки на сім груп:

- енергетичні податки (на паливо, на електроенергію);
- транспортні податки (податки на пройдені кілометри, акцизи під час купівлі авто);
- плата за забруднення (забруднення атмосфери і викиди у водні басейни);
- плата за розміщення відходів на звалищах та їх переробку;
- податки на викиди речовин, що призводять до глобальних змін;
- податок на шумовий вплив;
- плата за використання природних ресурсів [2].

Порівняння екологічних податків у країнах ЄС і України дає можливість констатувати, що позитивними моментами впровадження екологічного податку стали:

- підвищення ставок екологічного податку, зокрема, значне зростання ставок за викиди надзвичайно шкідливих речовин;
- впровадження оподаткування викидів вуглекислого газу;
- спрощення процедури обчислення податку завдяки уніфікації системи підвищувальних коефіцієнтів;

– введення в дію податку з власників пересувних джерел забруднення;

– спрямування частини податкових надходжень на фінансування цільових проектів модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними податку.

До негативних аспектів впровадження екологічного податку можна віднести відсутність його обчислення у десятикратному розмірі при відсутності у платника затверджених лімітів або їх перевищення, що не дозволяє виконувати регулятивну функцію держави повною мірою. Не сприяє стимулюванню сталого розвитку і відсутність системи пільгового оподаткування. До того ж, чинним Податковим кодексом передбачено віднесення екологічного податку на витрати підприємства, тобто, фактично відбувається закладення податку в ціну продукції та перенесення його на кінцевого споживача [5].

Зарубіжна практика впровадження екологічного податку сприяє розробленню пропозицій для подальшого удосконалення чинної системи екологічного оподаткування України, зокрема:

– на законодавчому рівні змінити джерело сплати екологічного податку, наприклад, з прибутку підприємства;

– визначити ліміти викидів шкідливих речовин та підвищити ставки

оподаткування понадлімітних обсягів викидів;

– встановити систему податкових пільг для підприємств, діяльність яких спрямована на збереження та відновлення навколишнього середовища;

– ввести облік сплачених екологічних податків підприємств з метою повернення частки коштів на здійснення заходів з екологізації їх діяльності;

– ввести оподаткування упаковки та продукції, що містить екологічно шкідливі речовини [5].

Література: 1. Волковець Т.В. Аналіз застосування податків в Україні та за кордоном / Т.В. Волковець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Pprbsu/2012_35/35_01_28.pdf 2. Козьменко С.М. Особливості екологічного оподаткування в зарубіжних країнах / С.М. Козьменко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка» № 1. – 2012. – С. 11-18. 3. Н. Малиш. Особливості механізмів державного управління у сфері екології в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04\(7\)/10mnaseu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_04(7)/10mnaseu.pdf) 4. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 р. виконана Міністерством екології та природних ресурсів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/media/files/NacDopovid2011.pdf> 5. Самусевич Я.В. Проблеми та перспективи використання в Україні зарубіжного досвіду екологічного оподаткування / Я.В. Самусевич // Науковий вісник НТЛУ України. – 2012. – № 22(14). – С. 116-121.

*Гаркуша В.В., Грищенко Д.С., студентки
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

На теперішній час підприємства багатьох галузей економіки України створюють високий ступінь ризику виникнення надзвичайних ситуацій і аварій, які можуть призвести до тяжких соціальних та економічних наслідків. Найбільш ефективним у стримуванні негативних тенденцій екологічної безпеки виробництва слід вважати застосування таких фінансових інструментів, як екологічні збори і платежі.

Значні обсяги використання та забруднення природних ресурсів обумовили необхідність впровадження та реалізації системи платного природокористування [3]. Україна є однією з перших в світі почала реалізовувати концепцію платного природокористування на законодавчому рівні.

Вітчизняна система платежів за використання природних ресурсів виконує функцію акумулювання частини чистого доходу природокористувачів і передачі її в централізований (державний) та місцеві бюджети. Існуючий сьогодні порядок стягнення цих платежів, втім, як й інших зборів за природокористування, має яскраво виражений фіскальний характер та не виконує ресурсозберігаючу чи подібну функцію, спрямований головним чином на поповнення бюджетних коштів, по суті, за рахунок експлуатації природних ресурсів і забруднення природного середовища [2].

Основними тенденціями екологічного оподаткування в Україні мають стати такі, які здатні переорієнтувати дію фіскальних інструментів з обслуговування процесу „відкуплення” підприємств-забруднювачів навколишнього середовища на „зароблення” стимулів у вигляді певної вигоди промислового підприємства, яке здатне випускати екологічно чисту продукцію. Такими напрямками є подальше посилення стимулюючої функції екологічних зборів і платежів; поєднання стимулюючого характеру екологічних зборів та платежів з іншими фінансовими методами забезпечення заходів з підвищення екологічної безпеки виробництва, такими, зокрема, як: податкові пільги, надання екологічних позик, екологічне страхування, застосування штрафних санкцій за порушення чинного екологічного законодавства та ін.

У країнах із розвинутою ринковою економікою податковий інструментарій регулювання інноваційних процесів в основному застосовується у формі пільг: пільгове оподаткування прибутку через зменшення оподаткованої бази і ставок оподаткування, вирахування з податкових платежів; пільгове оподаткування операцій, пов'язаних з оборотом науково-технічної продукції, наприклад оподаткування за нульовою ставкою податку на додану вартість; надання дослідного та

інвестиційного кредиту (податкового) – відстрочення податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційні цілі; зменшення податку на приріст інноваційних витрат; «податкові канікули» протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, отриманих за акціями інноваційних підприємств; ув'язування пільг з урахуванням пріоритетності здійснюваних проектів; пільгове оподаткування прибутку, отриманого внаслідок використання платежів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів інтелектуальної власності; зниження ставок податку на прибуток на замовлені та спільні НДДКР; зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості приладів та устаткування, що передаються вищим навчальним закладам; вирахування з оподаткованого прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частки прибутку інноваційних підприємств на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі.

Вітчизняна практика податкового стимулювання підприємств та екологічного стимулювання, на жаль, не набуває належного розвитку, хоча й відповідні положення задекларовані чинним законодавством [6].

Аналізуючи існуючу на сьогодні вітчизняну систему екологічного оподаткування, можна прийти до висновку про необхідність її подальшого розвитку для підвищення впливу держави на виробничі процеси в економіці з метою отримання відповідного еколого-економічного ефекту [4].

Отже, для забезпечення ефективності екологічної податкової політики щодо виконання фіскальної та регулятивної функцій держави в Україні передусім слід створити науково обґрунтовану законодавчу базу екологічного оподаткування, що дозволить здійснити поступове формування інноваційної економіки, здатної до раціонального використання наявної ресурсної бази, її збереження та відновлення.

Література: 1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України №1264-ХІІ від 25.06.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>. 2. Гамзіна О.М. Напрями вдосконалення екологічного оподаткування в Україні/ О.М. Гамзіна // Економіка природокористування і охорони довкілля – 2013. – № 1. – С. 182-189. 3. Новицька Н.В. Причини і наслідки реформування екологічного податку в Україні / Н.В. Новицька // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – № 1 (52). – 2011. – С. 187-194. 4. Самусевич Я.В. Проблеми екологічного оподаткування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sworld.com.ua/konfer29/1273.pdf 5. Чигрин, О.Ю. Екологічне оподаткування в Україні: стан та напрями вдосконалення / О.Ю. Чигрин, О.М. Часник // Економічні проблеми сталого розвитку. – 2013. – № 2. – С. 250-251. 6. Шульга М.В., Плотник А.О. Вдосконалення екологічного оподаткування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/konf_zem/81.pdf

ПРИЧИНИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Проблема наповнення державного бюджету являє собою одну із найактуальніших проблем сьогодення, тому тема ухилення від сплати податків набуває особливого значення, так як це явище стає причиною тінізації економіки.

Ухилення від сплати податків є формою зменшення податкових зобов'язань, при якій платник податків умисно уникає сплати податків або зменшує розмір своїх податкових зобов'язань з порушенням чинного законодавства. Але ухилення від сплати податків, зборів не завжди вчиняється умисно й не завжди усвідомлюється особою незаконність дій, які стосуються даного порушення.

Розділити дії щодо ухилення від сплати податків і уникнення сплати податків достатньо складно, оскільки податкове законодавство України є заплутаним, постійно змінюється.

Ухилення від оподаткування породжує розвиток багатьох проблем економічного і соціального характеру: зростає корупція і підвищується рівень злочинності, збільшується відтік капіталу за кордон, порушуються правила чесної конкуренції, недофінансовується суспільний сектор економіки, не отримуються необхідні суми коштів для потреб держави, що в свою чергу викликає збільшення кількості податків та зростання ставок оподаткування.

Велике податкове навантаження на підприємства негативно впливає на їх діяльність. Збільшення такого навантаження повинне відповідно підвищувати якість надання суспільних послуг, тобто держава повинна хоч якось мотивувати суб'єктів господарювання до сплати податків. Також важливим моментом є те, що податки формують собівартість продукції, що відповідно впливає на конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Не сплачуючи відповідні суми податків, суб'єкти господарювання «заощаджують» їх і мають змогу використовувати на свої потреби і отримувати переваги над конкурентами. Тобто підприємства вбачають в цих коштах додаткове джерело фінансування діяльності чи підвищення її рентабельності.

Тому фактори, які впливають на дії платників щодо порушення податкового законодавства є наступні: кількість та розміри податків; складність у визначенні податкових сум; нестабільність і незрозумілість податкового законодавства і умов оподаткування, наявність лазівок у законодавстві; нераціональна система оподаткування; неефективна робота податкової служби і недовіра до

неї з боку платників; усвідомленість громадянином доцільності сплати податків; корумпованість органів влади.

Система оподаткування повинна бути гранично спрощена, що дозволить розширити базу оподаткування, суттєво скоротити витрати на документообіг і утримання податкової служби і, таким чином, збільшити обсяг надходжень до бюджету без підвищення ставок податків.

Відповідно до чинного законодавства застосовуються наступні види відповідальності за порушення податкового законодавства: фінансова, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна. Далеко не всі протиправні дії у сфері оподаткування є ухиленням від сплати податків. Ненадання документів у податковий орган, неправильне ведення обліку, деякі інші види правопорушень у податковій сфері не призводять або не завжди призводять до зниження податкових зобов'язань.

Розділити дії щодо ухилення від сплати податків і уникнення сплати податків достатньо складно, оскільки податкове законодавство України є заплутаним, постійно змінюється.

Ухилення від сплати податків спричиняє негативні наслідки як для економіки держави, так і для держави в цілому. При цьому державний бюджет недоотримує кошти, що належать йому, а отже, відбувається обмеження витрат. Наслідком цього є призупинення реалізації деяких державних програм, невиплата заробітної плати працівникам бюджетної сфери тощо, аж до процедури скорочення бюджету. Крім того, ухилення від сплати податків може мати серйозні економічні наслідки у вигляді порушення законів конкуренції.

Отже, виявлення та розкриття злочинів, що пов'язані з ухиленням від сплати податків, на сьогодні є одним із напрямів реалізації державної політики у сфері оподаткування. Вирішення проблеми мінімізації сплати податкових платежів дозволить збільшити обсяг і стабілізувати надходження податкових платежів до бюджету України, і, відповідно, забезпечити збалансований економічний розвиток Української держави.

Література: 1. Воронкова О.М. Посилення протидії ухиленню від оподаткування в системі податкового адміністрування / О.М. Воронкова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 2. – С. 41–51. 2. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні / В.І. Коротун // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 6. – С. 21–24. 3. Нашкерська М.М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків / М.М. Нашкерська // Науковий вісник. – 2008. – Вип. 18.7. – С. 258–263. 4. Романенко С.І., Податкова система України в процесі становлення / Економіка. Фінанси. Право. – № 5, 2010 р. 5. Сидоренко Т.О. Сутність та ухилення від сплати податків / Т.О. Сидоренко // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – № 6. – С. 48–52.

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Однією з характерних рис оподаткування в Україні є його примусовість, саме тому платник податку, у свідомості якого власні економічні інтереси переважають над загальнодержавними інтересами, різними шляхами намагається мінімізувати суму сплачуваних податків. Повна чи часткова несплата податків може здійснюватись як легально, тобто з використанням особливостей чинного законодавства, так и нелегально, тобто з порушенням норм закону. За порушення норм законів про оподаткування шляхом ухилення від сплати податків, зборів та обов'язкових платежів встановлена кримінальна відповідальність, передбачена Кримінальним кодексом України.

Ухилення від сплати податків в Україні є дуже актуальним питанням сьогодення через безперервне зростання тіньового сектору, обсяги якого за різними даними становлять від 32% до 50% ВВП України. До проблематики детінізації економіки та перешкоджанню уникнення від сплати податків неодноразово зверталися провідні представники вітчизняної економічної та юридичної науки А.М. Бандурка, В.А. Бородюк, Л.К. Воронова, В.М. Геєць, О.К. Користін, М.П. Кучерявенко, В.М. Попович, М.В. Романів і багато інших. Їх праці внесли значний вклад у розробку концептуальних засад кримінально-правової та економічної протидії тіньовим явищам, зокрема у податковій сфері [2].

Слід зазначити, що левову частку тіньових економічних процесів сьогодні становить ухилення від сплати податків, зборів і обов'язкових платежів. Наприклад, у результаті контрольної роботи окремих підрозділів Міндоходів у 2013 р. порушено майже 10 тис. кримінальних справ про злочини у сфері оподаткування. З них близько 5 тис. - про ухилення від сплати податків, серед яких 89,4% припадає на ухилення в особливо великих розмірах [3].

Проблема створення економічних умов, які б унеможливили ухилення від сплати податків, і пошук шляхів легалізації тіньових капіталів, обсяг яких уже перевищує Державний бюджет країни, потребує якнайшвидшого розв'язання. Згідно з оцінками українських експертів, за роки незалежності з України було вивезено понад \$40 млрд. Окрім того, сьогодні в позабанківському грошовому обігу перебуває більш як 44% неконтрольованої грошової маси (близько 9 млрд. грн.) [5].

Статистика, яку наводить Міндоходів України, свідчить, що 90% підприємств України порушують податкове законодавство [2].

При цьому загальна сума податків в Україні досягає у середньому 85% від виторгу за реалізацію товарів та послуг.

У 2013 році підрозділами податкової міліції за результатами вжитих заходів на ринку обігу товарів підакцизної групи вилучено товарно-матеріальних цінностей на загальну суму 73,3 млн. грн., з них лікєро - горілчаних виробів – 34,7 млн. грн., спирту – 6,2 млн. грн., тютюнових виробів – 6,2 млн. грн., паливно – мастильних матеріалів – 15,8 млн. грн., транспортних засобів – 6,1 млн. гривень [3].

Проблема ухилення від сплати податків має місце практично в усіх країнах з ринковою системою господарювання. Але структура податків в Україні суттєво відрізняється від структури податкових надходжень у розвинених країнах.

До санкції фінансово-правових норм, які застосовуються у разі порушення податкового законодавства, належать: стягнення донарахованих сум податків, інших обов'язкових платежів, штрафи, пеня, адміністративні штрафи [7].

Ухилення від сплати податків здійснюється платником податків, як правило, шляхом скорочення доходу чи іншого предмету оподаткування, неподання чи не повного подання документів, необхідних для обчислення податку чи подання не достовірних документів, незаконного отримання податкових пільг та інших преференцій, здійснення інших дій, що суперечать закону.

Сліз розрізняти, що податковою оптимізацією від ухилення від сплати податків є використання платником податків дозволених чи незаборонених законодавством способів зменшення суми податкових платежів, не порушуючи при цьому законодавство. У зв'язку з цим, такі дії платника податку не є податковим правопорушенням чи злочином, і, відповідно, не тягнуть за собою несприятливих наслідків для платника податку, таких як донарахування податків, а також накладення фінансових санкцій та нарахування пені [4].

Література: 1. Бородюк В.А. Методи розрахунку об'ємів тіньової економіки / В. Бородюк, А. Турчинов, Т. Приходько // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 41–53. 2. Воронкова О.М. Способи ухилення від оподаткування та шляхи протидії податковим правопорушенням / О.М. Воронкова // Науковий вісник. Збірник наукових праць АДПСУ. – 2002. – № 3 (18). – С. 96-103. 3. Інтернет сторінка ДПАУ www.sta.gov.ua. 4. Сидоренко Т.О. Сутність та ухилення від сплати податків / Т.О. Сидоренко // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – № 6. – С. 48–52. 5. Соціально-економічне становище України за 2004 рік. Державний комітет статистики України // Економіст. – 2005. – № 1. – С. 11. 6. Попович В.М. Теорія детінізації економіки: монографія / В.М. Попович. – Ірпінь: Акад. держ. податк. служби України, 2001. – 524 с. 7. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні / В.І. Коротун // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 6. – С. 21–24. 8. Леонов С.В. Вісник СумДУ.Серія «Економіка». – 2012. – № 3.

Гончарова В.В., Сич Ю.А., студентки
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ПОДАТКОВОГО РЕФОРМУВАННЯ

Формування сучасної системи місцевого оподаткування бере свій початок з моменту введення в дію Податкового кодексу України [1]. Так, саме місцеві податки відповідно до його норм зазнали найзначніших змін. Згідно ст. 10 Податкового кодексу України до місцевих податків належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок. До місцевих зборів належать: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [1].

На даний момент податкова база стала значно ефективнішою, перш за все за рахунок зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх можна віднести: загальний стан економіки країни, стабільність внутрішньої політичної ситуації та стан і структура державного управління. Внутрішні чинники впливу поділяться на: узгодженні законодавчі і нормативні акти, стабільні податкові законодавства, адекватність методики адміністрування податків [3].

Так, забезпечення ефективної податкової бази сприяє розвитку не тільки малого бізнесу та підприємницької діяльності, а й налагодженій діяльності фінансової системи та усього регіону в цілому. Місцеві податки і збори у 2012 році склали 5455,0 млн. грн. Найбільш вагомим слід виділити єдиний податок, який забезпечив 88,3% від усіх місцевих податків (4815,6 млн. грн.) (табл. 1).

Таблиця 1

Надходження від місцевих податків у 2012 р., млн. грн. [4].

Місцеві податки	2012 р.	
	План	Факт
Збір за місця для паркування транспортних засобів	77,2	68,4
Туристичний збір	35,7	38,4
Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності	489,3	532,5
Єдиний податок	3886,7	4815,6
Всього	4494,8	5455,0

З 1 січня 2013 р. почав діяти податок на нерухомість, але через значні податкові пільги він не має змоги суттєво впливати на наповнення місцевих бюджетів [4].

Саме той факт, що єдиний податок входить до складу місцевих податків і зборів свідчить про здатність органів місцевого

самоврядування вносити до нього певні зміни та впливати тим самим на обсяги надходжень. Однак не менш вагомого значення мав комунальний податок, при втраті якого місцеві податки зменшились на 50%, тобто сягали рівня 2010 р. [3].

Підвищення ролі місцевих податків та надання певних повноважень органам місцевого самоврядування, які націлені на зростання надходжень у бюджеті, дає змогу розвиватися більш ефективній ринковій економіці.

Досить велика кількість наукових досліджень була присвячена даній темі. Податкові пільги для конкретних платників податку та індивідуальні платежі є недопустимими, податкове навантаження має бути рівномірним, а різниця між ставками податків і зборів у різних регіонів має бути незначною, зазначає у своїх працях В.Письменний.

Між місцевими та державними податками є певні збіги: їх зрозумілість і передбачуваність. Але відмінністю місцевих податків є те, що вони мають бути більш гнучкими, рівномірними, мати цільове призначення та бути територіально прив'язаними [2].

Значну роль у формуванні доходів місцевих бюджетів відіграють офіційні трансферти, які складань понад 55%. Простеживши тенденцію наповнення до бюджетів провідна роль належить податку на доходи фізичних осіб, яка складала 71,1% та платі за землю (14,7%) станом на 2012р. Зазначимо, що план збору місцевих бюджетів значно перевиконаний, але їх частка в структурі надходжень залишається незначною (від 1,38 до 2,42%), що ставить під сумнів правильність застосування діючої системи оподаткування.

Місцеві податки і збори здатні збільшити доходи до місцевих бюджетів з 2,4% до 11,3 з урахуванням міжбюджетних трансфертів, які будуть надійним джерелом надходжень територіальних бюджетів. Вдосконаливши Податковий кодекс України було переглянуто систему надходжень до місцевого бюджету та завдяки туристичному збору і збору за місця для паркування транспортних засобів дохід у середньому збільшився на 1 – 2%, у порівнянні з сільським бюджетом, де ці збори майже не діють [4].

Навіть незважаючи на те, що сучасна база оподаткування використовується досить широко та на високому рівні, місцеві податки та збори, як окрема ланка податкових надходжень до бюджету України, досить перебуває на рівні розвитку та є не досить ефективною.

Література: 1. Податковий кодекс України від 2.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). 2. Волхова І. Шляхи наповнення місцевих бюджетів: оподаткування доходів / І. Волхова // Економіст. – 2013. – № 7. – С. 26-29. 3. Захарова Н. Критерії оцінювання фіскальної ефективності місцевого оподаткування / Н. Захарова // Вісник ДДФА. – 2012. – № 2(28). – С. 162-170. 4. Лісовий А., Семенишин Х. Інформаційне вдосконалення системи місцевого оподаткування / Лісовий А., Семенишин Х. // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 1(151). – С. 432-439.

*Грунт С.С., Мазур К.О., студентки
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АЛЬТЕРНАТИВА ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні одним з головних економічних інструментів державного регулювання та важливим джерелом доходів місцевих бюджетів є місцеві податки і збори. У 2011 року система місцевого оподаткування була реорганізована шляхом прийняття Податкового кодексу України. Було ліквідовано місцеві податки і збори та запроваджено нові, серед яких податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Це призвело до зміни даної складової доходів місцевих бюджетів.

Аналіз дослідження деяких аспектів розвитку оподаткування нерухомості або її альтернативи набуває особливої актуальності в умовах сучасних процесів, які пов'язані з утвердженням ринкової моделі господарювання в Україні.

Праці вітчизняних учених-економістів В.М. Геєця, О.П. Кириленко, В.І. Кравченка, І.О. Луніної, В.М. Опаріна, К.В. Павлюк, Ю.В. Пасічника, С.І. Юрія та ін. присвячені вивченню проблем, пов'язаних з функціонуванням системи місцевого оподаткування та шляхів її удосконалення. Проблеми формування ефективної системи (розвитку) оподаткування нерухомості в Україні відображені у працях Н.О. Денисенка, Т. В. Мироненка, О.О. Мухіна, В.Ф. Піхоцького та ін. Однак, незважаючи на теоретичні розробки фахівців, на даний час потребує альтернатива оподаткування нерухомості в Україні.

Метою праці став аналіз діючої системи місцевого оподаткування в Україні та визначення основних її недоліків та можливих напрямів удосконалення альтернатив (розвитку) оподаткування нерухомості.

До грудня 2010 року місцеве оподаткування ще регламентувалося Законами України «Про систему оподаткування», Декретом КМУ «Про місцеві податки і збори» та ін. З моменту введення в дію Податкового кодексу України ці нормативно-правові акти втратили чинність, а їх положення зазнали суттєвих змін.

До місцевих податків, згідно з Податковим кодексом, належать : податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок [1].

Введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки стало найбільш стабільним доходом для місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Цей податковий платіж виступає як оплата вартості

суспільних товарів і послуг, що пропонуються місцевими органами влади, оскільки власники та підприємці обирають місце проживання, що забезпечує оптимальне співвідношення вартості майна і якості суспільних послуг. Вартість майна збільшується, якщо місцеві органи влади пропонують якісні суспільні послуги. Це сприяє підвищенню ролі місцевого оподаткування.

Необхідним елементом місцевих податків і зборів повинен стати земельний податок, який відповідно до Бюджетного кодексу України зараховується до доходів місцевих бюджетів. Необхідно зазначити, що на сьогодні чинна система місцевого оподаткування все ще не забезпечує фінансової автономії та незалежності місцевого самоврядування [2].

Податок на нерухомість сприяє зниженню податкового тягаря на мобільні фактори виробництва та сприяє більш ефективному перерозподілу податкового навантаження на певних суб'єктів. Це, в свою чергу сприяє гармонізації податкової системи з європейськими стандартами.

На користь податку на нерухомість виступає й те, що даний податок є порівняно стійким до коливань економіки. Якщо за умов кризи, спад виробництва та споживання вочевидь призведуть до скорочень податкових надходжень до бюджету країни, то податок на нерухомість дасть змогу компенсувати таке скорочення.

Виконання основних функцій держави здійснюється завдяки розробці і реалізації державної бюджетної політики. Бюджетна політика держави займає відповідне місце у методологічному ланцюжку. Бюджетна політика реалізується шляхом розробки і виконання бюджету.

Оскільки від діючої в Україні системи місцевих податків і зборів вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреби органів місцевого самоврядування, а з іншого, служити інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів, то вона потребує постійного удосконалення та розвитку, можливо за рахунок альтернативи оподаткування нерухомості.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112. 2. Бартчук Ю. А. Шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні / Ю.А. Артчук // Актуальні проблеми державного управління в системі соціального та економічного розвитку українського суспільства: збірник наукових праць. – 2011. – № 1(4). – С. 82-84. 3. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 9. – С. 14-19. 4. Статистична інформація Державної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

*Гуляк А.О., Манза С.В., студентки
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК В КОНТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ ДОХОДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На сьогодні в Україні розроблено і впроваджено основні елементи економічного механізму державного регулювання природокористування та природоохоронної діяльності. У Податковий кодекс України включено всі екологічні платежі за спеціальне використання природних ресурсів і за забруднення навколишнього середовища. Зокрема, Кодексом визначені: збір за спеціальне водокористування; збір за спеціальне використання лісових ресурсів; платежі за користування надрами; плата за використання інших природних ресурсів; екологічний податок [1].

Поняття екологічного податку введено реформуванням збору за забруднення навколишнього середовища (з прийняттям Податкового кодексу України). Справляння податку здійснюється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин та розміщення відходів, обсягів та видів палива, реалізованого або ввезеного на митну територію України [7, с. 177].

Із 2010 року щорічно змінюється порядок розмежування екологічного податку між бюджетами різних рівнів. Відбувається поступове зменшення частки податку, яка зараховується до місцевих бюджетів. Так у 2014 році до спеціального фонду державного бюджету зараховується 65%, з них 50% із спрямування на фінансове забезпечення виключно цільових проектів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку. До спеціального фонду місцевих бюджетів зараховується 35%. У 2011 році це співвідношення становило 30% (спеціальний фонд державного бюджету) та 70% (спеціальний фонд місцевого бюджету) [2].

Суть і економічне значення екологічного податку змінюються із зростанням розмірів ставок: за викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами – в 3,6 рази, за використання палива – в середньому в 3,9 рази, за скидання забруднюючих речовин – в 4,8 рази, за розміщення відходів – у 8,1 рази [8]. Підвищення ставок податку сприяли зростанню обсягів надходжень коштів до державних фондів охорони навколишнього природного середовища. Так, за останні 10 років надходження до вказаних фондів зросли більш ніж у 5,4 рази. Проте, як зазначають українські дослідники, екологічний податок ще не став дієвим стимулом для інвестування в природоохоронні заходи [5, с. 45].

Основною метою введення екологічного податку є зниження загального рівня забруднення природного середовища шляхом зменшення загального обсягу викидів і скидів забруднювальних речовин у компоненти природного середовища, зменшення обсягів утворення твердих відходів і відповідно підвищення рівня екологічної безпеки держави [4, с. 180]. Цей процес має відбуватися у результаті

збільшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, чия діяльність здійснює безпосередній вплив на стан навколишнього природного середовища, таким чином стимулюючи останніх до запровадження нових природоохоронних технологій.

Досвід зарубіжних країн підтверджує, що екологічні податки значно сприяють вирішенню проблеми відходів. В Австрії ставки податків можуть бути суттєво зниженими, якщо звалища правильно організовані, а метан, який виділяється, утилізується. В деяких країнах місцева влада стимулює спалювання відходів (за спалювання податки менші, ніж за розміщення їх на звалищах). У результаті запровадження таких податків у деяких країнах ЄС (Данія, Швеція, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Австрія та ін.) вдалося значно скорити обсяги відходів (до 80%), що підлягають захороненню на звалищах [4, с. 180]. Показовим є приклад Австралії, дерозмір податку на двоокис вуглецю складає 16,89 євро за 1 тону і зростатиме на 2,5% кожного року. В Україні ставка цього податку становить лише 0,24 грн. за тону викидів [3]. Платниками цього податку є енергогенеруючі компанії, видобувні компанії та представники важкого машинобудування, тобто галузі економіки, які є одними із основних забруднювачів навколишнього природного середовища, зокрема, в Україні.

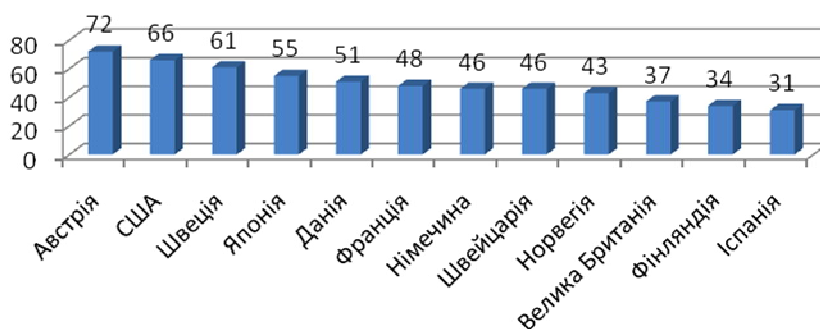
Отже, для забезпечення ефективності екологічної податкової політики щодо виконання фіскальної та регулятивної функцій держави в Україні передусім слід створити науково обґрунтовану законодавчу базу екологічного оподаткування, що дозволить здійснити поступове формування інноваційної економіки, здатної до раціонального використання наявної ресурсної бази, її збереження та відновлення [6, с. 96]. Необхідним є перегляд окремих ставок екологічного податку та розробка положень, які в наслідок таких дій дозволять урівноважити загальний рівень податкового навантаження.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 із змінами і доповненнями від 13.03.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Закон України № 2856-VI від 23.12.2010 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2856-17>. 3. Закон України № 5503-VI від 20.11.2012 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5503-17>. 4. Гринчишин Н.М. Роль екологічних податків у підвищенні рівня екологічної безпеки держави / Н.М. Гринчишин, М.А. Петрова, О.М. Мартин // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2013. – № 7. – С. 177-182. 5. Павлова А. Реформування екологічного оподаткування та розробка місцевих екологічних програм – шлях до збереження навколишнього природного середовища/ А. Павлова // Економіст. – 2012. – № 6. – С. 44-45. 6. Самусевич Я.В. Проблеми та перспективи екологічного оподаткування в Україні / Я.В. Самусевич // Збірник наукових праць SWorld. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми і шляхи їх вирішення в науці, транспорті, виробництві та освіті 2012». – 2012. – № 4(28). – С. 94-96. 7. Фостолович В.А., Возик А.С. Суть екологічного податку в економіці природокористування/ В.А. Фостолович, А.С. Возик // Збірник наукових праць ВНАУ: Економічні науки. – 2012. – № 4(70). – С. 175-180. 8. Якимчук С.А. Екологічний податок як один із основних економічних інструментів природоохоронної діяльності / С.А. Якимчук // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 2 (10).

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

На сьогодні в Україні місцеві податки і збори є одним з головних економічних інструментів державного регулювання та дієвим джерелом доходів місцевих бюджетів. Прийняття у 2010 р. Податкового кодексу розпочало реструктуризацію системи місцевого оподаткування та внесення змін до переліку місцевих податків і зборів. Призвело до докорінної зміни даної складової доходів місцевих бюджетів, а саме : ліквідовано неефективні місцеві податки та збори, що складали 2-3% доходів місцевих бюджетів (комунальний податок, податок з реклами, ринковий збір, збір за надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі, та інші), й запроваджено нові – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір [1].

З рисунку 1 бачимо, що як свідчить зарубіжний досвід в розвинених країнах місцеві податки і збори, як правило, мають високу питому вагу в загальній сумі грошових надходжень місцевих органів влади. У світовій практиці місцеві податки та збори є основою дохідної частини місцевих бюджетів більшості держав [3].

Рис 1. Частка місцевих податків та зборів в доходах місцевих бюджетів держав станом на 01.01.2013р., %

В Україні становлення системи місцевого оподаткування відбувається надто повільними темпами. Сьогодні діюча система місцевих податків і зборів має цілу низку недоліків:

- великі затрати місцевих бюджетів зі справляння місцевих податків і зборів, що ледве покриваються надходженнями цих платежів до бюджету;
- незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів та вузький перелік місцевих податків і зборів;

- відсутність правових механізмів у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів;

- відсутність взаємозалежності між рівнем громадських послуг, які надаються на певній території, з податковими зусиллями населення;

- нерозвиненість податків, які відображають політику органів місцевого самоврядування [2].

Основна мета, в частині удосконалення порядку справляння місцевих податків і зборів, полягає у зміцненні та стабілізації фінансів місцевих органів влади України в умовах різкого скорочення обсягів централізованого фінансування. Саме місцеві податки і збори покликані забезпечити основні надходження до бюджетів міських, підтримати і розвивати місцеву інфраструктуру, роль якої дедалі зростає у проведенні соціальної та економічної політики.

Ще одним не менш важливим елементом удосконалення системи місцевого оподаткування є оптимізація елементів окремих місцевих податків і зборів (ставок, пільг тощо), які не мають ні фіскального, ні регулюючого значення. До таких слід віднести: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

Отже діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів, як і податкова система країни в цілому, потребує постійного удосконалення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреби органів місцевого самоврядування, а з іншого, стати дієвим інструментом місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на виконання завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів.

Пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинен йти не лише в напрямку простого збільшення платників податків та розширення бази оподаткування, а й у напрямку вибору таких податків і зборів, які б забезпечували невеликі адміністративні витрати та ефективний податковий контроль при достатньому обсязі надходжень, що надасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів.

Література: 1. Бандида М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів бюджету міста// Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 11-12. – С. 35-43. 2. Назаркевич І. Місьцеве оподаткування і механізми його вдосконалення // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 290-295. 3. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : в 6 т. / редкол. : Азаров М.Я. (голова) [та ін.]. – Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. – 2013. – 400 с.

*Єршова К.В., студент
Науковий керівник – Піскова Ж.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ

Адміністрування процесів оподаткування об'єднує за допомогою однієї ідеї комплекс заходів, спрямованих на забезпечення виконання законодавчих та нормативно-правових актів. Метою адміністрування є забезпечення погашення податкових зобов'язань платників шляхом оптимального втручання в їхню господарську діяльність через застосування законодавчо встановлених механізмів і процедур.

Податок на прибуток підприємств є невід'ємною складовою сучасних податкових систем як важливий інструмент регулювання соціально-економічних процесів країни.

Податок на прибуток підприємств – загальнодержавний податок в Україні і відповідно до ПКУ платниками податку на прибуток є юридичні особи, що можуть бути резидентами та нерезидентами. Саме їх прибуток є об'єктом оподаткування, що визначається шляхом зменшення суми доходу на суму витрат, включаючи амортизаційні витрати платника податку.

Адміністрування процесу оподаткування включає такі напрями: облікова робота (облік платників податків та облік надходження податків); масово-роз'яснювальна та консультативна робота; прогнозно-аналітична робота; контрольно-перевірочна робота.

Необхідною та невід'ємною частиною адміністрування податку на прибуток є контроль. Контроль за поданням звітності підприємцями, правильність заповнення та подачі звітних документів. Контроль за вчасністю та повнотою обсягів сплати податку до бюджету. Також до контролюючих заходів необхідно віднести такі дії: встановлення достовірності даних про повноту, своєчасність, реальність виконуваних господарських операцій з визначення, нарахування та сплати податку на прибуток, виявлення порушень норм діючого податкового законодавства та вжиття заходів по усуненню допущених помилок і недоліків, притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення податкового законодавства.

Необхідно також зазначити, що податок на прибуток підприємств забезпечує надходження значної частини доходів консолідованого бюджету України. Саме це демонструє динаміка надходжень цього податку до зведеного бюджету загалом по Україні (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка сплати податку на прибуток та його частки в податкових надходженнях зведеного бюджету

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
І. По Україні:							1.01-31.08
Мобілізовано податку на прибуток підприємств, млрд. грн.	34,3	48,0	33,2	40,2	55,0	54,17	37,07
Питома вага податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях зведеного бюджету, %	15,6	16,3	11,5	12,8	13,8	12,5	14,3
Ставки податку, %	25	25	25	25	25-23	21	19

Зокрема, показники таблиці 1.1 демонструють наявність тенденції до щорічного (крім 2009 – 2010 років) зростання абсолютних розмірів мобілізованих сум податку на прибуток підприємств по Україні.

Суттєве зниження ставок податку на прибуток стало одним з очікуваних та привабливих змін у Податковому кодексі для юридичних осіб. Але, здійснив аналіз можна побачити, що відсотки вирішують не все. І формальне скорочення податкового навантаження на підприємства ще не забезпечує зростання інвестиційних вкладень. Українська влада обрала шлях поступового зменшення ставок податку на прибуток. Зокрема, з 1 квітня 2011 р. ставка податку на прибуток становила 23%, з 1 січня 2012 р. – 21%, з 1 січня 2013 р. – 19%, з січня 2014 р. – 16%.

Однак в поточних умовах законодавці вирішили почекати з ослабленням фіскального тиску на бізнес і зафіксували на постійній основі ставку на прибуток у розмірі 18 %.

Таким чином можна стверджувати, що саме по собі зменшення ставки податку на прибуток, які мають місце в Україні, не є гарантіями економічного зростання та стабільного збільшення надходжень до бюджету. Для реального стимулювання інвестиційного клімату потрібно провести значно глибші реформи, прагнути до стабільності та використати напрацьований світовий досвід.

Література: 1. Податковий кодекс – Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. 2. Бабіч В.В. Удосконалення оподаткування прибутку на основі визначення об'єкта оподаткування / В.В. Бабіч, А.М. Поддєрьогін // Фінанси України. – 2013. – № 9 (178). – С. 71-76. 3. Адміністрування податків: навч. посіб. / Т.В. Калінеску, В.О. Корецька-Гармаш, В.В. Демидович. – К. : ЦУЛ, 2013. – 290 с.

*Зуєнко К.Ю., Чудік І.Ю., студентки
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ ТА ЇХ ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ

Світове та вітчизняне податкове законодавство використовує спеціальні податкові режими як складову податкової системи. На відміну від загальної системи оподаткування, яка діє, виходячи з принципу „податкової всеохопленості” діяльності господарюючих суб’єктів, сутність спеціального податкового режиму полягає в методологічній адаптованості процесу оподаткування до специфіки діяльності окремої групи платників [5, с. 6-7]. Відповідно до розділу XIV Податкового кодексу України під спеціальні податкові режими в Україні підпадають: фіксований сільськогосподарський податок; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності; спрощена система оподаткування, обліку та звітності (єдиний податок). Економічною доцільністю введення спеціальних податкових режимів в Україні для окремих суб’єктів підприємництва та видів господарської діяльності являється підтримка галузей національної економіки, стимулювання інвестиційної активності підприємств, науково-технічного прогресу та технологічного оновлення виробництва.

Але стимулюючий характер властивий лише двом спеціальним податковим режимам із чотирьох: спрощеній системі оподаткування та звітності і фіксованому сільськогосподарському податку. Вони зменшують податкове навантаження на відповідних платників податків і надають поштовх для розвитку малого підприємництва. В свою чергу, інші два податкових режими збільшують податковий тягар не тільки на платників цих зборів - господарюючих суб’єктів, які займаються виробництвом та постачанням електроенергії і природного газу, а й на кінцевих споживачів.

Спрощена система оподаткування, як особливий механізм справляння податків і зборів, є важливою формою державної підтримки суб’єктів господарювання, і характеризується заміною сплати встановлених законодавством обов’язкових платежів сплатою єдиного податку в порядку та на умовах, визначених чинним Податковим кодексом України, із застосуванням спрощеної форми бухгалтерського обліку і звітності.

Загальноприйнятою є думка, що головною причиною введення спрощеної системи оподаткування була необхідність стимулювання прискореного розвитку малого підприємництва та складність загальної системи оподаткування. Крім того, вагомими мотивами запровадження спеціальних податкових режимів з боку держави є сприяння детінізації економіки, стимулювання економічної діяльності й ефективного використання наявних ресурсів, зниження витрат на адміністрування податків і зборів як для фіскальних органів, так і для підприємницького сектору [2, с. 120-121].

За даними Інституту бюджету та соціально – економічних досліджень [3], єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва за 2012 рік надійшов у сумі 4,8 млрд. грн., що майже в 2,5 рази більше за обсяги надходжень 2011 року. Зазначається, що таке зростання відбулося, в основному, через введення в дію змін до Податкового кодексу, якими запроваджено нові правила справляння цього податку, а саме, розширено перелік суб'єктів, які мають право переходу на спрощену систему оподаткування, запроваджено нові ставки оподаткування та змінено терміни сплати.

На даний час можна констатувати досягнення певної визначеності в правовому регулюванні єдиного податку, чітке закріплення елементів правового механізму даного платежу. Наочною є вигода у застосуванні спеціального податкового режиму у формі сплати єдиного податку як для його платників, так і для контролюючих органів. Для перших це спрощення обліку та звітності, зменшення податкового тягаря, в той час як для других – можливість застосування спрощених процедур податкового контролю, що дозволяє більш ефективно перевіряти вказану категорію платників [6, с. 393].

Література: 1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI (із змін і доповн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20120815>. 2. Слюсар А. Нормативно-правові засади застосування спеціальних податкових режимів: новації Податкового кодексу / А. Слюсар // Економіка та управління підприємствами і національним господарством. – 2012. – С. 119-127. 3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [І.Ф.Щербина, А.Ю. Рудик, В.В. Зубенко та ін.]; ІБСЕД Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2012. – 83 с. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/2012/Monthly%20monitoring/Qu/!KV_I_2012_Monitoring_ukr.pdf. 4. Кармазін Т.І. Фіксований сільськогосподарський податок як один з інструментів стимулювання сільськогосподарського виробництва / Т.І. Кармазін, Л.В. Голишевська // Економіка аграрного сектора. – 2011. – № 4. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/ujrn/SOC_Gum/VCheti/2011_4/NV-2011-V4_27.pdf 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=240>. 6. Даніелян С.А. Єдиний податок як різновид спеціального податкового режиму / С.А. Даніелян // Митна справа. – 2013. – № 6 (90). – С. 389 – 394.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН

Запровадження податку на нерухоме майно в Україні є важливим етапом у формуванні як системи оподаткування нерухомості, так і системи оподаткування в цілому. Податки на нерухомість виконують низку функцій: формування дохідної частини місцевих бюджетів; перерозподіл багатства; оподаткування частини доходів, що не є базою податків на доходи; стимулювання найефективнішого розпорядження нерухомістю, інвестицій у неї.

Об'єктом оподаткування є об'єкт житлової нерухомості, в тому числі його частка тобто будівлі, віднесені згідно з нормативно-правим полем, до житлового фонду, дачні та садові будинки. Податковим кодексом України в якості бази оподаткування було визначено житлову площу, однак з прийняттям закону «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» податком обкладається загальна площа житла, що перебуває у власності особи, тобто допоміжні і службові приміщення в тому числі. Пільги для фізичних осіб залишилися без змін за тим винятком, що віднімаються тепер “пільгові метри” із загальної площі всіх належних фізичній особі об'єктів.

У світовій практиці податок на нерухоме майно є невід'ємною частиною системи оподаткування більш ніж 130 країн світу та забезпечує від 1 до 10% загального обсягу податкових надходжень. При цьому рівень податкового навантаження з цього податку в середньому становить від 3 до 5% сукупного особистого доходу платника податків [1, с. 19-20]. В Україні оподаткування нерухомого майна не відіграє такої значної ролі у наповненні бюджетів, тому постає проблема підвищення його фіскальної ефективності.

В багатьох країнах світу при розрахунку майнового податку в якості бази оподаткування використовується:

- ринкова вартість або орендна вартість об'єктів нерухомого майна – ціна ринкових угод з об'єктами нерухомості (Великобританія, Франція);
- капіталізована (акумуляована) вартість об'єкта на зазначену базову дату – величина потенційного доходу від найкращого чи найвигіднішого використання об'єкта нерухомості (Швеція);
- сума витрат, які б необхідно було б здійснити за для повної відбудови об'єкта нерухомості;
- комбінований метод, що базується на поєднанні трьох попередніх методів (США, Канада, Молдова) [1, с.20].

Підвищення ефективності функціонування механізму оподаткування нерухомого майна в Україні, на нашу думку, повинно передбачати більш системний підхід до цього питання та включати такі етапи: обґрунтування принципів побудови та функціонування механізму оподаткування нерухомого майна; визначення пріоритетності функцій податків з нерухомості; обґрунтування вимог

до податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; визначення мети та цілей механізму оподаткування нерухомого майна; визначення необхідних передумов формування механізму оподаткування нерухомого майна; аналіз чинників, що впливають на формування механізму оподаткування нерухомості в Україні; прогнозування очікуваних результатів запровадження податку на нерухоме майно та реформування інших податків і зборів із нерухомості; визначення способів запобігання можливим негативним ефектам [2, с. 57].

На нашу думку, саме комбінований метод розрахунку з метою оподаткування вартості об'єкта нерухомості дозволяє отримати найбільш наближену до реальності базу оподаткування, яка б враховувала не тільки ринкову вартість цього об'єкта нерухомості та суму доходу, який можливо отримати при використанні його у господарській діяльності, але й суму витрат, які б зазнав власник об'єкту нерухомості у разі його відбудови. Це не тільки забезпечить реалізацію принципу рівномірності оподаткування, але й дозволить суттєво збільшити обсяг надходжень до місцевих бюджетів з податку на нерухоме майно, сприяючи підвищенню рівня їх фінансової забезпеченості.

Таким чином, подальше вдосконалення майнового оподаткування повинно бути спрямоване на побудову ефективної, збалансованої системи оподаткування нерухомого майна, що враховує рівень соціального та економічного розвитку території та забезпечує баланс між фіскальною та соціальною функціями. У разі дотримання усіх цих умов податок на нерухоме майно стане вагомим фактором, що забезпечує зміцнення податкового потенціалу регіону, підвищення рівня фінансової самодостатності місцевих органів самоврядування у вирішенні соціальних, економічних та екологічних проблем в регіоні.

Література: 1. Аніміца П.Є. Проблеми застосування досвіду зарубіжних країн у сфері оподаткування нерухомості / П.Є. Аніміца // Науковий вісник Національного університету Державної податкової служби України (економіка, право). – 2013. – № 1 (60). – С. 19-24. 2. Бобох Н.М. Формування механізму оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки в Україні / Н.М. Бобох // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2013. – № 5. – С. 55-63.

*Іванісова А.В., Гарькава Т.Л., студентки
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ НА РІВНІ РЕГІОНІВ

Соціальне страхування населення регулюється законодавством України, яке, на жаль, ще не зовсім досконале і потребує своїх коректив. У 2011 році набрав чинності Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне

страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI. Це був серйозний крок на шляху до вдосконалення системи загальнодержавного обов'язкового соціального страхування.

На введення єдиного соціального внеску покладалися наступні завдання: зробити легшою систему обчислення податків та зборів, зменшити кількість перевірок підприємств, зробити меншим податкове навантаження. Дослідження чинного законодавства дало змогу проаналізувати деякі недоліки законодавства запровадження єдиного соціального внеску, а також його позитивні та негативні наслідки.

Спочатку звернемо увагу на позитивні сторони введення єдиного соціального внеску, що справді дали поштовх для розвитку системи соціального страхування:

- 1) тепер не потрібно реєструватися у чотирьох фондах;
- 2) зменшилась кількість звітних форм з оплати праці;
- 3) формування єдиної бази дозволяє швидко виявляти неплатників та порушників;
- 4) загальні правила стягнення внеску та єдина форма звітності підвищує ефективність роботи;
- 5) запровадження нормативної бази щодо ЄСВ може дати поштовх для подальших реформ в сфері соціального страхування і пенсійної реформи зокрема [1].

Якщо придивитися, то єдиний соціальний внесок за своїм визначенням більше схожий на податок. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [4]. За порушення норм законодавства про єдиний внесок на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до платників, на яких покладено обов'язок нараховувати, обчислювати та сплачувати єдиний внесок, застосовуються фінансові санкції (штрафи та пеня) [3]. Єдиний внесок підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника [4].

Тобто законодавство конкретизує обов'язковість сплати, державний нагляд, відповідальність платників єдиного внеску за порушення та невиконання покладених на них обов'язків. Для повної ясності необхідно включити до загальнодержавних податків і зборів (ст. 9 Податкового кодексу України) «єдиний соціальний податок».

Ставки внеску насправді не змінилися, хоч тепер внесок сплачується лише до одного фонду, що мотивує до нелегальної зайнятості. Якщо ці ставки знизити, то проблема «заробітної плати у конвертах» буде більшою мірою вирішена.

Міністерство доходів і зборів, на яке покладено завдання адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, повідомляє, що з початку 2014 року органами ГУ Міндоходів у Дніпропетровській області виявлено 1176 громадян, які працювали у роботодавців нелегально. За використання

нелегальної праці без належного оформлення трудових відносин з найманими особами роботодавці – порушники сплатили податок на доходи фізичних, єдиний соціальний внесок у загальній сумі 7859,0 тис. грн. та уклали з цими працівниками офіційні трудові угоди [2]. Це свідчить про покращення ситуації, але не стосується кожного регіону.

Ще одна прогалина в законодавстві стосується суми мінімальної та максимальної величини бази нарахування єдиного соціального внеску. Для населення зручніше було б бачити їх самим, аніж розраховувати самостійно. Доцільно буде вносити зміни до ЗУ «Про ЄСВ» разом з прийняттям нового бюджету України, показуючи там вже розраховані показники. Або хоча б надавати посилання на відповідну статтю ЗУ «Про Держбюджет України» про встановлений прожитковий мінімум (стаття 7).

Отже, здійснивши аналіз деяких недоліків у чинному законодавстві про єдиний соціальний внесок, можна зробити висновок про те, що наведені шляхи усунення їх збільшать кількість пунктів у позитивних наслідках і покращать рівень забезпечення соціальної політики держави.

Література: 1. Бондаренко О.М., Зубченко А.П. Єдиний соціальний внесок в контексті нарахувань та утримань із заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_30/Zubchen.pdf 2. Міністерство доходів і зборів: офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/regionalni-novini/132556.html> 3. Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Пенсійного фонду 27.09.2010 № 21-5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0994-10/conv/page> 4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 // ВВРУ. – 2011. – № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.

*Ігнатенко А.О., магістр
Науковий керівник – Шкура І.С., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ АДМІНІСТРУВАННЯ НА ФІСКАЛЬНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКІВ

Фіскальна ефективність системи адміністрування податків визначається як співвідношення між акумульованими сукупними податковими надходженнями та витратами на адміністрування, тобто витратами, які були потрібні для збору податків. Кількість суб'єктів податкових відносин може варіюватися. Зрозуміло, що як найменше, таких суб'єктів два: платник податку та контролюючі органи, що адмініструють податки. Можуть також витрати адміністрування складатися з витрат третіх осіб: консультантів, адвокатів, суду тощо [3]. Так в табл. 1, 2 наведено дані щодо податкових надходжень до бюджету та витрат на фіскальну діяльність.

Таблиця 1

*Податкові надходження та витрати зведеного бюджету на
фіскальну діяльність в Україні у 2007 - 2013 роки.*

Показник	Роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	січень- вересень 2013
податкові надходження, млн. грн.	161264,2	227164,8	208073,2	234447,7	334691,9	340110,4	262 377,01
витрати на фіскальну діяльність, млн. грн.	6 777,84	9 593,01	8 149,17	9 834,87	7 745,02	7344,25	5 248,06

Таблиця 2

Співвідношення між акумульованими сукупними податковими надходженнями та витратами адміністрування у 2007-2013рр.

Показник	Роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	січень- вересень 2013
фіскальна ефективність	23,79	23,68	25,53	23,84	43,21	46,31	50,00

Як видно з табл.1, 2 фіскальна ефективність в Україні значно збільшилась із прийняттям Податкового кодексу і введенням автоматичного відшкодування надміру сплачених податків платниками з 23,79 у 2007 р. до 50 у 2013 р., що говорить про зменшення видатків на утримання органів доходів і зборів.

Суттєвим здобутком прийняття Податкового кодексу є зменшення витрат на адміністрування податків, майже у два рази: у 2010 р. витрати на адміністрування в сумі податкових надходжень зведеного бюджету складала 4,19%, з 2011 по 2013 рр. цей показник зменшився з 2,31% до 2%.

У контексті нашого дослідження особливо актуальним є питання взаємозв'язку і взаємозалежності між механізмом адміністрування податків органами доходів і зборів та їх фіскальною ефективністю. Здавалося б, такий зв'язок є очевидним: досконаліший та ефективніший механізм адміністрування конкретних податків призводить до зниження витрат на податкове адміністрування та збільшення надходжень, а отже, до підвищення фіскальної ефективності. Насправді ж, аналіз статистичних даних розвитку податкових систем багатьох країн, в тому числі й України, дозволяє

зробити висновок, що такий зв'язок простежується не завжди. Річ у тому, що витрати на функціонування системи податкового адміністрування не завжди «окуповуються» у тому періоді, в якому вони понесені. Наприклад, значні витрати на закупівлю комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення можуть погіршити поточні показники фіскальної ефективності, але дати віддачу у майбутньому. Крім того, необхідно враховувати, що головним чинником формування податкових надходжень за основними прямими податками є насамперед дохідність (прибутковість) економіки та її секторів – сектору корпорацій та сектору домогосподарств. У випадку наявності значної бази оподаткування уможливаються і значні надходження до бюджету (звісно, це не завжди є наслідком зростання витрат на податкове адміністрування) [4].

Сьогодні необхідно зважати на такі ризики, які призводять до зниження фіскальної ефективності податкової системи:

- зниження активності у легальному секторі, тінізація економіки;
- масове уникнення оподаткування платниками;
- зменшення бази оподаткування;
- зростання ризику корупційних проявів в органах адміністрування;
- відсутність коштів на модернізацію процесів адміністрування [3].

Література: 1. Закон України від 6.09.2012 № 5203-VI «Про адміністративні послуги». 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. 3. Туш Л., Малініна Н. Особливості формування системи прямого оподаткування аграрного сектору в розвинутих країнах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12tldvrk.pdf> 4. Фрадинський О.А. Основи оподаткування: навч. посібник / О.А. Фрадинський. – Львів: «Новий світ –2000», 2010. – 344 с.

*Ігнатенко А.О., магістр
Науковий керівник – Маркова Л.Г., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Податкове законодавство не дозволяє змінювати механізми справляння податку на прибуток, але процедури адміністрування можна удосконалювати і уточнювати. Механізм оподаткування прибутку підприємств, який застосовують в Україні, має істотні вади: наявність двох паралельних обліків – бухгалтерського та податкового, неефективна ставка податку на прибуток тощо.

Зміни законодавства були спрямовані на стимулювання підприємницької діяльності в Україні та зменшення податкового навантаження на підприємства. Так, за період з 2007 по 2013 рр. ставка знизилась від 30% до 19%. За досліджуваний період, прибуток

платників податку на прибуток підприємств щороку зростає, середній темп приросту за 2007-2013 рр. склав 16,03%, що свідчить про позитивні наслідки податкових новацій.

В той же час частка податку на прибуток підприємств у доходах зведеного бюджету протягом 2007-2013 рр. постійно зменшувалась, від 15,64% у 2007 році до 12,42% у 2013 році.

Податок на прибуток можна визначити як результат впливу 3 чинників – ставки оподаткування (p), середнього розміру прибутку (b), що отримав один платник податку, та кількості платників податку (q). Тоді система взаємопов'язаних індексів буде побудована таким чином (табл. 1):

Таблиця 1

Система взаємопов'язаних індексів за за період 2012-2013 рр.

Індекс	%	Показники впливу окремих чинників	(млн. грн.)
$I_p = \frac{\sum p_1 b q_1}{\sum p_0 b q_1}$	0,905	$\Delta_{(pbq)}(p) = \sum p_1 b q_1 - \sum p_0 b q_1$	-5788,82
$I_b = \frac{\sum p_0 b q_1}{\sum p_0 b q_0}$	1,067	$\Delta_{(pbq)}(b) = \sum p_0 b q_1 - \sum p_0 b_0 q_1$	3843,35
$I_q = \frac{\sum p_0 b q_1}{\sum p_0 b q_0}$	1,021	$\Delta_{(pbq)}(q) = \sum p_0 b_0 q_1 - \sum p_0 b_0 q_0$	1146,27
$I_{pbq} = \frac{\sum p_1 b q_1}{\sum p_0 b q_0}$	0,986	$\Delta_{(pbq)} = \sum p_1 b q_1 - \sum p_0 b_0 q_0$	-799,2

Наведені розрахунки свідчать, що, за період 2012-2013 рр. надходження податку на прибуток зменшилось на 1,4%, в тому числі завдяки зміні ставки оподаткування з 21% до 19%, податкові надходження зменшились на 9,5%; за рахунок зростання кількості платників податку і надходження зросли на 2,1%; за рахунок середнього прибутку підприємств зростання надходження збільшились на 6,7%. В абсолютному вираженні надходження від податку на прибуток зменшились за 2012-2013 рр. на – 799,2 млн. грн., в тому числі за рахунок зміни ставки оподаткування на 3% надходження зменшились на 5788,82 млн. грн., за рахунок зростання кількості платників надходження зросли на 1146,27 млн. грн., та за рахунок зростання прибутку платників на 3843,35 млн. грн. Податок на прибуток підприємств зріс у 2012 році передусім за рахунок збільшення надходжень податку з підприємств і організацій приватного сектору на 12,8 млрд. грн., або більш як у 1,5 рази. Крім

того, збільшилися надходження податку на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, на 3 млрд. грн., або на 37,8%. Водночас надходження податку з державного сектору скоротилося на 95,7 млн. грн.

Серед внутрішніх чинників, здатних справити потужний вплив на зміну ефективності системи оподаткування, перш за все слід виокремити стан її власних складових:

- логічність податкового законодавства;
- узгодженість законодавчих і нормативних актів;
- стабільність податкового законодавства;
- оптимальність структури органів, які адмініструють податки;
- обґрунтованість методики адміністрування податків та її адекватність економічним реаліям;
- урегульованість питань взаємовідносин з платниками.

Як бачимо з наведеного, добра половина внутрішніх чинників ефективності податкової системи відноситься до підсистеми адміністрування податків. Від обґрунтованості методики адміністрування та її адекватності економічним реаліям часу залежить здатність держави контролювати дотримання законодавства своїми підданцями, регулювати економічні процеси та безпомилково визначати вектори своїх рішень у галузі оподаткування. Отже, від урегульованості взаємовідносин з платниками значною мірою залежить успішність податкової політики держави та сприйняття відповідних урядових рішень.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> 2. Звіт про виконання Зведеного бюджету України станом на 1 січня 2007 – 1 вересня 2013 рр. / Міністерство фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua. 3. Новини Державного казначейства України / Державне казначейство України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua.

*Кіріс Я.В., бакалавр
Науковий керівник – Шкура І.С., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ НА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

У системі ринкових відносин таке явище як ухилення від сплати податків трапляється часто. В Україні ухилення від сплати податків набуло особливої популярності і в окремих випадках стало нормою ведення бізнесу. За оцінками експертів, у нашій державі 40-50% ВВП перебуває у тіні, тобто не оподатковується, в той час як у країнах Європи цей показник становить 5-15% ВВП. Це призводить до низки негативних тенденцій у різних галузях життєдіяльності суспільства – зменшення надходжень до державного бюджету, недофінансованості

соціальної сфери й інших суспільних потреб, що спричиняє введення нових податкових платежів, збільшення ставок вже діючих, а також зростання рівня корупції і злочинності, порушення норм здорової конкуренції тощо. Тому, ця проблема є актуальною і нагальною для багатьох країн і потребує постійного контролю та вирішення.

Дослідженням проблеми уникнення сплати податків і перекладення податків займаються українські вчені Ю. Іванов, А. Крисоватий, О. Дисятнюк, А. Кізима, В. Карпова, С. Мочерний та інші. Їхні дослідження сфокусовані на виявленні фактів, що спричиняють ухилення від сплати податків та розробці засобів боротьби з цим негативним явищем, при цьому використовуючи власний категорійний апарат. Але, залишається невирішеною проблема розробки єдиної теоретичної бази для вивчення такого актуального питання, як зменшення податкових зобов'язань з боку платників податків.

Уникнення податків та ухилення від їх сплати притаманні будь-якому суспільству. Причиною цього є очевидний вплив податків на доходи і витрати платників при недостатньому усвідомленні ними вигод від споживання суспільних благ, що фінансуються за рахунок податкових платежів. Це означає, що витрати зазначеного суспільного явища необхідно шукати в суспільній природі податків, які за своєю сутністю є еквівалентними платежами громадян в обмін на суспільні блага, що надає їм держава, виконуючи свої функції, а за формою прояву – відносинами привласнення державою частини індивідуальних та корпоративних доходів, відчужених і вилучених у платників на основі примусу, що в правових державах здійснюється на підставі закону.

Ухилення від сплати податків виникло разом із введенням самих податків. Адже, платник податків завжди намагається мінімізувати суму податку, що необхідно сплатити. Серед основних чинників, котрі спонукають платників уникати сплати податків, виділяють: складність у розрахунках податкових сум; особливості податкової системи та податкової політики, що проводиться в країні; нераціональна структура оподаткування (висока частка непрямих податків); рівень довіри платників до владних структур, котрі виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків; недостатній розвиток міжнародної співпраці в справах боротьби з податковою злочинністю [1]; погіршення фінансового становища бізнесу та населення; недосконалість юридичної техніки податкового законодавства – складність податкової системи.

Вона обумовлює зниження ефективності податкового контролю та створює можливість уникнути сплати податків; брак досвіду боротьби з податковими правопорушеннями законодавства; недостатня захищеність працівників органів контролю при виконанні ними службових обов'язків [2].

Ухилення від сплати податків може реалізовуватися двома шляхами: шляхом використання незаконних методів і шляхом легалізованих дій. В Українській економічній енциклопедії [3] ухилення від сплати податків трактується як сукупність легальних і незаконних способів приховування доходів від оподаткування.

За ухилення від сплати податків передбачена фінансова та кримінальна відповідальність: кримінальна встановлена ст. 212 Кримінального кодексу України, фінансова відповідальність передбачена ст. 17 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 за № 2181-III. Перша передбачає покарання за умисне ухилення від сплати податків та інших обов'язкових платежів таких осіб: службових осіб підприємств незалежно від форми власності; осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; інших осіб, які зобов'язані сплачувати податки, збори та інші обов'язкові платежі. Фінансова відповідальність має під собою нарахування штрафів, пеней.

Таким чином, щоб зменшити масштаби ухилення від податків та уникнення їх сплати, необхідно ретельно налаштувати податкове законодавство на потреби забезпечення його прозорості і протидії податкової дискримінації. На практиці потрібно не збільшувати кількість перевірок і розміри штрафів, а вдосконалювати демократичні інститути, активізувати боротьбу з корупцією, усунути ганебні явища, коли політики та чиновники разом з олігархами, зловживаючи владою в особистих корисливих інтересах, прикривають існування різноманітних посередницьких структур, порушують правила чесної ринкової конкуренції, домагаючись податкових пільг і різного роду переваг «своїм» підприємствам, територіям, галузям. Навіть незначне зростання імовірності покарання посередників приведе до позитивного ефекту у справі звуження масштабів ухилення.

*Ковальова Д.Д., Ковдря Ю.В., студенти
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні місцеві податки і збори є одним з головних економічних інструментів державного регулювання та дієвим джерелом доходів місцевих бюджетів. Прийняття у 2010 р. Податкового кодексу розпочало реорганізацію системи місцевого оподаткування та внесення змін до переліку місцевих податків і зборів. Призвело до докорінної зміни даної складової доходів місцевих бюджетів, а саме : ліквідовано неефективні місцеві податки та збори, що складала 2-3% доходів місцевих бюджетів (комунальний податок, податок з реклами, ринковий збір, збір за надання дозволу на розміщення об'єктів торгівлі, та інші), й запроваджено нові – податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір [1]. Однак включення єдиного податку до складу місцевих податків і

зборів сприяло підвищенню їх питомої ваги у структурі доходів місцевих бюджетів.

Система місцевого оподаткування, яка існує на даний час в Україні, на жаль, не відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування [2], яка приділяє значну увагу питанням фінансування повноважень місцевих органів влади за рахунок власних податків. Серйозними недоліками є те, що існує залежність місцевого самоврядування і його повноважень від суверенної державної влади, самостійність і незалежність органів місцевого самоврядування в межах власної компетенції, оптимальної децентралізації і реальної керованості території, обсяг повноважень органом місцевого самоврядування і підстави їх обмеження і скасування, можливість передачі державних та інших повноважень на місцевий рівень з допомогою реалізації принципу єдності місцевих і державних інтересів [1]. Стимулюючі функції не виконуються через те, що місцеві податки і збори, які закріплені законодавчо, та їх ставки не враховують дійсних можливостей платників податків. Удосконалення місцевого оподаткування, треба розпочати зі змінення ставлення до місцевих податків і зборів, насамперед, не розглядати їх як другорядні.

До місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів за січень-вересень 2013 року надійшло 5,3 млрд. грн., що майже у 1,5 рази перевищує аналогічний показник 2012 року. Їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів зросла і склала 6,9%, а у структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів – 8,6% (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів за січень - вересень 2008 – 2013 років [3]

Отже, головними напрямками реформування системи місцевого оподаткування є:

- врахування позитивного досвіду у сфері оподаткування; перегляд складу місцевих податків і зборів; розширення переліку податків і зборів, які є платою за послуги; запровадження податків із цільовим використанням одержаних коштів;
- введення місцевих екологічних податків і зборів та податкових платежів з СПД;
- запровадження місцевих акцизів;
- вдосконалення системи надання регулюючих доходів з Державного бюджету України;
- створення спеціального фонду підтримки бідних на базі бюджетів територіальних громад;
- надання певної самостійності в питаннях оподаткування місцевим органам влади [1].

Література: 1. Кушал І.М. Напрями реформування системи місцевого оподаткування України [Електронний ресурс] / І.М. Кушал, С.В. Присяжний // Наукові вісті Дніпровського університету : зб. наук, праць. – Луганськ, 2013. – № 10.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування (Страсбург, 15 жовтня 1985 року) Хартію ратифіковано Законом № 452/97-ВР (452/97-ВР) від 15.07.1997 року.
3. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – вересень 2013 року / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», 118АЮ. – К., 2013. – 75 с.

*Корецька Н.В., Щербань А.О., студентки
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МОНІТОРИНГ ВПЛИВУ ЗМІН, ВНЕСЕНИХ ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

З 2011 року відбулося скорочення місцевих податків і зборів до п'яти. Єдиний податок найвагоміший серед місцевих зборів і податків, тому що включення його до їх складу спричинило підвищення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів.

За результатами опитувань, що проводились Інститутом економічних досліджень, найбільшою перешкодою для бізнесу є нестабільність податкової системи. Нововведення, які стосуються єдиного податку, мають на меті забезпечення більш сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, виходу його з «тіні», сумлінного виконання вимог податкового законодавства щодо сплати податків. Разом з тим, законодавством обмежено можливість перебування на спрощеній системі оподаткування шляхом

встановлення переліку видів діяльності, які дозволяють суб'єктам малого підприємництва бути платником єдиного податку [2].

Основне завдання спрощеної системи оподаткування є створення сприятливих умов щодо оподаткування малого бізнесу. Перевагами суб'єктів малого підприємництва є те, що форма звітності єдиного податку (розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва) заміщує форми податкової звітності за податками та зборами. Також вони можуть перейти на сплату єдиного податку як з початку року, так і з початку будь-якого кварталу.

Негативними наслідками, до яких призвела спрощена система оподаткування є, перш за все, застосування схем ухилення від оподаткування, коли юридичні особи вступають у трудові стосунки з приватними підприємцями-платниками єдиного податку, які не є платниками податку на додану вартість. Такі юридичні особи реалізують для підприємців продукцію по собівартості або по занижених цінах, формують у себе податковий кредит; приватні підприємці надалі реалізують цю продукцію по ринкових цінах, розраховуються з юридичною особою готівкою і, у цьому випадку, податкових зобов'язань перед бюджетом не виникає. Звісно, через це негативне явище відбуваються досить значні втрати бюджетних надходжень і, відповідно, тих сфер, що фінансуються з державного бюджету [3].

Мінімізація оподаткування для малого бізнесу є стимулом залишатися в межах спрощеної системи оподаткування, не здійснюючи перехід в середній бізнес. Великі компанії можуть ділитись на низку малих підприємств. В результаті сума єдиних податків, сплачених усіма малими підприємствами, є значно меншою, ніж сума податків, яку довелося б сплатити компанії на загальних умовах оподаткування.

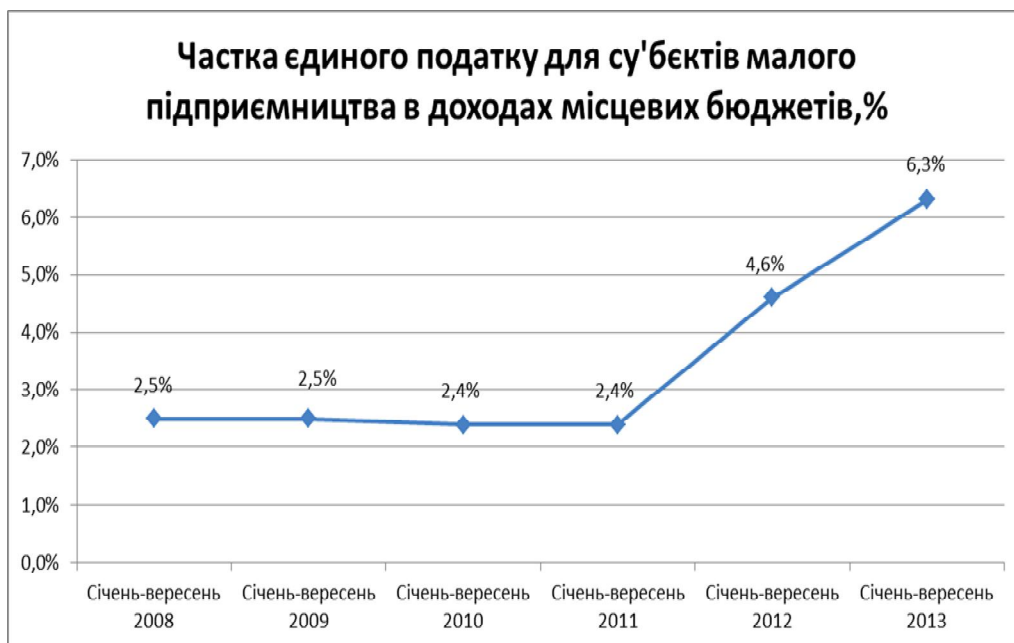

Рис. 1. Питома вага єдиного податку в доходах місцевого бюджету [1].

Як видно з рисунку 1, частка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва в доходах місцевих бюджетів в 2008-2011 рр. мала стабільний, хоча і незначний, характер, а в 2013р. зросла на 3,9% в порівнянні з 2011 роком. Надходження єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва в 2013 зросли на 3436,3 млн. грн. в порівнянні з 2008 роком.

Віднесення податковим законодавством єдиного податку до складу місцевих повинно забезпечити наповнення місцевих бюджетів.

Література: 1.Бюджетний моніторинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/558/> 2. Маліновська К.О. Податковий аспект діяльності суб'єктів малого підприємництва / К.О.Маліновська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит» – 2013. – № 1 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://irbis-nbu.gov.ua> 3. Анфіногентова І.В., Здрікова Т.С. Проблеми оподаткування суб'єктів малого підприємництва та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://irbis-nbu.gov.ua>

*Косарева Е.В., спеціаліст
Науковий керівник – Піскова Ж.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МЕХАНІЗМ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Оскільки податок на прибуток підприємств є однією з основних статей доходу бюджету держави, то його викликає різноманітні негативні соціально-економічні наслідки. Саме тому покращення справляння даного виду податку знаходиться серед важливих проблем, від вирішення яких залежить розвиток бізнесу в Україні.

Податок на прибуток підприємств – це прямий податок, який сплачується підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг) та ін. Об'єкт оподаткування: прибуток - доходи звітного періоду, зменшені на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду. Дохід – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності. Витрати – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах.

Звітний податковий період починається з першого календарного дня податкового періоду і закінчується останнім календарним днем податкового періоду, крім виробників сільськогосподарської продукції, для яких річний податковий період починається з 1 липня поточного звітного року і закінчується 30 червня наступного звітного року.

Ті платники, хто має дохід за 2012 р. понад 10 млн. грн., у 2013 році однозначно платять авансові внески. Платники, доходи яких не дотягують до цього показника, відповідно до абз. 6 п. 57.1 Кодексу

авансові внески не сплачують. Однак відповідно до перехідних правил (вони мають пріоритет над загальними), що містяться у п. 2 підрозділу 4 р. XX Кодексу, усе залежить від того, як платник має звітувати за 2013 р. згідно з п. 57.1 Кодексу. Якщо раз на рік - авансова сплата в січні, лютому його не омине.

Платники податку, у яких доходи не перевищують 10 млн. грн., і неприбуткові установи (організації) сплачують податок на прибуток на підставі податкової декларації, яку подають до органів ДПС за звітний рік без сплати авансового внеску.

Платники, для яких введено сплату авансових внесків, щомісяця сплачують авансовий внесок з податку на прибуток у порядку і в строки, які встановлені для місячного податкового періоду, в розмірі не менше ніж 1/12 нарахованої до сплати суми податку за попередній звітний (податковий) рік без додаткового подання податкової декларації. Авансовий внесок у січні та лютому 2013 року сплачується протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Враховуючи те, що 20 січня 2013 року – неділя, авансові внески сплачуються не пізніше 18 січня та 20 лютого 2013 року відповідно.

У подальшому, починаючи з березня 2013 року, авансові внески сплачуються не пізніше 30 числа звітного місяця. Податкове зобов'язання з податку на прибуток, визначене платником у податковій декларації за 2013 рік, підлягає сплаті не пізніше 11 березня 2014 року.

Світовий досвід свідчить, що податок на прибуток можна використати як потужний механізм для інвестиційної діяльності та прискорення економічного розвитку. Фіскальна функція цього виду податку вже давно поступилась місцем регуляторній та стимуляційній. Тому основний акцент в Україні варто було б зробити не лише на номінальне зменшення податкового навантаження, а й на інші моменти.

Оподатковуючи прибутки підприємств з метою стимулювання та розвитку підприємницької діяльності, провідні держави світу надають їм велику кількість різноманітних пільг. Основними фінансовими пільгами для полегшення і сприяння функціонуванню підприємств на сьогоднішній день виступають в основному такі податкові пільги:

1. Надання податкового інвестиційного кредиту.
2. Амортизація, яка в західних країнах належить до категорії податкових пільг.
3. Зниження прибуткового податку на частину витрат на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР).

Отже, вдосконалення справляння податку на прибуток в Україні повинно не тільки враховувати світовий досвід, але й особливості вітчизняної посткризової економіки. Доцільним є застосування таких заходів:

- передбачити стимулюючі важелі оподаткування прибутку для підприємств малого та середнього бізнесу;

- здійснювати податкове стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів;

- ввести додатковий державний прибутковий податок від доходів, що підлягають корпоративному оподаткуванню з щорічним об'єктом оподаткування понад 2 мільйони євро.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. 2. Лист № 4420/6/15-14-15-13 – лист ДПС України від 01.04.2013 р. № 4420/6/15-14-15-13 «Щодо зарахування переплати з податку на прибуток в рахунок сплати авансових внесків з податку на прибуток» (Лист № 4420/6/15-14-15-13). 3. Закон № 4834 – Закон України від 24.05.2012 р. № 4834-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення деяких податкових норм» (Закон № 4834-VI)

*Лекарева А.О., спеціаліст
Науковий керівник – Піскова Ж.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Зменшення сум сплати податків в українському просторі економіки в сучасних реаліях набуває значної актуальності. Для багатьох суб'єктів господарювання мінімізувати податкові зобов'язання стало звичною нормою, оскільки зберігаються наявні ліквідні кошти для свого бізнесу.

Жорстка протидія з боку держави цілком зрозуміла, адже у разі зменшення податкового навантаження платником можуть здійснюватися донарахування податків, нарахування пені та накладення штрафних санкцій. Тому слід розуміти, що мінімізація податків може привести не до економії, а, навпаки, до значних фінансових втрат платника податків.

До сучасних податків, які максимально обмежують свободу вибору платником моделі його поведінки, належать, передусім, податки на нерухоме майно. Об'єкти нерухомого майна практично не можна приховати, тому ухилитися від їх сплати чи зменшити обсяг податкових зобов'язань можна лише шляхом підкупу чиновників, що виконують функцію первісної оцінки майна.

До податку, ухилитися від сплати якого досить складно, відноситься податок на додану вартість. Це пояснюється його багатостадійним характером та взаємним контролем покупців і продавців, який є наслідком зацікавленості покупців у правильному визначенні сум оподаткованих оборотів та правильному нарахуванні сум ПДВ продавцями, оскільки ці суми дають право покупцям на податковий кредит. Отже, якщо продавець занизить свої податкові зобов'язання, покупець врешті-решт змушений буде сплатити більшу суму податку як різницю між сумою власних податкових зобов'язань і сумою податкового кредиту.

Значно ширші можливості для ухилення від сплати податків створюються у зв'язку зі справлянням податків на доходи юридичних і фізичних осіб. Це пов'язано з розрахунком податкових зобов'язань на підставі представлених платниками декларацій про доходи, самостійним визначенням ними величини оподатковуваного доходу та суми податку. Такий порядок породжує спокусу надання контролюючим органам недостовірної інформації з метою заниження податкових зобов'язань платників.

Щодо специфічних акцизів та мита, то юридичні особи-виробники підакцизної продукції чи імпортери можуть ухилятися від їх сплати або шляхом приховування частини вироблених товарів від оподаткування (нелегальне виробництво і торгівля), або шляхом їх контрабандного ввезення на територію країни. Причини ухилення від сплати акцизного податку і мита виробниками пов'язані з тим, що, по-перше, сплата зазначених податків призводить до відволікання частини обігових коштів підприємств; по-друге, за високих податкових ставок виробник, використовуючи механізм ціноутворення, не завжди може перекласти весь тягар податків на плечі кінцевих споживачів.

В українському законодавстві термін «мінімізація податків» немає чіткого визначення, тому за фактом зменшення податкового навантаження незаконними шляхами це може призвести до фінансової, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Фінансова відповідальність за порушення законів з оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з Податковим кодексом України [3] та іншими законами. Застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів).

Адміністративна відповідальність визначається кодексом України про адміністративні правопорушення [2]. У разі ненадання або несвоєчасного надання посадовими особами підприємств податкової звітності та несвоєчасна сплата податків несе за собою накладання штрафу на посадових осіб у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Кримінальний кодекс України [1] визначає відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів та обов'язкових платежів.

Головні відмінності кримінальної відповідальності від інших її видів: лише фізична особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності; при її застосуванні можуть бути застосовані штрафні санкції особливо великого розміру та конфіскація майна; за набуття законної сили вироку суду щодо притягнення до кримінальної відповідальності особа перебуває у стані «судимості», що, напевно, потягне за собою обмеження її прав, або навіть волі.

Отже, у разі несплати податків та неналежного звітування передбачені різні види відповідальності. Для зменшення кількості податкових правопорушень необхідно стабілізувати законодавство, розширити базу оподаткування, що дасть змогу зменшити податкове навантаження на платників податків та підвищить їх добровільну сплату, розширити інформаційне забезпечення, підвищити

ефективність перевірок, залучити до оподаткування «тіньові» кошти через відстеження товарно-грошових потоків.

Література: 1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. 3. Податковий кодекс України від 02.12. 2010 р. № 2755 – VI із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

*Малиш П.О., студент
Науковий керівник – Дулік Т.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНО-РЕГУЛЮЮЧОЇ ДІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Прямі податки є вагомим засобом формування доходів бюджету України. Крім того, прямі податки є важливим інструментом державного регулювання доходів платників, інвестицій, нагромадження капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших важливих чинників цілісності, стабільності та розвитку суспільства. Одним із головних елементів податкової системи України є прибуткове оподаткування громадян, зокрема податок на доходи фізичних осіб. Він є одним із основних бюджетоутворюючих податків та виконує роль соціального регулятора, оскільки стосується кожного члена суспільства. Реформа податкового законодавства, зокрема прийняття Податкового кодексу України та змін до нього, внесла певні корективи у механізм справляння податку на доходи фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб – прямий податок, що залежить від результату господарської діяльності, а саме від доходу фізичної особи.

Фіскальне значення податків полягає у забезпеченні доходної частини бюджетів потрібними коштами з метою ефективного виконання державою функцій владності. Податок на доходи фізичних осіб є однією з основних статей податкових надходжень до місцевих бюджетів в Україні. Надходження цього податку як до місцевих бюджетів, так і до Зведеного бюджету України має стійку тенденцію до зростання (рис. 1). Так, графічне зображення вказує на чітку тенденцію до зростання обсягів надходжень податку на доходи фізичних осіб за період 2002-2013 рр. Але, як бачимо на графіку в 2009 р., порівняно з 2008 р., відбулося зменшення обсягів надходжень від цього податку до бюджету у зв'язку з кризовими явищами в економіці України, що були спричинені світовою фінансовою кризою.

Проаналізувавши динаміку питомої ваги обсягів надходжень податку на доходи фізичних осіб у доходах Зведеного бюджету

України та у ВВП України за період 2011-2013 рр. можна зробити висновки:

- в 2011р. частка надходжень податку на доходи фізичних осіб у доходах Зведеного бюджету України становила 15,11%, 2012 р. – частка збільшилась на 0,17% та становила 15,28%, в 2013 р. – 16,30%, що на 1,01% більше ніж за попередній період;

- частка надходжень податку на доходи фізичних осіб у номінальному ВВП у фактичних цінах становить 4,57% у 2011 р., у 2012 р. відбулося зростання частки на 0,26% та становила 4,83 %, а у 2013 р. частка збільшилась до 4,89% в загальній сумі номінального ВВП країни у фактичних цінах.

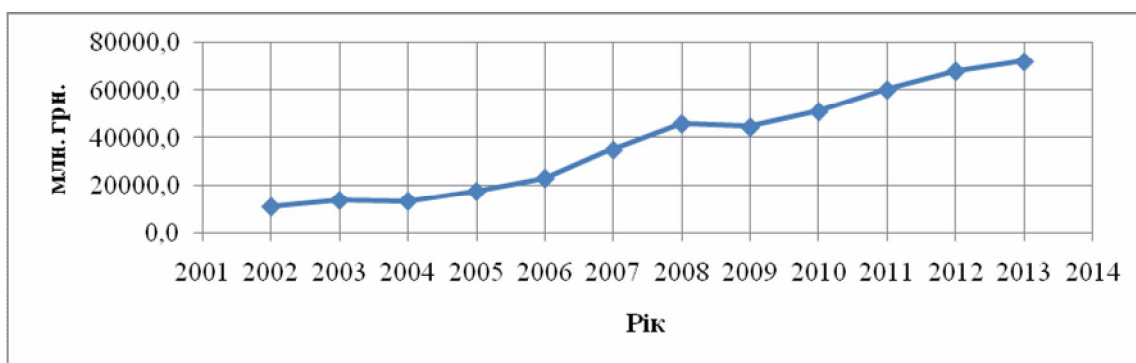

Рис. 1. Динаміка обсягів надходжень податку на доходи фізичних осіб до Зведеного бюджету України за період 2002-2013 рр. [3]

До основних чинників, які позитивно вплинули на надходження податку на доходи фізичних осіб можна віднести такі:

- 1) підвищення мінімальної заробітної плати;
- 2) випереджаюче (порівняно з темпами росту ВВП) зростання доходів населення, насамперед, заробітної плати, посилення стимулюючої функції заробітної плати;
- 3) зростання витрат на оплату праці підприємств, установ та організацій;
- 4) легалізація виплати заробітної плати;
- 5) позитивні тенденції до зростання доходів низькооплачуваних верств населення через державне підвищення мінімальних соціальних гарантій;
- 6) зростання змішаних доходів домашніх господарств за рахунок індивідуальної підприємницької діяльності.

Отже, податок на доходи фізичних осіб відіграє значну фіскальну роль, але головною проблемою даного податку є те, що він не є нейтральним і соціально справедливим. Бідні верстви населення у структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг коштів, ніж заможні. Це обумовлено тим, що для більшості громадян з невисокими статками єдиним джерелом доходу є заробітна плата.

Основним напрямком подальшого удосконалення законодавчої бази у цій сфері має стати зменшення податкового навантаження на соціально незахищені верстви населення та зростання відповідальності платників податку за ухилення від оподаткування.

Література: 1. Податковий кодекс України (від 02.12.2010 № 2755-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> 2. Лайко П.А, Шевчук І.В. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення / П.А Лайко, І.В. Шевчук // Економіка, менеджмент, агробізнес. – 2010. – Том 2, № 1-2. 3. Статистичні дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

*Новожилова А.С., студентка
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ В КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Важлива роль в управлінні економікою країни належить місцевим бюджетам, які виступають інструментом впливу на темпи й пропорції суспільного розвитку та підвищення добробуту громадян. Формування місцевих бюджетів є водночас умовою і результатом соціально-економічного розвитку територій. Тому створення ефективного механізму їх формування є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни та регіонів [4].

Прийнятий Податковий кодекс України має за мету – зміцнити фінансову базу місцевих бюджетів. Частка місцевих податків і зборів в дохідній частині місцевих бюджетів на протязі 2005-2010 років була вкрай низькою і не досягала навіть 1% від загальної суми доходів місцевих бюджетів. Перелік цих податків і зборів постійно змінювався і на 01.01.10 становив 14, що вимагало значних витрат держави на їх адміністрування, які не покривались надходженнями [3].

Метою даного дослідження є аналіз змін, що відбулися у складі місцевих податків і зборів із прийняттям Податкового кодексу України. В Україні після прийняття Податкового кодексу відбулися ряд змін, що стосуються місцевого оподаткування, насамперед зменшилась кількість податків і зборів, зокрема з 14 місцевих – стало лише 5. Також вдосконалено елементи оподаткування по місцевим податкам і зборам, процедуру стягнення податкового боргу по місцевим податкам і зборам, уточнено повноваження місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків і зборів тощо.

Отже, тепер до місцевих бюджетів справляються лише 2 податки і 3 збори: Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Згідно ст. 265 ПК, платити *податок на нерухоме майно*, відмінне від земельної ділянки, щорік зобов'язані фізичні та юридичні особи, у тому числі нерезиденти, що є власниками об'єктів житлової нерухомості. Базою оподаткування є житлова площа об'єкту житлової нерухомості. Ставка податку встановлюється місцевими органами влади залежно від житлової площі об'єкту нерухомості (зг. пп.265.5.1 ПК). Для квартир, житлова площа яких не перевищує 240 кв.метрів, а також житлових будинків, житлова площа яких не перевищує 500 кв. метрів, ставки податку не повинні перевищувати 1% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

Відповідно до ст. 10 ПКУ збір за місця для паркування транспортних засобів відноситься до місцевих зборів.Згідно з п. 10.4 ст. 10 ПКУ місцеві ради в межах повноважень, визначених цим Кодексом, вирішують питання відповідно до вимог цього Кодексу щодо встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів.Платниками збору є юридичні особи, їх філії, відділення, представництва, а також фізичні особи - підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених статтею 30 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, устанвленої законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Щодо єдиного податку, то у 2014 році до існуючих 4 груп платників податку додалися 5 (для фізичних) і 6 (для юридичних осіб). Отже, податок поділять за 6 групами, зокрема 5 і 6 – передбачають дохід до 20 млн грн. Щодо надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів, то у січні-червні 2013 р. отримано понад 2,2 млрд грн, що на 77,2% більше, ніж за січень-червень 2012 р. У 2013 р. частка місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів зросла та склала 4,8% [2, с. 49]. Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва, у свою чергу, у січні-червні 2012 року надійшов до місцевого бюджету в сумі 1,9 млрд грн. Це удвічі більше за обсяги надходжень I півріччя 2013 року. Частка цього податку у структурі доходів місцевих бюджетів становить 4,1% [2, с. 50]. Таке суттєве зростання надходжень від

місцевих податків і зборів пов'язано з прийняттям Податкового кодексу України. На нашу думку ті зміни, які відбулись в податковому законодавстві, а саме: скасування неефективних місцевих податків і зборів, а також впорядкування повноважень органів місцевої ради в частині встановлення й адміністрування місцевих податків і зборів в сторону обмеження довільного адміністрування цих податків, позитивно вплинуло на поповнення дохідної частини місцевих бюджетів і це є важливий крок для України

Література: 1. Податковий кодекс України від 01.04.2013 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Бюджетний моніторинг: аналіз використання бюджету за січень-червень 2013 р. – ІБСЕД. 3. Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2013. – 70 с. 4. Проблеми і перспективи розвитку та взаємодії реального сектору економіки та небанківських фінансових установ.

*Пачева А.Д., студентка
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВЕКТОРИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить, що система оподаткування, яка прийнята у тій чи іншій країні впливає на економічні процеси як на макро-, так і на мікроекономічних рівнях.

В умовах становлення сучасних ринкових відносин податки в економіці України перетворилися на одну з найсуттєвіших статей витрат підприємств, що не може не відобразитися на рівні їх підприємницької та інвестиційної діяльності.

Враховуючи, що основою господарського комплексу держави є мікроекономічний рівень, а саме рівень підприємств та інших суб'єктів господарювання, на якому найповніше проявляються усі економічні відносини, сучасна податкова політика держави має органічно поєднувати фіскальну та регуляторну складові.

Нинішня податкова система в Україні має переважно фіскальний характер і не стимулює належним чином виробництво, інновації, інвестування, вимиває значні грошові кошти з реального сектору економіки в тіньовий. Питома вага податків у ВВП (податкове навантаження), включаючи обов'язкові відрахування на соціальне страхування, становить від 35 до 40%, що характерно для розвинутих країн, але обтяжливо для країн з перехідною економікою [2].

Важливим напрямком розвитку підприємництва є формування сприятливого податкового середовища з метою послаблення податкового тиску.

Підтримка з боку держави має також здійснюватись двома її взаємопов'язаними шляхами: 1) допомога у формуванні стартового капіталу для відкриття підприємства; 2) забезпечення сприятливих умов для подальшого розвитку вже функціонуючих підприємств.

Фінансова підтримка підприємництва повинна мати стимулюючий і вибірково-характер. Стимулювати потрібно перш за

все життєздатні суб'єкти, діяльність яких відповідає цілям і напрямкам соціально-економічної політики держави. При цьому підтримка не повинна приймати форму основного джерела збільшення доходу і підвищення рентабельності.

До першої групи таких засобів відносяться локальні податкові пільги. Під локальними пільгами слід розуміти податкові пільги за окремими податками і зборами, які надаються платникові відповідними законодавчими актами за наявності певних умов і не мають системного характеру.

Друга група засобів реалізації стимулюючої функції системи оподаткування включає до себе спеціальні податкові режими, які можуть бути, в свою чергу, класифіковані на дві підгрупи залежно від спрямованості податкового стимулювання: територія або галузь народного господарства.

До третьої групи засобів реалізації стимулюючої функції оподаткування належать чотири альтернативні системи оподаткування: спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва; спеціальний торговий патент; фіксований сільськогосподарський податок; сплату прибуткового податку у фіксованому розмірі з придбанням патенту (виключно для фізичних осіб) – суб'єктів підприємницької діяльності [4].

Для досягнення балансу між державними і підприємницькими інтересами необхідно збільшити граничний обсяг виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, вирішити питання щодо підвищення ставок та запровадження автоматичного механізму їх корекції, створити фіскальні стимули для зацікавленості місцевих органів влади в розвитку малого бізнесу (наприклад, віднести єдиний податок до місцевих податків), зменшити коло платників податку та посилити відповідальність платників єдиного податку за використання праці найманих працівників без оформлення трудових відносин [1].

Подальший розвиток України як соціально орієнтованої правової держави, спрямованої на інтеграцію у європейське співтовариство, визначається ефективністю застосування всіх державних інструментів, зокрема й системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Наявна система оподаткування підприємницької діяльності потребує приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики щодо соціально-економічного розвитку країни. З огляду на це, важливим є подальше реформування та вдосконалення механізму оподаткування підприємницької діяльності, а також виважене обрання адекватної системи оподаткування з урахуванням особливостей та цілей різних напрямків діяльності діяльності [3].

Література: 1. Анфіногентова І.В. Проблеми оподаткування суб'єктів малого підприємництва ті шляхи їх вирішення / І.В. Анфіногентова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 2. – С. 213-219. 2. Лисяк Л.В. Податкові інструменти державного регулювання підприємницької діяльності / Л.В. Лисяк, В.Є. Тараненко // Науковий віник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 3. – С. 66-71. 3. Коцупатрий М.М. Системи оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні / М.М. Коцупатрий // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 183-194. 4. Кічук Н.В. Економічні методи стимулювання підприємницької діяльності в сфері харчової промисловості / Н.В. Кічук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 1. – С. 90-95.

*Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., студенти
Науковий керівник – Шкура І.С., к.е.н. доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Актуальність даної теми зумовлена значним потенціалом України в туристичній сфері, який до сих пір є нереалізованим в достатній мірі. Згідно з даними Всесвітньої туристської організації за перші дев'ять місяців 2013 року число міжнародних туристських прибуттів зросло на 5%, досягнувши рекордного показника 845 млн., що майже на 41 млн. більше в порівнянні з аналогічним періодом 2012 року. Головною рушійною силою цього зростання були Європа і Азіатсько-Тихоокеанський регіон, в яких показник туристських прибуттів зріс на 6%.

«Міжнародний туризм продовжує зростати перевищуючими очікування темпами, надаючи сприяння економічному зростанню як у розвинених країнах», сказав Генеральний секретар ЮНВТО, Таліб Ріфаї [1].

З часів набуття Україною статусу незалежної держави, постійно здійснюється пошук раціональної системи регулювання та управління туристичної сфери. Розширення міжнародних зв'язків відкриває нові шляхи для просування національного туристичного продукту на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності.

Членство України у Всесвітній туристській організації, що є головною міжнародною міжурядовою організацією у галузі подорожей і туризму, виконавчим органом ООН, відповідальним за активізацію та розвиток туризму, розробку та впровадження світової туристичної політики, значно підвищило імідж і авторитет нашої держави у туристичному співтоваристві [2].

Туризм є однією з найбільш динамічних та перспективних галузей світової економіки. Його частка становить близько 12% світового валового внутрішнього продукту, 7% загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послугами. За прогнозами експертів ВТО, число поїздок в світі до 2020 року досягне 1,6 мільярда туристських прибуттів, з яких 717 млн. припаде на Європу [3].

В Україні має місце високий ступінь мінливості ринкової ситуації в умовах економічної кризи, суттєві сезонні коливання попиту на туристичні послуги, посилення конкуренції, обмеженість

ресурсів, що призводить до виникнення складних управлінських проблем на туристичних підприємствах.

За допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel ми зробили прогнозний аналіз кількості іноземних громадян, які відвідають Україну на 2014 рік. Рівняння необхідне для знаходження прогнозного значення на 2014 рік має вигляд: $Y=0,3494x^2 - 1398,7x + 1399805,1$.

Незважаючи на забезпеченість України туристичними ресурсами, прогнозується спад в туристичній сфері. Такі тенденції зумовлені наступними факторами:

- 1) недоліки в системі оподаткування;
- 2) відсутність державної підтримки щодо розвитку туризму, а саме недостатність фінансування туристичної діяльності;
- 3) тінізація економіки в сфері туризму;
- 4) недосконалість та заплутаність нормативно-правової бази, що лякає можливих інвесторів.

Сучасна податкова система має ряд недоліків, подолання яких є необхідною передумовою створення сприятливого податкового клімату, і, як наслідок, покращення соціально-економічної ситуації в державі.

В нашій роботі ми пропонуємо вдосконалити туристичний збір, який буде збиратися з осіб, які подорожують до іншої країни з незабороненою законодавством метою перебування, без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін, що повністю відповідає як основам реформування податкової політики України, так і світовому досвіду щодо обкладення збором саме тих осіб, які подорожують за кордон. Особи, які приїждять до України, оподатковуватися не будуть з метою збільшення привабливості української туристичної сфери. Це зумовлено наступними факторами.

Отже, оптимізація оподаткування туристичної сфери сприятиме підвищенню дохідної частини бюджетів всіх рівнів: державного, регіональних, місцевих та підприємств-суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. Що в свою чергу, за умов забезпечення цільового використання коштів, стане запорукою розвитку туристичного потенціалу нашої держави та перетворення його на ефективний бізнес.

Література: 1. Международный туризм – движущая сила восстановления экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://media.unwto.org/ru/press-release/2013-12-16/mezhdunarodnyi-turizm-dvizhushchaya-sila-vosstanovleniya-ekonomiki> 2. Рекреаційно-туристичний потенціал України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/potencial.htm 3. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unwto.org

*Рибальченко К., Соловійова К., студентки
Науковий керівник – Тараненко В.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ ЯК ВПЛИВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩАННЯ СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У РЕГІОНІ

Стан екологічної безпеки в Україні оцінюється як складний: техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в кілька разів перевищує відповідні показники розвинутих країн світу. На низький рівень екологічної безпеки в державі вказує низький індекс якості довкілля згідно з яким в 2012 році Україна посіла 102 позицію серед 132 країн світу [2].

Для більш детального вивчення проблеми варто проаналізувати дані Державної служби статистики, згідно з якими у 2011 році викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел склали 6877,3 тис. т. Від стаціонарних джерел забруднення в атмосферне повітря надійшло 4374,64 тис. т або на 243,0 тис. т (на 5,9%) більше, ніж у 2010 році, що складає 63,6% від загального обсягу забруднюючих речовин. Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2011 році спостерігались у Донецькій області 1525,9 тис. т або 34,9% від загального обсягу по країні, Дніпропетровській – 950,4 тис. т або 21,7% та Луганській області – 472,1 тис. т, або 10,8% [3].

Станом на 2012 рік основними забруднювачами атмосферного повітря залишалися підприємства чорної металургії, теплової енергетики, вугільної, нафтогазовидобувної, цементної промисловості, викиди забруднюючих речовин яких склали майже 90 відсотків від загального обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в Україні.

Для вирішення нагальних потреб охорони навколишнього середовища більшість розвинутих країн світу застосовують різні види екологічних податків, а саме: платежі (fees), плати (charges), збори (levies), податки (duties). В Україні справляється екологічний податок, який стягується з послуг або певної діяльності, яка є шкідливою для навколишнього середовища. В підпункті 14.1.57 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України подається таке визначення екологічного податку: «Екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року» [1].

Основна ідея впровадження екологічних податків полягала в тому, щоб перенести податкове навантаження з праці, як основного фактора виробництва, на використання природних ресурсів, виробництво екологічно шкідливих товарів і видів діяльності.

Об'єктами нарахування екологічного податку є: для стаціонарних джерел забруднення - об'єми забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферу чи скидаються безпосередньо у водний об'єкт, і об'єми відходів, що розміщуються в спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах; для рухомих джерел забруднення — об'єми фактично використаних видів пального, в результаті згорання яких утворюються забруднюючі речовини.

В Україні використовують такі ставки екологічного податку. Найвищими ставками податку за викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення є такі забруднюючі речовини як: бензопірен 1826401,21 (ставка податку, гривень за 1 тонну); ртуть та її сполуки, свинець та його сполуки 60816,08 (гривень за 1 тонну); хром та його сполуки 38516,34 (гривень за 1 тонну); кадмію сполуки, марганець та його сполуки 11355,50 (гривень за 1 тонну) [1].

Розміри ставок податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення, серед яких найбільш небезпечними та найбільш високими є: викиди зрідженого нафтового газу, що складає 108,10 (гривень за 1 тонну), бензину не етилованого, мазуту, що становить 79,90 (гривень за 1 тонну). Найвищими ставками податку за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти є викиди: нафтопродуктів – 5543,80 (гривень за 1 тонну), нітритів – 4628,45 (гривень за 1 тонну) та азоту амонійного 942,38 гривень за 1 тонну) [1].

Екологічний податок сприяє зменшенню негативного впливу на навколишнє природне середовище, заохочує до економного споживання природних ресурсів і впровадження альтернативних джерел енергії.

Екологічні податки все частіше розглядаються як впливові інструменти для покращання стану навколишнього середовища і вирішення багатьох екологічних проблем та сприяють зростанню обсягів виробництва нової, екологічно чистої продукції, зміцнюючи таким чином конкурентоспроможність та економічні позиції виробників.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 із змінами і доповненнями від 13.03.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Офіційний сайт міністерства екології та природних ресурсів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua>. 3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ПОВНОВАЖЕННЯ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ ЩОДО ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Дефіцит державного бюджету України у 2013 році становив 64,708 мільярда гривень, що на 21,2% більше, ніж у 2012 році, збільшившись порівняно з попереднім роком в 2,3 рази. З року в рік витрати держави продовжують зростати. Враховуючи цей факт, український уряд шукає нові способи поповнення бюджету. Контроль над трансферним ціноутворенням може стати одним з таких механізмів, що й зумовлює актуальність дослідження.

Політику трансфертного ціноутворення розглядали Джоносон Анна, Товстиженко Андрій, Чуфаров Ігор та інші.

Трансфертні ціноутворення (ТЦУ) – реалізація товарів або послуг за внутрішніми цінами, відмінними від ринкових. ТЦУ дозволяє перерозподіляти загальний прибуток групи компаній на користь компаній, що знаходяться в державах з більш низьких податками або на користь компаній з більш вигідним режимом оподаткування [6].

Вимога застосовувати справедливі ціни при оподаткуванні операцій, ціноутворення яких може призвести до необгрунтованого перерозподілу прибутку, і є предмет трансфертного ціноутворення [1].

У складі всіх великих українських груп є іноземні торгові компанії, розташовані в юрисдикціях з низьким рівнем оподаткування (Кіпр, Швейцарія, Люксембург та інші). Ці торгові компанії купують продукцію, вироблену в Україні, практично за собівартістю, і потім реалізують покупцям за ринковими цінами.

В результаті більша частина прибутку від реалізації залишається в розпорядженні іноземної компанії. З цього прибутку в Україні не сплачуються податки, а виручка в іноземній валюті не потрапляє у національну банківську систему і виводиться з-під валютного контролю.

Правила трансфертного ціноутворення покликані припинити або хоча б істотно обмежити подібну практику. Вони передбачають оцінку і порівняння рентабельності іноземних торгових компаній, через які українські підприємства реалізують свою продукцію, з рентабельністю порівняних незалежних трейдерів. Якщо податкові органи встановлять, що іноземна торгова компанія залишає занадто багато прибутку, вони зможуть змусити експортера – українське підприємство – сплатити з такого надлишку податки.

Контролюючі органи підозрюють їх у заниженні прибутку, який залишається в Україні від реалізації імпортованої продукції. Наприклад, імпортер може завищити вартість товарів, що ввозяться в Україну. Це зменшить прибуток української компанії від реалізації цих товарів споживачам в Україні, а значить – і обсяг податків, які

вона повинна сплатити. А різниця осяде в низькоподатковій юрисдикції, через яку йде поставка товарів в Україну.

Багато компаній в Україні користуються пільговими режимами оподаткування. Це дозволяє їм істотно знизити податкове навантаження (наприклад, фіксований сільгосподаток). Крім того, під час кризи багато компаній накопичили багатомільйонні податкові збитки. Сьогодні це дозволяє їм не платити податок на прибуток. Через такі компанії можуть проводитися нетипові для них операції, мета яких – вивести прибуток з-під оподаткування. В світлі такої ситуації трансфертне ціноутворення має виключити подібні ситуації [4].

Як показує досвід Російської Федерації, де нові правила трансфертного ціноутворення були прийняті влітку 2011 року і набули чинності з 1 січня 2012 року, терміни подачі звітів з трансфертного ціноутворення довелося відкласти вже з першого року їх подачі.

Очевидно, що, як і багато істотні нововведення у податковій сфері, нові українські правила трансфертного ціноутворення не будуть досконалими та будуть неодноразово змінюватися вже в процесі їх застосування у міру виявлення тих чи інших спірних питань.

Практика допоможе підтвердити або спростувати справедливість зауважень критиків законопроекту, і визначити напрямки, які в першу чергу потребують доопрацювання [2].

Законопроект дає визначення трансфертного ціноутворення, встановлює механізми податкового контролю за трансферними ціноутворенням, визначає операції, що підлягають контролю, та методи визначення ціни в контрольованих зонах, а також дає право найбільшим платникам податків на попереднє взаємне узгодження цін у контрольованих операціях з центральним органом державної податкової служби на певний термін [3].

Література: 1. Джонсон Анна Трансфертное ценообразование – это не только // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/rus/columns/2013/04/22/371851/> 2. Джонсон Анна. Чего ожидать от трансфертного закона? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/ru/articles/business/chego-ozhidat-ot-transfertnogo-zakona/505218>. 3. Товстиженко Андрій. Переваги закону про трансфертне ціноутворення. Податкова служба завдяки інституту контролю трансфертного ціноутворення отримує ефективний механізм протидії оптимізації оподаткування // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/ECONOMICS/eksperti-rozpovili-pro-perevagi-zakonu-pro-transfertne-cino-utvorennya-118510_.html. 4. Чуфаров Игорь Зачем Украине правила трансфертного ценообразования. И каким отраслям экономики следует ожидать проявления интереса налоговиков в первую очередь // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/opinions/1354890-zachem-ukraine-pravila-transfertnogo-cenoobrazovaniya>. 5. Чуфаров Игорь. Что не предусмотрели налоговики в законе о трансфертном ценообразовании // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/opinions/1356346-cto-ne-predusmotreli-nalogoviki-v-zakone-o-transfertnom-cenoobrazovanii>. 6. Трансфертне ціноутворення. Українські правила // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.taxes.lviv.ua/files/BT_TP_Presentation_Main.PDF

МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ : СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Невід’ємною складовою частиною податкової системи держави є місцеві податки і збори. Оскільки вони є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів, то повинні відповідати інтересам органів місцевого самоврядування.

Але на сьогодні, місцеві податки та збори в Україні не повністю виконують покладених на них функцій щодо фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Частка місцевих податків і зборів в зведеному бюджеті України становить менше 1%, а у місцевих бюджетах – до 3%.

Оскільки, основним призначення місцевих податків і зборів є створення необхідної фінансової бази для місцевого самоврядування, тому розглянемо динаміку надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України за допомогою даних, наведених на рис. 1.

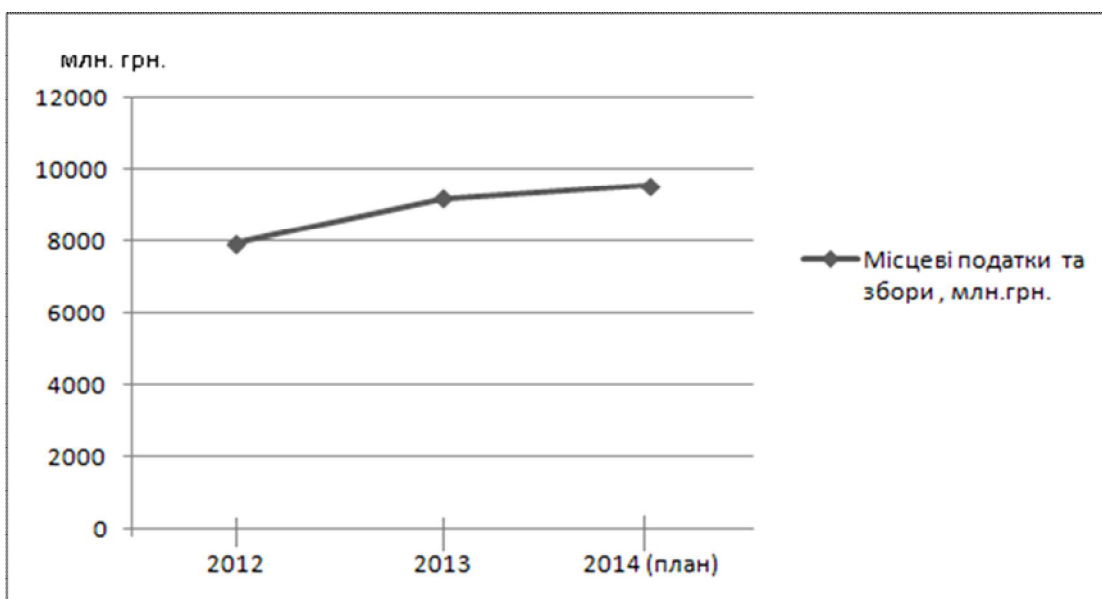

Рис.1. Динаміка надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України за 2012-2014 рр. [1].

Як ми бачимо, що у 2012-2013 рр. сума надходжень від місцевих податків і зборів залишалась порівняно незмінною, в 2012 році вона склала 7935,22 млн. грн., в 2014 році цей показник планує збільшитися на 1615,2 млн. грн та має тенденцію до подальшого росту.

Наведені дані свідчать, що причиною таких змін стало переведення єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва з категорії загальнодержавних до місцевих податків.

На сучасному етапі в Україні існує низка проблем, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів:

- надмірні витрати на адміністрування;
- складність процедури оподаткування;
- обмеження прав місцевої влади щодо встановлення і сплати місцевих платежів;
- нераціональний розподіл повноважень місцевих органів влади на делеговані й власні завдання та функції, які призводять до зменшення ефективності та рівня відповідальності місцевого самоврядування за використання бюджетних коштів;
- пряме втручання органів державної влади у діяльність органів місцевого самоврядування.;
- нерозвиненість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевого бюджету;
- фіскальна функція місцевих податків і зборів має другорядне значення, що призводить до зменшення питомої ваги в доходах місцевих бюджетів.

Правове регулювання місцевих податків і зборів здійснюється на двох рівнях: загальнодержавному та місцевому.

Управління місцевими фінансами здійснюють фінансові підрозділи місцевих представницьких та виконавчих органів влади. Видатки – головний елемент місцевих фінансів, оскільки вони відображають функції та завдання, що покладаються на місцеву владу.

Дієвість місцевого самоврядування, а отже і успішність децентралізації, залежить від фінансової спроможності територіальних колективів. Найбільш ефективним засобом створення повноцінної матеріальної бази для місцевого самоврядування, а також мірилом демократичності держави і компетентності самоврядних органів є фіскальна децентралізація. Досвід Європи визначає можливість фіскальної децентралізації шляхом децентралізації видатків (надання ресурсів на виконання певних функцій); доходів (закріплення за територіальними колективами права на певні доходи та на встановлення їх розміру); а також процесуальну і організаційну самостійність із використання коштів.

Література: 1. Звіти про виконання бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (Додаток № 6 до наказу Державного казначейства України) за 2012-2014 (план) роки [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://tc.nusta.com.ua/dkpkku/dgerela_nub/432.htm. 2. Хіміч К.І. Ефективність місцевого оподаткування в Україні та шляхи її підвищення / К.І. Хіміч // : Тези міжнар. наук-практ. інтернет-конф. аспірантів та молодих вчених : Управління соціально-економічним розвитком країни та регіонів: соціальні, економічні, фінансові проблеми. – 2013. – С. 240-241.

*Ставко Т.Ю., студентка
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Останніми роками в Україні існує гостра проблема щодо формування фінансових ресурсів регіону. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території. Тому на даному етапі важливим є дослідження впливу спрощеної системи оподаткування на формування фінансових ресурсів регіону та її значення серед місцевих податків і зборів.

Створення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинна відображати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем. Податкова політика держави має бути спрямована на побудову стабільної податкової системи. Тому необхідно визначити сучасні тенденції формування доходів місцевих бюджетів за рахунок єдиного податку, проаналізувавши його сильні та слабкі сторони.

Запровадження спрощеної системи оподаткування забезпечило динамічний розвиток малого підприємництва та стабільні надходження до бюджету, що свідчить про адаптованість та прийнятність її для значної категорії суб'єктів підприємницької діяльності. Система дозволяє підприємцям легально працювати, незважаючи на недосконалість існуючої загальної системи оподаткування та надвисокого податкового навантаження на фонд оплати праці.

Спрощена система оподаткування дає можливість започаткувати власну справу без додаткової спеціальної економічної та бухгалтерської освіти. Привабливість системи для суб'єктів малого бізнесу зумовлена передусім спрощенням системи адміністрування і зменшенням небезпеки несвідомого порушення чинних правил.

Слід зазначити, що серед позитивних сторін даної системи оподаткування існує ряд і негативних: спрощена система оподаткування не відповідає умовам сьогодення – граничний обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) для реєстрації платником єдиного податку (для юридичних та фізичних осіб), а також розмір ставок єдиного податку для фізичних осіб не переглядався з 1998 року, попри те, що в економіці постійно відбуваються зростання індексу інфляції, мінімальної заробітної плати, споживчих цін тощо. У 1998 році мінімальна заробітна плата становила – 45 грн., а на 01.01.2014 р – 1218 грн. Тобто, мінімальна заробітна плата з 1998 року збільшилась у 27 разів. Відсутнє чітке

визначення бази оподаткування єдиним податком, що призводить до зловживань з метою мінімізації податкових платежів [2].

Згідно з ПКУ ст. 291 п. 4 суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування поділяються на 6 груп платників єдиного податку: перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють роздрібний продаж товарів та послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150000 гривень; друга група – фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг за умови, що протягом календарного року не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб, а обсяг доходу не перевищує 1000000 гривень; третя група - фізичні особи – підприємці, які протягом календарного року не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не перевищує 20 осіб та обсяг доходу не перевищує 3000000 гривень; четверта група – юридичні особи - суб'єкти господарювання, в яких протягом календарного року кількість працівників не перевищує 50 осіб, а обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень; п'ята група – фізичні особи - підприємці, які протягом календарного року не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена, а обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень; шоста група - юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень [1].

Отже, несправедливість такої системи оподаткування посилюється необов'язковістю застосування і відсутністю суворої відповідальності за незастосування касових апаратів у величезному секторі економіки. Наявність такої системи оподаткування призводить до розукрупнення або розорення великих і середніх підприємств, можливості користування цією системою потужними торговими мережами, до використання поняття «оптимізація податків».

Слід зазначити, що запровадження спрощеної системи оподаткування полегшило процедуру ведення бізнесу та в декілька разів зменшило обсяг звітності для вказаних підприємців, скоротило витрати робочого часу[3].

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2014. 2. Індюхова Я. Місцеві податки та збори в податковому кодексі // Газета «Бухгалтерський тиждень» № 07 від 14 лютого 2012 р. – С. 8–10. 3. Бартчук Ю.А. Шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні / Ю.А. Бартчук // Актуальні проблеми державного управління в системі соціального та економічного розвитку українського суспільства : зб. наук. праць. – 2013. – № 1 (4). – С. 82–84.

*Соляник Л.В., Рудик О.О., студентки
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПЛИВ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

Постановка проблеми. Місцеві податки і збори, як складова податкової системи країни, покликані забезпечити фінансову самодостатність регіонів, зростання рівня соціально-економічного розвитку та підвищення якості життя населення. Система місцевого оподаткування має відповідати інтересам не лише органів місцевого самоврядування, а й інтересам кожного суб'єкта господарювання. Проте, на жаль, навіть із прийняттям Податкового кодексу мало що змінилося. Місцеві бюджети як не отримували податкові надходження у достатньому обсязі, так і не отримують й досі. Тож дослідження впливу місцевих податків і зборів на регіональний розвиток є важливим у сучасних економічних умовах.

Актуальність теми. Незважаючи на здобутки вчених у дослідженні місцевого оподаткування, визначення впливу місцевих податків і зборів на регіональний розвиток залишається актуальним, оскільки в Україні триває пошук оптимальної податкової системи, яка б давала змогу забезпечити фінансову незалежність як країни в цілому, так її регіонів.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічний розвиток регіону можна розглядати як сукупність кількісних і якісних змін, які забезпечують перехід регіону до більш високого соціально-економічного рівня в умовах дії різних факторів. Одним з таких факторів є система місцевого оподаткування, оскільки саме вона має забезпечувати, головним чином, самодостатність регіону. Згідно з Податковим кодексом України до місцевих податків відносять 2 податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок; та 3 збори: збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності та туристичний збір. Загалом можна погодитись, що запровадження нових видів податків і зборів не дали змоги суттєво збільшити податкові надходження. Серед основних проблем, що зашкоджують зміцненню фінансової основи місцевих бюджетів, можна виділити: колізії у формуванні суб'єктного складу платників податків і зборів, відсутність чітко сформованої бази оподаткування, велика кількість податкових пільг, відсутність чітко сформованого механізму справляння та складність адміністрування окремих видів податків і зборів тощо. Проте за роки незалежності України органи місцевого самоврядування прийняли безліч рішень, які заважають підприємствам нормально функціонувати. Це і рішення щодо місцевих податків і зборів, видачі дозволів на об'єкти торгівлі, правил забудови населених пунктів, встановлення тарифів, зовнішньої

реклами і т.п. При цьому створюються нові адміністративні бар'єри, які в подальшому призводять до постійного та безперешкодного «викачування» грошей з підприємств. Для забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку регіону між підприємствами і місцевими органами влади повинна бути двостороння зацікавленість, тобто з боку місцевих органів влади необхідним бачиться всебічне стимулювання і підтримка своїх виробників, а з боку підприємств – дотримання принципів корпоративної соціальної відповідальності. Як вже зазначалося, держава має забезпечити соціальний захист населення, регіон – функціонування соціальної інфраструктури, підприємства – ведення бізнесу на принципах соціальної відповідальності. Соціальна структура України знаходиться в стагнуючому стані, достатньо назвати існуючу ситуацію скорочення об'єктів соціальної сфери промислових підприємств. Матеріальна база галузей цього комплексу становить лише 48-50% нормативного рівня, понад 7 млн жителів України стоять у черзі на одержання житла. У складному становищі перебуває медичне обслуговування населення, скоротилася середня тривалість життя, зменшилася народжуваність, поглиблюються процеси депопуляції населення країни. Значна кількість структур культури та мистецтв узагалі втратили попередні масштаби діяльності. Тож регіональна спроможність фінансувати соціальні та інноваційні програми безпосередньо залежить від достатності фінансових ресурсів у місцевому бюджеті. Тому побудова системи місцевого оподаткування має враховувати регіональні особливості і забезпечувати податкову самодостатність регіонів.

Висновки. Місцеві податки і збори повинні становити основою бюджетів територіальних громад міст, селищ, сіл та їх об'єднань і направлятися на підтримку та розвиток, перш за все, соціальної інфраструктури. У то же час діяльність суб'єктів господарювання має базуватись на принципах соціальної відповідальності підприємств здійснювати позитивний вплив на довкілля і поліпшення життя людей. Лише за умов збалансованості інтересів підприємств, влади і суспільства можна досягти високого соціально-економічного рівня розвитку регіону.

Література: 1. Глухова В.І. Місцеві податки та збори як складова фінансових ресурсів регіону / В.І. Глухова, М.А. Нікітіна, Є.С. Красуля // Вісник КНУ імені Михайла Остроградського. – 2011. 2. Бучакчийська Ю.А. Роль місцевих податків і зборів у формуванні місцевих бюджетів України / Ю.А.Бучакчийська // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 3 (15). – С. 133–136. 3. Ніколаєва О.М. Місцеві податки і збори в світлі прийняття Податкового кодексу України / О.М. Ніколаєва // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – № 3. – С. 41–45. 4. Любченко О.М. Формування механізму економічної самодостатності регіону / О. М. Любченко // Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». – 2008. – Вип. 23. – С. 45-54. 5. Покатаєва О.В. Роль місцевих податків і зборів у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів в Україні.

Тішко Р.В., студент
Науковий керівник – Дулік Т.О., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ

Після прийняття Податкового кодексу в українському суспільстві не вщухають дискусії стосовно майбутнього податкової системи, зокрема, чи бути єдиному податку і в якому вигляді. Аргументами на підтримку цього податку вчені висувають можливість спростити облік та забезпечити швидке зростання малого бізнесу. Аргументами проти існування єдиного податку у сучасному вигляді служать відсутність чітко визначеної бази оподаткування, несправедливо визначена ставка оподаткування та створення сприятливих умов як для легального, так і нелегального ухилення від його сплати мінімізація. Важливо відмітити, що майже ніхто не розглядає єдиний податок в контексті його надходження до бюджету, тому постає необхідність це зробити.

Згідно зі статтею 13 Бюджетного кодексу України [1] структура бюджету має вертикальний і горизонтальний розподіл. Під вертикальним розподілом розуміється розподіл на Державний та місцеві бюджети, під горизонтальним – розподіл на загальний і спеціальний фонди даних бюджетів.

Не важко здогадатись, що місцеві податки і збори спрямовуються до місцевих бюджетів, однак єдиний податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, на відміну від інших, спрямовуються не в загальний фонд на забезпечення основних функцій держави, а в спеціальний фонд розвитку місцевих бюджетів, завданнями якого є соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних програм (проектів); будівництво, капітальний ремонт та реконструкція об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікація населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів та інші заходи, пов'язані з розширенням відтворенням (ст. 69, 71 БКУ). Постає питання: яка сума коштів спрямовується у місцеві бюджети на забезпечення соціально-економічного розвитку і яку частку в цих надходженнях займає єдиний податок?

Протягом 2011-2012рр. сума надходжень від місцевих податків збільшилася на 3 млрд. грн. (з 2,5 млрд. грн. до 5,5 млрд. грн.), при цьому сума єдиного податку збільшилася на 2,8 млрд. (з 2 млрд. грн. до 4,8 млрд. грн.), що забезпечило 93% загального приросту, це означає, що у 2012р. з місцевих бюджетів на розширене відтворення економіки регіонів спрямувалося на 2,8 млрд. грн. більше ніж у 2011р. Разом з тим постійно збільшується і частка єдиного податку у всіх надходженнях.

Так, частка єдиного податку серед місцевих податків підвищилася на 7% і у 2012 р. вже сягнула 87%, серед доходів місцевих бюджетів без врахування та з врахуванням трансфертів, частка єдиного податку підвищилася на 11% та 6% і сягнула 24% та 16% відповідно, тому виходячи з наявних даних можна стверджувати, що це основний податковий інструмент розбудови регіональних економік, роль якого прогнозовано буде зростати і надалі.

А пояснюється це наступним: найважливішим фактором такого зростання є особливість єдиного податку. На відміну від інших місцевих податків, даний податок не створює додаткового податкового навантаження, оскільки його сплата не доповнює, а виключає сплату деяких загальнодержавних податків, і, даючи можливість добровільного переходу на спрощену систему, сприяє навіть його зменшенню. При цьому треба розуміти, що заміна загальнодержавних податків і зборів єдиним податком супроводжується зниженням доходів Державного бюджету і, відповідно, збільшенням доходів місцевих бюджетів.

Таким чином, сприятливі умови переходу від загальної системи оподаткування до спрощеної, збільшення кількості платників єдиного податку хоча і призводять до зменшення податкових надходжень у бюджет (через якісну мінімізацію податкового навантаження платниками), все ж таки сприяють перерозподілу грошових надходжень з Державного бюджету на користь спеціальних фондів розвитку місцевих бюджетів, що посилює фінансову самостійність регіонів при прийнятті рішень щодо соціально-економічного розвитку регіональних економік та сприяє розширеному відтворенню економіки країни в цілому.

Література: 1. Бюджетний кодекс України від 08.07. 2010р. №2456-VI (зі змінами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Звіт про виконання Державного бюджету України: за станом на 1 січня 2011 року / Державна казначейська служба // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua>
3. Звіт про виконання Державного бюджету України: за станом на 1 січня 2012 року / Державна казначейська служба // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua>

СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

Проблема побудови ефективної місцевої системи оподаткування – одна із найбільш актуальних в процесі становлення в Україні ринкових відносин та інтегрування української економіки в світовий ринок. Її вирішення повинно здійснюватись шляхом вивчення, аналізу і творчого осмислення, в першу чергу, сутності та економічного значення місцевих податків і зборів.

Питання визначення сутності та ролі місцевих податків і зборів, а також їх вплив на економічний розвиток регіонів та держави в цілому висвітлювали такі вітчизняні науковці як А.І. Крисоватий, В.А. Валігура, Н.М. Ткаченко, Т.В. Городецька, І.П. Лопушинський, С.В. Гончаренко, Кучерявенко, І.О. Луніна, О.О. Сунцова та ін. Але не дивлячись на широке висвітлення, дане питання потребує подальшого розгляду.

Основним нормативним документом, що визначає перелік місцевих податків та зборів, їх платників, об'єкти оподаткування, граничні ставки та порядок обчислення є Податковий кодекс України від 02.12. 2010 р. № 2755-VI. Крім того, цим документом також регламентуються права місцевих рад в межах їх повноважень вирішувати питання щодо встановлення і скасування цих платежів [1]. Окреме визначення поняття «місцеві податки і збори» у Кодексі не наводиться, оскільки вони є різновидом обов'язкових податкових платежів та повинні своєчасно і в установленому порядку надходити до місцевих бюджетів. Саме тому, для цих податків і зборів, як і будь-яких інших, актуальними є їх загальне трактування, визначене статтею 6 Податкового кодексу.

В економічній енциклопедії зазначено, що «місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі, що стягуються з фізичних та юридичних осіб, які отримують доходи або володіють майном на території адміністративної одиниці, а також з продажу товарів і послуг на цій території» [2].

Більшість вчених та економістів говорять про місцеві податки і збори як про єдине ціле, але при цьому ці платежі мають ряд відмінностей (таблиця 1).

Як видно з таблиці 1 місцеві податки та місцеві збори мають між собою деякі відмінності, та все ж вони мають більше спільного. Місцеві податки і збори мають, перш за все, спільну мету - обидва створені, щоб задовольняти інтереси територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Виходячи з цього, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що

перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах [3].

Таблиця 1

Відмінності сутностей місцевих податків та місцевих зборів

Критерій	Місцеві податки	Місцеві збори
Призначення	Задоволення потреб органів місцевого самоврядування	Задоволення певних потреб чи витрат установ
Характер обов'язку	Сплата податку пов'язана з чітко вираженим обов'язком платника	Характеризуються певною добровільністю його дій і іноді не регулюються відносинами імперативного характеру
Періодичність	Характеризуються певною періодичністю	Часто є разовими, і сплата їх здійснюється без визначеної системи
Значення	Займають велику питому вагу надходжень у дохідній частині місцевих бюджетів	Мають невелику питому вагу у дохідній частині місцевих бюджетів

Отже, місцеві податки і збори є невід'ємною частиною податкової системи держави. Існування місцевих податків і зборів відповідає в першу чергу інтересам територіальних громад, від імені яких діють органи місцевого самоврядування, оскільки такі платежі є виключно їх фінансовою базою. Виходячи з цього, метою введення місцевих податків і зборів є забезпечення місцевих органів влади коштами, необхідними для здійснення їх завдань і функцій, що перебувають у їх самостійному розпорядженні і концентруються у відповідних бюджетах.

Література: 1. Податковий кодекс України [Текст] : від 2 грудня 2010 р. № 2756-VI. – К. : ДП «ІВЦ ДПП України», 2010. – 336 с. 2. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. – Т. 2. [Текст] / С.В. Мочерний та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с. 3. Гапонюк М.А. Місцеві фінанси: навч.-метод. посіб. / М.А. Гапонюк, В.П. Яцюта, А.Є. Буряченко, А.А. Славкова. – К. : КНЕУ, 2002. – 184 с.

*Тищенко Ю.А., студентка
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ВАЖІЛЬ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ефективне функціонування суб'єктів підприємницької діяльності – це запорука економічної та соціальної стабільності держави, важливий чинник становлення економіки з ринковим механізмом.

Одним із інструментів регулювання підприємництва в Україні є система оподаткування. Найважливішою формою державної підтримки підприємництва є спрощена система оподаткування, яка передбачає заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів сплатою єдиного податку і застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку і звітності.

Після прийняття Податкового кодексу України [1], де нормативно встановлено нові підходи до оподаткування малого підприємництва, відбулося зростання кількості спрощенців. Так у 2010 році кількість зареєстрованих складала близько 1 млн. підприємців. А тільки за 9 місяців 2012 року кількість підприємців, які перейшли на спрощену систему оподаткування, зросла на 22% і до кінця 2012 року склала 1 млн. 258 тис. осіб [3].

Це пов'язано з тим, що застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг:

- спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку (перехід на сплату єдиного податку можна здійснити як з початку року, так і з початку будь-якого кварталу);

- спрощення розрахунків, пов'язаних із визначенням сум податків;

- спрощення ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

- заміна різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами єдиним податком і заповненням однієї форми звітності – розрахунку сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва – юридичною особою, що подається до податкового органу раз на квартал;

- надання права вибору сплати ПДВ тощо.

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні недоліки, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема:

- обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування;

- суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал), але при цьому не враховується, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період [3].

Таким чином, проаналізувавши спрощену систему оподаткування, можна зробити висновок, що в сучасному порядку нарахування і сплати єдиного податку з малих підприємств є деякі неврегульовані аспекти. Суттєві недоліки зумовлені недостатніми фіскальними та регулюючим властивостями цієї податкової форми.

Для вирішення проблем даної системи слід звернутися до практики оподаткування підприємств малого бізнесу зарубіжних країн, дестимулювання розвитку малого підприємництва здійснюється за допомогою створення для них особливих умов оподаткування, введенням спеціальних податкових

правил або застосуванням загальних правил, але із податковими пільгами для малих підприємств.

Першочерговими кроками на шляху реформування справляння єдиного податку мають стати такі:

- звільнення від оподаткування новостворених підприємств та підприємців протягом перших трьох років їх діяльності;
- прив'язка диференційованого граничного обсягу виручки, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування, до індексу інфляції з метою постійної її актуалізації;
- спрощення порядку проведення розрахунків суб'єктів малого підприємництва з бюджетами та державними цільовими фондами;
- легалізація тіньового сектору економіки;
- створення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, Редакція від 03.02.2013 № 2755-17 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>. 2. Бандирська О.В. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні / О.В. Бандирська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – 15 с. 3. Шуляк О.І. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування / О.І. Шуляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2012_35/Sulak.pdf. 4. Логвіновська С.І. Концептуальні підходи до спрощеної системи оподаткування в Україні / С.І. Логвіновська [Електронний ресурс] // Економічний форум . – 2013. – Вип. 3. – С. 180-185. 5. Колупаєва І.В. Спрощена система оподаткування: сучасний стан та вплив на стимулювання підприємницької діяльності в Україні / І.В. Колупаєва, О.Л. Шелест // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2. – С. 107-111.

*Хабібуліна Ю.Г., студентка
Науковий керівник – Захарова Н.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНУ МІСЦЕВИМИ ПОДАТКАМИ І ЗБОРАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИ ВИКОНАННІ

Місцеві податки і збори – це обов'язкові платежі до місцевого бюджету, що здійснюються фізичними та юридичними особами. До місцевих податків та зборів належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; туристичний збір.

Розглянемо місцеві податки і збори на прикладі збору за місця для паркування транспортних засобів (стаття 266 Податкового кодексу України). Платниками збору є юридичні та фізичні особи, які здійснюють першу реєстрацію в Україні транспортних засобів, що відповідно до статті 232 цього Кодексу є об'єктами оподаткування. В свою чергу, суб'єкти оподаткування сплачують місцеві податки і

збори, тим самим беруть участь у формуванні фінансових ресурсів місцевих органів влади. Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року. При визначенні ставки збору сільські, селищні та міські ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб розміщення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність [1].

Проблеми місцевих бюджетів, які б відповідали нинішньому стану України, досліджували багато сучасних учених-економістів.

Н.І. Вовна зазначає, що бракує наукових і практичних напрацювань щодо окреслення шляхів оптимізації формування власних доходів місцевих бюджетів, які б відповідали сучасним вимогам і задовольняли потреби суспільства.

На думку О.М. Піхоцької, в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи особливої актуальності набувають питання, пов'язані з аналізом, систематизацією нагромадженого досвіду вітчизняної економіки, узагальненням досягнень зарубіжних країн у сфері формування та раціонального використання місцевих податків і зборів.

У вітчизняній фінансово-економічній літературі, на думку Д.А. Ковалевич, більшість праць висвітлює лише окремі аспекти місцевих фінансів, а питання функціонування їх у регіонах з обмеженими фінансовими ресурсами порушується фрагментарно [2].

Органи місцевого самоврядування у західноєвропейських державах (Швейцарія, скандинавські країни) до національної ставки додають свої власні надбавки, тим самим не тільки задовольняючи потреби місцевих влад, а й покращуючи показники бюджетної незалежності країн світу. У цих країнах на місцевому рівні цей збір безпосередньо враховується з витратами на охорону здоров'я та освіту.

На сьогодні в розвинених країнах використовуються різні дохідні інструменти, закріплені за місцевими бюджетами. З метою регламентування і впорядкування міжбюджетних відносин, які функціонують у формі розподілу доходів, на практиці застосовуються процентні відрахування. У дослідженнях С. Буковинського доведено, що специфіка застосування методу процентних відрахувань у ході бюджетного процесу залежить від засад функціонування бюджетної системи [2].

Формування регіональної бюджетної політики пов'язане з прийняттям рішень щодо забезпечення цілеспрямованого впливу на

місцевий бюджет, шляхом затвердження основних напрямів бюджетної політики на певний період з метою досягнення встановлених пріоритетів у програмі соціально-економічного розвитку території.

Бюджетна політика з однієї сторони, є складовою державної бюджетної політики, а з іншої – соціально-економічної політики регіону, а отже узгоджується з цілями та пріоритетами розвитку відповідно. Головною стратегічною метою бюджетної політики на місцевому рівні є забезпечення стійкості та розвитку фінансового потенціалу регіону.

Отже, сучасна система оподаткування місцевими податками і зборами в Україні не відповідає критеріям і стандартам у світовій практиці. Негативно позначається на дотриманні принципів єдності, достовірності, прозорості бюджетного устрою України те, що ставки не враховують всіх можливостей платників податків.

Література: 1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.gada.gov.ua 2. Проблеми формування та використання доходів місцевих бюджетів в умовах фінансово-економічної кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/77876.doc.htm

*Часнікова А.С., магістр
Науковий керівник – Піскова Ж.В., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ І КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Аналіз сучасного досвіду податкового регулювання у країнах ЄС є важливим для нашої держави як з точки зору пошуку ефективних податкових механізмів досягнення позитивних зрушень у соціально-економічному розвитку, так і з позицій прискорення її вступу до європейського інтеграційного утворення [2]. За даних умов вважаємо за доцільне проаналізувати рівень оподаткування у країнах Європейського Союзу та України.

Проблемі податкового навантаження та його впливу на соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні, присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: А. Виварець, О. Амоша, Л. Кизилова, Ю. Іванов, А. Іванченко, О. Ковалюк, В. Корнус, Д. Мельник, В. Опарін, В. Сенчуков, О. Шарікова, С. Адоніна, В. Федосова.

Особливістю фіскальної сфери у більшості високорозвинутих країн ЄС є встановлення високого рівня оподаткування. Ці країни, з одного боку, використовують потенціал досить ефективного ринкового саморегулювання і регуляторні можливості податків, а з другого – прагнуть поліпшити динаміку та якість соціально-економічного розвитку шляхом формування надійної фінансової бази для усунення державою «провалів ринку» і структурних диспропорцій. Причому дедалі більше ускладнення соціально-економічної системи вимагає постійного розширення сфери втручання

держави у відтворювальні процеси за рахунок оптимізації видатків бюджету в умовах обмежень щодо розширення експансії фіску [2].

За результатами аналізу рівнів податкового навантаження у 28 країнах ЄС за 2004-2012 роки та динаміки цього показника загалом по Європейському Союзу можемо зробити висновки, що всі країни, які є членами Європейського Союзу, характеризуються значними відмінностями у рівні податкового тягара та у динаміці цього показника протягом досліджуваного періоду. Що ж стосується ЄС в цілому, то тут простежується наступна тенденція: у період з 2004 по 2007 роки відбувається зростання податкового навантаження з рівня 39,8% (2004 р.) до рівня 40,6% (2006 р.). У 2007 році відбувається зменшення податкового навантаження, що простежується аж до 2011 року. З рівня 40,6% у 2006 році даний показник поступово зменшився до позначки 39,6% у 2010 році. У 2011 та 2012 роках відсоток податків від ВВП Євросоюзу складав вже 40,0% та 40,6% відповідно.

Є багато причин, чому урядовий податковий дохід змінюється з року в рік. Загалом, головні причини – це зміни в економічній діяльності та в податковому законодавстві, а також зміни у рівні валового внутрішнього продукту. Криза – разом із заходами податкової політики, прийнятої в країнах-членах ЄС – сильно вплинула на рівень і склад податкового доходу в 2009-2011 рр., хоча перші наслідки стали видимі в 2008 р. Треба відзначити, що, використовувані методи нарощування реєстрації, ефекти змін у законодавстві або економічній діяльності мають тенденцію надавати відстрочений вплив на податковий дохід [3].

Найбільший податковий тягар у 2012 році припадав на платників у Данії: тут цей показник становив 49,1% від ВВП країни. Найменший же тиск із сплати податкових зобов'язань відчувають на собі платники із Литви (27,5%). Середній рівень оподаткування серед країн-членів ЄС має Великобританія – 37,1%.

Тепер проаналізуємо рівень оподаткування, що був характерним для України в аналогічний період часу (2004-2012 роки).

Ефективна податкова система визначається рівнем податкових надходжень до Зведеного бюджету України, динаміка яких відображена в табл. 1.

Таблиця 1

Податкові надходження до Зведеного бюджету України та їх питома вага у ВВП країни за 2004-2012 роки

Показник	Роки								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Податкові надходження, млн. грн.	63161,7	98065,2	125743,1	161264,2	227164,8	208073,2	234447,7	334691,9	360567,2
ВВП, млн. грн.	345113	441452	544153	720731	948056	913345	1082569	1302079	1408889
Податкове навантаження, %	18,30	22,21	23,11	22,38	23,96	22,78	21,66	25,70	25,59

Джерело: розрахунки автора на основі даних Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України.

Як свідчать дані табл. 1, у 2004 році співвідношення податкових надходжень і ВВП є найнижчим за досліджувані періоди і становить 18,30%. До 2007 року відбувається підвищення рівня податкового навантаження. У 2006-2007 роках відбувається спад податкового тягара (з 23,11% у 2006 до 22,38% у 2007), а у 2008 році показник навантаження знову зростає і становить вже 23,96% від ВВП. Спад розпочався знову у період 2008-2010 років, що можна пов'язати із світовою фінансовою кризою. Але вже у 2011 році частка податкових надходжень у ВВП зростає і сягнула 25,70%. Частка ВВП, що перерозподіляється через податкові надходження, у 2012 році становить 25,59%.

Порівняти динаміку податкового навантаження в Україні та країнах Європейського Союзу можна з рис. 1.

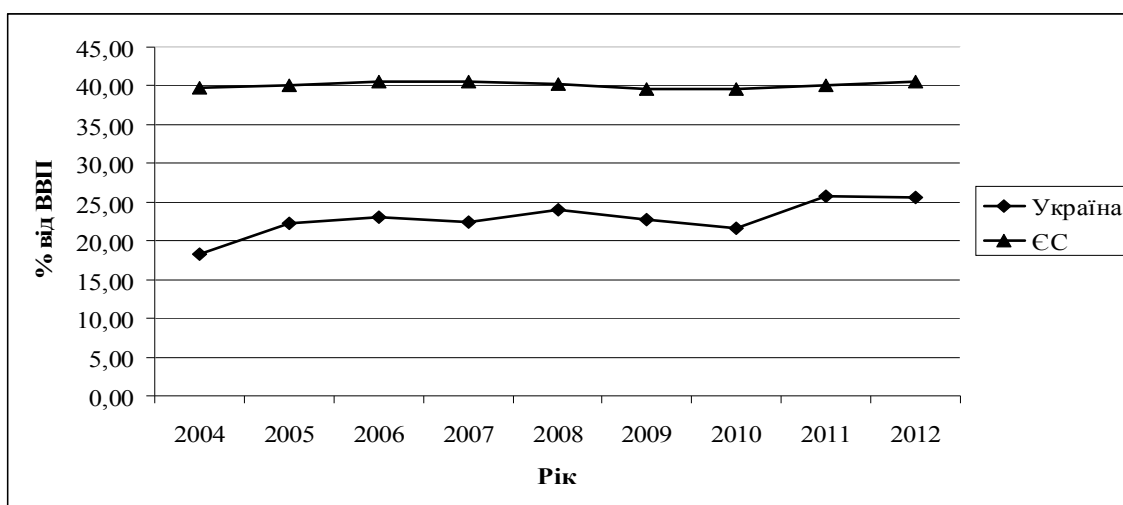

Рис. 1. Динаміка податкового навантаження в Україні та Євросоюзі

Як свідчать дані рис. 1, податковий тягар у ЄС майже вдвічі більший, ніж в Україні. Крім того, динаміка змін показників податкового навантаження в Україні більш стрімка, в той час як у Євросоюзі ситуація із перепадами рівня податкового тиску більш стабільна і змінюється в незначних межах, в тому числі і під час фінансової кризи.

Таким чином можна стверджувати, що отримані значення податкового навантаження в Україні зумовлені структурними змінами в самих податках. Адже, найбільше податкове навантаження здійснює податок на додану вартість. Якщо порівнювати цей показник з розвиненими країнами Європейського Союзу, то для України цей показник є відносно невисокий. Однак варто враховувати високу частку тінізації економіки України, яка становить близько 50%, і очевидно спотворює дані. Крім того, відповідно до методики інших країн, під час розрахунку навантаження враховують внески до соціальних фондів, що і збільшує цей показник відносно українського [1].

Якщо ж порівняти показники українського податкового навантаження у 2012 році із відповідними показниками Данії, Литви та Великобританії, то воно є значно меншим, ніж в будь-якій із трьох країн-членів ЄС. А саме, податкове навантаження у Данії більше, ніж в Україні, на 23,5%, у Великобританії – на 11,5%. І навіть у країні, яка

має найменше податкове навантаження серед інших 27 країн ЄС, – Литві – податкове навантаження більше українського на 1,9%.

Література: 1. Марець О.Р., Вільчинська О.М. Теоретичні та методологічні підходи до статистичного вивчення податкового навантаження на економіку України / О.Р. Марець, О.М. Вільчинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 286-293. 2. Мельник В., Кошук Т. Сучасна податкова політика у країнах ЄС-15 / В. Мельник, Т. Кошук // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 73-85. 3. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

*Чернобров С.Р., Черкас Л.А., бакалавр
Науковий керівник – Піскова Ж.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах нестабільної економіки України, що характеризується великим і нераціональним споживанням енергетичних, мінеральних та біологічних ресурсів, найважливішим аспектом є проблема фінансування природоохоронних заходів, як на рівні окремої територіальної одиниці, так і держави в цілому.

Порядок нарахування екологічного податку визначено розділом VIII Податкового кодексу України (далі - ПКУ) (статті 240-250). Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу (ст. 250.1 ПКУ).

Дієвим інструментом вирішення завдань щодо охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, як слушно зауважують вітчизняні вчені, є використання екологічного оподаткування.

Органи державної контролюючої служби можуть залучати працівників органів з питань охорони навколишнього середовища для перевірки правильності визначення платниками податку фактичних обсягів викидів стаціонарними джерелами забруднення, скидів і розміщення відходів.

Платники податку та податкові агенти перераховують суми податку, що справляється за викиди, скиди забруднюючих речовин та розміщення відходів, одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в територіальних органах Державного казначейства (ст. 250.5 ПКУ).

Відповідно до Податкового кодексу України, екологічний податок належить до загальнодержавних податків та зборів разом з платою за користування надрами, платою за землю, збором за спеціальне використання води та збором за спеціальне використання лісових ресурсів.

На нашу думку, доцільним є включення екологічного податку до системи місцевого оподаткування. Податковий Кодекс передбачає запровадження екологічного податку як альтернативи збору за забруднення навколишнього середовища, який буде справлятися за місцем, де знаходиться об'єкт обчислення. Такий податок ввійде до ціни і його застосування не лише сприятиме зниженню загального рівня забруднення, а й стимулюватиме виробництво нової, екологічно

чистої продукції, адже такий додатковий фінансовий тягар збільшує ціну шкідливої продукції.

Головним фінансово-економічним важелем має стати обов'язковий достатньо великий економічний податок за вико-ристання і завдання шкоди основним природним ресурсам - воді, повітрю, ґрунту, надрам, рослинному і тваринному світу, порушення біосистем.

Держава повинна впливати на поведінку винних у забрудненні навколишнього середовища шляхом податків і стимулювати природоохоронну діяльність шляхом дотацій.

Досвід розвинутих країн показує, що активне застосування екологічного податку сприяє зниженню загального рівня забруднення природного середовища, а у перспективі — зниженню витрат на контроль за забрудненням і зростанням обсягів виробництва нової, екологічно чистої продукції, у такий спосіб зміцнюючи конкурентоспроможність і економічні позиції виробника. У цих країнах значного поширення набув підхід доповнення (заміщення) податків на працю і капітал податками на забруднення.

Екологічні податки направлені на діяльність, що спричиняє деградацію довкілля, є дієвим засобом боротьби із забрудненням і вичерпуванням ресурсів.

Одним із найцінніших природних ресурсів України є земля. Ці податкові платежі мають високу прибутковість і стабільно надходять до бюджетів. Крім того, базу оподаткування плати за землю доцільно встановлювати на місцевому рівні, а органи місцевої влади без великих додаткових витрат (у порівнянні з іншими місцевими платежами) можуть організувати систему контролю за сплатою таких податків.

Впровадження змін щодо екологічного оподаткування повинно сприяти вдосконаленню системи податкового менеджменту довкілля, приведе національні природоохоронні норми до міжнародних, а також дасть змогу реально запрацювати фінансово-економічному механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища та його раціонального використання.

Процес планування раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища на місцевому рівні продиктований необхідністю формування ефективної системи державного планування в площині правових, економічних та організаційних реформ.

Література: 1. Буркинський Б.В. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія / Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Є. Реутов. – Одеса-Саки : Вид-во ІПРЕЕД НАН України; ПП Підприємство «Фенікс», 2011. – 348 с. 2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rada.gov.ua 3. Податковий кодекс України від 16.07.13 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 4. Georgescu M.A., Cabeça J.C. Environment and energy // Statistics in Focus.-31/2010 // http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-031/EN/KS-SF-10-031-EN.PDF

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку економіки приділяється значна увага місцевим податкам та зборам, зважаючи на те що вони є складовою частиною податкової системи держави і покликані забезпечувати фінансування повноважень органів місцевого самоврядування.

На жаль на сьогоднішній день місцеві податки та збори не займають провідного місця серед джерел наповнення місцевого бюджету, що є негативним явищем. Основна частина доходів місцевих бюджетів складається не із місцевих податків та зборів, а з загальнодержавних платежів та різних міжбюджетних трансфертів [4].

Аналізуючи наповнення місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів, можна сказати, що їх роль не є значною. Так за рахунок місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України у 2012 році отримано 5,5 млрд. грн., ця сума майже у 2,2 рази більше аналогічного показника попереднього року. При цьому, їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів складає лише 5,4% (рис.1). На відміну від України, наприклад, у США, за рахунок місцевих податків забезпечується 65% доходів місцевих бюджетів, у Великобританії – 36%, Франції – 45%, в Японії – 33%[1].

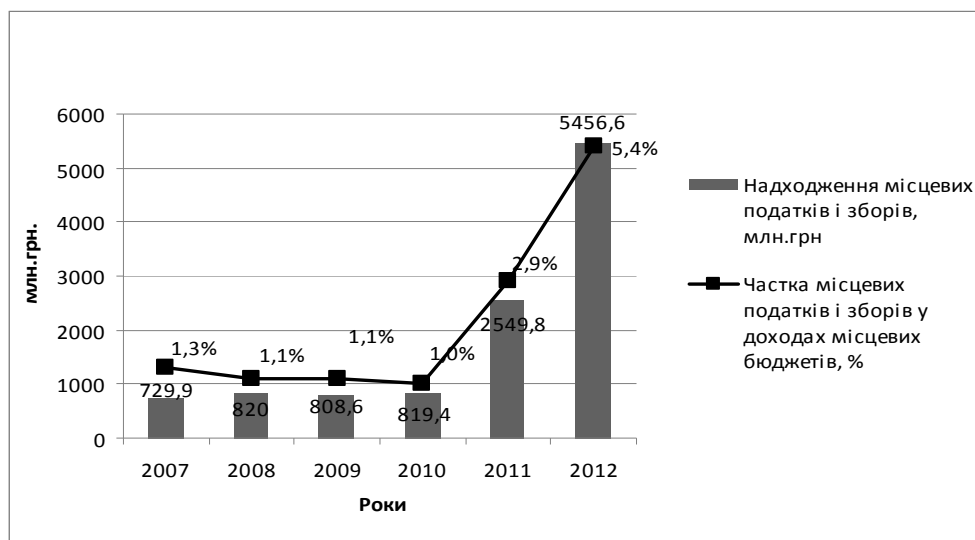

Рис. 1. *Надходження місцевих податків і зборів до дохідної частини місцевих бюджетів України [3]*

Для об'єктивності слід зазначити, що прийняття Податкового кодексу України сприяло підвищенню ролі місцевих податків і зборів як джерела формування доходів місцевих бюджетів. Підтвердженням цього є збільшення у 2011 році порівняно з 2010 як абсолютної суми надходжень місцевих податків і зборів (у 3 рази), так і відносного значення місцевих податків і зборів (на 1,9%). Вагомим внеском у зростання фінансових можливостей місцевого самоврядування стало зарахування до бюджету розвитку місцевих бюджетів 100% єдиного податку. Проаналізувавши показники 2013 року, можна сказати, що до місцевих бюджетів за три квартали цього року надійшло 5,3 млрд. грн. місцевих податків і зборів, що майже у 1,5 рази перевищує аналогічний показник 2012 року. Їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів зросла до 6,9%, а у структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів – до 8,6% [2]. Таким чином, реформування системи оподаткування в Україні сприяло підвищенню фіскального значення місцевих податків і зборів, однак, у порівнянні з досвідом інших країн, воно є недостатнім. Зважаючи на це, важливим у реформуванні системи місцевого оподаткування в Україні є використання та адаптування зарубіжного досвіду місцевого оподаткування. Будь-яка держава не може повністю охопити проблеми всіх належних регіонів, тому для їх вирішення на певній території діють свої податки, завдяки яким можливо покращити добробут населення. Запровадження такого механізму в Україні збільшило б автономію місцевих бюджетів і посилило фіскальну роль місцевих податків і зборів. Для покращення перспектив місцевого оподаткування потрібно змінити відношення до місцевих податків і зборів, а саме:

- розширити перелік та базу оподаткування місцевих платежів за рахунок запровадження нових податків, які не передбачені чинною системою оподаткування;

- запровадити самооподаткування населення, розширити права місцевої влади у сфері місцевого оподаткування.

Отже, за дієвого механізму функціонування місцевих податків та зборів, вони можуть стати досить значним джерелом наповнення місцевого бюджету. Місцеві податки та збори повинні стати основою самостійності місцевих бюджетів, що відповідає стратегії децентралізації державного управління.

Література: 1. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFile/_2013_Monitoring_ukr.pdf. 2. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за січень - вересень 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quat%202013/KV__II_2013_Monitoring_ukr.pdf. 3. Письменний В. Податковий аспект зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів України // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 2. – С. 61-70. 4. Положевець Ю. Роль місцевих податків та зборів у формуванні фінансових ресурсів регіону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2012/rol-mistsevyh-podatktiv-ta-zboriv-u-formuvanni-finansovyh-resursiv-rehionu/>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Реформування податкової системи України представляє собою тривалий, поетапний процес її трансформації, який призводить до зменшення кількості податків та зборів, забезпечення прозорості їх справляння, оптимізації системи адміністрування, зменшення тінізації економіки, а також спрощення системи оподаткування [4].

В умовах ринкової економіки, незалежно від стадії її розвитку, податки в найповнішій формі відтворюють перерозподільчі механізми реалізації фінансових відносин. Податкова система як сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів повинна гармонійно поєднувати в собі як фіскальні, так і регулюючі властивості оподаткування [3].

Проблема формування ефективної системи оподаткування як одного із основних елементів макроекономічної політики у ринковій економіці розглядалась у працях класиків економічної думки: К. Маркса, Дж. М. Кейнса, К. Рау, Д. Рікардо, А. Сміта, М. Туган-Барановського [2].

Серед сучасних українських науковців, які досліджують питання ефективного реформування податкової системи, варто назвати Є. Барвінську, А. Грищук, С. Лазур, Н. Шлафман та ін.

На даний момент основними проблемами податкової системи України залишаються:

- велика витрата часу й коштів суб'єктів підприємницької діяльності на ведення податкового обліку й сплату податків (згідно з рейтингом РWC українці витрачають 390 годин на ведення обліку й сплату податків щороку);

- неефективна й надмірно витратна для держави й бізнесу система адміністрування податків і зборів, що неспроможна забезпечити повноцінне наповнення Державного бюджету й зниження частки тіньової економіки з одночасним дотриманням балансу прав податкових органів і платників податків;

- нестабільність і непередбачуваність податкової системи, що призводить до високих податкових ризиків для бізнесу й обмежує можливість середньо- і довгострокового планування;

- низький рівень ефективності місцевого оподаткування;

- високий рівень ухиляння від податків і нерівномірне податкове навантаження на підприємства різного розміру й окремі галузі економіки;

- невиконання податковою системою функції згладжування соціальної нерівності [2].

З прийняттям Податкового кодексу в Україні започатковано реформування податкової системи та першого кроку щодо формування цілісної законодавчої бази з питань оподаткування, що регламентує економіко-правові відносини, які виникають у сфері оподаткування та визначає загальні засади встановлення податків і зборів, елементи

оподаткування прав та обов'язків платників податків і контролюючих органів, процедури адміністрування та сплати податків. Зміни податкового регулювання повинні бути спрямовані на досягнення стратегічних цілей економічного і соціального розвитку, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та прискорення інноваційно-інвестиційних процесів в країні. Важливим є врахування світового досвіду податкових реформ, який може бути корисним з погляду вибору найефективнішого варіанта податкових інструментів, їх впливу на макроекономічну ситуацію та зменшення соціальної напруженості [1].

Серед основних напрямів подальшого удосконалення податкової системи доцільно вказати такі:

- підвищення фіскальної ефективності податків унаслідок розширення податкової бази;
- покращення процесу адміністрування;
- посилення заходів з протидії ухиленню сплати податків;
- забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягара між платниками податків;
- зменшення кількості необґрунтованих пільг;
- стимулювання розвитку бізнесу та підвищення ефективності виробництва, податки зобов'язані надавати більше свободи підприємству, інвестиціям, науково-технічному прогресу;
- посилення оподаткування екологічно шкідливих і небезпечних виробництв.

Література: 1. Барвінська Є.С. Особливості та перспективи сучасного етапу реформування податкової системи України / Є.С. Барвінська, Н.Я. Процак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 769. – С. 331-336. 2. Грищук А.М. Управління змінами у процесі реформування податкової системи України / А.М. Грищук, П.П. Дубинецька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 769. – С. 351-362. 3. Лазур С.П. Реформування податкової системи в парадигмі сталого розвитку / С.П.Лазур // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 34. – С. 333-339. 4. Шлафман Н.Л. Реформування податкової системи України в контексті адаптації досвіду розвинених країн / Н.Л. Шлафман, М.П. Волохова // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 52. – С. 211-216.

***Швидка Ю.В.**, студентка
Науковий керівник – **Захарова Н.І.**, ст.викл.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НЕПРЯМІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА СПЛАТОЮ ЄДИНОГО ПОДАТКУ В МІСЦЕВОМУ ОПОДАТКУВАННІ

Постановка проблеми. Реорганізація бюджетної системи місцевих рад не можлива без попередньої реорганізації окремих її ланок. Структурні зрушення, що плінуть сьогодні в системі оподаткування більшою мірою стосуються виключно структурної організації та реорганізації податкової системи без врахування внутрішніх особливостей податків як фіскальних та регулюючих важелів бюджетної системи місцевого самоврядування.

Актуальність теми. Для України необхідність розширення повноважень та свобод місцевих рад на сьогодні є важливою проблематикою. Контролю за стягненням місцевих податків та зборів треба приділяти значну увагу, особливо в розрізі застосування нових методик податкового контролю.

Викладення основного матеріалу. У складі місцевих податків та зборів значну питому частку займають надходження по єдиному податку.

Єдиний податок – це податок, який сплачується фізичними особами – підприємцями та юридичними особами, які перебувають на спрощеній системі оподаткування. Єдиний податок передбачає спрощений облік доходів і витрат, а також заміщає собою сплату і розрахунок певної кількості обов’язкових податків і зборів, які сплачуються в Україні.

Ставка єдиного податку для фізичних осіб першої та другої груп розраховується виходячи з розміру мінімальної заробітної плати станом на 01 січня звітного року.

Згідно з підпунктом 293.2 ПКУ ставка складає:

1) для першої групи єдиного податку - у межах від 1 до 10 відсотків від розміру мінімальної заробітної плати; - тобто від 12,18 до 121,80 гривень.

2) для другої групи єдиного податку - у межах від 2 до 20 відсотків від розміру мінімальної заробітної плати. - тобто від 24,36 до 243,60 грн.

Ставка єдиного податку для інших груп платників встановлена кодексом у відсотках від отриманого доходу:

1) 3% - третя, четверта групи (застосовують платники ПДВ);

2) 5% - третя, четверта групи (застосовують неплатники ПДВ);

3) 5% - п'ята, шоста групи (застосовують платники ПДВ);

4) 7% - п'ята, шоста групи (застосовують неплатники ПДВ);

Необхідно приділити особливу увагу при контролі за сплатою єдиного податку, оскільки саме з даного приводу виникає найбільше порушень. Проблеми непрямого контролю вирішуються шляхом зміни способів взаємодії. При перевірці єдиного податку непрямыми методами використовують факти і докази, що безпосередньо не вказані в документах, які платник подає в органи Податкової служби України.

Доцільно використовувати непрямі методи за таких обставин:

– документів, необхідних для перевірки платника єдиного податку, немає або якість бухгалтерського та податкового обліку незадовільна;

– дохід, що задекларовано, не відповідає рівню життя платника єдиного податку;

– дохід, що задекларовано, не відповідає господарській діяльності платника єдиного податку;

– платник постійно звітує про збитки або незначний дохід протягом тривалого часу, що не узгоджено з рівнем життя платника єдиного податку.

Використання непрямих методів контролю є ефективним засобом роботи органів податкової служби.

Непрямі методи є:

- уважним і обережним розслідуванням діяльності платника єдиного податку, пов'язаної з оподаткуванням;
- обережним використанням інформації про доходи або витрати платника єдиного податку, яка не міститься в декларації чи обліку;
- систематичною реконструкцією операцій платника єдиного податку для визначення його податкових зобов'язань.

Непрямі методи використовують також у США, Німеччині, Франції, Великобританії, Індії, Данії, Аргентині, Чилі, Уругваї, Австралії, Новій Зеландії та багатьох інших країнах – членах Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД).

Висновки. Місцева влада часто постає перед необхідністю робити непростий вибір місцевих податків, цілей, на які будуть спрямовані її видатки, та методів управління і стимулювання процесів економічного розвитку. З цієї причини фінансування і формування бюджету місцевої влади є однією з найважливіших сфер державних фінансів, і тому потребує свого подальшого дослідження та пошуку нових підходів до реформування.

- Література:** 1. Податковий кодекс України. – Х.: Одиссей, 2014 – 536 с.
2. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т.Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 56-66.
3. Даценко Г.В. Регулююча функція оподаткування малого підприємництва / Г.В. Даценко // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. – 2006. – № 5 (2). – С. 212. 4. Концепція реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Vzhdtu_esop_2013_1_13.pdf 5. Покатаєва О.В. Роль місцевих податків і зборів у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів в Україні / О.В. Покатаєва, П.С. Покатаєв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ptdu/2012_2/files/PD212_43.pdf 6. ВІСНИК ЖДТУ. – 2013. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/view/divisions/aa/2013.html>

*Щирий Г.Л., студент
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ СТАВОК ПДФО

Дослідження проблеми ефективності справляння податку на доходи фізичних осіб, можливі пропозиції щодо підвищення фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб.

Проблематиці присвячено низку праць вітчизняних науковців, зокрема таких як, П.А. Лайко, В.М. Мельник, М.О. Трофімова, О.С. Іванішина, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, І.А. Майбуrows, В.М. Федосов, С.І. Юрій, О.Й. Юрківський.

Податок з доходів фізичних осіб (надалі – ПДФО) відіграє важливу роль у формуванні державного бюджету та стосується кожного члена суспільства. Отже, будь-яке реформування у сфері законодавства, що регулює прибуткове оподаткування громадян, має особливе значення [5, с. 142].

Податок на доходи фізичних осіб – прямий податок, що залежить від результату господарської діяльності, а саме від доходу фізичної особи. Згідно Податкового кодексу України від 02.12.2010 р., платниками податку є: фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; податковий агент.

Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду. Об'єктом, і джерелом сплати податку виступає дохід фізичної особи резидента і нерезидента. Об'єктом оподаткування резидента виступає загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, а також доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування та іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України. Об'єктом оподаткування нерезидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні, а також доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання). [3, с. 130-131].

На сьогодні, існує проблема в диференціації доходів населення, бо значна частина населення отримує доходи, нижчі за середньомісячну заробітну плату, а існування середнього класу є доволі сумнівним. Основна ставка ПДФО становить 15% бази оподаткування. Введена нормами ПКУ малопрогресивна шкала встановила ставку податку 17% від суми перевищення десятикратного розміру мінімальної заробітної плати, проте не зменшив фіскальний тиск на доходи незаможних громадян [1, с. 122].

До недоліків механізму справляння ПДФО можна віднести наступні: механізм справляння ПДФО не забезпечив рівномірного навантаження на доходи різних верств населення; запровадження пропорційної системи оподаткування доходів громадян не зумовило скорочення обсягів виплат заробітної плати «в конвертах». Причиною цього є те, що нині «тінізацію» заробітної плати спричиняє значний розмір соціальних внесків, який з реформуванням ПДФО не знизився і становить понад 40% Фонду оплати праці підприємств; запровадження єдиної ставки податку в розмірі 13%, а потім її підвищення до 15% (17%); не було досягнуто головної мети зміни системи оподаткування – зростання рівня доходів зведеного бюджету України. Аналіз тенденцій у сфері розподілу доходів населення засвідчив невідповідність прогресивних властивостей ПДФО ступеню нерівності доходів населення [4, с. 136].

Доцільним було б запровадження в Україні прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб, яка б охоплювала такі ставки податку: для тих, хто отримує доходи від 1 до 2 прожиткових мінімумів - 10%; від 2 до 3-15%; від 3 до 4 - 17%; від 4 до 5 - 19%; від 5 до 6 - 22%; дохід понад 6 прожиткових мінімумів - 25% [2, с. 68].

Висновок. Україні не завадило б перейняти іноземний досвід економічно-розвинених країн щодо диференціації оподаткування доходів фізичних осіб: чим більший дохід отримує громадянин, тим більша податкова ставка застосовується. Запровадження прогресивної шкали оподаткування сприятиме підвищенню фіскальної ефективності податку з доходів фізичних осіб, дасть змогу зменшити рівень податкового навантаження на незаможні верстви населення та відповідатиме світовій практиці оподаткування.

Література: 1. Давискіба К.В. Соціальний аспект системи оподаткування доходів фізичних осіб / Давискіба К.В., Шевченко К.С. // Інновації в маркетингу: теорія і практика: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 травня 2013 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О.: ЦЕДР, 2013. – С. 121-123. 2. Дічева В. Оподаткування доходів фізичних осіб в контексті прийняття нового податкового кодексу / Дічева В. Формування системи і механізмів обліково-аудиторського та аналітичного забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств реального сектору економіки України: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 11-12 грудня 2012 р., ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський – Тернопіль : Крок, 2012. – С. 67-68. 3. Федорович Т.І. Податок на доходи фізичних осіб, його фіскальне значення / Федорович Т.І. // Сценарії та середньостроковий прогноз розвитку економіки України: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 12-13 квітня 2013 р.): у 2-х частинах / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О.: ЦЕДР, 2013. Ч. II – С. 130-132. 4. Форліга Х.М. Податок на доходи фізичних осіб: особливості та недоліки справляння/ Форліга Х.М. // Актуальні питання економіки та управління. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 27-28 квітня 2012 року). – Дніпропетровськ.: НО «Перспектива», 2012. – С. 136-137. 5. Шинкаренко К.С. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб у світлі нового податкового кодексу / Шинкаренко К.С. // Управління розвитком. – 2012. – № 10. – С. 142 – 145.

*Юдіна І.Ю., бакалавр
Науковий керівник – Шкура І.С., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Система оподаткування відіграє в ринковій економіці важливу роль. Посилення податкового тиску на платників податків, недосконалість податкового законодавства є причинами ухилення від сплати податків. Фінансові схеми мінімізації оподаткування постійно змінюються і вдосконалюються, а така діяльність стає нормою

поведінки багатьох суб'єктів господарювання. Передумовою такого становища є фіскальна спрямованість податкової політики України та надмірне податкове навантаження на платника податків, що зумовлює формування механізмів збільшення коштів для задоволення виробничих та соціальних потреб [1]. Також причиною ухилення від сплати податків є відсутність системної оптимізації, що призводить до надмірного обсягу стягнення податків за умов скорочення обсягів виробництва і, як наслідок, критичного зменшення обігових коштів підприємства та їхніх прибутків [5].

Аналізу проблеми оптимізації оподаткування на підприємстві присвячено праці українських науковців: О. Папаїка, В. Альошкін, Г. Даценко, Е. Гришина, О. Саєнко, А. Мустиянович та інші.

Оптимізацію оподаткування слід розглядати як систему заходів, здійснених у межах чинного законодавства, спрямованих на зменшення податкових платежів, до яких належать - розробка і реалізація схем спрямування фінансових потоків, господарських операцій, обрання виду діяльності, використання пільг, законодавчих прогалін, правильне формування облікової політики підприємства тощо. Існуючі методи оптимізації складаються в оптимізаційні схеми. Побудова цих оптимізаційних схем повинна відповідати певним принципам.

Розглянемо деякі з них:

- ефективність – оптимальність використання в схемі всіх можливостей мінімізації податків;
- відповідність вимогам закону— облік всіх можливих правових наслідків використання схеми, продуманість механізмів реагування на зміну чинного законодавства або на дії контролюючих органів;
- автономність – схема розглядається з погляду складності в управлінні, підконтрольності в застосуванні і складності в реалізації;
- надійність – це стійкість схеми до зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, зокрема до дій партнерів з бізнесу.

Ці способи з юридичної точки зору не припускають порушення законних інтересів держави. Тому мінімізація оподаткування відіграє роль елемента податкового планування. Під правовими формами податкової оптимізації розуміються передбачені законодавством варіанти поведінки: вибір організаційно-правової форми здійснення діяльності, податкового режиму, облікової політики, виду і умов цивільно-правових договорів, використання пільг [4]. Кожне підприємство обирає самостійно чи оптимізувати оподаткування своєї діяльності та дотримуватися законним методам мінімізації, чи будувати систему ухилення від сплати податків, але протидія законам України супроводжується карними заходами. Схеми оптимізації податкових платежів на підприємствах, що розробляються, стають останнім часом усе більш індивідуалізованими, але всі вони повинні оцінюватися з

точки зору тих основних принципів, які і дозволяють зрештою говорити про доцільність вибору способу руху товарно-грошових потоків.

Оптимальна податкова система має бути визначена як система, яка одночасно забезпечує необхідний рівень бюджетних надходжень та надає можливості та стимули для розвитку економіки держави. Складання прогнозу податкових платежів, виявлення та аналіз факторів, які впливають на рівень оподаткування, оцінка економічної діяльності вкладання коштів у бізнес за існуючого рівня податкового навантаження створюють підґрунтя для обрання підприємствами більш оптимального варіанта здійснення фінансово-господарської діяльності в умовах чинної податкової системи України [2].

Але застосування методів податкового планування може бути не достатньо для зниження податкового навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності. Така перевантажена система оподаткування дестимулює діяльність підприємств у рамках законності. Тому зменшення податкового тягаря на законодавчому рівні може вивести підприємництво з «тіні» та підвищити рівень податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Література: 1. Альошкін В.С., Баланюк М.В. Податкова оптимізація та шляхи спрощення оподаткування підприємств//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.taxation.lg.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=120:2010-12-16-20-46-44&catid=41:scientific-conference. – 2. Саєнко О.Р. Оптимізація оподаткування як складова поліпшення фінансово-економічного стану підприємств //Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(13). – С. 222 – 229. 3. Даценко Г.В., Мацяка А.В., Данилюк О.О. Оптимізація оподаткування підприємницької діяльності//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/datsenko-gv-matsyaka-av-danilyuk-oo-optimizatsiyaopodatkuvannya-pidpriemnitskoyi-diyalnosti/>. 4. Папаїка О.О., Мелентьєва О.В. Напрямки мінімізації оподаткування як засіб оптимізації фінансових ресурсів // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://trade.donduet.edu.ua/download/2012/33/Papaika6.pdf>. 5. Гричишина Е.В., Мустиянович А.Ю. Оптимізація оподаткування на підприємстві //[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik.

*Янчара А.М., студентка
Науковий керівник – Александрюк Т.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ КОН'ЮНКТУРУ

Економічною кон'юктурою є сукупність умов, у яких функціонує національна економіка, окремі галузі, регіони протягом певного періоду. На рівні національної економіки вона визначається динамікою виробництва, будівництва, станом внутрішньої й зовнішньої торгівлі, відсотком за кредит, курсом цінних паперів, прибутками, рівнем безробіття, заробітної плати. На економічну

кон'юнктуру, крім циклових факторів, впливають науково-технічний розвиток, концентрація вироблення й капіталу, мілітаризація економіки, стихійні лиха, соціальні й політичні конфлікти тощо.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів для підтримки галузей національної економіки все гостріше відчувається потреба у здійсненні сприятливої податкової політики для стимулювання інвестиційної активності підприємств, науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва. Саме з цією метою в Україні запроваджено спеціальні податкові режими для окремих суб'єктів підприємництва, видів економічної діяльності, господарських операцій тощо. Спеціальний податковий режим - система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів [2].

Поряд із спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності і фіксованим сільськогосподарським податком, уніфікують спеціальні податкові режими щодо збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності [4].

Так, прийняття норми податкового законодавства, яка встановлює розмір збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію у розмірі 3% від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість, з одного боку, сприятиме збільшенню фінансування на реалізацію програм з енергоефективності, тоді як, з іншого – є збором, що включається до ціни тепло- та електроенергії, збільшуючи її розмір, що лягає податковим тягарем на кінцевого споживача [1]. Прикладом цього ствердження є чергове подорожчання цін на електроенергію, що відбулося у січні 2011 р., коли було запроваджено диференційований тариф, який застосовується для справляння плати за споживання електроенергії до 150 кВт на годину у місяць та понад цієї норми. За споживання понад норми плату підвищено з 24,36 коп. до 31,68 коп. за 1 кВт/год (тобто на 30%) [3].

Для інших споживачів (крім населення) збільшення цін відбувається майже щомісяця. Підхід, щодо щомісячного зростання тарифів на електроенергію негативно впливає на порядок формування цін на товари народного споживання та послуги для населення, оскільки вартість електроенергії закладається до їх собівартості, – це відображається на добробуті та рівні забезпечення достойних умов життя кінцевого споживача (особливо враховуючи більш повільний темп зростання рівня заробітної плати в країні). Тому, існує потреба у

перегляді розміру ставки збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію у бік її зменшення [1].

За останні роки суттєве зростання ціни відбулося і на природний газ. Якщо у березні 2009 р. ціни на газ для населення становили від 48,36 до 196,86 коп. за 1 куб. м. у залежності від наявності газового лічильника та обсягів споживання, то у липні 2010 р. було затверджено тарифи вищі практично у 2 рази (від 72,54 до 295,41 коп. за 1 куб. м. за тих же умов) [3].

Така ж ситуація спостерігалася у формуванні цін на природний газ для юридичних осіб. Так, у липні 2009 р., для установ та організацій, що фінансуються з державного і місцевих бюджетів, на 2009 рік, промислових споживачів та інших суб'єктів господарювання ціну затверджено на рівні 2020,25 грн. за 1000 м³.

На 2011 рік для цих категорій платників за природний газ ціну збільшено до 2187,20 грн. за 1000 куб. м. та 2282,00 грн. за 1000 куб.м. відповідно (ціни вказані без урахування ПДВ) [3].

Проте виникає незрозуміла ситуація: ціни на природний газ, що використовуються для власних потреб фізичних осіб встановлено у сотні разів більші, аніж для юридичних осіб. До того ж і розмір збору у вигляді цільової надбавки до тарифу на природний газ, що постачається населенню встановлено у два рази більше (4%), ніж для постачання підприємствам комунальної теплоенергетики, теплових електростанцій та котелень суб'єктів господарювання; бюджетним установам та промисловим підприємствам (2%), що використовують природний газ як сировину [2]. Можна зробити висновок, що більшу частину оплати за газ компенсують фізичні особи – споживачі, які на сьогодні із-за суттєвого збільшення вартості природного газу мають постійну заборгованість по оплаті за його споживання.

Література: 1. Покатаєва О.В. Правове регулювання справляння збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну енергію та природний газ / О.В.Покатаєва // Юридична наука. – 2011. – № 4-5. – С. 91-96. 2. Слюсар А.А. Пріоритетні завдання вдосконалення спеціальних податкових режимів в Україні / А.А. Слюсар // Вісник Національної академії державного управління. – 2010. – № 17(1). – С. 127-133. 3. Портал національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua>. 4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk/rozdil-xiv--spetsialni-podat/>.

Х СЕКЦІЯ

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В РЕГІОНІ

Бацко О.С., магістр
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В умовах посилення інтеграційних процесів та глобалізації доробки української регіоналістики відповідають напрямам досліджень світової науки та відображають основні тенденції регіонального розвитку. Причому, характерною ознакою розвитку України останнім часом стала орієнтація на європейську інтеграцію, у зв'язку з чим серед пріоритетних завдань нашої держави є реалізація політики державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності. Зміцнення ринкових стосунків в Україні відбувається шляхом формування і розвитку різноманіття форм власності і видів господарювання, де взаємодіють ринкові і державні механізми регулювання. У контексті проблем регіоналізації та глобалізації особливого значення набувають проблеми підвищення економічного розвитку регіонів, що вимагає постійного пошуку нових інструментів та механізмів, серед яких чільне місце займають саме аспекти розробки механізму державного регулювання. У цих умовах докорінно змінюються принципи, організаційні форми і методи господарювання, характер економічних зв'язків між учасниками економічної діяльності, обумовлених змішаною економікою. Економічні реформи, що проводяться в країні, недооцінювали роль держави в управлінні економікою, що практично усунуло її дію на економічну діяльність майже усіх галузей і сфер національного господарства. Рішення цих проблем вимагає відповідного теоретичного і методичного забезпечення механізму державного регулювання з урахуванням специфіки і особливостей розвитку конкретного регіону. При цьому основна увага має бути приділена організаційно-економічним аспектам проблеми і системному підході до їх вирішення. В зв'язку з цим вибір ефективних форм і методів державного регулювання розвитку регіону, цілісного за своєю суттю і принципам побудови, набуває особливої актуальності і значущості на сучасному етапі господарювання [1].

Держава, що є суб'єктом делегування прав громадян, реалізує свої функції й можливості через місцеві органи влади, діяльність відповідних установ і посадових осіб, представників законодавчої, виконавчої й судової влади. Держава як суб'єкт делегування нормотворчих і правоохоронних повноважень, є виробником

суспільних благ, акумулятором податкових надходжень, інформаційного й інтелектуального ресурсу, тому його роль складається, насамперед, у тім, щоб піклуватися не тільки про сьогочасні, але й про майбутні покоління громадян і економічних суб'єктів. Тобто сутність держави розкривається та реалізується в її взаємодії із суспільством. Що і як держава робить для впорядкування та вдосконалення суспільної, колективної та приватної життєдіяльності людей характеризується поняттям «функції держави» [2].

Функціями держави вважаються головні напрямки і види діяльності держави, обумовлені її завданнями і цілями й такі, що характеризують її сутність. Функції держави не можна ототожнювати з функціями її окремих органів, які є частиною апарату держави і відбиваються у компетенції, у предметі ведення, у правах і обов'язках (повноваженнях), закріплених за ними. Наведені нижче функції держави відбивають реалізацію загально соціальних, або «спільних справ» (а не класових), що забезпечують об'єктивне існування людей. Можна класифікувати функції сучасної держави за різними критеріями: суб'єктами, об'єктами, способами, засобами та іншими елементами державної діяльності [3].

Зміна функцій держави й способів фінансового регулювання економіки відбуваються під впливом багатьох факторів, серед яких важливе місце займають: економічна глобалізація, особливості науково технічного процесу, соціально-політичні процеси. Тому виникає проблема визначення здатності держави ефективно виконувати свої функції в постійно, що змінюються умовах [4].

Отже, на сучасному етапі розвитку України вирішити наявні проблеми державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів допоможе упровадження інноваційних підходів до регіонального розвитку. Інноваційні підходи до регіонального розвитку, налагодження ефективного діалогу на рівні «держава – регіон – громада» дозволять «розблокувати» процеси соціально-економічного зростання на регіональному рівні – основи досягнення динамічного, збалансованого розвитку регіонів та зростання добробуту громадян України.

Література: 1. Амосов О.Ю. Підхід до управління процесами розподілу капіталу як основи розвитку регіону/Ліbermanовські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: Монографія. / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В.С. Пономаренка, д-ра екон. наук, проф. М.О. Кизима - Х.: ФОП Лібуркіна Л.М.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 41 – 51. 2. Гаман П.І. Розвиток рекреаційної сфери Карпатського регіону України : теорія та практика державного регулювання [Текст]: моногр. / П.І. Гаман. – Донецьк: Юго-Восток, 2008. – 304 с. 3. Ільяшенко В.А. Формування державної політики в Україні [Текст]: моногр. / В.А. Ільяшенко, О.В. Покатаєва. – Запоріжжя: КПУ, 2009. – 196 с. 4. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти [Текст]: моногр. / В.Ю. Керецман. – Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – К.: УАДУ, 2002. – 188 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стратегія – це спосіб реалізувати свою перевагу. Необхідність стратегічного управління обумовлена необхідністю реалізувати цю перевагу. Але стратегія може бути невірною, що веде до банкрутства. Тому вивчення питання стратегічного управління страховою компанією є дуже актуальним.

Незалежно від того, займається страхова компанія стратегічним управлінням або не займається, перед нею все одно стоять питання, які потребують відповіді або в короткостроковій, або в довгостроковій перспективі, найважливішими з яких є наступні: ступінь спеціалізації компанії; орієнтація на корпоративного або роздрібногo споживача; вибір цільового сегменту клієнтів; збільшення частки ринку та забезпечення лідерства; розвиток страхування в регіонах; довгострокова перспектива розвитку; залучення ресурсів для розвитку; власні конкурентні переваги; орієнтація на прибуток, обсяги продажів або вартість компанії. При цьому для різних компаній, що знаходяться на різних стадіях свого розвитку ці питання будуть звучати неоднаково, а з певним підтекстом.

Основними стратегічними питаннями для великих страхових компаній залишаються наступні: збільшення частки ринку; розвиток конкурентних переваг; залучення ресурсів для розвитку.

Для середніх компаній ці питання можна позначити таким чином: досягнення успіху в конкурентній боротьбі; розвиток ключових компетенцій; залучення ресурсів для розвитку. Для дрібних компаній найактуальнішим є питання виживання в довгостроковій перспективі.

Відповіді на ці питання неможливі без розробки стратегії розвитку страхової компанії. Таким чином, стратегічне управління стає важливим імперативом для багатьох українських страхових компаній як запорука їх виживання в довгостроковій перспективі.

Основними видами стратегії є корпоративна та функціональні стратегії. Корпоративна стратегія для страхової компанії означає вибір ринку: страхування життя або ризикове страхування. Функціональні стратегії розробляються і реалізуються в основних сферах діяльності компанії (маркетинг, персонал, фінанси, інформаційні технології, регіональний розвиток і т.д.) [1].

Алгоритм розробки стратегії страхової компанії включає в себе такі основні етапи: 1) Аналіз зовнішнього середовища необхідний для того, щоб зрозуміти економічні, соціальні, політичні та технологічні

чинники, що сприяють розвитку страхування, або перешкоджають його розвитку; 2) Прогноз розвитку ринку необхідний для того, щоб зрозуміти динаміку його росту. 3) Аналіз конкуренції на страховому ринку необхідний для розуміння свого місця на цьому ринку.

Необхідно відмітити, що основними конкурентними перевагами великих страховиків є наступні: наявність розвиненої філіальної мережі, потужні вхідні потоки грошових коштів. Інша річ зі спеціалізованими компаніями. Оцінка зовнішнього середовища, аналіз сильних і слабких сторін, визначення конкурентних переваг та ключових компетенцій необхідні «нішовим» компаніям для фокусування обмежених ресурсів на певних сегментах і продуктах, що дозволяє досягати належних результатів. Усвідомлення своїх конкурентних переваг веде до формування компанією ключових компетенцій. Формування та усвідомлення страховою компанією своїх ключових компетенцій призводить до розуміння місії. Поряд з місією важливе значення для подальшої розробки стратегії та стратегічного плану має формулювання бачення страхової компанії.

Визначивши для себе місію та бачення, страхова компанія на цій основі розробляє стратегічні цілі і конкретний стратегічний план по їх досягненню на конкретний термін у вимірних показниках для реалізації задуманого. Технологія побудови системи збалансованих показників для оцінки ефективності реалізації стратегії страхових компаній включає в себе наступні етапи: розробка стратегічних карт; розробка стратегічних тем; розробка системи показників та їх «балансування»; формування цільових значень системи показників та їх зв'язок між собою; розробка стратегічних ініціатив та бюджетів їх реалізації; розробка системи збалансованих показників для підрозділів; розробка особистих карт системи збалансованих показників співробітників; впровадження системи збалансованих показників і мотивації персоналу, спрямованої на їх досягнення [2].

Таким чином, головною метою застосування системи збалансованих показників є реалізації обраної стратегії розвитку, а основними завданнями стають: формалізація процесу стратегічного управління, ефективний розподіл ресурсів у відповідності зі стратегією, перетворення стратегії в конкретні завдання для підрозділів компанії, оцінка ступеня реалізації поставлених завдань в рамках стратегії, а також мотивація персоналу на реалізацію завдань.

Література: 1. Стратегічне управління страховою компанією: кол. моногр. / В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколенко, О.І. Барановський та ін.; Наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук В.М. Фурман. – К.: КНЕУ, 2008. – 440 с.
2. Поделинская И.А. Стратегическое планирование: учебное пособие / И.А. Поделинская, М.В. Бянкин. – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2005. – 55с.

*Бологова А.С., спеціаліст
Науковий керівник – Туболец І.І., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ І КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Стрімкий розвиток світової фінансово-економічної кризи, зокрема в Україні, негативно позначився на роботі окремих підприємств. Розвиток кризових явищ викликає зацікавленість держави в максимальному збереженні підприємств, які мають необхідний потенціал виживання та є стратегічно важливими для країни в цілому або певних регіонів.

Процес виведення підприємств з кризового стану має відбуватися не хаотично та безсистемно, він має бути належним чином організований та скоординований. Розуміння цього обумовлює доцільність визначення основних підходів, що повинні розроблятися у процесі антикризового управління підприємством.

Основним завданням управління підприємств в умовах кризової ситуації стоїть завдання відновлення та зміцнення рівня платоспроможності, що визначається на основі якісного аналізу показників його діяльності.

Сьогодні, на жаль, більшість підприємств не можна характеризувати як стабільними та такими, що мають стійкий фінансовий стан. Саме в такий час особливо гостро постає питання аналізу та дослідження фінансового стану підприємства, пошуку нових підходів до цієї проблеми. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Отже, при розгляді питань платоспроможності підприємства актуальним являється й проблеми управління дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Дослідження у галузі управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства завжди знаходились в центрі уваги ряду вітчизняних та закордонних науковців та спеціалістів-практиків. Серед них слід виділити: Бланка І.О., Бойчик І.М., Бондарчук Ю.В., Кошкіна В.І., Кривов'язюк І.В., Камлик М.І., Лазаришина І.Д., Терещенка О.О., Шило В.П., Шеремет А.Д.

Різні аспекти управління заборгованостями підприємств досліджували такі зарубіжні вчені-економісти: Ван Хорн Дж. К., Брігхем Е., Бернстайн Л., Найт Р., Каплан Р., Нортон Д., Альтман Е. та ін. Проблеми оцінки фінансового стану підприємств розглядалися в працях Ковальова В.В., Бочарова В.В., Крейніної М.М., Шеремета А.Д., Абрютіної М.С., Глуценка В.В. та ін. Безпосередньо в торгівлі дослідженням цих напрямків присвячені праці вітчизняних

вчених Бланка І.О., Мазаракі А.А., Ушакової Н.М., Лігоненко Л.О., Унковської Т.Є., Ситник Г.В., Омелянович Л.О. та ін.

Вивчення опублікованих робіт та практика господарської діяльності свідчать про відсутність достатнього висвітлення принципово важливих питань, пов'язаних із системною й комплексною оцінкою дебіторської та кредиторської заборгованості.

Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю передбачає: обґрунтування можливості виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості; визначення політики надання кредиту та інкасації для різних груп покупців (постачальниками) і видів продукції; аналіз і ранжування покупців (постачальників) у залежності від обсягів закупівель, історії кредитних відносин і запропонованих умов оплати; контроль розрахунків з дебіторами (кредиторами) за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни; своєчасне визначення прийомів прискорення боргів і зменшення безнадійних боргів; забезпечення умов продажу, що гарантують надходження грошових коштів; прогноз надходжень грошових коштів від дебіторів на основі коефіцієнтів інкасації. Неоднорідний вплив інфляції на різні групи товарів ускладнило координацію політики в сфері закупівель і політику продажів, що потребувало впровадження ефективних процедур інкасації [3]. Основними прийомами управління дебіторської та кредиторської заборгованості є: аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості; АВС-аналіз у відношенні до дебіторів; аналіз заборгованості за видами продукції для визначення невігідних з точки зору інкасації товарів; оцінка реальної вартості існуючої дебіторської та кредиторської заборгованості; зменшення дебіторської заборгованості на суму безнадійних боргів; контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості; визначенні конкретних розмірів знижок при достроковій оплаті; оцінка можливості факторингу – продажу дебіторської заборгованості [4]. Отже, більш швидка оборотність дебіторської заборгованості у порівнянні з кредиторською не забезпечує наявності вільних коштів у обігу.

Література: 1. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – 2-ге вид., стер. – К.: Алерта, 2003. – 485с. 2. Ходус А. Управление финансовыми потоками предприятия в формате дебиторской и кредиторской задолженности // Економіст. – 2005. – № 8. – 86-89 с. 3. Гудзь О.Є. Дебіторська та кредиторська заборгованість в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 1-2. – 65-70 с. 4. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 4. – 12-17 с.

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Ступінь розвитку фінансового ринку характеризується кількістю фінансових посередників і їх різноманітністю, а також асортиментом фінансових послуг, які вони надають. При обслуговуванні учасників ринку одні фінансові посередники надають лише окремий вид послуг, який і визначає в цілому їх роль на ринку, а інші - широкий спектр фінансових послуг.

Фінансовий ринок формується з різноманітних каналів, якими грошові кошти переміщуються від кредиторів до позичальників. Такі канали поділяють на дві основні групи: канали прямого фінансування та непрямого фінансування.

Відповідно до п. 3 ст. 333 ГКУ, фінансовим посередництвом є діяльність, пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових коштів, крім випадків, передбачених законодавством. Фінансове посередництво здійснюється установами банків та іншими фінансово-кредитними організаціями.

У широкому розумінні фінансові посередники – інститути, що спеціалізуються на наданні фінансових послуг та опосередковують у своїй діяльності рух фінансових ресурсів шляхом їх залучення та вкладення мобілізованих ресурсів у різноманітні фінансові активи.

У вузькому розумінні фінансові посередники – організації, що залучають кошти через відкриття чекових, ощадних, страхових рахунків і використовують їх для надання різних позик, придбання кредитних заставних цінних паперів держави та корпорації.

Основна функція фінансових посередників – допомога в передачі коштів від потенційних заощаджувачів до потенційних інвесторів і навпаки. Фінансові посередники створюють свої фонди, беручи кошти в борг у заощаджувачів, за що останнім виплачується процентний дохід. Різниця між отриманим і виплаченим процентним доходом спрямовується на покриття витрат фінансового посередника та на його прибуток.

Діяльність фінансових посередників на практиці пов'язана зі створенням нових фінансових інструментів. Фінансові інститути, які виконують посередницькі функції, мають можливість одержати прибуток за рахунок економії, що обумовлена зростанням масштабу операцій, здійснюючи аналіз кредитоспроможності потенційних кредиторів, розробку порядку надання позик і розрахунків за них, рівномірно розподіляючи ризики. їх діяльність таким чином

направлена на допомогу приватним особам, що мають заощадження, перетворити їх на капітал і вкласти у різні підприємства, диверсифікуючи при цьому ризик [4].

Конкретні переваги фінансового посередництва виявляються у такому:

1. Можливості для кожного окремого кредитора оперативно розмістити вільні кошти в дохідні активи, а для позичальника – оперативно мобілізувати додаткові кошти, необхідні для вирішення виробничих чи споживчих завдань, і так само оперативно повернути їх на висхідні позиції;

2. Скороченні витрат базових суб'єктів грошового ринку на формування вільних коштів;

3. Послабленні фінансових ризиків для базових суб'єктів грошового ринку;

4. Збільшенні дохідності позичкових капіталів, скороченню витрат на здійснення фінансових операцій та відкриттю доступу до великого, високодохідного бізнесу.

На сьогодні в Україні створення фінансових інститутів – учасників фінансового ринку – відбувається досить нерівномірно, що призводить до відсутності можливості їх ефективного функціонування і відсутності довіри з боку власників заощаджень. Це пов'язано з рядом проблем макроекономічного характеру, серед яких можна відзначити такі:

- нестабільність економіки та фінансового ринку;
- недоброчесна конкуренція;
- відсутня системна законодавча база щодо посередництва.

Таким чином, важливим напрямом як державного, так і діяльності самих фінансових посередників є вирішення окресленого кола проблем, що сприятиме пришвидшенню розвитку фінансового посередництва в Україні та підвищенню якості пропонованих послуг фінансового характеру.

Література: 1. Вовчак О. фінансове посередництво: економічна сутність і класифікація / О. Вовчак, Л. Крентовська // Вісник національного банку України. – 2012. – № 8. – С. 4-9. 2. Лоза М.П. Роль фінансових посередників на фінансовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://libfor.com/index.php?newsid=1293>. 3. Мисник Т.Г. Теоретичні аспекти фінансового посередництва в Україні / Т.Г. Мисник // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 3. – С. 133-136. 4. Рубанов П.М. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового посередництва в Україні в умовах світової фінансової кризи / П.М. Рубанов // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 4(54). – С. 167-171.

*Бредюк Ю.А., Челоногова Д.Ю., студентки
Науковий керівник – Горященко Ю.Г., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НЕЇ

У наш час економічний розвиток характеризується значними спадами та недостатнім рівнем розвитку навіть найстійкіших економік світу. Як свідчить зарубіжний досвід, країнам важко стрімко розвиватися, не маючи доступу до сучасних технологій, кваліфікованої робочої сили та без залучення значних іноземних капіталовкладень.

Однією з характерних ознак прояву міжнародної інтеграції у сфері фінансових відносин є залучення національними фінансовими ринками іноземного капіталу та посилення його впливу на їх розвиток. Але склалась така ситуація, що іноземців у першу чергу лякають місцеві суди, корупція, посилення провладних бізнес-кланів і бідність населення. Проте наявність банків з іноземним капіталом у банківській системі України сприяє інтересам соціально-економічного розвитку, зокрема національної фінансової системи за рахунок залучення іноземних інвестицій. Тому досить актуальним питанням є вивчення руху іноземного капіталу у банківській сфері, його вплив на роботу вітчизняної системи.

Метою роботи є вивчення питання руху іноземного капіталу в Україні, його впливу на вітчизняну банківську систему, розгляд розвитку банку з іноземним капіталом на прикладі «Райффайзен Банк Аваль».

Процеси опанування національних фінансових ринків іноземними банками є притаманними для різних країн світу. Однак найбільш інтенсивно спостерігається односторонній рух капіталів: від розвинених держав до менш розвинених. Опанування іноземними банками національних фінансових ринків призводить до зростання конкурентної боротьби між банками за сфери впливу та клієнтів.

В загостренні конкуренції є певний ризик для місцевих банків. Зниження дохідності по операціях ускладнює розширення їх капітальної бази, яка, у порівнянні із іноземними банками, доволі слабка [4, с. 259].

Питома вага іноземного капіталу на вітчизняному банківському ринку вимірюється часткою банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків в Україні. Загальна кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій у 2012 році скоротилася до 176. Але, водночас відбувається зростання банківських установ зі 100-відсотковим іноземним капіталом.

Станом на кінець 2013 року в Україні діяло 50 банків з іноземним капіталом. У повній власності (100% статутного капіталу) іноземних інвесторів перебувало 11,6% (21 банк) від загальної кількості банків, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківських

операцій [3]. В цілому протягом 2013 року частка іноземного капіталу зменшилась з 39,5% до 33,7%

На початку 2013-го року Національний банк України повідомляв, що основна маса банків буде працювати з прибутком, що є показником стабілізації фінансової системи, а також підвищує рівень її надійності [1]. Як наслідок маємо збільшення кількості банків, які мають банківську ліцензію та зменшення установ з іноземний капіталом протягом поточного року.

Яскравим прикладом банку з іноземним капіталом на території України є ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Загальна частка іноземного капіталу в статутному капіталі банку станом на 1 січня 2013 року становить 98,90%. За даними порталу «Мінфін», «Райффайзен Банк Аваль» зараз є найстійкішим банком в Україні. Це пояснюється зростанням власного капіталу, нарощенням депозитного та кредитного портфелів. Він активно та стабільно працює як в роздробі, так і в секторі МСБ. Стійкість банку також підкріплена високим рівнем підтримки материнської групи і високими оцінками експертів. Можна констатувати, що цей банк з майже 100% іноземним капіталом стабільно розвивається та входить у групу найбільших, і на нього припадає значна питома вага активів всієї банківської системи України. З огляду на таку ситуацію діяльність іноземного капіталу у банківській системі України призводить до: поступового витіснення з окремих сегментів ринку банківських послуг банків з вітчизняним капіталом; низької адаптованості чинної законодавчої бази до міжнародних стандартів регулювання банківського капіталу [2, с. 22]. Це може привести до призупинення розвитку національного виробництва, зокрема малого та середнього бізнесу. Як наслідок – зростання соціальних проблем (безробіття, не дотримання соціальних стандартів).

Таким чином, невід'ємним елементом розвитку вітчизняної банківської системи стала наявність іноземного банківського капіталу, так як іноземні інвестори вкладають у вітчизняну економіку не лише власні капітали, але й сприяють запозиченню зарубіжного досвіду ведення банківського бізнесу, налагодженню відносин з зарубіжними країнами, інтеграції банківської системи у світовий фінансовий простір. Отже, на сьогодні одним із найважливіших завдань для України є досягнення найбільш раціонального співвідношення між іноземним та вітчизняним капіталом, адже від потужності банківської системи значною мірою залежить стабільність всієї економіки.

Література: 1. Банківська система не взяла на себе відповідальність за економічний розвиток країни. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://finance.rbc.ua/ukr/bankovskaya-sistema-ukrainy-imeet-dostatochnyyu-zapas-prochnosti--04092013161800> 2. Диба М. Вплив глобалізації на банківську систему України / М. Диба, Є. Осадчий / Вісник Національного банку України. – 2011. – № 11. – С. 19-23. 3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36081&cat_id=36006 4. Подчесова В. Іноземний капітал на банківському ринку України [Електронний ресурс] / В. Подчесова, Ю. Сидоренко // Соціально-економічні проблеми і держава – 2012. – № 2 (7). – С. 257-263.

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Сучасні умови розвитку ринкових відносин передбачають перед усім необхідність забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Адже надійність та платоспроможність конкретного страховика пов'язана з фінансовою стійкістю компанії. Саме фінансова стійкість виступає індикатором того, чи зможе страхова компанія в майбутньому виконати свої зобов'язання, а оцінка рівня фінансової стійкості є одним з найбільш важливих завдань при визначенні якості роботи страховика.

Теоретичні основи фінансової стійкості страховика та умов її забезпечення розглядали у своїх працях багато вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: Александрова М.М., Базилевич В.Д., Барановський О.І., Бойко А.О., Внукова Н.М., Заруба О.Д., Кириллова Н., Орланюк-Малицька Л.А., Осадець С.С., Рейтман Л.І., Кудрявцев А.А., Глущенко В.В., Жеребко А.Е., Кнейслер О.В., Шірінян Л.В., Шевчук О.О. та інші дослідники.

Не зважаючи на велике значення фінансової стійкості страхових компаній, в основному правовому акті в галузі страхування – Законі України «Про страхування» відсутнє будь-яке визначення сутності фінансової стійкості страховиків та умов її забезпечення, тоді як розділ III Закону України «Про страхування» присвячений забезпеченню платоспроможності, зокрема, в ст. 30 сформульовані основні умови забезпечення платоспроможності страхових компаній, а саме:

- 1) наявність сплаченого статутного фонду та гарантійного фонду страховика;
- 2) створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;
- 3) перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності [2].

Поняття фінансової стійкості достатньо складне та багатогранне. У вітчизняній літературі можна визначити декілька підходів до його розуміння, так, наприклад, Л.О. Орланюк-Малицька, В.В. Глущенко та А.Е. Жеребко пов'язують поняття фінансової стійкості з поняттям платоспроможності, О.О. Шевчук стверджує, що фінансова стійкість – це здатність страхової компанії зберігати нормальний стан фінансових потоків під впливом незначних збурень зовнішнього середовища, а на думку А.А. Кудрявцева фінансова

стійкість полягає у забезпеченні такої структури дохідності та ліквідності вкладень, яка мінімізує технічний ризик страхування [1].

На фінансову стійкість страхової компанії впливає ряд факторів, різних як за характером, так і за ступенем впливу. Так, до факторів, які впливають на фінансову стійкість страхової компанії як суб'єкта господарювання можна віднести: склад і структура витрат, стратегія компанії щодо витрат; інфляція, час, тривалість звітного періоду; маркетингова політика і менеджмент страхової компанії; кон'юнктура ринку [3].

Гарантією забезпечення фінансової стійкості страховика є:

1) достатній розмір статутного фонду, який гарантує виконання зобов'язань страхової компанії. Тому державою законодавчо регулюється розмір і структуру статутного фонду страхової компанії.

2) наявність гарантійного фонду;

3) страхові резерви, розраховані у встановленому порядку і гарантуючі страхові виплати;

4) оптимальна організація (з точки зору доходів і витрат) тарифної, інвестиційної, фінансової та перестрахової політики;

5) система перестраховування;

6) дотримання нормативного співвідношення між активами і зобов'язаннями;

7) дотримання нормативу платоспроможності.

Порушення хоча б однієї з цих умов призводить до погіршення або повної втрати фінансової стійкості страховою компанією. Для зміцнення рівня фінансового стану страхова компанія повинна врахувати якомога більше чинників впливу на її діяльність, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Отже, забезпечення фінансової стійкості страховими компаніями уможливорює повноцінне виконання інститутом страхування своєї багатопланової ролі у процесі суспільного відтворення та успішне залучення страховиками інвестицій на міжнародних ринках капіталу для розширення та модернізації власного бізнесу. Фінансова стійкість страхової компанії полягає у ефективному співвідношенні власного і позикового капіталу у структурі фінансових ресурсів страхової компанії, що здатне забезпечити необхідний рівень платоспроможності і ліквідності.

Література: 1. Сергієнко О.В. Місце страхового тарифу у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії [Електронний ресурс] / О.В. Сергієнко // Ефективна економіка. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=652>. 2. Ткаченко Н.В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104–121. 3. Ткаченко Н.В. Взаємозв'язок факторів і показників фінансової стійкості страховика [Електронний ресурс] / Н.В. Ткаченко // Фінанси України. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4858/1/47_2010.pdf.

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ

Ефективність діяльності страхової компанії визначається багатьма показниками, але насамперед фінансовою стійкістю. Тому пріоритетним стає не тільки облік грошових потоків компанії, але й комплексне дослідження її фінансово-економічного стану і фінансової стійкості. Одне з актуальних завдань сьогодні – розробити сучасні методологічні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній.

Аналіз і розробку питань розвитку страхування та окремих аспектів цієї наукової проблеми було здійснено такими українськими вченими, як В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, О.О. Гаманкова, А.С. Глущенко, О.Д. Заруба, В.А. Малько, С.В. Науменкова, С.С. Осадець, Т.А. Ротова. Але розробки цих авторів не дають можливості отримати повну картину щодо поведінки страхових компаній в умовах змінного ринкового середовища та їх фінансової стійкості. Також в Україні майже немає комплексних спеціальних досліджень, присвячених проблемам фінансової стійкості страхової компанії та методам її підвищення.

На сьогодні в Україні підвищуються вимоги до фінансової стійкості страхової компанії. Визначальними в умовах сучасної ринкової економіки для більшості страховиків України, як показав досвід функціонування національного страхового ринку, стали проблеми адаптації до ринкової кон'юнктури і змін конкурентного середовища та можливості забезпечення фінансової стійкості компаній. Точність визначення кількісних та якісних показників діяльності залежить саме від правильності визначення факторів фінансової стійкості та управління ними.

В науковій літературі існує неточність, розмитість у формулюванні терміну «фінансова стійкість». Фінансова стійкість, зазвичай, визначається абсолютними значеннями коефіцієнтів – показників фінансового стану суб'єктів підприємництва та їхнім порівнянням із загальноприйнятими нормами. Визначене таким чином становище не показує того, що може бути зі страховою компанією, якщо буде змінено значення фактора впливу на фінансовий стан [1].

Неточність, що має місце у визначенні поняття фінансової стійкості, може бути подолана, якщо ввести коректне визначення і відповідну методику двоетапної оцінки фінансової стійкості.

Виходячи з цих позицій, пропонується формулювання поняття фінансової стійкості страхової компанії як здатність не погіршувати значення своїх показників діяльності при зміні факторів впливу.

Основою фінансової стійкості страховиків за традиційною методикою є такі показники [3]:

- розмір статутного капіталу;
- наявність гарантійного фонду;
- розмір власних коштів;
- розмір створених страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат;
- співвідношення активів та зобов'язань;
- виконання нормативів по розміщенню страхових резервів;
- рентабельність страхових операцій;
- показники збитковості страхової суми.

На першому етапі аналізу фінансової стійкості пропонується прийняти розподіл на «задовільний» і «незадовільний» стан за значеннями показників у порівнянні з нормативними. Тобто фінансовий стан на першому етапі характеризуватиметься шляхом визначення показників діяльності. А найстійкіший фінансовий стан визначатиметься на другій стадії оцінки і має характеризуватися здатністю покращувати (або принаймні не погіршувати) значення показників діяльності при зміні факторів впливу на фінансовий стан страхової компанії.

Крім того, можливо додатково використовувати у процесі визначення фінансової стійкості страхових компаній такі показники, як: вірогідність браку коштів в страховому фонді; фінансовий та інвестиційний леверидж.

Отже, у сучасних умовах одним із суттєвих зовнішніх макроекономічних факторів впливу на фінансову стійкість страхової компанії є фінансова глобалізація світового ринку страхування. Страхова система України не може відокремитися від впливу процесів фінансової глобалізації та має адаптуватися до зовнішньоекономічної динаміки і тенденцій. Тому запропонована методика проведення оцінки фінансової стійкості страхових компаній у два етапи за розширеним списком показників дає змогу дійти єдиних принципів оцінки фінансової стійкості страховика і подолати неточність при визначенні фінансової стійкості страховиків.

Література: 1. Бойко А.О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії [Електронний ресурс] / А.О. Бойко // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Випуск 7 (25). – Ч. 4. – Луцьк, 2010. – С. 36–49. 2. Рапницкая Н.М. Факторы финансовой устойчивости страховых компаний в современных условиях / Н.М. Рапницкая // Вестник МГТУ. – Том 13. – № 1. – 2010. – С. 68–72. 3. Ткаченко Н.В. Умови та складові забезпечення фінансової стійкості страхових компаній / Н.В. Ткаченко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. Випуск 2 (7). – Харківський інститут банківської справи. – 2009. – С. 59–63.

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ

У результаті кредитної діяльності утворюється основна частка чистого прибутку, з якого формуються фонди банку. Водночас із структурою і якістю кредитного портфеля пов'язаний основний з ризиків, на який може наражатися банк у процесі операційної діяльності – кредитний ризик. Мінімізація кредитного ризику дає змогу не лише запобігти можливим втратам банку від кредитної діяльності, але й не допустити виникнення серйозних проблем із ліквідністю та платоспроможністю [3, с. 112].

Кредитний ризик – це ризик, зумовлений невиконанням позичальником своїх зобов'язань щодо кредитора. Цей ризик виникає кожного разу, з моменту, коли банківська установа, а в сучасних умовах й інша кредитна установа, надає (позичає) кошти, бере на себе зобов'язання про їх надання, інвестує відповідні кошти або іншим чином ризикує ними, залежно від реальних умов чи умовних угод, незалежно від того, де обліковується чи відображається операція – на балансі чи поза балансом. Рівень ризику, головним чином, залежить від особи позичальника, чи то юридичної, чи то фізичної, фінансового стану, загальної економічної ситуації, форми кредиту, його розміру, встановлених законом правових питань [2, с. 153].

Регулювання кредитних ризиків банків – це послідовний процес прийняття ефективних рішень щодо впливу на ризикотвірні чинники, який здійснюється на рівні центрального банку і на рівні комерційних банків з метою утримання прийняттого рівня кредитних ризиків для досягнення стратегічних завдань банківської діяльності [1, с. 187].

Процес управління кредитними ризиками охоплює такі етапи: 1) виявлення чинників кредитного ризику; 2) оцінка кредитного ризику; 3) вибір способів мінімізації кредитного ризику; 4) контроль за зміною рівня кредитного ризику [4, с. 45].

Розрізняють такі групи чинників кредитних ризиків: чинники зовнішнього щодо банків та контрагентів середовища (законодавчо-регулюючі, загальноекономічні, політичні, форс-мажорні); внутрішньобанківські чинники (стратегічні, організаційні, управлінські, інформаційні); чинники, притаманні діяльності позичальників (характеристики позичальника, характеристики кредитної угоди, забезпечення повернення кредиту, рівень обслуговування кредиту позичальником) [5].

Існують різні методи обчислення кредитного ризику. До них належать: метод фінансових коефіцієнтів; статистичні методи оцінки ступеня кредитного ризику (метод статистичних випробувань, або метод Монте-Карло, модель CART); експертні методи [4, с. 46].

Найпоширенішими в банківській практиці методами, спрямованими на зниження мінімізацію ризику, є:

– оцінювання кредитоспроможності позичальника. У практиці банків особливо поширений метод, що базується на бальній оцінці позичальника, яка передбачає визначення рейтингу клієнта. Критерії, за якими проводиться оцінювання отримувача позики, індивідуальні для кожної банківської установи, що ґрунтується на його практичному досвіді:

– зменшення обсягів кредитів, які надаються одному позичальникові;

– страхування кредитів передбачає повну передачу ризику неповернення кредиту організації, яка займається страхуванням. Усі витрати, пов'язані зі страхуванням, зазвичай, перекладаються на одержувачів позики;

– залучення достатнього забезпечення кредиту ліквідної застави практично гарантує банківській установі повернення наданої суми позики та одержання відсотків. При цьому, пріоритет при захисті від кредитного ризику повинен надаватися не залученню достатнього забезпечення, призначеного для покриття неповерненого кредиту та сплати відсотків, а детальному і ґрунтовному аналізу кредитоспроможності позичальника, спрямованого на недопущення збитків [2, с. 156].

Окрім цього, виділяють внутрішні та зовнішні способи захисту від кредитного ризику. До внутрішніх відносяться: види і режими здійснення кредитних операцій, формування резервів, лімітування, диверсифікація форм і термінів надання кредитів, вимога гарантій застави, моніторинг проведення кредитів. До зовнішніх належать: лімітування та створення резервів згідно із нормативними актами НБУ, гарантія, порука, застава, страхування, розподіл ризиків [4, с. 46].

Отже, з кредитними ризиками пов'язана прибутковість діяльності банків та якість їх кредитних портфелів, тому політика мінімізації цих ризиків має надзвичайно важливе значення. Варто враховувати вітчизняний досвід, а також зарубіжний. При цьому, важливо враховувати особливості розвитку економіки України.

Література: 1. Боронос В.Г. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України/ Боронос В.Г. , Влізько О.О. // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2010. – № 1. – С. 182 – 187. 2. Єлейко І.В. Особливості мінімізації кредитного ризику банківської установи / Єлейко І.В., Сідак О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.8. – С. 150 – 158. 3. Козиревська О.Ю. Шляхи мінімізації кредитних ризиків у сфері банківського бізнесу // Управління ризиком. – 2011. – № 9 (106). – С. 111 – 113. 4. Лапицька А.С. Особливості кредитного ризику та шляхи його мінімізації // Управління розвитком. – 2013. – № 10 (150). – С. 44 – 47. 5. Фаюра Н.Д., Яременко В.В. Сутність та фактори виникнення кредитних ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_61.pdf.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКІВ УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

В умовах ринкової економіки одним з основних джерел інвестиційних ресурсів держави є використання коштів страхових компаній. Це означає, що сфера страхування виступає не лише фактором стабілізації економіки, а й сприяє нарощуванню маси функціонуючого капіталу у виробничій системі [1]. Це зумовлює високу потребу в активізації інвестицій страхових компаній в Україні.

Необхідність розгляду сутності інвестиційної діяльності, особливостей формування інвестиційного потенціалу, державного регулювання та оптимізації процесу інвестування страхових компаній є актуальною темою і пов'язана з потребою дослідження цього напрямку їх діяльності, з точки зору як кінцевих результатів функціонування страховиків, так і національної економіки в цілому.

Інвестиційна діяльність суттєво впливає на фінансовий стан страхових компаній, а правильно обрана інвестиційна політика є основою майбутнього прибутку та високої платоспроможності страхової компанії. Це робить операції з інвестування необхідною умовою функціонування страхових компаній. У розвинутих країнах світу страхові компанії за обсягом інвестиційних вкладень перевищують загальноєвропейських інституціональних інвесторів – банки й інвестиційні фонди. Так, прибуток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20–30% від сукупного доходу, в країнах СНД – 3–10%, а в Україні 2–3% [2]. Це свідчить про те, що в Україні інвестиційна діяльність страхових компаній тільки починає розвиватися.

Страхова діяльність нероздільно пов'язана з інвестиційною, адже не можна реалізувати інвестиційну функцію страхування без попереднього накопичення страхових фондів. І навпаки, ефективне розміщення страхових резервів і власних коштів страхової компанії – це засіб досягнення фінансової стійкості. Отже, існує тісний взаємозв'язок між зазначеними видами діяльності.

Проводячи інвестиції, страхові компанії, як й інші інвестори, несуть інвестиційний ризик – ризик втрати капіталу та очікуваного доходу. Тому по-перше, слід мати на увазі безпеку інвестицій, а по-друге – одержання майбутнього прибутку. Це примушує страховиків до проведення обережної інвестиційної політики, забезпечуючи збереження і збільшення страхових резервів [1].

Зростання інвестиційних ринків України значною мірою може бути забезпечено за рахунок ефективного використання страхових ресурсів вітчизняних страхових компаній. Завдання страхових компаній полягає у виборі найбільш безпечних і в той же час прибуткових варіантів інвестування. Тому, що від ефективно проведеної інвестиційної політики залежить надійність вкладених інвестицій та величина отриманого доходу.

Інвестиційна діяльність, виступає одним з основних факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії і передбачає [3]: 1) можливість надання страхових послуг за рахунок формування достатніх обсягів страхових резервів; 2) вплив на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість, та на фактичне виконання зобов'язань страховиком, обумовлене строками страхових виплат; 3) визначення ринкової позиції страховика; 4) надання можливості власникам страхової компанії розвивати свій бізнес і самостійно управляти ним.

Найбільш дієвим у сучасних умовах виявляється інвестування страховою компанією страхових резервів у цінні папери корпоративних або пайових інвестиційних фондів. Адже щодо цього виду інституційних інвесторів усі питання створення та діяльності врегульовані законодавчо та випробувані на практиці. Якщо страхова компанія приймає рішення про інвестування своїх вільних коштів, то природно, що вона розраховує отримати максимальний прибуток, який, як доводить світовий досвід, можна отримати лише шляхом взаємодії з компаніями з управління активами.

Отже, інвестиційна діяльність вітчизняних страхових компаній є перспективним напрямком їх стратегічного розвитку, яка забезпечить отримання додаткових доходів та розширення сфери діяльності. Проте необхідною умовою ефективного розвитку інвестиційної діяльності страховиків в Україні є вдосконалення законодавчої бази та визначення місця та ролі інвестиційної діяльності в страхових компаніях. Для розширення можливостей проведення страхових операцій і підвищення ролі страховиків в інвестиційному процесі мають бути суттєво збільшені розміри власного капіталу страховиків. Тільки великі страхові організації можуть акумулювати у вигляді джерел інвестицій значні кошти і викликати довіру зі сторони потенційних клієнтів.

Література: 1. Василенко А. Інвестиційна діяльність страхових компаній: стратегія та пріоритети / Антонина Василенко, Віктор Тринчук // Страхова справа. – 2006. – № 3. 2. Поворозник В.О. Активізація інвестиційної діяльності страхових компаній в умовах економічної кризи / В.О. Поворозник // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 3 (12). – С. 165-171. 3. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні / М.С. Носенко, С.І. Півторак // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1 (127). – С. 222-227.

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКУ

Фінансова звітність розкриває узагальнену інформацію щодо фінансового стану банку, результатів його діяльності та руху грошових коштів. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан і діяльність банку для прийняття економічних рішень.

Для забезпечення можливості порівняння результатів діяльності українських та закордонних банків, а також для полегшення сприйняття інформації закордонними інвесторами і контрагентами, фінансові звіти українських банків повинні формуватись відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО та МСФЗ). Протягом останніх років методологічна робота НБУ у сфері бухгалтерського обліку була спрямована саме на перегляд нормативних документів щодо складання звітності у зв'язку із змінами МСФЗ. Необхідно зазначити, що всі форми фінансової звітності містять в собі управлінську інформацію. Проте саме примітки до фінансової звітності відображають інформацію, яка використовується як забезпечення фінансового менеджменту банку.

Примітки до фінансової звітності складаються на підставі даних синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку банку та є невід'ємною складовою фінансової звітності. Примітки до фінансової звітності – це сукупність показників і пояснень, що забезпечують деталізацію та обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

За принципом повноти висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні і потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на управлінські рішення. Таким чином, у примітках до фінансових звітів необхідно розкривати інформацію, Сучасні тенденції обліково-аналітичного забезпечення фінансових установ, що містить додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Для дослідження структури приміток до річної фінансової звітності банків, на нашу думку, їх доцільно розглядати у розрізі наступних умовних груп [1]:

- примітка 1 «Облікова політика банку» складається з 23 підпунктів, які розкривають облікову політику банку;
- примітка 2 «Економічне середовище, в умовах якого банк здійснює свою діяльність» надає опис основних макроекономічних

параметрів розвитку економіки України та визначає їх вплив на фінансовий стан та результати діяльності банку;

– примітка 3 «Перехід на нові та переглянуті стандарти та тлумачення, що забезпечують контекст, у якому слід читати стандарти» розкриває перелік та тлумачення міжнародних стандартів фінансової звітності, які застосовуються банком;

– примітки 4-27 деталізують зміст статей річного балансу;

– примітки 28-35 уточнюють зміст статей річного звіту про фінансові результати;

– примітки 36-46 розкривають додаткову інформацію, що не наведена у формах фінансової звітності, зокрема, характеризують фінансові ризики банку.

Найбільш комплексно результати управління відображає примітка «Окремі показники діяльності банку», яка включає розраховані та нормативні значення більшості економічних нормативів, визначених Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженою постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. Також у даній примітці досить детально розкриваються показники, що характеризують якість кредитного портфеля банку: обсяги кредитного портфеля та резервів у розрізі класифікованих кредитних операцій.

Крім того, в ній наводиться інформація щодо рентабельності активів банку, прибутковості акцій та власників істотної часті.

З точки зору повноти та рівня деталізації інформації щодо оцінки Сучасні тенденції обліково-аналітичного забезпечення фінансових установ ризиків банку найбільш важливим є зміст примітки 37 «Управління фінансовими ризиками», в якій банк описує цілі, політику та процеси управління основними фінансовими ризиками: кредитним, валютним, процентним, географічним та ліквідності. Банк також розкриває методи, що були використані для оцінки зазначених ризиків, а також результати проведеної оцінки.

У примітці 36 наводиться інформація за основними сегментами банківської діяльності, а саме: активи, зобов'язання, доходи, витрати та прибуток за кожним звітним сегментом. Таким чином, розкриття управлінської інформації у складі фінансової звітності банків сприяє задоволенню потреб користувачів банківської звітності, раціональній організації бухгалтерського обліку в банку, забезпеченню достовірності та релевантності звітної інформації з точки зору використання її в управлінні [2].

Література: 1. Нестеренко Ж.К. Фінансова звітність банків: порядок складання та необхідність узгодження з МСФЗ / Нестеренко Ж.К., Сівець Н.С. // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2010. – № 35, с. 232-245. 2. Нестеренко Ж.К. Вплив управлінського обліку на підвищення якості аналізу банківської діяльності / Нестеренко Ж.К., Сівець Н.С. // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2010. – № 37, с.75-83.

*Гапоненко П.П., магістр
Науковий керівник – Терещенко Т.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РИНОК СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ І ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Сучасний національний страховий ринок перебуває на стадії розбудови, однак уже сьогодні з'являються ознаки того, що страхування в змозі забезпечити не тільки безпеку, стабільність, соціальні гарантії в суспільстві через механізм страхового захисту, але й в перспективі може стати серйозним механізмом перерозподілу інвестиційних ресурсів і вирішення досить проблемного питання щодо зайнятості населення.

Вагомий внесок у формування та розвиток теоретико-методологічних засад страхової діяльності зробили такі українські та зарубіжні вчені як В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, О.О. Гаманкова, Т.О. Гарматій, С.В. Єфимова, О.Д. Заруба, С.С. Осадець, Т.А. Ротова, А.С. Руденко, Т.А. Федорова, С.І. Юрій, В.М. Фурман, В.В. Шахов, А.Я. Шихов та ін.

Незважаючи на те, що над цією проблематикою працювало багато науковців, існує ряд нерозкритих питань, які конче необхідно вирішити, спираючись на досвід розвинених країн. До таких питань, перш за все, належить недостатнє висвітлення в економічній літературі проблем ринку страхування в контексті дотримання вимог сталого розвитку. Ідеться про відносини, що виникають на страховому ринку, теоретичні й практичні проблеми функціонування інструментів страхового ринку в Україні та перспективи використання європейського досвіду.

Достатньо важливим є формулювання самої сутті поняття, а також аналіз сучасного стану страхового ринку, як особливої частини ринку фінансових послуг.

Проте сьогодні серед вітчизняних науковців немає єдиного підходу щодо сутності, структури та місця страхового ринку як у фінансовій системі країни в цілому, так й у структурі фінансового ринку зокрема.

Так, Д.А. Навроцький вважає: «страховий ринок є складовою фінансового ринку, що являє собою особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність усіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах

її надання» [1]. Приблизно в такому ж ракурсі визначає страховий ринок В.В. Шахов.

На думку С.С. Осадця, «страховий ринок – це сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт купівлі-продажу. На наш погляд, неправильно зараховувати до страхового ринку всі форми надання страхового захисту, бо не для всіх із них притаманна купівля-продаж. Так, відносини купівлі-продажу не виникають під час відшкодування збитків із централізованих фондів або із фондів самострахування» [2].

В Україні створено сприятливе для розвитку ринку страхових послуг конкурентне середовище. Механізм конкуренції серед страховиків справно виконує дуже важливу селективну функцію. Щорічно в Україні страховий ринок залишають декілька неконкурентноспроможних страховиків і одночасно включаються до Державного реєстру декілька нових страхових компаній.

За інформацією президента ЛСОУ Н. Гудими, на страховому ринку України присутні тільки 112 страховиків з іноземним капіталом з 411 зареєстрованих компаній [3]. В Україні з 2010 року спостерігається тенденція до зниження страхових премій на душу населення в середньому на 58,87 грн. – до 447,23 грн. у 2013 році, в той же час страхові премії на душу населення в Північній Америці складають 32,026 тис. грн. (\$ 3724), в Європі – 24,854 тис. грн. (\$ 2890), в Азії – 2,425 тис. грн (\$ 282).

За даними Нацкомфінпослуг спостерігається спад рівня страхових премій на 5% щорічно. Прогноз підтверджує, що в 2014 році передбачається подальше зниження рівня премій. Рівень страхових виплат в 2013 році у порівнянні з 2010 роком зменшився на 10%. На думку експертів, в 2014 році рівень виплат впаде ще на 3% [3].

Отже, роль страхового бізнесу в сучасних умовах господарювання досить вагома, а розвиток страхового сектора економіки – важливий етап переходу до розвинених ринкових відносин, що дасть можливість забезпечити соціальні гарантії громадянам країни; розвитку нових, більш ризикованих (інноваційних) галузей економіки; більшого припливу іноземного капіталу та інше. Тому подальший розвиток страхового сектора має набути пріоритетного значення в економічній та соціальній політиці держави.

Література: 1. Навроцький Д.А. Формування страхового ринку України: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.е.н. Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Д.А. Навроцький; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. – К., 2005. – 18 с. 2. Страхування: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002.– 599 с. 3. Ліга страхових організацій України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.uainsur.com>.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Кредитний ризик – це імовірність часткової або повної втрати банком суми кредиту та процентів за користування кредитом або отримання доходу на вкладений капітал унаслідок впливу факторів зовнішнього та внутрішнього походження [3, с. 205].

Механізм управління кредитним ризиком включає наступні етапи: розробку кредитної політики; управління кредитним портфелем; управління процедурою кредитування. При цьому останній етап включає створення кредиту, його схвалення, управління кредитом та закриття кредиту [1, с. 248].

Нажаль, закриття кредиту не завжди означає повну його виплату комерційному банку, адже завжди існує ймовірність простроченої заборгованості за кредитом у зв'язку з впливом різних факторів (макроекономічних: економічна та фінансова криза, інфляція, політичний ризик; факторів, пов'язаних із позичальником; факторів, пов'язаних із банком тощо).

Рис.1 Динаміка частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів (побудовано за матеріалами [4])

З динаміки частки простроченої заборгованості видно, що рівень простроченої заборгованості на початку 2014 р. майже у 6 разів більший, ніж на початку 2008 р. (рис. 1), що доводить необхідність вдосконалення управління кредитними ризиками комерційних банків.

Існують різні методи зниження кредитного ризику. Серед них виділяють такі:

- 1) оцінка кредитоспроможності клієнта (наприклад, бальна оцінка позичальника);
- 2) зменшення розмірів кредитів, що надаються одному позичальнику;
- 3) страхування кредитів;
- 4) залучення достатнього забезпечення;
- 5) надання дисконтних позичок [1, с. 248].

Використання даних методів дозволить комерційному банку мінімізувати кредитні ризики, а отже – зменшити ймовірність отримання збитків від кредитних операцій.

Для ефективного управління кредитними ризиками рекомендують:

- використовувати принципи зважених ризиків та поділу ризиків;
- систематичний аналіз фінансового стану клієнтів банку;
- детальний аналіз платоспроможності і кредитоспроможності банку;
- рефінансування кредитів;
- здійснення політики диверсифікації (широкий перерозподіл кредитів у дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів, при збереженні загального обсягу операцій банку);
- страхування кредитів і депозитів;
- застосування застави; застосування реальних персональних і «уявних» гарантій;
- хеджування валютних операцій [2, с. 179].

Отже, кредитна політика для комерційного банку є базою для здійснення кредитної діяльності. Вона має гармоніювати із загальною концепцією розвитку банку, що дає можливість якомога ефективніше здійснювати кредитну діяльність на фінансовому ринку. В умовах, коли частка простроченої заборгованості за кредитами залишається доволі високою, комерційні банки мають приділяти значну увагу саме управлінню кредитними ризиками. Це сприятиме мінімізації втрат від здійснення кредитних операцій та дозволить банківським установам у повній мірі реалізувати себе на фінансовому ринку.

Література: 1. Квасницька, Р.С. Управління кредитними ризиками в банківській системі / Р.С. Квасницька, Н.В. Кунда // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – Т. 2. – № 6. – С. 245-249. 2. Керімі А.В. Визначення процедури антикризового управління спрямованого на зниження ризику кредитних операцій / Керімі А.В., Смолівик Р.Ф. // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 55. – С. 176-179. 3. Косова Т.Д. Система управління кредитними ризиками банку / Т.Д. Косова, Є.М. Поздняков // Торгівля і ринок України. – 2013. – № 35. – С. 201-211. 4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.

*Гончарова В.В., Божко М.Л., Тищенко Ю.А., студенти
Науковий керівник - Заволока Л.О., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РИЗИКИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Страхування, як наука, має досить велику історію свого становлення. Так, перші його форми можна було зустріти ще 3 тис. років до нашої ери. В Україні страхування має досить великий потенціал росту та, навіть не дивлячись на фінансову кризу, розвивається досить великими темпами.

Страхові компанії діють у середовищі, де одним із найважливіших елементів є ризик. Роль страхування з кожним роком все більше зростає та посилюється увага до мінімізації ризиків самого страховика, що надає змогу передбачити наслідки цих ризиків та фінансові витрати, викликані ними. [1]

Для більш досконалої роботи страховим компаніям необхідно класифікувати ризики і вміти ними управляти. (табл. 1).

Таблиця 1

Основні причини та види ризиків у страховій діяльності

Причини виникнення ризиків	Ризики страховика
Зовнішні причини	
Дії страхувальників, що порушують закон	Підвищення страхових виплат та збитковість роботи
Конкурентна боротьба	Не конкурентоспроможність страховика
Надійність перестраховиків	Невиконання зобов'язань, пов'язаних з перестрахованням
Зміни у законодавстві, пов'язані із оподаткуванням страхової діяльності	Податковий ризик
Внутрішні причини	
Помилки в розрахунках	Неадекватні страхові платежі
Помилки працівників	Підвищення страхових виплат та збитковість роботи
Неспроможність виконувати договірні зобов'язання через недостатність страхових резервів	Неплатоспроможність, банкрутство

Страхова компанія схильна до фінансових ризиків, які поділяються на операційні, інвестиційні та ризики фінансування. Операційні ризики виникають через недостатню кваліфікацію робітників, через недотримання вимог договору чи законодавства, через помилки та недосконалість систем в організації, а також через зовнішні події (природні катаклізми, шахрайство тощо). Інвестиційні

ризика виникають через фінансові збитки у невизначеній ситуації інвестиційної діяльності (втрата прибутку, витрати капіталу тощо). Фінансові ризики пов'язані з кредитними, інфляційними, депозитними; ризиками, пов'язаними з платоспроможністю, прибутковістю, ризиками банкрутства тощо. [2]

Рівень довіри до страхової компанії з боку споживачів збільшує її рівень страхових виплат. Так, медичне страхування та страхування наземного транспорту мають найбільш високий рівень чистих страхових виплат, а страхування від стихійних лих та пожеж – найменший, що й викликає відповідний попит на окремі види страхування. [3]

Найбільш поширеним у страхових компаніях є ризик, що викликаний діями або помилками персоналу. Але не менш вагоме значення має ризик ліквідності, при якому дебіторська заборгованість компанії зростає, а грошовий потік значно зменшується, що також впливає на своєчасність виплат та може призвести до втрати значної кількості споживачів, а іноді і самого бізнесу. Також визначальним є правильний вибір стратегічних рішень компаній та вірне тлумачення перспективних напрямків її діяльності. [1]

Для уникнення страхового ризику компанії нерідко відмовляються від досить ризикових фінансових операцій, використання тимчасово вільних коштів у короткострокових вкладеннях та від використання позикових коштів у надмірних обсягах.

Велике значення має лімітування фінансових ризиків, що виходять на рамки критичного. При лімітуванні встановлюються відповідні внутрішні нормативи в процесі здійснення різної фінансової діяльності.

Досить поширеним є самострахування, при якому підприємством резервується частина фінансових ресурсів, які дають змогу боротися з наслідками негативних та непередбачуваних дій. [2]

Ризики страхових компаній не є постійними та змінюються в залежності від багатьох факторів, які потребують постійного нагляду та аналізу.

Література: 1. Дикун Л.В. Ризики страхових компаній: суть та причини виникнення [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/3_98207.doc.htm 2. Рудь І.В. Управління фінансовими ризиками страхових компаній [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/3_97_411.doc.htm 3. Турко В.В. Дослідження рівня страхових виплат та ризику їх зміни на страховому ринку України [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>

*Городинська Л.Г., магістр
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н, професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО ПРОЦЕСУ В БАНКУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Дослідження ефективності банківського кредитування ринкової економіки, особливо в періоди економічних криз, є безумовно актуальною темою для дослідження. В умовах ринку банки неминуче виступають основними, ключовими елементами економічного регулювання. У цьому плані особливу роль відіграють кредити, перетворюючись, у єдине джерело, що постачає суб'єктам господарювання додаткові фінансові ресурси[6].

Дослідження банківського кредитування проведено на основі ПАТ КБ «ПриватБанк» – найбільшого українського комерційного банку, який орієнтований на комплексне обслуговування корпоративних клієнтів усіх форм власності і фізичних осіб.

ПАТ КБ «ПриватБанк» ставить за мету забезпечити високу якість власного кредитного портфеля. Кредитний портфель – це сукупність кредитів, наданих банком на певну дату; він характеризує величину капіталу, вкладеного банком у кредитні операції. Кредитний портфель включає агреговану балансову вартість усіх кредитів, у тому числі прострочених, пролонгованих і сумнівних щодо повернення .

Кредитування, зокрема малого й середнього бізнесу, є для ПАТ КБ «ПриватБанк» одним з найпріоритетніших напрямків діяльності. В банку створені й відпрацьовані кредитні технології, що дозволяють мінімізувати витрати на обслуговування кредитів цьому сектору економіки, що найближчим часом сприятиме збільшенню обсягів кредитів, які банк надає малим і середнім підприємствам. Банк вживає активних заходів для надання клієнтам послуг з кредитування на придбання нерухомості, автомобілів, товарів широкого вжитку в кредит в рамках Програми "Розстрочка".

За офіційними даними ПАТ КБ «ПриватБанку» у кредитному портфелі провідне місце займає кредитування юридичних осіб, хоча його обсяги і зменшуються 41,3% у 2012 році до 39,4% у 2013 році, частка кредитів фізичним особам знизилася всього на 0,6% і складала 37,2% [7]. Банк нарощує кредитний портфель більшими темпами, ніж власний капітал (141,7% проти 140,5%), що відображає розрахований коефіцієнт ризикованості кредитної політики, який зростає в динаміці: 7,04 до 7,14. Загалом ж притаманна агресивна політика свідчить про те, що банк понижує відсоткові ставки по кредитах з метою збереження конкурентоспроможності на ринку банківських послуг. Структура кредитного портфеля по групам ризику щороку

погіршується. Частка стандартних кредитів в кредитному портфелі банку станом на 01.01.2014 р. зменшилася на 2,8% в порівнянні з початком року і складає 29,0%. Також знизилася частка кредитів під контролем на 7,3% і на 01.01.2014 складає 42,6%. В той же час збільшилась питома вага субстандартних кредитів (на 2,2%), сумнівних (на 2,1%) і безнадійних (на 5,8%) [7].

Враховуючи тенденції, що склалися на грошово-кредитному ринку України, пропонуємо напрями вдосконалення процесу кредитування для сучасних банків, зокрема ПАТ КБ «ПриватБанк»:

- запровадження нових видів банківських продуктів для юридичних осіб, таких як револьверне та контокорентне кредитування;

- запровадження нових видів банківських продуктів для фізичних осіб з орієнтацією на найменш захищені верстви населення;

- стимулювання потенційних клієнтів для отримання кредиту саме в банку шляхом впровадження диференціації рівня процентних ставок відповідно до результатів аналітичної роботи стосовно кожного індивідуального позичальника та відповідно до умов позичкової операції, визначених у процесі структурування кредиту;

- розширення складу фінансових коефіцієнтів, які використовуються банком для аналізу кредитоспроможності позичальника;

- індивідуальний підхід при зборі проблемної заборгованості;

- розроблення мінімального переліку необхідних документів для оформлення кредиту та скорочення часу отримання кредиту.

Отже, перераховані заходи можуть позитивно вплинути на діяльність банків, а також на ПАТ КБ «ПриватБанк» та дозволять гідно конкурувати на ринку банківських послуг в складних економічних умовах, що позитивно вплине і на банківський сектор, і на стан економіки в цілому[3].

Література: 1. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України [Електронний ресурс]. – 2. Постанова Правління НБУ № 481 від 27.12.2007. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Міщенко В. Реструктуризація кредитів в умовах кризи: світовий досвід і можливості застосування в Україні / В. Міщенко, В. Крилова, М. Ніконова // Вісник НБУ. – 2009. – № 5. – С. 12-17. 4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 5. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]. – Постанова Правління НБУ № 23 від 25.01.2012. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> 6. Сирота В.С. Реструктуризація позик як ефективний інструмент управління проблемними активами / В.С. Сирота // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 207-210. 7. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.privatbank.ua>.

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Сучасні умови ринку банківських послуг, а саме підвищення конкурентного середовища банківських, підвищенням невизначеності та ризиків властивих даному сегменту, крім того, інтернаціоналізація банківської сфери, зумовлюють посилення актуалізації проблеми аналізу діяльності банківських установ, задля своєчасного реагування на негативні зміни в їх діяльності.

Питанням оцінки фінансової стійкості комерційних банків присвячено наукові праці таких вітчизняних вчених, як: Т.В. Кучеренко, Н.Е. Аванесова, Н.С. Зіма, Л.С. Пипкіна та ін.

Фінансова стійкість банку – це головна умова його існування та активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів [1]. В Україні для оцінки фінансової стійкості комерційного банку застосовується система взаємопов'язаної множини показників та коефіцієнтів. Алгоритм розрахунку даних показників, що являють собою коефіцієнти, визначається прийнятою системою бухгалтерського обліку та формами фінансової звітності, що встановлюються Національним Банком України [2]. В якості основних коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку доцільно брати: коефіцієнт надійності; коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів; коефіцієнт захищеності власного капіталу; коефіцієнт мультиплікатора капіталу, що відображає ступінь покриття активів акціонерним капіталом [1].

Оцінку фінансової стійкості проведемо на прикладі комерційного банку Приватбанк, що є лідером з надання банківських послуг й розрахуємо ряд показників, які наведені в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Оцінка фінансової стійкості ПАТ КБ «Приватбанк»

Показники	Розрахунок показників на кінець періоду			Оптимальне значення
	2010	2011	2012	
$K_{над}$	15%	17%	13%	Не менше 5%
$K_{фв}$	6:46	6:05	7:42	У межах 1 : 20
$K_{уч.вл.к.у\ форм. а}$	12%	13%	11%	Не менше 10%
$K_{з,да}$	0,14	0,12	0,15	-
$K_{зах.вл.к.}$	-0,11	-0,05	-0,02	-
$K_{мк}$	9,99	9,38	12,46	12,0-15,0 разів

З наведених даних в таблиці, слід відмітити, що: коефіцієнт надійності протягом 2010 – 2012 р. має нестабільну динаміку й станом на 2012 р. становить 13 % тобто цей показник зменшився у порівнянні з попереднім роком приблизно на 4%, але при нормативному значенні коефіцієнта надійності, в не менше 5%, Приватбанк має високу забезпеченість власним капіталом, а, отже, високу надійність, тобто він є незалежним від зовнішніх джерел фінансування; зростання протягом 2010-2012 років коефіцієнта «фінансового важеля» з 6:46 до 7:42 є підтвердженням того, що маючи достатній рівень забезпечення власними коштами банк все одно збільшив кількість залучених коштів задля забезпечення ще більш стійкої позиції на даному сегменті ринку; коефіцієнт участі власного капіталу, навіть за його зниження протягом аналізованого періоду до 11% має значну роль у формуванні активів банку; коефіцієнт захищеності власного капіталу має тенденцію до збільшення, що є підтвердженням захищеності власного капіталу від інфляції вкладенням його у свої власні капіталізовані активи – основні засоби і нематеріальні активи; зниження коефіцієнта захищеності активів власним капіталом свідчить про те, що розмір власного капіталу зріс, але разом з тим значно зросли й недохідні активи й вони мають значне перевищення у порівнянні з власним капіталом; коефіцієнт мультиплікатора капіталу на кінець 2012 року зріс до 12,46, тобто збільшується зростання прибутковості акціонерного капіталу.

Отже, за даними оцінки фінансової стійкості ПАТ КБ «Приватбанк» можемо зазначити, що вона є досить значною, адже всі основні показники знаходяться в межах оптимальних значень, а також спостерігається тенденція до збільшення коефіцієнтів захищеності власним капіталом дохідних активів, тобто фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом, що є підтвердженням захищеності банку від ризикованих втрат та його надійності у подальшому майбутньому. Таким чином проблема фінансової стійкості банківських установ є досить значною, адже це є запорукою їх існування та діяльності на території України, й проведений аналіз на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк» можливо застосовувати до банківської системи загалом.

Література: 1. Аналіз банківської діяльності: підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А.М. Герасимовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/59/4186.html> 2. Кучеренко Т.В. Удосконалення фінансового стану комерційного банку / Т.В. Кучеренко // Перспективные вопросы мировой науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/1_98140.doc.htm 3. Фінансова звітність ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost/>

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ

Фінансові ринки сприяють розвитку економіки, задовольняють потреби суспільства широким спектром послуг. Головними суб'єктами фінансових ринків є фінансові посередники. Через діяльність фінансових посередників здійснюються економічні відносини між учасниками ринку. Завдяки їм є можливим здійснення акумуляції заощаджень індивідуальних інвесторів, знижується ризик неповернення позики. Фінансові посередники здійснюють більш ефективний розподіл накопиченого капіталу в проектне інвестування.

Д.В. Долбнева відзначає, що фінансові посередники – це спеціалізовані фінансово-кредитні установи, які здійснюють свою діяльність на комерційній основі відповідно до отриманої ліцензії шляхом залучення тимчасово вільних коштів домогосподарств, підприємств, держави з метою забезпечення суб'єктів господарювання необхідними фінансовими ресурсами, задоволення потреб і побажань як інвесторів, так і позичальників, а також надають їм різні фінансові послуги за визначену плату [1].

Класифікація поняття «фінансові посередники» передбачає їх групування за певними ознаками: депозиторські установи, ощадні установи контрактного типу, інвестиційні посередники (рис. 1).

Рис. 1. Структура фінансових посередників за характером проведення операцій [2].

Депозиторські установи (кредитні спілки, класичні комерційні банки і так далі) – мобілізують тимчасово вільні фінансові ресурси у фізичних та юридичних осіб, а потім їх розміщують у вигляді кредитів.

Інвестиційні посередники (різноманітні інвестиційні фонди, компанії з управління активами та інвестиційні банки) – функціонують з цінними паперами емітентів на ринку капіталів.

Ощадні установи контрактного типу (недержавні пенсійні фонди та страхові компанії) забезпечують різні види страхування. Формування довгострокових інвестиційних коштів у зазначених установах здійснюється з розрахунку того, що фізичним особам найближчим часом не потрібно буде здійснювати виплати. В Україні банки мають більші обсяги активів, ніж дані фінансові установи.

Незначні обсяги заощаджень суб'єктів господарювання і населення в Україні є перешкодою для розвитку фінансового посередництва. Для подолання цієї перешкоди потрібно досягти стабільно високого рівня середньодушового доходу. Щоб цього досягти потрібно вжити заходів щодо забезпечення прибутковості діяльності суб'єктів господарювання та підвищення життєвого рівня населення, зробивши акцент на вдосконалення державного законодавства щодо питань регулювання діяльності фінансових посередників.

Наряду із функціонуванням банківських установ, в умовах недосконалості вітчизняного фінансового ринку, індикаторами соціально-економічного розвитку держави виступають також небанківські фінансові інститути. Сучасна недорозвиненість фінансової інфраструктури обмежує процеси перетворення заощаджень у інвестиції, тим самим стримуючи економічне зростання. Тому слід наголосити на особливому значенні як кількісного зростання, так і підвищення ефективності функціонування фінансових посередників [3].

Отже, фінансові посередники є невід'ємною частиною економіки країни. Тому країна має створити умови для ефективного функціонування посередників, а саме: підвищити якість життя населення, ліквідувати недорозвиненість фінансової інфраструктури, здійснити розробку нормативно-правових актів, які покращать розвиток посередництва на фінансовому ринку.

Література: 1. Долбнева Д.В. Теоретико-практичні аспекти фінансового посередництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// archive.nbuv.gov.ua/ portal/soc_gum/ inek/ 2011_6/270.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_6/270.pdf). 2. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: монографія / І.О. Школьник. – Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, УАБС НБУ, 2008. – 348 с. 3. Молохова Я.О. Фінансові посередники як індикатори соціально-економічного розвитку України / Я.О. Молохова // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 2. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://archive.nbuv.gov.ua/ portal/ soc_gum/en_oif/2012_9_2/61.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2012_9_2/61.pdf).

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансову стратегію підприємства можна визначити як довготерміновий фінансовий план (програму) розвитку діяльності підприємства та розподілення фінансових ресурсів для досягнення певної мети [1, с. 157]. У процесі складання стратегії управління фінансовими ресурсами виділяють певну послідовність етапів. Проаналізувавши роботи науковців [4; 6; 2], авторами були визначені етапи у процесі формування стратегії управління фінансовими ресурсами підприємства, серед яких основними є:

- оцінка фінансового стану підприємства;
- планування і розробка стратегії;
- аналіз результатів розробки фінансової стратегії;
- реалізація фінансової стратегії.

Для оцінки фінансового стану підприємства доцільним є застосування методики з обмеженою кількістю показників, при побудові якої можна визначити два підходи: перший ґрунтується на припущенні, що при проведенні розрахунків слід абстрагуватись від галузевої специфіки, виду продукції, яку виробляє підприємство; другий варіант враховує особливості як галузі, так і окремого підприємства [4, с. 181].

Важливим є етап планування стратегії управління фінансовими ресурсами. Заслуговують на увагу підходи зарубіжних країн щодо його здійснення. Підхід, який використовується у Німеччині характеризується взаємодією усіх рівнів управління та орієнтацією на внутрішніх користувачів. Розподіл отриманого прибутку або фінансового результату підприємства вивчається з погляду внесків в нього праці і капіталу. Акціонери практично рівні в правах з персоналом, що робить підприємство стійкішим.

Управління фінансовими ресурсами у корпораціях США орієнтоване на зовнішніх користувачів. Щодо системи планування, вона характеризується високим рівнем гнучкості і здійснюється від низу до верху. Американські фірми використовують зазвичай два види планування: довгострокове стратегічне і річне фінансове планування [7, с. 42].

Процес управління фінансовими ресурсами японських корпорацій має середній рівень гнучкості і здійснюється виключно зверху – вниз. Процес планування орієнтований на внутрішніх користувачів і включає у більшості випадків чотири стадії: формулювання передумов, уточнення проблем, довгострокова

стратегія, середньострокові і короткострокові плани. Особливо слід підкреслити, що в Японії існує система загальнонаціонального прогнозування, іноді її називають індикативним плануванням.

Щодо України, Г. Блакита у своїй роботі наводить основні напрями формування стратегії управління фінансовими ресурсами підприємства шляхом сегментації напрямів цієї стратегії. В сучасній літературі з питань стратегічного і фінансового менеджменту розглядається щонайменше три підходи до проведення такого сегментування, які можна визначати як цільовий, ресурсний та об'єктний. За об'єктним підходом основу сегментування напрямів фінансової стратегії підприємств становить визначення системи сегментів I рівня. За кожним сегментом I рівня визначена відповідна система сегментів II та III рівнів [2, с. 49].

Таким чином, після проведення порівняльного аналізу напрямів формування стратегії управління фінансовими ресурсами на підприємствах зарубіжних країн з розвинутою економікою (Німеччина, США, Японія), потрібно зауважити, що підходи до процесу планування у цих країнах абсолютно різні, що пояснюється різною орієнтацією їх економік, соціально-історичним устроєм та розвитком. На сучасному етапі в Україні необхідно використовувати систему формування стратегії управління фінансовими ресурсами ґрунтуючись на поєднанні вітчизняної практики і досвіді зарубіжних країн, орієнтуючись на досягнення представників розвинутої ринкової економіки та враховуючи національні соціально-економічні особливості.

Література: 1. Аранчій В.І., Зоря О.П. Фінансова стратегія у системі управління підприємством / В.І. Аранчій, О.П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 156-159. 2. Блакита Г. Методологія вибору виду фінансової стратегії на підприємствах торгівлі / Г. Блакита // Вісник КНТЕУ: Підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 48-60. 3. Джерелейко С.Д. Управління фінансовими ресурсами промислових підприємств / С.Д. Джерелейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Sre/2010_1/156.pdf 4. Жилінська Л.О. Напрями формування стратегії управління фінансовим станом підприємства / Л.О. Жилінська // Держава та регіони: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 3(66). – С. 177-183. 5. Паршина О.А. Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємств / О.А. Паршина // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 188-193. 6. Редько Л. Розробка методик управління фінансовими ресурсами для забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / Л. Редько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20Iver/2009_2_1/article/18_168-178.pdf 7. Степура В.В. Світовий досвід фінансового планування / В.В. Степура // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 1(5). – С. 41-45.

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ КРЕДИТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В БАНКУ І ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасних умовах розвитку економіки кредит є одним із основних елементів, які забезпечують її розвиток. Саме від кредитної активності банків у довгостроковій перспективі залежить підвищення конкурентоспроможності й ефективності діяльності виробничого сектору економіки України.

Ефективна організація кредитної діяльності є важливою для банківської системи України, оскільки кредитні вкладення є найбільшою частиною активів банків і головним джерелом формування їх прибутку [1; 3].

Кредитування відіграє важливу роль для підприємств у процесі розширеного виробництва шляхом поповнення оборотних активів підприємства для забезпечення відтворення позаоборотних активів чи для задоволення інших господарських потреб, що в свою чергу призводить до прискорення оборотності капіталу та більш швидкого отримання прибутку підприємствами, а також доходів Державним бюджетом у вигляді податків.

На основі даних офіційного сайту Асоціації українських банків з якої видно, що у посткризовий період 2009 – 2010 рр. обсяг кредитування юридичних осіб знизився [4]. Таке зниження пояснюється наслідками світової фінансової кризи, коли підприємства зазнали труднощів з поверненням кредиту внаслідок зміни курсів валют та непередбаченого підвищення вартості кредиту, значна кількість підприємств збанкрутіла, що потягло за собою зниження попиту. Банки повільними темпами скорочують розміри кредитного портфеля, але разом з тим частка кредитів юридичним особам, хоча і повільними темпами, зростає.

Низькі темпи зростання пояснюються тим, що кредитування юридичних осіб залишається найприбутковішим банківським активом, але зростання масштабів банківського кредитування без належного врахування ризиків, які при цьому виникають, та можливостей ефективно управляти кредитним портфелем несе в собі загрозу для ефективного функціонування як комерційних банків, так і банківської системи України.

Основною проблемою, яка постає перед банком при кредитуванні підприємств є ризик. Ризик є невід'ємною складовою економічної діяльності. Недостатнє усвідомлення його нерідко призводить до сумних наслідків. Банківську справу неможливо уявити без ризику, тобто для функціонування комерційних банків ризик є притаманною складовою. Мінімізація кредитного ризику є основним завданням і проблемою для банку при здійсненні кредитування

Банки для зменшення кредитного ризику використовують не окремі методи зниження ризику, а комбінацію їх, застосовуючи як зовнішні, так і внутрішні способи.

Методи управління банківськими ризиками поділяється на такі групи: методи уникнення банківських ризиків; методи прийняття банківських ризиків.

Серед основних факторів, які стримують нарощення обсягів видачі кредитів підприємствам України, можна виділити такі:

- загальна несприятлива макроекономічна ситуація в Україні;
- високі ризики при кредитуванні через вірогідність неповернення;
- нестача довгострокового ресурсу;
- високі відсоткові ставки з причин жорсткої кредитно-грошової політики регулятора, зокрема, через високі девальваційні очікування, яка призводить до значних стрибків процентних ставок на кредитному ринку.

При формуванні кредитної політики банки враховують тенденції розвитку галузей і досить обережно підходять до кредитування реального сектору економіки. За даними Державного комітету статистики України, у 2012 р. багато галузей економіки продемонстрували скорочення виробництва, зокрема нафтопереробна галузь (падіння), будівництво (падіння), металургія (падіння). Водночас галузі, що займаються виробництвом харчової продукції і тютюнових виробів, продемонстрували (збільшення) [5].

У теперішній час найбільшим попитом серед підприємств різних галузей користуються короткострокові кредити строком 3, 6 та 12 місяців.

Короткострокове кредитування більш вигідне для підприємства тим, що:

- суми виплат за кредитами менші, навіть при більш високих відсотках за цими кредитами;
- прибуток підприємства від короткострокових кредитів підвищується тим, що вони повертаються тоді, коли віддача від них вже настала, і кредит погашається без збитку для основної діяльності, тоді як обов'язкові виплати за середньотерміновим і довгостроковим кредитуванням відволікають гроші з основної діяльності.

Таким чином, відмітимо, що кредитування юридичних осіб для банку залишається одним із основних джерел формування прибутку, а тому вирішення низки проблем, а саме високих процентних ставок, проблем з отриманням кредиту через невеликий досвід на ринку, неліквідність балансу тощо сприятимуть отриманню банками максимального прибутку, що з іншого боку дасть можливість підприємствам розширити виробництво.

Література: 1. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посібн. / В.Д. Лагутін. – К. : КНЕУ, 2008. – 540 с. 2. Савлук І.В. Гроші та кредит : підручник / В.С. Івасів, М.І. Савлук ; під ред. В.С. Івасів. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 744 с. 3. Филипенко О.М. Кредитування підприємств : навч. посібн. / О.М. Филипенко, В.А. Гросул. – Х. : ХДУХТ, 2011. – 174 с. 4. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>. 5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>. 6. Український фінансовий портал. – Режим доступу : <http://finance.ua>.

КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ БАНКУ

Кредитні операції банку належать до прибуткових і водночас ризикових видів діяльності банку. Розглядаючи кредитний ризик у контексті банківської діяльності, треба відзначити, що підвищений рівень ризикованості кредитних операцій є причиною не тільки погіршення ліквідності банку і зменшення прибутку, а й невиконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами, втрати коштів клієнтів, порушення системи організації безготівкових розрахунків, наслідком чого може бути втрата репутації, банкрутство. Виходячи з цього, однією з важливих проблем, з якими стикаються банки, є кредитний ризик. Банки повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів.

Питання управління кредитним ризиком банку детально висвітлено у працях В.В. Вітлінського, О.В. Пернарівського, Я.С. Наконечного, О. Заруцької, І. Канєєвої, І. Темерової, Г.І. Великоіваненка, А.М. Бандурки, О.В. Васюренка, О.М. Сидоренка. Однак дана проблема залишається актуальною та дискусійною і до сьогодні, а, отже, потребує подальших досліджень.

Успішна діяльність банку в цілому великою мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління банківськими ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління банківськими ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків.

На сьогодні виділяють різні методи зниження кредитного ризику. Найбільш поширеними серед них є:

- оцінка кредитоспроможності клієнта (наприклад, бальна оцінка позичальника, тобто визначення рейтингу клієнта на основі спеціально розроблених шкал);
- зменшення розмірів кредитів, що надаються одному позичальнику;
- страхування кредитів;
- залучення достатнього забезпечення;
- створення резервів на покриття ймовірних втрат;
- надання дисконтних кредитів [3, с. 248].

З метою вдосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку, можна вважати за необхідне

посилити вимоги щодо правомірності прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття рішень по видачі кредитів та оперативність прийняття заходів по їх погашенню, а саме:

- забезпечити юридично грамотне оформлення кредитних угод і угод по заставі з високим рейтингом отримувачів кредиту та розширенням і захистом в них прав банку, як заставодержателя і кредитора. Вимагати від отримувача кредиту представлення акту останньої аудиторської перевірки;

- проводити обов'язкове страхування переданих в заставу цінностей з передбаченням, що заставодержатель має право отримати страхову компенсацію, в підтвердження цього вимагати надання страхових полісів;

- вимагати від отримувачів кредиту підтвердження наявності і достатності переданого банку забезпечення, враховувати проведену переоцінку, його оперативного до оформлення чи зміцнення при необхідності, а також дострокового повернення кредиту або його частини при невиконанні кредитних умов і угод по забезпеченню;

- посилити взаємодію економічної, юридичної служби банківської безпеки для підвищення результативності роботи по поверненню боргів, в тому числі шляхом оперативної і ефективної реалізації забезпечення;

- з метою підвищення рівня ліквідності забезпечення і своєчасного повернення кредитів не допускати практики формального підходу до вказаних процедур, а також перевищення встановлених повноважень при вирішенні кредитних питань [1].

Таким чином, банківська діяльність в умовах ринкової економіки неминуче пов'язана з ризиком, який присутній при виконанні будь-яких операцій банку. Кредитний ризик є невід'ємною складовою банківської діяльності і займає домінуюче становище в системі банківських ризиків. Банк може відмовитись від кредитного ризику шляхом припинення кредитування, проте цим самим він відмовляється від отримання прибутку. А тому доцільним є пошук шляхів вдосконалення управління кредитним ризиком.

Література: 1. Антіпова Н.А. Вдосконалення ефективної кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки // Електронний ресурс. – Режим доступу : http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_8/stati/Antipova.pdf. 2. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / Олександр Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 1. – С. 108–124. 3. Квасницька Р.С., Кунда Н.В. Управління кредитними ризиками в банківській системі // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – Т. 2. – № 6. – С. 245 – 249. 4. Семенюк Л.П., Сварковська О.В. Проблеми формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-212/financial-cash-flow-and-credit-212/13405-212-039>

РОЛЬ МОТИВАЦІЙНИХ ФАКТОРІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що на сучасному етапі економічного розвитку країни підвищується зацікавленість у ефективності роботи фінансово-кредитних установ, зокрема банків. Особливої важливості набуває проблема заохочення працівників до виконання їх безпосередніх посадових обов'язків з максимальною продуктивністю.

Метою розгляду даної теми є дослідження системи мотивації персоналу в банківських установах та визначення необхідності її вдосконалення.

Дослідженням даної проблеми займалися такі науковці, як Кібанов А.Я., Віханський О.С., Веснін В.Р., Цвєтаєв В.М., Мескон М., а також відомі економісти-класики А. Сміт, Ф. Гілбрет, А. Маслоу, Ф. Герцберг, Р. Оуен, Мак Грегор, А. Врум.

На сьогодні мотивація персоналу є основним засобом забезпечення оптимального використання ресурсів, мобілізації наявного кадрового потенціалу. Ринкова трансформація банківської системи обумовила об'єктивні зміни у змісті праці, трудових відносинах, використанні трудового потенціалу [2]. Ефективність банківської діяльності стає переважно залежною від активізації людського фактора. У результаті цього процесу створюються нові цілі і засоби діяльності банку, нова стратегія і тактика, підвищується рівень знань і умінь персоналу банку, застосовуються нові технології у банківській діяльності, приходять нові кадри, і як результат – створення нових цінностей і норм професійно-психологічної культури колективу банку.

Сучасні банки мають розгалужену систему матеріального заохочення персоналу, яка часто стає для них непосильним тягарем, особливо це стосується малих та середніх банків. Проте система винагород, окрім прямих матеріальних стимулів, використовує й систему моральних заохочень, що також є важливими.

До матеріальних стимулів належить, перш за все, оплата праці, пільги, участь у прибутках. Нематеріальними методами заохочення працівників банку є підтримка сприятливого психологічного клімату в колективі; взаємодопомога, надійність у взаємовідносинах між співробітниками та між підрозділами; можливість кар'єрного зростання; професійний розвиток; визнання та влада.

У 2012 році науковцем М.В. Посмітною [3] в одному з відділень ПриватБанку було проведено опитування працівників щодо

значущості мотиваційних факторів у їх роботі. У анкетуванні взяли участь співробітники банку віком від 23 до 27 років з досвідом роботи у цьому банку максимум 5 років. Спираючись на результати проведеного статистичного дослідження, було визнано, що у структурі мотивації персоналу найбільша частка припадає на матеріальні стимули – заробітну плату – 72%. На забезпечення керівництвом банку можливостей особистого розвитку працівників та особливості організації психологічного клімату в організації припадає 8 і 7% відповідно. Решта факторів займають незначну роль у системі мотивації персоналу банку, а саме: визнання та влада – 5%, можливість креативних вирішень робочих ситуацій – 5%, відданість – 3%.

Результати опитування свідчать про те, що, незважаючи на той факт, що серед персоналу відділення банку переважають молоді та амбіційні співробітники, які прагнуть розвивати свій професійний потенціал, матеріальні фактори мотивації є більш вагомими. Завдяки вдосконаленню системи мотивації банк збільшить продуктивність праці співробітників, чим зміцнить свою конкурентну позицію. Також це дасть можливість збільшити задоволеність банківського персоналу своєю роботою, спонукатиме до перегляду власних індивідуальних цінностей, зменшить рівень плинності кадрів, спрямує діяльність працівників на досягнення місії банку [1].

Таким чином, розробка і запровадження ефективних мотиваційних моделей сприяє підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності і, в кінцевому результаті, прибутковості банківської установи. Також це дозволяє вийти установі на економічно новий рівень розвитку і відкриває можливості реалізувати свої можливості на світовому рівні.

Та найголовніше, використання ефективної мотиваційної моделі свідчить про уважне і дбайливе ставлення керівництва до власних працівників, а отже, і про піклування про їх матеріальне і соціальне становище. Імідж будь-якого підприємства, установи чи організації визначається насамперед належним відношенням до всіх членів трудового колективу, а успіх гарантовано, якщо є зацікавленість працівників у підвищенні продуктивності праці та в повній реалізації свого творчого потенціалу.

Література: 1. Дегтяренко, О.Г. Удосконалення системи мотивації персоналу у банківських установах // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Суми : СумДУ, 2012. – Т. 4. – С. 80-81. 2. Ізюмська І.О. Мотивація як фактор підвищення ефективності банківської діяльності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30232.doc.htm 3. Посмітна М.В. Проблеми трудової мотивації співробітників банку // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 2 (45). – С. 286 – 289.

*Добровольський Ю.Ю., магістр
Науковий керівник – Терещенко Т.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАХОДИ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Професійне управління капіталом є запорукою ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Останнім часом страхова діяльність вважається досить привабливою для інвестування, що зумовлює інтерес до питань управління капіталом страховика з метою визначення його вартості, структури, ціни залучення та порівняння з можливими альтернативними вкладаннями.

Управління капіталом є важливим для страхової компанії, оскільки забезпечує ефективне використання власного капіталу, розміщення акумульованих страхових резервів із урахуванням принципів безпечності, прибутковості й ліквідності, результатом якої є підвищення ринкової вартості страхової компанії.

Управління капіталом страховика має на увазі прийняття таких управлінських рішень, які б враховували їх наслідки як для активів, так і для пасивів. Управління капіталом страховика можна визначити як постійний процес формування, впровадження, моніторингу і коректування стратегій, що відносяться до активів і пасивів, який має на своїй меті досягти певних фінансових показників при заданому рівні ризику і допустимих обмеженнях. Управління капіталом страховика це інструмент, за допомогою якого можна обережно і зважено координувати управління активами з управлінням пасивами.

Головним завданням управління капіталом є досягнення максимального фінансового благополуччя власників страхової компанії максимізацією ринкової вартості, тобто, по суті формування його оптимальної структури з урахуванням гарантованого рівня доходності й ризику. Першочергового значення набуває ефективність корпоративного управління й інвестиційна привабливість страхової компанії [1].

Значна увага в управлінні капіталом страхової компанії приділяється руху грошових коштів страховика. Саме рухом грошових коштів супроводжується формування статутного капіталу, починається і закінчується виробничий цикл страхової компанії, створюються страхові та вільні резерви, здійснюється розміщення та інвестування тимчасово вільних коштів, відбуваються страхові виплати, формується та використовується фінансовий результат.

Підходи до управління капіталом визначають оцінку платоспроможності страхової компанії як одне із першочергових завдань. Сам по собі, розмір статутного капіталу як економічний норматив може застосовуватися лише на етапі реєстрації компанії, а

на наступних етапах її діяльності об'єктом контролю повинен бути власний капітал та його співвідношення з активами, страховими резервами та страховим портфелем.

Питання, якими показниками має вимірюватися достатність капіталу, є дискусійним і на нього поки що немає одностайної відповіді ні в Україні, ні в країнах ЄС.

Але в якості основних критеріїв оцінки достатності капіталу можна виділити: частку власного капіталу в активах страхової компанії; відношення страхових резервів до активів страховика; частку нестрахових зобов'язань в активах страховика; частку нерозподіленого прибутку у власному капіталі; розмір гарантійного фонду страховика відповідно до видів страхування, якими він займається.

Нині в країнах ЄС триває робота з упровадження в діяльність страховиків нової системи оцінки платоспроможності («Solvency 2»), у рамках якої управління капіталом страховиків здійснюватиметься на основі дослідження ризиків їх діяльності.

При управлінні капіталом менеджмент страхових компаній повинен урахувати різноманітні зовнішні загрози, які чинитимуть безпосередній вплив на фінанси компаній.

Для нейтралізації різноманітних ризиків, що супроводжують діяльність страховика, необхідно відкоригувати нормативну базу, а саме [2]:

1. Дозволити формувати статутний і гарантійний капітал не в номінальній, а в реальній іноземній валюті (при цьому можна застосовувати тактику валютного хеджування: статутний капітал сплачувати в євро, а гарантійний формувати в доларах або навпаки).

2. Формувати частку страхових резервів у вільно конвертованій валюті.

3. Формувати спеціальні резерви захисту від зовнішніх ризиків: резерв покриття витрат, пов'язаних з коливанням ділової активності, резерв покриття витрат, пов'язаних з інфляцією.

Менеджмент капіталу має здійснюватися з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду та впровадженням рекомендацій європейських страхових компаній, управління капіталом яких є ефективним та приносить максимальні фінансові вигоди. З урахуванням системних ризиків української економіки доречним є формування резервів і в складі капіталу українських страховиків.

Література: 1. Добош Н.М. Основні принципи формування та управління капіталу страхових організацій // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: «Менеджмент і підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2013. – № 767. – С. 132-140. 2. Супрун Н.В. Нові підходи до управління капіталом страхових компаній // Вісник Криворізького економічного інституту. – 2011. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2011-1/Супрун Н.В.pdf>.

ЕМІГРАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ З БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Характерними ознаками прояву фінансової глобалізації та міжнародної інтеграції є присутність частки іноземних інвесторів у капіталі банківської системи України. Ці процеси відбуваються головним чином шляхом придбання контрольних пакетів акцій українських банків та створення «дочірніх» представництв іноземних банків в Україні.

Аналізуючи банківську сферу України протягом 2006 – 2013 рр., слід зазначити, що вона зазнала істотних змін, про що свідчать дані таблиці 1. Це виразилося у пришвидшеному зростанні активів, капіталу, кредитів і депозитів у до кризовий період, а також спаді, викликаному порушенням фінансової сталості світової економічної системи [1]

Табл. 1

Основні показники діяльності банків у 2006-2013 рр.

Показник	Роки							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість зареєстрованих банків	186	193	198	198	197	194	198	176
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності	165	170	175	184	182	176	176	176
З них: з іноземним капіталом	23	35	47	53	51	55	53	53
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	9	13	17	17	18	20	22	22
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	19,5	26,7	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5

Позитивними факторами, що сприяли активізації збільшення іноземного капіталу у банківському секторі України у до кризовий період були структурні зрушення у вітчизняній економіці, активне зростання попиту на банківські послуги та розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств.

У докризовий період кількість банків з іноземним капіталом збільшилась більше ніж у 2 рази, що зумовлене відсутністю

законодавчих бар'єрів входження іноземного капіталу в національну банківську сферу та перспективам вітчизняного банківського ринку, у який повірили іноземні банкіри та інвестори.

Щодо географічної приналежності іноземних інвесторів, то слід зазначити, що найбільшу частину іноземного банківського капіталу контролювали австрійські та російські інвестори. (рис. 1) [1].

Яка ж тенденція стосовно іноземного капіталу в банківському секторі України спостерігається в останні роки? Все просто, Європейські банки тікають з України. 2012 року країну покинули німецький Commerzbank і австрійський ErsteBank.

Восени 2013-го приватні інвестфонди на чолі з HorizonCapital продали Платинум Банк. Італійська IntesaSanpaolo готується закрити операцію з продажу Правекс-Банку: куплений 2008-го з мультиплікатором 6,5, він дістанеться новим покупцям у найкращому разі за 1–1,2 капіталу.

Частка європейців в активах першої тридцятки українських банків за п'ять років знизилася з 40 до 16%. Покупців українським «дочкам» шукають італійська UniCreditGroup та австрійський RaiffeisenBank. У світовій практиці ще ніколи не було такого масового добровільного виходу іноземних інвесторів із фінансового сектора [2]

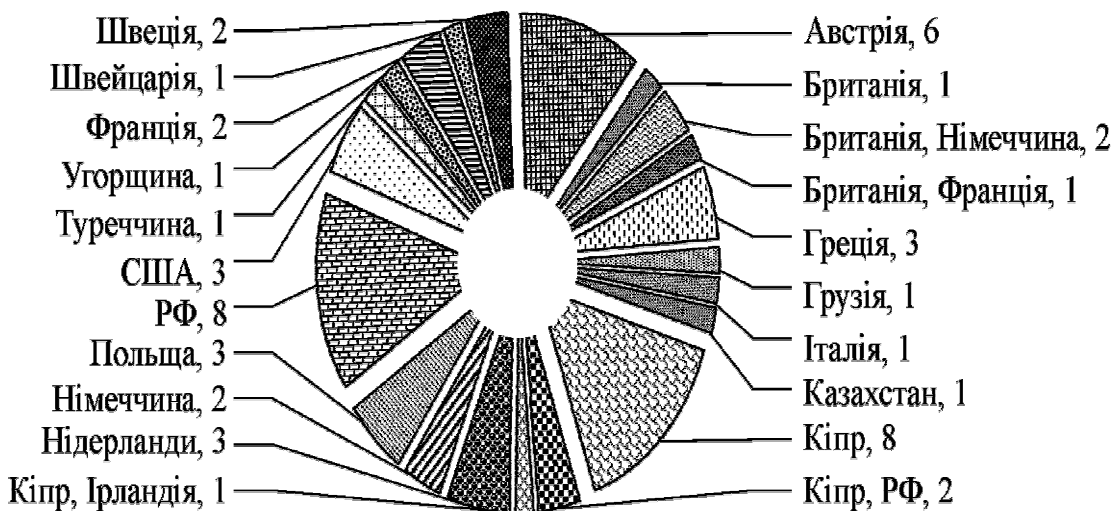

Рис. 2. Географічна приналежність іноземного банківського капіталу, що контролюється нерезидентами станом на 01.01.2013 р. у розрізі країн

На піку кризи 2008–2009 років європейські банки влили в Україну понад \$2 млрд., взявши на себе більшу частину збитків від неплатежів позичальників. Ці вливання – до капіталізація дочірніх банків – так і не окупилися і навіть не повернулися.

У період масового відтоку депозитів «дочки» іноземних банків вирішували проблеми з ліквідністю самостійно, користуючись

ресурсами материнських компаній. У той же час банки з українськими акціонерами масово вдавалися до рефінансування НБУ.

Вихід іноземних банків з України – це не тільки посилення вимог банківського нагляду в ЄС, а й відсутність перспектив розвитку в Україні.

Іноземні банки переоцінили український ринок, у докризовий період, внаслідок чого навіть фінансовим монстрам не під силу вибачати багатомільйонні кредити недобросовісним боржникам. Бажання фондувати свої дочірні банки в Україні в європейців більше немає[2].

Отже, присутність в Україні великих європейських банків врятувала вітчизняний фінансовий сектор від колапсу в 2008 – 2009 роках. Хто візьме на себе тягар проблемних кредитів, якщо економіка так і не вийде з рецесії? Українські інвестори інвестують у свої банки мізерні суми.

Надія лише на повернення довіри іноземного інвестора до вітчизняного банківського сектора. Але повертати довіру з тими політичним та економічними процесами, що відбуваються в Україні останнім часом ставатиме все важче.

Література: 1. Корнилюк Р.В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання : монографія / Р.В. Корнилюк, І.Б. Івасів, О.М. Диба. – К. : Вид-во КНЕУ, 2012. 2. Ваврищук В. Еміграція капіталу. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/ua/magazine/forbes/1362667-emigraciya-kapitalu>

*Єрмолаєв І.А., магістр
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ БАНКУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Аналіз грошових потоків виступає одним з найважливіших етапів управління грошовими потоками банку, результатом якого є визначення основних напрямків та методів забезпечення рівноваги грошових ресурсів, виявлення резервів підвищення ефективності діяльності банку.

На сьогодні банками надається різноманітний спектр фінансових послуг, які є джерелами грошових потоків. Звіт про рух грошових коштів банку носить статистичний характер, тому що фіксує дані про наявний рух грошових коштів на певну дату, а отже це не дає можливості прогнозувати рух у майбутньому.

З погляду на те, що термін «грошовий потік» є ключовою категорією в управлінні рухом грошових коштів, можна запропонувати розуміння даної категорії. Так, під грошовими потоками банку слід розуміти внутрішнє джерело стабільності банку,

що складається з сукупності надходжень і виплат грошових коштів та проявляється через збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових ресурсів, які обертаються протягом деякого періоду часу.

Слід зазначити, що грошовий потік може бути умовно поділений в залежності від об'єкта виникнення, а саме: грошовий потік як результат основної (операційної) діяльності банку, інвестиційної та фінансової діяльності банку. Тому банк повинен бути спроможним вчасно реагувати на проблеми, виявлені в залежності від виду діяльності та здійснювати стратегічне управління грошовими потоками на основі всебічного аналізу всіх факторів [1].

Отже, потреба у використанні грошових коштів формується під впливом різних факторів, які не завжди є керованими з боку банку. Грошові потоки, що пов'язані з використанням грошових коштів, за розмірами та ритмічністю, як правило, не співпадають з процесами формування грошових коштів, оскільки це обумовлюється впливом факторів різної сукупності. Розбалансування грошового обороту банку має суттєве, навіть катастрофічне значення для банку, створює загрозу виникнення ситуації банкрутства.

Ефективне управління грошовими потоками банку забезпечується реалізацією певних принципів, основними з яких є:

1. Інтегрованість із загальною системою управління банком;
2. Комплексний характер формування управлінських рішень;
3. Варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
4. Орієнтованість на стратегічні цілі розвитку банку [2].

Також процес управління грошовими потоками банку базується на таких принципах, як:

- інформативна достовірність;
- збалансованість (оптимізація грошових потоків у розрізі підпорядкованості грошових потоків стратегії та тактиці функціонування і розвитку банку);
- ефективність;
- ліквідність банку.

Головна роль в управлінні грошовими потоками відводиться забезпеченню їх збалансованості по видах, обсягах, тимчасових інтервалах і інших істотних характеристиках. Щоб успішно вирішити цю задачу, потрібно впровадити в банках системи планування, обліку, аналізу і контролю. Адже планування основної діяльності банку в цілому істотно підвищує ефективність управління грошовими потоками, що приводить до:

- скорочення поточних потреб банку в коштах на основі збільшення оборотності активних і пасивних операцій, а також вибору раціональної структури грошових потоків;
- ефективного використання тимчасово вільних грошових коштів (зокрема страхових залишків) шляхом здійснення фінансових інвестицій банку;
- забезпечення профіциту грошових коштів і необхідної ліквідності банківської установи у поточному періоді шляхом

синхронізації вхідного та вихідного грошового потоку в розрізі конкретного часового інтервалу [3].

Таким чином, управління грошовими потоками – найважливіший елемент фінансової політики банківської установи, що пронизує всю систему управління банком. Важливість і значення управління грошовими потоками у банку важко переоцінити, оскільки від його якості й ефективності залежить не тільки стійкість банківської установи у конкретний період часу, але і можливість до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Література: 1. Колодізев О.М. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері: навч. посіб./О.М. Колодізев, І.М. Чмутова, І.О. Губарева. – Х.: Інжек, 2004. – 405 с. 2. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. для ВНЗ. – Суми : Університетська книга, 2007. – 313 с. 3. Фінансовий і банківський менеджмент: досвід та проблеми / П.В. Єгоров (заг.ред.). – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 184 с.

Зайка А.О., студентка

Науковий керівник – Сербина О.Г., к.е.н.

Дніпропетровська державна фінансова академія

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ РОЗШИРЕННЯ

Післякризові економічні реалії роблять дедалі популярнішими фінансові продукти, альтернативні класичному заставному банківському кредитуванню. Одним із таких продуктів у міру зростання як роздрібного, так і зовнішньоторговельного товарообігу стає факторинг.

Факторинг – придбання банком або спеціалізованою факторинговою компанією права вимоги щодо виплат за фінансовими зобов'язаннями здебільшого у формі дебіторських рахунків за поставлені товари чи послуги. Тобто, головними завданнями здійснення факторингових операцій виступають: забезпечення постачальника своєчасною оплатою відвантажених товарів, управління платіжною дисципліною позичальника, підвищення ефективності розрахунків між клієнтами, ліквідація виникнення дебіторської заборгованості у позичальника [2].

Недоліками факторингу є вища вартість порівняно з кредитом, жорсткі умови банку щодо документів, які стосуються продажу товару, інколи – необхідність поручительства за клієнта. Ще одним недоліком факторингу на українському ринку фінансових послуг є великий відсоток, які банки закладають у свої тарифи за обслуговування. Так, за кордоном він становить приблизно 1,5-2%, тоді як в Україні – 50-60% від зазначеної суми. У зв'язку з цим,

суб'єкти господарювання надають перевагу кредитуванню, а не факторингу, не дивлячись на те, що оформлення кредиту займає більше часу, оскільки потребує значної кількості документів, а також необхідність застави.

На цей час на ринку факторингу лідирують чотири банки: ПАТ «Swed-bank» ПАТ «UniCreditBank», ПАТ «Укрсімбанк» (вони охоплюють 60% факторингового ринку), та ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» (12% факторингово ринку). Вагомими учасниками цього ринку є також факторингові компанії: «Банк Петрокоммерц-Україна», «Європейський», «Індекс-Банк», «VAB Банк», «Кредитором-банк», «СЕБ Банк», «ПриватБанк», «БІГ Енергія», факторингові компанії «Факторинг», «Арма Факторинг», «Перша факторингова компанія», інвестиційна компанія «Українська фінансова група»[1].

Загалом відстежити обсяги факторингу, що пропонують банківські установи, є практично неможливим, адже обсяги цієї діяльності не оприлюднюються, на відміну від факторингової операційної діяльності фінансових компаній. Станом на 01.07.2013 р. 179 компаній України мали право на надання факторингових послуг, що на 63 установи більше, ніж станом на 01.07.2012 р. Протягом I півріччя 2013 року фінансові компанії уклали 58 853 договорів факторингу загальним обсягом 2 429,4 млн. грн. Разом з тим, фінансові компанії виконали 50 902 договорів на суму 1886,2 млн. грн. Діючими на 01 липня 2013 року залишаються 13 075 договорів факторингу. Таким чином, через обмеження обсягів факторингу в банках значну роль факторів відіграють саме фінансові компанії [3].

Особливостями ринку факторингу та водночас проблемами його розвитку в Україні є:

- домінування банків, для яких факторинг займає лише частину портфеля серед інших послуг, у той час як для спеціалізованої факторингової компанії цей вид операцій є профільним;

- використання банком при оцінюванні потенційного клієнта факторингу схеми, ідентичної при кредитуванні. Але факторинг не є аналогом кредиту й спрямований на зростання продажів та рентабельності;

- здійснення банками факторингу лише як фінансування без додаткових послуг, що суперечить світовій практиці та сутності факторингу;

- якість послуг факторингу в Україні не контролюється, у законодавстві не закріплено вимоги щодо стандартів якості факторингових послуг фінансових установ.

Таким чином, можна зробити висновки, що в Україні передусім необхідно вдосконалити законодавчу базу, а саме в частині визначення операцій факторингу як об'єкта оподаткування ПДВ та створити певну систему пільг для юридичних осіб, які надають послуги факторингу, що дозволить зменшити вартість послуг факторингу і дозволить активно використовувати їх в процесі господарської діяльності суб'єктів господарювання. Також, на нашу думку, буде доцільно створити певну спеціальну асоціацію, яка буде

здійснювати нагляд за діяльністю фінансових компаній та банків, які надають послуги факторингу та в перспективі зможе долучитися до міжнародної факторингової групи.

Література: 1. Бучко І.Е. Розвиток факторингових послуг в банківському секторі України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/i-pdf/VKhmvv_2003_23_7.pdf 2. Комаєвцева Н.В. Факторинг в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://libfor.com/index.php?newsid=1944> 3. Офіційний сайт НБУ / Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Зімненко А.А., студентка
*Науковий керівник - Фоміних В.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ ЇХ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

У ринкових умовах господарювання кожне підприємство у своїй діяльності стикається з невизначеністю щодо розвитку подій та непередбачуваним впливом зовнішнього середовища. У більшості випадків недбале управління і невизначеність у майбутньому зумовлюють появу кризових явищ на підприємствах. Проблема полягає в тому, що керівники реагують на кризу з появою, здебільшого, коли банкрутство чи ліквідація є необхідною.

Зміни, пов'язані з ризиками, збитками та умовами прогресуючої світової кризи стали нормою сьогодення. Якщо підприємства не будуть прямувати до змін, які охоплюють весь сучасний світ, вони зазнають краху й збанкрутують. Тому основним завданням повинна стати розробка нових механізмів управління фінансовим станом підприємства.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства [2, с. 99].

Світова фінансово-економічна криза (II півріччя 2008 р.) негативно вплинула на стан економічної безпеки підприємств. В умовах посткризового зростання (2010-2011 рр.) зовнішнє середовище стосовно підприємств не стало набагато сприятливішим. Такий стан речей пояснюється впливом викликів посткризового зростання.

Понад третини вітчизняних підприємств демонструють негативний фінансовий результат: частка збиткових підприємств в економіці України коливається на рівні від 42,7% до 36,5%. Явище пояснюється не тільки кризою, а я тим, що окремі підприємства не мають мотивації до високорезультативної діяльності, зокрема, через незбалансовану податкову політику і високу степінь тінізації економіки України та окремих її секторів [1].

У межах цієї проблеми важливо сформулювати чітке уявлення про фінансову стратегію підприємства, яке охоплює «визначення довгострокової мети фінансової діяльності підприємства, вибір найбільш ефективних способів і шляхів їх досягнення». Успішне функціонування підприємства в умовах фінансової кризи можливе за рахунок формування і реалізації виваженої маркетингової, фінансової та інвестиційної політики. Фінансова стратегія поєднує в собі ці складові і за допомогою реалізації оперативних й поточних планів дає змогу досягнути запланованих цілей [3, с. 127].

Щодо підтримки економічної стійкості підприємства, система заходів для повинна передбачати:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього станів підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення;
- впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами [4, с. 136].

Отже, становлення ринкових відносин в Україні супроводжується активним розвитком підприємництва, створенням нових підприємств, діяльність яких спрямована на досягнення певних результатів. Однак їхньою особливістю була і залишається низька економічна стійкість. Особливо це проявляється сьогодні під час економічної кризи. Тому дослідження економічних процесів на рівні підприємства як основної ланки національної економіки має ключове значення. Саме на цьому рівні управління необхідно глибоко визначити всі можливості, які є у кожного підприємця для досягнення та підтримання стійкого й ефективного розвитку економіки.

Література: 1. Бабіна Н.О. Економічна безпека підприємства в умовах викликів посткризового розвитку. – 2013. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&g=2484> 2. Котляр М.ІІ. Аналіз фінансового стану підприємства / М.ІІ.Котляр // Фінанси України. – 2008. – С. 99-104 3. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 460 с. 4. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств // О.М. Рудницька, Я.Р. Біленська / НФН «Львівська політехніка». – 2009. – С. 132-138.

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ «ЗЕЛЕНА КАРТА» В УКРАЇНІ

Страховання цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів являється обов'язковим у більшості країн світу, оскільки забезпечує соціальний захист майнових інтересів постраждалих в результаті порожньо-транспортних пригод. Інтенсивний розвиток міжнародних торгівельно-економічних зв'язків, міжнародного туризму, міжнародного дорожнього руху в цілому призвело до інтегрування його в міжнародні страхові системи, які отримали свій розвиток на різних континентах – Африканському, Латиноамериканському, Європейському та Азіатському.

В наші часи, для того, щоб виїхати за кордон на власному авто необхідно придбати страховий сертифікат (поліс) «Зелена картка» – страховий сертифікат встановленої форми, що застосовується в країнах-учасницях системи «Зелена карта», які зазначені і не викреслені у такому сертифікаті [2].

Своє членство в Міжнародній системі автостраховання «Зелена картка» Україна активізувала у 1998 році, не зважаючи на те, що обов'язкове страхування авто цивільної відповідальності на її території регулювалося під законодавчим актом – Постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. «Про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів». Упродовж 18 років перебуваючи в статусі перехідного члена, з 1 січня 2005 року вона отримала статус повноправного члена цієї системи. Нині Бюро України підписало нові угоди з усіма її членами [1].

За Законом страхується відповідальність власника транспортного засобу:

- за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю фізичних осіб;
- за шкоду, заподіяну майну фізичних та юридичних осіб.

У випадку виїзду автотранспортного засобу, зареєстрованого в Україні, до країн-членів міжнародної системи автомобільного страхування власник цього автотранспортного засобу зобов'язаний мати чинний договір міжнародного страхування, посвідчений відповідним уніфікованим страховим сертифікатом «Зелена картка».

Страхова компанія забезпечує відшкодування шкоди, заподіяної потерпілим-третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, що сталася під час дії цього полісу і винуватцем якої був водій транспортного засобу, зазначеного цьому полісі. Відшкодування збитку постраждалій стороні у випадку дорожньо-транспортної пригоди закордоном здійснюється на умовах, визначених законодавством про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів країни відвідання, де стався страховий випадок [2].

Страхова компанія зобов'язана провести виплату страхового відшкодування в межах:

– до 50 000 гривень на одного потерпілого за шкоду, заподіяну майну;

– до 100 000 гривень на одного потерпілого за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю (без обмеження кількості потерпілих в ДТП)

У клієнтів практично всіх страхових компаній є можливість трохи заощадити при покупці поліса – можна оформити страховку з франшизою [3].

Виплати та компенсації за договорами міжнародного страхування «Зелена картка» за січень-лютий 2014 року збільшилися на 86% порівняно з аналогічним періодом минулого року. У за січень-лютому 2013 року склали 240.70 тис. євро, а в 2014 р. – 1 719.26 тис. євро. Такий стрімкий ріст об'єму виплат обумовлюється покращенням якості і суттєвим скороченням строків врегулювання, яке здійснюється безпосередньо МТСБУ в рамках ПАУЗК [4].

Отже, система «Зелена картка» є ефективною системою, але є і недолік – знижки при страхуванні в системі, тому її потрібно покращувати, а саме:

- Безготівковий розрахунок по полісах «Зеленої картки» та ЗК, видача поліса Страхувальнику тільки після введення його в ЦБД МТСБУ та отримання підтвердження цієї системи про надходження грошових коштів за полісом;

- Постійна оцінка з боку дирекції МТСБУ величини сформованих страхових резервів по «Зеленій картці» та ЗК та ін.

Література: 1. Бюро України як обов'язкове об'єднання страховиків, утворене 14.07.1994 року відповідно до вимог Декрету Кабінету Міністрів України «Про страхування» та Положення про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 1993 р. № 372) є юридичною особою, непідприємницькою організацією, функції якої визначенні статтею 13 Закону України «Про страхування» та Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». 2. Дейнека Є.О. Центр громадсько-правових ініціатив «Феміда». – 2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://femida.ua/suspilstvo/novina/full//zelena-karta-primkha-chi-neobkhidnist.html>.

3. Пліса В.Й. Державне регулювання страхової діяльності / В.Й Пліса // Страхування. – К., 2010. 4. Офіційні дані МТСБУ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mtsbu.kiev.ua/ua/presscenter/news/108962>

Зюзін В.О., студент

*Науковий керівник – Дудчик О.Ю., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В умовах сучасних ринкових відносин інноваційна діяльність стає актуальною передумовою розвитку не тільки окремого підприємства, а й регіону в цілому та країни загалом. Завдяки розвитку науки та впровадженню передових досягнень вчених у

реальний сектор економіки, продукція українських підприємств буде конкурентоздатною на світових ринках. Досвід провідних країн світу показує, що інноваційний розвиток є основою сталого економічного зростання та розвитку країни.

Проблеми інноваційної діяльності, інноваційної політики та стратегічного планування досліджували ряд зарубіжних та вітчизняних вчених: Р. Нельсон, С. Уінтер, О.І. Амоша, В.П. Антонюк, П.Т. Бубенко, Є.П. Кушнар'ов, О.С. Попович, В.П. Соловійов, О.Б. Снісаренко.

На сьогодні реалізація інноваційної політики України здійснюється досі фрагментарно і хаотично, в першу чергу у зв'язку з недоліками формування інноваційної інфраструктури. В результаті дії органів влади, місцевого бізнесу, характеризуються недостатнім рівнем уваги до залучення інтелектуального потенціалу з метою інноваційного розвитку як підприємств, так і окремих територій (регіонів).

У вітчизняній практиці є достатньо напрацювань, наприклад, при реалізації регіональної інноваційної політики, які б могли лягти в основу формування та реалізації дієвого механізму стимулювання інноваційної діяльності, спрямування інноваторів на більш активну реалізацію інноваційних пріоритетних напрямів. Однак, використання такої практики гальмується низкою факторів, серед яких є недостатнє фінансове забезпечення, відсутність державних замовлень, що в умовах економічної кризи унеможлиблює завершення існуючих та запровадження нових інноваційних проектів. Тому, в основу ефективного механізму стимулювання інноваційної діяльності як на підприємстві, так і в регіоні мають бути закладені нові принципи, які б дозволили зосередитися на пріоритетних напрямках для збереження коштів та людських ресурсів (у вигляді кваліфікованих кадрів, перспективних інноваторів та винахідників тощо) [1, с. 183].

Також слід зазначити, що за період 1991-2012 рр. чисельність науковців за відомостями Держкомстату України зменшилася майже в 3,5 рази. Це пов'язано з втратою престижу наукової праці, низьким рівнем заробітної плати наукових співробітників, недостатнім залученням обдарованої молоді до дослідницької роботи.

Основними причинами стримання інноваційного розвитку є [2, с. 119]:

- відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи;
- відсутність системності у здійснюваних державою заходів щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;
- державне управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, алгоритму її реалізації, послідовної та виваженої зовнішньої та внутрішньої економічної політики;
- не має дієвої системи пріоритетів розвитку науково-технологічної сфери.

Основними шляхами розв'язання та вирішення зазначених проблем може стати:

– вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України;

– необхідність системного і послідовного впровадження функціональних принципів державного управління інноваційною діяльністю;

– органічне включення всіх окремих елементів інноваційного розвитку в єдину активно і цілеспрямовано функціонуючу національну інноваційну систему, що можливо лише за умови дії потужних системоутворюючих факторів. Такими факторами могли б стати загальнодержавні пріоритети інноваційної політики за умови їх усвідомлення на всіх рівнях як основного засобу реалізації загальнонаціональної ідеї, досягнення єдиної і спільної для всіх мети.

Інноваційний розвиток для окремого регіону та для держави загалом необхідний саме тому, що наука повертає в державний бюджет у вигляді податків (виплачуючи їх не тільки з коштів, отриманих від держави, а з усіх джерел фінансування) навіть більше, ніж бюджет виділяє на розвиток науки. З огляду на територіальну, галузеву і структурну неоднорідність науково-технічного потенціалу України в різні періоди та у різних регіонах, потрібно використовувати різні моделі інноваційного розвитку.

Література: 1. Савченко О.В. Питання стимулювання розвитку інноваційної діяльності / О.В. Савченко // Сучасні підходи до управління підприємством: Збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2013 р. у двох томах: Т. 1. – К.: НТУУ «КПІ» ВП ВПК «Політехніка», 2013. – 266 с. 2. Тимченко М.В., Тимченко Д.І. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та її регіонах / М.В. Тимченко, Д.І. Тимченко // Комунальне господарство міст. Серія: Технічні науки та архітектури. – 2013. – № 108. – С. 116-120.

Зюзін В.О., студент

*Науковий керівник – Олійник Л.Ш., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з головних умов успішної діяльності підприємства є ефективне використання ним власних оборотних коштів. Раціональне використання оборотних коштів є одним з пріоритетних напрямків діяльності підприємств, в основі якого правильне керування оборотними коштами і запасами, розробка і впровадження заходів, що сприяють зниженню матеріалоємності продукції і прискоренню руху оборотних коштів. Саме тому питання ефективного управління оборотними коштами підприємства є актуальним.

Процес формування механізму управління оборотними коштами підприємства полягає у визначенні конкретних об'єктів управління та цілей зміни їхнього стану; виявленні чинників управління, які підлягають управлінському впливу; встановленні методів впливу на

чинники управління з метою формування інструментарію, способів і технологій досягнення поставлених цілей; виявлення сукупної потреби ресурсів управління.

За період 2007-2012 рр. характерною є позитивна динаміка росту вартості оборотних коштів на підприємствах України. Водночас в цей же період потрібно звернути увагу на збільшення частки дебіторської заборгованості у 2008-2009 рр., а також зменшення частки грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей, що, на наш погляд, є негативним чинником та призведе до погіршення показників абсолютної платоспроможності підприємств. Згідно з даними Державного комітету статистики [2], темп зростання оборотних активів підприємств України станом на 31 грудня 2012 р. зменшився до 2921135,8 млн. грн. у порівнянні з 2007 р. Таким чином, характерними є регресивні ознаки в діяльності підприємств, що свідчать про вкрай негативні тенденції в економіці України..

Для обґрунтування стратегії управління оборотними коштами підприємства потрібне здійснення всебічного аналізу сучасного стану та ефективності управління ними, що охоплює такі складники: аналіз змін в обсязі оборотних коштів та дотримання прогнозованих показників; аналіз джерел формування оборотних коштів; аналіз структури оборотних активів та відповідності її встановленим нормативам; кількісна оцінка чинників, що зумовили зміни в обсязі та структурі оборотних коштів; оцінка ефективності управління оборотними коштами підприємства. Основною метою цього аналізу є визначення тенденцій, які характерні для процесу функціонування оборотних коштів підприємства, а також виявлення резервів підвищення ефективності їх формування та використання [1, с. 92].

Для побудови ефективної системи управління оборотними коштами підприємства необхідно: забезпечити економію під час використання оборотних коштів, вибрати ефективний метод оцінювання грошових коштів і матеріально-виробничих запасів, виявити і використати можливості пришвидшення обіговості оборотних коштів, упорядкувати інформаційні потоки системи управління оборотними коштами підприємства, чітко розмежувати етапи процесу управління оборотними коштами підприємства [3, с. 221].

В сучасних умовах україн важливо правильно визначати потребу в оборотних коштах. Оборотні кошти підприємства повинні бути розподілені по всіх стадіях кругообігу у відповідній формі й у мінімальному, але достатньому обсязі. Наднормативні запаси відволікають з обігу грошові кошти, свідчать про недоліки матеріально-технічного забезпечення, неритмічності процесів виробництва і реалізації продукції. Усе це приводить до омертвіння ресурсів, їхньому неефективному використанню.

У контексті побудови економічного механізму управління формуванням оборотних коштів підприємства полягає у реалізації таких дій: планування їх обсягу; обґрунтування політики формування оборотних коштів; оптимізація складу власних та позичених джерел формування обігового капіталу в умовах обраної фінансової стратегії

підприємства; проведення ефективної кредитної та інвестиційної політики; побудова ефективного економічного механізму управління оборотними коштами підприємства в умовах їхнього дефіциту.

Таким чином, формування ефективної стратегії управління кругообігом оборотних коштів є першочерговим завданням підприємств у сучасних ринкових умовах і досягається різними шляхами. Здійснюючи фінансово-господарську діяльність підприємств важливим є формування системи управління оборотними коштами відповідно до стратегічних завдань управління підприємством, а також забезпечення підвищення швидкості обертання та прибутковості оборотних коштів, покращення рівня ліквідності та інфляційної захищеності, формування оборотних коштів з оптимальною вартістю для підприємства та їх розміщення з врахуванням рівня ризику.

Література: 1. Блонська В.І. Оборотні кошти підприємства: напрями їх ефективного формування та використання / В.І. Блонська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 89-94. 2. Державна служба статистики України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 3. Павленко О.І. Методичні підходи до оцінювання ефективності використання оборотних коштів / О.І. Павленко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 220-224.

*Істратова Т.О., студентка
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах господарювання жорстка та ефективна конкуренція витісняє тих суб'єктів господарювання, що неефективно та нераціонально використовують наявні в них ресурси та неправильно організують роботу підприємства загалом.

Постає необхідність об'єктивно та реально оцінювати фінансово-господарський стан підприємства тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності.

Існує безліч різноманітних тлумачень сутності фінансового стану підприємства та відсутність єдиної думки щодо визначення цього поняття. Наприклад, згідно з визначенням, що надає О.С. Філімоненков, фінансовий стан підприємства – це «рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [3, с. 275].

Тобто, фінансовий стан – це здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності.

Оцінку фінансово-господарського стану підприємства можна об'єктивно здійснити не через один, хай і найважливіший, показник, а тільки за допомогою системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства, відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Система показників оцінки фінансового стану має бути такою, щоб кожний міг зробити вибір виходячи із власних інтересів. Так, в окремих наукових працях коефіцієнт покриття розглядають як коефіцієнт ліквідності, поточної ліквідності [1, с. 16-17].

В цілому фінансові показники можна поділити на такі групи [2, с. 380]: 1) показники оцінки ліквідності; 2) показники оцінки фінансової стійкості (платоспроможності); 3) показники оцінки ділової активності (оборотності); 4) показники оцінки рентабельності; 5) показники оцінки положення на ринку цінних паперів; 6) показники оцінки майнового стану.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Також не піддається сумніву те, що підприємство не може існувати, не здійснюючи господарську діяльність.

В законодавстві України є декілька визначень господарської діяльності підприємства. Так, під господарською діяльністю в Господарському кодексі України розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Податковий кодекс України визначає господарську діяльність як діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами. Тобто, господарський стан підприємства можна визначити як результат будь-якої діяльності, в тому числі підприємницької, пов'язаної з виробництвом та обміном матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

Необхідність проведення аналізу господарської діяльності підприємства полягає в тому, що з її допомогою суб'єкти господарювання можуть визначити рівень ефективності використання фінансових і трудових ресурсів та основних виробничих фондів.

Тривалий час вітчизняні економісти проводять дослідження щодо пошуку показника, за допомогою якого можна найбільш об'єктивно визначити господарський стан підприємства. Пропонувалися різні формули, але кожна з них мала свої позитивні і негативні сторони. І оскільки жоден із пропонованих показників не може виступати в якості універсального, для оцінки господарського стану підприємства треба використовувати систему показників:

1) показники ефективності використання основних фондів; 2) показники ефективності використання матеріальних ресурсів; 3) показники ефективності використання праці.

Необхідність продовження досліджень в даному напрямі зумовлена сучасними умовами господарювання і наданням поширення застосування фінансово-господарського аналізу на вітчизняних підприємствах з урахуванням особливостей їх діяльності, розміру та організаційної форми, зацікавленні сю підприємців в проведенні такого аналізу.

Література: 1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М.Ю. Аверіна // Електронний журнал «Scientific World». – 2012. – № 12. – С. 15-26. 2. Кремень В.М., Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність / В.М. Кремень, А.О. Пітінова // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. – № 4. – С. 379-389. 3. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: МАУП, 2008. – 328 с.: іл. – Бібліогр.: с. 318-321.

*Капацян Е.П., Титаренко О.С., студенти
Науковий керівник – Горященко Ю.Г., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Для забезпечення стабільного і надійного функціонування банків в Україні важливу роль відіграє формування науково обґрунтованої банківської політики, основним елементом якої є депозитна політика. Це пов'язано з тим, що значна частина банківських ресурсів створюється саме в процесі проведення депозитних операцій, від ефективності і правильності організації яких залежить стійкість функціонування банківської установи.

Питанням ефективної діяльності банків, зокрема проблемам залучення ресурсів та вдосконалення депозитної політики присвячена ціла низка досліджень та публікацій. А саме, це праці таких фахівців як: О.М. Бартош, Н.В. Глебова, А.А. Пилипенко, В. Лагутін та ін. Проте в сучасних умовах розвитку банківської системи існує потреба в подальшому дослідженні даної проблематики.

Метою роботи є розгляд методів підвищення ефективності проведення депозитної політики банку.

Підвищення ефективності депозитної політики банків України необхідно починати з удосконалення банківського законодавства, а саме [5]:

– ухвалення Верховною Радою України Закону «Про ощадну справу», який дозволив би забезпечити правову основу його організації і розвитку з урахуванням сучасних вимог;

– банківське законодавство має відображати всі форми відносин банків з органами державної влади і управління, з НБУ, а також між собою і клієнтурою;

– необхідне вдосконалення системи банківського ліцензування;

– для забезпечення повноти банківського законодавства, норми, що належать до банківської діяльності, необхідно включати до законодавчих актів з регулювання інших сфер діяльності.

Особливу увагу слід приділяти організації і впровадженню накопичувальних інвестиційних схем, зокрема пенсійних рахунків, рахунків на оплату навчання, купівлю житла, а також підвищенню ролі банків у здійсненні договірних операцій, зокрема управлінню пайовими фондами [1, с. 5].

Виділяють загальні критерії оптимальності депозитної політики, а саме [4, с. 169]: зв'язок депозитних, кредитних та інших операцій банку між собою; диверсифікація ресурсів банку з метою мінімізації ризику; сегментування депозитного портфеля; диференційований підхід до різних груп клієнтів; конкурентоспроможність банківських депозитних продуктів.

Серед основних методів вдосконалення депозитної політики можна назвати[3, с. 343]:

– підтримання політичної стабільності в країні;

– удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, які знаходяться на депозитному рахунку;

– створення інформаційної системи доступності та правдивість інформації про ліквідність, платоспроможність, прибутковість та рентабельність банків;

– введення обов'язкового страхування депозитів; спрощення режиму функціонування депозитних рахунків;

– використання нових інформаційних банківських технологій.

Ще одним з методів підвищення ефективності проведення депозитної політики банку є використання бенчмаркінгу в системі управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел, що являє собою управлінський механізм, який дозволяє проводити ретельний аналіз та співставлення бізнес-процесів депозитної діяльності та депозитних продуктів банків-лідерів й конкурентів з параметрами банку-розробника депозитної політики, та адаптації отриманих результатів з метою підвищення його конкурентоспроможності на ринку депозитних послуг [2, с. 285].

Отже, найважливішими методами підвищення ефективності проведення депозитної політики є удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, введення обов'язкового страхування депозитів, спрощення режиму функціонування депозитних рахунків; використання нових інформаційних банківських технологій, а також використання бенчмаркінгу в системі управління залученням ресурсів банку.

Література: 1. Андрушків Т. Депозитна політика комерційного банку та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи / Т. Андрушків // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2012. – № 17. – С. 3-13. 2. Брунько Д.О. Використання бенчмаркінгу при розробці депозитної політики банку / Д. О. Брунько // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. – № 3. – С. 280-287. 3. Кучеренко С.А. Депозитна політика банку та основні напрями її реформування / С.А. Кучеренко // Бізнесінформ. – 2013. – № 6. – С. 342-345. 4. Олексенко М.В. Депозитна політика комерційних банків України на сучасному етапі / М.В. Олексенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 4 (16). – С. 166-171. 5. Подплетній В.В. Напрями підвищення ефективності депозитної політики банків: зб. наук. пр. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2009_16_1/stat_16_1/24.pdf.

*Клейзор Ю.В., магістр
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ЯК ГОЛОВНИЙ НАПРЯМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У кризових умовах господарювання в період трансформації національної економіки важливим для підприємства є розроблення інструментарію антикризового управління. У системі антикризового управління важливого значення набуває оцінювання та управління прибутковістю підприємства, діагностики ліквідності та її вплив на ймовірність банкрутства.

Основним аспектом реалізації стратегії управління прибутковістю на конкретному підприємстві стає її співвідношення з прибутком цього підприємства. Прибуток виступає в даному випадку як споконвічний момент, від якого відштовхується будь-яке керівництво при ухваленні рішення про ту або іншу форму фінансового менеджменту на своєму підприємстві, визначаючи тим самим значення, що він буде грати в зміцненні ринкового життя підприємства [2]. Це дозволяє керівництву виділити фактори, що визначають структуру прибутку підприємства, забезпечити їхнє детальне пророблення і, як результат, – формування на підприємстві системи ефективного фінансового менеджменту.

Досліджене виробничо-торговельне підприємство ТОВ «Спецтехнопласт» є прикладом успішного управління прибутковістю підприємства та подолання кризового стану.

Після рішення питань щодо стратегії управління прибутковістю під час кризи встає проблема технологічного устаткування. Зараз в Україні багато виробничих приміщень, де простоє устаткування. Але це звичайно застарілі машини, морально і фізично зношена техніка, непридатна для виробництва конкурентоздатної продукції. Одне з головних відмінностей між конкурентами – якість використовуваного обладнання і технології [1]. Так, незначно представлені на регіональному ринку польська і російська технології

вже майже зжили себе і не витримують конкуренції з причини низької якості при високій собівартості виробів.

Крім того, ніхто з конкурентів не використовує принцип єдності поставок. Переважає прагнення придбати комплектуючі у різних фірм за нижчими цінами. У той час, як відмінною особливістю ТОВ «Спецтехнопласт» є саме єдність поставок. Замовляється обладнання, представляє собою автоматизовані складальні місця, призначене для обробки тільки тих комплектуючих виробів, технічні та інші параметри яких відповідають строго визначеним стандартам, що гарантує виняткову якість готової продукції. Тому закупівля у однієї і тієї ж фірми не тільки виробничого обладнання, а й всього комплекту комплектуючих і витратних матеріалів є ідеальним поєднанням з точки зору гарантії якості.

Проаналізувавши техніко-економічні показники ТОВ «Спецтехнопласт», можна зробити висновок, що протягом трьох років (2011-2013 рр.) підприємство займалось господарської діяльністю за рахунок вкладеного капіталу і ресурсів. З аналізу видно, що у 2012 році підприємство мало найменших обсяг доходу від реалізації. Ці процеси були пов'язані з наслідками світової кризи, які також відобразились у сфері будівельних матеріалів [3]. Але також у 2012 році збільшено вартість основних виробничих фондів удвічі. Тобто підприємство залучило кошти на придбання нових вантажних автомобілів для зменшення витрат на транспортні послуги, виконуючи їх власними транспортними засобами.

Розглянувши економічні показники діяльності підприємства досліджено, що 2012 рік для підприємства був кризовий, але прийняті заходи з придбання нових автомобільних вантажних машин і надання більшого обсягу послуг ніж у попередні роки, принесло фірмі значний економічний результат у вигляді прибутку в розмірі 2 152 тис. грн.

Головне в антикризовому управлінні – забезпечення умов, коли фінансові ускладнення не можуть мати постійний, стабільний характер. Мови про банкрутство при такому підході бути не може, оскільки повинен бути налагоджений управлінський механізм усунення виникаючих проблем до того, поки вони не прийняли необоротний характер [3]. Для ТОВ «Спецтехнопласт» 2013 рік був більш рентабельний, в порівнянні з показниками попередніх років, підприємство пододало кризовий стан, тож в антикризовому управлінні було досягнуто успіху.

Таким чином, проаналізувавши діяльність підприємства ТОВ «Спецтехнопласт», можна зробити висновок, що підприємство прийняло ефективні міри для виходження із кризового стану і в 2013 році стало більш рентабельним, на відміну від результатів попередніх двох років.

Література: 1. Білик М.Д. До питання формування прибутку підприємства та управління ним / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин. – 2010. – 7-8. – С. 150-154. 2. Білик М.Д. Методичні підходи до управління прибутком підприємств / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин. – 2010. – 11. – С. 42-45. 3. Крамаренко Г.А. Финансовые кризисы и экономическая активность // Європейський вектор економічного розвитку: збірник наукових праць. – Вип. 2 [3]. – ДУЕП. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 96 – 104.

*Клочко В.Г., магістр
Науковий керівник - Величкін В.О., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ СТАНУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В БАНКУ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НИМ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКУ

В класичному розумінні під іпотекою прийнято вважати заставу нерухомого майна. Іпотека, як правило, розглядається в контексті взаємозв'язку застави нерухомості і кредиту, в якому першавикористовується виключно з метою отримання другого в іпотечного кредитора.

Іпотечний кредит, як правило, передбачає вимогу щодо його цільового витрачання. Предметом застави при іпотечному кредитуванні може бути як об'єкт, для будівництва чи придбання якого, власне, і береться кредит, так і будь-яка інша нерухомість, що є у власності позичальника.

Предметом наукових дискусій є строк іпотечного кредитування, що певним чином впливає на підходи до класифікації тих чи інших кредитів як іпотечних. Аргумент, що «тривалий термін розтягує погашення кредиту у часі, зменшуючи таким чином розмір щомісячних платежів» ,також не виглядає досить переконливим. Адже місячне навантаження (графік погашення, як правило, передбачає внесення щомісячних платежів) на сімейний бюджет у такому випадку дійсно виявляється меншим, ніж при короткостроковому кредиті. Переплати ж, як показують прості розрахунки, які, до речі, сьогодні можна провести із застосуванням так званого іпотечного калькулятора, що існує на офіційному сайті кожного більш-менш пристойного іпотечного кредитора, може виявитися досить значною. Наприклад, при існуючих відсоткових ставках у 12-16% і термінах погашення від 3 до 30 років позичальник заплатить за квартиру щонайменше на третину, а можливо, і у два з половиною рази більше, ніж коли б купував її без залучення кредиту .

Усі наведені позиції щодо присутності ознаки довгостроковості при кваліфікації позики як іпотечної засвідчують її досить умовний характер. Цілком сприймаючи тезу, що іпотека є одним з дійових механізмів залучення в ту чи іншу сферу діяльності саме довгострокового інвестиційного ресурсу, чому, власне, сприяє обов'язковість забезпечення кредиту заставою нерухомого майна, класифікувати кредит як іпотечний виключно на підставі прив'язки його до тривалого терміну надання вважаємо недоцільним, а за певних умов навіть шкідливим. Адже в умовах чіткого визначення об'єкта регулювання іпотечного законодавства значна частина кредитних операцій виявиться поза зоною його регулювання, хоча за природою відносин вони будуть саме іпотечними. Це може мати відповідні негативні наслідки.

В цілому ж ми сприймаємо позицію фахівців (у даному випадку фахівців центру наукових досліджень Національного банку України), які трактують іпотеку як власне заставу нерухомого майна, а іпотечний

кредит – як позику, надану за принципами банківського кредитування під заставу нерухомості, яка залишається в користуванні у позичальника. Що ж до «довгостроковості» іпотечного кредиту, то в такому ракурсі доречно говорити в контексті проблеми рефінансування іпотечних кредитів через іпотечні цінні папери, тобто функціонування вторинного, насамперед дворівневого, іпотечного ринку. Адже дійсно, основу такої системи мають становити довгострокові кредити. До того ж саме такі є більш привабливими для інвесторів порівняно з їх короткостроковими аналогами. Тут ми цілком поділяємо точку зору, що «для того, щоб схема іпотечного кредитування запрацювала, необхідно, щоб на ринку з'явилися «довгі гроші». Хоча, як показує практика, іпотечними кредиторами довгостроковість розглядається як елемент можливих ризиків втрати доходу у зв'язку з неможливістю точного його прогнозування у тривалому періоді.

Нагальним питанням для кожної країни, в тому числі й для України, є створення ефективної іпотечної системи.

На нашу думку, в основу визначення поняття іпотечної системи має бути покладений функціональний підхід, що передбачає її розгляд з позицій механізму, що забезпечує функціонування її як цілісності. Крім того, слід виходити з такого, на нашу думку, концептуального положення, що система - це не лише цілісність, яка складається з частин, але й сукупність частин, в якій кожна з них може виконувати функції системи. В такому контексті іпотечну систему, з нашої точки зору, логічно трактувати як взаємопов'язану і взаємозалежну сукупність суб'єктів і об'єктів іпотеки, інструментів і ринків іпотеки, що функціонують на основі законодавчо визначених єдиних принципів, процедур, методів, які забезпечують доходні механізми руху ресурсів при кредитуванні під заставу нерухомості.

Процес становлення іпотечної системи відбувається в конкретному макросередовищі, яке є результатом інтегрованої взаємодії чинників політичного, правового, економічного, інституційного, організаційного, соціального, історичного та іншого характеру. Правові чинники визначаються здатністю правового середовища захищати відносини власності на об'єкти нерухомості, забезпечення законних способів накладення стягнення і відчуження майна. Економічні чинники – це загальний розвиток кредитного ринку й ринку цінних паперів у країні, рівень інфляції, платоспроможність населення. Історичні умови і чинники – це традиції накопичення ресурсів, а також ставлення до кредиту населення та історичні особливості формування земельного устрою».

Література: 1. Закон України «Про іпотеку» / ВВРУ, 2003-№ 4. 2. Лагутін В.Д. Становлення і розвиток системи іпотечного кредитування / Фінанси України, 2012. – № 3, С. 25-29. 3. Сергій Башлай. Проблеми та перспективи розвитку іпотечних кредитних відносин / Фінанси України, 2010. – № 5, С. 35-41.

*Ковальова Д.Д., Ковдра Ю.В., студенти
Науковий керівник - Горященко Ю.Г., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЛІЗИНГ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ВИД БАНКІВСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ

Підвищення конкурентоспроможності банківської системи, зокрема на грошово-кредитному секторі, є досить актуальною проблемою сьогодні і, навіть, важливою необхідністю для сталого розвитку економічного країни. На сучасному етапі реального сектору економіки виникає проблема нестачі обігових грошей, що істотно гальмує розвиток господарських взаємовідносин. Саме тому фахівці радять звертатися до нетрадиційних банківських операцій – факторингу та лізингу, для того, щоб фінансове ресурсозабезпечення відбулося у повному обсязі.

Відповідно до ст. 292 Господарського кодексу України лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1].

Лізингові схеми надають матеріальне забезпечення зобов'язань позичальника, що знаходяться у власності банку протягом дії лізингового договору. Отже, у разі виникнення заборгованості позичальника, майно, що було забезпеченням, досить швидко вилучається у клієнта і передається у наступний лізинг. Завдяки цьому банки значно знижують ризик неплатоспроможності позичальника. Беручи до уваги негативний досвід, які банки набули за часи кризи, коли відбувались бюрократичні процедури із вилучення та реалізації майна, що виступало забезпеченням за проблемними кредитними договорами, вище зазначена особливість є суттєвою перевагою лізингу.

Починаючи з 2005 р., ринок лізингу в Україні почав розвиватись швидкими темпами. Однією з основних причин такого активного зростання був динамічний розвиток національного ринку банківських послуг протягом 2005-2008 рр. У цей період створюються дочірні лізингові компанії при потужних банках, спрощуються процедури надання банками кредитів лізинговим компаніям, а також у банках з'являються послуги фінансового лізингу. Більша частина українського ринку лізингу (близько 80%) контролюється комерційними банками, що видно з даних Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» (табл. 1).

Рейтинг лізингових компаній станом на 30.06.2013 р. [2]

№ з/п	Назва лізингової компанії	Лізинговий портфель, млн. грн.
1	ВТБ Лізинг Україна	2875,970
2	Райффайзен Лізинг Аваль	2214,636
3	ОТП Лізинг	1852,484
4	Український Лізинговий фонд	1599,717
5	УніКредит Лізинг	1322,008
6	ІНГ Лізинг Україна	709,600
7	Порше Лізинг Україна	623,858
8	ALD Automotive/Перша лізингова компанія	536,215
9	Хюпо Альпе-Адрія-Лізинг	435,450
10	Сканія Кредит Україна	316,000

Протягом усього терміну дії лізингового договору для банків основною перевагою виступає право власності на предмет лізингу. Вилучення майна за лізингу є набагато простішою, ніж за кредиту. Тому українські банки, які в умовах кризи мали значні проблеми із погашенням заборгованості позичальниками за кредитами, серед яких основне місце належало автокредитам, безумовно, будуть зацікавлені в розвитку лізингових операцій у нових економічних умовах.

Значні втрати, яких зазнала вітчизняна банківська система в період кризи, загострили питання пошуку нових шляхів її розвитку та фінансової реструктуризації банківських операцій. Адже певні послуги банків тепер матимуть підвищений попит, тоді ж як інші, навпаки, будуть розглядатися як надто ризикові або ж менш привабливі. Тому банкам необхідно максимально підлаштовуватися до потреб власних клієнтів, які в посткризових умовах більш зважено розглядають перспективи співпраці з цими фінансовими посередниками, і запропонувати такі інструменти фінансування, які максимально задовольнятимуть інтереси обох сторін із позицій ризик-менеджменту, вартості, якості обслуговування та доступності. Лізинг як специфічний вид банківської операції якнайповніше відповідає усім вищезазначеним характеристикам.

Література: 1. Господарський кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15> 2. Рейтинг лізингових компаній за результатами першого кварталу 2013 року / Українське об'єднання лізингодавців. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uul.com.ua/stat/ranking/rating_h1_2013/

*Ковальчук І.В., студентка
Науковий керівник – Горященко Ю.Г., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Зміна курсу соціально-економічної політики України, бурхливий розвиток економіки, прихід у банківську систему України транснаціональних фінансових структур ставлять перед банківською системою нові завдання – підвищення конкурентоспроможності українських банків, покращення нормативно-правового та конкурентного середовищ, пошук ефективних механізмів поліпшення системи банківського менеджменту, запровадження стандартів діяльності та професійної поведінки на ринку, підвищення суспільної довіри до банків.

Сьогодні у більшості країн здійснюється новий тип економічного розвитку – інноваційний як вираження триваючої технологічної революції. Тобто, інакше кажучи, економіка знаходиться в процесі постійних змін та еволюціонує. Дане питання залишається актуальним й для економічного розвитку в Україні, що відбувається у дійсний час.

Метою роботи є визначення особливостей банківських інновацій та аналіз проблем та перспектив їх розвитку в Україні.

Проблема дослідження ринку банківських послуг розглядається в наукових працях в багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема: Ф. Котлера, В. Заутера, М. Олещук, С. Козьменко, Т. Васильєва, С. Леонов, І. Д'яконова, Г. Мірошніченко та інших. Проте аналіз проблем та перспектив банківських інновацій залишається досить невирішеним.

В сучасних умовах глобалізації та структурних перетворень виникає потреба у впровадженні новітніх технологій ведення бізнесу, які будуть відповідати світовому рівню та враховувати національні особливості у світовому конкурентному середовища. Існує тісний зв'язок між конкурентною позицією банку та його інноваційним потенціалом [3]

Однією з основних проблем розвитку банківського сектору України є недостатній рівень впровадження прогресивних банківських технологій, які сприяють розвитку банківського бізнесу, розширенню спектру наданих продуктів та послуг, покращенню рівня обслуговування [1].

Розглядаючи інноваційну діяльність банків, слід зазначити, що у науковій літературі вона визначається насамперед як процес, спрямований на розроблення нових або удосконалення існуючих банківських послуг і продуктів, які використовуються у практичній

діяльності та пропонуються на ринку банківських продуктів. Інноваційна діяльність банку націлена на максимізацію прибутку банку через максимальне задоволення вимог споживачів послуг при мінімально можливих витратах на розробку та впровадження інноваційних продуктів [2].

До нових банківських послуг відносять діяльність зі здійснення допомоги або сприяння клієнту в отриманні прибутку, здатну давати додатковий комісійний прибуток. Новий банківський продукт – це комбінована або нетрадиційна форма банківського обслуговування, створена на основі маркетингових досліджень потреб ринку.

Сьогодні найбільшого поширення в банках набули такі види інноваційних змін:

- багатоканальна діяльність з поєднанням нових і традиційних технологій та інструментів, самообслуговування, дистанційне обслуговування, телефонні центри;

- віртуальні банківські та фінансові технології: управління банківськими рахунками, готівкові розрахунки, електронний підпис, укладання договорів;

- зміни у кваліфікації персоналу: продукт менеджер, консультант, спеціаліст з трансакцій та консультацій;

- нові банківські продукти (послуги) на базі нових технологій, нові автомати самообслуговування (моно- і багатофункціональні, інформаційні) [2].

Серед основних проблем по впровадженню сучасних технологій в українські банки, провідне місце посідають фінансові проблеми. Так як, важливим аспектом прийняття рішення щодо впровадження певної інноваційної технології є формування джерела його фінансування та ризикованість впровадження. Адже, впровадження нових технологій може бути ефективною лише при виявленні та дослідженні додаткових джерел фінансування, утворених внаслідок впровадження інноваційних проектів [1].

Таким чином, в умовах відновлення стійкості банківської системи після фінансово-економічної кризи першочергове завдання, що стоїть перед банками – це подальший розвиток та просування інноваційних технологій, як основної передумови покращення конкурентного становища на ринку та відновлення довіри до банківських установ в цілому.

Література: 1. Дяконова І.І. Роль інноваційних технологій у розвитку сучасного банківського сектору / І.І. Дяконова, Г.О. Мірошниченко // Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2012. – 8 с. 2. Козьменко С.М. Маркетинг банківських інновацій / С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва, С.В. Леонов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 13-28. 3. Олещук, М. Г. Еволюція становлення та прогноз розвитку ринку банківських послуг України [Електронний ресурс] / М. Г. Олещук // Демократичне врядування. – 2011. – Вип. 7. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik7/index.html>

*Колісник Д.Ю., студентка
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Малодослідженим у наш час є аналіз ліквідності та платоспроможності комерційних банків, без якого важко уявити сучасну практику формування банківських ресурсів та ефективного їх розміщення. При цьому виникає низка завдань, пов'язана з необхідністю удосконалення аналізу ліквідності та платоспроможності банківської установи, системи планування щодо забезпечення ліквідності та платоспроможності комерційного банку, залучення банківських ресурсів і надання кредитів.

Ліквідність банку – це його спроможність виконувати власні зобов'язання, маючи можливість проводити активні операції у розмірах, що не перевищують ресурсний потенціал банку, враховуючи стратегію його розвитку та стан банківської системи.

Ліквідність банку можна класифікувати за такими ознаками як об'єкт, строк, валютна компонента, строковість, джерело виникнення, ступінь повноти [1].

Поняття ліквідності активів полягає в класифікації щодо швидкості їх трансформації без суттєвих втрат для погашення зобов'язань або переведення у готівкову форму.

Сутність поняття «ліквідні пасиви» знаходить своє відображення у таких їх властивостях, як позитивна динаміка та відсутність значної чутливості до зміни процентних ставок [2].

Система управління ліквідністю банку є цілеспрямованою сукупністю дій суб'єктів управління у нестабільному середовищі щодо забезпечення ліквідності банку за допомогою розробки системи управління нею з формування необхідного забезпечення.

Платоспроможність банку розподіляється на оперативну, строкову та загальну.

Інструментами управління загальним рівнем платоспроможності банку є контроль виконання нормативів Н1, Н2 та Н3:

Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1)

Норматив адекватності капіталу/платоспроможності (Н2)

Норматив адекватності основного капіталу (Н3)

Основними інструментами управління поточною та строковою платоспроможністю та ліквідністю банку є платіжні календарі, структурування фондів («фондування активів») та встановлення граничних значень нормативів управління ліквідністю: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6) [3].

Інструментами страхового забезпечення платоспроможності банку є обов'язкове резервування частки залучених коштів клієнтів на зовнішньому коррахунку в НБУ та створення за рахунок частки прибутку внутрішніх резервів регулятивного капіталу на погашення ризиків можливих збитків від активних операцій банку [4].

Отже, банк вважається ліквідним, якщо він має можливість постійно і безперебійно виконувати свої зобов'язання, проводити активні операції та забезпечити поповнення ліквідних коштів у будь-який момент часу через запозичення коштів на ринку за середньою ставкою або реалізацію своїх активів без суттєвої втрати їх вартості.

Визначення ступеня ліквідності та віднесення кожної із статей активу до певної групи дає змогу банку оцінити наявні ліквідні кошти та виявити резерви ліквідних активів. З метою уникнення критичних ситуацій та максимально чіткого прогнозування тенденцій у зміні банківської ліквідності застосовують аналіз структури активів банку за ступенем їх ліквідності [2].

З метою прийняття зважених рішень в сфері управління ліквідністю та платоспроможністю банку для аналізу взаємозв'язків між різними статтями балансу банку, звіту про прибутки і збитки, використовуються різні методи аналізу управлінських рішень: порівняння планових показників з фактичними даними; факторний, індексний, балансовий, графічний аналіз; різні методи економіко-математичного моделювання [1].

Ліквідність та платоспроможність підприємства є одними з найважливіших складових, що визначають фінансовий стан банку, тобто забезпеченість фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Будучи за своєю суттю близькими, але не тотожними поняттями, ліквідність та платоспроможність з різних сторін характеризують діяльність підприємства, і, таким чином, надають можливість здійснення правильних висновків та прийняття оптимальних рішень. Ліквідність це потенційна платоспроможність, і спрямована вона на перспективу, виражає здатність банку виконувати зобов'язання в майбутньому, в той час як платоспроможність відображає нинішній стан справ.

Література: 1. Вожжов С.П. Экономическая сущность ликвидности банка и ее адекватность системе регулирования [Текст] / С.П. Вожжов Е.С. Злагодух // Економіка і фінанси. – 2010. – № 109. - С. 12-19. 2. Бабанов В.В. Новый подход к управлению ликвидностью [Текст] / В.В. Бабанов, В.А. Шемпелев // Банковское дело. – 2001. – № 3. – С. 7–12. 3. Кузнецова, Л.Г. Платежеспособность и ликвидность: уточнение понятий [Текст] / Л.Г. Кузнецова, Н.В. Кутузова // Деньги и кредит. – 2007. – № 8. – С. 26-30. 4. Ребрик Ю. С. Проблема трактування категорій «ліквідність» і «платоспроможність» у банківській діяльності [Текст] / Ю.С. Ребрик // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 93-99.

Корецька Н.В., студентка
Науковий керівник – Пономарьова О.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Стабільність економіки, в певній мірі, залежить від успішного функціонування учасників страхового ринку. Формування надійної та стабільної системи страхового захисту, забезпечує високий рівень економічного захисту. Страховий ринок є формою організації економічних відносин у сфері грошового обігу, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист. Страхові компанії потужні інвестори, так як вони є посередниками грошового ринку, що акумулюють значні фінансові ресурси.

Тенденція зміни показників, що характеризують діяльність страхових компаній за 2010-2012 рр. свідчить про наявність хоча і не значних, але якісних зрушень на страховому ринку. В даний час, страховий ринок України перебуває на етапі становлення і не дивлячись на стрімкий розвиток окремих його сегментів, рівень страхового покриття залишається досить низьким – 5-10%, в той час коли у розвинутих країнах Європи даний показник становить понад 95%. Структура страхових премій за видами страхування станом на перше півріччя 2012 р. свідчить про розвиток в Україні лише класичних видів страхування. Так, в структурі страхових премій найбільшу питому вагу займає авто страхування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена карта») – 2880,0 млн. грн. (або 31%) та страхування майна – 955,2 млн. грн. (або 11%), тоді як медичне страхування знаходиться на етапі зародження. Загальною тенденцією в ризиковому страхуванні є збільшення частки роздрібного сегменту в розрізі платежів з одночасним зростанням частки виплат корпоративному сегменту в структурі виплат. Тобто премії активніше притягають від громадян, а відшкодування виплачують переважно юридичним особам[1].

Залучення нових клієнтів для страховиків є однією з основних проблем при ускладненні співпраці з комерційними банками. Також проблемою є зростання витрат на врегулювання справ та страхові виплати по КАСКО та ОСЦПВ.

Розвиток ринку ОСЦПВ стримують: «криза масштабу» страхового ринку (обсяги ринку становлять близько 10 млрд. грн., що є дуже незначним показником, причому рівень проникнення страхування у ВВП вже впав нижче 1 %, тоді як в Європі сягає 5-12%, у результаті чого ринок не може ефективно виконати свої функції щодо відновлення втрат в корпоративному секторі і компенсувати втрати громадянам за ОСЦПВ зокрема; якість ведення бізнесу і персоналу, фактично відсутня відповідальність менеджменту і

власників щодо управління страховою компанією; якість активів (недосконала структура активів страховиків, низький рівень їх диверсифікованості та ліквідності) [2].

Таблиця 1

Порівняльна динаміка здійснення ОСЦПВ за внутрішніми договорами у січні-грудні 2011 та 2012 рр.

Показники	2011 р.	2012 р.	Приріст,%
Кількість договорів, що розпочали дію, шт.	8372472	8337186	-0,4
Сума нарахованих страхових платежів, грн.	2330788341	2448834287	5,1
Кількість врегульованих вимог, шт.	103746	109543	5,6
Сума здійснених відшкодувань, грн.	911698722	974634255	6,9

Згідно таблиці 1 в 2011 році кількість договорів на 35286 штук більше ніж в 2012 році. В 2012 році сума нарахованих страхових платежів на 118045946 грн. більше ніж в 2011р. Кількість врегульованих вимог зросла в 2012 на 5797 штук порівняно з 2011 роком. Сума здійснених відшкодувань в 2012 р на 62935533 грн. більша ніж в 2011р.

Перешкодами на шляху розвитку страхового ринку є низький рівень кваліфікації кадрів деяких страхових компаній. Також в залежності від економічних обставин низький платоспроможний попит на страхові послуги. Довіра населення до страхових компаній відсутня через інформаційну закритість страхового ринку. Немає цілеспрямованої державної підтримки у сфері страхування.

Якщо державна політика зверне увагу на страховий ринок, прийнявши нормативно-правових акти, які б збільшили б перелік обов'язкових видів страхування, то це в майбутньому збільшувало б страховий портфель. Також важливим є робота страхових агентів, які мають стабільну клієнтську базу. Ефективним способом надання послуг страхування є застосування інтернет-ресурсів. Вирішення проблем зумовить підвищення ефективності функціонування та конкурентоспроможності такої галузі як страхування а й забезпечить підйом економіки країни.

Література: 1. Зоря О.П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективні напрями розвитку / О.П. Зоря, С.П. Зоря // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія 2«Фінанси і кредит» – 2013 – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>
2. Гориславець П.А. Тенденції національного страхового ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Питання оптимізації структури капіталу акціонерних товариств з метою мінімізації середньозваженої вартості їх капіталу, максимізації валової та чистої рентабельності загального та власного капіталу, підвищення ефективності та ринкової вартості підприємства залишаються актуальними і сьогодні.

Оптимізацію структури капіталу акціонерних товариств необхідно здійснювати з урахуванням багатьох критеріїв: максимізації рівня рентабельності загального та власного капіталу; максимізації чистого прибутку на одну акцію та дивідендної віддачі однієї акції; мінімізації середньозваженої вартості капіталу; мінімізації рівня фінансового ризику; забезпечити відповідний рівень економічної стійкості, а також розробити загальні можливі напрями підвищення ефективності діяльності підприємств в цілому. [5, с. 18]

Узагальнення наукових літературних джерел засвідчило великий інтерес вчених до цього питання. Усі вони акцентують увагу на оптимальному співвідношенні між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Однак, на сьогодні ще не існує єдиного універсального методу оптимізації структури капіталу, застосовуючи який підприємство визначило б оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом. Так, наприклад, І.О. Бланк вважає, що оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власних і позикових коштів, за умови якого забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість [1, с. 213].

На думку В.О. Подольської та О.В. Яріш, оптимізація структури капіталу представляє «таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства» [2, с. 355].

Тобто із розглянутих визначень випливає, що оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у встановленні підприємством такого співвідношення залучення коштів з власних і позикових джерел фінансування, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства і, яке забезпечує реалізацію його ринкової стратегії.

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють три методи оптимізації структури капіталу. Серед них: метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності; метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості; та метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків.

Головною умовою формування фінансових ресурсів підприємств за рахунок позикових коштів є залучення капіталу за найменшою вартістю та мінімально допустимим ризиком з метою досягнення максимального прибутку. Серцевина цього процесу – оптимізація структури капіталу, яку проводять за багатьма критеріями з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства за високої рентабельності капіталу. Серед таких критеріїв формування оптимальної структури капіталу акціонерних товариств можна виділити: урахування вартості різних частин капіталу (власного, позикового), що впливають на норму валового та чистого прибутку підприємства; використання дії ефекту фінансового левериджу, тобто ефективності залучення позикового капіталу з погляду його впливу на рентабельність власного капіталу через податкову економію та перевищення валової рентабельності активів над сплатою відсотків за позиковий капітал; досягнення максимального рівня рентабельності власного капіталу, чистого прибутку на одну акцію та дивідендної віддачі однієї акції; оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації вартості власного капіталу, вартості позикового капіталу та середньозваженої вартості загального капіталу; використання основних правил фінансування: «вертикального», яке вимагає, щоб співвідношення між основним та оборотним капіталом підприємства було б приблизно 1:1, між власним та позиковим капіталом теж 1:1; «горизонтальне правило» потребує, щоб основний капітал підприємства фінансувався за рахунок його власного капіталу, а оборотний капітал – за рахунок позикового капіталу; підвищення «граничної ефективності» загального та власного капіталу; забезпечення визначеного запасу фінансової міцності підприємства; забезпечення визначеного рівня ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності (оборотності капіталу) підприємства тощо; урахування виду економічної діяльності підприємства.

Література: 1. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. К.: Ника-Центр, 2000. – 512 с. 2. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. В.О. Подольська О.В. Яріш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. 488 с. 3. Семенов Г.А. Оптимізація структури капіталу підприємства / Г.А. Семенов, А.В. Пелешко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 4. – С. 164–170. 4. Головка О.Г. Формування оптимальної структури капіталу підприємства / О.Г. Головка // Харків: НТУ «ХП». –2013. – № 49 (1022). –С. 17–22.

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СОЛОДКА МЕРЕЖА»

В умовах фінансової кризи в Україні однією з найактуальніших проблем є підвищення платоспроможності підприємств. Для підтримки певного рівня платоспроможності підприємства необхідне ефективне використання ресурсів і проведення погодженої політики управління дебіторською заборгованістю, що сприяє можливості забезпечення необхідного рівня прибутку й оптимального розміру вільних коштів з урахуванням пріоритетних базових цілей підприємства.

Дебіторська заборгованість належить до ліквідних активів і входить до складу обігового капіталу підприємства. Проте на практиці «перевести в готівку» борги вдається не завжди. Тому для контролю і попередження можливих втрат від дебіторської заборгованості необхідне ефективне управління нею [1].

Основна мета управління дебіторською заборгованістю – максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості.

Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють планування, організація та контроль роботи з дебіторами. В управлінні дебіторською заборгованістю найбільшого значення набуває контроль, який дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно та своєчасно відбувається погашення заборгованості, наскільки запропоноване відстрочення платежу відповідає вимогам ринку та стану підприємства [2].

Аналіз дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства ТОВ «Солодка мережа» показав, що з кожним роком вона зростає. Особливо різке зростання спостерігається у 2013 році проти 2012. За цей період дебіторська заборгованість зросла більш ніж у 2 рази. Однак її різке зростання ще не свідчить про погіршення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Однією з причин є збільшення кількості своїх контрагентів з 39 до 48.

Дані аналітичного обліку розрахунків з дебіторами підприємства свідчать певна стабільність у кількості боржників, зокрема за 4 роки їх кількість становить 10 юридичних осіб. В основному це одні й ті ж покупці. Зокрема ПП «Міражи» на кінець кожного року залишає за собою частину коштів, що не повертаються підприємству ТОВ «Солодка мережа» вчасно, однак аналізуючи цю тенденцію у період за 4 роки можна сказати, що дебіторська заборгованість цього підприємства з кожним роком значно

зменшується і в 2013 році становить 4,3 тис. грн., тоді як у 2011 році ця цифра сягала 65,5 тис. грн. Такий результат було досягнуто завдяки застосуванню механізму примусового стягнення дебіторської заборгованості з цього контрагента.

Найбільшу питому вагу у структурі дебіторської заборгованості у 2012, 2013 рр. займає ПП «Ідіальне» 60% і 12% відповідно. До цього контрагента у 2012 році були введені санкції у вигляді штрафу за прострочення заборгованості за товари більше 90 днів та припинення постачання продукції у випадку прострочення більше 180 днів. За рахунок застосування цих санкцій заборгованість контрагента у 2013 році зменшився на 50%.

Підсумовуючи все вищесказане підприємство ТОВ «Солодка мережа» здійснює ефективне управління дебіторською заборгованістю, але все ж таки таке управління потребує удосконалення для зменшення загального розміру дебіторської заборгованості підприємства у майбутньому. Зокрема, для зменшення розміру дебіторської заборгованості необхідно:

- вести оперативний контроль за надходженням готівки; своєчасно визначати сумнівну заборгованість;
- визначати ступінь ризику несплати рахунків покупцями;
- припиняти дію договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну;
- контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- якщо виникають проблеми з одержанням грошей, вимагати заставу на суму, не меншу, ніж сума на рахунку дебітора;
- вести претензійну роботу, співпрацюючи з юридичною службою [1].

Таким чином, у сучасних умовах господарювання розробка ефективного управління дебіторською заборгованістю є одним із ключових завдань у вирішенні задач підприємства з позиції забезпечення належного рівня фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовому оздоровленні. Уміле керування й управління дебіторською заборгованістю дасть змогу раціонально використовувати наявні фінансові ресурси та зміцнити економічну безпеку підприємства.

Література: 1. Воробйова І.А. Механізм розвитку управління заборгованістю підприємства: збірник наукових праць – 2011. – № 2. – С. 136-142.
2. Фарайон О.О. Дебіторська і кредиторська заборгованість: контроль та управління як запорука успішного розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Bio/nvnlts/21_4/276_Farj.pdf.

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Сучасна розвинута ринкова економіка має великий фінансовий ринок, однією зі складових цього ринку є підприємства що займаються фінансовим посередництвом. Один з типів таких підприємств-кредитні спілки. Нажаль на сучасному етапі на кредитному ринку Україні небанківські організації мають лише 5% ринку. Тому аналіз сучасного стану галузі фінансового посередництва та умов діяльності кредитних спілок в нашій країні є необхідним, бо дозволяє розробити певні пропозиції для покращення ситуації.

Темі дослідження кредитних спілок присвячені праці таких вчених: І. Витановича, В. Талкіна, С. Голубчикова, В. Дронова, І. Зассена, А. Макаренка, К. Пажитнова, В. Пекарського, А. Темірбулатова, М. Туган-Барановського та інших.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану ринку кредитних спілок в Україні.

Згідно Закону України «Про кредитні спілки», кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1]. Отже можна стверджувати, що кредитні спілки, як неприбуткові організацію можуть надавати фінансові послуги для своїх членів на значно вигідніших умовах ніж інші інституції (ставки по кредитах нижчі, а по депозитам вищі). Це стає можливим завдяки низьким операційним затратам кредитних спілок та особливостям неприбуткового фінансового механізму діяльності.

На сьогодні в Україні зареєстровано 844 кредитні спілки, членами Національної асоціації кредитних спілок України є тільки 173, а фактично функціонують лише близько сорока [5, с. 172]. За результатами 2011 року, як і раніше, більшість кредитних спілок (323) об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1 000 осіб.

Світова фінансово-економічно криза негативно вплинула на ринок кредитних спілок України. Певні негативні явища, викликані нею, й досі мають місце. Це значно скоротило об'єми кредитування спілками. Основними негативами в розвитку кредитних спілок є: наявність «сірого» сектору, велике число «жевріючих» кредитних спілок, порушення кооперативних принципів у діяльності значної кількості кредитних спілок; недосконала структура кредитного портфеля, політика формування та управління активами й пасивами, відповідні процентні ставки, недостатнє впровадження нових видів

послуг і ринкових інструментів, відсутність узгодженої довготермінової ринкової стратегії; недостатній доступ до дешевих і довгих ресурсів, неналежне сервісне супроводження, відсутність механізмів підтримання фінансової стабільності кредитних спілок та гарантування вкладів їх членів, низький рівень системної інтеграції кредитних спілок у режимі саморегулювання недостатню врегульованість питань нагляду й контролю їх діяльності [5, с. 173].

Особливу проблему створюють Кредитні спілки, які користуючись проблемами в своєму секторі, прагнуть не вийти з кризового стану, а по максимуму збагатитися на своєму нібито стані банкрутства. Частка таких спілок зараз за оцінками експертів близько 10%, а сума неповернених вкладів сягає 1,5 млрд. грн. (із 6,267 млрд. грн. , сконцентрованих у кредитних спілках України) [3, с. 51].

Зараз кредитні спілки з великою часткою неповернених кредитів продовжують працювати, не повертаючи вкладникам депозитні кошти та не сплачуючи відсотків за ними, отже, позбувшись відповідних статей витрат. Комісія ДФП зі свого боку вилучила ці спілки з Державного реєстру фінансових установ, чим позбавила їх ліцензії на залучення нових депозитів. Але хоч це і не дозволяє кредитним спілкам залучити нових вкладників, проте не заважає їм отримувати відсотки за кредитами та надавати кредити. Окрім цього на боржників, що невчасно повертають кредити, невчасно сплачують відсотки за ними, нараховуються штрафи. Борги разом з штрафами та судовими витратами стягуються через суд. Інколи, такі боржники вимушені сплачувати подвоєну чи потроєну суму кредиту.

Отже, кредитні спілки в повному обсязі не реалізують свій потенціал для економіки. Вони здебільшого орієнтуються на споживче кредитування. Також зараз існує певна частка спілок, які користуючись ситуацією, що склалася, намагаються за допомогою махінацій отримати надприбутки, тим самим наносячи збитки державі, у вигляді відсутності ефекту від фінансової допомоги, не повертаючи кошти вкладникам і шкодять усьому суспільству, підриваючи довіру серед населення до кредитних спілок і гальмуючи розвиток цієї сфери в Україні.

Література: 1. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001, № 2908-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 3. – С. 1. 2. Власюк С.А. Роль кредитних спілок у системі кредитних відносин/Власюк С.А// Інноваційна економіка. – 2011. – № 25. – С. 247-252. 3. Михайлюта С.Л. Кредитні спілки України в розрізі актуальних проблем соціально-економічного розвитку України / С.Л. Михайлюта // Електронне наукове фахове видання – міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір». – 2012. – № 4 (8). – С. 49-53. 4. Прудніков А.О. Основні принципи функціонування кредитних спілок України в сучасних умовах/Прудніков А.О// Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 28-31. 5. Сидоренко О.М., Леонова О.В. Місце та роль кредитних спілок на фінансовому ринку України/Ольга Миколаївна Сидоренко, Олена Володимирівна Леонова // Вісник університету банківської справи Національного банку України – 2011. – № 1(10). – С.172-174.

*Кузьменко Є.М., студент
Науковий керівник – Дудчик О.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Агропромисловий комплекс України – один із пріоритетних напрямків економіки держави. В АПК країни задіяні близько 40% населення і виробляється майже половина валового внутрішнього продукту. Тому від розвитку й діяльності агропромислового комплексу безпосередньо залежать обсяги продовольчого ринку, зайнятість населення, наявність споживчих товарів, відродження села. Сьогодні в АПК склалася ситуація, яка потребує збільшення інвестиційних ресурсів.

За даними Державної служби статистики України за січень – вересень 2013 року в економіку України було залучено 166976,9 млн. грн. капітальних інвестицій, в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг – 10798,1 млн. грн., що склало 100,6% у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року і 6,5% в загальній сумі інвестицій [3].

В агропромисловий комплекс України на 1 січня 2011 року, починаючи з 1995 року було введено 2705,3 млн. дол. прямих іноземних інвестицій, що становить 6,5% прямих іноземних інвестицій в економіку країни. З них було вкладено 1858,7 млн. дол. в підприємства харчової і переробної промисловості, 833,7 млн. дол. у сільське господарство, 12,9 млн. дол. – у рибні господарства. Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в агропромисловому виробництві, з урахуванням його переоцінки, втрат курсової різниці за 2010 рік становив 78,3 млн. дол. [1, с. 104-105].

Сучасні обсяги інвестицій в аграрний сектор економіки не задовольняють потреби підприємств. У розвиток галузей вітчизняного АПК щорічно необхідно інвестувати понад 25 млрд. грн. Потреба інвестицій в основний капітал сільського господарства на 2015 р. становитиме 30 млрд. грн., а на 2020 р. – 45 млрд. грн. [2, с. 4].

Головним завданням, яке треба вирішити для активізації інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі є створення економічно ефективних підприємств. Саме такі підприємства забезпечили б високу віддачу від інвестицій, а не передачу землі «інвесторам» у безкоштовне користування. Для досягнення цієї мети необхідно: впровадження новітніх технологій у рослинництві та тваринництві; запровадження ефективної регуляторної політики; запровадження систем стандартизації та сертифікації, які б відповідали міжнародним вимогам; підтримка розвитку інфраструктури аграрного ринку; доступність дешевої та якісної

сільськогосподарської техніки через підтримку вітчизняного виробника цієї продукції; розробка в кожному з регіонів унікальної регіональної інвестиційної програми, яка б враховувала специфіку сільського господарства на цій території.

Основними джерелами активізації інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери є власні кошти, банківські кредити та державні дотації, кредитна кооперація, іноземні інвестиції та інші. У загальній структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності найбільшу питому вагу мають власні кошти підприємств та організацій, яка становить в середньому 66% [2, с. 4].

Це свідчить про те, що для підприємств власні ресурси є найбезпечнішими та найвигіднішими у порівнянні з іншими джерелами для провадження інвестиційної діяльності.

Кредитне забезпечення є одним із головних напрямів активізації інвестиційного процесу для стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва. Від обсягу та доступності кредитних коштів і ряду інших економічних факторів залежить нарощування темпів виробництва сільськогосподарської продукції.

Активізацію інвестування сільськогосподарських підприємств за рахунок кредитування можна здійснити шляхом збільшення бюджетного фінансування часткової компенсації відсоткової ставки по кредитах, впровадження ефективної системи державного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію за допомогою товарних і грошових інтервенцій, поліпшення пільгового кредитування поточної діяльності аграрного сектору.

Особливе місце в системі залучення інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки має займати іпотечний кредит. Заставні та кредитні відносини мають бути рівноправними складовими в сучасному сільському господарстві, а іпотечні - надавати довгострокові позики фермерським господарствам під заставу.

Аграрний сектор є одним із найважливіших для економіки України. Проте процес інвестування в цю галузь має низку проблем і тому не в здатності задовольнити повністю попит на інвестиції. Державі для активізації інвестування та поліпшення інвестиційного клімату необхідно провести масштабні реформи в сфері сільського господарства, які зроблять аграрний сектор країни привабливим для інвестицій і дадуть новий поштовх для розвитку та оновлення цієї галузі.

Література: 1. Гринишин Г.М., Балаш Л.Я. Динаміка інвестиційних процесів в аграрний сектор економіки / Г.М. Гринишин, Л.Я. Балаш // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2012. – № 2 (18). – С. 101-107. 2. Пархоμεць М.К., Уніят Л.М., Активізація інвестиційної діяльності в АПК / М.К. Пархоμεць, Л.М. Уніят // Інноваційна економіка. – 2012. – № 35. – С. 3-8. 3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Лебідь М.В., магістр
Науковий керівник: Величкін В.О., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

На сьогоднішній депозитна діяльність банків відіграє роль вирішального фактора економічного зростання та стабільності банківської системи в сучасних умовах нестачі ресурсів.

Депозитна політика являє собою складне економічне явище. Її можна трактувати за трьома напрямками. Так, за суттю депозитна політика – це стратегія і тактика банку в частині організації депозитного процесу. За діяльністю – це комплекс заходів, що має на меті забезпечення ліквідності банку [4].

Найбільш загальне та широке визначення депозиту зазначено в законі «Про банки і банківську діяльність» – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [1].

Подорожчання депозитів призводить і до подорожчання кредитних ресурсів банку. Тому прагнення банку до максимального задоволення потреб вкладників мають обмежуватися майбутніми можливостями прибуткового розміщення залучених ресурсів під більш високий, порівняно з депозитами, відсоток. Для реалізації цього завдання комерційні банки встановлюють мінімальну суму строкового депозитного вкладу, мінімальний термін, на який вкладаються грошові кошти, річну відсоткову ставку, періодичність виплати відсотка (щомісячно, щоквартально, по закінченні строку) тощо.

Депозитні операції відіграють значну роль у діяльності банку:

- депозитні операції є головним джерелом проведення активних і, насамперед, пасивних операцій. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій і, відповідно, розмір доходу банку;
- правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків;
- депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків;
- ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, зазвичай дешевші міжбанківських кредитів [2].

За даними НБУ, оприлюдненими в повідомленні «Основні тенденції грошово-кредитного ринку України», загальний обсяг депозитів в Україні на 1.12.2013 р. становив 648,0 млрд. грн., з них: депозити фізичних осіб: 435,6 млрд. грн.(67%); депозити юр. осіб: 212,5 млрд. грн.(33%).

В Україні переважають строкові депозити, що складають 438,2 млрд. грн. (67%), тоді як поточні депозити становлять 211,9 млрд. грн. (33%). Основну частину строкових депозитів (345,6 млрд. грн.) банки залучають в населення. Тоді як юридичні особи більшу частину вкладів тримають у формі поточних депозитів [3].

На ринку роздрібних депозитів населення лідерами за обсягом є великі системні банки: Приватбанк, Ощадбанк, Дельта банк, Укрексімбанк, Райффайзен банк Аваль. ТОП-25 банків-лідерів за обсягом залучених у населення депозитів контролюють 77,3% роздрібно-депозитного ринку [3].

Таким чином, ми бачимо, що обсяги депозитної діяльності банку тісно пов'язані з результатами діяльності банку та здійснюють на них безпосередній вплив. У розвинутій ринковій економіці депозитні операції є одним з найважливіших секторів грошового (фінансового) ринку. Масштаби депозитних операцій визначаються наявністю в народному господарстві вільних грошових коштів.

Головною проблемою у сфері залучення депозитних коштів на сьогодні є досить низький рівень довіри до банків з боку потенційних вкладників і недостатня обізнаність населення у сфері фінансів. Для вирішення цього питання першочерговим завданням має стати формування розвиненої системи інформування суспільства про фінансову діяльність банків, що дозволить споживачам банківських послуг приймати зважені та обдумані рішення щодо вкладення коштів, а також стимулювало б банки працювати ефективніше. Тому пропонуємо внести зміни до структури розкриття фінансової звітності, яка публікується в офіційних виданнях НБУ.

Отже, роблячи висновок можна сказати, що робота банків із залучення депозитів потребує особливої уваги в сучасних кризових умовах, оскільки стабільний депозитний портфель забезпечить банку не тільки приплив коштів, а також буде формувати репутацію надійності. При цьому ділова репутація є одним із вирішальних факторів для залучення вкладників, оскільки допомагає сформувати довіру у потенційного клієнта.

Література: 1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>. 2. Аналіз банківської діяльності [Текст]: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с. 3. Аналітичний огляд банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bankografo.com/wp-content/uploads/2013/12/2013-3Q_UBQR.pdf. 4. Волохата В.Є. Фактори формування депозитних ресурсів банку / В.Є. Волохата [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2013/8_0/310_316.pdf.

ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Комерційні банки все більше зусиль зосереджують на активізації та розширенні кола операцій, що здійснюються ними на ринку цінних паперів (фондовому ринку). Ринок цінних паперів відіграє життєво важливу роль в економічному розвитку як окремих господарюючих суб'єктів, так і суспільства в цілому, забезпечуючи ліквідність та ринковий механізм ціноутворення, сприяючи обігу капіталу і його раціональному розміщенню.

Банки України згідно із Законами України «Про банки і банківську діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів» та іншими нормативно-правовими актами можуть виступати одночасно емітентами, інвесторами, торговцями цінних паперів, інфраструктурними учасниками.

Усі банківські операції з цінними паперами можуть бути розподілені на три основні групи: емісійні, інвестиційні, клієнтські.

Емісійна діяльність банку полягає у випуску власних цінних паперів. Цінні папери, що випускає банк можна поділити на дві основні групи: акції та облігації, ощадні та депозитні сертифікати.

Банки випускають власні акції та облігації з метою залучення коштів для формування і поповнення статутного капіталу, виступають переважно в якості акціонерного товариства, а не фінансово-кредитного товариства.

Проводять емісію ощадних та депозитних сертифікатів з метою тимчасового залучення ресурсів та проведення окремих банківських операцій, фінансування певних програм чи напрямків діяльності, банки виконують одну із основних функцій - акумуляцію грошових коштів та створення платіжних засобів. Випуск банком цінних паперів відбивається у пасивних операціях.

Банки можуть здійснювати допоміжні за своїм характером види посередницької (професійної) діяльності, виступаючи в ролі інфраструктурних учасників ринку цінних паперів:

- діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів;
- депозитарна діяльність зберігача;
- розрахунково-клірингову діяльність за угодами щодо цінних паперів.

Комерційний банк проводить ту чи іншу операцію на фондовому ринку залежно від конкретно визначеної мети банківської діяльності.

Світова практика визнає два підходи до проблеми сполучення звичайної банківської діяльності з діяльністю на ринку цінних паперів. Згідно з першим – банкам забороняється займатися деякими

видами професійної діяльності на ринку цінних паперів, а також обмежуються окремі види непрофесійної діяльності як інвесторів.

Другий підхід являє собою дозвіл банкам поєднувати звичайні банківські операції з більшістю операцій на ринку цінних паперів.

До основних цілей діяльності банків на ринку цінних паперів можна віднести наступні:

- залучення додаткових грошових ресурсів для традиційної кредитної і розрахункової діяльності на основі емісії цінних паперів;
- одержання прибутку від власних інвестицій у цінні папери за рахунок виплачуваних банкові відсотків і дивідендів, а також росту курсової вартості цінних паперів;
- одержання прибутку від надання клієнтам послуг по операціях з цінними паперами;
- розширення сфери впливу банку і залучення нової клієнтури за рахунок участі в капіталах підприємств і організацій (через участь у портфелях їх цінних паперів), установи підконтрольних фінансових структур;
- доступ до дефіцитних ресурсів через ті цінні папери, що дають таке право і власником яких стає банк;
- підтримка необхідного запасу ліквідності.

Залежно від обсягів діяльності на ринку цінних паперів, її спрямованості та фінансових можливостей банки можуть спрощувати структуру підрозділу для здійснення операцій з цінними паперами чи, навпаки, ускладнювати її, зокрема, вводити в роботу окремих відділів спеціалізацію за продуктовим принципом, базуючись на окремих інструментах ринку.

Важливим моментом у діяльності банків на ринку цінних паперів є контроль (зовнішній і внутрішній) за використанням конфіденційної інформації співробітниками банків, тому що виникає конфлікт інтересів між банком, який має власний портфель цінних паперів, і його клієнтами, яким він надає послуги на фондовому ринку, та між окремими підрозділами банку.

Таким чином, банківські установи випускають цінні папери, вкладають свої кредитні ресурси в державні цінні папери, корпоративні акції, торгують цінними паперами на ринку як брокери, дилери, здійснюють депозитарно-реєстраторські функції та довірче управління цінними паперами.

Література: 1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12. 2000 року № 2121-III 2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV. 3. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Паросій-Варгуненко. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2009. – 600 с. 4. Примостка Л.А. Аналіз банківської діяльності: Монографія / Л.А. Примостка-К.: Либідь, 2006. – 432 с. 5. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: навч. посібник – К: УБС НБУ: Знання. – 2010. – 390 с.

МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Управління персоналом банку є одним з актуальних і значущих напрямків розвитку банківського менеджменту та маркетингу. В основі концепції управління персоналом лежить дослідження потенційних можливостей працівників банку в галузі знань, мотивації до роботи, вміння успішно виконувати завдання і досягати цілей, що стоять перед ними. Розвиток банківського сектора тягне за собою потребу в компетентних і досвідчених співробітниках.

Дослідженням даної проблеми займалися такі науковці: Кібанов А.Я., Віханський О.С., Веснін В.Р., Цвєтаєв В.М., Мескон М. та такі економісти-класики, як А. Сміт, Ф. Гілбрет, А. Маслоу, Ф. Герцберг, Р. Оуен, Мак Грегор, А. Врум. Проте відомі наукові результати не торкнулись сучасних особливостей трудової мотивації банківського персоналу.

Сучасна банківська діяльність характеризується високим ступенем складності і динамічності, тому співробітники банку повинні володіти не тільки професійними знаннями, але й здатністю приймати ефективні і самостійні рішення, що лежать в руслі загальної стратегії банку. Домогтися цього можна лише через залучення їх до процесу управління установою, розробки стратегії і планів, спільного контролю за виконанням прийнятих рішень.

Виділяють наступні основні особливості сучасної фінансової установи: висока плинність кадрів, вузька спеціалізація, жорсткий контроль з боку регулюючих органів, технологічність робочого процесу, високий ступінь взаємопроникнення інтелектуальної та виробничої діяльності, висока концентрація системи управління в банку, галузеві структурні особливості, слабка управлінська підготовка банківських менеджерів.

У сучасних банках використовують такі критерії, що стосуються оцінювання претендента на обіймання певної посади, як освіта та кваліфікація; стаж роботи в банківській системі; досвід та спеціальні навички; фізичні дані; персональні характеристики (сімейний стан, вік, стать); тип особистості тощо.

За даними німецьких дослідників, достовірність різних способів підбору і розстановки персоналу розподіляється наступним чином: оцінки в атестаті до 30%; тести досягнень 10-50%; тести на розвиток інтелектуальних здібностей 20-30%; особистісні тести 20-30%; традиційні бесіди 0-30%; біографічне інтерв'ю до 50%; оцінка колег (експертів) 20-70%; ассесмент - технологія 40-75% [5].

Окремою проблемою при підборі банківського персоналу є підбір топ-менеджерів. Тут використовуються всі методи, прийняті на ринку. Далекоглядні керівники банків "вирощують" кадри самі, шукають на стороні, переманюють у конкурентів, купують.

Головне місце серед методів впливу на персонал посідають матеріальні, інструментами яких є заробітна плата, премії, матеріальні пільги і виплати.

Одним з найбільш ефективних способів нематеріальній мотивації для співробітників банківської системи залишається кар'єрний розвиток. Перспектива кар'єрного росту орієнтує їх на високі результати та підвищення професійного рівня. У той же час банк як велика організація зацікавлений у підготовці власного штату управлінців та кваліфікованих фахівців, що дозволяє проводити ротації за рахунок власних ресурсів.

Питання мотивації персоналу неприбуткових підрозділів банку є актуальним, оскільки від ефективності роботи цих підрозділів багато в чому залежить результат діяльності установи. Найбільш характерним прикладом є ризик-менеджмент, попит на працівників якого і, відповідно, відтік кваліфікованого персоналу є одним з основних викликів кризових періодів.

Нинішня ситуація спонукує банки постійно вдосконалювати свою менеджмент-діяльність. Щоб вижити в конкурентній боротьбі, банки змушені вводити в практику нові види обслуговування, боротися за кожного клієнта. Цим і пояснюється об'єктивна необхідність для комерційних банків освоєння нових методів дослідження і управління персоналом в ринкових умовах, оволодіння системним і ситуаційним підходом, необхідним для стійкого і стабільного розвитку банківської системи держави.

Література: 1. Бабчинська О.І., Онуфрійчук О.П. Оцінка персоналу як засіб ефективного менеджменту банку. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/6_57484.doc.htm 2. Бровар О.В. Соціально-психологічні аспекти менеджменту персоналу банківських установ. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://fkd.org.ua/pdf%5C2013_1%5C39.pdf 3. Вартанян И.П. О работе с персоналом в коммерческом банке // Деньги и кредит. – 2008. – № 10. – С. 50 – 58. 4. Кузнецов А.М. Методологічні засади формування концепції мотивації персоналу банку. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1028/1/Кузнецов%20А.М.%20Методологічні%20засади%20формування%20концепції%20мотивації%20персоналу%20банку.pdf> 5. Лобанова Т.Н. Банки: организация и персонал: практическое пособие. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://lib.mesi-yar.ru/books/yf-mesi/2009_2/Lobanova.pdf 6. Машкова А.С. Ассесмент-технология как метод оценки и отбора персонала. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/4210/3/pv-08-06.pdf>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Підвищення ефективності кредитування фізичних осіб та розвиток цієї послуги – одна з актуальних і гострих проблем на сьогоднішній день.

Основними видами банківського кредитування фізичних осіб є надання кредиту для купівлі житла (іпотека), для купівлі транспортних засобів (автомобільний) та для потреби купівлі товарів тривалого користування (споживчий). Кредитування фізичних осіб – важлива складова економіки і фінансового сектора України [3].

Оскільки в Україні більшість населення не спроможна купувати товари тривалого використання за рахунок власних доходів, а українські банки опинилися в умовах жорсткої конкуренції як з боку іноземних, так і вітчизняних банків, найактуальнішою потребою постає вироблення принципів розширення сфери і вдосконалення механізмів кредитування.

Активно кредитуються жителі м. Київ та Київській області (кредитний портфель становить 40% від загального). Кредитні портфелі Дніпропетровській, Одеській, Донецькій і Харківській області сукупно формують ще 27% від кредитного портфеля фізичних осіб банківської системи. Портфелі інших регіонів становлять від 1 до 5% загального обсягу кредитного портфеля. Найменш активні клієнти кредитних установ – жителі західної України [4].

За даними НБУ, за 11 місяців 2013 року загальний обсяг кредитів, виданих банками українським позичальникам, виріс на 4,5 млрд. грн. або на 2,4% – до 192,7 мільярда гривень. Для порівняння: за 2012 рік обсяг кредитів українців зменшився на 11 мільярдів або 5,5%. Більше того – досі, з 2008 року, обсяг кредитування фізосіб щорічно скорочувався (рис. 1).

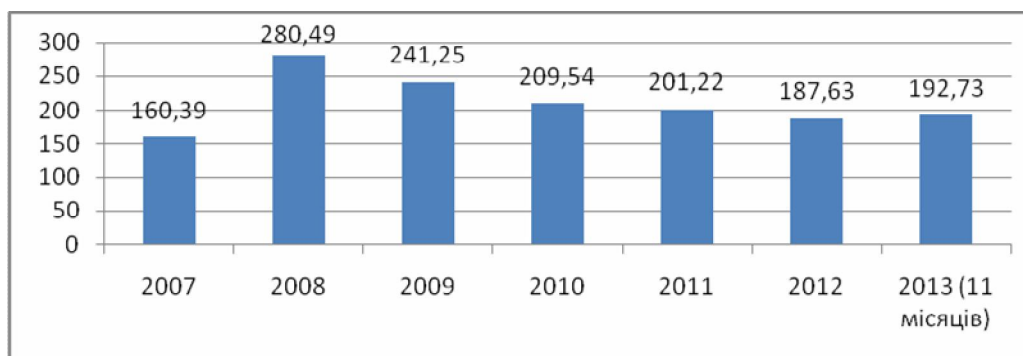

Рис. 1. Динаміка обсягів кредитування фізичних осіб, млрд. грн. [5]

На початок жовтня 2013 року частка кредитів на придбання та будівництво нерухомості у роздрібному кредитному портфелі банківської системи складала 27,7% (на початок року їх питома вага дорівнювала 31,1%). Автокредити на цю дату становили 8,8% від обсягу кредитного портфелю фізичних осіб (10% на початок року). При цьому доля споживчих кредитів (без врахування авто кредитів) досягла 61,1% (проти 56,6% на початок року). Тобто, зростання роздрібного кредитного портфеля (на 3% з початку року) відбулось саме за рахунок надання банками споживчих кредитів [5].

Загалом можна визначити такі проблеми, що гальмують розвиток споживчого кредитування у посткризовий період:

1. Для банків: високий рівень кредитного ризику; високий рівень ліквідності, обумовленого як динамічним зростанням проблемних кредитів, так і високими розривами за строками між кредитами, наданими фізичним особам, та залученими депозитами від населення; зростання девальваційних та інфляційних очікувань; кредитна стагнація; відсутність правових механізмів захисту кредитора.

2. Для позичальників: висока вартість кредитів; зростання девальваційних та інфляційних очікувань, відсутність правових механізмів захисту позичальника. Незнання позичальником рівня ефективної відсоткової ставки робить недоступним точний розрахунок фінансових можливостей, відповідно збільшує ризики неповернення, що може негативно позначитися на вкладниках банку, який надає кредит.

Отже, для ефективного розвитку кредитування фізичних осіб можна запропонувати наступні шляхи [2]: стимулювання роботи банків з бюро кредитних історій; запровадження гнучкої цінової політики на запити до бюро кредитних історій; удосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб, зокрема скорингових моделей, які б давали змогу об'єктивно оцінювати надійність позичальника; підвищення збалансованості за строками залучених депозитів і наданих кредитів фізичним особам; розширення кредитного потенціалу банків та стимулювання кредитної активності банків; інформування позичальників про реальну відсоткову ставку за кредитами; впровадження дієвих правових механізмів захисту прав і законних інтересів споживачів; стабілізація макроекономічної ситуації в країні.

Література. 1. Башлай С.В., Лобода Н.О. Теоретичні аспекти та особливості банківського кредитування фізичних осіб в Україні. 2. Вовк В.Я. Ринок споживчого кредитування: Проблеми та перспективи розвитку у посткризовий період. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://fkd.org.ua/pdf%5C2013_1%5C7.pdf 3. Куртвелієва Д.Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його вдосконалення. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=237> 4. НАБУ : Частка споживчих кредитів в кредитному портфелі банків продовжує зростати. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eadr.com.ua/ua/news/829.htm> 5. Огляд ринку кредитування фізичних осіб за 2013 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ua.prostobank.ua/spozhivchi_krediti/statti/oglyad_rinku_kredituvannya_fizichnih_osib_za_2013_rik

*Максимова Є.І., магістр
Науковий керівник – Терещенко Т.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Страховання є одним із засобів забезпечення безперервності господарської діяльності суб'єктів господарювання шляхом надання страхового захисту при настанні несприятливих подій. При цьому ефективність діяльності страхових компаній багато у чому залежить від того наскільки якісно організовано процес бізнес-планування.

Вагомий вклад у дослідження теоретико-методологічних та організаційно-правових основ страхової діяльності внесли такі вчені, як В.Д. Базилевич, В. Д. Бігдаш, К.Г, А.А. Гвозденко, С.С. Осадець, В.В. Шахов, Р.Т. Юлдашев та інші. Планування є життєво важливим для будь-якого господарюючого суб'єкта. Тільки в результаті планування можна зрозуміти та оцінити, де, коли і кому страховик буде пропонувати свої послуги та які і коли для цього будуть потрібні ресурси. Нарешті, планування дозволяє передбачити несприятливі ситуації, аналізувати можливі ризики і передбачати конкретні заходи щодо їх зниження.

Головною проблемою страхового ринку у роки кризи стала поява хвилі банкрутств страховиків. Після стабілізації ситуації на фінансових ринках, на страховому ринку залишилися сильні бренди, які за сприятливої загальноекономічної ситуації швидко відновлюють темпи зростання ринку. З метою упередження появи нової хвилі масових банкрутств, страховикам необхідно зосередити зусилля на створенні реальної планової основи для управління функціонуванням та розвитком бізнесу компанії. Це досягається шляхом розробки та безперервного оновлення бізнес-плану [1].

Бізнес-план розглядається як прогнозна комплексна програма перспективного розвитку страхової компанії. Він є вихідним документом, де узагальнюється вся інформація про ринок страхових послуг [2].

Бізнес-плани є основою ведення господарської діяльності майже кожного суб'єкта господарювання, оскільки дозволяють наочно й обґрунтовано продемонструвати, що проекти технічно здійснені, життєздатні, керовані, рентабельні та не завдають шкоди навколишньому середовищу, а крім того, проведення значної підготовчої роботи створює основу для розробки ефективного бізнес-плану відповідно до певних методичних підходів та вимог, які пред'являються зацікавленими організаціями.

Однак деяким аспектам у процесі бізнес-планування в страхових компаніях приділяється неналежна увага. Це зумовлює банкрутство страховиків, а також незадовільні результати їх діяльності [1].

Створення бізнес-плану – це поетапний процес розгортання стратегії до конкретних ініціатив та заходів [3].

Головною перевагою бізнес-плану є те, що він має зведений та системний характер, що дозволяє погоджувати характеристики та фактори зовнішньої середовища бізнесу із внутрішніми характеристиками та функціональними сферами діяльності самої компанії.

Бізнес-план оцінює перспективну ситуацію і в середині організації, й за її межами. Саме за допомогою бізнес-плану керівництво фірми приймає рішення, яка частка прибутку залишається у справі для накопичення, яка – розподіляється у вигляді дивідендів між акціонерами. Бізнес-план використовується при обґрунтуванні заходів із вдосконалення і розвитку організаційно-виробничою структури фірми, зокрема на обґрунтування рівня централізації та виховання відповідальності [1].

Одним із найважливіших аспектів в бізнес-плануванні є визначення цілі страхової компанії, адже кожен страховик орієнтує свою діяльність на майбутнє, прагнучи досягти певного стану.

Бізнес-план може складатися самостійно страховиком або за його дорученням експертами, консалтинговими або іншими спеціалізованими (консультаційними) фірмами. Форма, методи та структура побудови бізнес-планів визначені нормативними документами з ліцензування та залежать від особливостей діяльності страховика [4].

Отже, можна підсумувати, що складність процесу бізнес-планування в страхових компаніях пов'язана з ризиковим характером діяльності, непередбачуваністю виникнення страхових випадків і розмірів пов'язаних з ними грошових виплат. Окрім того, діяльність вітчизняних страхових компаній ускладнюється нестабільними тенденціями розвитку страхового ринку, присутністю на ринку потужних іноземних страховиків. Тому особливої уваги потребує рішення проблеми побудови ефективного процесу бізнес-планування страхової компанії, що дозволить оптимізувати проведення страхової діяльності як для страховиків, так і для страхувальників.

Література: 1. Бізнес-план страхової компанії - як правильно скласти? [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.prostobiz.ua>. 2. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с. 3. Страхування: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с. 4. Світлична О.С. Особливості бізнес-планування в страхових компаніях / О.С. Світлична // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4 (47). – С. 229-235.

ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, проте одним з найважливіших є фінансовий стан. Але сьогодні не має чіткого визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства», тому необхідним є його уточнення та пошук шляхів його покращення [2].

Фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу [4].

Покращення фінансового стану підприємства можливе за рахунок мобілізації внутрішніх резервів підприємства, збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, збільшення виручки від продажу продукції, продажу основних фондів, зниження собівартості продукції.

Головним із шляхів покращення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства - явних та прихованих. Це проведення реструктуризації активів підприємства; сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів підприємства.

У рамках реструктуризації активів використовуються наступні заходи: 1) мобілізація прихованих резервів; 2) використання зворотного лізингу; 3) здача в оренду основних фондів, які не повною мірою використовуються у виробничому процесі; 4) оптимізація структури розміщення оборотного капіталу; 5) продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів; 6) рефінансування дебіторської заборгованості – факторинг, облік векселів та форфейтинг.

Зазвичай використовують такий напрям покращення фінансового стану, як збільшення виручки від продажу (нарощування обсягів реалізації та збільшення ціни). Щоб збільшити обсяги реалізації, необхідно максимально активізувати збутову діяльність підприємства. Працюючи в умовах ринку, підприємство також повинно розробити певну систему ціноутворення. Це може бути стратегія «збирання вершків», коли підприємство призначає гранично високу ціну на різних сегментах ринку для отримання максимального прибутку, що характерно для новітніх товарів чи послуг, а може бути стратегія «низьких цін», для того щоб охопити максимальну кількість покупців і завоювати максимальну частину ринку для своєї продукції.

Одним із основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків через зниження собівартості продукції та витрат, джерелом покриття яких виступає прибуток.

Основними джерелами зниження витрат виробництва і реалізації продукції є зниження витрат на сировину та матеріали (зниження норм їхнього використання, скорочення відходів і витрат у процесі виробництва і збереження, повторне використання матеріалів, упровадження безвідходних технологій), паливо та енергію на одиницю продукції, зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції, скорочення адміністративно-управлінських витрат, ліквідація непродуктивних витрат і втрат [1].

Також одним із напрямів поліпшення фінансового стану сучасних підприємств є їх економічна інтеграція. Вона поділяється на вертикальну та горизонтальну.

Ще одним напрямом покращення фінансового стану є прогнозування його діяльності і моніторинг, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, необхідно активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності.

Система заходів для підтримки економічної стійкості підприємства повинна передбачати [3]:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами .

Отже, до конкретних заходів покращення фінансового стану сучасного підприємства можна віднести збільшення виручки від продажу продукції, рефінансування дебіторської заборгованості, зниження собівартості продукції. Особливо важливою є горизонтальна інтеграція, яка передбачає поєднання в одному підприємстві виробництва різнорідної продукції на єдиній сировинній чи технологічній основі та пошук можливостей здійснення закупівель разом із іншим покупцем, що дозволить отримувати знижки. Удосконалення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства.

Література: 1. Бойчик І.М. Економіка підприємства / І.М. Бойчик. – Львів, 2009. – 101 с. 2. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В.З. Бугай, В.М. Омельченко // Держава та регіони. – 2008. – № 1. – С. 34–39. 3. Городинська Д.М. Економічна стійкість підприємства / Д.М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 10 (42). – С. 141-146. 4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2008. – 662 с.

Мар'ян В.Ю., студент
Науковий керівник - Шевченко Н.І., к.н. держ. упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ РИНКУ КАПІТАЛІВ

Формування кредитного ринку – пріоритетне завдання, що забезпечить розвиток національної економіки. Проблеми формування, функціонування та управління кредитним ринком досить широко розглядається в публікаціях вітчизняних та іноземних науковців.

Шлях формування кредитного ринку України виявився досить довгим і складним. Перехід до побудови ринкової економіки на початку 90-х років викликав необхідність формування кредитного ринку відповідно до західної моделі, на основі дворівневої банківської системи, яка складається з Центрального банку та комерційних банків. З огляду на це, важливе значення для незалежної держави мало прийняття Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 20 березня 1991 р., за яким українська банківська система була побудована за принципом дворівневості, що добре зарекомендувала себе в країнах із ринковою економікою, і передбачала чітке розмежування сфер діяльності Національного банку України й комерційних банків.

Початок нового тисячоліття відзначився бурхливим розвитком кредитного ринку України. Цьому сприяло економічне піднесення при помірній інфляції, стабільність національної грошової одиниці та валютного курсу. У цей же період було запроваджено систему гарантування вкладів фізичних осіб шляхом прийняття Закону України «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб», підвищено ефективність банківського нагляду відповідно до вимог базельського комітету. Інтенсивне кредитування банками економіки виступило одним із головних чинників високих темпів економічного зростання України, яке за 2000–2004 рр. Склало 49,3%, у тому числі за 2004 р. – 12,0% [3]. За даними НБУ, в Україні з 176 банків, які працюють, більша частина (118) належать до дрібних – 4 група за класифікацією НБУ, 21 банк вважається середнім (3 група), а решта – великі банківські структури [3]. Проте динаміка кількості банківських установ не збігалася з обсягами кредитів, наданих банками в економіку держави.

Незважаючи на бурхливий розвиток банків у 90-х рр., кредитний ринок почав свій інтенсивний розвиток пізніше майже на 10 років. Фактично, досягнення певної «критичної маси» в розвитку банківської системи спонукало до інтенсивного розвитку кредитного ринку в Україні [1].

Дослідивши розвиток кредитного ринку України, можемо виокремити декілька етапів формування кредитного ринку України:

1 етап – 1988–1996 рр. Зародження. Початок розвитку інфраструктури кредитного ринку. Характерні риси: створення перших українських державних банків, прийняття Закону України «Про банки та банківську діяльність», введення в обіг постійної грошової одиниці – гривні.

2 етап – 1997–1999 рр. Перша фінансова криза. Характерні риси: великі обсяги втрати капіталу банками, зниження довіри до банків, високий рівень проблемних кредитів, банкрутство неефективних банків.

3 етап – 2000–2006 рр. Зростання кредитного ринку. Кредитна експансія. Характерні риси: значне нарощування обсягів активів банків, значне зростання обсягів кредитування економіки, звикання «жити в борг».

4 етап – 2007–2008 рр. Пік розвитку кредитного ринку. Кредитний бум. Характерні риси: найбільші обсяги наданих кредитів, найбільші обсяги вкладених коштів у банківську систему, широке коло пропозицій кредитних програм, низькі відсоткові ставки за кредитами, бурхливий розвиток іпотечного кредитування та кредитування в іноземній валюті.

5 етап – IV кв. 2008 р.–2009 рр. – Друга фінансова криза. Занепад. Характерні риси: нестача коштів у банківській системі для кредитування, зростання вартості кредитів, заборона кредитування в іноземній валюті, майже повне припинення іпотечного кредитування.

6 етап – 2010 р. і до сьогодні. Відновлення кредитного ринку. Зростання. Характерні риси: повернення коштів у банки, зниження вартості кредитів, відновлення іпотечного кредитування, зростання обсягів кредитування, розширення кількості кредитних програм та ін.

У 2011 році та на початку 2012 року спостерігалася активізація процесів кредитування на ринку. Загальний обсяг кредитів, наданих в економіку комерційними банками у 2011 році, склав 825,3 млрд. грн., що дорівнювало 109,3% від рівня попереднього року. А за 5 місяців 2012 року обсяг кредитів уже перевищив рівень 2011 року і склав 831,4 млрд. грн.

Таким чином, позитивні тенденції розвитку кредитного ринку спостерігаються вже три роки поспіль, що є сприятливим фактором для розвитку національної економіки України.

Література: 1. Миськів Г.В. Становлення кредитного ринку України / Г.В. Миськів // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 10. – С. 28-32. 2. Топчий Ю.В. Формування інфраструктури кредитного ринку України / Ю.В. Топчий // Формування ринкових відносин. – 2012. – № 12. – С. 46-49. 3. Пердейчук В.М. Інформаційно-інституційне середовище кредитного ринку України / Пердейчук В.М. // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 2. – С. 45-49.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

За короткий час становлення ринок фінансових послуг показує суттєву позитивну динаміку. Проте, його розвиток має дискретний та фрагментарний характер, що проявляється в значній нерівномірності обсягів активів, структурі та якості наданих послуг і, як наслідок, невідповідності зростаючим потребам національної економіки. Формування ефективного ринку фінансових послуг неможливе без створення та розвитку якісних фінансових посередників – банків і небанківських фінансово - кредитних установ.

Дослідженню проблем функціонування фінансових посередників на ринку фінансових послуг присвячені праці вітчизняних науковців, а саме: О.Барановського, П. Беленького, З. Ватаманюк, О. Другова, В. Корнеєва, В.Кремень, Г. Партин, Л. Співак, О. Тивончук, О. Шевцової, І. Школьник та інших. Водночас ці дослідження в більшості випадків носять фрагментарний характер, оскільки досліджують діяльність окремих фінансових посередників, і практично відсутні системні дослідження в даному напрямку. Тому з'являється потреба в подальшому комплексному вивченні ролі фінансових посередників в розвитку ринку фінансових послуг.

Фінансове посередництво являє собою професійну діяльність як банківських, так і небанківських фінансових установ, що направлена на задоволення фінансових потреб позичальників та кредиторів, шляхом надання їм необхідних фінансових послуг. Фінансові посередники враховують природу макроекономічних процесів, які відбуваються в країні, та їх взаємодію, і в зв'язку з цим мінімізується ризик втрат від неефективної та нескоординованої діяльності.

Виокремимо причини відсталого розвитку посередництва на фінансовому ринку України. Ними є:

1. Історичні передумови. Разом із становленням незалежності України почався процес капіталізації та групоперсоніфікації капіталів, а не розвитку фінансового ринку в цілому. Крім того, спеціалісти не були готові та не знали дію ринкових факторів.

2. Відсутня системна законодавча база щодо посередництва, яка мала б передбачати перспективний розвиток та сучасні тенденції. Крім цього, негативно впливає на розвиток фінансового ринку його нестійкість.

3. Відсутність державної підтримки та цілісної політики щодо розвитку даного сектору.

4. Політична, економічна та фінансова кризи в Україні упродовж чотирьох останніх років.

5. Недостатність досвіду упосередників, та перевага власних інтересів над державними. Звідси впливає низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних посередників порівняно з зарубіжними.

6. Недосконалість регіональної інфраструктури, що пов'язано з нерівномірним розміщенням ресурсного потенціалу та продуктивних сил. Це спричинює помітну диференціацію рівня надання фінансових послуг у різних регіонах.

7. Непоінформованість та недовіра населення до посередницьких структур.[1]

Слід зазначити, що система спеціалізованих фінансових посередників має можливість надати власникам заощаджень більші вигоди, ніж просто можливість одержувати відсотки на капітал. Діяльність фінансових посередників на ринку фінансових послуг має на меті з одного боку, акумулювати розрізнений капітал домогосподарств та суб'єктів господарювання та перетворити його в потужні інвестиційні ресурси для розвитку економіки країни, а з іншого – задовольнити економічні та соціальні потреби споживачів, надаючи їм весь спектр фінансових послуг.

Отже, проаналізувавши становище фінансового посередництва в Україні, можна зробити висновок, що розвиток даного інституту в нашій країні знаходиться все ще у зародковому стані. Це пов'язано з рядом проблем макроекономічного характеру (нестабільність економіки та фінансового ринку, високі рівні «тінізації» вітчизняної економіки та корупції у системі державних контрольно-регулювальних органів, недобросовісна (неринкова) конкуренція) Таким чином, важливим напрямом як державного регулювання, так і діяльності самих фінансових посередників є вирішення окресленого кола проблем, що сприятиме пришвидшенню розвитку фінансового посередництва в Україні та підвищенню якості пропонованих послуг фінансового характеру.

Література: 1. Волощенко Л.М. Актуальні проблеми розвитку посередництва на фінансовому ринку України / Л.М. Волощенко // Економічний простір . – 2009. – № 21. – С. 199-205. 2. Молохова Я.О. Фінансові посередники як індикатори соціально-економічного розвитку України / Я.О. Молохова // Облік і фінанси. – 2012. – № 9 (33). – С. 15-23. 3. Полетаєв О.О. Проблеми і напрями удосконалення функціонування фінансового посередництва на ринку цінних паперів / О.О.Полетаєв // Наукові праці. – 2012. – № 120. – С. 51-55. 4. Рубанов П.М. Недержавні пенсійні фонди як фінансові посередники: проблеми та перспективи функціонування в Україні / П.М. Рубанов // Економіка та інноваційний розвиток національного господарства. – 2012. – №7. – С. 17-21. 5. Рубанов П.М. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансового посередництва в Україні в умовах світової фінансової кризи / П.М. Рубанов // Механізм регулювання економіки. – 2011 – № 4. – С. 167-171.

*Мещеряков Д.В., магістр
Науковий керівник – Грабовський І.С., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Широкі структурні зміни, які відбуваються в економіці України у період становлення державної незалежності і переходу до ринкових відносин вимагають значних перетворень і у грошово-кредитній політиці.

Однією з основних проблем сучасного періоду розвитку економіки України є удосконалення діяльності комерційних банків, а особливо формування й використання інших ресурсів.

Банківські ресурси можна сміливо назвати фундаментом, на якому базується вся подальша діяльність комерційного банку, оскільки процеси утворення ресурсів і надання позик перебувають у тісному взаємозв'язку. Слід пам'ятати, що за кожним комерційним банком стоїть велика кількість клієнтів, для яких неспроможність банку надавати їм певні види послуг означає нестабільність їхньої діяльності. Саме тому тема даної дипломної роботи є актуальною.

На сучасному етапі велике значення має дослідження та запровадження в практиці українськими банками практичного досвіду щодо створення та використання ресурсів банками зарубіжних країн.

При формуванні банками своїх ресурсів виникають економічні відносини. Суб'єктами цих відносин є комерційні банки, Національний банк України, фізичні особи та юридичні особи, серед яких є підприємства, організації, фірми. Об'єктами відносин є самі ресурси банків: власні, залучені, та запозичені кошти.

Питанням управління фінансовими ресурсами комерційного банку присвячені праці багатьох вчених економістів: Савлук М.І., Дзюблюк О.В., Гладких А.Д., Довгань Ж., Тиркало Р.І., Олійник Д. та інші, навчальна та монографічна література по даній проблемі, матеріали спеціальних періодичних видань, а також законодавчий та інструктивний матеріал Національного банку України, що стосується процесу формування ресурсів комерційних банків.

Успішний розвиток ринкової економіки держави пов'язаний безпосередньо з інвестиційною діяльністю, її лібералізацією за всіма напрямками і сферою народного господарства. Хоч би яка модель інвестування економіки не застосовувалася (державне інвестування, здійснюване самими підприємствами чи фінансовими посередниками), центральну роль в його фінансовому механізмі грає банківська система. Це з тим, що більшість коштів, які потрапляють у банк, і лише після того, як він здійснить керівництво та прийме рішення, кошти можуть бути інвестовані в певні активи. Звідси

виникла потреба глибшого розгляду теоретичних основ фінансів комерційного банку.

Консолідація поглядів вітчизняних і зарубіжних провідних вчених про теоретичні положення процесу управління банком фінансовими ресурсами, надає можливість зробити висновок про існування певних розбіжності, насамперед у тлумаченні поняття «фінанси». У зарубіжній економічній науці інвестиції визначаються як зростання обсягу капіталу, функціонуючого у економічній системі, збільшення пропозиції продуктивних ресурсів, здійснених людьми [1, с. 129].

У англо-американському підході під титулом «фінанси банку» розуміються фінансові інвестиції, а саме операції з вкладенням коштів і залучення джерел фінансування на ринку капіталу [2]. Цей підхід у сфері теорії та практики управління фінансами домінує у світі, однак у деяких економічно розвинених країн можна знайти й інші підходи. Зокрема, у Німеччині існує певний поділ: концептуальні засади теорії фінансів, які включають логіку прийняття рішень фінансового характеру, мають стратегічну спрямованість, розглядаються у бік «фінансування та інвестиції», а питання тактичного та оперативного управління фінансами - у бік «контролінгу», власне у тому числі розглядаються розділи «фінансового менеджменту» і «управлінського обліку» – в цьому полягають англо-американської трактуванні [2].

Управління фінансами комерційного банку є взаємозалежним процесом управління формуванням коштів банку - власних (капіталу) і залучених (зобов'язань) - їх розміщенням під час проведення різних активних операцій. З іншого боку у банку може бути прибуток від проведення інших операцій, які пов'язані безпосередньо за допомогою і розміщенням коштів (фінансове посередництво, консультації з фінансових та інших питань).

Мета управління фінансами банку - отримання прибутку за дотримання обмежень, які впроваджуються регулюючими органами, і навіть додаткових внутрішніх обмежень, що потенційно можуть встановлюватися керівництвом банку. У цьому треба враховувати, що, по-перше, фінансові операції практично завжди пов'язані з ризиком. Ризик означає, може бути отриманий прибуток, менш очікуваний, чи, що така операція призведе до збитків. Отже, заходи, здійснювані в сторону зменшення чи повної відсутності ризику під час проведення тієї чи іншої фінансової операції, спричинять збільшення можливого розміру прибутку. Отже, невід'ємною частиною управління операціями з метою забезпечення їхньої прибутковості є вжиття заходів, які знижують ступінь впливу ризику.

Література: 1. Кириченко О.А. Банківський менеджмент: навчальний посібник / Кириченко О.А., Гіленко І.В., Роголь С.Л., Сиротян С.В., Немой О.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2002. – 488 с.

ПРАВИЛА ТА ПРОГРАМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Важливим аспектом ефективності запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, є постійний моніторинг рахунків та операцій, які здійснюються за допомогою банківської установи [2].

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного та первинного фінансового моніторингу [1]. Первинний фінансовий моніторинг здійснюється кредитно-фінансовими установами, зокрема комерційними банками, для ідентифікації потенційних осіб, які провадять діяльність щодо легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом та/або фінансування тероризму, а також для визначення операцій, які потенційно можуть бути використанні для фінансування тероризму або з іншою кримінальною метою.

Для забезпечення виконання вимог законів України з питань запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, банки зобов'язані розробляти і реалізовувати програми ідентифікації та вивчення своїх клієнтів, а також програми навчання і підвищення кваліфікації працівників [2].

Програми здійснення фінансового моніторингу розробляються та реалізуються керівництвом банку самостійно для забезпечення функціонування ефективною внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу, відповідно до особливостей його організації та основних напрямів діяльності, клієнтської бази, а також ступеня наявних та можливих ризиків, і потребують постійного оновлення в процесі проведення фінансового моніторингу.

Програми здійснення фінансового моніторингу мають містити визначені законодавством України ознаки фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу, інші ознаки таких операцій, які відповідно до специфіки та напрямів діяльності самостійно визначаються та поновлюються банком на постійній основі, а також з урахуванням відповідного довідника, формування та внесення змін до якого здійснюється Уповноваженим органом за погодженням з Національним банком України [4].

Основним принципом розроблення та реалізації Правил внутрішнього фінансового моніторингу і програм здійснення

фінансового моніторингу банку є забезпечення участі працівників банку (у межах їх компетенції) у виявленні фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму.

Правила внутрішнього фінансового моніторингу банку мають містити: а) опис організаційної структури внутрішньобанківської системи запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; б) вимоги до кадрового забезпечення внутрішньобанківської системи запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, права та обов'язки відповідальних працівників банку та філії, а також інших працівників банку, відповідальних за виконання програм здійснення фінансового моніторингу; в) основні засади діяльності окремого структурного підрозділу банку із запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (у разі його створення); г) порядок обігу та забезпечення конфіденційності інформації щодо фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу; д) порядок прийняття рішення щодо надання інформації про фінансову операцію, яка підлягає фінансовому моніторингу до Уповноваженого органу; е) порядок зберігання інформації з питань фінансового моніторингу [4].

Керівництво комерційного банку на власний розсуд може розробляти і реалізовувати в межах чинного законодавства також інші програми за певними напрямками обслуговування клієнтів, які виходять із специфіки діяльності банківської установи [2]. Також необхідно зазначити, що правила внутрішнього фінансового моніторингу банку та програми здійснення фінансового моніторингу є документами з обмеженим доступом. Порядок та режим доступу до цих документів інших працівників банку або сторонніх осіб визначається працівником фінансово відділу банку (філії) за погодженням з керівником банку (філії). Таким чином, процес реалізації фінансового моніторингу базується на взаємодії працівників різних рівнів та відділів банку з проведень нагляді та контролю за здійснення різних видів операцій, які здійснюються за допомогою банківської установи. Керівництво комерційного банку самостійно розробляє програми та правила внутрішньобанківського фінансового моніторингу відповідно до чинного законодавства України.

Література: 1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом»: Закон України від 28.11.2002 № 249-IV // zakon1.rada.gov.ua. 2. Дзедзик І.Б. Внутрішньобанківська система здійснення фінансового моніторингу операцій // Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1577/1/31.pdf>. 3. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [Електронний ресурс]: постанова Правління НБУ від 14.05.2003 № 189. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws. 4. Правила внутрішньобанківського фінансового моніторингу. Режим доступу <http://www.kneu.dp.ua/moodle-new/pluginfile.php/29254>.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ФОРФЕЙТИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

У сучасних ринкових умовах більшість підприємств, зокрема торговельні компанії, стикається у своїй фінансово-господарській діяльності з рядом труднощів: дефіцитом оборотних активів, порушеннями платіжного обороту, надлишком дебіторської заборгованості. Тому одним з актуальних питань залишається проблематика управління дебіторською заборгованістю компаній, особливо актуально на сьогодні інноваційні методи (інструменти) управління даною економічною категорією - форфейтинг і факторинг, що дозволяють покласти обов'язок з управління дебіторською заборгованістю на третю особу і, як наслідок, економити на ресурсах.

Механізм форфейтингу використовується в основних видах угод:

- фінансових - з метою швидкої реалізації довгострокових фінансових зобов'язань;
- експортних - для сприяння надходженню коштів експортеру, що надав кредит імпортеру.

Фінансовий механізм здійснення форфейтингової операції найкраще розкрито І.М. Парасій – Вергуненко [4] (рис. 1):

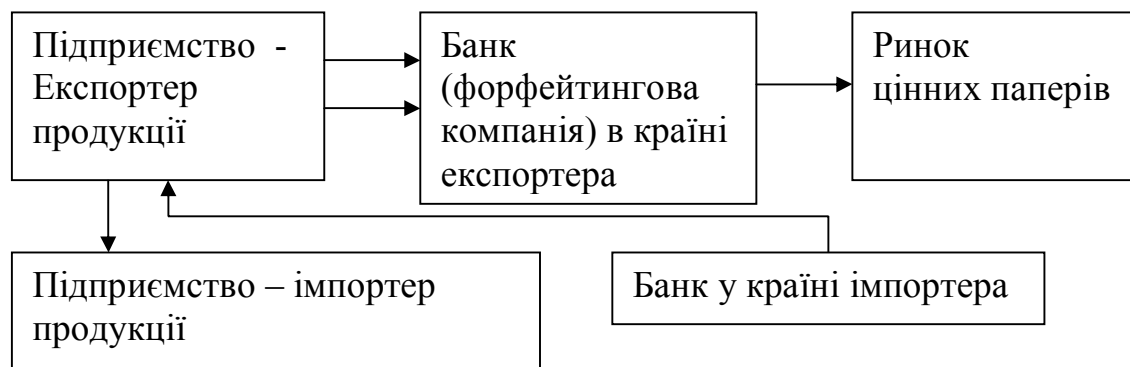

Рис. 1. Фінансовий механізм здійснення операцій форфейтингу

Форфейтинг – інструмент управління дебіторською заборгованістю, що представляє собою покупку форфейтером у експортера боргу, як правило, оформленого акредитивом або векселем, акцептованим імпортером. Даний фінансовий інструмент застосовується також для фінансування зовнішньоторговельних операцій, носить середньостроковий характер (від 180 днів і більше) і призначається для експортерів (продавців) товарів (машин і обладнання) і послуг капітального (інвестиційного) призначення (наприклад, будівництво промислових об'єктів за кордоном) [1].

Принцип фінансового механізму форфейтинга полягає у наступному: іноземний інвестор викуповує у постачальника контракт на постачання конкретного товару. Таким чином, покупець товару стає боржником не продавцю товару, а форфейтинговій компанії [3].

Механізм здійснення операцій форфейтингу передбачає, що експортер виконав свої зобов'язання за контрактом і прагне інкасувати розрахункові документи імпортера шляхом їх продажу з метою отримання готівкових коштів.

Етапи проведення форфейтингової операції: підготовка операції – експортер визначає: вимоги форфейтера до гарантії, можливий розмір дисконту до завершення операції з імпортером. Форфейтер: розглядає заявку експортера, збирає інформацію про можливу операцію, проводить кредитний аналіз, визначає тверду ціну; документальне оформлення операції – досягнення попередньої домовленості сторін про укладення форфейтингової угоди; підписання угоди – експортер готує серію переказних векселів чи підписує угоду про прийняття простих векселів від покупця, отримує гарантію на свої векселі [2].

Слід зазначити, що операція форфейтингу схожа на експортний факторинг, окрім того, що факторинг може здійснюватися з регресом до експортера [4].

Таким чином, в сучасних ринкових умовах господарюючі суб'єкти змушені приділяти пильну увагу питанню управління своєю дебіторською заборгованістю. При побудові політики управління даними оборотним активом компанія може скористатися не тільки традиційними, а й інноваційними методами та інструментами управління, зокрема, форфейтингом і факторингом. Але в Україні ці інструменти не так популярні в порівнянні з традиційними методами, що пояснюється рядом причин:

- високою вартістю інструментів ;
- відсутністю чіткої і зрозумілої нормативно-правової бази, що регламентує порядок їх використання;
- низькою фінансовою освіченістю керівного складу більшості вітчизняних компаній (особливо це характерно для представників малого бізнесу);
- досить високими початковими витратами, пов'язаними з постановкою і реалізацією відповідних бізнес-процесів.

Література: 1. Герасимович А.М. Форфейтингові операції: сутність, механізм проведення, облік, аналіз, аудит // Фінанси, облік і аудит. Наукові праці. Випуск XVIII. – К.: КНЕУ, 2011. – С. 251 – 262. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc/18_b_04.pdf. 2. Організація міжнародних форфейтингових операцій. URL: http://kneu.dp.ua/VOP_7.103_OM_8.pdf. 3. Сутність понять: форфейтинг, форфейтування, форфейтор. URL: <http://mydisser.com/en/catalog/view/9082.html>. 4. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: Підручник // За редакцією д-ра екон. наук, проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 271-276.

ПРИНЦИПОВІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Прогнозування фінансової діяльності і розробка фінансової стратегії підприємства являє собою найбільш складний етап планування, що вимагає високої кваліфікації виконавців. Під фінансовою стратегією підприємства варто розуміти формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності і вибір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення. Будучи частиною загальної стратегії економічного розвитку підприємства, фінансова стратегія носить стосовно неї підлеглий характер і має бути погоджена з її цілями і напрямками. Разом з тим, фінансова стратегія сама впливає на формування загальної стратегії економічного розвитку підприємства. Зокрема, якщо тенденції розвитку товарного і фінансового ринків не збігаються, може виникнути ситуація, коли цілі загальної стратегії розвитку не можуть бути реалізовані в зв'язку з фінансовими обмеженнями. У цьому випадку фінансова стратегія вносить певні корективи в загальну стратегію економічного розвитку підприємства.

Розробка фінансової стратегії дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з розвитком підприємства. У зв'язку з обмеженістю ресурсів при розробці стратегії необхідно розробляти такі правила і прийоми вибору цілей і засобів їхнього досягнення, щоб спрямування будь-якого ресурсу на їхню реалізацію негативно не впливало б на жодну з інших сторін діяльності [1].

Стратегію необхідно розробляти стосовно як до зовнішнього середовища фірми, так і до внутрішнього. Правильно розроблена стратегія має на меті підвищення конкурентоздатності підприємства. Тобто можна говорити про поширення існуючих та розробку нових напрямків розвитку діяльності підприємства [2].

Вибір шляхів покращення фінансового стану підприємства доцільно здійснювати у наступному порядку:

1. На підставі складеного аналітичного балансу визначаються фактичні (розрахункові) величини показників оцінки фінансового стану підприємства. При цьому залежно від напрямків оцінки можуть розраховуватися як усі показники, так і показники за окремими напрямками.

2. Здійснюється відбір показників, фактичні значення яких нижче граничних.

3. Вибрані показники ранжуються за ступенем їх значимості, виходячи з конкретної ситуації, що склалася на підприємстві, у відповідності з першочерговістю вибору напрямків фінансування.

4. Визначаються фактори, що вплинули на перший з вибраних та розташованих у пріоритетному порядку показників, та здійснюється аналіз напряму їх дії.

5. Визначаються допустимі зміни величин впливових факторів згідно напряму їх дії та враховуються можливі зміни інших показників.

6. Виключаються фактори, зміна величини яких при умовах, що склалися, неприпустима.

7. У випадку позитивного рішення здійснюється розрахунок абсолютної величини обраного фактору для даного показника, значення якого прирівнюється до граничного.

8. Після проведення розрахунків вивчаються можливості виходу на розрахункові значення факторів.

9. У відповідності з одержаною розрахунковою величиною фактору впливу здійснюється перерахунок інших показників, у алгоритм розрахунку яких цей фактор входить.

10. Величини розрахованих показників порівнюються з граничними і робиться висновок про необхідність пошуку подальших шляхів покращення фінансового стану підприємства.

11. Якщо проведені розрахунки не задовольняють рішення поставленої задачі, то розгляду підлягає наступний фактор впливу і проводяться дії згідно етапам 7 – 9.

12. У випадку позитивного рішення з ранжируваного ряду показників береться наступний і проводяться дії згідно етапам 4 – 10.

13. При відсутності можливості виходу на розрахункові значення факторів (згідно етапу 7), обирається найбільш придатний варіант зміни їх величин (виходячи з конкретних можливостей) та здійснюється перерахунок показників оцінки.

14. На основі розрахунку робиться висновок про фінансовий стан підприємства та намічається подальша стратегія дій.

Заходи, спрямовані на поліпшення фінансового стану підприємства, можуть включати в себе: вивчення попиту на продукцію, що виробляється, з метою розширення ринку збуту чи переорієнтації на випуск іншої продукції; аналіз складових собівартості продукції і визначення шляхів її зниження; виявлення понаднормативних запасів матеріальних цінностей для залучення їх у господарський оборот чи реалізації; вивчення руху дебіторської заборгованості з метою її зменшення; вивчення можливості отримання довгострокових кредитів; аналіз складових короткострокової кредиторської заборгованості можливості її зменшення; аналіз складових першочергових платежів з прибутку з метою недопущення нераціональних виплат; контроль за фінансовим станом підприємства та дотриманням виробленої фінансової стратегії.

Література: 1. Ковалев В.В. Основы теории финансового менеджмента / В.В. Ковалев. – М.: Проспект, 2013. – 534 с. 2. Ястремська О.М. Якість формування фінансової стратегії підприємства / О.М. Ястремська, А.В. Гриньов // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

В умовах формування засад ринкової економіки в Україні все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, який є особливим і необхідним середовищем для успішного її функціонування, а також розвитку соціальної сфери.

До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів. Зв'язок функціонування цих ринків є взаємопов'язаним, недостатній рівень розвитку одного з них позначається на розвитку усіх інших. Таким чином, необхідною передумовою подальшого розвитку економіки України є становлення незалежного від втручання держави ринку фінансових послуг, здатного до саморегулювання [3, с. 21].

Дослідженню проблеми розвитку фінансового ринку та його значення для економічного зростання країни приділяється значна увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. В той же час стан розвитку ринку фінансових послуг в Україні неповною мірою відповідає загальносвітовим тенденціям, що призводить до його суттєвого відставання, не конкурентоспроможності, ізольованості та неготовності увійти у глобальну фінансову систему.

Фінансова система України формується під впливом конкретних форм та механізмів використання фінансів у національній економіці і відображає особливості сформованої моделі економіки. Відмічено, що фінансова система, в якій ключову роль відіграє фінансовий ринок, виконує ринкові функції: спрямовує тимчасово вільні фінансові ресурси від тих, у кого вони в надлишку, до тих, кому їх не вистачає; зменшує ризик і заощадників, і позичальників; забезпечує необхідний рівень ліквідності та ін. [1, с. 5].

Основні проблеми розвитку фінансового ринку в Україні в 2013 році є:

- обтяжливість норм і високі ставки податку на прибуток підприємств, що створюють стимули укладати псевдо-страхові угоди з афілійованими страховими компаніями і зменшувати податкові зобов'язання;
- відсутність належних правових засад для повноцінного розвитку ринку фінансових послуг;
- розбіжності в законах, які регулюють діяльність як самого фінансового ринку, так і окремих фінансових установ;

- постійні зміни в законодавчій базі щодо функціонування ринку фінансових послуг;
- недостатнє державне регулювання та нагляд за діяльністю банківських і небанківських фінансових посередників, здатних забезпечити цивілізованість, відкритість і доступність ринку фінансових послуг;
- невідповідність законодавчого регулювання окремих видів фінансових послуг європейським нормам;
- відсутність концепції довгострокового розвитку банківських і небанківських інститутів на ринку фінансових послуг;
- нерозвиненість інфраструктури ринку фінансових послуг, зокрема – депозитарної системи.

Тобто, основними проблемами на шляху залучення українських підприємств до світового фінансового ринку є адміністративні перешкоди, невизначеність нормативної бази, нерозвиненість ринкової інфраструктури, низька інформаційна прозорість економіки та незадовільна якість корпоративного управління [2, с. 56-58].

На сьогодні інфраструктура фінансового ринку України характеризується відсутністю системної єдності між її складовими. Для приведення інфраструктури фінансового ринку до загальноєвропейських стандартів існує необхідність формування єдиної консолідованої моделі інфраструктури фінансового ринку за горизонтальним принципом на основі розбудови цілісної національної депозитарної системи, що забезпечить ефективну й недорогу обробку трансакцій, низький рівень ризику з надійною системою контролю й належним фінансуванням, проведення політики прозорості та повне розкриття інформації учасниками фінансового ринку.

На нашу думку основними напрямками розвитку ринку фінансових послуг України є:

1. Удосконалення базового спеціального законодавства.
2. Забезпечення виконання вимог законодавства усіма учасниками фондового ринку.
3. Упорядкування і підвищення ефективності діяльності інфраструктури фондового ринку.
4. Вжиття заходів для залучення емітентів та інвесторів до взаємодії на організованих фондових ринках.

Література: 1. Задоя А. Структура та функції сучасного фінансового ринку // *Фінанси України*. – 2011. – № 5. – С. 3-17. 2. Ільченко-Сюйва Л. Ринок фінансових послуг в Україні : проблеми і перспективи розвитку // *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. – 2012. – № 4. – С. 93-100. 3. Стоян В. Фінансовий ринок України : проблеми і перспективи // *Фінанси України*. – 2010. – № 12. – С. 135-140.

*Оксентюк Н.В., студентка
Науковий керівник – Тимошенко О.В., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Отримання прибутку підприємствами України в сучасних умовах є досить складним і гострим питанням. Головна мета підприємництва в будь – якій сфері діяльності полягає в отриманні прибутку та нарощуванні капіталу. Прибуток є основним спонукальним мотивом, так як він забезпечує розвиток, розширення, удосконалення та стабільну роботу підприємств.

Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств України приділена в українській економічній літературі в багатьох працях Блонської В.І. [1], Винниченка Є.М., Висоцької А.В. [2], Вужинської О.І., Гончарова Ю.В. [2], Опаріна В.М., Поддєрьогіна А.М., Савчука В.К. та ін.

Нині в Україні в умовах реформування економіки спостерігається тенденція до значного зниження рівня рентабельності виробництва, що призводить до збитковості багатьох підприємств. У зв'язку з цим управління підприємством вимагає вдосконалення методів оцінки і прогнозування прибутку. Чим більше уваги приділяється цій економічній категорії, тим ефективніше функціонує підприємство.

Фінансовий результат українських підприємств від звичайної діяльності до оподаткування за січень-вересень 2013 р. склав 22 млрд. 844 млн. грн. При цьому відповідний показник за 9 місяців 2012 р. склав 53 млрд. 162 400 000 грн. Таким чином, прибуток підприємств України у I півріччі 2013 знизилася на 57% [4].

Економічним позитивним підсумком виробничо-фінансової діяльності підприємств є чистий прибуток.

Чистий прибуток є найважливішим фінансовим показником, який є джерелом подальшого розвитку підприємства.

В Україні чистий прибуток за січень - вересень 2013 року в більшості областей має від'ємний фінансовий результат, що свідчить про банкрутство та ліквідацію багатьох малих та великих підприємств. Для України це негативне явище, так як суб'єкти господарювання вносять великий вклад в економічний розвиток країни в цілому, а саме: формування конкурентного середовища, надання ринковій економіці гнучкості, оперативності реагування на потреби ринку, мобільності; прискорення реалізації новітніх технічних та комерційних ідей; створення нових робочих місць і вирішення проблеми зайнятості; пом'якшення соціальної напруги.

Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних чинників.

Серед зовнішніх чинників слід виділити: місткість ринку, економічні умови господарювання, платоспроможний попит споживачів, державне регулювання діяльності підприємств.

До внутрішніх чинників належать: обсяг виробленої та реалізованої продукції, собівартість виробництва, ціна та асортимент реалізованої продукції, тощо.

Трудові ресурси є не тільки чинниками формування прибутку, але водночас служать основою для визначення напрямів пошуку резервів його підвищення [5, с. 17 – 18].

Отже, в сучасних умовах треба впроваджувати ефективне внутрішньофірмове планування прибутку, сутність якого полягає в необхідності дотримання таких основних принципів: планування повинно бути гнучким і адаптивним, своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища підприємства; плануванням повинні займатися насамперед ті, хто буде потім впроваджувати в життя розроблені плани.

На нашу думку, для того щоб підприємства України працювали стабільно та отримували прибуток, можна запровадити наступні заходи:

1. Впровадити ефективне внутрішньо фірмове планування прибутку.
2. Розширення ринку продажу продукції (товарів, робіт, послуг).
3. Застосовувати систему участі працівників у прибутках підприємства.
4. Проведення ефективної кадрової політики.
5. Підвищення ефективності збутової політики підприємств.
6. Підвищення якості продукції.
7. Запроваджувати у процес виробництва досягнення науково-технічного та інноваційного прогресу.
8. Удосконалити податкове законодавство.

Література: 1. Блонська В.І. Стратегічне управління прибутком підприємства / В.І. Блонська, А.Я. Нагірна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - № 20 (5). – С. 145 – 152. 2. Висоцька А.В., Гончаров Ю.В. Управління прибутком на підприємстві та шляхи його покращення / А.В. Висоцька, Ю.В. Гончаров // Економіка, фінанси, менеджмент : Технології та дизайн. – 2013. – № 1 (6). – С. 1 – 7. 3. Гладка Л.І. Управління прибутком в сучасних умовах / Л.І. Гладка, М.О. Домащенко, М.В. Ковальова // Економіка і регіон : Наук. Вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2012. – № 1(32). – С. 195 – 198. 4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://ovu.com.ua/articles/486-derzhavniy-komitet-statistiki-ukrayini/publisher> 5. Кустріч Л.О. Управління прибутком підприємства / Л.О. Кустріч // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – 2010. - № 99. – С. 16 – 21.

Олійник А.А., студент
Науковий керівник – Сербина О.Г., к.е.н.,
Дніпропетровська державна фінансова академія

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Інновації стали суттю сучасного розвитку в усіх сферах економіки, у тому числі й у банківській справі. Саме банки покликані досліджувати потреби в інноваційних технологіях з метою вкладення фінансових ресурсів у ці інноваційні проекти. Банківська сфера економічної системи є найбільш стабільною структурою. Однак і для неї інновації – це основа розвитку. Високі комп'ютерні, інноваційні технології є основою для глобалізації фінансової сфери. Активно формується глобальна фінансова система, яка призводить до настільки ж глобальної фінансової конкуренції.

Особливої актуальності розвиток наукових досліджень про інноваційні стратегії банку набуває в умовах світової глобалізації. Для національних банків формується принципово нове зовнішнє середовище діяльності, оскільки цей процес характеризується суперечливістю і певної обмеженістю.

Інноваційні стратегії банків як передумова подальшого розвитку держав і їхній вихід на світові ринки сьогодні є досить актуальним. Більше того, ця проблематика становить величезний інтерес у контексті існуючих напрацювань як іноземних, так і вітчизняних учених. Аналіз наукових праць вітчизняних вчених, а саме: О.І. Лаврушина [4, с. 222], який розкрив сутність банківських інновацій, також М. Крупки [3, с.81], О.В. Дзюблюка [2, с. 243], В.І. Міщенко, О.В. Васюренка [1, с. 289], дозволив визначити світові тенденції інноваційних стратегій банків та можливі шляхи реалізації їх в банківській сфері України.

Сучасні тенденції розвитку світового банківського бізнесу та фінансових ринків – глобалізація, масштабні процеси міжнародних злиттів і поглинань, зростаючий вплив таких учасників ринку, як небанківські фінансові установи, постачальники он-лайнних і мобільних послуг і т. ін., – призвели до стрімкого посилення конкуренції. Тому перед банками різних країн виникає питання, чи зможуть вони відповідно адаптувати свої моделі ведення бізнесу. Практично для будь-якого фінансово-кредитного інституту критерієм виживання на ринку поряд із формуванням сильної конкурентної позиції стає здатність своєчасно впроваджувати інновації та ефективно управляти інноваційними процесами. У банківській сфері поняття інноваційних стратегій містить у собі процеси й моделі, за допомогою яких фінансові інститути мають можливість вийти на новий рівень функціонування, поліпшити свої позиції на світовому

ринку банківських послуг. Одним із головних чинників виживання банку на фінансовому ринку є його здатність упроваджувати інновації та ефективно використовувати їх.

Сьогодні можна побачити такі світові інноваційні стратегії банків:

1) відстеження змін зовнішнього середовища й відповідні зміни в банківській діяльності;

2) управління впровадженням технічних і технологічних нововведень – зміни внутрішнього середовища.

До продуктів інновацій банків можна віднести: інноваційний лізинг, якщо його об'єктом є основні засоби, що беруть участь у процесі інноваційної діяльності фірми; факторинг, що є переуступкою банку несплачених боргових вимог; франчайзинг, який є формою ділового співробітництва великого й малого бізнесів і є також саме банківською інновацією; форфейтинг; надання послуги еквайрингу; системи дистанційного керування рахунком; пакетне надання страхових послуг. Кожному банку необхідно розробити стратегію з упровадження нових продуктів або послуг, щоб нововведення банків приносили прибуток.

Упровадження інноваційних стратегій банків є нагальною необхідністю, щоб вижити в міжнародній конкуренції. Нові банківські технології – це шанс для успішної конкуренції. Ситуація, в якій необхідно впроваджувати інновації в українську практику банківської справи, характеризується цілою низкою напрямів впливу зовнішнього середовища: інтеграцією українських банків у світову фінансову систему; кризою і реструктуризацією банківської сфери; державним регулюванням параметрів комерційних банків.

Отже, нові інформаційні та комунікаційні технології перетворюють банківську діяльність таким чином, що докорінно змінюється вигляд сучасного банку, його інструменти, способи спілкування з клієнтами. Банківський сектор України, щоб у новому столітті витримати конкуренцію і ввійти в міжнародне фінансове середовище, повинен активно й швидко впроваджувати банківські інновації. Тому, пріоритетним завданням українських банків на сьогодні продовжує залишатися забезпечення стабільних умов функціонування і розвитку, підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках, посилення взаємодії банку з реальним сектором економіки.

Література: 1. Васюренко О.В. Банківський менеджмент / О.В. Васюренко. – К. : Академія, 2009. – 320 с. 2. Дзюблюк О.В. Банківські операції / О.В. Дзюблюк. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с. 3. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М.І. Крупка. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету ім. І.Франка, 2011. – 608 с. 4. Лаврушин О.И. Управление деятельностью коммерческого банка (Банковский менеджмент) / О.И. Лаврушин. – М. : Юрист, 2009. – 688 с.

*Оліферук І.П., магістр
Науковий керівник - Терещенко Т.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Фінансові ресурси є основним джерелом потенціалу страхових компаній, які спрямовуються на досягнення ефективного господарювання, а відповідно – надійного страхового захисту в процесі надання послуг. Їх рух опосередковує операційну (страхову, перестрахову), інвестиційну, фінансову діяльність страховиків, трансформуючись у своєрідні фінансові потоки. Для забезпечення економічного зростання як на макро-, так і на мікроекономічному рівні, в страховій компанії необхідно виважено управляти фінансовими потоками, зокрема ефективно формувати і використовувати фінансові ресурси.

У роботах зарубіжних авторів питання теорії та практики управління фінансовими ресурсами в умовах розвинутої ринкової економіки висвітлюються переважно на прикладі фірм. При цьому заслуговують на увагу дослідження економістів Бріггема Є.Ф., Брейлі Р., Майерса С., Рішара Ж., Стоуна Д., Тейлора А.Х., Хірта Дж.А., Хітчінга К., Холта Р. Н. та багатьох інших. У вітчизняній літературі окремі аспекти проблеми управління фінансовими ресурсами страхових компаній в умовах реформування економіки розглядаються в публікаціях Александрової М., Базилевича В., Горбач Л., Заруби О., Поддєрьогіна А.М. та інших.

Фінансові ресурси страхової компанії виступають основним об'єктом її фінансового управління, а правильний вибір тактики та стратегії управління ними є значним внутрішнім фактором фінансової стійкості страхової компанії [1].

Важливість внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів страхової компанії зумовлює необхідність використання в процесі стратегічного управління науково обґрунтованих підходів до прогнозування розміру надходжень страхових платежів.

Планування надходжень від страхової діяльності є досить важливим моментом у процесі управління фінансовими ресурсами страховиків і розробляти даний бюджет необхідно, виходячи з можливостей конкретної страхової компанії. При формуванні фінансових ресурсів потрібно враховувати, що між розміром отриманих страховою компанією страхових платежів та рівнем її фінансової стійкості не завжди існує прямий зв'язок.

При визначенні стратегії формування внутрішніх фінансових ресурсів страхової компанії потрібно також враховувати можливість

повернення перестраховальниками коштів від ризиків, переданих у перестраховання.

У процесі розробки стратегії формування фінансових ресурсів страхової компанії потрібно усвідомлювати, що їх кількісний і якісний стан впливає на таку важливу фінансову характеристику страхової компанії, як її платоспроможність. При формуванні фінансових ресурсів страхової компанії потрібно виходити з основних чинників, які впливають на їх кількісний та якісний стан й в свою чергу зумовлюють рівень фінансової стійкості страхової організації в конкретному періоді [2].

При формуванні початкових фінансових ресурсів страхової компанії за рахунок внесків засновників у статутний фонд необхідно враховувати законодавчо встановлені мінімальні кількісні вимоги до власних коштів, з якими страхова компанія може отримати ліцензію на діяльність. В подальшому при нарощенні власного капіталу потрібно дотримуватися раціонального співвідношення власних коштів страхової організації і прийнятих нею на себе страхових зобов'язань як у цілому, так і по одному договору або ризику.

Найбільш оптимальною стратегією формування фінансових ресурсів страхової компанії є доповнення сформованих резервів грошовим покриттям за рахунок статутного капіталу. Однак при цьому необхідно чітко знати, скільки статутного капіталу можуть інвестувати в страхову організацію засновники, щоб зрештою не довелося вдаватися до перших двох стратегій або взагалі не позбутися ліцензії на страхову діяльність [3].

Таким чином, будь-яке управлінське рішення щодо зміни напрямів формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії повинно бути обґрунтовано відповідними розрахунками, базуватись на визначених пріоритетах розвитку страховика та глибокому вивченні кон'юнктури страхового ринку. При цьому необхідно оптимально поєднати такі критерії, як забезпечення мінімальної середньозваженої ціни залучених ресурсів, досягнення нормальної рентабельності розміщених фінансових ресурсів та одночасна мінімізація ризику втрати фінансової стійкості страхової організації.

Література: 1. Бойко О.А. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. [Електронний ресурс] / О.А. Бойко // «Економічні науки». – 2010. – №7. – Режим доступу : www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_4/4.pdf. 2. Ткаченко Н.В. Умови та складові забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. [Електронний ресурс] / Н. В. Ткаченко // «Актуальні питання розвитку фінансів, обліку і аудиту». – Режим доступу : www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_2/R2/1.pdf. 3. Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173-178.

*Омельченко Н.В., Стороненкова Л.О., студентки
Науковий керівник - Сербина О.Г., к.е.н.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТРУКТУРА РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

При формуванні ресурсної бази банк повинен аналізувати можливість використання різних джерел коштів протягом певного часу. Це дозволяє здійснювати збалансовану політику щодо управління активними і пасивними операціями та забезпечувати максимальну прибутковість при одночасному дотриманні вимог до ліквідності банку. Дану задачу вирішують за допомогою класифікації та структури ресурсів, що обумовлює необхідність її дослідження.

Питання класифікації та структури банківських ресурсів вивчалися вітчизняними та зарубіжними науковцями. Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили українські вчені Л.О. Примостка, М.І. Савлук, О.В. Васюренко, В.Д. Лагутін, В.О. Онищенко, Т.П. Остапишина, а також зарубіжні економісти Е.Ф. Жуков, Л.Г. Батракова, Г. Асхауер, О.І. Лаврушин, Г.С. Панова, Л.А. Дробозіна.

Метою дослідження є систематизація та обґрунтування окремих критеріїв структури ресурсів комерційних банків на сучасному етапі розвитку банківської діяльності.

Ресурси комерційних банків – сукупність власного капіталу і залученого банком у результаті проведення пасивних і активно-пасивних операцій, а також, що є в його розпорядженні і можуть бути використані для активних операцій [2, с. 132].

Структура банківського капіталу не є сталою за якісним складом і змінюється протягом року залежно від багатьох чинників, зокрема від якості активів, використання прибутку, політики банку щодо забезпечення приросту капітальної бази тощо.

Основним джерелом фінансових ресурсів комерційних банків є залучені кошти, які складають близько 70-80% усіх банківських ресурсів. Як основний елемент грошової маси залучені кошти банків відіграють важливу роль в економіці, тому вони є об'єктом державного регулювання, яке здійснюється у формах обмеження відсотків, встановлення норм обов'язкового резервування і деяких нормативів регулювання банківської діяльності.

За способом акумуляції поділяють усі залучені ресурси комерційних банків на депозитні та недепозитні.[2, с. 138].

Депозитні залучені ресурси – кошти, внесені в банк фізичними і юридичними особами на певні рахунки і використані ними відповідно до режиму рахунка і банківського законодавства [1, с. 65].

Недепозитні залучені ресурси банку – це позики на грошовому ринку, які залучаються у формі міжбанківських кредитів і кредитів

НБУ, операцій з цінними паперами на вторинному фондовому ринку, а також позик на ринку євродоларів [1, с. 356]. Ці ресурси є надважливими для підтримання достатнього рівня банківської ліквідності.

Операції, за допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними. Пасивні операції забезпечують формування ресурсів банку, необхідних йому зверх власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу.

Пасивні операції банку можуть здійснюватись у формі:

- залучення коштів на депозитні рахунки - поточні, строкові,ощадні та інші;
- недепозитного залучення коштів: одержання позичок на міжбанківському ринку, позичок НБУ, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань.

Портфель залучених коштів становить основну частину пасивів банку, а наявність надійної клієнтської бази є визначальним чинником його ліквідності[2, с. 11].

Надзвичайно важливим також є процес формування банківських пасивів, оптимізація їх структури і, тому, якість управління всіма джерелами грошових коштів, що утворюють ресурсний потенціал комерційного банку. Структура ресурсів окремих комерційних банків є індивідуальною і залежить від ступеня їх спеціалізації, особливостей їх діяльності, стану ринку кредитних ресурсів та інших факторів.

Отже, ресурси комерційних банків – це сукупність власного капіталу і залученого банком у результаті проведення пасивних і активно-пасивних операцій. Основним джерелом фінансових ресурсів комерційних банків є залучені кошти, які поділяються на депозитні та не депозитні. Власні ресурси комерційні банки формують допомогою пасивних операцій, які здійснюються у формі залучення коштів на депозитні рахунки та недепозитного залучення коштів.

Література: 1. Багрій А.В., Татаренко В.О. Ефективність управління залученими ресурсами комерційного банку в сучасних умовах.[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Economics/1_122280.doc.htm. 2. Кутідзе Л. Структура залучення фінансових ресурсів комерційним банком: деформація під впливом світової фінансової кризи / Л. Кутідзе, О. Гранько // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 131-139. 3. Лютий І.О. Банківський маркетинг.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mobile.pidruchniki.ws/11800912/bankivska_sprava. 3. Шелудько Н.М. Зовнішні запозичення банків України: тенденції, проблеми, перспективи// Економіка і прогнозування. – 2007. – № 1. – С. 130-136. 4. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

*Остапенко Н.К., Ревенець Д.В., студенти
Науковий керівник – Олійник Л.Ш., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ УМОВ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ МП «ПЛАТИНУМ – 2010»

Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [3].

Невід'ємною складовою державної політики сприяння розвитку підприємництва є політика підтримки малих підприємницьких структур. Розвиток малого підприємництва є обов'язковою умовою «пожвавлення» ринкової економіки, формування нормального конкурентного середовища. Поява значної кількості малих підприємств, окрім посилення конкуренції на товарних ринках, їх демонополізації сприяє: насиченню ринку товарами, що мають попит, залученню незайнятої робочої сили і тим самим зниженню рівня безробіття. [1, с. 132].

Завдяки масовому розвитку малих підприємницьких структур зарубіжні країни досягають значних успіхів господарювання, забезпечують соціально-політичну стабільність у суспільстві, формують умови для забезпечення зайнятості.

Сьогодні неможливо уявити розвиток малого підприємства без використання залучених джерел фінансування. Одним з них є кредити банків. Кредитування малих підприємств дає їм можливість:

- збільшити активи підприємства;
- активізувати інвестиційну діяльність;
- розширити ринки збуту;
- погасити термінові зобов'язання тощо.

Тому умови, за якими надаються кредити малому підприємству мають важливе значення. З-за постійного коливання курсу долару США ризики неповернення боргу постійно зростають.

Важливим також є об'єктивна оцінка малим підприємством своєї платоспроможності. Щомісячні виплати по кредиту не повинні бути для нього непосильним тягарем.

Проведений нами аналіз умов і наслідків кредитування малого підприємства «Платинум - 2010» показав, що використання кредитних коштів отриманих в 2006 році в сумі 28 тис. доларів США за курсом Нацбанку України 5,05 грн. за 1 дол. США на 20 років під заставу майна призвів до значного росту обсягу реалізації продукції, який в 2013 році склав 1,3 млн. грн. Разом з тим за вісім років було погашено борг по кредиту в сумі 33 тис. дол. США. У гривневому

еквіваленті ця сума склала 227 тис. грн. За рахунок коливань курсу долару США підприємство втратило 60 тис. грн.

Якщо припустити, що на сьогодні й надалі курс долару США стабілізується на позначці 11 грн. за 1 долар США, то за 20 років підприємство виплатило б 77 тис. дол. США, або 818 тис. грн. Таким чином за рахунок коливань курсу долару США підприємство за весь період втратить 380 тис. грн.

При отриманні кредитних коштів у національній валюті на 20 років під 18% річних підприємство виплатило б 650 тис. грн.

На даному прикладі можна зробити висновок, що негативними наслідками стало:

- отримання кредитних коштів в іноземній валюті;
- високі процентні ставки;
- постійне коливання курсу іноземної валюти;
- наявність додаткових комісій;
- наявність фіксованих термінів і сум виплати кредиту.

Все це підвищує ризики непогашення боргів і ніяк не сприяє розвитку малого підприємництва. Одним із способів залучення малих підприємств до кредитування є застосування банками плаваючих процентні ставок.

Плаваючі процентні ставки використовують в швейцарських банках. Наприклад, у банку CreditSuisse до кожного клієнта індивідуальний підхід. Кредит на суму 28 тис. дол. під заставу майна можна отримати на 10 років під 5% річних. Тобто виплата становитиме 46 тис. дол. США проти 77 тис. дол. за нашими розрахунками.

Отже, кредит – це один з основних методів розвитку підприємства, але використання його доцільно в періоди стабільності і впевненості в завтрашньому дні. Головною перешкодою кредитування в Україні є високі відсоткові ставки та неспроможність підприємства виплачувати комісію банку.

Кредитну політику в країні потрібно кардинально змінювати і перш за все скористатись зарубіжним досвідом індивідуального підходу до позичальників і застосування процентних ставок за кредит, враховуючи ситуацію в реальному секторі економіці. Значну увагу в процесі кредитування необхідно приділити процентним ставкам за кредит.

Література :1. Коваленко К.В. Сучасний стан довгострокового кредитування в Україні / К.В. Коваленко // Проблеми управління виробничо-економічною діяльністю суб'єктів господарювання Донецьк: ДонНТУ. - 2013. - 210 с.
2. Прохорова В. В Організаційно-економічне забезпечення розвитку малого підприємництва України/В.В. Прохорова//Бізнесінформ. – 2012. - № 9. – С. 132-135
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18. – С. 144.

*Паніна Л.В., Перебийніс Т.Р., студентки
Науковий керівник – Заволока Л.О., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ: ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Нині страховий ринок України є головним сектором ринку фінансових послуг і за обсягом коштів, і за ступенем законодавчої, нормативної і організаційної діяльності. Створено основні передумови для його подальшого розвитку, проте існує чимало проблем, що потребують скорішого розв'язання. Проблема негативного ставлення до страхування носить комплексний соціально-психологічний та інформаційний характер, тому нині провідні компанії України намагаються ефективно вирішувати цю проблему через запровадження діючого механізму страхового маркетингу.

Страховий маркетинг – це система взаємодії страховика та страхувальника, спрямована на взаємне врахування інтересів і потреб [4, с. 39]. Комплекс страхового маркетингу, як і маркетингу взагалі, включає:

- проведення маркетингових досліджень, сегментацію і позиціонування щодо їх результатів;
- розробку нових чи адаптацію існуючих страхових продуктів (послуг) з урахуванням вимог ринку; формування конкурентних цін (тарифів) на страхові продукти;
- формування ефективної системи збуту (розподілу) страхових продуктів, управління цією системою; здійснення заходів щодо просування страхових продуктів.

Маркетингові дослідження покликані з'ясувати, чого ж саме потребують споживачі, який продукт (послуга) буде затребуваний ринком, щоб бути конкурентоздатним і прибутковим для компанії, якими якостями він повинен володіти і за якою ціною продаватися. Актуальність відповідей на ці питання в страховій компанії в тому, що страхові послуги – це послуги латентного (схованого) попиту, більш того – в умовах українських реалій попит на страхування найчастіше є негативним. Як наслідок, залучення й утримання клієнтів – це високо затратний процес. Крім того, тільки масовість забезпечує страховій компанії прибуток – виплати не повинні перевищувати розмір зібраних платежів, інакше компанія просто розориться [2, с. 14].

У процесі маркетингової діяльності страхова компанія використовує набір маркетингових інструментів, або так званий маркетинговий комплекс, який охоплює: страхові послуги, ціни, методи розподілу та просування страхової послуги (Four P).

Страхова послуга (product) являє собою невідривну єдність обіцянки страхової компанії здійснити страхову виплату, страхового відшкодування та цілого ряду послуг з його одержання при настанні страхового випадку.

Ціна (price) – це кількість грошей, яку повинен заплатити страхувальник, щоб одержати страхову послугу.

Методи розподілу страхової послуги (place) включають в себе дії страхової компанії, які роблять страхову послугу доступною для цільових страхувальників.

Методи просування страхової послуги (promotion) – це дії страхової компанії з поширення інформації про її переваги та переконання цільових страхувальників в необхідності її придбання [1, с. 36].

Потрібно враховувати, що «чотири Р» відображають точку зору страховиків про маркетингові засоби впливу на страхувальників. З точки зору страхувальників будь-які маркетингові заходи розробляються для забезпечення йому відповідних привілеїв. Зіставлення точок зору страховика та страхувальника призводить до висновку, що досягати успіхів будуть ті страхові компанії, котрі зможуть задовольнити потреби страхувальника економно, зручно та при гарному взаєморозумінні

Оцінка ефективності застосовуваного страховими компаніями маркетингового інструментарію є в достатній мірі складною і важкою в реалізації, що обумовлено наступними причинами:

1) розтягнутість економічного (фінансового) ефекту від управлінських (маркетингових) рішень у часі;

2) складність у доказі впливу саме даного маркетингового проекту на управлінські рішення й на результати подальшої роботи страхової організації внаслідок безлічі взаємопов'язаних факторів, що впливають на діяльність страховика;

3) складність виділення з показників роботи страхової компанії наслідків даного маркетингового дослідження [3, с. 94].

Проте, впровадження маркетингу в діяльність страхових компаній дозволить підвищувати ефективність надання послуг. Розширення використання маркетингу є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку українського страхування у найближчому майбутньому.

Література: 1. Галасюк О.В. Страховий маркетинг: теоретико-концептуальні засади / Олена Галасюк // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 30-37. 2. Данніков О. Маркетинг як методологічна основа стратегічного управління страховим бізнесом / О. Данніков // Маркетинг в Україні. – 2013. - № 2. – С.11-22. 3. Соловей Н.В. Проблеми розвитку страхового маркетингу та його практична необхідність у відповідності до особливостей ведення страхового бізнесу в Україні / Н.В. Соловей // Формування ринкових відносин. – 2010. - № 2. – С. 92-95. 4. Хоменко О.І. Особливості маркетингу у сфері страхових послуг / О.І. Хоменко, В.В. Подольна // Економіка та держава. – 2011. - № 5. – С.39-40.

*Паніна Л.В., Перебийніс Т.Р., студентки
Науковий керівник - Фоміних В.І., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація економіки – це складний багатогранний процес якісних перетворень інтеграційних процесів в світовій економіці на основі збільшення об'ємів і прискорення міжнародних переміщень товарів, послуг, капіталу, широкого розвитку нових інформаційних технологій.

Процес глобалізації охоплює різні сфери світової економіки, а саме: зовнішню, міжнародну, світову торгівлю товарами, послугами, технологіями; об'єктами інтелектуальної власності; міжнародний рух факторів виробництва (робочої сили, капіталу, інформації); міжнародні фінансово-кредитні та валютні операції; виробниче, науково-технологічне, інжинірингове та інформаційне співробітництво [12, с. 149].

Глобалізація характеризується системною інтеграцією світових ринків і регіональних економік, усіх сфер людської діяльності, внаслідок чого спостерігається прискорений економічний зріст, прискорення впровадження сучасних технологій та методів управління. При ньому зміни, які викликані процесами інтеграції економік, носять глибинний характер, торкаються всіх сфер діяльності людини [2, с. 149-150].

З 1997 року Україна бере участь в оцінці міжнародної конкурентоспроможності, що проводиться в рамках ВІФ у м. Давосі, з 1995 р. - в оцінці рівня економічної свободи та індексу сприйняття корупції, з 1990 р. - індексу людського розвитку. У 1997 році Міністерством фінансів України було укладено угоду про отримання кредитного рейтингу з кількома рейтинговими агентствами, зокрема Fitch Investor Services, Standard&Poor's, Moody's, IBCA, Nippon Investor Service. Україна також бере участь у спеціальних дослідженнях для країн з перехідною економікою, що проводяться Світовим банком, ОЕСР, ЄБРР, Freedom House, Heritage Foundation, Intelligence Unite [1, с. 35].

Рейтинг конкурентоспроможності будується на основі Індексу глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index GCI), який був розроблений для Всесвітнього економічного форуму професором К. Сала-і-Мартіном, і вперше представлений на форумі у січні 2005 р. [3, с.5].

Активному включенню України в інтеграційні процеси світової економіки перешкоджають низький технічний і технологічний рівень виробництва, висока собівартість продукції та її низька конкурентоспроможність через значну енергоємність, сировинна направленість експорту, нерозвиненість інфраструктури підтримання

експорту та схем його фінансування, складність механізмів державного регулювання [2, с. 150].

Результати України за деякими складовими конкурентоспроможності залишають бажати кращого: найбільше занепокоєння викликає інституційне середовище, оскільки Україна традиційно розташувалася в десятці країн, що замикають рейтинг за такими показниками, як корупція, неефективність бюрократичного апарату і закисі прав власності [1, с. 37].

«Рівень конкурентоспроможності країни підвищився у зв'язку з більш здоровим макроекономічним середовищем, ніж у попередні роки. В цілому, Україна підтримує конкурентні переваги; це результат великого розміру її ринку (38) та твердої системи освіти... Гарні показники щодо освіти забезпечують основу для подальшого розвитку інноваційного потенціалу країни (71), - зазначається в рейтингу.

Рейтинг України максимально погіршився за трьома складовими: макроекономічна стабільність (падіння на 15 пунктів), рівень розвитку фінансового ринку (падіння на 21 пункт) і оснащеність новими технологіями (падіння на 15 пунктів) [3, с. 2].

Переважно погіршення позицій відбулося саме по тих складових, де Україна вже була найменш конкурентоспроможна: за макроекономічною стабільністю та рівнем розвитку фінансового ринку.

Україна посіла 73 місце в підсумковому рейтингу конкурентоспроможності 144 країн Всесвітнього економічного форуму (WEF) за 2012 р. Таким чином, за рік Україна піднялася на дев'ять позицій і зараз знаходиться на позиції між Чорногорією і Уругваєм [3, с. 6].

Отже, існує цілий ряд факторів, які впливають на рівень національної конкурентоспроможності: ресурси та природні умови, технології виробництва, розвиток науки й техніки, рівень кваліфікації персоналу, інноваційний потенціал, державне регулювання, ступінь інтеграції країни у світову економіку тощо. Глобалізація - складне явище, яке створює як шанси, так і загрози для національних економік. Глобалізація трансформує всю систему конкурентних переваг, вимагає нових підходів до регулювання економічних процесів. У багатьох випадках економічні об'єднання створюються для розв'язання спільних економічних проблем та забезпечення більш ефективних умов для ведення міжнародної економічної діяльності, а отже, підвищення національної конкурентоздатності.

Література: 1. Єлісеєнко О.В. Особливості визначення конкурентоспроможності України в умовах глобалізації світових економічних процесів. О.В. Єлісеєнко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2012. № 1(17). С. 35-40. 2. Степанець С.І. Розвиток економіки України у контексті процесів глобалізації / С.І. Степанець, Н.С. Скопенко // Наукові праці НУХТ. 2011. - № 41. С. 149-151. 3. Цибульській В.О. Конкурентоспроможність України в контексті її глобалізації світової економіки [Електронний ресурс] В.О. Цибульській. / Економіка. Управління. Інновації. - 2013. - № 1. - Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/j-pdf17eui> 2013 1 65.pdf.

*Петрова С.В., спеціаліст
Науковий керівник – Котлова Л.М., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВИЗНАЧЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ, ЇЇ ФОРМУВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ

Перші дискусії серед вчених стосовно економічної категорії «собівартість» з'явилися тоді, коли всі витрати, пов'язані з виробництвом продукції, почали відображатися у вартісній формі. Виникла необхідність у підрахунку вартості виробленого продукту, а також вартісного відображення величини вигоди або збитку від його реалізації. Іншими словами, для підприємств собівартість виконує функцію мірила їх витрат і доходів. Правильно сформована собівартість продукції сприяє об'єктивному визначенню фінансового результату господарської діяльності [4].

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що значна кількість визначень собівартості українських та зарубіжних вчених ґрунтується на деталізації витрат ресурсів, які використовуються в процесі виробництва продукції, їх вартісному вираженні та грошовому вираженні витрат на виробництво продукції.

Проведений аналіз дозволив сформулювати наступні визначення таких понять як «собівартість» та «витрати». Собівартість – це вартісне вираження витрат факторів виробництва на окремі види продукції, і одночасно під витратами слід розуміти процес зменшення (витрачання) ресурсів, що призводить до зменшення власного капіталу [4].

ТОВ «Слов'янський Ойл» є не прибутковим підприємством та має стійку тенденцію до погіршення фінансових результатів діяльності. Дані проведеного аналізу свідчать, що за період 2011 – 2013 рр. спостерігається стійка тенденція до зменшення доходу від реалізації продукції.

В аналізованому періоді собівартість продукції зросла на 3 957 тис. грн. або на 10,6%. Це відбулося за рахунок зростання матеріальних витрат на 76 тис. грн. або на 26,03%, що можна пояснити подорожчанням сировини та матеріалу. Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи зросли на 944 тис. грн. або на 27,01% та на 344 тис. грн. або на 27,37% відповідно, дане явище можна пояснити підвищенням заробітної праці та інфляційними процесами. Збільшилися амортизаційні відрахування на 587 тис. грн. або на 12,57% та інші операційні витрати на 2 006 тис. грн. або на 7,27%.

На формування собівартості ТОВ «Слов'янський Ойл» вплинули такі фактори:

- у зв'язку зі збільшенням змінних витрат собівартість продукції зросла на 1 605 тис. грн.;

- у зв'язку зі збільшенням постійних витрат собівартість продукції зросла на 3 880 тис. грн.;

- у зв'язку зі зменшенням обсягу реалізації собівартість продукції зменшилася на 1 528 тис. грн..

Управління собівартістю можна визначати як систематичний процес, який спрямовано на формування максимально точного значення показника собівартості відповідно до обраного об'єкту (виробництва, готової продукції, реалізованої продукції) через реалізацію сукупності таких функцій як прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання собівартості, активізація і стимулювання, облік, аналіз, координація і регулювання, стимулювання зменшення витрат. Поєднання та специфіка реалізації функцій управління собівартістю впливають на вибір методів управління собівартістю, розгляд яких дозволяє уточнити здійснення управлінського впливу на собівартість продукції [3, с. 61].

Підприємства торгівлі, на відміну від промислових, не можуть вживати заходів щодо мінімізації витрат, не враховуючи при цьому можливе зниження стандарту обслуговування споживачів. І як наслідок, можливе падіння обсягів товарообігу та величини прибутку. Вважається, що показником, який характеризує найдешевший із можливих варіантів використання наявних ресурсів у разі досягнення максимального обсягу товарообігу за умови досягнення високої якості обслуговування покупців, є оптимальний рівень витрат.

Можна виділити основні шляхи оптимізації витрат торгівельного підприємства:

- 1) удосконалення системи управління витратами;
- 2) забезпечення зростання товарообігу і вдосконалення його структури;
- 3) підвищення ефективності використання основних фондів;
- 4) підвищення продуктивності праці;
- 5) удосконалення торгівельно-технологічного процесу.

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є систематизація напрямів оптимізації та економії витрат торгівельного підприємства.

Література: 1. Бланк І.О. Торговий менеджмент / І.О. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2004. – 546 с. 2. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький. – Київ: «Центр учбової літератури», 2009. – 256 с. 3. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко // Економіка держави. – 2011. - № 1. – С. 61-62. 4. Ткаченко А.М. Основні підходи до класифікації виробничих витрат підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta /VISNIK_41_21.pdf

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ОBOB'ЯЗКОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ НОРМАТИВІВ

Сутність державного регулювання банківської системи проявляється через реалізацію функцій, які покладаються на нього суспільством та станом фінансового сектору держави. Від того наскільки адекватно система державного регулювання реалізуватиме функції координації у банківському секторі залежатиме розвиток банківського бізнесу та подальше економічне зростання у вітчизняній економіці. Банківське регулювання як функція державного управління покликане сприяти забезпеченню:

- стійкості роботи і зміцненню фінансового стану банківських установ;
- орієнтації та стимулювання діяльності банку в галузі кредитування та виконання пріоритетних завдань розвитку економіки та підвищення добробуту суспільства;
- наукової організації грошового обігу в народному господарстві;
- створенню системи гарантій захисту інтересів вкладників, передусім фізичних осіб.

Найбільш поширеним та дієвим інструментом впливу на діяльність банківських установ є встановлення кількісних параметрів їх функціонування – обов'язкових економічних нормативів за різними напрямками діяльності (табл. 1). Дію економічних нормативів регламентує Інструкція «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» та Закон України «Про банки і банківську діяльність» [1].

Система нормативів виступає певним індикатором стабільності: якщо один з нормативів або певна група знаходяться поза межами встановлених законодавством норм, то це свідчить про необхідність здійснення детального аналізу ситуації, як НБУ так і керівниками банків, що мають відповідні проблеми, для виявлення причин, що зумовили виникнення такого стану.

Своєчасна та адекватна оцінка сформованих обставин надасть можливість знайти першопричину, яка зазвичай криється у впливі зовнішніх факторів, наприклад, нестабільне економічне та соціальне становище в країні, або внутрішніх факторів, наприклад, неналежне виконання своїх обов'язків менеджерами в інтересах банку. Саме розгляд економічних нормативів дозволить вчасно вирішувати проблемні питання та дасть можливість регулюючим органам оперативно прийняти правильне рішення, що в подальшому призведе до позитивних зрушень [2, 3].

*Обов'язкові економічні нормативи регулювання
діяльності банків*

Обов'язкові економічні нормативи НБУ	
Нормативи капіталу	Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу(Н1)
	Норматив адекватності регулятивного капіталу/платоспроможності(Н2)
	Норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів(Н3)
Нормативи ліквідності	Норматив миттєвої ліквідності(Н4)
	Норматив поточної ліквідності(Н5)
	Норматив короткострокової ліквідності(Н6)
Нормативи кредитного ризику	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента(Н7)
	Норматив великих кредитних ризиків(Н8)
	Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам(Н9)
	Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам(Н10)
Нормативи інвестування	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11)
	Норматив загальної суми інвестування(Н12)

Таким чином, ми дійшли до висновку що:

– централізоване регулювання є виправданим та обов'язковим заходом як у підтримці стабільності окремого банку так і всієї банківської системи;

– державне регулювання банківської діяльності здійснюється за допомогою таких інструментів як встановлення обов'язкових економічних нормативів, відрахувань до резервних, страхових та інших фондів; механізм обов'язкового резервування, проведення операцій на відкритому ринку; відсоткову, валютну, податкову та бюджетну політики;

– застосування вищезазначених інструментів спрямовано також на досягнення економічної стабільності, тому їх використовують в залежності від економічної ситуації в країні.

Отже, основними завдання реформи системи регулювання є розробка нових правил, які б вирішували проблеми своєчасного визначення системних ризиків та ймовірність їх збільшення, але при цьому не вели до надмірного адміністративного регулювання та не заважали впровадженню фінансових інновацій.

Література: 1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 12.07.2000 р. № 2121. 2. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: Навчальний посібник, Підручник - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 486 с. 3. Електроний ресурс. - Код доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасних умовах функціонування банківської системи виникає об'єктивна необхідність розробки ефективної системи стратегічного управління її фінансовою стійкістю. Система ризик-менеджменту виступає одним із системоутворюючих елементів цього процесу.

З метою раціонального та ефективного використання вкладених коштів використовуються основні прийоми ризик-менеджменту, які мають за мету максимізацію вартості коштів, внесених акціонерами, стійке і стабільне отримання прибутку, забезпечення повернення депозитних коштів клієнтам при збереженні оптимального рівня ризику. Реалізація зазначеної мети можлива за рахунок організації ефективного управління та контролю за банківською діяльністю, що фокусується на управлінні фінансовими ризиками банків.

У стратегічному управлінні фінансовою стійкістю банківської системи суттєву роль відіграє організована система ризик-менеджменту, що базується на науково обґрунтованій, предметно адаптованій до реалій банківської діяльності методології, передових технологіях та світовому досвіді управління ризиками.

Система ризик-менеджменту повинна включати процес прийняття рішень, подальший моніторинг ризикових позицій, їх хеджування, порядок взаємодії суб'єктів, які сприяють забезпеченню фінансової стійкості банківської системи, та контроль за прийнятими ризиками. При аналізі ефективності системи ризик-менеджменту доцільно використовувати системний підхід як основний методологічний інструмент [1].

Підсистема управління ризиком складається з об'єкта та суб'єкта управління. Як об'єкт управління виступають банківські установи та їх конкурентні позиції на ринку банківських послуг. Розрахунковою величиною є рівень ризику. Суб'єктом управління у даній підсистемі є підрозділ ризик-менеджменту, який на основі отриманої інформації, використовуючи різні методи теорії ризику, розробляє заходи впливу для зниження рівня ризику або утримання його на певному рівні. Тому процес управління ризиком відбувається на двох рівнях: виконавчому та координуючому (рис. 1).

На виконавчому рівні виконуються дві основні функції: безперервний контроль рівня ризику; управління рівнем ризику, що пов'язаний з процесом підготовки рішень на всіх рівнях у банківській установі, та коригування процедур аналізу ризику в ході реалізації прийнятих рішень. На координаційному рівні виконуються командно-контрольні процедури узгодженої роботи усіх ланцюгів підсистеми управління ризиком відповідно до прийнятих цільових установок.

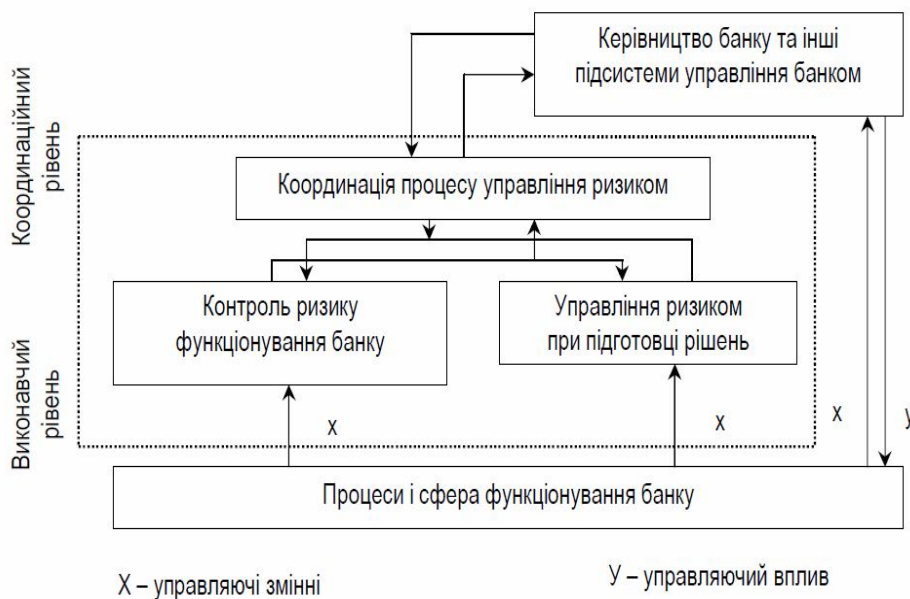

Рис. 1. Функціональна структура управління ризиком у банку

Система ризик-менеджменту як складова стратегічного управління фінансовою стійкістю банку повинна виконувати такі функції: методологічні; аналітичні; регулюючі; контрольні [2].

Виконання зазначених функцій можливе шляхом реалізації окремих етапів управління ризиками [3]: 1) виявлення ризику та причин його виникнення; 2) оцінка ризику і можливих збитків; 3) прийняття рішень про облік або відмову від ризику; 4) здійснення регулюючого впливу на ризик; 5) організація процесу контролю.

У контексті стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи доцільно використовувати систему ризик-менеджменту. Система управління ризиками повинна бути зорієнтована на вирішення таких задач: диверсифікація забезпечення оптимального співвідношення між дохідністю банківських операцій та їх ризикованістю; підтримка ліквідності банківських надходжень на достатньому рівні за умови оптимізації обсягу прибутку; забезпечення встановлених норм достатності капіталу.

Отже, при вирішенні проблем управління фінансовими ризиками доцільно взяти за основу розробку методики управління окремими видами ризику з метою виявлення, локалізації, вимірювання та контролю за ризиками та мінімізації їх впливу.

Література: 1. Коваленко, В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія / В.В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с. 2. Шевченко К.О. Ризик-менеджмент у банківській діяльності / К.О. Шевченко // Управління розвитком. - 2012. - № 6. - С. 89 – 91. 3. Переднянкін М.А. Застосування ризик-менеджменту в кредитній діяльності банку / М. А. Переднянкін // Управління розвитком. - 2012. - № 14 (135). - С. 45-47.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

В сучасних умовах глобалізації та розвитку конкурентного середовища вдосконалення методів управління фінансовою стійкістю банку є найбільш актуальним питанням сьогодення мінливих реалій, коли ситуація вимагає негайного прийняття ефективних управлінських рішень, впровадження яких дозволить забезпечити стабільність розвитку кожної окремої банківської установи, підвищити рівень її стійкості, а отже, і рівень конкурентоздатності банківської системи України взагалі.

Аналіз останніх наукових публікацій показує те, що в Україні найбільшого розвитку набула методика агрегованого індикатора фінансової стійкості банківської системи.

Так, М. Коробченко було проведено дослідження фінансової стійкості банківської системи України. Для розрахунку показника фінансової стійкості було сформовано масив із 21 показника, які функціонально поділено на 5 груп: капітальна стійкість; ліквідність і платоспроможність; якість активів; пасиви; рентабельність та ефективність діяльності банку.

Агрегований індикатор фінансової стійкості банку розраховується як сума значень груп показників, зважених на відповідну вагу. При чому, чим менше значення агрегованого показника – тим більш стійким є банк. Результати дослідження відображені у таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Рейтинг фінансової стійкості банків [2]

Σ балів	Рівень стійкості	Назва банку	Групи показників				
			1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7	8
1300	Достатньо стійкий	Приватбанк	1,14	1,47	1,35	1,00	1,55
1420		Райффайзен Банк Аваль	1,18	1,47	1,55	1,00	2,25
1465		Креді-Агріколь	1,14	1,72	1,95	1,00	1,25
1550	Задовільно стійкий	Ощадбанк	1,70	1,65	1,65	1,00	1,50
1600		Укресімбанк	1,52	1,57	1,65	1,43	2,05
1665		ОТР Банк	1,48	2,18	1,35	1,43	1,55
1720		ВАВ Банк	1,64	2,25	1,65	0,67	2,05
1910	Задовільно стійкий з тенденцією до погіршення	Промінвестбанк	1,62	2,72	1,95	1,00	1,50
1945		Актив-банк	1,52	2,28	2,25	1,23	2,45
1995		Сіті-банк	1,42	2,18	2,50	1,87	2,05

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
2040	Ризиковий стан	Брокбізнесбанк	1,42	2,72	1,90	1,43	2,75
2085		Златобанк	1,92	2,72	1,8	1,43	2,15
2085		Банк «Київ»	2,04	2,43	1,60	2,33	1,75
2120		Банк «Південний»	1,92	2,53	2,45	1,23	2,05

Аналіз даних таблиці 1 дає змогу зробити такі висновки: наразі найбільш високий рівень фінансової стійкості демонструє ПАТ КБ «Приватбанк», що перш за все викликано тим, що три (1-3) із п'яти груп показників мають найкращі значення по всьому досліджуваному секторі банків. Проте слід звернути увагу на дещо проблемну групу показників рентабельності та ефективності діяльності банку та прийняти заходи щодо їх поліпшення, можливо перейняти досвід у ПАТ КБ «VAB Банк», що наразі є лідером в даній категорії. Аналогічні проблеми наявні і у діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль», що розташовується на другому місці у рейтингу.

Державні банки України – АТ «Ощадбанк» та АТ «Укрексімбанк» займають відповідно четверту та п'яту позицію у рейтингу із задовільним станом фінансової стійкості. Найбільш проблемною категорією для АТ «Ощадбанк» є показники забезпечення капітальної стійкості, зокрема співвідношення капіталу до сукупних зобов'язань, а також частка залучення депозитів.

Фінансова стійкість таких банків як: Брокбізнесбанк, Златобанк, банк «Київ», банк «Південний» наразі перебуває у ризиковому стані. Найбільш проблемними категоріями для даних банків є виконання нормативів ліквідності і платоспроможності, а також показники рентабельності та ефективності діяльності менеджменту банку.

Отже, аналіз показників фінансової стійкості обраних банківських установ України дає змогу виявити, що ці банки краще за все володіють своїми пасивами та розумно ними розпоряджаються. Менш вдалими і досить проблемними для банків є управління ліквідністю та платоспроможністю. Зважаючи на те, що дані показники регулюються НБУ, а у стандартах Базель III встановлюються все більш жорсткі вимоги, то менеджменту банків неодмінно слід вдосконалювати методики оцінювання та прогнозування своєї діяльності у довгостроковій перспективі.

Література: 1. Колодізев О.М. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О.М.олодізев, О.В. Бойко, В.О. Дзеніс та ін. ; за заг. ред. к.е.н., доц. Колодізева О.М. – Харків : Вид. ХНЕУ. – 2010. – 312 с. 2. Коробченко М. Аналіз фінансової стійкості банківського сектору України / М. Коробченко // Банківська справа. – 2013. – № 6. – С. 48-49.

*Поворознюк О.І., Потоцька Ю.Ю., студенти
Науковий керівник – Пономарьова О.Б., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ ЗА 9 МІСЯЦІВ 2013 РОКУ

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2013 становила 411, у тому числі СК «life» – 62 компанії, СК «non-life» – 349 компанії, (станом на 30.09.2012 – 448 компаній, у тому числі СК «life» – 64 компанії, СК «non-life» – 384 компанії).

У порівнянні з 9 місяцями 2012 року на 5 563,7 млн. грн. (35,2%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 1 302,0 млн. грн. (8,7%). Основним фактором збільшення валових страхових премій у порівнянні з 9 місяцями 2012 року стало збільшення обсягу валових страхових премій, зокрема, із добровільного майнового страхування (темпи приросту 40,4%), в т.ч. зі страхування фінансових ризиків (темпи приросту 74,8%), добровільного страхування відповідальності (темпи приросту 86,7%), страхування життя (39,8%). Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 9 місяців 2013 року становила 75,9%, що на 18,5 в.п. менше в порівнянні з відповідним періодом 2012 року.

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року (25,2%) зменшився на 8,3 в.п. та становив 16,9%. Таке падіння відбулося за рахунок майже незмінного обсягу страхових виплат при збільшенні на 35,2% надходжень валових страхових платежів.

Обсяг чистих страхових виплат зменшився на 7,4%. У структурі зазначеного показника відбулися значні зміни в розрізі видів страхування: у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року приріст страхових виплат відбувся за такими видами страхування: страхування життя (60,1%), медичне страхування (12,2%), при цьому зменшилися чисті страхові виплати зі страхування майна (70,2%), страхування кредитів (47,4%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (41,9%), страхування медичних витрат (11,4%).

Чисті страхові виплати з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») майже не змінилися (темпи приросту – 0,6%).

Операції вихідного перестраховування всередині країни за 9 місяців 2013 року за рахунок стрибка в обсягах перестрахових премій, збільшилися з 882,3 млн. грн. до 5 144,0 млн. грн. та істотно вплинули на динаміку основних показників діяльності страховиків.

При цьому і без того незначні частки страхових виплат всередині країни, що компенсовані перестраховиками, за 9 місяців 2013 року зменшилися на 53,9%.

Страхові резерви станом на 30.09.2013 зросли на 19,5% у порівнянні з аналогічною датою 2012 року, що пояснюється істотним збільшенням надходжень валових страхових платежів.

Також, у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року зросли такі показники, як загальні активи страховиків, обсяг сплачених статутних капіталів (так, станом на 30.09.2013 їх приріст становив 25,7% та 1,4% відповідно). Разом з цим, активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів, зменшилися на 20,3%.

Приріст загальних активів страховиків у обсязі 25,7% у порівнянні з аналогічною датою 2012 року частково пояснюється тим, що до загального обсягу активів, у зв'язку зі змінами звітних форм для страховиків, стали включатися частки перестраховиків у страхових резервах у обсязі 2 836,3 млн. грн., яка до цього не збільшувала величини активів страховиків.

Зменшення активів, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів, обумовлене в першу чергу зменшенням обсягів акцій на 39,7% (з 28,4 млрд. грн. станом на 30.09.2012 до 17,1 млрд. грн. станом на 30.09.2013), які складають близько 47% зазначених активів. Також, зменшення спостерігається по таким видам активів як облігації (на 41,2%), нерухоме майно (на 3,5%), банківські вклади (депозити) в іноземній валюті (на 20,1%), грошові кошти на поточних рахунках в іноземній валюті (на 8,6%). При цьому, збільшилися активи у грошових коштах на поточних рахунках у національній валюті (на 17,6%), банківські вклади (депозити) в національній валюті (на 6,1%), цінні папери, що емітуються державою (на 5,9%), права вимоги до пере страховиків (на 108,6%), у тому числі до пере страховиків нерезидентів (на 68,8%). У структурі всіх активів зросли обсяги державних цінних паперів з 2 282,8 млн. грн. до 2 418,0 млн. грн.), права вимоги до перестраховиків (з 1 352,3 млн. грн. до 2 821,5 млн. грн.), банківських вкладів (з 8 622,1 млн. грн. до 9 145,5 млн. грн.) та грошових коштів (з 1 819,5 млн. грн. до 2 138,8 млн. грн.).

Станом на 30.09.2013 у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року структура активів дозволених категорій, які використовують страховики для представлення коштів страхових резервів, суттєво не змінилася.

Література: 1. Базилевич В.Д. Страхова справа / Базилевич В.Д., Базилевич К.С. - К.: Знання, 2011. - 216 с. 2. Страхові послуги: підруч. / С.С. Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін. / За ред. С.С. Осадець. – К.: КНЕУ, 2011. – 464 с. 3. Нагайчук Н.Г. Управління капіталом страхових компаній / Н.Г. Нагайчук // Фінанси України. – 2012. - № 11. – С. 106-116.

*Подтуркін С.В., студент
Науковий керівник - Величкін В.О., к.т.н, с.н.с.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Успішний та стабільний розвиток економіки залежить від ефективності банківської діяльності, головним чином від її забезпеченості ресурсами. А також в умовах економічного розвитку посилюється ошадна активність населення, внаслідок чого банки отримують змогу залучити частину накопичень населення, що зберігаються поза банками.

Але для цього необхідно значно підвищити рівень довіри до банків загалом – потрібні надійні гарантії повернення коштів населенню, оскільки значна частина населення України має недовіру до банківської системи, після неповернення заощаджень Ощадного банку СРСР.

Становлення стійкої банківської системи в Україні тісно пов'язане з реформуванням економіки країни. Без банківської системи, що здатна обслуговувати потреби економіки та громадян країни й гарантувати безпеку депозитів, неможливе функціонування ефективного сучасного ринкового механізму.

Оскільки банки користуються коштами клієнтів, які залучені як депозитні вклади, а діяльність із розміщення коштів є дуже ризиковою, то банківські установи повинні ефективно захищати залучені кошти від різноманітних ризиків і загроз [2].

Для України це питання в умовах світової фінансової кризи постає найбільш гостро. Налагодження ефективної діяльності системи гарантування вкладів допоможе вселити довіру населення до комерційних банків України, та призведе до укріплення фінансової стійкості кредитних установ та економіки країни в цілому.

В Україні система гарантування вкладів представлена Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, який створено за Указом Президента України № 996/98 від 10 вересня 1998 року. Фонд функціонує починаючи з кінця 2001 року на засадах, установлених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [1].

Цим Законом встановлені правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі - Фонд), порядок виплати Фондом відшкодування за вкладами, а також регулюються відносини між Фондом, банками, Національним банком України, визначаються повноваження та функції Фонду щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку і ліквідації банків.

Метою Закону є захист прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи України, стимулювання залучення коштів у банківську систему України, забезпечення ефективної процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків.

Відносини, що виникають у зв'язку із створенням і функціонуванням системи гарантування вкладів фізичних осіб, виведенням неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків, регулюються Законом, іншими законами України, нормативно-правовими актами Фонду та Національного банку України.

Згідно Закону Фонд виконує наступні функції: 1) забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку; 2) веде реєстр учасників Фонду; 3) акумулює кошти, отримані від банків-членів Фонду, здійснює контроль за повнотою і своєчасністю перерахування зборів кожним учасником Фонду; 4) інвестує кошти Фонду в державні цінні папери України; 5) здійснює заходи щодо організації виплат відшкодувань за вкладами в разі прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Основними проблемами, притаманними системі гарантування вкладів в Україні, на сьогодні є недосконалість механізму фінансування, проблема недостатності повноважень ФГВФО, необхідність врегулювання процедури виплати відшкодування вкладникам збанкрутілих фінансових установ, невирішене питання стосовно участі Ощадбанку в системі обов'язкового гарантування вкладів, недостатність інформаційного забезпечення, неврахування ступеня ризику комерційного банку при встановленні розміру вкладів банку – учасника ФГВФО, а також багато інших проблем, які гальмують ефективне функціонування системи. [2]

Підвищення довіри вкладників до банківської системи та забезпечить приплив тимчасово вільних коштів у банки на депозитні рахунки, і, як наслідок, підвищить стабільність фінансово-кредитної системи в цілому. Реалізація реформи системи гарантування вкладів в Україні призведе до підвищення довіри вкладників до банківської системи та забезпечить приплив тимчасово вільних коштів у банки на депозитні рахунки, і, як наслідок, підвищить стабільність фінансово-кредитної системи в цілому[3].

Література: 1. Козьменко С. Реформа національної системи гарантування вкладів: ключові положення та перспективи розвитку / С. Козьменко // Вісник ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2010. – № 5. – С. 52–58. 2. Іщенко О. Чи захищений сьогодні український вкладник? / О. Іщенко // Вісник НБУ. – 2011. – № 10. – С. 44–50. 3. Криклій А. Банківська система України в умовах розбалансування фінансових ринків: реалії та очікування / А. Криклій // Економіка та держава. – 2012. – № 4. – С. 20–22.

*Пономаренко В.В., спеціаліст
Науковий керівник – Котлова Л.М., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі в економічній літературі не визначено єдиного підходу до трактування сутності поняття «фінансова стійкість», а навпаки їх існує багато, хоча найчастіше вони доповнюють або дублюють один одного.

Узагальнюючи методологічні та методичні принципи визначення фінансової стійкості, в сучасній науковій літературі, концептуально економічну сутність категорії фінансової стійкості підприємства можна визначити як аналітичну інтерпретацію загальної характеристики фінансового стану підприємства, ступеня залежності підприємства від залучених джерел фінансування, стану підприємства, коли за рахунок власного капіталу покриваються кошти, що вкладені в необоротні активи, не допускається невикористана дебіторська та кредиторська заборгованість та вчасно здійснюються розрахунки зі своїми зобов'язаннями [3].

ТОВ «Берег Партнер» - це підприємство, що займається продажем палива, пластичних мастил, олій, мастильно-охолоджувальних рідин, технологічних засобів. В цілому діяльність підприємства на протязі 2011 – 2013 рр. була збитковою. Виходячи зі складного становища на підприємстві, яке склалося в аналізованому періоді, оновлення основних засобів виробництва не проводилося.

На основі обчисленого трикомпонентного показника фінансової стійкості нами було визначено типи фінансової стійкості ТОВ «Берег Партнер» протягом аналізованого періоду 2011 – 2013 років. Виникнення нестійкого фінансового стану ТОВ «Берег Партнер» спричинено наслідками фінансово-економічної кризи 2009 року, в результаті якої спостерігався значний спад в усіх галузях економіки країни. Це призвело до погіршення результатів роботи даного суб'єкта підприємницької діяльності, зниження його платоспроможності та фінансової стійкості. Про це свідчить швидке скорочення вартості власного капіталу та стрімкий ріст рівня заборгованості (довгострокової та короткострокової).

Оцінка фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце належить порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості. Розрахунок показав, що ТОВ «Берег Партнер» не має запасу фінансової стійкості, оскільки фактично виручка становить 16401 тис. грн., що нижче

порогу прибутковості 16735,83 тис. грн. Щоб покрити всі витрати необхідно було реалізувати продукції на -334,83 грн., % прибутковості при цій виручці дорівнює нулю.

Таким чином, можна сказати, що процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій [4].

Виходячи з вищесказаного, для підвищення ефективності діяльності слід використовувати такі заходи:

- проводити комплекс заходів щодо впровадження сучасних технологій, реконструкції та переоснащення основних виробничих, допоміжних і обслуговуючих цехів:

- збільшити попит на продукцію за допомогою вдосконалення продукції, підвищення якості продукції, розроблення нових її видів;

- застосовувати страхування, бо тоді створюються деякі фінансові гарантії стабільності й прибутковості виробництва. Ураховуючи, що метою будь-якої підприємницької діяльності є одержання прибутку, особливо велике значення набуває страхування від можливої його втрати або недержання передбачуваних доходів [1, с. 77].

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна - створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації (якщо таке існує), розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин.

Література: 1. Жихор О.Б. Шляхи нейтралізації фінансового ризику і підвищення фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах господарювання / О.Б. Жихор, Н.М. Котова // Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. – 2012. - № 1. С. 76 – 78. 2. Костирко Р.О. Нормативно правове забезпечення контролю та аналізу фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу у: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/epravo/2009_3/32.pdf 3. Куриленко Т.П. Сутність фінансової стійкості підприємств та показники її оцінювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tmm/2011_36/26.pdf 4. Мельник О.М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10036/1/30.pdf>

АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Розвиток ринкових відносин у фінансово-кредитній сфері України спричинив появу нових для її економіки суб'єктів господарювання – страхових організацій. Страхові організації – це фінансові установи, діяльність яких спрямована на захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб при настанні певної події за рахунок грошових фондів, які формуються із сплачуваних страхувальниками страхових внесків.

Фінанси страхових організацій можна визначити «як економічні відносини у грошовій формі, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій» [2].

Правовою основою розвитку страхової діяльності є Закон України «Про страхування», який регулює відносини в сфері страхування і спрямований на утворення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту підприємств, організацій та громадян. Крім Закону України «Про страхування» відносини у сфері страхування регулюються нормативними актами Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, яка є спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг у межах, визначених законодавством.

Специфіку страхової діяльності можна звести до трьох складових [1]:

- 1) відсутність у страховій організації промислового циклу;
- 2) інверсія експлуатаційного циклу страховика, де спочатку відбувається оплата страхової послуги, а потім її надання і не всім страхувальникам;
- 3) особливості формування фінансового потенціалу, де залучена частина капіталу у вигляді страхових премій (страхових резервів) значно переважає над власним капіталом страховика.

Фінансова криза негативно вплинула на українську економіку і на страховий ринок зокрема. Криза торкнулася всіх учасників страхового ринку, але найбільше тих, які спеціалізувалися на класичному страхування.

Основними наслідками фінансової кризи стали:

- зменшення кількості договорів;
- зменшення обсягів надходження страхових премій;
- зниження обсягів вихідного перестраховання;

- зменшення обсягу страхових резервів;
- збільшення рівня страхових виплат та відшкодувань.

Наслідком цих негативних тенденцій стало суттєве зниження доходів страховиків та особливо гостро стало питання підвищення ефективності фінансової діяльності.

Предметом безпосередньої діяльності страхової компанії є надання страхового захисту, тому вони мають бути фінансово спроможними його забезпечити, але разом з тим, як і інші суб'єкти підприємницької діяльності вони створюються для отримання прибутку. Одночасне виконання цих двох завдань можливе за умови відповідної організації фінансів страховика, що в свою чергу потребує детального аналізу та розробки принципово нових та модернізація існуючих механізмів підвищення ефективності фінансової діяльності страхових компаній

Фінансовий аналіз діяльності страхових компаній представляє особливу галузь аналізу, що впливає з економічної природи страхування, яке в ринковій економіці виступає, з одного боку, засобом захисту майнових інтересів, а з іншого – видом діяльності, що приносить дохід.

Питання аналізу фінансової діяльності страхових організацій та підвищення ефективності їх функціонування в умовах ринкової економіки вивчали такі відомі українські вчені, як В.Д. Базилевич, С.С. Осадець, Я.П. Шумелда, В.О. Безугла, Н.М. Внукова та інші.

Більшість методик фінансового аналізу розроблена для промислових підприємств, тому їх необхідно адаптувати до специфіки діяльності страхових компаній. Фінансовий аналіз страхової компанії має орієнтуватися як на загальні показники оцінки фінансового стану, так і на специфічні, характерні для страхової діяльності.

Отже, за таких обставин є актуальним аналіз фактичного стану страхової діяльності на даному етапі розвитку та визначення основних напрямків підвищення ефективності фінансової діяльності страхових компаній в умовах ринкової економіки та економічно-політичної нестабільності в країні.

Пріоритетними для вирішення завданнями є:

- вивчення особливості організації фінансів страхових організацій;
- аналіз фінансової діяльності страхових організацій;
- оцінка ефективності фінансової діяльності страхових компаній;
- розробка пропозицій щодо підвищення ефективності фінансової діяльності страхових компаній.

Література: 1. Архипов А.П. Фінансовий менеджмент в страхованні: учебник. – М.: Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2010. – 320 с. 2. Білик М.Д., Фінансовий аналіз: навч. посібн. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.

МЕНЕДЖМЕНТ КАПІТАЛУ БАНКУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

За сучасних умов розвитку банківської діяльності головне завдання полягає у пошуку реальних шляхів мінімізації ризиків та отримання достатніх прибутків для збереження коштів вкладників та підтримання життєдіяльності банку. Успішне вирішення цієї проблеми потребує використання багатьох методів, прийомів, способів, систем та розробки нових підходів до управління активами і пасивами банку. В усьому світі рівень ефективності управління капіталом розглядається як один із найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності банку. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно вдосконалювати системи та форми управління капіталом, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації. Лише такий підхід до управління забезпечує вигреш у конкретному середовищі або принаймні нормальні умови розвитку банку.

Як комерційна структура банк повинен орієнтуватися на таку діяльність, яка приносить йому прибуток. А величина прибутку залежить від обсягу та структури активів і пасивів, обсягу прибутків та витрат, ефективності діяльності банку. Завдання банку щодо управління капіталом, зазвичай, пов'язують також із стабільною базою доходів, а це передбачає акцент на розвиток традиційних послуг банку, на довгострокове та комплексне обслуговування клієнтів.

Головна мета процесу управління банківським капіталом полягає в залученні та підтримці достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності й створення захисту від ризиків. Величина капіталу визначає обсяги активних операцій банку, розмір депозитної бази, можливості запозичення коштів на фінансових ринках, максимальні розміри кредитів, величину відкритої валютної позиції та ряд інших важливих показників, які істотно впливають на діяльність банку. У банківській практиці використовуються два методи управління капіталом:

- метод внутрішніх джерел поповнення капіталу;
- метод зовнішніх джерел поповнення капіталу.

За першим методом головним джерелом зростання капіталу є нерозподілений прибуток банку. Реінвестування прибутку – найприйнятніша і порівняно дешева форма фінансування банку, який прагне розширити свою діяльність. Такий підхід до нарощування капітальної бази дає змогу не розширювати коло власників, а отже, зберегти існуючу систему контролю за діяльністю банку і виключити зниження дохідності акцій внаслідок збільшення їх кількості в обігу.

За другим методом залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел можливе кількома способами:

- 1) емісія акцій;
- 2) емісія капітальних боргових зобов'язань (субординований борг);
- 3) продаж активів та оренда нерухомості.

Менеджмент капіталу банку та його результати мають відповідати певним вимогам. Ці вимоги накладають відбиток на саме управління і повинні обов'язково виконуватися на кожному етапі. Зазначимо шляхи вдосконалення менеджменту капіталу банку:

1. Управління капіталом має базуватися на державному підході при оцінюванні економічних процесів, явищ, результатів діяльності;

2. Управління повинно мати науковий характер, тобто ґрунтуватися на положеннях теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати досягнення НТП і провідного досвіду, новітні методи економічних досліджень;

3. Управління має бути комплексним. Комплексність управління вимагає охоплення всіх ланок і сторін діяльності, всебічного вивчення причинних залежностей у діяльності банку;

4. Управління капіталом банку має бути об'єктивним, конкретним і точним. Воно має будуватися на достовірній, перевіреній інформації, що реально відображає об'єктивну дійсність, а висновки мають бути обґрунтовані точними аналітичними розрахунками. З цієї вимоги випливає необхідність постійного вдосконалення процесу збору та обробки інформації з метою підвищення точності та достовірності розрахунків;

5. Єдність стратегічного (перспективного) і тактичного (поточного) планування означає відповідність тактичних планів стратегічним цілям із метою забезпечення безперервності відповідного процесу;

Узагальнюючи, можна наголосити на тому, що банківська сфера потребує такого стилю роботи, в основі якого лежать постійний пошук нових можливостей, уміння залучати й використовувати для вирішення поставлених завдань ресурси з найрізноманітніших джерел, домагаючись підвищення ефективності й одержання максимально можливого результату за мінімальних витрат.

Визначення цілей діяльності банку на найближчу і подальшу перспективи – це також основне у менеджменті капіталу банку. Управління шляхом постановки цілей здійснюється з урахуванням оцінки потенційних можливостей банку і забезпечення їх відповідними ресурсами.

Література: 1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000р. № 2121-III. 2. Колодзєв О. Становлення банківської системи України: минуле, світовий досвід, проблеми реформування // Банківська справа. – 2000. - № 2. – С. 28-29. 3. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004.

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ БАЛАНСУ БАНКУ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЙОГО РЕСУРСАМИ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки дедалі зростає роль банківських установ як провідних фінансових посередників, що забезпечують переміщення фінансових ресурсів між окремими регіонами, галузями господарства та суб'єктами економіки з метою задоволення їх потреб. Однак разом з тим підвищуються і вимоги до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності господарського комплексу в умовах глобалізації.

Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є передумовою їх прибутковості та підтримки достатньої ліквідності.

Одним із методів управління ресурсами банку є формування оптимальної структури банківського балансу, яка забезпечить максимальну дохідність за умови виконання економічних нормативів та рекомендованих фінансових коефіцієнтів. Таке формування можливе за допомогою побудови математичної моделі лінійного програмування, для розв'язання якої використовується симплексний метод.

Побудуємо цільову функцію:

$$F(x, y) = 0 \times x_1 + 0,46 \times x_2 + 0,15 \times x_3 + 0 \times x_4 + 0,05 \times x_5 - 0 \times y_1 - 0 \times y_2 - 0,07 \times y_3 - 0,07 \times (y_4 + y_5) - 0 \times y_6 \rightarrow \max,$$

де - коефіцієнти при x_j відображають дохідність напрямів вкладень коштів, а при y_j – витратність ресурсних джерел.

Розрахувавши значення коефіцієнтів ліквідності, стійкості та ділової активності ПАТ «Укрсоцбанк», можливо дійти висновку, що банку необхідно вживати заходів щодо коригування розрахованих показників: за високі значення мультиплікатора капіталу, дуже велика частка отриманих МБК, мала частка строкових депозитів, а також низькі показники кредитної активності; питома вага високоліквідних активів має бути збільшена, хоча і виконується норматив миттєвої ліквідності.

Розраховані за допомогою інструменту «Поиск решения» значення факторів відображені у таблиці 1, що дозволяє порівняти їх із фактичними обсягами ресурсів.

Таблиця 1

*Фактичні та оптимальні значення згрупованого балансу
ПАТ «Укрсоцбанк»*

№ з/п	Найменування групи статей	Фактичні дані, тис. грн.	Оптимальний план, тис. грн.
1	Каса і коррахунки (x_1)	6721,119	4372,92
2	Кредити, видані іншим банкам (x_2)	46,088	1928,344
3	Видані кредити (x_3)	25440,872	18926,349
4	Цінні папери (x_4)	2439,175	2439,175
5	Інші активи (x_5)	5594,864	4247,999
ВСЬОГО АКТИВІВ		40242,118	31914,787
6	Статутний капітал (y_1)	1941,164	1941,164
7	Інші фонди банку (y_2)	7123,119	7123,119
	Усього власного капіталу	9064,283	9064,283
8	Кредити, отримані від інших банків (y_3)	11577,978	5013,29425
9	Поточні рахунки (y_4)	7379,099	7379,099
10	Строкові депозити (y_5)	10873,893	7660,68375
11	Інші пасиви (y_6)	1346,865	2797,432
	Усього зобов'язань	31177,835	22850,509
ВСЬОГО ПАСИВІВ		40242,118	31914,792

За таких умов максимально можливий розмір чистого процентного доходу банку складає 3150,250 тис. грн., що перевищує фактичний дохід (2098,581 тис. грн.) на 1051,669 тис. грн. (50,1%).

Отже, при формуванні ресурсної бази комерційного банку необхідно вживати активні заходи щодо залучення коштів на грошовому ринку, а також враховувати встановлені критерії ефективності діяльності банківської установи. Представлена методика допомагає забезпечити достатній рівень дохідності за дотримання прийняттого рівня ризику та збереження достатнього рівня ліквідності для забезпечення стійкого функціонування банку на фінансовому ринку. Запропонована модель дозволяє прийняти рішення про те, в якому напрямі необхідно коригувати структуру балансу, однак не заперечує той факт, що менеджери банку повинні спиратися на власний досвід, а також врахування і інших економічних нормативів, що періодично переглядаються та змінюються.

Література: 1. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Національного банку України № 368 від 28.08.2001, із змін. і доп. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>. 2. Коробчук Т.І. Аналіз банківської діяльності: навчально-методичний посібник для студентів денної форми навчання, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за галуззю знань 0305 «Економіка та підприємництво» за спеціальністю 6.050100 «Банківська справа» – Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.lntu.info/book/fof/bs/2011/11-60/page9.html>. 3. Ломакина И.Н., Землячѳв С.В. Оптимизационная модель управления ресурсами коммерческого банка // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 164. – С. 112-117. 4. Консолідована фінансова звітність ПАТ «Укрсоцбанк» за 2012 р. на сайті ПАТ "Укрсоцбанк" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unicredit.com.ua/an_redir/view/8/

*Рубцова Н.В., Чепанова А.Т., студентки
Науковий керівник – Дудчик О.Ю., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Інвестиції відіграють велику роль в економічному розвитку країни, становлять основу розвитку підприємств, окремих галузей і економіки в цілому. На сьогодні вони є найважливішим засобом забезпечення структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях [4]. Одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень є активізація інвестиційного процесу.

На даний момент в Україні існують проблеми, які потребують негайного вирішення, однією з головних є нестача інвестиційних ресурсів в економіці та створення сприятливих умов для їх нагромадження. Інвестиційний процес в Україні активізовано, але позитивні результати в цій сфері ще не набули сталого характеру.

Від інвестицій, зокрема іноземних, залежить ефективне реформування економіки та її структурні перетворення, відновлення виробництва, створення дієвої та ефективної ринкової та соціальної інфраструктури, формування конкурентоспроможного середовища, розвиток економіки України загалом та підвищення життєвого рівня населення [5].

Основними напрямками покращення інвестиційної політики в Україні є такі:

- поетапне скорочення централізованих державних капіталовкладень;
- створення ефективних механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- формування надійних інвестиційних джерел з власних коштів підприємств для модернізації виробничого процесу;
- залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення підприємств з іноземним капіталом, переважно у галузях, які визначають науково-технічний прогрес і ресурсозбереження.

В Україні для здійснення цих напрямів реалізується «Державна цільова програма розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки» [3]. Метою цієї програми є поліпшення умов, а також концентрація ресурсів для активізації інвестиційної діяльності, яка спрямована на модернізацію економіки та забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Згідно з даними Державної служби статистики України [1], останні тринадцять років спостерігається стійке зростання обсягів

прямих іноземних інвестицій в економіку: з 2000р. по 2013р. вони зросли у 15 разів. Однак, враховуючи оцінки спеціалістів, обсяги і темпи інвестування іноземного капіталу в українську економіку є значно нижчими порівняно з іншими державами Східної Європи. Основною причиною є невпевненість іноземного інвестора в отриманні прибутку і надійності партнера.

Дослідження Державного агентства України з інвестицій та управління національними проектами України в рамках проекту «Діяльність груп аналізу політики у державних органах України» виявило найбільш актуальні проблеми залучення в Україну іноземних інвестицій [2]. Інвестування ускладнюють: нестабільність законодавства, численні податки та їх адміністрування, занадто складні процедури ліцензування і сертифікації, митного оформлення, заставлення землі і придбання її іноземцями.

З метою покращення інвестиційного клімату в Україні та активізації іноземного інвестування доцільним буде запровадження наступних заходів:

- вирівнювання економічних показників та боротьба з інфляцією;
- розробка та запровадження дієвого механізму надання податкових пільг іноземним інвесторам, які займаються довгостроковими вкладками з метою приросту;
- забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування;
- забезпечення зваженої політики уряду та НБУ у грошово-кредитній сфері;
- активізація заходів щодо формування позитивного іміджу України.

Ці заходи повинні враховувати всі рівні економіки, адже тільки їх гармонійне поєднання призведе до покращення інвестиційного клімату в Україні.

Література: 1. Державна служба статистики України: Прямі іноземні інвестиції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 2. Державне агентство України з інвестицій та інновацій. Проект «Діяльність груп аналізу політики у державних органах України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icps.com.ua/>. 3. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки / Розпорядження КМУ від 29.09.2010 р., № 1990. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/>. 4. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С.О. Коваленко // – Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. - № 38. – С.366-368. 5. Шапошнікова О.М. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України / О.М. Шапошнікова. – Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.4. – С. 297.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ

Аналіз результатів наукових досліджень свідчить, що у даний час певною мірою сформувалось уявлення про пріоритетні якості, які визначають конкурентоспроможність фахівця, але відкритим залишається питання структурування і змісту основних складових цієї властивості особистості [2, с. 23].

Сутність конкурентоспроможності фахівця та її функціональну структуру пропонується визначати через особистісні і професійно-діяльнісні компоненти.

До особистісних компонент конкурентоспроможності фахівця пропонується відносити аксіологічну, когнітивну, праксеологічну і рефлексивну компоненти.

Аксіологічна компонента визначає ціннісну спрямованість і умотивованість особистості, її діяльність і вчинки, вміщує внутрішні спонукальні сили особистості. Вона:

- відображає ціннісні орієнтації особистості, позитивну установку на різноманітні види соціально-значимої активності, потреби самоактуалізації, самоствердження, самовираження;
- передбачає прагнення до морального самовдосконалення, з'ясування особистих перспектив, конкурентоспроможну поведінку, самовдосконалення відповідно до ідеальної моделі конкурентоспроможної особистості;
- охоплює мотивацію до професійного зростання, самоствердження, самореалізацію, організованість, готовність до оперативної зміни спрямованості професійної діяльності.

Когнітивна компонента вміщує пізнавальні здібності особистості, що формують компетенції теоретичної і практичної спрямованості щодо сприйняття і переробки зовнішньої інформації, і утворює знання основних категорій, принципів і закономірностей діяльності, знання про сутність професії, знання і вміння самопізнання і самооцінки власного професійного потенціалу. Когнітивна компонента визначає ступінь розвитку здібностей до самоаналізу, самооцінки, рефлексії, характеризує готовність до самоосвіти, самовдосконалення, творчої активності. Структуру когнітивної компоненти складають знання, інтелектуальні вміння, які характеризують здібності розумової обробки інформації, якісне виконання певної діяльності на основі наявних знань або використання знань у змінних умовах. Теоретичний аспект когнітивної компоненти передбачає наявність знань і здібність їх

здобувати, аналізувати, осмислювати, практичний полягає у «баченні» майбутнім спеціалістом реального використання своїх знань.

Праксіологічна компонента відображає поведінкові компетенції особистості, що забезпечують її ефективну діяльність. Основну цієї компоненти складають вміння і навички пізнання інших людей, зокрема ідентифікації (подібність себе іншому) та емпатії (адекватне уявлення про емоційний стан іншого), а також такі якості особистості, як гнучкість, прагнення до постійного професійного зростання, креативність і творчість в діяльності, поновлення знань тощо. Соціальність праксіологічної компоненти виявляється у здатності особистості розв'язувати соціально значущі задачі, спільно виробляти рішення і брати участь в його реалізації, брати на себе відповідальність, ефективно взаємодіяти з оточуючими в системі міжособистісних стосунків, а також здатність до соціальної адаптації [2, с. 20].

Соціально-особистісні характеристики фахівця також виражаються в особливостях поведінки особи в суспільстві, рисах характеру, професійному та трудовому потенціалі. До цієї групи можна віднести такі риси: відповідальність, моральність, менталітет, творчі та інтелектуальні здібності, інноваційність, здатність до навчання, адаптивність, відповідальність, соціальні нахили, комунікабельність та інтереси. Усі зазначені складові формуються під впливом як зовнішніх чинників (культурних і релігійних традицій, соціальної та політичної стабільності, рівня грамотності та освіченості населення), так і внутрішніх (особистісних та життєвих пріоритетів, інноваційної активності, особливостях сімейного виховання).

Професійна складова включає в себе показники, рівень яких є вирішальним для роботодавців при підборі персоналу, це: наявність професійного досвіду, професійні знання, вміння та навички, індивідуальні, базові та професійні компетенції, професійна придатність.

На думку роботодавців професійний досвід є основною конкурентною перевагою фахівця. Вважається, що наявність досвіду роботи передбачає високий рівень професійних знань, вмінь та навичок, професійної компетентності [3].

Література: 1. Глевацька Н.М. Конкурентоспроможність робочої сили регіону: методологія та напрями забезпечення: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика» / Н.М. Глевацька. – Кіровоград : Кіровоградський нац. тех. ун-т. –2010. – 23 с. 2. Лісогор Л. . Конкурентність ринку праці: механізми реалізації: моногр. /Л.С. Лісогор. – К. : ДУ «Ін-т економіки та прогнозування» НАН України, 2011. –168 с. 3. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-6597.html>. 2009.

ФІНАНСОВА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Значна частина підприємств України характеризується відсутністю системи фінансового контролінгу та бюджетування, структурою господарювання, що не дозволяє вирішувати проблеми виживання, забезпечення фінансової стабілізації та підвищення рівня прибуткової діяльності у довгостроковій перспективі. У зв'язку з цим особливого значення набуває впровадження фінансової реструктуризації як заходу з фінансового оздоровлення вітчизняних підприємств.

Фінансова реструктуризація підприємства – це система заходів, спрямована на комплексне поліпшення фінансового стану підприємства за рахунок управління пасивами підприємства, інвестиціями та заборгованістю.

Проводять фінансову реструктуризацію як для фінансового оздоровлення підприємства, пов'язуючи з попередженням та усуненням кризових явищ, необхідністю вирішення поточних проблем неліквідності, фінансової залежності та неплатоспроможності; так і як засіб більш ефективного використання капіталу фірми, збільшення її вартості, інвестиційної привабливості та конкурентоздатності.

Фінансова реструктуризація підприємства, з одного боку, може бути складовою частиною загальної реорганізації, тому що неможливо провести будь-які зміни, не зачепивши фінанси, а з іншого боку, вона може здійснюватися як самостійний напрямок реорганізації, як засіб стратегічних фінансових перетворень, попередження банкрутства і підвищення рівня платоспроможності. В цьому випадку вона виконує суто санаційну функцію.

До найпоширеніших методів, які сприяють фінансовому оздоровленню підприємства можна віднести списання безнадійної заборгованості, визначення більш вигідної схеми погашення заборгованості, одержання додаткових кредитів та інші.

Основними напрямками проведення фінансової реструктуризації є:

- реструктуризація пасиву балансу;
- реструктуризація активу балансу;
- реструктуризація грошових потоків.

Також важливо відмітити, що фінансова реструктуризація практично неможлива без розробки стратегічних напрямків інвестиційного розвитку підприємства. В рамках фінансової реструктуризації можна вважати наступні стратегічні напрямки інвестиційного розвитку підприємства:

- збільшення кількості та питомої ваги інвестиційних проектів, які спрямовані на отримання ефекту у вигляді додаткового грошового потоку від основної діяльності, зниження витрат;
- розширення асортименту продукції та збільшення продажів нової продукції на традиційних і нових для підприємства ринках;
- удосконалення системи управління ризиками інвестиційної діяльності;
- використання сучасних методів оцінки ефективності інвестиційних проектів;
- реалізація комплексу заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Ефективність фінансової реструктуризації підприємств повинна здійснюватися за критеріями зростання рівня платоспроможності, зміцнення фінансової стабільності, зростання чистого грошового потоку та покращення фінансового стану загалом. Для характеристики фінансового стану підприємства використовуються такі основні показники:

- коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт забезпечення власними коштами;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності.

Чітко визначених критеріїв успішної реструктуризації не існує, оскільки це явище багатогранне і різнопланове. Однак загальні рекомендації зводяться до наступного:

- рівень досягнення головної мети реструктуризації;
- довгострокова ефективність функціонування об'єкта, на якому проводилися реструктуризаційні заходи;
- зростання ринкової вартості підприємства;
- підвищення інвестиційної привабливості;
- позитивні соціальні наслідки.

Отже, здійснення фінансової реструктуризації забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства, набуття ширших можливостей для залучення капіталу, а головне – призводить до фінансового оздоровлення підприємства та істотного поліпшення основних показників його фінансового стану.

Література: 1. Гавкалова Н.Л. Реструктуризація як засіб фінансового оздоровлення підприємств // Економіка і управління. – 2012. – № 6. – С. 65-70.
 2. Мартиненко В.П. Фінансова реструктуризація підприємств як напрям їх фінансового оздоровлення / Мартиненко В.П., Вербіцька І.М. // Інноваційна економіка. – 2013. - № 3(41). – С. 86-89. 3. Міхов Л.І. Фінансова реструктуризація / Міхов Л.І., Каліна Л.М. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – № 2. – С. 57–60.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Концентрація страховими організаціями значних фінансових ресурсів перетворює страхування у важливий фактор розвитку економіки шляхом активної інвестиційної політики. Страхові компанії перетворюють пасивні кошти, отримані від різних страхувальників в активний капітал, що діє на ринку. У процесі здійснення своєї діяльності вони залучають кошти в якості внесків клієнтів, які згодом трансформуються в страхові резерви, які є гарантією виплати відшкодування в результаті виникнення страхового випадку.

На сьогодні в Україні недостатність внутрішнього капіталу є серйозною проблемою, тому збільшення обсягу інвестиційних можливостей вітчизняних страховиків є одним із найважливіших чинників, які впливають на збільшення економічного ефекту від страхування. Володіючи значними фінансовими ресурсами, страхові компанії можуть надати свої грошові фонди для реалізації найрізноманітніших проектів загальнодержавного значення, забезпечуючи цим самим солідне фінансування пріоритетних галузей національної економіки.

Метою дослідження є аналіз інвестиційної діяльності страхових компаній.

Інвестиції страхових компаній можна розглядати як одне з основних додаткових джерел фінансових ресурсів, за допомогою яких потенційні інвестори формують або збільшують власний реальний інвестиційний платоспроможний попит з метою урівноваження його з інвестиційною пропозицією. У такому контексті доцільно зазначити, що характер участі страхових компаній у загальному інвестиційному процесі є двоїтим і полягає у виконанні ними на інвестиційному ринку як посередницьких функцій, так і власної участі за рахунок особистого доходу, в реальному та фінансовому секторах.

Переважає більшість вітчизняних страховиків вважає за доцільне заробляти кошти безпосередньо на страхових операціях і задовольнятися низько дохідними інвестиційними інструментами, такими як депозити. Дослідження показують, що основним джерелом одержання прибутку для страхової організації більшості цивілізованих країн є не збір страхових платежів, а інвестиційна діяльність, кошти від якої спрямовуються, як правило, на фінансування страхових операцій, на дотації збитковим видам страхування, розробку нових продуктів, підготовку кадрів тощо.

Особливість формування інвестиційного потенціалу страхових компаній зумовлена наявністю власних коштів, які страховики можуть спрямовувати у різні види інвестицій, а також специфікою формування залучених фінансових ресурсів, що дає змогу страховим компаніям користуватися протягом певного проміжку часу коштами

страхувальників і вкладати їх в інвестиційні інструменти. При цьому страхова та інвестиційна діяльність страхової компанії органічно пов'язані, незважаючи на розбіжність цілей. Адже страховий фонд є джерелом фінансування інвестиційної діяльності, а прибуток від інвестиційної діяльності у свою чергу може бути спрямований на фінансування страхових операцій. Для повної реалізації потенціалу страхових компаній в активізації інвестиційних процесів потрібно, перш за все, усвідомити, що функція страхового захисту знаходиться у тісному взаємозв'язку з інвестиційною функцією.

Інвестиційна діяльність відіграє велику роль у підвищенні ефективності функціонування страхових компаній. Формування та подальше управління інвестиційним портфелем дозволяє не тільки забезпечити ліквідність і збереження фінансових ресурсів, які перебувають у тимчасовому розпорядженні, але і отримувати додатковий дохід.

Таким чином, посилюється значимість і важливість формування та управління інвестиційним портфелем як безпосередньо для страхових компаній, так і для економіки країни в цілому. Необхідно відзначити, що інвестиційна політика страхових компаній повинна враховувати встановлені державою певні нормативні вимоги, значно звужують їх інвестиційні можливості.

Отже, інвестиційна діяльність страхових компаній відіграє важливу роль в забезпеченні рівноваги попиту та пропозиції на фінансовому ринку та є ефективним інструментом розвитку національної економіки через фінансування об'єктів як фінансової, так і виробничої сфер національного господарства. Однак, основною проблемою для страховиків залишається недостатність ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів.

Таким чином, держава повинна спрямовувати зусилля на розвиток страхової сфери та розширення інвестиційної діяльності страховика, що дозволить збільшити силу дії механізму стабілізації економіки страховими компаніями в періоди економічної нестабільності. А впровадження запропонованих заходів щодо активізації інвестиційної діяльності страхових компаній у сучасну практику господарювання дозволить поліпшити їх фінансовий стан, забезпечити фінансову безпеку та розвиток.

Література: Бондаренко Є.К. Визначення та обмеження інвестиційної діяльності страхових компаній [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua>. 2. Кузьменко О.Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній // Фінансовий простір. – 2013. № 3 (11). 3. Лебединська Л.Д. Інвестиційний потенціал банків і страхових компаній / Лебединська Л.Д., Ремньова Л.М. // Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління. – 2011. № 2 (2). 4. Овчаренко Т. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження / Т. Овчаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. - С. 33-38.

СТРУКТУРА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ БАНКУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Комерційні банки за короткий період свого існування пройшли всі фази економічного життя комерційних організацій: становлення, стрімкий розвиток, надприбутки і часто – банкрутство. А вони були, як відомо, зв'язані не тільки з економічною нестабільністю, а й з проведенням надмірної ринкової політики та ігноруванням проблем формування ресурсної бази, а звідси і неможливістю відповідати по своїм зобов'язанням.

Основою для практичної реалізації банком своїх функцій є формування ресурсної бази, оскільки від цього залежать масштаби діяльності та обсяги отримуваних прибутків. У сучасних умовах проходить перегляд позицій і, насамперед, ролі пасивних операцій, розуміння того, що банківські ресурси – це основа основ діяльності будь-якого банку, оскільки процес утворення ресурсів і надання позик перебувають у тісному взаємозв'язку. Тому розуміння економічного змісту банківських ресурсів, знання проблем, пов'язаних із їх формуванням і використанням надзвичайно важливе.

Ресурсна база банку є вихідним та вирішальним моментом, для планування стратегічних напрямів кредитної діяльності, позаяк саме від обсягу залучених у різного роду пасиви коштів залежить сама можливість банківської установи брати участь у кредитних операціях. Такими пасивами, окрім власного капіталу, є кошти, залучені банками на різного роду депозити, включаючи поточні рахунки підприємств, організацій, населення, строкові депозити суб'єктів ринку, а також ресурси, залучені недепозитними методами (кредити на міжбанківському ринку, операції РЕПО, випуск цінних паперів власного боргу). По суті реалізація базової функції грошово-кредитного посередництва в економіці передбачає мобілізацію і концентрацію банками тимчасово вільних грошових коштів економічних агентів із подальшим спрямуванням утворених таким чином ресурсів на задоволення тимчасових потреб господарства у додаткових капіталах. Банки можуть виконувати кредитні та інші операції в межах наявних власних і залучених джерел грошових коштів. Для вирішення цього завдання у сучасних умовах необхідно, щоб банки України здійснювали формування своєї ресурсної бази орієнтуючись на: максимізацію доходів комерційного банку; максимізацію витрат, пов'язаних із формуванням банківських ресурсів; максимальну віддачу механізму захисту банківських ресурсів від втрат.

Крім того, комерційні банки, дбаючи про збільшення своїх ресурсів, повинні: збільшувати обсяг капіталізації; активізувати роботу банку із залучення вільних коштів населення – це важливий і

не використаний належним чином резерв поліпшення забезпечення банку; забезпечувати подальше нарощування ресурсної бази за рахунок максимального залучення стійких, ресурсномістких клієнтів; запроваджувати нові види банківських продуктів для юридичних і фізичних осіб; прискорювати і впроваджувати ефективні методи маневрування ресурсами комерційних банків за умови виваженої, збалансованої політики відповідності пасивних і активних операцій банку. Управління ресурсами комерційних банків означає не тільки залучення і розміщення грошових коштів, але і визначення оптимальної структури джерел утворення для конкретного банку. У формуванні оптимальної ресурсної бази банку існує послідовність, але насамперед слід визначити пріоритети окремих видів ресурсів, для чого робиться структурний аналіз формування бази банку у двох напрямках: на основі показників діяльності банку розраховується економічна ефективність ресурсів та здійснюється суб'єктивний аналіз незалежності окремих факторів.

*Симоненко В.В., магістр
Науковий керівник – Чириченко Ю.В., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНІК МАШИНЕС ІНТЕРНЕШЕНЕЛ»

Підприємство «Технік Машинес Інтернешенел» є одним з небагатьох підприємств, яким вдалося міцно влаштуватися на ринку і стати помітним генератором сільськогосподарського виробництва в центральному регіоні України. Офіційним дилером в Україні таких провідних німецьких виробників сільськогосподарської техніки, як CLAAS, FENDT, LEMKEN, AMAZONE.

Компанія успішно розвивається в таких напрямках:

1. реалізація сільськогосподарської техніки, машин, знарядь і механізмів;
2. сервісне обслуговування всієї реалізованої техніки;
3. регулярні поставки запасних частин;
4. повний набір консультаційних послуг по всьому колу технічних питань [2].

Як і кожне підприємство, ТОВ «Технік Машинес Інтернешенел» має свої витрати та доходи. Для проведення аналізу витрат підприємства спочатку потрібно з'ясувати саме поняття «витрати».

Відповідно до П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [1].

Ми ж розглянемо операційні витрати підприємства. До них включаються: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Для аналізу витрат підприємства використаємо дані фінансової звітності підприємства ТОВ «Технік Машинес Інтернешенел» форму № 2 «Звіт про фінансові результати» та форму № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (табл. 1 та рис. 1).

Таблиця 1

*«Аналіз операційних витрат підприємства
за 2012 – 2013 рр.»*

Показник	2012 р.	2013 р.	Відхилення	Пит. вага, 2012 %	Пит. вага, 2013 %
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	118762	69773	-48989	79,07	48,61
Адміністративні витрати	5914	5921	7	3,94	4,13
Витрати на збут	14880	11065	-3815	9,91	7,71
Інші операційні витрати	10641	56755	46114	7,08	39,55
ВСЬОГО:	150197	143514	-6683	100	100

Рис. 1 Склад операційних витрат ТОВ «Технік Машинес Інтернешенел»

Отже, з вищенаведених розрахунків бачимо, що адміністративні витрати підприємства мають тенденцію до зростання. Зокрема, за досліджуваний період вони збільшились на 7 тис. грн. Питома вага адміністративних витрат також збільшилась та складає у 2013 році 4,13%. Важливу роль в отриманні прибутку підприємства відіграють витрати на збут. На їх рахунок припадає в звітному році 7,71% операційних витрат, що менше ніж у минулому році. Інші операційні витрати складають у 2013 році 56755 тис. грн., що на 46114 тис. грн. більше, ніж у минулому році. Загальні операційні витрати підприємства зменшились у звітному році на 6 683 тис. грн.

Проаналізуємо динаміку поточних операційних витрат підприємства за 2012 – 2013 рр. (табл. 2).

*Динаміка поточних операційних витрат ТОВ
«Технік Машинес Інтернешенел»*

Показник	2012 р.	2013 р.	Відхилення (+/-)	Темп росту, %
Матеріальні затрати	2783	2617	-166	94,04
Витрати на оплату праці	1422	1298	-124	91,28
Відрахування на соціальні заходи	610	540	-70	89,00
Амортизація	8951	6447	-2504	72,03
Інші операційні витрати	60141	20367	-39774	33,87
Разом	73741	31435	-42306	42,63

Спостерігається зменшення поточних витрат у ТОВ «Технік Машинес Інтернешенел». Так, у звітному році темпи спаду поточних витрат становлять 42,63%. Найбільш високі темпи спаду спостерігаються по статтях амортизації та інших операційних витрат. По статтях матеріальні затрати, соціальні відрахування та оплата праці спад витрат є незначним. В цілому можна зробити висновок, що склад та структура поточних витрат підприємства не змінилися.

Література: 1. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31.03.1999 № 87. 2. Офіційний сайт ТОВ «Технік Машинес Інтернешенел» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tehnik-mashines-interneshenel.business-guide.com.ua/>

*Соболевська А.С., магістр
Науковий керівник - Семенова Т.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СПОЖИВЧИЙ КРЕДИТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В БАНКІВСЬКІЙ УСТАНОВІ

Споживче кредитування є одним з найпоширеніших видів банківських операцій у розвинутих країнах світу і є одним зі стимулюючих факторів розвитку економік цих країн. В Україні ця банківська послуга також є популярна.

Розглянемо, що ж таке «споживчий кредит». Споживчий кредит – це кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції.

Споживчий кредит супроводжують додаткові комісії і збори, які збільшують вартість кредиту і формують так звану приховану відсоткову ставку, яку називають терміном «ефективна» або «реальна». Вартість кредиту також значно залежить від наявності забезпечення. В більшості випадків, строк наданого споживчого кредиту без забезпечення в Україні становить до 2 років, а з забезпеченням - до 5 років.

Як вже зазначалося, отримуючи кредит, варто звертати увагу не на декларовану банками номінальну ставку, а на її реальну вартість. Так, згідно даних компанії «Простобанк Консалтинг» (займається

аналітикою банківського ринку України та Росії), станом на кінець серпня 2013 року середньоринкова ефективна ставка споживчого кредитування з забезпеченням строком 2 роки становить 30,35% річних. А середньоринкова ефективна ставка споживчого кредитування без забезпечення строком 5 років становить 63,73% річних. Вибірка банків - топ-50 фінансових установ, що обслуговують фізичних осіб в Україні, а також менші банки, що в цілому становить близько 80 установ. Розрахунок реальної вартості кредиту включає в себе, окрім номінальної ставки, наступні платежі та умови продукту: 1) одноразові комісії (станом на серпень 2013 року їх середньоринковий показник становить 1,42% від суми в сегменті кредитів з забезпеченням та 5% - без забезпечення); 2) періодичні комісії; 3) аванс; 4) схема виплати заборгованості (класична/ануїтет). Також, згідно даних компанії, ефективна ставка більшості банківських програм в сегменті забезпеченого кредитування (а саме 54,5%) знаходиться в діапазоні від 21,33% до 24,61% річних, а в сегменті незабезпеченого кредитування - в діапазоні від 60,26% до 70,29% річних (34,21% проаналізованих програм).

Якщо проаналізувати динаміку ефективних ставок з початку 2013 року, їх рівень в сегменті кредитів з забезпеченням незначно знизився - на 3 в.п., а в сегменті без забезпечення - збільшився на 5,7 в.п., в той час, як по іншим цільовим кредитам для фізичних осіб було зафіксовано падіння більш як на 3 в.п. внаслідок накопичення банками гривневої ліквідності та здешевлення пасивів в першому півріччі поточного року. Згідно з прогнозами експертів банківського сектору, до кінця року вартість кредитування підвищиться, внаслідок здорожчання залучених ресурсів. Часто конкретні умови кредитної угоди залежать не тільки від самого банку, але і від пари банк-продавець. Довгострокові відносини з банками-партнерами дозволяють реселерам впливати на формування кредитних пропозицій і короткострокових акцій в торгових мережах.

Розглянемо динаміку споживчого кредитування у 2013 році. За 11 місяців 2013 сумарний обсяг споживчих кредитів українців виріс на 7,4% або 9,34 мільярда гривень, повністю відігравши зниження 2012 року (на 1,18 мільярда гривень), але трохи не дотягнувши до рівня кінця 2009 року. Тоді українські позичальники були закредитовані на 137 мільярдів гривень, а станом на кінець листопада-2013 - на 135,6 мільярда гривень (див. рисунок 1).

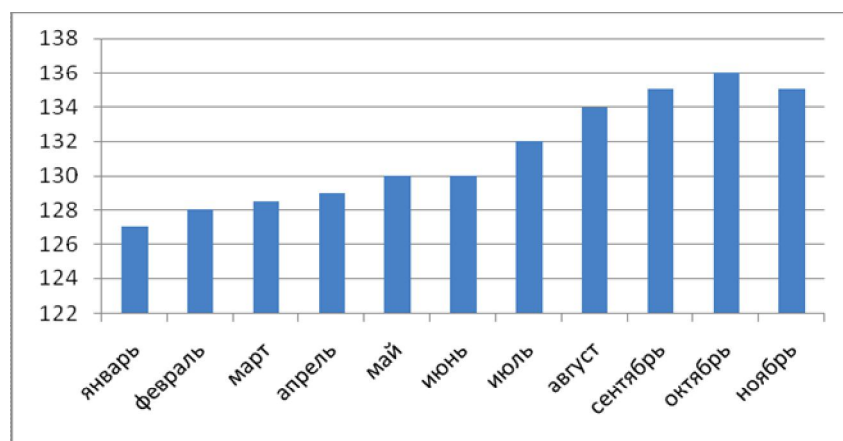

Рис.1. Динаміка споживчого кредитування у 2013 році

У 2013 році з виходом на ринок нових гравців, посилюються умови конкуренції в даному сегменті кредитування для багатьох банків, що має відображення в просуванні продуктів на ринку. В умовах жорсткої конкуренції, пріоритетом є споживчий попит і як результат створення найбільш простих у використанні, лояльних і економічно вигідних умов кредитування для клієнта. До конкурентоспроможними сторонам нових продуктів кредитування слід віднести: скорочення пакету документів необхідного для оформлення кредиту (довідка про доходи), збільшення сум лімітів кредитування, скорочення часу на оформлення кредиту, можливість оформлення одному клієнту відразу декількох продуктів.

Література: 1. Конституція України (електронний ресурс). 2. Алексеєнко Л. Споживче кредитування в Україні: тенденції та перспективи розвитку / Л. Алексеєнко, С. Гурняк // Наука й економіка. - 2011.- № 2.- С. 7-10. 3. Торубка Л. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан і напрями розвитку / Л. Торубка // Вісник Університету банківської справи Національного банку України.-2011. - № 3. - С. 227-230. 4. Частина 1.- С. 369-372. 6. Дубчак О. Актуальні проблеми підвищення ефективності споживчого кредитування / О. Дубчак // Світ фінансів.- 2011.-№ 4. - С. 47-50.

*Сокальська Є.С., Шабала А.В., студентки
Науковий керівник – Григораши Т.Ф., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Механізм грошово-кредитної політики містить чотири канали, які мають суттєвий вплив на ВВП та інфляцію: процентний канал, канал валютного курсу, кредитний канал та канал очікувань.

Якщо розглядати валютний курс, а саме курс національної валюти, то він впливає на динаміку ВВП через обсяги експорту та імпорту. Між валютним курсом і соціально-економічними показниками існують тісні взаємозв'язки.

Через кредитний канал здійснюється вплив зміни пропозиції кредитів НБУ на зміну обсягів виробництва ВВП, кредитування, залучених інвестицій, вільних резервів банківської системи. Збільшення пропозиції ресурсів кредитування має суттєвий вплив на параметри споживання, інвестицій та заощаджень, зростання яких є основним фактором економічного зростання.

У діяльності грошово-кредитної політики є ряд проблем. У період економічної кризи банківські установи можуть припинити кредитування економіки, щоб зберегти власну ліквідність. В такому випадку грошово-кредитне регулювання центрального банку буде неідеальним.

В Україні необхідно поступово підвищувати роль облікової ставки як інструменту грошово-кредитної політики. Облікова ставка не повинна сприйматися як демонстративний індикатор. Потрібні

дієві заходи щодо підвищення ефективності функціонування фінансових ринків і, зокрема, ринку фондового [1].

В основі механізму грошово-кредитної політики повинні бути закладені такі принципи:

- адекватність, інакше кажучи, відповідність методів механізму грошово-кредитної політики реальному стану економіки;
- гнучкість, тобто методи такої політики мають змінюватися залежно від ситуації;
- систематичність, себто дотримання обраної політики регулювання упродовж певного часового періоду.

Грошово-кредитне регулювання при дотриманні вищезазначених принципів має здійснюватися в кількох взаємопов'язаних напрямках:

- 1) контроль над банківською системою з метою зміцнення її ліквідності, тобто здатності своєчасно покривати вимоги вкладників;
- 2) управління державним боргом в умовах бюджетного дефіциту, великого зростання державної заборгованості, коли збільшується вплив державного кредиту на ринок позичкових капіталів;
- 3) регулювання обсягів кредитних операцій та грошової емісії з метою впливу на господарську діяльність суб'єктів ринку [2].

Іншою проблемою механізму грошово-кредитної політики є відсутність гарантованого впливу на інвестиції. Центральний банк задля скорочення обсягів інвестицій може прийняти рішення про підвищення облікової ставки.

Відповідно кредити комерційних банків подорожчають, однак це не гарантує зменшення інвестицій.

Основною ознакою успішності проведення грошово-кредитної політики є підтримання в середньостроковому періоді (від 3 до 5 років) низьких стабільних темпів інфляції, що вимірюється індексом споживчих цін.

Реалізація грошово-кредитної політики в 2013 р. та подальших роках здійснюватиметься на засадах використання основних елементів монетарного режиму, що базується на цінній стабільності. Це передбачає дотримання таких основних принципів:

- безумовної пріоритетності цілі щодо цінної стабільності та підпорядкування їй усіх інших цілей і завдань грошово-кредитної політики;
- орієнтації на середньострокову перспективу;
- тісної співпраці з урядом;
- відсутності зобов'язань Національного банку щодо утримання на певному рівні або в певних межах обмінного курсу гривні до іноземних валют;
- перспективного характеру ухвалення рішень;
- прозорості діяльності Національного банку перед суспільством [3].

Варто зазначити, що у вітчизняній методології та практиці механізму грошово-кредитної політики, розвитку методів та інструментів грошово-кредитної політики повинен враховуватись

досвід розвинутих країн з ринковою економікою в розробці та реалізації механізму грошово-кредитної політики. Це дозволить суттєво збільшити ступінь впливу механізму грошово-кредитної політики на процес модернізації вітчизняної економіки та її інноваційний розвиток.

Література: 1. Корнеєв В. Регулювання кредитних ринків і перспективи стабілізації фінансової системи України / В. Корнеєв // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 5. – С. 28-36. 2. Галіцейська Ю.М. Теоретичні основи та зміст грошово-кредитного регулювання / Ю.М. Галіцейська // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 285-290. 3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2013 рік // Фінансовий ринок України. – 2013. – № 1 (111). – С. 3-6.

*Соломка Я.А., Русакевич М., студентки
Науковий керівник - Пономарьова О.Б., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання життя є універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань. Запропоновані напрями удосконалення страхування в Україні. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується необхідністю створення дієвої системи страхування. На відміну від об'єктів майнового страхування, об'єкти особистого страхування не мають вартісної оцінки. Підгалуззями особистого страхування є страхування від нещасних випадків, медичне страхування та страхування життя.

Дослідження питань розвитку ринку страхування вже тривалий час здійснюється вітчизняними науковцями, серед яких можна відзначити О.М. Залетова, Я.П. Шумелду, С.С. Осадця, Н.М. Внукову, Л.В. Временко, В.Д. Базилевича та інших. Проте, у даних наукових публікаціях недостатньо уваги приділено галузі страхування життя. Більшість авторів торкалися даного питання лише поверхнево, а тому цілісної картини становлення та розвитку страхування життя не простежується в жодній науковій праці. Тим не менш саме проблемні питання розвитку ринку страхування України, а також причини, що гальмують його розвиток, ще вивчені недостатньо і потребують поглибленого дослідження та аналізу.

Сьогодні в Україні практикуються три основні програми страхування життя:

- ризикове страхування життя, тобто страхування на випадок смерті, страхування від нещасних випадків, захворювань та інвалідності;

- змішане страхування життя: накопичувальне страхування з одночасним страховим захистом на випадок смерті з метою забезпечити певний капітал до певної дати, або події (приміром, для придбання будинку, навчання у вузі, весілля тощо);

- пенсійне страхування: накопичувальне страхування для забезпечення додаткового періодичного (приміром, щомісячного) доходу протягом певного терміну чи довічно, після виходу на пенсію або досягнення певного віку.

Розвиток ринку страхування перебуває під дедалі наростаючим тиском процесів глобалізації та міжнародної інтеграції. У теперішній час не існує у чистому вигляді національних страхових ринків, усі воно через експансію іноземного капіталу, через систему перестраховування ризиків на зарубіжних страхових ринках, створення спільних страхових компаній злилися в єдиний страховий простір та зазнали суттєвих змін.

Одним із негативних явищ, привнесених у практику страхування процесами глобалізації, є наростання різних видів шахрайств та тіньових економічних операцій, кримінальних протиправних дій. Ці негативні процеси набули у теперішній ситуації світового масштабу.

Основним фактором, який гальмує розвиток страхування в країнах з розвиненою ринковою економікою є різні форми шахрайства, які виникають в результаті не контрольованості страхових операцій світового масштабу.

В усіх країнах з ринковою економікою страхування життя є найважливішим елементом соціальної системи держави, що дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, збереженням добробуту і здоров'я.

Важливим чинником для розвитку страхування життя є рівень життя і заробітної плати населення. В розвинених країнах формування добровільного ринку страхування життя почалося із заробітної платні на рівні \$800 на місяць. Якщо середньомісячна зарплата громадян становить менше зазначеної суми, то масового страхування життя не відбуватиметься. Щодо України, то цей показник не досяг навіть рівня \$400.

За роки ринкових реформ вдалося вивести ринок страхування на новий рівень. Проте на сьогодні він не відіграє достатньої ролі у забезпеченні соціального захисту та забезпечення достатнього обсягу інвестиційних ресурсів в економіку країни. Прийняті нормативні акти в достатній мірі вже вичерпали себе, а багато питань так і залишилось неврегульованими.

Таким чином, ринок страхування життя в Україні не відображає достатньо інтереси страхувальників, не створює достатніх умов для соціального захисту населення.

Тому, сприяти розвитку українського ринку страхування життя повинна насамперед держава, саме вона має: провести заходи стосовно популяризації страхування життя, які б підвищили ступінь довіри до інституту страхування загалом; запровадити умови, які б дозволили страховикам пропонувати привабливі програми нагромадження капіталу і були б доступні більш широкому загалу, а також на державному рівні приділити значну увагу розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Література: 1. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. - <http://dfp.gov.ua>. 2. Гуцалова К. Страхування в законі // Юридичний журнал. - 2012. - № 12. - С.92 – 98. 3. Козоріг Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні: Регіональна економіка, 2012, № 2-С. 182-191.

Соломка Я.А., студентка
Науковий керівник – Фоміних В.І., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія

МАРКЕТИНГОВІ ТА ЛОГІСТИЧНІ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Розвиток ринкової економіки передбачає постійне збільшення пропозиції над попитом. У цій ситуації орієнтація всіх підприємств підпорядковується пошуку найбільш ефективних способів залучення та утримання споживачів.

Логістична система – це адаптивна система зі зворотним зв'язком, виконує ті чи інші логістичні функції на підприємстві. Вона, як правило, складається з декількох підсистем і має розвинуті зв'язки з зовнішнім середовищем. Мета логістичної системи - доставка товарів і виробів у задане місце, в потрібній кількості та асортименті в максимально можливій мірі підготовлених до виробничого або особистого споживання при заданому рівні витрат.

Поставка матеріалів, сировини, готової продукції точно в строк робить сприятливий вплив на функціонування всієї економічної системи, дозволяє істотно скоротити матеріальні запаси і витрати по їх формуванню і змістом, загальні витрати виробництва та обігу. Логістика, як і маркетинг, виходить з інтересів споживача.

Логістика може мати справу з різноманітними потоками - матеріальними, транспортними, фінансовими, енергетичними, інформаційними, людськими. Найбільш часто в логістиці доводиться мати справу з матеріальними потоками [1 с. 1-4].

Логістичний підхід призводить до регулювання матеріальних потоків. Ці потоки виникають: при виробництві тих чи інших виробів; при забезпеченні цього виробництва необхідними матеріалами, комплектуючими виробами та сировиною; при складуванні готової продукції, її розподілі і доведенні до споживача.

Маркетингові дослідження визначають прогноз продажів і вибір структури розподілу. Номенклатурне планування і визначення цілей обслуговування потреб виявляють потреби в нових ресурсах і дозволяють прогнозувати додаткові витрати. Слід врахувати, що при правильному аналізі та організації виробництва і всієї економічної діяльності зміна та розширення асортименту виробів не обов'язково має викликати зростання витрат [2 с. 222].

Маркетингові заходи в рамках короткострокових, тактичних маркетингових рішень розробляються на етапі оперативного планування маркетингу. З огляду на мети тактичного поводження підприємства на ринку, розробляють маркетинг-мікс. Тим самим відповідають на

запитання: які заходи необхідно вибрати з можливої варіації інгредієнтів рецепту маркетинг-міксу (товар, розподіл, ціна, реклама).

На останньому етапі – реалізації стратегій і заходів маркетинг-міксу – розглядаються розуміння щодо ефективності процесу організації, концепції керування і контролю за здійсненням стратегій. На цьому етапі повинні бути вирішені питання: чи досягнуті мети підприємства? Які заходи необхідні для адаптації попиту та пропозиції?

Маркетингові дослідження визначають вимоги до формування замовлень та послуг, що надаються споживачу. При подібному аналізі визначаються такі вимоги, як бажана терміновість доставки і надійність виконання договірних термінів, а також здатність до негайного задоволення попиту [2 с. 3-10].

Структура і склад маркетингового підрозділу дозволяє розробляти і просувати інформаційні складові рекламної кампанії, здійснювати повний супровід проектів (копірайт, виробництво печатних та інших матеріалів, підбір, навчання, контроль польового персоналу; виконання регулярної звітності) по всій території України.

Відповідно до принципів логістики всі керуючі рішення, що приймаються на основі маркетингових досліджень навколишнього ринкового середовища та поточної інформації про хід економічної діяльності, виражаються у впливі на матеріальні потоки.

При цьому управлінські рішення повинні «працювати» і у випадку, якщо необхідна продукція є стандартною, і у випадку, якщо вона є модифікацією стандартної продукції, і у випадку, якщо вона є особливою та спеціалізованою, призначеною виключно даному споживачеві. З іншого боку, хід виробничого процесу багато в чому залежить від матеріально-технічного постачання сировиною, запчастинами, необхідними для виробництва матеріалами, спеціальним обладнанням, комплектуючими виробами, напівфабрикатами, пакувальними матеріалами та ін.

Література: 1. Аникин Б.А. Логистика: [учебник для вузов] /Под ред. Б.А. Аникина. - М.: ИНФРА-М, 2012. - 170 с. 2. Гаджинский А.М. Логистика: [учебник для высших и средних учебных заведений] / А.М. Гаджинский - М.: ИВЦ «Маркетинг», 2013. - 256 с. 3. Неруш Ю.М. Практикум по логистике: [учебное пособие] / Ю.М. Неруш, А.Ю. Неруш - М.: ТК Велби, Проспект, 2013. - 304 с.

*Стадник І.К., магістр
Науковий керівник – Терещенко Т.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРИБУТОК ЯК ОСНОВНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Проблеми ефективності діяльності особливо актуальні для страхових компаній, оскільки загальні ринкові підходи до формування прибутку господарюючих суб'єктів поширюються й на них. Разом з тим, процес формування прибутку страховика має певні особливості

через специфіку економічної сутності страхування та особливості кругообігу коштів страхової організації, який поєднує вхідні і вихідні грошові потоки від усіх видів діяльності, котрі здійснює страхова організація (страхової, перестрахової, інвестиційної, фінансової, іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій).

Серед досліджень, присвячених, у тому числі, розкриттю специфіки формування фінансових результатів діяльності страхових організацій, слід назвати праці вітчизняних вчених-фінансистів таких як С. Осадець, М.Александрову, О. Селиверстова, Р. Сушко та інших. Проте, при висвітленні науковцями проблем формування прибутку страхових компаній, увага приділяється лише окремим аспектам формування прибутку. Це зумовлює необхідність подальших досліджень сутності прибутку як основного показника ефективності діяльності страхової компанії.

Прибуток страхової компанії являє собою фінансовий результат її діяльності за певний звітний період (квартал, півріччя, дев'ять місяців, рік). Фінансовий результат – це вартісна оцінка підсумків господарювання страховика.

Згідно із Законом України «Про страхування», страхові компанії мають право займатися страхуванням, перестрахованням та фінансовою діяльністю, пов'язаною із формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням, що і визначає структуру прибутку [1]. Прибуток страховика складається з прибутку від страхової діяльності, прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності, прибутку від іншої звичайної операційної діяльності та надзвичайних операцій. Найскладнішим є обчислення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від страхової діяльності включає: 1) прибуток, який закладається при формуванні діяльності страховика, 2) прибуток за рахунок зниження собівартості страхової послуги (економія витрат на проведення страхування або зменшення виплат при зниженні збитковості страхових послуг).

Прибуток, який закладається при формуванні діяльності страховика розглядається як заздалегідь розрахований елемент навантаження, яке складається із витрат страхувальника по веденню страхової справи і прибутку страховика. Навантаження як специфічний елемент ціни страхової послуги (брутто-ставки) являє собою тарифну ставку, по якій укладаються договори страхування. Брутто-ставка складається із двох елементів: нетто-ставка (ціна страхового ризику, призначена для встановлення певних розмірів страхового й резервного фондів, які відображають перерозподільчі відносини у страхуванні) і навантаження.

Прибуток від страхової діяльності не завжди є головною частиною прибутку страховика. Дуже часто основна діяльність страховика приносить йому не прибутки, а збитки, що компенсуються прибутком від інвестиційної та фінансової діяльності, а також прибутком від іншої звичайної діяльності та надзвичайних операцій. Ці види прибутку страховика визначаються як різниця між відповідними доходами і витратами. Прибуток від інвестиційної

діяльності являє собою різницю між доходами і витратами, пов'язаними із інвестиційною діяльністю [2].

«Фактичний прибуток» являє собою різницю доходів за звітний період і понесених витрат страховика. Крім цього, на його величину впливають результати інвестиційної діяльності страховика.

Результуючим показником ефективності господарської діяльності страхової компанії є чистий прибуток який характеризує фінансовий результат діяльності страхової компанії за вирахуванням податків і обов'язкових платежів у державний бюджет [3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що в сучасних умовах прибуток є основним результуючим показником ефективності діяльності страхової компанії який виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якої страхової організації, але й стимулом її діяльності. Для ефективного управління страховою компанією у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам діяльності українських страховиків та особливостям формування їх прибутків.

Література: 1. Закон України «Про страхування» від 07 березня 1996 р. № 86/96 (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. 2. Бутовська Ю.С. Оцінка фінансових результатів діяльності страхової компанії [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/8/butovska.php>. 3. Терещенко В.С., Тохтарова Н.М. Дослідження порядку формування прибутку страхових компаній [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012.doc.htm.

*Суха М.І., студентка
Науковий керівник - Горященко Ю.Г., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Значення та роль грошових потоків для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження і глибокого аналізу для підвищення ефективності процесу управління ними і підприємством загалом.

Незалежно від виду діяльності підприємства грошові кошти є найціннішими його активами.

Свій вклад у розвиток класифікації грошових потоків внесли науковці В.М. Вареник, О.С. Височан, А.В. Гриліцька, Г.В. Ковальчук, С.М. Семенова, Є.М. Заремба та інші.

Метою дослідження є вивчення суті і видів грошових потоків.

Грошовий потік - це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, структури, ризику і ліквідності [1, с. 89].

При формуванні грошові потоки класифікуються як надлишковий і дефіцитний, що визначає достатність коштів для своєчасного здійснення поточних розрахунків [3, с. 111].

Крім того, пропонується за варіантністю направлення руху грошових коштів групувати грошові потоки за такими категоріями: стандартні, тобто ті, що не змінюють свого направлення і нестандартні грошові потоки, які мають таку властивість.

Необхідно відмітити, що існує велика кількість класифікаційних ознак видів грошового потоку:

1. Масштаб обслуговування фінансово-господарських процесів: грошовий потік підприємства, грошовий потік кожного структурного підрозділу, грошовий потік окремої господарської операції, грошовий потік за системою, грошовий потік за сферою діяльності;

2. Вид фінансово-господарської діяльності: грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності, грошовий потік від фінансової діяльності, сукупний грошовий потік);

3. Напрямок руху (вхідний грошовий потік (приплив), вихідний грошовий потік (відплив), мінімальне сальдо грошового потоку);

4. За ступенем управління: релевантний грошовий потік, нерелевантний грошовий потік, контрольований грошовий потік, неконтрольований грошовий потік;

5. Форма здійснення: безготівковий грошовий потік, готівковий грошовий потік;

6. Сфера обігу: зовнішній грошовий потік, внутрішній грошовий потік;

7. Тривалість формування: короткостроковий грошовий потік, довгостроковий грошовий потік;

8. Достатність обсягу: надлишковий грошовий потік, оптимальний грошовий потік, дефіцитний грошовий потік;

9. Вид валюти: грошовий потік в національній валюті, грошовий потік в іноземній валюті;

10. Передбачення: плановий грошовий потік, неплановий грошовий потік;

11. Безперервність формування: регулярний грошовий потік, дискретний грошовий потік;

12. Стабільність часткових інтервалів формування: регулярний грошовий потік з рівномірними частковими інтервалами, регулярний грошовий потік з нерівномірними частковими інтервалами;

13. Оцінка в часі: поточний грошовий потік, майбутній грошовий потік;

14. З урахуванням процесу діяльності: грошовий потік процесу виробництва, грошовий потік маркетингу, грошовий потік соціальної сфери, грошовий потік стимулювання працівників (пайовиків).

Виділяють такі різновиди грошових потоків [1, с. 91]:

- грошовий потік за окремими господарськими операціями;
- грошовий потік кожного структурного підрозділу діяльності;
- грошовий потік по організації або підприємству;
- грошовий потік за системою;
- грошовий потік за сферою діяльності.

Висновки. Грошові потоки є багатоплановою економічною категорією, що включає в себе різні його види.

Існує велика кількість класифікаційних ознак видів грошового потоку. Класифікація грошових потоків у спеціальній літературі представлена недостатньо, не вироблено єдиного підходу до видів.

Література: 1. Заремба Є.М. Грошові потоки підприємства: сутність і класифікація // - 2012. – № 2 (23). - С. 87 – 92. 2. Семенова С.М. Класифікація грошових потоків підприємства з метою стратегічного управління // 2012. – 6 с. 3. Федішин М.П. Грошові потоки підприємств: сутність, особливості формування та управління // Економіка. - 2010. – С. 109 – 113. 4. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства // Вісник економічної науки України. – 2011. - № 1 – С. 161 – 164.

Ужва Д.М., студент

*Науковий керівник – Тимошенко О.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Проведені реформи в сільському господарстві створили сприятливі умови для функціонування нових прогресивних форм підприємницької діяльності. До таких організаційних форм належать фермерські господарства. Обробляючи земельні угіддя, які не використовуються, цим самим вони створюють додаткові робочі місця, сприяють підвищенню рівня життя сільського населення та розвитку сільських територій.

Інтенсивний розвиток фермерства в нашій державі розпочався в 90-ті роки, минулого століття після запровадження приватної форми власності на землю та інші засоби виробництва. В 1990 р. було зареєстровано лише 2 фермерські господарства, тоді як на кінець 1992 р. їх кількість сягала 15 тис. одиниць.

На сучасному етапі розвиток фермерських господарств супроводжується низкою проблем. До основних, слід віднести недостатнє забезпечення обіговими коштами, низьке залучення кредитних ресурсів, високу зношеність технічних засобів, недостатню державну підтримку. Через ряд цих та інших проблем фермерські господарства не досягли належного економічного розвитку.

Враховуючи сучасну ситуацію слід відмітити, що питання удосконалення економічного середовища функціонування фермерських господарств, шляхів підвищення ефективності виробництва потребують подальшого дослідження, особливо в умовах економічної кризи.

За ринкової економіки аграрна сфера повинна виробляти високоякісну конкурентоспроможну продукцію, а кожен її суб'єкт господарювання забезпечувати на основі цього одержання максимального прибутку, формувати бюджет країни та регіону. Нині сільськогосподарське виробництво знаходиться в кризовому становищі,

яке характеризується скороченням обсягів валового виробництва, збільшення безробіття, падіння рівня життя сільського населення, погіршення інфраструктури на селі.

Дослідження питань економічної теорії дозволило виділити основні чинники забезпечення ефективного функціонування фермерських господарств.

Основні чинники умовно розподілено на дві групи:

- перша група це чинники внутрішнього середовища, зокрема виробнича структура, технологія виробництва, ресурсне забезпечення, внутрішньо – економічний механізм та результат виробництва;

- друга група це чинники зовнішнього середовища, у тому числі ринковий механізм функціонування, вертикальна і горизонтальна інтеграція, державний вплив та науково технічний прогрес.

За розрахунком ефективності виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, найефективнішим є виробництво цукрових буряків, де за 1 га складатиме 965 грн, разом із тим, їх виробництво потребує найбільших капіталовкладень. Дослідженнями встановлено, що розрахунковий прибуток на 1 га при виробництві озимої пшениці буде 240 грн. Найменш прибуткове виробництво молока.

Для ефективного розвитку фермерських господарств на перспективу було розроблено проекти фермерських господарств із зерною та буряківничою спеціалізацією за заданого набору технічних засобів. У результаті було встановлено, що найраціональніший розмір для господарств зернового напрямку – це 130 га, що забезпечує рівень рентабельності близько 19%.

Одним із шляхів подальшого ефективного функціонування фермерських господарств та вирішення проблем, пов'язаних з фінансовим, технічним забезпеченням, реалізацією продукції, є створення фермерами обслуговуючого кооперативу. Проведення дослідження показали, що підприємницька діяльність таких кооперативів дозволяє скоротити витрати на 1га до 15% порівняно з витратами орендованих засобів виробництва в інших організаціях.

Отже, зважаючи на наведене вище можна зробити такі основні висновки:

1. Для забезпечення ефективного функціонування фермерських господарств в Україні необхідно створити ринкові механізми функціонування та відповідну правову базу.

2. Розвиток фермерських господарств має відбуватися за рахунок підвищення концентрації виробництва, шляхом оренди землі, збільшення поголів'я тварин, їх кооперування, застосування прогресивних технологій з виробництва сільськогосподарської.

3. Виробництво високоякісної конкурентоспроможної продукції можливо за умови створення ринкового середовища, організаційно-економічних умов ефективного функціонування фермерських господарств в Україні, активізації державного впливу на згадані процеси.

Література: 1. Сільське господарство України за 2012 р. Статистичний збірник / [за ред. В.Ю.Остапчука]. - К.: Держкомстат, 2012. - 360 с. 2. Фермерські господарства України 2011 р.: статистичний збірник / [відп. за вип. Н.Д. Синяк]. - К.: Держкомстат, 2011 р. - 49 с.

*Ущановський В.О., Тіоццо А.П., студенти
Науковий керівник – Заволока Л.О., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРСПЕКТИВИ ОНЛАЙН-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Слідом за банками, що надають своїм клієнтам віддалене обслуговування рахунків по коштах онлайн-банкінгу, у бік інтернету все більше починають звертати увагу багато страхових організацій, які готові надати послуги з онлайн-страхування.

Головним питанням залишається перспектива розвитку інтернет-страхування в Україні, а також переваги і складності придбання страхових продуктів в режимі онлайн.

Онлайн-страхування - новий інструмент просування продажів страхових полісів на вітчизняному страховому ринку, яким вже давно і успішно користуються страхові компанії і посередники за кордоном. За допомогою онлайн-страхування вирішується чимало проблем як учасників страхового ринку, так і страхувальника.

Суть інтернет-страхування полягає в наданні страхових послуг, безпосередньо на сайті страховика. У цьому випадку потенційний клієнт отримує повний обсяг інформації як про страхову компанію, так і про існуючі програми страхування, з можливістю порівняння їх між собою, розрахунку вартості і вибору оптимального варіанту програми страхування. Всі страховики, що надають послуги онлайн-страхування, дають можливість отримати консультації фахівців онлайн.

Розглянемо основні переваги онлайн-страхування. З точки зору споживача, перша і очевидна перевага онлайн-страхування - простота, доступність і зручність. Не потрібно витрачати час і сили на візит до страховика, достатньо вийти в Інтернет - і дізнатися всю потрібну інформацію про страхові компанії і запропоновані ними продуктами.

Сучасні веб-технології дозволяють реалізувати цілий набір форм взаємодії: Skype, Facebook, LinkedIn, електронна пошта, а також форма зворотного зв'язку на сайті. Крім консультації в мережі, клієнт може відправити запит і замовити зворотний дзвінок або вказати інший зручний спосіб зв'язку - з ним оперативно зв'яжеться фахівець і дасть відповіді на всі запитання. Здійснити оплату можна будь-яким із зручних способів банківською картою, через систему електронних коштів PayPal та Webmoney або через платіжний термінал, а також готівкою.

Друга перевага - це можливість отримання об'єктивної інформації, відсутність якої визнається однією з ключових проблем в агентському бізнесі. На сайті страхової компанії користувач зможе самостійно прорахувати різні варіанти страхування, порівняти

вартість поліса декількох компаній, скласти уявлення про репутацію страховика, переглянути відгуки клієнтів та проаналізувати галузеві рейтинги. Крім того, у веб-представництві можна ознайомитися з умовами страхування, анулювати поліс та внести зміни. Незважаючи на перераховані переваги, онлайн-страхування поки залишається на периферії вітчизняного страхового ринку.

Розглянемо основні недоліки онлайн-страхування. Перше - страх обману. Побоювання тотального шахрайства при продажі в Інтернеті пов'язані з існуючою ілюзією анонімності, дозволяючи відкрити нескінченну кількість поштових скриньок та аккаунтів.

Ще одним недоліком у сфері інтернет-страхування є проблема оцінки вартості об'єкта страхування. Справа в тому, що при онлайн-страхуванні встановлюються варіанти строго фіксованих страхових сум, змінити які неможливо. Як наслідок страхової виплати може не вистачити на покриття збитків або ж, навпаки, виникає ситуація переплати за страховку.

Найбільшу і безперечну складність являє собою відсутність в Україні законодавчо закріпленого механізму використання електронно-цифрового підпису. Поки ця ситуація не зміниться, інтернет-страхування представлятиме собою гібрид, використовуючи мережу для комунікацій, але з необхідністю доставки поліса кур'єрськими службами.

Як показує практика, більшість з перелічених проблем і завдань можна вирішити. У міру розвитку технологій можливості веб-страхування будуть рости, асортимент онлайн-магазинів розширюватиметься, і робота в Інтернеті стане повсякденною практикою для вітчизняної страхової дійсності.

Таким чином, в Україні продаж полісів через інтернет розвинен надзвичайно слабо, але має шанси на швидкий розвиток. Онлайн - страхування - досить «молоде» джерело продажу страхових продуктів для потенційних клієнтів. Однак такий канал продажів перспективний. Ним будуть все активніше користуватися люди у віковій категорії до 30 років, які вже не з чуток ознайомлені з придбанням товарів через інтернет-магазини.

Страхові компанії будуть нарощувати обсяг інтернет-продажів полісів по мірі того, як люди стануть більше заробляти. Збільшиться конкуренція - і боротьба за клієнта змусить страхові компанії покращувати якість клієнтського сервісу, шукати альтернативні канали просування, а також випробовувати нові методи продажу.

Література : 1. Гончарук В.А. Страхування через інтернет: інтернет-джерела [http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/strahovanie/] / PROSTOBANK.UA - 2013. 2. Даллакян Арсен Страхування онлайн: віртуальна реальність сучасного страхового ринку: інтернет-джерела [http://www.brainity.ru/projects/special_projects/16495/] / Brainity.ru - 2012. 3. Павлюченко Т.В. Нові технології в страхуванні: інтернет джерела [<http://forinsurer.com/public/10/08/06/4139/>] / Газета «Дело» - 2013.

*Феськова Є.О., студентка
Науковий керівник - Власюк В.Є., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідність дослідження процесів формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємств обумовлена, насамперед, основними принципами, пов'язаними з проблемами забезпечення ефективної діяльності та досягнення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем, пошуком шляхів виживання підприємств за умов розвитку ринку та інтеграційних процесів, нових факторів їх успіху в конкурентному середовищі

Щодо визначення економічної природи такої категорії, як фінансові ресурси підприємств існує безліч точок зору, в тому числі таких українських вчених як Азаренкова Г.М., Буряковський В.В., Вознюк Г.Л., Гриньова В.М., Завгородній А.Т., Зятковський І.В., Коробов М.Я., Опарін В.М., Павлюк К.В., Поддєрьогін А.М., Смовженко Т.С., а також російських економістів Білоліпецького В.Г., Волкової О.І., Колчиної Н.В., Сенчагова В.К. і т.д., в центрі уваги західної фінансової науки, в особі Гільфердінга Р., Дорнбуша Р., Колласа Б., Мінца Б., О-Шонессі Дж., Робінсона Дж., Фішера С., Шварца М., Шмалензі Р. знаходяться поняття «капітал», «фінансовий капітал», «грошові кошти».

На перший погляд, фінансові ресурси підприємств треба розглядати саме з точки зору підприємства (на мікрорівні). Однак вибір рівня на якому мають розглядатись фінансові ресурси залежить від мети їх розгляду і задля оптимізації підприємством структури фінансових ресурсів, підвищення ефективності їх використання (мікро-рівень) чи задля визначення місця фінансових ресурсів підприємства в фінансовій системі держави.

Розглядаючи поняття «фінансові ресурси» на мікрорівні, деякі автори також ототожнюють їх з грошовими коштами [11]. Інші автори дають ще більш вузьке трактування фінансових ресурсів, розуміючи під ними лише грошові фонди цільового призначення, а це означає що ті грошові кошти, які використовуються в не фондovій формі до складу фінансових ресурсів підприємства не входять [4].

На мікрорівні фінансові ресурси підприємств являють собою сукупність грошових коштів, які перебувають в фондovій, не фондovій формі, а також перетворені в відповідну матеріалізовану форму, і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат щодо забезпечення розширеного відтворення.

В вітчизняній і зарубіжній літературі зустрічаються поняття «капітал», «фінансовий капітал» [1; 2; 3; 6]. Переважна більшість економістів дотримуються одноставної думки щодо поняття «капітал», визначаючи його як гроші або частину фінансових ресурсів або ж матеріальні, грошові, фінансові вкладення пущені в обіг і доходи, що вони приносять. В визначенні інших авторів прослідковується мета використання капіталу, тобто отримання прибутку, хоча капіталом ці автори вважають всі вкладені кошти, а не кошти, які знаходяться в обігу [5]. На думку К. Маркса, всі вкладені кошти – це загальна сума фінансових ресурсів, а та їх частина, яка знаходиться в обігу – це капітал. Тому, проаналізувавши існуючі визначення, ми розділяємо його точку зору

Істотні відмінності в вітчизняній і зарубіжній економічній літературі існують щодо визначення поняття «фінансовий капітал». Так, Макконелл К. і Брю С. взагалі не виділяють такого терміну, розуміючи під фінансовим капіталом грошовий капітал і розглядаючи його в контексті функціонування грошового ринку [7]. Більшість вітчизняних економістів також ототожнюють поняття «капітал» і «фінансовий капітал». В зарубіжній економічній літературі ці дві економічні категорії не ототожнюються, не існує і єдиного визначення поняття «фінансовий капітал». Ґрунтуючись на визначеннях зарубіжних науковців пропонуємо таке визначення: «Фінансовий капітал – це частина фінансових ресурсів у вигляді внесків власників і акціонерів, довгострокових і короткострокових кредитів, позик».

Література: 1. Азаренкова Г.М., Васюренко О.В. Фінансове управління потребує точного визначення окремих понять // Фінанси України. – 2003. – № 1. – с. 28 – 33. 2. Белоліпецький В. Г. Финансы фирмы : Курс лекций [Учебное пособие] / Под ред. Мерзлякова ; Мос . гос . ун – т им . М.В. Ломоносова, экон . фак. – М.:ИНФРА – М, 1998. – 296 с. 3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк – Т.1. – К.: Ника-Центр . – 1999. – 414 с. 4. Буряковский В.В. Финансы предприятий : учебное пособие / В.В. Буряковский , В.Я. Кармазин, С.В. Каламбет ; под ред. В.В. Буряковского . – Днепр .: Пороги, 1998. – 246 с. 5. Завгородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 3-те вид., випр. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – с. 404. 6. Зятковський І.В. Финансы підприємств [Навчальний посібник для екон . спец. вищ . навч . закл .] / І.В. Зятковський - Терноп . акад. нар. госп. ва - Тернопіль: Екон . думка, 1999. – 244 с. 7. Ковалева А.М., Лапуста М.Г., Скалай Л.Г. Финансы фирмы : учебник / А.М. Ковалев , М.Г. Лапуста , Л.Г. Скалай – М.: ИНФРА – М, 2000. – с.40. 8. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента : пер с англ. – М.: Дело , 1992. – 702 с. 9. Мойсеєнко І.Є. Фінансове планування на підприємстві // Фінанси України. – 2000. – № 9. – с. 15 – 18. 10. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: монографія. – К.: “НІОС”, 1997. – с. 24. 11. Финансы підприємств: Підручник / Кер . авт. кол . і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін . – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ТУРИСТІВ В УКРАЇНІ

Безпека в галузі туризму – сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму [1].

За останній час все більше і більше українських туристів виїжджають за кордон на відпочинок, але більшість з них не знайома в достатній мірі з системою страхування.

Страховання в туризмі є гарантією того, що всі непередбачені витрати, пов'язані зі страховими випадками, бере на себе страховик. Страховиком може бути тільки страхова компанія, що має відповідну ліцензію.

Туристична подорож несе у собі багато несподіванок. Турист може стати жертвою катастрофи або пограбування, раптово захворіти, внаслідок зміни погоди та інших обставин можуть не виправдатися його сподівання на спокійний відпочинок. У цих і в безлічі інших випадків виникне: необхідність наперед забезпечити себе від їхніх шкідливих наслідків або звести їх до мінімуму [2].

Всього в 2013 році «Європейське туристичне страхування» застрахувало більше 0,6 млн. українських туристів, що виїжджають за кордон. Динаміка ринку страхування виїжджаючих за кордон безпосередньо пов'язана з темпами розвитку туристичного ринку. Якщо ринок виїзного туризму зростає на 10-15%, то ринок страхування в туризмі може рости в середньому на 20%, останнім часом це пов'язано з тим, що з'являються країни, які починають вимагати наявності поліса для в'їзду на свої території.[4]

Нині страхова обстановка у ряді традиційно туристичних країн є неспокійною. Одна з причин – брак культури поведінки туристів за кордоном. Вирішенню цієї проблеми могло б сприяти проведення туристичними фірмами з клієнтами докладного інструктажу перед виїздом.

Згідно із Законом України «Про туризм» страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) є обов'язковим і забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на основі угод із страховиками [1]. Туристи мають право самостійно укладати договори на таке страхування. У цьому випадку вони зобов'язані завчасно підтвердити туроператору чи турагенту наявність належним чином укладеного договору страхування.

Договором страхування повинні передбачатися надання медичної допомоги туристам і відшкодування їх витрат при настанні страхового випадку безпосередньо в країні (місці) тимчасового перебування.

Інформація про умови обов'язкового страхування має бути доведена до відома туриста до укладення договору на туристичне обслуговування.

Обов'язкове (медичне та від нещасного випадку) страхування здійснюється один раз на весь період туристичної подорожі. За вимогою туриста туроператор чи тур-агент забезпечують страхування інших ризиків, пов'язаних із здійсненням подорожі.

Особливим видом страхування є асистанс. Він забезпечує туристів або спеціалістів, відряджених за кордон, допомогою на місці в технічній (ремонт автомобіля), грошовій або іншій формі.

Асистанс - це перелік послуг (в межах угоди), які надаються в необхідний момент в натурально-речовій формі або у вигляді грошових коштів через технічне, медичне і фінансове сприяння [3].

Специфічними видами страхування туристів є:

- на випадок невчасного відльоту;
- на випадок поганої погоди в місці тимчасового перебування;
- від невіїзду; від неотримання візи;
- на випадки невилову риби під час риболовлі, невідстрілу звірів під час полювання тощо.

Страхування витрат туристів при скасуванні туристичної поїздки реалізовується на підставі узгодженої в договорі страхової суми (страхового відшкодування), яка виплачується повністю або частково, в разі, якщо неможливість здійснення поїздки настала з таких причин:

- раптовий розлад здоров'я або смерть туриста, або членів його сім'ї, або близьких родичів;
- пошкодження майна туриста в результаті впливу навколишнього середовища або дій третіх осіб;
- участь туриста в судовому розгляді у момент передбачуваної поїздки;
- отримання виклику для виконання військового обов'язку;
- неотримання в'їзної візи при виконанні всіх вимог щодо оформлення документів;
- інші причини, що визнаються в договорі.[4]

Вийжджаючи на відпочинок в певну місцевість, турист у будь-якому випадку опиняється в екстремальній ситуації. Одним з досить ефективних способів, який можуть застосовувати страховики для запобігання настанню страхових випадків з туристами, є активне інформування туристів про потенційні небезпеки, тобто надання від'їжджаючим туристам докладних інструкцій щодо запобігання можливим небезпекам під час подорожі.

Як висновок можна сказати, що питання страхування туристів на даний момент є дуже актуальним, адже за останні роки відмічається помітне погіршення і страхова обстановка у ряді традиційно туристських країн.

Література: 1. Закон України «Про туризм». 2. Гаврилишин І.П. Туризм України: проблеми і перспективи. - К., 2007. 3. [http://uareferat.com/Страхування і ризики в туризмі](http://uareferat.com/Страхування_і_ризики_в_туризмі) [Електронний ресурс] 4. <http://tourlib.net/books> [Електронний ресурс].

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА МЕТОДИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Для ухвалення ефективних фінансово-господарських рішень щодо управління грошовими потоками важливим є використання дієвого організаційно-економічного механізму, який характеризується як система взаємопов'язаних між собою елементів, яка визначає і забезпечує реалізацію комплексу заходів на кожному із етапів управління грошовими потоками. В структурі механізму виокремлено методи, важелі, організаційно-правове, інформаційне та програмно-технічне забезпечення.

У процесі управління грошовими потоками підприємств використовують велику кількість методів, які згруповано за об'єктом та функціями управління. Кожному економічному методу відповідають певні важелі, які поділено на ринкові та адміністративні.

У сучасних умовах ведення бізнесу необхідною складовою успіху є своєчасне отримання інформації та оперативне реагування на неї, тому важливим елементом управління грошовими потоками є внутрішньо фірмова інформація підприємства. Інформаційне забезпечення управління грошовими потоками характеризує сукупність інформаційних ресурсів, що відображають внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. Необхідність оперативного використання цих інформаційних ресурсів зумовлює потребу в якісному програмно-технічному забезпеченні.

На першому етапі системи управління грошовими потоками передбачається забезпечення повного та достовірного обліку грошових потоків на підприємстві і формування відповідної звітності. Згідно з міжнародними стандартами інформація про рух грошових коштів унаслідок операційної діяльності може бути наведена із застосуванням прямого та непрямого методів. В Україні згідно з П(С)БО 4 складання звіту про рух грошових коштів передбачає використання непрямого методу подання інформації [1].

Наступним етапом реалізації управління рухом грошових коштів на підприємстві є здійснення аналізу грошових потоків за попередній період, основними завданнями якого є виявлення тенденцій і закономірностей розвитку грошових потоків, оцінка ступеню їх раціонального використання та забезпечення збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства. Аналіз грошових потоків попереднього періоду здійснюється в такій послідовності: по-перше, аналіз вхідних

грошових потоків; по-друге, аналіз вихідних грошових потоків; по-третє, оцінка збалансованості вхідного і вихідного грошових потоків у загальному обсязі, аналіз динаміки чистого грошового потоку; по-четверте, оцінка синхронності формування вхідного і вихідного грошових потоків у розрізі окремих інтервалів звітного періоду, аналіз динаміки залишків грошових активів; по-п'яте, оцінка ефективності грошових потоків [3].

Логічним продовженням попереднього етапу управління грошовими потоками є оптимізація грошових потоків підприємства. Цей етап передбачає проведення оптимізації середнього залишку грошових активів підприємства та вибір ефективних форм його регулювання. З метою постійного забезпечення платоспроможності та зменшення максимальної та середньої потреби в залишках грошових коштів підприємство повинно обирати найефективніші форми регулювання середнього залишку грошових активів. Основу оптимізації грошових потоків підприємства складає забезпечення збалансованості обсягів вхідних та вихідних грошових потоків.

Завершальним етапом системи управління грошовими потоками є проведення контролінгу за рухом грошових коштів, що передбачає своєчасне виявлення відхилень величини та строків формування вхідних та вихідних грошових потоків від індикаторних величин; локалізацію виявлених відхилень та проведення аналізу причин їх формування; своєчасне інформування фінансового менеджера про виявлене відхилення; обґрунтування та подання варіантів урахування відхилень під час прийняття подальших управлінських рішень щодо управління грошовими потоками [2].

Отже, система управління рухом грошових коштів суб'єкта господарювання є індивідуальною для кожного підприємства, оскільки необхідно враховувати особливості його фінансово-господарської діяльності та специфічні умови зовнішнього і внутрішнього середовища її реалізації.

Слід зауважити, що існують різні підходи до визначення та трактування поняття «грошовий потік».

На нашу думку, грошовий потік має визначатися як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями).

Література: 1. Бухгалтерський облік у торгівлі / Н.М. Грабова, В.М. Домбровський; за ред. М. В. Кужельного. – К.: А.С.К., 2004. – 740 с. 2. Грачова Р. Як визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства. // Дебет-Кредит. – 2000. - № 34. 3. Марочкіна А.М. Бухгалтерський облік за Національними стандартами. – Харків: Торсінг, 2002. – 410 с.

*Хлизін С.С., магістр
Науковий керівник – Власюк В.Є., д.е.н., професор
Дніпропетровської державної фінансової академії*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки від підприємства вимагається підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва і т.п.

Стійкість підприємства є якісною характеристикою його стану, індикатором його «здоров'я», запорукою його життєздатності і підґрунтям стабільності на ринку і розвитку у конкурентному середовищі.

Фінансова стійкість - це комплексне поняття, яке в першу чергу пов'язане з відповідною структурою активів і пасивів підприємств, ефективністю їх використання. Від рівня фінансової стабільності багато в чому залежить конкурентоспроможність підприємств, їх потенціал у діловому співробітництві, ефективність реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин.

Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування [1].

Стійке фінансове становище, у свою чергу впливає на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Тому фінансову діяльність як складову господарської діяльності має бути спрямовано на забезпечення планомірного надходження і витрат грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу та найбільш ефективного його використання.

Ефективне управління внутрішніми факторами діяльності підприємства для підвищення фінансової стійкості має передбачати: оптимізацію складу і структури активів підприємства, раціоналізацію їх обороту; ефективне розміщення власних фінансових ресурсів та мобілізацію залученого капіталу.

Створення сприятливого зовнішнього середовища для підвищення фінансової стійкості підприємств слід здійснювати за напрямками: формування багатоукладної економіки; надання правовому забезпеченню більшої динамічності, якості і соціально-

економічної результативності; удосконалення системи оподаткування, цінової політики, кредитної системи [2].

В умовах кризового становища нашої країни перед підприємствами стоїть проблема зміцнення фінансової стійкості. Зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства можливе за умови досягнення оперативних цілей, а саме:

1. Усунення неплатоспроможності підприємства;
2. Відновлення фінансової стійкості підприємства;
3. Зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання;

Основні оперативні цілі досягнення неплатоспроможності:

1. Збільшення величини грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань;

Зменшення суми поточних зовнішніх фінансових зобов'язань підприємства;

3. Зменшення суми поточних внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства.

Усунення неплатоспроможності - найважливіше завдання, бо коли підприємство може своєчасно погасити свої борги перед кредиторами, це свідчить про встановлення системи розрахунків і попереджує виникнення процедури банкрутства. Хоч неплатоспроможність підприємства може бути усунена за рахунок виконання низки фінансових заходів, фактори, які призвели до неплатоспроможності, можуть залишатись без змін [3].

Отже, можна стверджувати, що фінансова стійкість - комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів, тому їх слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення і використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

Фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими засобами, здатне забезпечити безперебійний процес виробництва й реалізації продукції, а також затрати на його розширення й оновлення.

Література: 1. Баканов М.И. Теорія економічного аналізу / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет. – М.: Фінанси і статистика, 2005. – 534 с. 2 Бердинь І.Э. Економіка підприємства / І.Э. Бердинь, С.А. Пикунова, М.М. Савченка, С.Г. Фалько. – М.: Дрохва, 2007. – 367 с. 3. Бердникова Т.Б. Аналіз і діагностика фінансово-господарську діяльність підприємства / Т.Б. Бердникова. – М. :ИНФРА-М, 2005. – 210 с.

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Традиційна практика обслуговування приватних клієнтів, що склалась історично, передбачає обов'язковий візит клієнта в банк для проведення операції. Це означає, що банк для того, щоб обслужити клієнтів, змушений створити певну розгалужену (філійну) інфраструктуру і вкласти великі кошти, причому термін окупності витрат становить не один рік. Більшість українських банків не можуть дозволити собі заморожувати великі суми у філіях, тому філійна модель неприйнятна для нових операторів на цьому ринку. Цілком логічно, що сьогодні спостерігається поступовий перехід від класичної філійної моделі до моделі дистанційного банківського обслуговування.

Дистанційне банківське обслуговування – це технологія, завдяки якій проведення банківських операцій не вимагає візиту в банк. Усе, що не виконується безпосередньо в офісі банку, має забезпечувати система дистанційного банківського обслуговування [1].

Спектр послуг, що надається шляхом дистанційного банкінгу, практично не відрізняється від того, який доступний клієнтам в офісі банку. Безперечно, електронні послуги базуються на традиційних банківських операціях і не можуть існувати відокремлено. Але поява Інтернет-комерції стала передумовою виникнення інноваційних банківських продуктів, таких як: обслуговування платежів Інтернет-магазину, електронна сертифікація, мобільний банкінг, віртуальні платіжні картки та інші, що стали результатом розвитку всесвітньої мережі інтернет.

При обслуговуванні клієнтів через Інтернет банк необхідно дотримуватись низки принципів, а саме [3]: доступності, простоти використання, конфіденційності, оперативності, комплексності, збереження цілісності інформації, аутентифікації.

Можна виділити такі види дистанційних банківських послуг, як: відео-банкінг, РС-банкінг (традиційна система «Клієнт-Банк»), мобільний банкінг, інтернет-банкінг [1, 2].

Інтернет-банкінг – це додатковий канал обслуговування в банку, за допомогою якого клієнт може дистанційно керувати своїми поточними та картковими рахунками, відкривати депозити, гасити кредити, здійснювати платежі та інші операції.

На початку 2012 року було проведено дослідження найбільш використовуваних можливостей Інтернет-банкінгу серед українських користувачів цієї системи. Виявлено, що українців найбільше цікавить перегляд залишку на рахунку, оплата комунальних послуг, послуг мобільного зв'язку та мережі Інтернет, отримання інформації про всі відкриті рахунки і банківські продукти тощо.

Інтернет-банки надають майже весь стандартний пакет послуг, які пропонуються в традиційних банках. Усі розрахунки проводяться в режимі реального часу, а клієнту не треба мати спеціальних знань, щоб керувати своїм Інтернет-рахунком, він має можливість здійснювати операції швидко, безпечно, цілодобово, без будь-яких обмежень. Використання системи Інтернет-банкінгу спрощує роботу банків, оскільки дозволяє автоматизувати роботу касирів, знижує собівартість банківських операцій, зменшує обсяг паперової роботи [3].

Головним чинником, який гальмує розвиток Інтернет-банкінгу – є ризик шахрайства, саме тому багато банків не надають послуги здійснення платежів у онлайн-режимі, незважаючи на істотне зростання рівня захисту банківських мереж останнім часом [4].

Основним завданням банків у сфері дистанційного обслуговування є, на сьогоднішній день, завоювання довіри клієнтів. Позитивних зрушень в цьому напрямку можна досягти шляхом створення інтернет-порталу, який містив би вичерпну інформацію про інноваційні банківські послуги. Це дало б змогу:

- популяризувати інноваційні банківські продукти;
- підвищити лояльність споживачів;
- забезпечити безпеку даної послуги.

Інтернет-банкінг являє собою програмний комплекс, що дозволяє клієнту отримувати інформаційні послуги та проводити активні транзакції по власному рахунку через канали мережі Інтернет. Таким чином, банк забезпечує базову інвестицію в налаштування, підключення до системи банківських розрахунків програмного комплексу, втім позбавляється додаткових витрат, необхідних на підтримку дієздатності стаціонарного офісу. Клієнт же отримує численні переваги у вигляді мобільності та самостійності користування банківськими послугами, повного контролю за власним рахунком, можливості вільно планувати свій час.

Література: 1. Страхарчук А.Я. Інформаційні системи і технології в банках: [навч. посіб.] / А. Я. Страхарчук, В. П. Страхарчук. – К.: Знання, 2010. – 515 с. 2. Вовчак О.Д. Платіжні системи: [навч. посіб.] / О.Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 341 с. 3. Засадна Х.О. Про захист послуг Інтернет-банкінгу / Х. О. Засадна // Вісник університету банківської справи національного банку України. – 2011. – № 3. – С. 225–229. 4. Чуб О.О. Розвиток Інтернет-банкінгу в глобальному середовищі / О.О. Чуб // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 1 (26). – С. 62–67.

*Чернобров С.Р., Черкас Л.А., студенти
Науковий керівник - Сербина О.Г., к.е.н.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

Однією з найважливіших характеристик діяльності комерційного банку є фінансова стійкість. Забезпечення фінансової стійкості банківських установ, усесторонній науково-обґрунтований

підхід до її оцінки та аналізу, здійснення ефективного управління нею в сучасних умовах розглядається як основне завдання та запорука стабільного розвитку кожного банку.

З економічної точки зору, поняття «стійкість» можна охарактеризувати як стан рівноваги суб'єкта господарювання, що відображає здатність зберігати певні властивості, функціональне призначення незмінними, не зважаючи на можливі ризики (негативний вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища). Сстійкість фінансово-кредитної установи можна розподілити на декілька видів: внутрішню, зовнішню, загальну і фінансову. Фінансова стійкість є головною складовою загальної стійкості банківської установи та свідчить про стабільне перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами і шляхом їх ефективного використання сприяє безперервному процесу здійснення діяльності банку [4].

Отже, фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток виробництва (і послуг) на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику[1]. Можна сказати, що фінансова стійкість комерційного банку залежить від усіх аспектів його діяльності та визначається такими складовими стійкості, як економічна, політична, комерційна, організаційна, операційна, кадрова, технологічна і фінансова.

Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об'єктивне визначення її поточного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості. Зокрема, це може бути впорядковано та відображено у сформованому цілісному механізмі. Механізм управління фінансовою стійкістю є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю комерційних банків. Для чіткого розподілу функціональних обов'язків суб'єктів управління та методів регулювання фінансової стійкості необхідно виділити у механізмі управління фінансовою стійкістю банків відповідні блоки та елементи. Кожний блок даного механізму складається з певних елементів, які, в свою чергу, йому підпорядковані та визначають зміст того чи іншого блоку:

1) суб'єкти механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;

2) об'єкт механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;

3) процес управління фінансовою стійкістю комерційних банків, що охоплює наступні елементи: методи управління та інструменти управління.

Перший блок даного механізму охоплює суб'єктів управління, якими є відповідальні особи чи групи осіб, органи банківського регулювання, які уповноважені приймати управлінські рішення та

вживати відповідні заходи щодо здійснення регулювання, контролю за всіма стадіями процесу управління фінансовою стійкістю банків. Суб'єкти управління мають відповідати за ефективність та безперервність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків.

Другий блок механізму охоплює об'єкт управління, яким є фінансова стійкість комерційного банку, що визначається через наступні характеристики: рівень капіталізації; якість активів; якість зобов'язань; рівень платоспроможності та ліквідності; рівень прибутковості; якість управління капіталом, активами й зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю і прибутковістю; рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними тощо.

Третій блок механізму представлений процесом управління фінансовою стійкістю комерційних банків, що має місце та специфічні особливості як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях.

Ефективне функціонування розглянутого механізму управління фінансовою стійкістю комерційного банку, через узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами, забезпечить досягнення стратегічних і тактичних фінансових цілей банку, сприятиме підвищенню рівня прибутковості, зниженню ризиків, контролю та підтриманню ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що в кінцевому підсумку, безумовно, позитивно вплине на забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Література: 1. Брегеда О.А., Савлук С.М. Тенденції розвитку світової та вітчизняної банківських систем// Фінанси України. – 2010. - № 4. - С. 27-34. 2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко, А.М. Арістова, В.С. Білошапка та ін.; за ред. А.М. Герасимовича. - К.: КНЕУ, 2003. - 599 с. 3. Вступ до банківської справи. Учбовий посібник. Під ред. д-ра екон. наук Савлука М.І. - Київ: Лібра, 2006. 4. Ступка Н.М. Окремі аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств / Н.М. Ступка // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 348-354.

*Шамрицька А.С., студентка
Науковий керівник –Тимошенко О.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Фінансовий ринок – особлива сфера фінансової системи, складова її інфраструктури, де здійснюється рух тимчасово вільного капіталу, формуються і функціонують обмінно-перерозподільні відносини, пов'язані з процесами купівлі-продажу вільних фінансових ресурсів, їх трансформація в позиковий та інвестиційний капітал через фінансово-кредитні інститути на основі попиту та пропозиції, формується ціна на різноманітні фінансові інструменти [4, с. 354].

Фінансовий ринок постійно потребує регулювання. В країнах з розвинутою ринковою економікою регулювання фінансового ринку є, як правило, дворівневим. На верхньому рівні регулювання здійснюється відповідним державним органом, який функціонує у визначеному правовому полі. Нижчий рівень регулювання забезпечується саморегулюючими організаціями, що створюються професійними учасниками фінансового ринку (різного роду союзи, ліги, асоціації, біржі тощо). Державно-правове регулювання є загальнообов'язковим, субординаційним та здійснюється на умовах застосування примусу, якщо це необхідно, до учасників фінансового ринку. Головним завданням цього регулювання є узгодження інтересів учасників ринку через певні правові обмеження і заборони, а також через непряме втручання держави у роботу фінансового ринку.

В різних країнах співвідношення між впливом верхнього і нижнього рівня регулювання є різним. Наприклад, в США і Франції домінує державне регулювання фінансового ринку, а у Великобританії домінує регулювання фінансового ринку через саморегулюючі організації [2, с. 148].

Модель фінансового ринку США - одна з найбільш цікавих і специфічних в багатьох найбільших економіках. Головна особливість фінансового сегмента американської економіки - відсутність єдиного фінансового регулятора і висока роль інфраструктурних інститутів у галузі фондового ринку і колективних інвестицій.

Саме в США вперше з'явилися саморегулюючі організації учасників фінансового ринку і більшість нині існуючих фінансових інструментів.

Головним актом федерального рівня в системі правового регулювання фондового ринку США є згаданий вище закон NSMI. Однак за минулі 10 років з'явилися нові завдання і питання, що також вимагають новацій законодавства і перегляду діючих інститутів. Так, очевидним і своєчасним визнається введення глобального інвестиційного інституту (global investment company), що відповідав би потребам не тільки національного ринку США, але й зовнішніх (іноземних) інвесторів та учасників ринку. Зокрема, пропонується переглянути систему оподаткування доходів та операцій в інвестиційних фондах (за аналогією з європейською моделлю, що звільняє інвестиційні інститути (фонди) від оподаткування прибутку), створити більш прозорі механізми нарахування винагород для обслуговуючої інфраструктури, а також провести уніфікацію механізмів управління інвестиційною компанією (фондом).

Орієнтиром для більшої частини розвинутих економік є правові рішення, закріплені в директивах Європейського союзу, що регулюють діяльність на фінансових ринках країн - членів ЄС.

Нормотворча діяльність європейського законодавця в галузі фінансового ринку має вже більш ніж 20-літню історію. Першим епохальним актом стала Директива ЄС від 20 грудня 1985 р. (про координацію законів та інших нормативних актів, які регулюють утворення колективного інвестування в цінні папери, що перебувають

в обігу, (ЮКІТС)), на основі якої і донині функціонують ринкові схеми колективного інвестування у всіх країнах ЄС (аналогі відкритих та інтервальних фондів у Росії).

Нідерланди, так само як і Велика Британія та Франція, йдуть шляхом впровадження інноваційних рішень і механізмів у національне законодавство. У результаті цього два роки тому з'явився Закон (ордонанс) «Про регулювання фінансових ринків» (Financial Supervision Act, 2006 р.).

Враховуючи зарубіжний досвід, регулювання фінансового ринку України має здійснюватися на принципах створення гнучкої та ефективної системи управління, надійно діючого механізму обліку і контролю, запобігання і профілактики зловживань і злочинності на ринку цінних паперів на основі відповідної законодавчої бази.

Питання для України полягає в тому, як правильно і раціонально використати цей досвід. Для України принципово важливо будувати своє законодавство стосовно регулювання фінансового ринку відповідно до міжнародних рекомендацій.

Література: 1. Жук Є. Зарубіжна практика регулювання фінансових ринків // Україна фінансова. – 2009. 2. Лондар С. Л. Фінанси : навч. посібник / С.Л. Лондар, О.В. Терещенко. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 384 с. 3. Науменкова С.В., Міщенко В.І Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : Навчальний посібник: Центр наукових досліджень НБУ, 2010. – 171 с. 4. Фінанси: курс для фінансистів : навч. посіб. / за ред. В.І. Оспіщева. – К. : Знання, 2008. – 567с. 5. Фінансовий ринок: навч. посіб. /Еш. С.М. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.

*Шамрицька А.С., студентка
Науковий керівник – Тимошенко О.В., к.е.н, доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

Структура капіталу являє собою співвідношення власних і позикових фінансових коштів, які використовуються підприємством у процесі своєї господарської діяльності.

Структура капіталу, який використовується підприємством, визначає багато аспектів не тільки фінансової, а й операційної і інвестиційної його діяльності, активно впливає на кінцевий результат діяльності.

Формування структури капіталу нерозривно пов'язане з урахуванням особливостей кожної з його складових частин [1].

Структуру капіталу підприємства вимірюють через відносну величину різноманітних джерел фінансування або співвідношення власного та позиченого капіталу в різноманітних його модифікаціях.

Оптимізація структури капіталу є однією із найбільш важливих та складних задач, що вирішуються в процесі управління його формуванням [4].

Структура капіталу підприємства впливає на обсяги продажів товару і визначає результати фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. Вона також впливає на ризиковість діяльності підприємства.

При аналізі структури капіталу визначають відповідні кількісні показники, аналізують їх динаміку та причини змін. Аналіз структури капіталу доцільно робити як за джерелами його виникнення, так і за формами існування та участю у виробничому процесі.

Існують основні коефіцієнти, необхідні для аналізу капіталу підприємства: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт відношення основних засобів до власних коштів, коефіцієнт структури позикового капіталу, коефіцієнт оборотності власного капіталу, рентабельність власного капіталу [3].

На основі розрахунку цих коефіцієнтів, робиться висновок щодо фінансової стійкості, ділової активності (оборотності) та рентабельності підприємства, а отже приймаються рішення щодо впровадження заходів оптимізації капіталу підприємства.

Оптимізація структури капіталу повинна включати в себе наступні етапи:

а) аналіз структури капіталу на певний момент часу (загальна сума капіталу, темп приросту, співвідношення складових, значення визначеного критерію оптимізації за наявної структури (або критеріїв), визначення основних фінансових показників, на які впливає структура капіталу);

б) дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, що можуть вплинути на структуру капіталу;

в) безпосередній розрахунок показника цільової структури капіталу.

Виділяють наступні основні напрямки покращення використання капіталу підприємства та оптимізації джерел його формування:

1. Забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань.

Збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання власного капіталу – збільшення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу. Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом застосування прискореної амортизації основних засобів.

2. Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел (випуск акцій для залучення власного капіталу чи випуск облігацій або залучення довгострокового банківського кредиту) повинен проводитися з урахуванням вартості залученого капіталу.

3. Підприємство повинне відслідковувати середньозважену вартість капіталу (середньозважена вартість капіталу визначається як сума добутків капіталу кожного виду на вартість капіталу цього виду) і не допускати значного його росту. Критерієм є перевищення

рентабельності власного капіталу, рентабельності інвестицій над середньозваженою вартістю капіталу [3].

Таким чином, капітал підприємства є наріжним каменем розвитку системи підприємництва. З його допомогою можна стимулювати або стримувати розвиток будь-якого суб'єкта господарювання. Капітал завжди виступає необхідним атрибутом діяльності - від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації.

Література: 1. Гончаров, А.Б. Інвестування: Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. - Х.: Видавничий Дім "ІНЖЕК", 2003. - 336 с. 2. Ліпич Л.Г., Гадзевич І.О. Капітал в системі управління підприємством // Збірник наукових праць Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку Випуск № 647. – Львів, 2009. – 114-120 с. 3. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник – К., 2011. – 630 с. 4. Мойсеєнко І.П. Інвестування: навч. посіб. – К., 2006. – 490 с.

*Шинкарук А.О., студентка
Науковий керівник - Горященко Ю.Г., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ ГРОШОВОЇ МАСИ УКРАЇНИ

Обсяг та структура наявної грошової маси здійснюють великий вплив на економічну активність в державі, мають важливе значення для діяльності центрального банку та грошово-кредитного регулювання економіки країни. Та окремі питання динаміки і структури грошової маси потребують уточнення.

Метою дослідження є оцінка стану і динаміки змін у складі і структурі грошової маси України протягом 2001 - 2012 років.

Теоретичним та методологічним аспектам дослідження сутності грошей, грошової маси та грошово-кредитної політики було присвячено чимало наукових праць. Начиний внесок зробили такі відомі вчені, як Дж.М. Кейнс, К.Д. Кембелл, О. Василенко, А. Гальчинський, В. Геєць, Н. Костіна, В. Лагутіна, В. Лисицький, А. Мороз, А. Пересада, М. Пуховкіна, М. Савлук, А. Чухно, А. Шустікова, В. Ющенко та інші [2, с. 367].

Під грошовою масою слід розуміти всю сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент. Склад та структуру грошової маси характеризують грошові агрегати. Грошовий агрегат — це специфічний показник грошової маси, що характеризує певний набір її елементів залежно від їх ліквідності [1, с. 83].

Структура грошової маси в Україні представлена в табл. 1 [3, с. 1012].

Таблиця 1

Структура грошової маси в Україні за визначенням НБУ

М0	Банкноти та монети, що емітовані НБУ і перебувають в обігу поза банківською системою
М1	М0 + кошти в національній валюті, розміщені в банках на поточних рахунках, тобто депозити до запитання
М2	М1 + строкові депозити в національній валюті, кошти на рахунках капітальних вкладень підприємств та організацій, кошти Держстраху та валютні заощадження
М3	М2 + кошти клієнтів, передані банкам для використання їх у трасових операціях, і цінні папери власного боргу банків.

У таблиці 2 наведено динаміку грошових агрегатів протягом 2001-2012 років. Як свідчать дані таблиці, протягом 2001-2012 рр. спостерігається зростання усіх грошових агрегатів. З 2001 року грошова маса збільшилася на 679324 млн. грн., або у 16 разів.

При дослідженні грошових агрегатів особливу увагу слід приділяти співвідношенню готівки й безготівкової частини грошової маси. Чим нижча частка М0 у загальній грошовій масі, тим ефективнішою й розвиненішою вважається грошова система країни. У розвинених країнах частка готівки у структурі грошової маси не перевищує 5-7%.

Таблиця 2

Динаміка грошових агрегатів в Україні у 2001-2012 рр., млн. грн.

Роки	М0	М1	М2	М3	Питома вага М0 в М3, %	Тр. М0, %	Тр. М3, %
2001	19645	29796	45186	45755	45,54	x	x
2002	26434	40281	64321	64870	40,75	135,80	141,78
2003	33119	53129	94855	95043	34,85	125,29	146,51
2004	43245	67090	125483	125801	33,66	127,86	132,36
2005	60231	98573	193145	194071	31,04	142,24	154,27
2006	74984	123276	259413	261063	28,72	124,50	134,52
2007	111119	181665	391273	396156	28,05	148,19	151,75
2008	154759	225127	512527	515727	30,01	139,27	130,18
2009	157029	233748	484772	487298	32,22	101,47	94,49
2010	182990	289894	596841	597872	30,61	116,53	122,69
2011	192665	311047	681801	685515	28,1	105,29	114,66
Серпень 2012	200759	318623	722424	725079	27,69	104,20	105,77

Більш інформативнішим агрегатом, що відображає частину грошової маси, яка не використовується для розвитку національної економіки, є агрегат М1. Він містить гроші поза банками й вклади економічних суб'єктів, що можуть бути використані у будь-який час.

Відповідно до даних таблиці 2, співвідношення М1/М3 має тенденцію до зниження (65,1% у 2001 році, 48% у 2009 році й 43,9% у 2012 році).

Висновки. Здійснена оцінка стану і динаміки змін у складі і структурі грошової маси України за 2001 – 2012 роки.

Грошова маса в Україні зростає – за останні 11 років обсяг грошової маси збільшився у 16 разів;

Така тенденція свідчить про те, що значна маса грошей виступає у вигляді кредитного ресурсу. Збільшення агрегатів М2 і М3 підтверджує зростання заощаджень населення у банківських й небанківських установах.

Література: 1. Педерсен І.О. Оцінка стану грошової маси в Україні / І.О. Педерсен // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. - 2012 - № 6. – С. 83 – 87. 2. Сошенко Т. Аналіз складу та структури грошової маси економіки України / Т. Сошенко, Ю. Муха, Г. Райко // Економічний аналіз. - 2011. - Випуск 9. Частина 2. – С. 367 – 370. 3. Шира Н.О. Аналіз формування грошової маси як складової частини монетарної політики / Н.О. Шира // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2010. – С. 1011 – 1014.

*Ширяєва Д.І., студентка
науковий керівник - Шевченко Н.І., к.н.держ.упр., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні завдання фінансового менеджменту.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків. Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів та які основні напрямки їх використання. Метою аналізу є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками здійснення необхідних планових платежів, забезпечення з оптимізації грошового потоку [1].

Процес управління грошовими потоками підприємства охоплює наступні основні етапи (рис. 1):

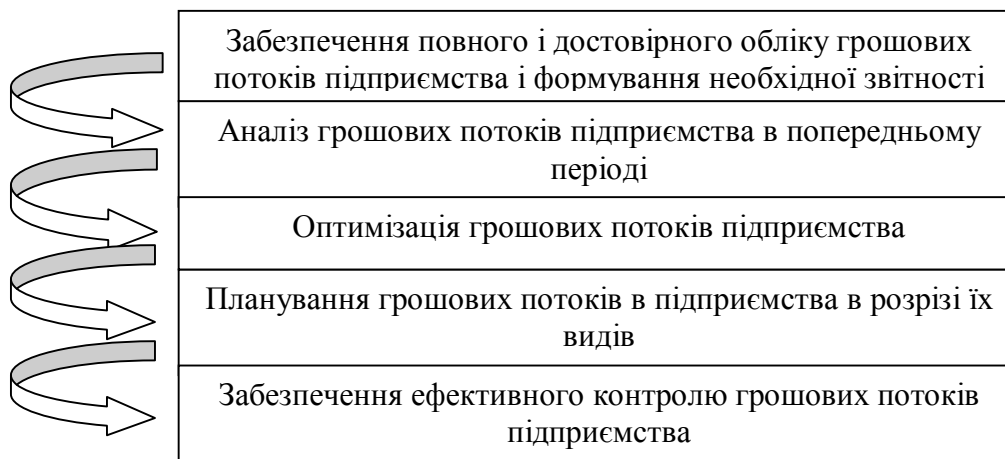

Рис. 1. Основні етапи управління грошовими потоками підприємства

До основних показників, що характеризують рух грошових коштів, належать синхронність надходження та витрат грошових потоків, рівномірність надходження грошових коштів, рівномірність витрат грошових коштів, коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку та інші.

Найпоширенішими плановими фінансовими документами для організації та управління грошовими потоками підприємства коштів є [2]: касовий бюджет – план надходження та витрачання грошових коштів, що розробляються на фінансовий рік із помісячною сегментацією; платіжний календар – короткотерміновий план (прогноз) надходження і витрачання коштів підприємства.

Оптимізація грошових потоків – процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. Основними цілями оптимізації є забезпечення: збалансованості обсягів грошових потоків, синхронності формування грошових потоків, росту чистого грошового потоку підприємства.

В основі оптимізації грошових потоків підприємства повинна бути збалансованість обсягів позитивного та негативного грошових потоків. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства.

Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень і виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із внутрішніх та зовнішніх джерел. Грошові надходження підприємств відіграють значну роль у процесі кругообігу коштів[3].

Враховуючи важливість вивчення та актуальність ефективної оптимізації руху грошових потоків підприємства в сучасній економічній ситуації необхідно постійно підтримувати рівновагу потоків виплат та надходжень з урахуванням резервів платіжних

засобів для забезпечення ефективної діяльності підприємства як у поточному, так і перспективному періоді. У процесі бюджетування досягається оптимізація грошових потоків, тобто знаходження такого співвідношення між вхідними та вихідними грошовими потоками, між напрямками й умовами залучення та використання грошових потоків, яке дає змогу досягти найкращих результатів діяльності, а саме – максимізації прибутку.

Література: 1. Барабаш Н.С. Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємства / Н.С. Барабаш, М.О. Никонович // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. - № 2.- Т.1. - С. 164-167 2. Ластовенко О.В. Вдосконалення системи управління грошовими потоками підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Донецький держ. ун – т економіки і торгівлі ім. М. Туган – Барановського. - Донецьк, 2005. 3. Перловська Н.В. Моніторинг управління грошовими потоками підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08. / Перловська Н.В.; Донецький національний університет. - Донецьк, 2008. - 23 с.

*Щербініна М.В., студентка
Науковий керівник – Черкавська Т.М., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах на сьогоднішній день однією з важливіших сфер діяльності будь-якого підприємства є проведення інвестиційної діяльності. Забезпечення стабільності функціонування підприємства, підвищення конкурентоздатності продукції, зміцнення позиції на ринку в значній мірі визначається ефективністю здійснених ним інвестицій.

Значну увагу методам підвищення інвестиційної привабливості підприємства України приділена в економічній літературі в багатьох працях Анненкова М.Е. [2], Ковалева В.В., [3], Лахтіонова Л.А. [4], Савчука В.К., Поддєрьогіна А.М. та ін.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиціями розуміють «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [1].

Існує безліч різноманітних тлумачень сутності методів підвищення інвестиційної привабливості підприємства та відсутність єдиної думки щодо визначення цього поняття. Наприклад, згідно з визначенням, що надає В.В. Ковалев: «інвестиції — господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції» [3, с. 453]. Поняття інвестицій на підприємстві передусім пов'язують з кількісною і якісною зміною виробничих потужностей. Без здійснення інвестицій неможливий нормальний процес виробництва [4, с. 515].

Закордонні вчені вважають інвестиції вирішальним базисом майбутньої доходності підприємства. Втілення інвестиційних проектів потребує відмови від грошових коштів сьогодні на користь отримання прибутку в майбутньому. Як правило, на отримання прибутку слід розраховувати не раніше, ніж через рік після початкових витрат (інвестицій). В цей період вони є основною причиною виникнення фінансових проблем (наприклад, з ліквідністю), які підприємство намагається вирішити через додаткове фінансування.

Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства може проводитися за розробленими методиками експрес-аналізу або поглибленого аналізу, які базуються на використанні абсолютних і відносних показників. Такі методики дають змогу виявляти проблемні напрямки діяльності підприємства і досліджувати причини, які їх зумовили, але не дають змоги зробити обґрунтовані висновки про його фінансовий стан в цілому, інвестиційну привабливість та потенційні можливості. Це питання вирішується за допомогою визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства.

Інвестиційна привабливість підприємства - це інтегральна характеристика окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стану. Для оцінки інвестиційної привабливості можуть бути використані різні фінансові коефіцієнти. Їх склад визначається виходячи з цілей і глибини аналізу фінансового стану. Таким показниками є оборотність активів, прибутковість капіталу, фінансова стабільність, ліквідність активів та ін [4, с. 58].

Оцінка інвестиційної привабливості повинна здійснюватися у два етапи: перший етап: розрахунок інтегрального показника за кожним підприємством окремо на підставі фінансової та бухгалтерської звітності; другий етап: визначення оцінки інвестиційної привабливості підприємства шляхом корегування інтегрального показника, розрахованого на першому етапі з урахуванням привабливості на економічному рівні, впливу результатів фінансово-господарської діяльності та ризиків діяльності підприємства. В умовах управління, переходу до ринку перед підприємствами постала необхідність і з'явилась можливість самостійно визначати напрямки своєї інвестиційної діяльності, джерела та заходи (засоби) досягнення поставлених цілей.

Отже, в сучасних умовах треба впроваджувати ефективно зміцнювати фінансову стійкість підприємства – об'єкта інвестування чи не найважливіший чинник, що впливає на прийняття рішення потенційним інвестором и це має дуже важливе значення для покращення інвестиційної привабливості. Фінансову стійкість можна покращити збільшуючи розмір власного оборотного капіталу та зменшуючи поточні зобов'язання.

Література: 1. Закон України «Про інвестиційну діяльність». 2. Анненков М.Е. Створення конкурентної переваги по витратах в умовах переходу до ринку //, Маркетинг в Україні і за рубежом, М.Е. Анненков.-Харків. - 2010. - С. 258-265. 3. Ковалев В.В. Фінансовий аналіз, управління капіталом , вибір інвестицій на підприємстві, - М. Фінанси і статистики 2012, С.450-462; 4. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання – К, 2011 – С. 512-517. 5. Майданчик Б.И. Карпунин М.Б. Анализ и обоснование управленческих решений. - 2012р.,- С. 149-155.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Перехід України до принципово нових економічних відносин закономірно привів до необхідності постановки і вирішення нових для українських комерційних банків завдань, пов'язаних із значним збільшенням концентрації ризиків в їх діяльності.

Проблема сутності та механізму управління ризиком на сьогодні одна з найактуальніших, це викликано головними причинами змін бізнесу: глобалізацією ринків, зростанням конкуренції, посилення податкового та законодавчого маневрування у економічній сфері тощо. Визначені причини впливають на ризикову ситуацію двояко. З одного боку, вони підвищують ризики, а з іншого – утворюють нові можливості управління ризиками.

Метою роботи було обґрунтування та дослідження механізму управління банківським ризиком в банках України.

Актуальність дослідження проблем ризик-менеджменту засвідчують публікації провідних зарубіжних та вітчизняних вчених: Т. Бартон, І. Кисельової, О. Лобанова, Г. Клейнера, І. Балабанова, В. Москвіна, В. Грушко, В. Вітлінського, Дж. Маршалла, Г. Минцберга. Національний банк України під поняттям ризик-менеджмент розуміє систему управління ризиками, що включає в себе стратегію та тактику управління та спрямована на досягнення основних бізнес-цілей банку. Ефективний ризик-менеджмент включає: систему управління; систему ідентифікації та вимірювання; систему супроводження (моніторингу та контролю) [1].

Згідно визначення, можна зрозуміти, що метою ризик-менеджменту в рамках усього банку є забезпечення максимальної ефективності управління з урахуванням факторів невизначеності, які можуть як негативно, так і позитивно вплинути на досягнення комерційним банком своїх цілей.

Досягнення поставленої мети полягає в реалізації таких етапів: виявлення ризику та причин його виникнення, оцінка ризику і можливості його збитку, прийняття рішень про облік або відмова ризику, здійснення впливу на ризик (моніторинг, встановлення лімітів, формування резервів, організація процесу контролю) [3].

Втрати банку в разі відсутності такої поетапної системи її існування важко переоцінити, оскільки тоді банк стає незахищеним і виникає постійна загроза понесення суттєвих втрат чи банкрутства.

До процесу управління ризиками в комерційному банку мають бути залучені: спостережна рада, правління банку, підрозділ з ризик-менеджменту, бек-офіси, фронт-офіси. Спостережна рада має найвищі повноваження: визначає організаційну структуру ризик-

менеджменту, затверджує стратегію управління ризиками, здійснює контроль. Профільних комітетів у банку як мінімум два: комітет з управління активами та пасивами (далі – КУАП) та кредитний комітет.

Проаналізував організаційне забезпечення ризик-менеджменту в українських банках, можна виявити певні тенденції. У банках першої та другої груп крім КУАП і кредитного комітету, функціонують інші профільні комітети. Деякі банки організували підкомітети, наприклад, підкомітет з операцій на фінансових ринках створений у Альфа Банк. Банк Кредитпромбанк, замість кредитного комітету створили кредитно-інвестиційний комітет з більш широкими функціями [2].

Для посилення внутрішнього контролю та безпеки окремі банки створили комітет внутрішнього контролю та комітет з питань безпеки комітету (ПриватБанк), комітет з бізнес-ризиків (Сітібанк Україна). Також сформувалися кредитні комітети корпоративного та роздрібного бізнесу в Укрсоцбанк, Альфа-банк, ВТБ Банк, банки банк Хрещатик. Ці комітети специфіку кредитної діяльності кожного бізнес-підрозділу та прискорити процес прийняття рішення щодо доцільності надання кредитів відповідним категоріям позичальників.

Зростання частки заборгованості клієнтів, обумовило потребу у формуванні спеціальних комітетів, які можуть мати різну назву: комітет по роботі з проблемною заборгованістю (Надра-банк), комітет по роботі з клієнтами в статусі «особлива увага» та «сумнівний» (Укрсиббанк), виконавчий комітет управління проблемними кредитами (Альфа-банк), комітет з якості активів (Правекс Банк) [2].

Перевагами ризик-менеджменту є змога уникати вартісних несподіванок, більш оптимальне використання ресурсів, покращуються ведення обліку комерційного банку, підвищується ефективність стратегічного планування.

Узагальнюючи систему ризик-менеджменту, треба відзначити, що необхідними умовами організації управління ризиками є: правильна система розподілу повноважень; пророблені посадові інструкції; досконалі канали передачі інформації. Ефективна організація системи ризик-менеджменту є запорукою надійного управління банком, що у свою чергу, сприяє зміцненню банківської системи України в цілому та прискоренню її інтеграції у міжнародну банківську спільноту.

Література: 1. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України // Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 р. № 361. 2. Шульга Н., Мельничук М. Організаційне забезпечення ризик-менеджменту в банках України // Вісник КНТЕУ. - 2012. - № 1. - С. 44-45. 3. Лавров Н. Ризики комерційного банку та ризик-менеджмент в умовах фінансово-економічної нестабільності / Н. Лавров // Науковий вісник ЧДІЕУ. - 2011. - № 2 (10). - С. 196-200.

XI СЕКЦІЯ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

*Андрійчик Т.С., Пшенична А.О., студенти
Науковий керівник - Козелецький П.С., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТІНЬОВИЙ СЕКТОР ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Існування і поширення в Україні такого соціально-економічного явища, як тіньова економіка, а також обсяги продукції і фінансових ресурсів, які обертаються в цій сфері, являють собою суттєву перешкоду забезпеченню сталого економічного розвитку. Значною проблемою є те, що переважна більшість операцій, які можна віднести до тіньових, можна здійснити в легальному нормативно-правовому полі, а доведення факту здійснення тіньової діяльності потребує значних зусиль органів державної влади.

Функціонування тіньової економіки поряд з легальною призвело до суттєвого скорочення в структурі доходів бюджету частки податкових надходжень, що поставило під загрозу виконання важливих державних соціальних програм. Унаслідок того, що обсяги тіньової економіки не можуть бути повноцінно враховані офіційною статистикою, розроблення спеціальних методів обліку і оцінок, а також обсягів недоїмки до бюджету, які дозволяють оцінити реальні масштаби операцій, є актуальним завданням сучасного етапу розвитку.

З ідентифікацією реальних причин тінізації економіки безпосередньо пов'язується таке ключове поняття, як механізми одержання тіньових прибутків. Найбільш поширеними серед них на сьогодні є: приховання прибутків від оподаткування; незаконні конвертаційні операції, переказ у готівку безготівкових коштів; тіньовий обмін валюти; нелегальний експорт капіталу, неповернення валютних коштів, які незаконно зберігаються за кордоном; протиправні фінансово-банківські операції і шахрайство з фінансовими ресурсами; нецільове використання бюджетних коштів; спекулятивні операції з цінними паперами; шахрайська діяльність страхових, інвестиційних компаній і комерційних банків та ін.

Чинниками, які зумовлюють збільшення тіньових операцій, можуть бути: недосконалість правового регулювання економічної сфери; знецінення обігового капіталу в результаті інфляції; штучність курсу національної грошової одиниці і жорсткі грошово-кредитні відносини; фіскальний характер податкової політики; нерозвиненість фондового і страхового ринків; негативне зовнішньоторговельне сальдо і нелегальний переказ валютних коштів за кордон та ін.

Під тіньовою економікою слід розуміти економічну діяльність, яка пов'язана з незаконним привласненням особою, або групою осіб частини

створеної вартості або частки майна через різного роду викривлення об'єктивної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, спотворення даних первинного обліку для заплутування джерел походження доходів, а також через реалізацію методом лобіювання відповідних законодавчих норм і нормативів, схем корисливого перетікання капіталів, здійснення яких не підпадає під кримінальну відповідальність, але зумовлює матеріальні втрати державних або підприємницьких структур та окремих громадян.

У інституційному розрізі до найсуттєвіших передумов високого рівня тінізації економіки належать такі.

1. Недостатня ефективність регулювання підприємницького середовища, що підтверджується погіршенням глобального індексу конкурентоспроможності, умов здійснення підприємницької діяльності та зниженням конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Недостатня ефективність діяльності законодавчих, виконавчих органів влади, судової системи та складність регуляторних процедур спричинюють корупцію у сфері державних послуг та тінізацію окремих видів економічної діяльності.

2. Непослідовне, нецільове та несистемне здійснення структурних перетворень. Це призводить до негативних ефектів навіть у тих секторах та сферах, у яких реформи здійснюються. Тіньова економіка стає своєрідним «амортизатором» перехідного процесу і, у короткостроковій перспективі, підвищує ефективність функціонування суб'єктів господарювання. Програмою не передбачені механізми посилення контролю над вітчизняними фінансовими та капітальними активами, розташованими в офшорних юрисдикціях.

3. Недієвість організаційно-інституційних механізмів анти-корупційного законодавства. За оцінками експертів GRECO, неефективність дій української влади щодо протидії корупції пов'язана з недостатнім законодавчим забезпеченням боротьби з корупцією.

Узагальнюючи отримані у наших дослідженнях аналітичні регресійні оцінки, найважливішими інституційними чинниками тінізації на посттрансформаційному етапі розвитку економіки маємо вважати поширення корупції, неефективність функціонування судової системи, неефективне адміністрування податків, ускладненість доступу до земельних ресурсів, високий рівень злочинності, істотну бюрократизацію регулювання підприємницької діяльності та низьку ефективність діяльності митної служби.

Арцеминюк О.М., студентка

*Науковий керівник – Ільченко В.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РЕГІОНІВ І СПРИЯННЯ ВЕДЕННЮ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка завдання. Протягом усього періоду незалежності нашої держави сільськогосподарська проблематика незмінно знаходиться у центрі уваги вітчизняних політиків, вчених-економістів,

господарників, громадських діячів, експертів, а також великого кола пересічних громадян, які тією чи іншою мірою дотичні до проблем українського села.

Проблеми регіонального розвитку є фундаментальною з теоретичної і практичної точки зору й актуальною протягом усієї історії існування людства.

Метою написання роботи є дослідження та характеристика показників розвитку сільських господарських регіонів і сприяння веденню сталого сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. В соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає третина населення нашої держави і припадає 90% її площі. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, ростання ефективності функціонування АПК, покращення стану довкілля та поліпшення якості людського капіталу.

Аналіз динаміки процесів, що визначають рівень життя сільського населення на сучасному етапі, вказує на незадовільний стан соціального розвитку сільських територій, для яких нині характерні глибока демографічна криза, брак мотивації до праці, безробіття, витік трудових ресурсів, занепад соціальної інфраструктури та «вимирання» населених пунктів.

Несприятливі тенденції щодо погіршення рівня та якості життя в сільській місцевості спостерігаються у наступних сферах:

- ✓ демографічній;
- ✓ у становищі на ринку праці;
- ✓ у сфері розвитку соціальної та побутової інфраструктури.

Так, в демографічній сфері відбувається випереджаюче зменшення чисельності населення в сільській місцевості. Це веде до поступового зменшення частки сільського та зростання частки міського населення України.

Посилюється диспропорційність структури сільського населення по відношенню до міського за статтю: в сільській місцевості чисельність жінок перевищує кількість чоловіків на 14,3%, в міських поселеннях це співвідношення складає 17,8%, що вказує на значний вплив жінок фертильного віку до міста навіть за даними офіційної статистики, яка не враховує значну частку міграційних потоків всередині країни.

Залишається гострою проблема безробіття у сільській місцевості. Головною причиною безробіття сільського населення слід, на нашу думку, вважати структурні чинники, пов'язані з різким падінням обсягів сільськогосподарського виробництва, про що свідчать різке зменшення посівних площ та поголів'я великої рогатої худоби як у період кризи, так і в останні роки, а також повільність

впровадження ринкових перетворень у сільській місцевості та диверсифікації економіки села.

Сучасний стан соціально-економічної інфраструктури сільських територій підтверджує наявність глибокої кризи. Скрутне становище економіки села, тривале недофінансування соціальної сфери призвели до загрози фізичного руйнування її матеріально-технічного потенціалу. У незадовільному стані в селі перебувають об'єкти освіти, охорони здоров'я та культури. Наявна матеріальна база культурно-побутових об'єктів не відповідає нормам. В сільській місцевості об'єкти освіти в більшості випадків не мають сучасних технічних обладнань для навчання, не вистачає педагогічного персоналу, а рівень його фахової освіти нижчий, ніж в місті. До негативних наслідків в соціальному плані призводить руйнування інфраструктури сільських лікувальних установ.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що рівень життя сільського населення на сучасному етапі, вказує на незадовільний стан соціального розвитку сільських територій, для яких нині характерні глибока демографічна криза, брак мотивації до праці, безробіття, витік трудових ресурсів, занепад соціальної інфраструктури та «вимирання» населених пунктів.

Першочерговим кроком у формуванні сучасної державної політики розвитку сільських територій має стати розробка ґрунтовної та адекватної програми розвитку сільських територій та її прийняття на найвищому державному рівні.

Література. 1. Практичні підходи до оцінки ефективності соціально-економічного розвитку на регіональному рівні / П.Ю. Курмаєв // Формування ринкових відносин. - 2010. - № 2. – С. 171-174. 2. Дослідження регіональних аспектів соціально-економічного розвитку України / І. Юрчишин // Україна: аспекти праці. – 2009. - № 5. – С. 39-44.

*Бабіна В.В., Дегтярьова Є.М., студентки
Науковий керівник – Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ: ПРОФЕСІЙНЕ ТА ЕКОНОМІЧНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Соціальне самовизначення молоді є одним з головних показників розвитку суспільства. Для того, щоб формування молоді відбувалося адекватно суспільним процесам, необхідно визначити її роль і місце в суспільстві, з'ясувати її проблеми. Серед них є традиційні – кохання, дружба, пошуки сенсу життя, створення сім'ї тощо. Вирішення багатьох проблем залежить від факторів соціального життя. Не менш актуальними є здоров'я, освіта молоді, спілкування її з дорослими й однолітками. Вивчаючи молодіжні проблеми, неможливо обійтися

простим констатуванням позитивних чи тривожних фактів життєдіяльності молодих людей, потрібен глибокий системний аналіз буття молоді. Актуальним є питання постійного скорочення питомої ваги молоді щодо всього населення (в Україні за останні десять років її кількість знизилася з 22 до 20%), а також проблеми політичного та економічного самовизначення молоді [1].

Протягом довгого часу молоді відводилось другорядне місце у сфері праці, внаслідок чого посилювалась її матеріальна та психологічна залежність від старших поколінь. Нині близько 90% молодих людей живуть на частковому або повному утриманні батьків та рідних. Основна частина молодого покоління при переході до ринково-орієнтованої економіки розраховує на суспільну допомогу і захист, а не на власні сили.

На особистому та міжособистісному рівнях у сучасних молодих людей стоять проблеми самоусвідомлення, особистісного зростання, несформованості життєвих планів, розбіжність навчальних і професійних інтересів. Рішенню всіх цих проблем і завдань має бути присвячена стратегія професійної орієнтації [3].

Загалом для процесу професійного самовизначення молоді нині характерні такі особливості:

- зростаючі диспропорції у структурі зайнятості у різних регіонах країни, поява праценадлишкових та праценедостатніх сфер;
- посилення прихованого і явного безробіття у молодіжному середовищі;
- розтягування у часі періоду набуття освіти і наявність різних можливостей в її одержанні;
- масовий характер вимивання молоді з виробничих структур у сфери приватного бізнесу, пов'язані насамперед з комерційною діяльністю невиробничого напрямку;
- загострені прояви соціальної нерівності, які торкаються шансів різних категорій молоді у виборі професійної освіти та місця праці.

В економічному сенсі молодь є найбільш вразливою соціальною спільнотою, що живе в умовах підвищеної соціальної напруги і психологічного дискомфорту. Проблема економічного самовизначення молоді складається з ряду послідовних проблем, а саме: необхідність забезпечення рівних умов для трудового старту молоді; можливість соціального просування; досягнення економічної самостійності.

Соціологічні дослідження свідчать, що нині існує відчутна нерівність серед молоді у можливостях набуття загальної освіти, духовного і культурного розвитку, професійної підготовки, виборі місця праці. Відносно поширеним явищем стає виконання молоддю фізично важких, шкідливих і непривабливих робіт, загроза безробіття, одержання мінімальної заробітної платні. Так, наприклад, середня заробітна платня молодих робітників складає нині лише 60% від середньо-українського рівня і є вдвічі нижчою від величини

мінімального споживчого бюджету для юнаків і дівчат. Наслідком цього є падіння рівня життя молоді в цілому, що спонукає її вдаватися до підробітку крім основної роботи чи навчання. Тому вторинна зайнятість молоді стає для неї правилом. З огляду на те, що вторинна зайнятість здійснюється переважно у неформальній або тіньовій економіці, молодь стає там об'єктом посиленої експлуатації. Сьогодні у тіньовому секторі економіки працює 21% молодих людей у віці 15-28 років; у віці ж 20-28 років цей відсоток зростає до 25,3. Найбільш поширеним в усіх групах молоді великих міст є надання послуг приватним особам; цим займається нині від 40 до 47 відсотків молоді [2].

Отже, з метою професійного та економічного самовизначення молоді держава має створити необхідні умови для отримання якісної освіти, популяризації здорового способу життя, створення умов для зайнятості, підвищення мотивації до праці, поліпшення житлових умов молоді та молодих сімей, активізація участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики, підвищити рівень культурного та духовного розвитку. Усі проблеми неможливо буде вирішити одночасно, але починати потрібно вже сьогодні, адже це стане запорукою процвітання України у майбутньому.

Література: 1. Ковальський Г. Соціальні проблеми молоді в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/27.htm>. 2. Молодіжні проблеми: професійне та економічне самовизначення молоді [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30086/> 3. Харченко Е.И. Проблемы профессиональной ориентации молодёжи в условиях новой экономики // Зб. наук. пр. / Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. - Ч. 2.- Луганськ. - 2002. - С. 272-273.

*Биков Б.Д., студент
Науковий керівник – Пампуха С.І., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Основною проблемою розвитку економіки України є наявність тіньового сектора економіки. Перш ніж з'ясувати причини виникнення та шляхи подолання тіньової економіки, варто дати визначення даного терміну.

Тіньова економіка – це така форма економічних відносин, що охоплює невраховані, нерегламентовані й незаконні види господарської діяльності.

Термін тіньова економіка походить від англійської «Shadow economy». В літературі немає остаточного погляду на те, які види діяльності варто розглядати як тіньові. Юристи розглядають тіньову економіку як економічну діяльність, заборонену законодавством України. Але тут не враховано значного обсягу формально дозволених, але негативних угод, а також документально оформлених

фіктивних операцій. Іноді під тіньовою економікою розуміють всю економічну діяльність, коли з різних причин не включають дані офіційної статистики

Економісти ж виділяють три сфери тіньової економіки: неофіційна економіка – легальні види економічної діяльності, у рамках яких має місце не фіксоване офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, приховання цієї діяльності від податків; приписки, спекулятивні угоди й інші види шахрайства, пов'язані з одержанням і передачею грошей; підпільна економіка – усі заборонені законом види економічної діяльності.

За оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), тінізація економіки за останні 5 років зростала щорічно на 6,2%, а загальне економічне зростання становило у середньому 3,5%. Основними генераторами тіньових грошових потоків являються: організовані злочинні угруповання, терористичні угруповання та «корумповані» чиновники.

Чималу роль у тіньовій економіці відіграє те, що влада крокує завжди пліч-о-пліч з великим бізнесом. Багато українських посадовців тісно перетинаються з великими підприємцями. Важелі влади дозволяють посадовцям проводити махінації, результатом яких є перехід частки державних грошей у тіньову економіку або привласнення державного майна, що з законодавчої сторони оформлюється як службове майно. Ці підприємці вилучають значну частку капіталу з економіки країни, та залишають їх в інших країнах або в офшорних зонах. Це пояснюється відсутністю системи зняття чиновника з посади. Тому ці люди намагаються будь-якими шляхами обійняти посаду, щоб використовувати службове положення з метою збагачення, наприклад, через тендерні торги.

Однією з основних причин тіньової економіки є недосконалість податкової системи країни. В першу чергу це пов'язано з тим, що в Україні податковий тягар настільки надмірний, що суб'єкти господарювання вимушені частку своїх грошових коштів переводити у тіньовий сектор економіки. Крім того, податкові механізми настільки дуже часто недосконалі, що це дає можливість для прояву різних форм тіньової діяльності. Однією з причин недосконалості податкової системи в Україні є те, що інколи санкції за ухилення від сплати податків настільки незначні, що тіньова діяльність стає економічно вигідною для господарюючого суб'єкта. Чим вища податкова ставка і нижчий розмір санкцій, тим вища економічна мотивація до ухилення від сплати податків.

Практика засвідчує, що тіньова економіка відіграє не лише негативну роль в економіці. Якщо враховувати суспільні потреби в тих чи інших матеріальних благах та послугах, то тіньова економіка в цьому сенсі відіграє певну «позитивну» роль, оскільки забезпечує рівень насиченості ринку з урахуванням суспільних потреб. Але цей позитив несе за собою ті негативні соціально-економічні наслідки, які проявляються в ухиленні суб'єктів тіньової економіки від сплати

податків. Тим самим тіньовий сектор негативно впливає на рівень реалізації відповідних соціально-економічних проектів за рахунок коштів державного бюджету. Тому чим вищий рівень детінізації економіки, тим більшими будуть можливості суспільства для більш повної реалізації зазначених проектів.

Для розвитку економіки та виходу з кризового становища необхідно розробити методи боротьби з тіньовою економікою, та детінізації підприємств. Для цього варто використовувати зарубіжний досвід, розробляти нові антикорупційні методи та методи контролю діяльності чиновників.

Література: 1. Кубайчук О.О., Петрова А.С., Ткач В.О. Тіньова економіка у соціально-економічній сфері / Інформаційні технології в економіці та управлінні. – 2011. – С. 129-133. 2. Інтерпайп НТЗ, «Корпоративна соціальна відповідальність». – К. 2011, С. 174-175.

*Бодня Д.А., Поривай А.О., студенти
Науковий керівник - Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

З розвитком інтеграційних процесів малому бізнесу все інтенсивніше доводиться адаптуватись до нових умов господарювання. Актуальним стає завдання забезпечити здатність вітчизняних підприємств конкурувати з іноземними підприємствами, менеджмент та техніко-технологічний рівень яких є значно вищими за українські. Усвідомлення об'єктивної необхідності переходу до ринкових відносин передбачає обов'язковість створення відповідних організаційно-економічних механізмів та умов для розвитку малого підприємництва.

Факторами, що визначають особливу роль малого підприємництва є: забезпечення додаткових робочих місць, подолання прихованого безробіття; стимулювання підвищення ділової активності населення та розвитку середнього класу, який є соціальною базою економічних реформ і забезпечує стабільність суспільства; всебічне сприяння розвитку людського капіталу; формування місцевих споживчих ринків; сприяння пом'якшенню соціальної напруженості в суспільстві завдяки послабленню майнової диференціації та підвищенню рівня доходів населення [1].

У всіх розвинених країнах світу за малим бізнесом закріплюється роль своєрідного каталізатора інноваційних процесів у виробництві та розвитку сфери виробничих, збутових, інформаційно-консультативних і побутових послуг, значення яких в економічному житті розвинутих країн все більше зростає. Нажаль в Україні малий бізнес розвинутий недостатньо. Частка малого бізнесу розвинутих країн у ВВП становить майже 60%, тоді як в Україні вона не досягає і

15%. Одним із чинників, що впливають на це є кількість малих підприємств, які мають тенденцію до скорочення (рис. 1).

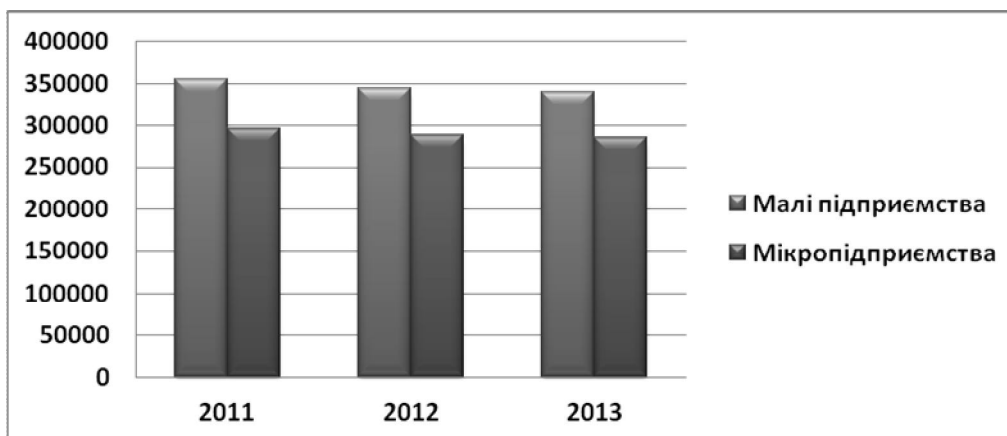

Рисунок 1. Динаміка кількості малих підприємств в Україні

Так, в 2013 році в порівнянні з 2011 роком кількість малих підприємств скоротилась на 14233, мікропідприємств на 9462 [3].

Отже, проблемними питаннями розвитку малого підприємництва на сьогоднішній день в нашій країні залишаються: відсутність чітко сформульованої та виконуваної державної політики у сфері підтримки малого підприємництва; недоступність фінансово-кредитних ресурсів, податкове навантаження на бізнес, недостатня інформаційна та правова обізнаність суб'єктів підприємництва, відсутність мотивації до інвестиційної та інноваційної діяльності, територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва та недостатня роль малого бізнесу у формуванні місцевих ринків, недостатня розвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва, низький рівень міжнародного співробітництва та гармонізації українських стандартів з європейськими [1].

Отже, в Україні малий бізнес поки що займає символічне місце в економічному просторі, однак з ним пов'язують надію на швидкі позитивні структурні зміни в економіці та створення умов для впровадження ринкових реформ. Важливе значення малого бізнесу для розвитку економіки визначає необхідність пильної уваги держави до його формування і функціонування. Особливо це стосується трансформаційних країн, де сектор малого підприємництва формувався в процесі масової приватизації, а ринковий механізм, що визначає структуру економіки, тільки починає функціонувати.

Формування відповідної законодавчої бази розвитку малого підприємництва передбачає, насамперед, встановлення правових гарантій для забезпечення свободи і захисту приватної власності; розробку дійових законодавчо-нормативних актів, спрямованих на стимулювання малого бізнесу. Вирішення існуючих проблем розвитку малого підприємництва в Україні може відбутися за рахунок докорінної перебудови державної політики щодо сприяння цьому сектору економіки. Зокрема, йдеться про створення відповідної

правової бази розвитку малого підприємництва, фінансово-кредитну та матеріально-технічну підтримку, науково-методичне, інформаційно-консультативне та кадрове забезпечення малого підприємництва [2].

Література: 1. Єрмолаєв А.В. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу в Україні / А.В. Єрмолаєв, Я.А. Жаліло, С.О. Янішевський // Стратегічні пріоритети. – К., 2010. - № 1. – С. 124-130. 2. Кирильчук С.П. Напрями інноваційного розвитку малих підприємств / Т.В. Амелюченко, В.В. Андріанова, І.В. Артюхова та ін.; за заг. наук. ред. д.е.н., проф. С.П. Кирильчук, д.е.н., доц. К.В. Наливайченко // Трансформація інноваційно – інвестиційних процесів в економічній діяльності. - 2013. – С. 276 – 290. 3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

*Бондаренко К.М., Щус А.С., спеціалісти
Науковий керівник - Чалапко Л.Д., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

СТРАХУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

В умовах сучасного державотворення страхування є важливим та необхідним видом діяльності, який забезпечує загальну економічну стабільність, розвиток усіх сфер господарювання, ефективний захист від численних природних, техногенних та інших ризиків, реалізацію державної соціальної політики. Повноцінний розвиток страхового ринку дає помітний імпульс росту національної економіки, оскільки страхування сприяє ефективному способу перерозподілу фінансових ресурсів як на території держави, так і за її межами.

Зовнішньоекономічна діяльність безпосередньо пов'язана з великою кількістю ризиків. Тому, з метою їх ефективного запобігання на підприємстві необхідно розробляти і впроваджувати спеціальну систему заходів управління ризиками. Серед методів управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності значне місце відводиться страхуванню.

Страхування зовнішньоекономічних операцій в Україні здійснюється комерційними страховими компаніями (державними, акціонерними, іноземними, змішаними, кооперативними тощо), а також іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, до статутного предмету діяльності яких входять страхові операції (страхування). Вибір страхової компанії (страхувача) здійснюється суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності самостійно.

Структура ризиків у зовнішньоекономічній діяльності доволі змістовна і нараховує сотні різновидів, які можна класифікувати за певними ознаками. Зовнішні ризики, щодо контракту, поділяються на політичні, юридичні, макроекономічні та маркетингові.

Однак, найбільшою групою ризиків у зовнішньоекономічній діяльності є маркетингові ризики, передусім пов'язані з реалізацією

товару на ринках збуту. До таких ризиків відносять інформаційні, інноваційні, транспортні та кон'юнктурні ризики.

Інформаційний ризик – ризик відсутності, невизначеності чи недостовірності інформації, що стосується юридичної бази для підготовки контракту, стану справ партнера і його банку, загального стану ринку товарів (послуг), на якому функціонує підприємство.

Інноваційний ризик – можливість втрат, що виникають внаслідок вкладення підприємством коштів у виробництво нових товарів (послуг), які, можливо, не знайдуть попиту на ринку.

Кон'юнктурний ризик – можливість втрат через зміну ринкової кон'юнктури, зміну як економічного стану галузі, в якій функціонує підприємство, так і суміжних з нею галузей.

Транспортний ризик – ризик, який виникає у зовнішньоекономічній діяльності при укладенні зовнішньоекономічних угод, а саме при переміщенні товару від продавця (постачальника) до покупця.

Усі транспортні ризики можна поділити за «Інкотермс-2000» на чотири групи.

Група Е передбачає ситуацію, коли покупець несе всі ризики і витрати, пов'язані з доставкою товару від складу продавця (виробника) до кінцевого пункту споживання.

Група F містить три конкретні варіанти передачі відповідальності і ризиків, а саме: FCA, FAS і FOB. Група C включає ситуації, коли експортер (продавець) укладає із покупцем договір на транспортування, але не бере на себе ніякого ризику. Група D означає, що всі транспортні ризики несе продавець.

Однак, у зв'язку з підписанням Президентом України Віктором Януковичем Закону №5060-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення умов поставок», який скасовує норму щодо застосування правил ІНКОТЕРМС лише у редакції, яка діє на дату ввезення товару в Україну, умови «Інкотермс – 2000» дещо змінилися.

Окрім того, у документі вказано, що сторони контрактів, при їх укладанні, мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації, правила міжнародних органів та організацій. Також дещо зменшено кількість самих правил Інкотермс з 13 до 11. Цього було досягнуто шляхом введення двох нових правил, які можуть застосовуватись незалежно від виду транспорту – **DAT** (поставка на терміналі) та **DAP** (поставка разом) – замість правил «Інкотермс – 2000» **DAF, DES, DEQ** и **DDU**.

Таким чином, ступінь можливості виникнення національних ризиків залежить від країни, з якою передбачається укладання зовнішньоекономічного контракту. Для зменшення ризиків за укладеними зовнішньоекономічними контрактами слід попередньо перевірити потенційного партнера - оцінити ефективність його функціонування та зробити конкретні висновки щодо його надійності та платоспроможності для мінімізації можливих ризиків. Щоб захистити експортерів, імпортерів та інвесторів від ризиків, пов'язаних із міжнародними операціями, страхові компанії пропонують їм комплексне страхування зовнішньоекономічної діяльності.

*Васильчук О.А., студентка
Науковий керівник - Ільченко В.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОГО СТАНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ ЗА 2008-2013 РР.

Демографічний чинник є одним з визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку Дніпропетровського регіону, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові.

Сучасна демографічна ситуація в Дніпропетровському регіоні характеризується різким зменшенням народжуваності, зростанням смертності, старінням населення, збільшенням «навантаження» на працездатну його частину, скороченням тривалості життя, погіршенням здоров'я нації, інтенсифікацією міграційних процесів.

В Україні присутня регіональна диференціація демографічної ситуації, що зумовлена комплексною дією різноманітних природно-географічних, історичних, економічних, політичних факторів, таких як різний ступінь розвитку господарської та соціальної інфраструктури, структура виробництва, регіональні відмінності рівня та якості життя населення, специфіка ринків праці, особливості способу життя сільського та міського населення, передусім у мегаполісах, динаміка міграційних процесів, тенденції урбанізації, тощо. Дніпропетровський регіон відноситься до областей, в яких демографічна ситуація визначена як досить складна. Неприятлива демографічна ситуація поєднується з досить високим рівнем економічного розвитку.

Сучасна демографічна ситуація характеризується збереженням тенденцій скорочення чисельності населення. Про що свідчать статистичні дані.

За сумарним коефіцієнтом народжуваності Дніпропетровський регіон належить до 3 групи, де коефіцієнт народжуваності – менше 1 дитини.

Причини падіння народжуваності не можна зводити лише до економічних негараздів, хоча вони, безумовно, відіграють свою роль.

Узагальнення існуючих чинників зниження народжуваності дає підставу виокремити такі групи: економічні, соціальні, психологічні, фізіологічні.

Найгострішою демографічною проблемою України є неухильне і поки що неподолане зростання смертності населення працездатного віку, хоча і в Дніпропетровському регіоні йде тенденція до зниження смертності, але ці показники і досі перевищують народжуваність.

Забезпечення сприятливого демографічного розвитку передбачає підвищення якості життя населення на основі інтеграції демографічних цілей у стратегії досягнення сталого соціально-економічного розвитку, технології прийняття рішень і розподілу ресурсів на всіх рівнях управління.

Для виходу Дніпропетровського регіону з демографічної кризи необхідно проводити ряд заходів, спрямованих на підвищення

народжуваності та зниження рівня смертності. Центральну роль у цьому мають відігравати:

- подолання бідності;
- реформування сфери праці;
- забезпечення ефективної зайнятості;
- налагодити постійний моніторинг демографічних процесів;
- розширити масштаби демографічних досліджень;
- здійснювати розробку пропозицій щодо вдосконалення заходів активізації національної демографічної політики;
- проводити демографічну експертизу законодавчих і нормативних змін;
- забезпечити систематичне висвітлення у засобах масової інформації розвитку демографічних, зокрема міграційних, процесів, становища біженців та мігрантів тощо.

Необхідно сконцентрувати зусилля на вирішенні поточних і стратегічних завдань – економічному забезпеченні відтворення населення, належному соціальному захисту сімей з дітьми та осіб похилого віку, поліпшенні екологічної ситуації, зниженні виробничого та побутового травматизму, популяризації здорового способу життя, забезпеченні доступності якісної медичної допомоги та освіти.

Література: 1. Мельник С. Демографічна ситуація в Україні: стан, головні проблеми та способи їх вирішення / С. Мельник, Г. Гаврюшенко, С. Шубенок // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 5. 2. Найважливіші демографічні показники України за період 2008-2013 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 3. Польова Т.В. Аналіз демографічних змін та якості життя населення у сучасній Україні / Т.В. Польова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 2 (6).

***Величко О.С., магістр**
Науковий керівник - **Падерін І.Д., д.е.н., професор**
Дніпропетровська державна фінансова академія*

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

За умов ринкової економіки, якій притаманні самотійність суб'єктів господарювання, власна відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності, виникає об'єктивна потреба постійного контролю, аналізу, коригування й прогнозування змін фінансового стану та оцінки фінансових можливостей підприємства на майбутнє, що реалізується з допомогою інструментів фінансового менеджменту й, зокрема, бюджетування. Актуальність обраної теми визначається тим, що бюджетування відіграє найважливішу роль у розвитку підприємства і в отриманні найбільш високого прибутку.

Бюджетування - це управлінський інструмент який спрямовано на розподіл ресурсів, необхідних для досягнення цілей підприємства

за умови їх ефективного використання. В процесі бюджетування складається бюджет підприємства - план в якому наведено показники діяльності підприємства в натуральному та грошовому виразі.

Процес формування бюджетів підприємства спрямовано на вирішення наступних завдань: формування концепції діяльності підприємства, цілей підприємства; оптимізацію планових показників та узгодження діяльності окремих структурних підрозділів та всього підприємства; координацію діяльності різних підрозділів підприємства; мотивацію керівників окремих рівнів управління на досягнення планових показників; забезпечення ефективного використання всіх ресурсів підприємства, своєчасне відображення інформації про рух грошових коштів, потреби в фінансових ресурсах, стан активів та пасивів підприємства; контроль ефективності діяльності, використання ресурсів, досягнення планових показників; моніторинг відповідності прогнозованих фінансових показників фактичним.

Процес бюджетування на сучасних промислових підприємствах ускладнюється рядом проблем, серед яких треба виділити: висока трудомісткість процесу складання бюджетів, та як наслідок - значна вартість процесу бюджетування; відсутність інформації управлінського обліку, необхідної для формування бюджетів підприємства та його структурних підрозділів; невдало складені форми бюджетів, або їх відсутність; відсутність відповідального за забезпечення процесу бюджетування на всіх його стадіях; складність збору фактичної інформації у зв'язку із територіальною віддаленістю підрозділів підприємства.

Для забезпечення успішного впровадження й подальшого функціонування системи бюджетування на підприємстві необхідно: сформувати організаційні структури підприємства, які будуть забезпечувати процес бюджетування, визначити їх функції та міру відповідальності керівників; розробити стандартизовані форми бюджетів для окремих структурних підрозділів та в цілому для підприємства; визначити перелік інформації, необхідної для складання бюджетів, вимоги до неї та джерела отримання; узгодити процес бюджетування з організаційною та інформаційною структурами підприємства.

Отже, в сучасних умовах господарювання, бюджетування, як інструмент контролінгу, повинно стати більш динамічною, гнучкою системою, яка забезпечить підприємству ефективну діяльність. Оскільки, бюджетування це управлінський інструмент який спрямовано на розподіл ресурсів, необхідних для досягнення цілей підприємства за умови їх ефективного використання, то лише завдяки професійному управлінню можна досягти успішності та процвітання підприємства. Тому питання бюджетування на підприємстві потребує подальшого вивчення і уточнення з урахуванням потреб сьогодення.

Література: 1. Ілляшенко Т.О., Ілляшенко К.В., Скобенко М.В. Бюджетування як напрямок удосконалення системи управління діяльності підприємств // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. - № 3. – С. 36. 2. Бугас Н.В., Гамза Л.М. Особливості бюджетного управління на підприємствах // Економічний форум. – 2012. - № 3. – С. 39. 3. Куцик В.І., Коляса Ю.О. Роль бюджетування в управлінні підприємством // Інноваційна економіка. – 2012. - № 4. – С. 137. 4. Ткаченко Є.Ю. Бюджетування як інструмент контролінгу // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Випуск 1 – Том 2. – С. 114. 5. Герасименко В. С. Застосування бюджетування для формування інформаційної бази управління підприємством / В. С. Герасименко // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 4. - С. 114-118. 6. Проць Н.В. Бюджетування у системі управління фінансами підприємства / Н.В. Проць // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 5. - С. 188-193.

*Вербицька К.С., Малоок І.А., студенти
Науковий керівник – Черба В.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Протягом усієї історії людство перебуває в стані постійного наукового і технічного пошуку. Поступальний рух людського суспільства у розвитку науки і техніки називають науково-технічним прогресом. У ширшому суттєво-змістовому значенні – це постійний процес створення нових і вдосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва і кінцевої продукції з використанням досягнень науки.

Науково-технічному прогресу (НТП) властиві еволюційні (зв'язані з накопиченням кількісних змін) та революційні (зумовлені стрибкоподібними якісними змінами) форми вдосконалення технологічних методів і засобів виробництва, кінцевої продукції.

Вирішальний вплив НТП на економічний і соціальний розвиток пояснюється такими обставинами:

– використання нової техніки, технології та інформаційних систем стає провідним фактором зростання продуктивності економічних ресурсів;

– суттєво впливає на структуру економіки: під впливом НТП зменшується питома вага живої праці у складі витрат на виробництво з одночасним збільшенням питомої ваги зношених засобів праці та спожитих предметів праці [1].

Кінцевим результатом впровадження досягнень НТП є інновації, головна функція діяльності яких – забезпечення технічних, технологічних та інших змін.

Для забезпечення якісних перетворень в економічній та соціальній сферах держава повинна виступати безпосереднім- провідником інноваційного розвитку, замовником і організатором досліджень та розробок на найсучасніших напрямках науково-технічного прогресу. Кожна держава має визначити основні пріоритети розвитку інновацій,

напрямки діяльності науково-технічної політики для забезпечення раціонального соціально-економічного розвитку країни у світовому просторі [4].

Регулювання розвитку науки і техніки держава здійснює за допомогою фінансово-кредитного та податкового важелів, яке має забезпечити сприятливі умови для науково-технічної діяльності.

Державне втручання у сферу науки і техніки проводиться також через створення промислових дослідницьких центрів, видачу підприємствам-учасникам цих центрів безкоштовних ліцензій на використання розроблених винаходів і відкриттів [3].

Державна інноваційна політика здійснюється за такими напрямками:

- сприяння зростанню інноваційної активності, що забезпечує підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- орієнтація на пріоритетну підтримку інновацій, які становлять основу сучасного технологічного прогресу;
- узгодження державної інноваційної політики з ефективним розвитком конкуренції в інноваційній діяльності, захистом інтелектуальної власності;
- сприяння розвитку інноваційної діяльності в регіонах України, міжрегіональному і міжнародному трансферту технологій, міжнародному інвестиційному співробітництву, захисту інтересів національного інноваційного підприємництва [2].

Науково-технічний прогрес й технологічний розвиток дедалі більше починає залежати від інтелектуального і розумового потенціалу та розвитку науки і техніки.

Однак впровадження науково-технічних інновацій має й негативні наслідки: на сьогодні через потужний антропогенний вплив довкілля зазнало значних трансформацій, стан екології погіршився та загострилося питання безпеки життєдіяльності людини. Тому актуальним є встановлення оптимального співвідношення між науково-технічним прогресом, розвитком та безпекою цивілізації.

Отже, завжди необхідно враховувати всі аспекти впливу інновацій на довкілля та життя людини. Ніколи не треба нехтувати принципами збереження природи та екологічною безпекою, адже людство має піклуватися про своє майбутнє, щоб не зникнути з лиця землі разом зі своїми винаходами. Науково-технічний прогрес повинен допомагати підвищенню соціально-економічного розвитку країни, але в той самий час не повинен спричиняти деградацію навколишнього природного середовища.

Науково-технічний і соціально-економічний розвиток у найближчі десятиліття буде проходити в умовах потужних обмежників, які багато в чому визначають його характер і напрямок. Це, насамперед, обмеженість і часткове виснаження природних ресурсів, подальше збільшення чисельності народонаселення, що загрожує ріст антропогенного навантаження на біологічні системи планети й пов'язаний із цим ріст захворювань, у тому числі генетичних.

Література: 1. Науково-технічна революція та науково-технічний прогрес [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uchil.net>. 2. Науково-технічний процес, розвиток та безпека цивілізації [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://lukuanyenko.at.ua>. 3. НТП соціально-економічний розвиток [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.studentam.in.ua>. 4. Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://chitalka.net.ua>.

*Вовчок К.М., студентка
Науковий керівник – Черевко О.Л., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ

Промисловий комплекс України є базисною складовою національної економіки. Промисловість, як головна структурна ланка господарського комплексу України є основою формування валового національного продукту.

Гірничо-металургійний комплекс являє собою фундамент всього народного господарства країни. Розвиток гірничо-металургійного комплексу – основа науково-технічного прогресу у всіх галузях господарювання, значна підтримка конкурентоспроможності країни [2].

У цілому ГМК України являє собою повну технологічну систему, що складається з підприємств з видобутку й переробки залізорудної сировини, виробництва коксу й феросплавів, виплавки чавуну й сталі, а також із підприємств з виробництва прокату [3].

Основу комплексу становлять 90 великих підприємств: 13 металургійних комбінатів і заводів; 3 феросплавних заводи; 14 гірничодобувних підприємств; 12 коксохімічних заводів; 13 заводів з виробництва вогнетривів; 20 метизних заводів; 15 підприємств з виробництва труб та підприємства інфраструктурної частини – транспортні, постачальні, матеріально-технічного забезпечення [3].

Аналіз стану народного господарства та окремих його галузей, зокрема гірничо-металургійного комплексу здійснено у працях вітчизняних та зарубіжних учених: Точиліна В.О., Венгера В.В., Радченко К.М.. Але питання сучасного стану та тенденцій розвитку потребують подальшого дослідження з урахуванням динаміки розвитку економіки загалом та гірничо-металургійного комплексу зокрема.

Метою дослідження є вивчення стану та тенденцій розвитку гірничо-металургійного комплексу і визначення окремих шляхів подолання кризового стану галузі.

В цілому, за обсягами виробництва сталі Україна посідає восьме місце у світі після таких країн, як Китай, Японія, США, Росія, Південна Корея, Німеччина та Індія [2]. Починаючи з 2009 всі держави СНД, у тому числі Україна суттєво скоротили виробництво

чорних металів. Після падіння обсягів виробництва в металургійній галузі у 2008-2009 рр. на 12,3% і 26,7% відповідно, у посткризовому періоді спостерігалось зростання на 12,2% у 2010 р. і 8,9% у 2011 р. За підсумками 2011 - 2012 р.р. ще не досягнуто рівня показників виробництва, що були до кризи за усіма основними видам металопродукції: обсяг виплавки сталі з напівфабрикатами становив 81,2% від рівня 2007 р., чавуну – 81,2%, прокату – 79,6%, труб – 78,6%, феросплавів – 60%. У 2012 році виробництво прокату в Україні зменшилось майже на 12% до 26,8 млн. тонн [1].

Існують внутрішні негативні фактори, що стримують розвиток ГМК України. Найбільший негативний вплив на розвиток вітчизняних підприємств ГМК має чинник фізичного та морального зносу виробничих потужностей. Така тенденція свідчить про те, що Україна до сьогодні не зуміла реалізувати програми реструктуризації і технічного відновлення своїх секторів у ГМК.

Політика модернізації і технічного переозброєння, що здійснюється сьогодні на підприємствах ГМК, головним чином направлена на відновлення і ремонт діючих виробничих потужностей, що може негативно відбитися на конкурентоспроможності, а відповідно й ефективності конкуренції на ринках гірничо-металургійного комплексу України вже в найближчій перспективі.

Ще однією з найгостріших проблем реформування ГМК України є наявність надлишкових потужностей [2]. Сьогодні продовжується експлуатування неконкурентних застарілих металургійних заводів, які в сучасних умовах ринкової економіки можуть існувати лише при отриманні від держави суттєвих преференцій – здешевленого в результаті державних дотацій газу, вугілля, електроенергії тощо.

Сьогодні вітчизняний ГМК розвивається в контексті загальноєвропейських та світових тенденцій. Основа стратегії розвитку ГМК України – підвищення якості і зниження собівартості продукції, яке передбачає інноваційний розвиток галузі, а саме: впровадження передових енерго- і ресурсозберігаючих технологій, встановлення нового обладнання тощо.

Таким чином, в умовах євроінтеграції металургійна галузь повинна пройти певний шлях змін та перебудови: проведення реконструкції та модернізації виробництва, удосконалення обладнання і технології металургійного циклу з метою скорочення затрат сировинних та енергетичних ресурсів, підвищення якості продукції.

Література: 1. Козенков Д.Є., Цимбалюк О.В. Аналіз стану чорної металургії України: сучасні проблеми та шляхи розвитку [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2225> 2. Радченко К.М. Стан та тенденції розвитку гірничо-металургійного комплексу України / К.М. Радченко // [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://zbirnik.bukuniver.edu.ua/ed_work/n_6/35.pdf 3. Точилін В.О., Венгер В.В. Вертикально-інтегровані структури гірничо-металургійного комплексу України: стан та напрями розвитку / В.О. Точилін // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Tochilin_Venger308.pdf.

ОФШОРНІ ЗОНИ, ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ

У середині ХХ ст. в міжнародній господарській практиці почалося активне застосування такого фінансового інструменту, як міжнародне податкове планування. Передумовою для його здійснення стало утворення у різних країнах офшорних зон. З метою мінімізації податків і захисту свого капіталу офшорні зони реєструють бізнесмени практично у всіх видах діяльності і у всіх країнах. Україна – не виняток. Більше того, українські підприємці перебувають серед лідерів за кількістю створених офшорних компаній.

Термін «офшор» уперше з'явився в одній з газет на східному узбережжі США наприкінці 50-х років ХХ ст. у зв'язку з фінансовою допомогою власної винахідливості. Компанія просто перемістила свою діяльність, яку уряд США бажав контролювати і регулювати, на територію зі сприятливим податковим кліматом [2].

Офшорна зона – один із видів вільних економічних зон. Їх відносять до сервісних вільно-економічних зон, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високого рівня банківської та комерційної секретності, лояльність державного регулювання. Загалом це є країни, у яких учасники фінансово-кредитних операцій не є резидентами держави, на території якої укладаються і виконуються угоди. При цьому учасники користуються особливим правовим і податковим статусом, але важливою характеристикою є заборона офшорним компаніям ведення діяльності на території країни реєстрації.

Переваги роботи в офшорній зоні:

- податок на прибуток майже відсутній або не перевищує 1-2%. Часто з фірм, що зареєстровані у цих країнах (але діють в іншому місці), не стягують жодних інших податків, окрім разового річного збору, що не залежить від доходу, отриманого компанією, у розмірі \$150–1000;

- процедура реєстрації суб'єкта господарювання спрощена до мінімуму. Часто реєстрація взагалі умовна й здійснюється за дорученням. Розмір статутного фонду офшорної фірми здебільшого не обумовлюється. Повна конфіденційність особи власника тощо;

- кількість валюти, що репатріюється, необмежена. Зареєстровані фірми вільно відкривають депозити у будь-якій валюті, у будь-якому банку, здійснюють та отримують платежі без жодних валютних обмежень [1].

Широке застосування в бізнесі офшорів призводить країни з різним рівнем соціально-економічного розвитку до необхідності формування чіткої позиції щодо цього явища. Рішення можуть бути різними: від обмеження практики зарубіжних офшорних зон (заборона

національним підприємцям користуватись офшорними схемами) до створення офшорного центру на власній території.

Найбільше офшорних зон (податкових гаваней) у країнах «третього світу». Це Панама, Коста-Рика, Нідерландські Антили, Аруба, Бермудські, Кайманові, Віргінські, Багамські острови, Барбадос, Антигуа і Барбуда, Беліз, Теркс і Кайкос, Ліберія, о-в Маврикій, Західне Самоа, Науру тощо. У Європі до податкових гаваней належать острови Ла-Маншу: Мен, Джерсі, Гернсі, Сарк, Гібралтар; карликові країни - Ліхтенштейн, Андорра, Монако [1].

На відміну від податкових гаваней у країнах зі сприятливим оподаткуванням при загальному досить високому рівні податку з прибутку діє система податкових пільг, які надають деяким (торговим, фінансовим, холдинговим) компаніям. У цих країнах сприятливий для іноземців митний і валютний режим. Передбачено податкові пільги у репатріації прибутків. До країн з «пом'якшеною» податковою системою належать Нідерланди, Ірландія, Люксембург, Кіпр, деякі кантони Швейцарії, окремі штати США тощо [1]. Втім, податкові пільги діють тільки в обумовлених місцевим законодавством межах. Тому для керування офшорною компанією потрібно залучати добре обізнаних з цього питання консультантів-фахівців.

Отже, офшорні зони є специфічним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів депресивних територій, економічний ефект якого ґрунтується на явищі зростання державних доходів завдяки розширенню податкової бази та мінімізації величини податкового навантаження. Доходи від офшорного бізнесу складають до половини обсягу державних бюджетів.

Література: 1. Власова В.П., Кушнір Д.В. Офшорні зони як спосіб збереження капіталу в нестабільній економічній ситуації // Науковий вісник «Міжнародна економіка» – 2009. – № 10 (19). – С. 110–119. 2. Селезень П.М. Зарубіжний зміст поняття «офшорна зона» // Право та управління: наукове видання – 2012. – № 2. – С. 806–820.

*Глуценко Н.О., учениця
Науковий керівник – Срібненко О.О., вчитель
КЗО «Фінансово-економічний ліцей» ДМР*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВСЕСВІТНЬОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

Зарубіжний досвід у сфері туризму дозволяють віднести туристичний бізнес до найперспективніших галузей економіки. Розвинута туристична інфраструктура країни сприяє підвищенню її інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності у світі. На сьогоднішній день туризм все більше набуває популярності серед великої кількості країн світу і Україна не виключення.

Туризм (у перекладі з фр. «tour» - «прогулянка», «поїздка») - це тимчасові виїзди (подорожі) людей в іншу країну або місцевість,

відмінну від місця постійного проживання на термін від 24 годин до 6 місяців протягом одного календарного року або із здійсненням не менше однієї ночівлі в розважальних, оздоровчих, спортивних, гостьових, пізнавальних, релігійних та інших цілях без зайняття діяльністю. Це визначення ґрунтується на термінах Міжнародної Конференції Туризму (МКГ) та Організації Об'єднаних Націй [1].

Сприяння розвитку туризму як основного чинника забезпечення міжнародного миру і взаєморозуміння, світової торгівлі і зміцненню світових господарських зв'язків між державами забезпечує міжнародна міжурядова організація в галузі туризму (ВТО), створена у 1975 в Мадриді, та з 2005 р. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО), яка служить глобальним форумом для туристської політики та джерелом туристського ноу-хау.

Всесвітня Туристична Організація виділяє у світі 6 туристичних регіонів:

1. Європа – країни Західної, Північної, Південної, Центральної та Східної Європи, включаючи всі колишні республіки СРСР, а також країни Східного Середземномор'я (Ізраїль, Кіпр, Турція).

2. Америка – країни Північної, Південної, Центральної Америки, острівні країни та території Карибського басейну.

3. Азіатсько-Тихоокеанський – країни Східної та Південно-Західної Азії, Австралія, Океанія.

4. Африка – країни Африки, окрім Єгипту та Лівії.

5. Південна Азія – всі країни Південної Азії.

6. Близький Схід – країни Західної та Південно-Західної Азії (крім Турції і Ізраїля) та дві африканські держави (Єгипет, Лівія). ЮНВТО цей регіон називає «Середнім Сходом».

Лідером за темпами зростання в абсолютному вираженні стала Європа, яка в 2013 році прийняла 563 млн міжнародних туристів, що на 29 млн (+5%) туристів більше показника минулого року. Найбільшою популярністю користувалися Центральна та Східна Європа (+7%) і Південно-Середземноморська Європа (+6%).

За прогнозами ЮНВТО, цього року (2014) темпи зростання туристичних прибуттів складуть 4-5% та перевищуватимуть темпи зростання, передбачені у довгостроковому прогнозі (+3.8% щорічно в період з 2010 по 2020 рр.). Тому традиційно Європа була і залишається регіоном найбільшого тяжіння туристів. Цьому сприяють високий рівень економічного розвитку більшості країн, доходи населення і його соціальна структура (переважання середнього класу), що дозволяють реалізовувати потреба у відпочинку за межами своїх країн. А потреба в якісному відпочинку, в тому числі і за межами міських районів, в щільно населених, індустріальних та урбанізованих європейських країнах, що відрізняються стрімким і напруженим ритмом життя, дуже висока [2].

Причинами, що впливають на динаміку, структуру туризму, формуючі його специфіку на рівні регіонів і окремих держав, групуються у вигляді факторів розвитку. До них відносять: природні, культурно-історичні, соціально-економічні, демографічні та науково-технологічні фактори. Європейські країни зручно розташовані щодо

один одного: мають спільні кордони. Географічна близькість і густа мережа комунікацій роблять поїздки з країни в країну зручними і доступними.

Таким чином, можна виділити такі фактори розвитку міжнародного туризму:

1) економічне зростання і соціальний прогрес, що зумовлюють розширення обсягу ділових поїздок з пізнавальними цілями;

2) розширення міжособистісних зв'язків між регіонами і всередині них як результат розвитку міждержавних зв'язків і культурних обмінів між країнами;

3) збільшення кількості працівників у розвинених країнах і підвищення їх матеріального рівня;

4) вдосконалення всіх видів транспорту, здешевлення поїздок;

5) інтенсифікація праці і подовження відпусток;

6) послаблення обмежень на вивезення валюти в багатьох країнах і спрощення прикордонних формальностей;

7) розвиток сфери послуг, стимулюючий прогрес у галузі телекомунікацій [1].

З'ясування вище наведених факторів дає змогу передбачити тенденції використання туристичного потенціалу для зростання економіки України.

Література: 1. Туризм як національний пріоритет: колективна монографія за редакцією І.М. Писаревського. – Харків: ХНАМГ, 2010. - 284 с. 2. Матеріали Всесвітньої Туристичної Організації [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www2.unwto.org/ru>.

*Горун А.М., студентка
Науковий керівник – Мاسяк В.В., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКСПОРТ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА РИНОК ЄС

Україна це країна з великим потенціалом. Тут велика кількість мінеральних запасів у надрах земної кори. Але так як надра не безкінечні країна повинна знайти вихід у розвитку промисловості, розвивати ті галузі господарства які мають шанси підвищити стан економіки держави, тобто розвиватися і мати конкурентоспроможну продукцію на світовому ринку. Однією із потенційно розвиваючих та перспективних галузей господарства є сільське господарство. Потрібно розвивати сільське господарство та покращувати стандарти якості продукції.

У 2012 році Україна посіла 22-е місце серед найбільших торговельних партнерів Європейського Союзу і 19-е місце серед країн-імпортерів з ЄС (табл. 1).

*Міжнародна торгівля Європейського Союзу товарами з країнами
Східного партнерства (млн.євро)*

Countries	EU28 exports to			EU28 imports from			EU28 balance		
	2002	2012	Jan-Jun 13	2002	2012	Jan-Jun 13	2002	2012	Jan-Jun 13
Total	11 852	39 451	19 441	10 352	35 303	16 141	1 500	4 149	3 300
Armenia	267	682	330	162	274	150	105	409	180
Azerbaijan	569	2 989	1 845	1 349	14 283	6 313	-779	-11 295	-4 468
Belarus	2 101	7 839	4 118	1 588	4 591	1 756	513	3 248	2 362
Georgia	393	2 069	874	235	584	341	158	1 485	532
Moldova	657	2 037	1 026	345	944	430	311	1 093	595
Ukraine	7 865	23 836	11 248	6 672	14 628	7 150	1 193	9 208	4 098

Євросоюз є другим найбільшим торговельним партнером України. У першому півріччі 2013 року експорт українських товарів до країн ЄС збільшився на 2,6% – до 8,343 млрд. доларів. Разом із збільшення експорту українських товарів до ЄС знизився імпорт європейських товарів до України на 1,7% – до 12,248 млрд. доларів.

Негативне сальдо у торгівлі з країнами ЄС у першому півріччі 2013 року становило 3,905 млрд. доларів порівняно з «мінусом» у 4,323 мільярда в першому півріччі 2012 року. Таким чином, дефіцит торгівлі товарами України з ЄС зменшився приблизно на 10%.

У загальному обсязі експорту частка країн ЄС становила 27,1%, імпорту – 35%.

Головними партнерами в торгівлі з країнами ЄС залишаються Італія – 15,3% і 7,9% від загальних обсягів експорту та імпорту країн ЄС, Польща – 14,4% і 14,9%, Німеччина – 9,4% і 26,3%.

Так, як у 2011 році наприклад експорт українських товарів до ЄС склав 26,6%, а імпорт з ЄС – 31,2%. У 2011 році загальний товарообіг між Україною та ЄС сягнув 36,6 мільярдів євро (у порівнянні з 2010 роком товарообіг збільшився на 1,1%).

До товарів основної категорії, що експортуються з України до ЄС, належать чорний метал, залізна руда, електричні машини та зернові культури. Основна категорія товарів, що імпортується з ЄС представлена транспортним обладнанням, хімічними речовинами, текстилем та одягом, а також сільськогосподарською продукцією, від загального обсягу експорту до ЄС, зернові культури – 12,7%.

З моменту коли Україна вступила до СОТ (16 травня 2008 року), кількісні імпорتنі обмеження на сталь та текстиль, які діяли раніше, було скасовано. З цього часу, Україна користується перевагами необмеженого експорту сталі й текстильних матеріалів до ЄС [1].

В економічному розвитку країни важливу роль відіграє експорт. Експортні операції є важливим джерелом надходження валюти та формування доходів держави, підвищення її економічного добробуту,

поліпшення рівня життя населення тощо. Економіка України значною мірою є експортно-орієнтованою. Частка експорту у структурі ВВП становить близько 50%.

Домінуючі позиції у структурі експорту України займає експорт товарів. За даними 2010 р., їх частка у загальному обсязі експорту становила понад 80%, а частка експорту послуг, відповідно, близько 20% [1]. З огляду на це, дослідження товарного експорту, його обсягу, динаміки та структури є важливим і набуває особливої значущості у контексті членства України у Світовій організації торгівлі та посилення євроінтеграційних процесів [3].

Отже, нині в Україні переважає імпорт над експортом. Надалі потрібно розвивати сільське господарство, так якісні продукти харчування зараз у попиті, а на території України є всі умови для створення високоякісних продуктів. Але, щоб дана продукція була конкурентоспроможною на світовому ринку потрібно інтенсивно розвивати сучасні технології сільського господарства та встановити жорсткий контроль якості, який на даний момент впроваджений не на високому рівні.

Література: 1. Економіка: ЄС – Україна // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/trade_relation/bilateral_trade/index_uk.htm 2. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vet.gov.ua/node/835> 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/21_18/276_Ter.pdf

Дмитрійчук М.О.

*Науковий керівник - Михальчук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Необхідними умовами розвитку діяльності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є постійне вдосконалення виробничих процесів та впровадження прогресивних технологій. Підвищення якості продукції та ефективності діяльності функціонування підприємств вимагає активізації інвестиційної діяльності та пошуку реальних джерел інвестиційних ресурсів як для поточної виробничо-господарської діяльності, так і для перспективного розвитку.

Інвестиційна діяльність не тільки обумовлює конкурентоспроможність підприємств у ринковому середовищі, але й сприяє успішній реалізації різних видів програм розвитку. Для ефективного вирішення проблем залучення та реалізації інвестицій потрібні надійні методи визначення економічної ефективності інвестиційних проектів.

Широке коло питань і методів їх вирішення, пов'язаних з оцінкою ефективності інвестиційних проектів суб'єктів господарювання, висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: Г. Бірман, І. Бланка, П. Віленського, Л. Гітмана, В. Гриньової, В. Захарченко, А. Ідрисова, А. Марголіна, А. Маршалла, І. Мейо, А. Мертенса, Ю. Несветаєва, А. Пересади, В. Пономаренка, В. Федоренка, Р. Холта, В. Царьова, Дука А.П., Мойсеєнко І.П., Гриньова А.В., Тарасюка Г.М., Чорна М.В., Коюда В.О. та багатьох інших.

Впровадження конкретного інвестиційного проекту потребує достатнього економічного обґрунтування інвестицій, які розглядаються як потенційно можливі для впровадження в практику діяльності організації. Це забезпечується, передусім оцінкою очікуваної економічної ефективності конкретного інвестиційного проекту, яка повинна розглядатися як процес отримання відповідної інформації. Така інформація повинна бути достатньо якісною, що визначається такими основними критеріями, як повнота, об'єктивність, оперативність та економічність.

Оцінювання ефективності інвестиційних проектів базується на певних принципах, які можна об'єднати в дві групи:

- методологічні принципи-результативності, об'єктивності, системності, комплексності, обмеженості ресурсів, альтернативної вартості, необмеженості потреб;

- методичні принципи-специфічності проекту, розбіжності інтересів, динамічності, нерівноцінності різночасових витрат і результатів, погодженості, неповноти інформації.

Процес оцінювання ефективності інвестиційного проекту проходить певні етапи:

1) Оцінка ефективності проекту загалом, що включає визначення:

- суспільної значимості і ефективності проекту;
- комерційної ефективності проекту;
- наявності державної підтримки реалізації проекту й вплив даної підтримки на комерційну ефективність проекту.

2) Оцінка ефективності проекту для кожного учасника.

Економічний аналіз ефективності інвестиційного проекту передбачає застосування показників, що відображають співвідношення витрат і доходів у відповідності з інтересами його учасників.

Економічна ефективність це є різниця між результатами і витратами за межами фінансової ефективності безпосередніх учасників проекту. Економічна оцінка характеризує ефективність проекту для народного господарства в цілому або для галузі, групи підприємств, регіону тощо.

Серед показників економічної ефективності інвестицій залежно від рівня цілей інвестора виділяють показники національної, бюджетної і комерційної ефективності.

Показники національної ефективності враховують результати і витрати, які виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників інвестиційних проектів.

Показники бюджетної ефективності відбивають фінансові наслідки реалізації інвестиційних проектів для державного, регіонального або місцевого бюджету.

Комерційна ефективність припускає аналіз потоку реальних грошей і виступає як різниця між припливом і відпливом коштів від інвестиційної, операційної або фінансової діяльності.

Таким чином, оцінка інвестиційних проектів займає центральне місце в процесі обґрунтування і вибору можливих варіантів вкладення засобів в операції з реальними активами. Від того, наскільки об'єктивно і всесторонньо проведена ця оцінка, залежать терміни повернення вкладеного капіталу і темпи розвитку компанії. Таким чином, дотримання основних принципів інвестування при аналізі ефективності інвестиційних проектів дасть можливість прийняти оптимальне рішення щодо вибору того чи іншого проекту

*Добролежя К.М., студентка
Науковий керівник – Михальчук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ МАЛИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Наразі в Україні малий бізнес банкрутує, по-перше, через управлінські рішення недостатньо досвідчених керівників при виборі організаційної структури управління підприємством, по-друге, через відсутність навичок управління персоналом та організації виробництва на малому підприємстві. Тому питання особливості вибору організаційної структури управління малим підприємством в умовах економічної нестабільності та осмислення природи основних проблем, пов'язаних з управлінням у малому бізнесі, мають бути вирішені.

Після стрімкого роздержавлення господарства України, велика кількість громадян стала підприємцями, проте невміння вести приватне господарювання далось взнаки неефективністю та стрімкою втратою рентабельності підприємства на початкових етапах його розвитку. Багато підприємств в нашій державі, особливо малих, банкрутують, що спровоковане соціально-економічною незрілістю, браком досвіду новоспечених підприємців, та й законодавство у сфері малого бізнесу є наразі недосконалим.

Щоб уникнути невдач на початку становлення підприємства, керівники мають усвідомлювати, яких цілей необхідно досягати, щоб успішно переходити до наступної фази розвитку підприємства, якій

властиві свої управлінські процеси. Будь-яке підприємство, включаючи і мале, проходить мінімум три фази: першу – фазу відкриття та початку діяльності; другу – фазу закріплення в ринковому і конкурентному середовищі; третю – фазу розширення та розвитку, стійкого отримання прибутку. Тобто основне завдання підприємця – максимально скоротити час перших двох фаз [3].

Проте, навіть маючи цілком окреслені цілі, підприємці потерпають від іншої проблеми - неможливості як інноваційного, так і організаційного розвитку, адже недостатня ресурсна база, недосконале законодавство лише ускладнюють положення підприємців, унеможливаючи ефективне використання отриманого прибутку, організації бізнесу «на перспективу».

Необхідно розглянути з традиційної точки зору, які типи організаційних структур управління підприємством найбільше задовольнятимуть мале підприємство з усіма його особливостями.

Лінійна структура управління підприємством базується на зосередженні всіх виробничих та управлінських функцій у керівника, тому вимагає від нього високої компетенції з усіх питань. Тут усі повноваження є прямими, вони спрямовані від вищої ланки управління до нижчої [1]. У сучасних умовах обмеженість використання лінійних структур навіть малими підприємствами обумовлена перевантаженням інформацією, значними потоками документації, зростаючою чисельністю контактів з підлеглими, вищими та суміжними організаціями, тобто усіма елементами зовнішнього середовища підприємства [4].

Основу лінійно-функціональних структур складає «шахтний» принцип побудови і спеціалізація управлінського процесу по функціональних підсистемах організації. Результати роботи кожної служби апарату управління організацією оцінюються показниками, що характеризують виконання ними своєї мети і завдання [2].

Слід зазначити, що через часто неприйнятну базу оподаткування, керівники підприємств схильні до створення неформальних структур управління, де підрозділи та складові організації між собою не пов'язані формально, що є перешкодою для проведення фінансового аналізу та становить значний ризик для керівника, адже є незаконним.

Системам управління малих підприємств характерні гнучка організаційна структура, тимчасове закріплення завдань і робіт за виконавцями, перевага горизонтальних зв'язків, мінімальне використання формальних правил і процедур, готовність до змін, групова динаміка, самоконтроль і контроль з боку колег [5].

Отже, вдосконалення управління є одним із необхідних шляхів модернізації малого підприємства до вимог ринку поряд з традиційним виробництвом конкурентоспроможних товарів. Малі підприємства мають знайти ефективні методи протидії негативному

впливу зовнішніх чинників, приймаючи зважені управлінські рішення, постійно вдосконалюючи структуру управління, що також збільшить мотивацію праці персоналу та дозволить підприємцю розвиватися та вносити інновації у свій бізнес.

Література: 1. Вільгуцька Р.Б. Організаційна структура управління промисловим підприємством: сутність та етапи формування / Р.Б. Вільгуцька // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – 2012. – Вип. 22.6. – С. 169-179. 2. Кармінська-Белоброва М.В. Організаційні структури управління підприємством / М. В. Кармінська-Белоброва // Бізнес-інформ. – 2012. - № 12. – С. 192-195. 3. Липчук В.В., Коробка С.В. Праксіологічні засади управління малим підприємством у сучасних умовах / В.В. Липчук, С.В. Коробка // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2010. – Вип. 7 (26). Ч. 2. 4. Метеленко Н.Г. Формування організаційної структури управління як складової внутрішнього господарського механізму промислового підприємства / Н.Г. Метеленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 10. – С. 46-49. 5. Половян О.В., Петренко К.Г. Особливості управління малим підприємством / О.В. Половян, К.Г. Петренко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 6 (96). – С. 131-135.

*Добролежа К.М., студентка
Науковий керівник – Черба В.М., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

В сучасних реаліях економічної політики української держави проблеми фінансування культурної сфери залишаються недостатньо вирішеними. Вітчизняними вченими здійснювалися теоретичні розробки механізму державного регулювання культурної сфери, правових механізмів регулювання діяльності органів державного управління у мистецькій сфері, шляхів бюджетного фінансування сфери культури. Однак, стосовно фінансування культурного середовища вчені або обмежуються констатацією недоліків, або вказують на невизначеність та гостроту проблеми. Ми ставимо за мету, ґрунтуючись на вітчизняних дослідженнях, розкрити особливості механізму фінансування культурної сфери та проаналізувати можливі шляхи вирішення даної проблеми, застосовуючи іноземний досвід.

В Україні державна підтримка культури визначається такими складовими, як фінансова підтримка державних і комунальних закладів культури та мистецтва з бюджетів відповідних рівнів; бюджетне фінансування масових культурних закладів загальнодержавного та регіонального значення; деякі податкові пільги неприбутковим та благодійним організаціям; нечітко визначений

протекціонізм щодо деяких культурних індустрій; бюджетні субсидії національним творчим спілкам; недостатньо розвинуті механізми конкурсної підтримки культурно-мистецьких проєктів [1]. В Україні поки що є лише два грантові механізми підтримки мистецтва - президентські гранти молодим митцям та гранти мистецьким колективам на здійснення гастрольних заходів [2, с. 280].

Розглянемо, які механізми управління досліджуваною сферою існують та ефективно використовуються закордоном. Наразі, в усіх розвинених країнах світу актуальним є принцип політичного невтручання у справи культури, тобто модель управління цариною культури «на відстані руки». Пряме фінансування організацій культури здійснюється у всіх країнах, але найбільша частка належить бюджетам європейських унітарних держав. Здійснюється воно у формі повного фінансування поточних витрат і капіталовкладень, спеціальних цільових трансфертів, а також у формі грантів. Спеціальні цільові трансферти зазвичай використовуються при реалізації національних програм розвитку культури. Найпоширенішою формою прямої державної підтримки є гранти, які виплачуються як організаціям, так і окремим працівникам культури.

У багатьох країнах разом із бюджетним набуто поширення державне фінансування з позабюджетних фондів. Традиційним джерелом коштів для таких фондів (наприклад, у Фінляндії, Норвегії і Ірландії) стали надходження від національних лотерей, лото, спортивних заходів. У розвинених європейських країнах дуже важливою складовою культурної сфери є недержавні некомерційні організації (так звані «третій сектор»), а важливим джерелом фінансування культури - благодійні, меценатські, спонсорські кошти [2, с. 279-282].

Науковці виділяють велику кількість недоліків, які виявляються в сучасній практиці державного фінансування культурної сфери: відсутність чітких пріоритетів у фінансуванні культури; незбалансованість структури бюджетних видатків за напрямками та їх нестабільність; недостатня ефективність нових механізмів фінансування; декларативність законів та урядових установ, які внутрішньо є суперечливими та неповними; зменшення фінансової участі держави у підтримці національної культури; скорочення великої кількості культурно-освітніх закладів; фінансування за «залишковим принципом»; заміна безкоштовних послуг платними; малорозвинений позабюджетний механізм фінансування.

Зважаючи на наведені недоліки фінансування культурної сфери та розглянуті механізми фінансового забезпечення закордоном, виділимо основні напрямки, актуальні для України. Очевидним є те, що Україна має збільшити розмір видатків на культурну сферу, запроваджувати нові цільові програми, посилити контроль над видатками з місцевих бюджетів, як державний, так і громадський. У моделі державно-громадського управління важливу роль мають відігравати відповідні органи, які покликані ініціювати співпрацю з

громадськістю щодо формування і реалізації державної політики у сфері культури і перетворити її на плідне партнерство [3]. Управління культурою на рівні держави повинно в основному моделювати механізми природно протікаючого цивілізаційного процесу, діяти в рамках його соціальних законів лише стимулювати прискорений розвиток суспільства в тому напрямку, в якому воно само по собі об'єктивно рухається

Література: 1. Груздова К.Є. Механізми вдосконалення державної підтримки сфери культури в Україні шляхом бюджетного фінансування / К.Є. Груздова // Держава та регіони: Серія «Державне управління». – 2010. – № 2. – С. 107-109. 2. Фесенко Н.С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні : Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. наук з держ. управління: Спец. 25.00.02 – Механізми державного управління / Н.С. Фесенко. – Харків, 2006. – 17 с. 3. Черба В.М. Використання європейських підходів до реалізації економічних механізмів державного управління сферою культури / В.М. Черба // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 16. – С. 149-152.

*Дунайський А.В., магістр
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Функціонування підприємства в ринковій економіці залежить від ефективного використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність поступового переходу до єдиної системи управління витратами. Перевагами впровадження такої системи є: забезпечення конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг) за рахунок більш низьких витрат та цін; наявність якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції.

Наявні проблеми у сфері аналізу та прогнозування витрат пов'язані, у першу чергу, з недостатністю методичних розробок і практичних рекомендацій щодо побудови системи управління витратами. Ефективне управління витратами та результатами діяльності підприємств є важливим і складним завданням, вирішення якого актуальне для нинішніх умов господарювання.

Метою роботи є аналіз існуючих методів управління витратами на підприємствах.

Управління витратами виникло на початку ХХ ст. у США. Першим методом управління витратами була система контролю за найточнішим виявленням відхилень від установлених стандартів витрат, яка отримала назву – «стандарт-кост». У 1936 р. американський економіст Дж. Гаррісон створив систему «директ-костінг» – розподіл витрат на постійні та змінні складові в залежності від зміни обсягів виробництва

Питання методів управління витратами достатньо висвітлювались у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Серед них слід зазначити таких, як Т.П. Карпова, Г.О. Партін, Ю.С. Цал-Цалко, О.С. Коцюба, А.В. Череп та ін. Але на сучасних підприємствах впровадження методів управління витратами потребує вдосконалення, тому дане питання є актуальним.

Слід відзначити, існують такі основні методи управління витратами, як: стандарт-кост, директ-костінг, система «точно в термін», ABC-аналіз, функціонально-вартісний аналіз, таргет-костінг, метод аналізу й оптимізації витрат, CVP-аналіз, концепція LCC [2].

Особливої уваги потребує метод управління виробництвом за системою «just-in-time», («точно в термін»). Сутність системи: виробляти продукцію лише тоді, коли в ній існує потреба, і лише у тій кількості, яка необхідна покупцям.

Метод - функціонально-вартісного аналізу спрямований на розвиток корисних функцій об'єкта при оптимальному співвідношенні між їх значимістю для споживача і витратами на їх здійснення.

Система таргет-костінг передбачає розрахунок собівартості виробу за заздалегідь встановленою ціною реалізації [1].

У 90-і роки був розроблений новий метод – Strategic Cost Analysis (SCA). Відповідно до цього методу діяльність підприємства трактується як ланцюг створення споживчої вартості.

До сучасних методів управління витратами відносять також метод ABC (activity-based costing) – заснований на розрахунку витрат за видами діяльності, при цьому витрати ресурсів організації пов'язуються з продуктами та послугами, виробленими та доставленими клієнтам. ABC є стратегічної системою та не може виконувати функцію оперативного контролю, забезпечувати безперервний зворотній зв'язок щодо ефективності процесів, підрозділів. Якщо ж метою побудови такої моделі все ж є оперативне управління, варто нівелювати формування інформації щодо факторів витрат за видами діяльності на користь детального дослідження всієї сукупності напрямів економічної активності.

Все більшого визнання в міжнародній практиці набувають концепції LCC (life-cycle costing) або TLCC (total-lifecyclecosting). LCC-аналіз – підхід до оцінки витрат життєвого циклу продукту, який описує процес управління витратами на виготовлення продукту на всіх стадіях його життєвого циклу.

Найбільш застосовуваний метод на сучасних підприємствах – це метод CVP-аналізу, який дозволяє оперативно оцінити вплив величини і структури витрат, вплив обсягу продажу продукції на прибуток, зробити аналіз його залежності від рівня цін і структури виробництва.

Таким чином, проведений аналіз методів управління витратами показав, що для вирішення проблеми оптимізації витрат та ефективності господарювання підприємств необхідний

індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами, а в низці випадків до формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури.

Література: 1. Голубовський Л. Аналіз сучасних методів управління витратами/ Л. Голубовський // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1 (26). – С. 187-192. – (Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності). 2. Чижевська Л.В., Топоркова О.В. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції 26 жовтня 2012 року. Секція I. - Х.: ХДУХТ, 2012. - 225 с.

*Єфремова О.Р., учениця
КЗО «Фінансово-економічний ліцей» ДМР
Науковий керівник – Соковець-Макатуха Т.В., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ УСПІШНОГО БРЕНДУ

Позиціонування товарів заслуговує особливої уваги теоретиків і практиків, оскільки є істинним досягненням філософії бізнесу і елементом сучасного маркетингу. Грамотне позиціонування товару є ефективним фактором успіху в напруженій боротьбі за ринки, переможцями в якій стануть фірми, що будуть впроваджувати його і володіти його принципами. Позиціонування товарної марки є невід'ємною частиною цілісного образу, що формується у споживчій свідомості [3]. Повноцінне позиціонування конкретної торгової марки виражається в цінності, тобто цілого ряду переваг товару чи послуги, на основі яких і будується стратегія позиціонування. Міцну позицію не можна завоювати порожніми обіцянками. Компанії часто виявляють, що набагато легше вийти на ринок з хорошою стратегією позиціонування, ніж реалізувати її [1].

На завоювання певної позиції або її зміну зазвичай потрібно досить багато часу. Прикладом успішного позиціонування є компанія Danone з йогуртом «Activia». Для успішного позиціонування йогурту «Activia» дотримується основних трьох умов: ясність - ідея позиціонування чітко виражена з урахуванням як цільового ринку, так і відмітної переваги – як «ліки», що забезпечує простоту в сприйнятті для споживача; послідовність-щодня на людей обрушується лавина всіляких закликів, обіцянок, рад; конкурентоспроможність-у розпізнавальної переваги має бути певний конкурентний аспект. Пропонований товар на основі рекламної стратегії вирізняється якостями, відсутніми у товарів конкурентів і представляє споживчу цінність - секрет гарного самопочуття та гарної фігури. Виходячи з «чорного піару», доцільно донести до споживача, що «Активія» дійсно може сприяти покращенню роботи шлунка, і при поєднанні її

споживання, правильного харчування та фізичних навантажень, ви позбавитесь важкості у шлунку та завжди будете знаходитися у гарній фізичній формі, підтримуєте молодість, оскільки легко загубити позицію, компанії слід постійно удосконалювати свою діяльність і цілеспрямовано її рекламувати [2].

Література: 1. Райс Е., Траут Дж. Позиціонування: битва за впізнаваність [Текст]: [пер. з англ. під ред. Ю.Н. Капшуревського] / Е. Райс, Дж. Траут . - СПб: Питер, 2001. - 256 с. 2. Маркетингове дослідження ринку йогуртів України [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://koloro.com.ua/blog/brending-i-marketing/marketingovoe-issledovanie-rynka-jogurtov-ukrainy.html>. 3. Яненко М. Торговые марки в товарной политике фирмы.- СПб.: Питер, 2005. - 240 с.

*Житникова Ю.В., студентка
Науковий керівник – Черевко О.Л., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

SWOT-АНАЛІЗ У РОЗРОБЦІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ТРЦ «КАРАВАН»

В умовах жорсткої конкуренції на ринку для будь-якого підприємства надзвичайно важливим є розуміння власних слабких місць та вмiле використання своїх переваг для побудови найкращої стратегії. За вже усталеною традицією, вихідним методом стратегічного дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства є SWOT-аналіз.

Загальна методика проведення SWOT-аналізу досить широко висвітлена як зарубіжними авторами – К. Ендрюсом, А.А. Томпсоном, А.Стріклендом, так і вітчизняними вченими-економістами – М.Г. Саєнко, Л.В. Балабановою, О.А. Савчуком.

Метою дослідження є аналіз діяльності торгово-розважальних центрів, проведення SWOT-аналізу та визначення на його основі головної та функціональної стратегій на прикладі ТРК «Караван».

Сучасний розважальний центр - це не просто нічний клуб або ресторан: це ідея концентрації різнопланових форм відпочинку в одній будівлі. В якості відмінної риси розважальних центрів виступає комплексність послуг, що надаються: кінотеатр, ігрова зона, боулінг, більярд, точки громадського харчування пройняті загальною концепцією [1].

Правило № 1 при проектуванні ТРЦ - аудиторії торгової та розважальної частин як мінімум не повинні конфліктувати. Людина певного соціального статусу, прийшовши в розважальну або торговельну частину, поряд з собою хоче бачити таких же людей [1].

Один з найпопулярніших торгових центрів Дніпропетровська ТРЦ «КАРАВАН Megastore» - третій об'єкт мережі українських торгово-розважальних комплексів «Караван». За 4 роки існування ТРЦ «Караван» завоював міцну популярність у покупців [2].

Основними конкурентами ТРК «Караван» є: МОСТ-сіті центр, ТРЦ «Дафі», ТРЦ «Наша Правда». Територіально ТРК «Караван» розташований у великому районі, поблизу якого багато жилих будівель та дві школи. Значною перевагою є те, що поряд немає великих розважальних зон та торгових комплексів. За популярністю він поступається лише ТРК «МОСТ-сіті центр», який розташований в центрі міста, поблизу набережної та є найпопулярнішим місцем відпочинку для молоді.

SWOT - це аббревіатура наступних слів: S-strong sides - сильні сторони, W-weakens - слабкі сторони, O - opportunities - можливості, T- threats - загрози.

Розглянемо методику проведення SWOT-аналізу на прикладі ТРЦ «Караван», що розташований у м. Дніпропетровську за адресою вул. Нижньодніпровська, 17.

Потенційними внутрішніми сильними сторонами є: вигідне розташування; велика площа; великий асортимент товарів та послуг; ефективна реклама; проведення акцій; проведення безкоштовних розважальних заходів: розіграшів, майстер-класів для дітей, концертів; власне виробництво; безкоштовний рейсовий автобус; одна з найкращих ковзанок в місті; дисконтна програма; широкий вибір ресторанів; відкрита автостоянка на 850 машин; гарна репутація; безкоштовна кімната матері і дитини; професійна служба безпеки; дитяча кімната, в якій можна залишити дитину під наглядом на час здійснення покупок.

Потенційними внутрішніми слабкими сторонами є: часта зміна працівників; неохопленість багатьох складових розважальної сфери; слабка мотивація працівників; закрита вентиляція; ускладнена евакуація людей на випадок надзвичайної ситуації.

Потенційними внутрішніми можливостями є: можливість розширення площі; більша доступність ресурсів; повернення нових клієнтів за рахунок розширення розважальної сфери; покращення сервісу; розширення виробничої лінії.

Потенційними зовнішніми загрозами є: зниження реальних доходів населення; зменшення попиту на дорогі товари та заклади; ймовірність виникнення нових конкурентів; економіко-політична нестабільність; підвищення вимог споживачів.

Отже, за класифікацією Ф. Котлера ТРЦ «Караван» у конкурентній боротьбі грає роль претендента на лідерство (частка на ринку близько 30%). [3, с. 200].

Проаналізувавши діяльність торгово-розважального комплексу, можна сказати, що він може претендувати на стратегічну альтернативу росту. Вона застосовується в галузях, що динамічно розвиваються [3, с. 201]

Аналізуючи діяльність підприємства, можна помітити, що ТРЦ «Караван» використовує функціональну стратегію event-маркетинга, яка включає щільний календар заходів, спрямованих як на підвищення лояльності та зростання кількості відвідувачів, так і на зростання товарообігу.

Література: 1. Концепції торгово-розважальних центрів [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.tousse.ru/index.php/readings/48-trcconcept>
2. Сайт міста Дніпропетровська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://karavan.056.ua>
3. Фатхутдінов Р.А. Стратегічний менеджмент: підручник / Фатхутдінов Р.А. – 7-е вид., випр. и доп. – М.: Дело, 2005. – 448 с.

Загорулько А.В.

*Науковий керівник - Черевко О.Л., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У відповідності до Концепції розвитку національної інноваційної системи (НІС) Україна зіштовхується з рядом проблем: знижується рівень технологічного та інноваційного потенціалу національної економіки, втрачаються перспективи забезпечення його розширеного відтворення, знижується конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників [1]. Передумовою вирішення даних проблем вбачається у створенні потужної інноваційної інфраструктури.

Але, на шляху розвитку інноваційної інфраструктури постає проблема відсутності в Україні систематизованої кількісної оцінки її стану, що не дає можливості на основі статистичних даних враховувати вплив усіх факторів на розвиток НІС і здійснювати збалансоване регулювання підсистем інноваційної системи. Тому актуальності набуває оцінка та прогнозування стану інноваційної інфраструктури на основа статистичної звітності.

В Україні такі вчені, як А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Федулова, М. Пашута, А. Сірко, В. Семиноженков визначають роль НІС в інноваційному розвитку, стан державного регулювання інноваційних процесів, аналізують окремі її компоненти.

На основі методичних підходів, викладених у роботі Азатбек Т.А. [3], була проведена систематизація статистичних показників [2] ефективності функціонування інноваційної інфраструктури України за складовими: фінансової, інформаційно-консалтингової, виробничо-технологічної, кадрової, інформаційно-комунікаційних технологій. На основі побудованої регресійної моделі було спрогнозовано стан інфраструктури в майбутньому за найбільш значимими для неї факторами (Ф2 – розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості; П1 – кількість виданих охоронних документів; В2 – кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації; В4 – внутрішні витрати на обладнання) (рис. 1).

Таким чином, обсяг реалізованої інноваційної продукції (млн. грн.) в прогнозі на 5 років має явну тенденцію до зменшення і за цей період знизиться в 1,5 рази. Також слід відзначити, що найбільший ступінь впливу на результуючий показник FF (обсяг реалізованої інноваційної продукції) має показники розподілу обсягу фінансування інноваційної

діяльності в промисловості. Тобто, при збільшенні обсягу фінансування на 1млн. грн., обсяг інноваційної продукції в середньому збільшиться на 7,26 млн. грн.

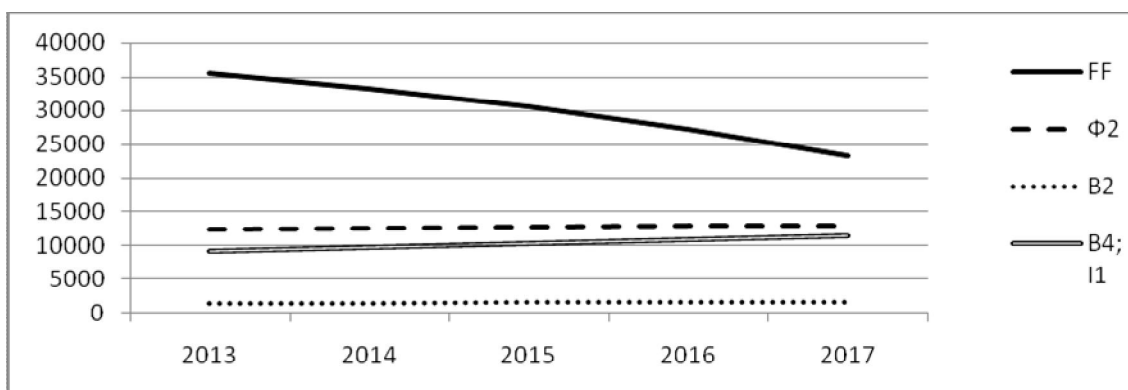

Рис. 1. Прогноз впливу показників інноваційної інфраструктури на обсягінноваційної продукції

Отже, беручи до уваги цю негативну тенденцію робимо висновок про необхідність реформування інноваційної інфраструктури України.

Для більш глибокого аналізу пріоритетних напрямків в розвитку інноваційної інфраструктури доречно визначити рекомендації не в цілому, а окремо по складовим частинам інфраструктури:

1. Фінансова складова: створення сприятливих інвестиційних умов; створення розгалуженої системи кредитних спілок, венчурних фондів.

2. Інформаційно-консалтингова складова: створення розгалуженої системи інформаційно-консалтингових агенцій на базі ІКТ.

3. Інформаційно-комунікаційна складова: розвиток ІКТ на базі створення технопарків «інформаційні технології».

4. Виробнича складова: створення сприятливих умов для розвитку венчурного підприємництва; створення кластерів на базі ІКТ технологій.

5. Кадрова складова: створення системи по управлінню та якісному перерозподілу наукових кадрів, при цьому без скорочення кількісного складу.

Перераховані вище заходи дозволять значно удосконалити функціонування як об'єктів інфраструктури, так НІС в цілому, створять об'єктивні передумови для підвищення ефективності процесу формування та розвитку національної економіки, на засадах інноваційності, що є одним із пріоритетних завдань національної інноваційної політики.

Література: 1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80\\$](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80$). 2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Із зростанням масштабів суспільного виробництва, поглибленням суспільного поділу праці в усіх трьох формах (загальній, особливій та одиничній) посилюється значення системи управління економікою.

Система управління – це свідомо організований, цілеспрямований і активний вплив різних суб'єктів управління на процес розвитку та функціонування суспільного способу виробництва, економічної системи, їх окремих підсистем та елементів.

Управління сучасним підприємством є складним комплексним завданням, що вимагає організації взаємодії ресурсів різного роду. До таких ресурсів відносяться, зокрема, інформаційні системи, що забезпечують автоматизацію бізнес-процесів підприємства. Організація ефективної системи, яка зможе забезпечити злагоджене функціонування бізнесу, є головним завданням кожного керівника.

Існують декілька підходів до визначення сутності технології управління. Так В.І. Пирогов трактує управлінську технологію як процес поділу управління на окремі процедури і операції для подальшої регламентації виконання окремих завдань з метою ефективного досягнення встановлених цілей підприємства [1].

Л.В. Бондарчук і А.В. Попеляр під технологією управління розуміють безупинний творчий процес підтримки стійкого режиму функціонування системи шляхом прийняття і реалізації господарських рішень [2].

До цього процесу зводиться вся діяльність менеджера організації як суб'єкта управління своєї системи.

Метою технології управління є задоволення інформаційних потреб усіх без винятку співробітників фірми, що мають справу з прийняттям рішень. Вона може бути корисна на будь-якому рівні управління.

Головними ознаками управлінських технологій є:

- поділ управлінського процесу на етапи, стадії, процедури, який забезпечує технологізацію управління;
- отримання синергійного ефекту від комплексного та системного підходу до виконання процедур і операцій за умови жорсткої регламентації дій усіх посадових осіб [3, с. 74-80].

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних і телекомунікаційних технологій правомірно говорити і про принципово нові технології управління уніфікованими бізнес-

процесами на базі матричних структур. Визначальними чинниками забезпечення конкурентної переваги матричної організації стають швидкість модифікації, якість продукту і мінімізація витрат. На перший план виходить проблема розробки технології управління, що дозволяє знаходити економічні (за часом і витратам ресурсів) і якісні маршрути виконання замовлень споживачів.

Останнім часом, щоб стати більш гнучкими і ефективними в конкурентному середовищі, провідні світові корпорації направляють значну частину коштів і часу на вдосконалення бізнес-процесів. Управлінські інновації забезпечують компанії-новатору довготривалу конкурентну перевагу, оскільки зачіпають всі сфери її діяльності. При цьому існують труднощі в здійсненні управлінських інновацій: генерувати і втілити інноваційну ідею може не кожний керівник, до того ж ця ідея не обов'язково спрацює на конкретному підприємстві.

Як правило, управлінські інновації в компаніях випадкові і незначні. Ті ж корпорації, де оновлення і постійні перетворення в управлінні – це налагоджений процес, мають всі шанси залишитися на ринку на тривалий час.

Виходячи із вище сказаного, застосування автоматизованих інформаційних систем для здійснення внутрішнього контролю є актуальним питанням, вирішення якого буде сприятиме підвищенню ефективності управління підприємством.

Новим етапом розвитку АІС є системи, засновані на використанні інтелектуальних технологій. Різновидом інтелектуальних систем є експертні системи (ЕС), які застосовуються у вузько спеціалізованих галузях діяльності людини в умовах обмеженої кількості необхідної інформації, і виконують функції експерта для рішення складних задач, що впливають на прийняття управлінських рішень.

Отже, для ефективного управління підприємством на даному етапі слід використовувати інформаційні технології, які не лише будуть зможуть контролювати, але вчасно попередять збій в системі виробничого плану. Виділяють безліч практичних реалізацій новітніх технологій і одним з прикладів є експертна система. Застосувавши названу вище систему внутрішнього контролю, ви забезпечите сприяння підвищенню ефективності не тільки самого аналізу, але й системи управління в цілому.

Література: 1. Пирогов В.И. Технологизация – путь совершенствования управления предприятием / В.И. Пирогов, С.К. Завьялов, Г.Р. Мукушев [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://econom.nsc.ru/eco/arhiv/ReadStatiy/2007_05/Pirogov.htm. 4. Бондарчук Л.В. Сучасні технології управління / Л.В. Бондарчук, А.В. Попеляр // [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Найбільш гострою проблемою сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу, негативно впливаючи на всі сторони життя суспільства є інфляція. Вона знецінює результати праці, знищує заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджає довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. У більшості країн світу рівень інфляції - один і найважливіших макроекономічних показників, який впливає на відсоток ставки, обмінні курси, на споживчий та інвестиційний попит, на багато соціальні аспекти, в тому числі на вартість і якість життя. Здатність держави підтримувати рівень інфляції на прийнятному рівні свідчить про ефективність економічної політики, в тому числі грошово-кредитної ступеня розвитку механізмів саморегуляції, про стійкість і динамізмі всієї економічної системи.

Взагалі інфляція - це знецінення грошей, зниження їх купівельної спроможності, дисбаланс попиту та пропозиції.

Суть інфляції полягає в тому, що національна валюта знецінюється по відношенню до товарів, послуг та іноземних валют, зберігають стабільність своєї купівельної спроможності.

Сучасна інфляція має ряд відмінних особливостей: якщо раніше інфляція носила локальний характер, то зараз - повсюдний, всеосяжний; якщо раніше вона охоплювала більший або менший період, тобто мала періодичний характер, то зараз - хронічний.

Інфляцію ділять на класичну і сучасну.

- Класична мала місце в XVII-XIX ст. Характерною рисою був тимчасовий характер. Вона виникала в надзвичайних ситуаціях, переважно під час війни, коли держава фінансувала військові фінансові втрати за допомогою грошового верстата. Класична інфляція, як правило, була гіперінфляцією.

- Сучасна інфляція ділиться на декілька видів. З позиції зростання цін розрізняють :

1. Повзуча (помірна) інфляція, для якої характерні відносно невисокі темпи зростання цін , приблизно до 10% на рік. Такого роду інфляція властива більшості країн з розвиненою ринковою економікою.

2. Гіперінфляція найбільш згубна для економіки, являє собою астрономічний ріст кількості грошей в обігу, і як наслідок - катастрофічне зростання товарних цін. Гіперінфляція наносить дуже сильний шкоди населенню, руйнується національне господарство.

Індекс інфляції, або, що те ж, індекс споживчих цін - показник, який характеризує зміни загального рівня цін на товари і послуги,

придбані населенням для невиробничого споживання. Індекс інфляції в Україні з 2010 р. по 2013 р. змінився із 109,1% до 100,5%.

Визначальним фактором низьких темпів інфляції були депресивні тенденції на зовнішніх ринках. Слабкий зовнішній попит та спадна цінова динаміка на світових сировинних ринках, насамперед невпинне зниження цін на метали, визначили зростання індексу цін виробників лише на 0,8% у річному вимірі. Інфляція в Україні в лютому 2014 р. порівняно з січнем 2014 р. прискорилося до 0,6%, в річному вираженні (проти лютого 2013 р.) також зафіксовано інфляцію 1,2%. З початку 2014 р. (лютий 2014 р. проти грудня 2013 р.) зафіксовано інфляцію 0,8%. У 2013 році споживчі ціни в Україні підвищилися на 0,5%.

Складний фінансовий стан країни та прогнози розрахунки щодо інфляційних процесів в Україні потребує активного державного втручання в вирішення проблеми інфляції в Україні.

Основні шляхи подолання інфляції:

1. Гасіння інфляційних очікувань. Одним із найважливіших завдань антиінфляційної стратегії є гасіння інфляційних очікувань, насамперед адаптивних цінових. Інфляційні очікування якнайшвидше долалися там, де виконувалися принаймні дві умови. Перша – всебічне зміцнення механізмів ринкової системи. Другою умовою є існування уряду, який непохитно дотримується курсу на поступове викорінення некеруючої інфляції і користується довір'ям більшості населення.

2. Ефективна монетарна політика. Другим невід'ємним компонентом антиінфляційної стратегії є тривала грошова політика. Її відмінна особливість – введення жорстких лімітів на щорічні прирости грошової маси. Цей показник визначається довгостроковим темпом зростання реального виробництва і таким рівнем інфляції, який уряд вважає прийнятним і зобов'язується контролювати.

3. Раціоналізація зовнішньоекономічної політики. Особливе місце в антиінфляційній діяльності займає державне регулювання валютного курсу. Первісне співвідношення валют різних країн залежить від співвідношення цін на товари, які надходять в обмін. Курс валюти в принципі має бути таким, щоб продавцеві товару було байдуже, за яку валюту його продавати.

4. Тактичні антиінфляційні заходи. Дієвими засобами короткострокової антиінфляційної політики можуть стати масований імпорт споживчих товарів і часткова реалізація державних стратегічних запасів. У країнах з неринковими економіками, зокрема в українській, залишається ще й такий антиінфляційний резерв, як продаж населенню частини нагромаджених підприємствами матеріальних ресурсів виробничого призначення.

*Зінченко О.М., студентка
Науковий керівник – Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Однією з корінних соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки та важливою характеристикою конкурентоспроможності ринку праці є безробіття. Надмірне безробіття негативно відображається на всій економіці країни, саме тому вивчення цього питання на сьогодні є актуальним.

Вирішенням проблеми безробіття займалися такі вчені, як Л. Гальків, І. Моцін, М. Папієв, О. Піжук, Я. Міклош, В. Фелоренко.

Безробіття – це стан неповної зайнятості працездатного населення суспільне корисною працею; явище, коли частина активного населення хоче працювати, але не може реалізувати свої можливості; коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї; коли кількість наявних робочих місць не відповідає суспільно необхідній кількості.

Безробіття зумовлене комплексом причин, а саме:

- структурними змінами в економіці;
- нерівномірністю розвитку продуктивних сил у народному господарстві, в окремих регіонах;
- постійним прогресом техніки, особливо його революційної форми – НТР;
- пошуком працівниками нових робочих місць, де вища заробітна плата, змістовніша робота;
- диспропорційністю розвитку економіки;
- обмеженістю попиту на товари і послуги тощо.

Розв'язання проблеми безробіття безпосередньо пов'язане з розвитком суспільного виробництва, підприємництва, насамперед із розвитком малого й середнього бізнесу [2].

Перед нашою державою стоять першочергові завдання переходу від надання пільг та дотацій до адресної грошової допомоги, створення умов для досягнення розмірів середньої заробітної плати до розмірів прожиткового мінімуму, розширення мережі недержавних пенсійних фондів поряд з основним державним, проведення зваженої політики у сфері регулювання оплати праці, ринку праці та всієї сфери соціального забезпечення [3].

Згідно з показниками 2012-2013рр., рівень безробіття усього населення скоротився на 0,3%, працездатного віку на 0,4%. Лише серед населення віком 40-49 років рівень безробіття залишився незмінним, а саме 6,2% [1].

Для України характерним є невисокий рівень офіційно зареєстрованого безробіття проте офіційні показники безробіття в Україні в кілька разів менше реальних.

У таких умовах політика держави на ринку праці має бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім громадянам [4]. Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому потрібно втілювати в життя активну політику, яка складається із заходів, спрямованих на:

- збільшення попиту на робочу силу з боку як державного, так і приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили і робочих місць;
- вдосконалення процесу працевлаштування.

Для зменшення рівня безробіття в Україні можна запропонувати і такі заходи:

- зниження податків для підприємств, за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
- надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті;
- створення нових робочих місць, за рахунок взяття кредитів для технічного переобладнання і розширення підприємств;
- створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у яких найбільш високі;
- забезпечення спеціальними службами зайнятості перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів, відповідно до потреб галузей, що розвиваються;
- проведення спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів, з метою працевлаштування випускників.

Безробіття є ключовим питанням в ринковій економіці, і, не вирішивши його неможливо налагодити ефективну діяльність економіки. Впроваджуючи запропоновані заходи, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації в Україні.

Література: 1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 2. Гришнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посіб. / О.А. Гришнова. – К.: Знання, 2006. – 559 с. 3. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці й соціальні відносини: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с. 4. Зайнятість: випробування кризою // Урядовий кур'єр. – 2010. – №4 (26 січня). – С. 6.

*Іванченко М.О., студентка
Науковий керівник – Пампуха С.І., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасний світ характеризується катастрофічним погіршенням природного середовища в розрізі усіх його складових. Така ситуація, в першу чергу, пов'язана з антропогенною діяльністю людського суспільства, яка зорієнтована на більш повне задоволення зростаючих потреб. Це зумовило, у свою чергу, значне зростання використання у виробництві природних ресурсів без належного контролю передбачення та врахування можливих негативних руйнівних наслідків.

Сучасна екологічна криза має немало аналогів в історії людства, які сприяли появі перших наукових ідей про місце людини в природному середовищі та баланс економічних факторів розвитку. Одним із прихильників таких ідей був П'єр Буагільбер, який у своїй праці «Роздуми про природу багатства, грошей і податків» висвітлював роль законів природи по відношенню до людини. Оцінюючи негативний досвід первісних племен Європи в природокористуванні, він наголошував: «Природа ревнива до цих процесів, мстить за загальний розлад тут же, як тільки зауважить, що нехтують її пізнанням, її мудрістю [1, с. 24]. Пророчими стали його слова, як знаменний посил для майбутніх поколінь, що природа «... не звертає уваги на устрій держав, ні на те, чи ворогують вони одна з одною, лише б вони не оголошували війну їй (природі); якщо ж це відбудеться, навіть через чисте невігластво, вона не запізниться наказати за супротив її законам» [1, с. 28].

Ще в часи Буагільбера проявлялося споживацьке ставлення людини до природи, оскільки процес виробництва вже тоді був зорієнтованим на максимізацію задоволення зростаючих потреб за рахунок безконтрольного використання природних ресурсів.

Тому на сьогоднішній день надзвичайно важливим є те, яким має бути ставлення людини як користувача до природи. Чи може вона як виробник матеріальних благ раціонально розпоряджатися ресурсами природи та на яких засадах і відповідно з якими законами. Безпосередньо мова йде про те, як повинна бути організована економічна діяльність для досягнення максимального господарського результату, виключаючи при цьому негативний вплив на довкілля.

Необхідність зміни ставлення людини до використання природних ресурсів зумовлює необхідність зміни парадигми ефективності виробництва. На сучасному етапі науково-технічного

прогресу процес взаємодії людини з природою об'єктивно повинен бути дуалістичним: одна його сторона – природокористування, інша – природоохорона. А це означає, що ефективність суспільного виробництва повинна визначатися з позиції поєднання економічного та екологічного аспектів його розвитку.

Еколого-економічна ефективність виробництва може бути досягнута за участі самого підприємства не лише у використанні природних ресурсів, а й у їх відтворенні. Оскільки екологічні заходи вимагають певних витрат, то відносини між виробником та природою набувають платного характеру у вигляді витрат на збереження довкілля, відтворення його спожитих елементів та підтримку обмінних процесів, порушених антропогенною діяльністю.

Введення платності за спожиті природні ресурси в процесі виробництва зумовлює необхідність розглядати такі витрати як виробничі і включати їх у собівартість продукції. Лише за такого підходу виробник буде їх здійснювати, оскільки ці витрати будуть відшкодовуватися через механізм ринкової ціни.

Сучасні екологічні проблеми, що ставлять під загрозу всю цивілізацію, зумовили появу закону біологічних порогових обмежень, складовою механізму дії якого виступає принцип обмеженості споживання природних ресурсів. Природна екологічна система як певний якісний та кількісний феномен з урахуванням її відтворювальної продуктивності, може витримати лише в певних межах тиск суспільного споживацького пресу. За даними ООН, існує 239 класифікацій видів продукції, а якщо враховувати асортимент і її номенклатуру, то це виллється в астрономічні цифри.

Безмежне розмаїття предметів споживання, які дуже часто мають одне й те ж призначення, зумовлює необхідність розроблення концепції раціонального споживчого кошика. Обов'язковими складовими його мають бути ті товари, що є фізично необхідними для нормальної життєдіяльності людини. Решта із них виступають лише як засоби задоволення другорядних потреб, що в певній мірі можна обмежити або взагалі відмовитись від них. Це забезпечить певну економію природних ресурсів.

Формування раціонального споживчого кошика повинно відбуватися на законодавчому рівні задля оптимізації рівня задоволення тих чи інших потреб людини з урахуванням вичерпності природних ресурсів або ж неможливості їх відновлення.

Отже, стає очевидним, що подальший прогресивний розвиток людського суспільства і збереження сучасної цивілізації неможливі без раціоналізації природокористування та раціоналізації споживчого кошика. Настав час переглянути сформовані потреби з урахуванням їх вагомості для життєдіяльності людини, в першу чергу, в фізіологічному сенсі.

Література: 1. Червонная Т.М. Из истории экономической мысли Франции XVII-XVIII века : учебное пособие / Т.М. Червонная – Горький, 1973. – 231 с.

ПРОБЛЕМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий бізнес - самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.

Малий бізнес-провідний сектор економіки, якому притаманно багато функцій. Серед них яких – *визначає* темпи економічного росту, структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту, ступінь демократизації суспільства; *здійснює* структурну перебудову економіки, швидко окупність витрат, свободу ринкового вибору; *забезпечує* насичення ринку товарами та послугами, реалізацію інновацій.

Малий бізнес є важливим фактором у формуванні конкурентного середовища. В умовах вільної ринкової економіки конкуренція є відображенням відносин змагання між господарськими елементами. Тоді діяльність учасників ринкових відносин набуває динамічного характеру, вона пов'язана з економічною відповідальністю та ризиком підприємця, що перетворює його в своєрідний соціальний двигун економічного розвитку. Малий бізнес допомагає утвердженню конкурентних відносин, бо він є антимонопольним по самій своїй природі, що проявляється в різноманітних аспектах його функціонування.

Функція малого бізнесу - пом'якшення соціальної напруги і демократизація ринкових відносин. Саме він є фундаментальною основою формування середнього класу. Також виконує функцію послаблення притаманній ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації та розширення соціальної бази реформ, що здійснюються на даному етапі. Малий бізнес робить вагомий внесок у вирішення проблеми зайнятості. Це проявляється у здатності малого бізнесу створювати нові робочі місця й поглинати надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки. Роль та функції малого бізнесу з точки зору загальноекономічних позицій полягають у сприянні соціально-політичній стабільності суспільства.

Малий бізнес є невід'ємною рисою ринкової господарської системи. Великий капітал, безумовно, визначає рівень науково-технічного і виробничого потенціалу, але основою розвитку країн з ринковою системою господарювання є мале підприємництво як найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя. Саме в секторі малого підприємництва створюється і функціонує чимала маса національних ресурсів, яка є живильним середовищем для середнього та великого підприємництва.

Одна з причин успішного розвитку малого підприємництва в країнах з розвинутою економікою полягає у тому, що велике виробництво не протиставляється малому. Про значення малого підприємництва свідчать інтегровані показники, що характеризують стан сектора малого підприємництва у розвинутих країнах, які підкреслюють фундаментальну роль малого підприємництва в соціально-економічному та політичному житті кожної країни.

Малому бізнесу притаманні соціальні джерела активізації колективної праці, чого не існує на великих фірмах. Властивий для невеликих підприємств дух ініціативи, підприємливості та динамізму виражається в особливих людських відносинах та специфічному соціально-психологічному кліматі. У невеликих трудових колективах, пов'язаних єдиним прагненням до самостійності та виживання, відроджується почуття господаря, скорочуються до мінімуму елементи бюрократизму.

Зацікавленість до роботи висококваліфікованих спеціалістів, які працюють на свій страх та ризик і навіть за меншу винагороду полягає у тяжінні до самостійності та реалізації своїх потенційних творчих можливостей, що значно важче зробити на великих підприємствах.

Надзвичайно складна податкова система та корумпованість дозвільних органів - одна з причин відходу бізнесу «в тінь». Подолання корупції, захист і розвиток внутрішнього ринку - одна з вимог представників малого і середнього бізнесу.

За 22 роки існування незалежної України малий та середній бізнес та і не став основним джерелом надходжень до державного бюджету, що має місце у більшості розвинених країн. Держава все ще не має достатнього потенціалу для реалізації ефективної політики у цій сфері. Перша проблема – дублювання повноважень на центральному рівні.

Сектором опікуються одночасно Міністерство економіки і торгівлі, Український фонд підтримки підприємництва та Держкомітет у справах підтримки малих підприємств і підприємництва.

Література: 1. Воротіна Л.І. Можливості збереження підприємств сектору малого бізнесу економіки України / Л.І. Воротіна // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. пр. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Вип. 19. – С. 32-38. 2. Ларіна Р.Р. Малий бізнес в Україні: роль та особливості розвитку в національній економіці: монографія / Р.Р. Ларіна, О.В. Азаров. – Донецьк: Вебер (Донецька філія), 2007. – 300 с.

*Качан А.В., Мостова Ю.Б., студенти
Науковий керівник – Козелецький П.С., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Під трудовою міграцією слід розуміти переміщення через кордони країн, що здійснюються індивідами з метою підвищення рівня життя на основі більш вигідного використання власної робочої

сили. Українська дослідниця проблем міграції О.А. Малиновська зазначає, що зовнішня трудова міграція, крім трудових поїздок, включає також міграцію для здійснення підприємницької діяльності, а також під зовнішньою трудовою міграцією розуміється «виїзд на заробітки в інші країни з наміром по можливості стати постійним жителем країни прибуття».

Сьогодні зовнішня трудова міграція стала об'єктивною реальністю. Трудова зовнішня міграція є природною реакцією населення на негативні зміни в соціально-економічному житті суспільства, які пов'язані з низькою заробітною платою, зростанням безробіття та вимушеної неповної зайнятості, поширенням бідності та високим рівнем майнового розшарування населення. Більшість показників соціально-економічного розвитку все ще далекі від європейських стандартів, значним залишається розрив у рівнях оплати праці в Україні й зарубіжних країнах (особливо в перерахунку на іноземну валюту за офіційним курсом), що спонукає українських громадян шукати роботу за кордоном.

Трудова міграція змінює склад трудових ресурсів, створює нову ситуацію на ринках праці, загострює демографічну ситуацію. Трудова міграція не може бути вирішена лише за рахунок створення нових робочих місць, тому зовнішня трудова міграція має та буде мати неоднозначні та довгострокові наслідки в економічній та соціальній сфері країни, які досить умовно можна розділити на позитивні та негативні.

Позитивним моментом країни-експортера робочої сили є: зменшення безробіття; набуття емігрантами нових знань і досвіду; поліпшення їх (та членів їх сімей) умов життя; отримання країною-експортером додаткового джерела валютних доходів у формі грошових переказів від емігрантів, а отже поліпшення її платіжного балансу (до того ж, повертаючись після еміграції до себе в країну, наймані працівники привозять цінностей і заощаджень на суму, яка приблизно дорівнює їх грошовим переказам). До негативних наслідків країни-експортера належить насамперед відтік кадрів високого рівня освіти та кваліфікації; загрози соціального характеру пов'язані із руйнуванням сімей, явищем сирітства дітей заробітчанин, деформацією статево-вікової структури в районах масової трудової еміграції, проблем демографічного характеру; негативні наслідки для розвитку споживчого ринку викликані зростанням грошової маси, та зниженням конкурентоздатності національного ринку праці.

Державна концепція національної політики у сфері регулювання зовнішньої трудової міграції повинна формуватися у напрямках: формування умов для підвищення конкурентоздатності національного ринку праці, створення умов для зменшення масштабів зовнішньої трудової міграції праці та забезпечення захисту інтересів громадян України за кордоном. Впровадження рекомендацій щодо формування державної політики в сфері трудових міграцій населення, а також пропозицій щодо удосконалення обліку міграційних переміщень сприятиме підвищенню ефективності управління міграцією, підвищенню ступеня достовірності міграційної статистики.

З метою забезпечення більшої організованості міграційного процесу в інтересах і окремих громадян, і суспільства в цілому, необхідно посилити керуючу роль держави, тобто необхідно:

- запровадження системи вибіркових спостережень;
- налагодження обміну статистичною інформацією з країнами-реципієнтами української робочої сили;
- намагатися досягти повного охоплення обліку народжень і смертей українських громадян за кордоном відомчою статистикою МЗС України;
- вивчення шляхом здійснення пілотних проектів доцільності запровадження періодичних опитувань міжнародних пасажирів у пунктах перетину кордону України з метою охоплення різних категорій мігрантів.

Отже, підводячи підсумок можна сказати, що зовнішня трудова міграція в Україні є об'єктивним і невід'ємним чинником ринку праці, якщо розглядати цей процес у динаміці, то він має тенденцію до зростання. Саме тому для більш ефективного використання трудових ресурсів, слід запровадити систему моніторингу міграційних потоків населення і удосконалити законодавче забезпечення. Оскільки просто зупинити трудову міграцію неможливо, то варто використовувати її позитивні наслідки та намагатися зменшити негативні.

Література: 1. Департамент ООН з економічних і соціальних питань, 2012 р. 2. Державний комітет статистики України (Держкомстат), 2011, 2013-2014 р. 3. Державна прикордонна служба України (ДПСУ), 2012 р. 4. Європейський фонд освіти (ETF), 2011 р. 5. Западнюк С.О. Особливості соціально-економічного розвитку України та міграції населення: взаємовплив та його наслідки/ С.О. Западнюк // Український географічний журнал. – 2009. – № 2. – С. 24-31. 6. Хоффман М., Рейхель Д. Українська міграція: аналіз міграційних переміщень в, через та з України, 2011 р.

*Крюкова Л.Г., учениця
Науковий керівник - Недайвода Т.Г.
КЗО «Гімназія Ленінського району» ДМР*

БІЗНЕС-ПЛАН ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЕКТОМ

Бізнес-план є дієвим інструментом контролю управління проектом. Часто в процесі реалізації будь-яких проектів виникають невдачі, основною проблемою яких є відсутність системності, а саме: відсутність цільових настанов, невизначеність точної кількості ресурсів та витрат, невизначеність термінів, неврахування впливу чинників зовнішнього середовища. Використання грамотно складеного бізнес-плану інноваційного проекту для контролю за його реалізацією, дає можливість підвищувати його ефективність через мінімальні втрати часу та економію ресурсів. Для підвищення ефективності управління інноваційними проектами застосовувати

системний підхід, який почав широко застосовуватися до соціально-економічних систем з другої половини ХХ ст. та виявив свою життєздатність.

Одним з дієвих інструментів контролю управління інноваційним проектом є бізнес-план. Він дозволяє найбільш ефективно оцінити інноваційну бізнес-ідею, її реальність, потенційну прибутковість та можливі ризики. Призначення та цілі бізнес-плану інноваційного проекту полягають у наступному: дає можливість оцінити існуючу економічну ситуацію і власні інноваційні можливості, запровадити заходи щодо мінімізації ризиків в разі небажаного розвитку подій, вивчає перспективи розвитку майбутнього ринку збуту, оцінює витрати, дозволяє залучити інвестиції або отримати кредит для реалізації інноваційного проекту (якщо не вистачає власних коштів).

Контроль як функція управління має важливе значення, а дієвим інструментом такого контролю слугує бізнес-план інноваційного проекту [3].

Література: 1. Стаття (Т.М. Янковець). 2. Портал «Професіонал управління проектами» [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.pm-start.ru>. 3. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій: монографія // Переклад на українську мову під редакцією проф. Ярошенка Ф.О. – К.: Новий друк, 2010. – 160 с. 4. Лосев В.А. Как составить бизнес-план. Практическое руководство с примерами готовых бизнес-планов для разных отраслей // В. А. Лосев. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2011. – 208 с.

*Кучук Ю.О., студентка
Науковий керівник – Табінський В.А., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

Інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції є стабілізуючим чинником розвитку економіки.

Підтримання економічного розвитку на прогресуючому рівні потребує відповідного фінансового забезпечення, що безпосередньо залежить від комплексного формування та ефективної реалізації державної інвестиційної політики.

Інвестиційна політика – комплекс урядових рішень, що визначають основні напрямки використання капіталовкладень в економіку, різні її сфери та галузі.

Велике значення в ефективному функціонуванні та розвитку підприємства має інвестиційне забезпечення, що базується на реалізації інвестиційних програм. При цьому результати інвестиційної діяльності, впровадження окремих інвестиційних проектів доцільно розглядати з позицій отримання соціального ефекту.

В сучасних умовах більшість держав світу заохочує самофінансування підприємств, оскільки ця форма інвестування найбільш повно відповідає потребам і інтересам розвитку приватного капіталу, забезпечує швидкий, зручний і дешевий шлях перетворення прибутків підприємств у функціонуючий капітал. Фінансування капіталовкладень за рахунок внутрішніх джерел більш ефективно в порівнянні з централізованим фінансуванням при вирішенні завдань інтенсивного розвитку: при модернізації основного капіталу, розширенні номенклатури продукції, зниження витрат виробництва, підвищення конкурентоспроможності галузей народногосподарського комплексу, вдосконалення галузевої та регіональної структури економіки.

Головною метою управління інвестиційною діяльністю підприємства є отримання можливого максимального прибутку не тільки в поточному, а й у перспективному періодах.

Ефективність інвестиційної політики держави безпосередньо залежить від рівня освоєння капітальних інвестицій, оскільки ці показники показують можливості державних і регіональних управлінських структур, а також суб'єктів господарювання в нарощуванні інвестиційного потенціалу та підвищенні інвестиційної активності.

Інвестиційна активність підприємств залишається на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, через недосконалу законодавчу базу, нерозвинену фінансово-кредитну систему, податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань.

Інвестиційний клімат включає об'єктивні можливості країни або регіону (інвестиційний потенціал) і умови діяльності інвестора (інвестиційний ризик).

У міжнародному співставленні найважливішою складовою інвестиційного ризику є законодавство, яке, як правило, не тільки впливає на ступінь інвестиційного ризику, але і регулює можливості інвестування в ті або інші сфери або галузі, визначає порядок використання окремих факторів виробництва – складових інвестиційного потенціалу регіону.

Права інвестиційних фондів в Україні захищені законодавством. Для пайових інвестиційних фондів це Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайових та корпоративних інвестиційних фондів)». Для корпоративних фондів, які створюються у формі акціонерних товариств, до цього Закону додається Закон України «Про господарські товариства».

Інвестор – не клієнт, а співвласник фонду. А володіння обов'язково передбачає контроль над об'єктом власності.

Державні гарантії захисту інвестицій - це система правових норм, спрямованих на захист інвестицій та які не стосуються питань фінансово - господарської діяльності учасників інвестиційної діяльності та сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів). Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій.

Отже, для збільшення державного інвестування необхідно реформувати структуру бюджетних видатків, зменшуючи при цьому витрати дотаційного характеру (безвідплатна, безповоротна допомога з бюджету вищого рівня задля збалансування бюджетів нижчих рівнів) і відповідно збільшуючи фінансування інвестиційно-інноваційних програм. Джерелом поповнення бюджету розвитку можуть бути кредити міжнародних організацій, кредити НБУ, виплати за раніше наданими позиками, надходження від випуску в обіг довгострокових інвестиційних облігацій з доходом, який гарантується заставою майна, що перебуває у державній власності.

*Лежньова А.В., студентка
Науковий керівник – Ватченко О.Б., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Сучасні економічні реалії зумовлюють поступову інтеграцію ряду наукомістких виробництв в глобальний технічний простір, що спричиняє розбудову нових інноваційних структур в національному господарстві країни.

Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні здійснюється відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» від 13 липня 1999 року та Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року.

Основні етапи переходу до інноваційного розвитку економіки країни та її регіонів зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, створення сприятливих умов для накопичення інвестиційних ресурсів, значне розширення внутрішнього попиту й утвердження на цій основі стабілізації і сталого зростання та посилення іміджу України як стабільного міжнародного партнера були визначені у стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.): шляхом європейської інтеграції [1].

Надалі Національна стратегія розвитку «Україна-2015» виокремила три ключові напрями розвитку країни: політичний і державний розвиток, суспільний розвиток, економічний розвиток. При цьому передбачалась підтримка державою інноваційних підприємств передусім за допомогою податкових послаблень і дерегуляції їхньої діяльності та формування інфраструктури для інноваційної економіки [2]. Головними недоліками стратегії є відсутність чітких методичних вказівок до вирішення проблемних питань та відсутність цільового фінансування.

У 2009 році було прийнято Стратегію інноваційного розвитку України на 2009 – 2018 роки та на період до 2039 року (далі Стратегія), на яку було покладено завдання сформувати інноваційну систему нового типу, яка б забезпечила конкурентоспроможність вітчизняної економіки на основі використання вітчизняного наукового потенціалу і технологій. Поглиблення Стратегії знайшло відображення у проекті «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів» [3]. Остання являє собою комплексну модель інноваційного розвитку України на основі чітко визначених стратегічних пріоритетів та ключових заходів, в якій закладені такі основні пріоритети: адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності; переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача; створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва; системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства.

Стратегія економічного розвитку України до 2020 року – стратегія національної модернізації. Її стратегічна частина окреслює ключові напрямки реалізації економічної політики України на двох етапах розвитку: середньостроковому – до 2012 року та довгостроковому – до 2020 року [4]. Стратегія економічного розвитку України має суто теоретичний характер, основні заходи до виконання поставлених завдань є недостатньо обґрунтованими та не враховують специфіку їх впровадження за сучасних умов ринку. Поставлені задачі та методи їх досягнення не мають жодної конкретики, не визначені і джерела фінансування. Між поставленими завданнями та механізмами їх досягнення слабо прослідковується причинно-наслідкові зв'язки.

Виявилась недостатньо опрацьованою та не принесла очікуваних результатів програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [5] через слабку аргументацію опису кола проблем та причинно-наслідкових зв'язків між ними, а також необґрунтованість зв'язків між очікуваними результатами та необхідними кроками дій для вирішення проблем. Відсутність чіткого бачення пріоритетів та чіткого стратегічного бачення призвела до того, що практично жодна програма не виконувалася відповідно до поставлених завдань як на державному, так і на регіональному рівні. У більшості випадків це пов'язано з тим, що більшість програм сьогодні фінансуються на 5-20% [6].

Проблеми пов'язані з недосконалістю нормативно-правового забезпечення держави вплинули і на розвиток регіонів.

Комплексна стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року, повинна була вирішити її економічні проблеми

пов'язані з високою енергоємністю економіки, незначною кількістю інноваційно-активних високотехнологічних виробництв, високим рівнем зносу основних фондів підприємств регіону (рис. 1) та малими обсягами реалізації інноваційної продукції (рис. 2).

Комплексна стратегія розвитку регіону передбачає здійснення заходів за трьома основними напрямками: модернізацію базових виробництв, розвиток високотехнологічних галузей та кластерів, а також підвищення інвестиційної привабливості регіону. Проте визначений стратегією обсяг змін є недостатнім для кардинальних змін у інноваційній діяльності в регіоні.

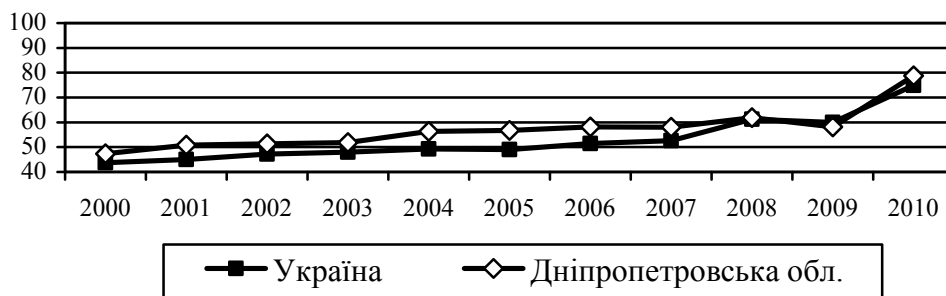

Рис. 1. Динаміка зносу основних засобів України та Дніпропетровської області за 2000–2010 рр., %

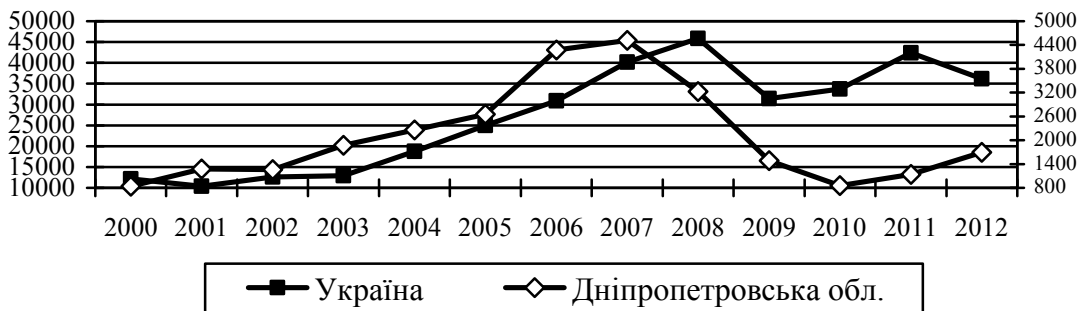

Рис. 2. Обсяг реалізованої інноваційної продукції в Україні та в Дніпропетровській області за 2000–2012 рр. (млн. грн.)

Отже, не зважаючи на велику кількість програмних документів, більшість підприємств сьогодні залишилися технологічно відсталими, енергоємними, зі зношеними основними фондами більше 70%, із слабкою продуктовою та ринковою диверсифікацією виробництва, що зумовлює низьку адаптивність до негативних зовнішніх впливів і призводить до різкого падіння виробництва. Реальні показники інноваційної діяльності засвідчують неготовність економіки України до адекватної відповіді як на зовнішні, так і на внутрішні виклики та загрози та відставання від економік розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно за рівнем та якістю життя.

Література: 1. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки від 28.04.2004 № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Україна-2015: національна стратегія розвитку – Київ, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dpcorpus.at.ua/news/2008-01-15-257>. 3. Державне агентство України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua/>. 4. Державне агентство України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua/>. 5. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/ker-program.html>. 6. Семиноженко В., Геєць В. [Електронний ресурс]: – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/politika/ukrayina-2015-ne-vtratiti-svoie-maybutnie>.

*Лежньова А.В., студентка
Науковий керівник – Феценко О.М., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Відсутність системності державної діяльності у сфері регулювання розвитку регіонів стала однією з важливих причин стримування комплексного соціально-економічного розвитку та стабільності в державі, повільного здійснення ринкових перетворень на місцях, виникнення та загострення соціальних, економічних, екологічних та інших проблем.

Проблеми соціально-економічного розвитку України та її регіонів досліджуються науковими установами держави та приватними науково-дослідними фондами та висвітлена у працях таких вітчизняних авторів як Боярська О.В., Верхоглядова Н.І., Гонта О.І., Жилияєва Н.М., Кириленко О.П., Кравченко В.С., Стеченко Д. М., Чередніченко О.Д. Незважаючи на великий обсяг досліджень у цій сфері, проблеми територіального розвитку у розрізі конкретних регіонів потребують подальшого вивчення.

Дніпропетровська область – регіон з потужною диверсифікованою економікою, що забезпечує стабільне зростання ВРП як джерела наповнення регіонального та національного бюджетів. Протерозвиток соціальних складових цього регіону значною мірою відстає від рівня розвитку інших регіонів. Про це свідчать матеріали «Звіту про конкурентоспроможність регіонів України за 2011р.», що був здійснений Фондом «Ефективне управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму.

З рис. 1 видно, що Дніпропетровська обл. займає лідируючі позиції за такими індексами конкурентоспроможності, як макроекономічна стабільність (4,2 з 4,3), ефективність ринку товарів (4 з 4), ефективність ринку праці (4,9 з 4,9), рівень розвитку фінансового ринку (4 з 4,1), рівень розвитку бізнесу (4,2 з 4,2) та інновації (3,2 з 3,3),

що позитивно характеризує рівень розвитку економіки регіону. Проте явними конкурентними недоліками Дніпропетровської області є слабка технологічна готовність підприємств регіону (3,3 з 4,2), що спричинено великим ступенем зносу основних засобів; низький рівень розвинення державних інституцій (3,7 з 4); низький рівень розвинення інфраструктури (4 з 4,9).

Реальні соціально-економічні суперечності, щопригаманні Дніпропетровській області, видно на рис. 1. Тому першочерговим завданням держави має стати проведення соціально значимої та економічно ефективної регіональної політики, яка з огляду на актуальні проблеми Дніпропетровського регіону повинна мати такі основні напрямки: подолання низької технологічної готовності базових галузей економіки за рахунок модернізації та оновлення основних фондів; активація процесу інвестування в інновації; підвищення привабливості регіону за рахунок покращення його інфраструктури (особливо актуальним для регіону є покращення транспортної інфраструктури); розвиток державних інституцій, головним чином за рахунок оптимізації апарату управління та подолання корупції; оптимізація фінансування охорони здоров'я для підвищення її якості та поліпшення рівня і тривалості життя населення регіону.

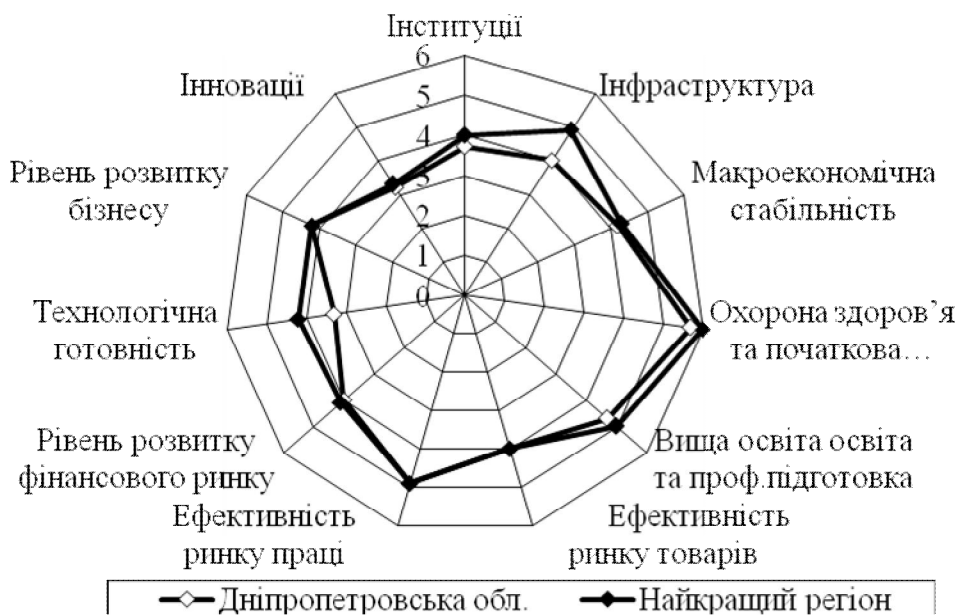

Рис. 1. Індекси показників конкурентоспроможності Дніпропетровської обл. у порівнянні з найкращими результатами за регіонами

Отже, якщо державна політика регіону відповідатиме запропонованим напрямкам та буде підкріплена відповідними ефективними виконавчими механізмами, це надасть змогу по-

кращитине тількисоціально-економічний стан Дніпропет-ровської області, а і покращити економіку всієї країни.

Література: 1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України за 2011рік: Фонд «Ефективне управління» у партнерстві з Всесвітнім економічним форумом [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.feg.org.ua/uploadfiles/documents/ukraines_competitiveness_report_2011_ua. 2. Комплексна стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2015 року: Додаток до рішення обласної ради № 132/7. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://oblrada.dp.ua/official-records/complex>.

*Лежньова Л.В., студентка
Науковий керівник – Ільченко В.М., старший викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ОСОБЛИВОСТІ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Безсумнівно, ріст тривалості життя є необхідною умовою збільшення продуктивності, ефективності праці й економічного прогресу взагалі, росту рівня освіти, наукового потенціалу та соціальної рівності в суспільстві. Саме тому дослідження цього явища та факторів, що мають на нього вплив, є актуальним для населення України і світу в цілому.

Сутність тривалості життя людини в своїх працях з'ясовували Ф. Бекон, Дж. Граунт, Х. Гюйгенс, Ж. Буржуа-Піша, М. Птуха, М.Є. Поліщук, В.М. Корнацький, Г.Л. Махорін та інші. Вчені розглядали теорії старіння, вели розрахунки середньої тривалості життя, а причини постарінання вважали головним предметом дослідження.

За даними Держкомстату середня тривалість життя в Україні у 2013 р. склала 71 рік. Протягом багатьох століть даний показник мав тенденцію до постійного зростання: 26 років – за скіфської доби, 56 років – наприкінці XIX ст., 65 років – у 50-х рр. XX ст. Проте спостерігались і значні скорочення темпу тривалості життя населення, викликані нестабільною політичною та воєнною ситуацією в світі, недостатнім забезпеченням суспільства продуктами споживання, неефективною соціально-економічною політикою держави та іншими факторами. Але можна констатувати, що середня тривалість життя як важливий показник демографічного стану населення України протягом останнього десятиріччя був досить стабільним і коливався в межах 67–70 років.

Сьогодні важливою залишається можливість порівняння рівня тривалості життя нашої держави з іншими країнами світу. Досягнути цього допомагають дослідження Програмою розвитку ООН Індексу рівня тривалості життя (Life Expectancy Index), розрахованого за

середньою очікуваною тривалістю життя при народженні. Так, за останніми даними світового рейтингу 2012р., Україна посіла 79-е місце зі 169 держав, а показник становив 68,8 років, що є значно нижчим за аналогічні показники економічно розвинутих країн.

Комплексним показником, що характеризує стан населення країни, є рівень здоров'я її представників, яке відображає соціально-економічне, екологічне і демографічне благополуччя країни, впливає на якість та ефективність трудових ресурсів, а отже і на рівень тривалості життя. Здоров'я людини залежить від багатьох факторів які мають різну частку впливу на його стан (рис. 1):

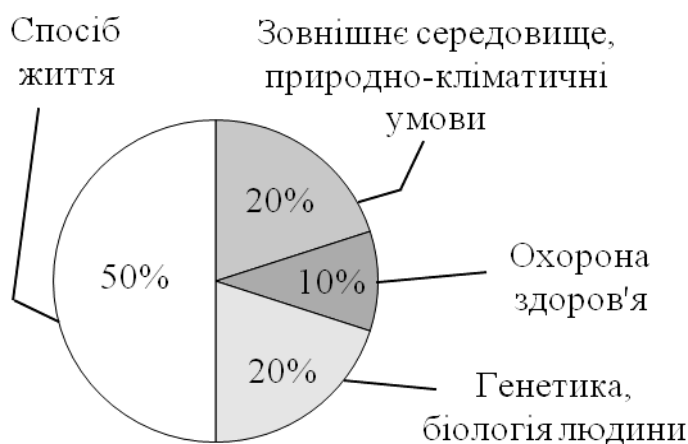

Рис. 1. Групування факторів ризику за їх часткою впливу на стан здоров'я

Сьогодні спостерігаються негативні зміни у стані здоров'я українського населення за кожним з факторів впливу. А саме, існують проблеми за наступними напрямками: погіршення екологічних та природно-кліматичних умов, відсутність екологічно безпечного виробництва, підвищення захворюваності, перевищення смертності над народжуваністю, неефективна система охорони здоров'я, антиалкогольної, антитютюнової й антинаркотичної політики держави, відсутність пропаганди здорового способу життя, зростання бідності й інше.

Задля покращення рівня здоров'я, його збереження й підвищення тривалості життя українців необхідно терміново вжити комплексних адекватних та дієвих заходів – вдосконалення організації та управління процесом поліпшення соціально-економічних умов та створення сприятливої екологічної ситуації в країні. Не менш важливими залишаються фактори росту гігієнічної культури населення та освітнього рівня, а особливо – підвищення персональної відповідальності кожного громадянина за власне життя і стан навколишнього середовища.

Лелюх К.В., студентка
Науковий керівник – Фещенко О.М., к.т.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія

АНАЛІЗ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі в Україні матеріально-технічне забезпечення підприємств та організацій характеризується радикальними змінами, які обумовлені ринковими перетвореннями в економіці. Матеріально-технічне забезпечення, яке являло собою державний централізований розподіл ресурсів, перетворюється в децентралізовану саморегулюючу систему, що спирається на пропозицію, попит, конкуренцію та ціну.

Проблеми матеріально-технічного забезпечення України та її регіонів досліджуються науковими установами держави та приватними науково-дослідними фондами. Серед учених, що присвятили дослідженню перспектив розвитку машинобудівної галузі значну кількість публікацій, виділяють: Гарас В.О., Добрик Л.О., Шандову Н.В., Морвінцеву Т.В., Касич А.О., Малашук Д.В., Хлистова Р.П. Однак, матеріально-технічне забезпечення діяльності машинобудівних підприємств потребує проведення додаткових досліджень.

Матеріально-технічні ресурси є основою виробництва споживчих благ, які задовольняють всезростаючі потреби людей. В силу природних, виробничих та людських факторів ці ресурси є обмеженими. Виробнича діяльність підприємства супроводжується безперервним кругообігом ресурсів, що є у його розпорядженні [3].

Ресурсне забезпечення роботи машинобудівного підприємства – це: створення достатніх фінансових та матеріальних ресурсів для реалізації, диверсифікації та забезпечення матеріально-технічного постачання; використання трудових ресурсів, зокрема працівників з високим рівнем освіти; інформаційне забезпечення та ресурсозбереження на рівні підприємства.

Машинобудування України, як потужний сектор промисловості, об'єднує 11267 підприємств, з яких 146 - великих, 1834 - середніх та 9287 - малих з виробництва різноманітних машин і устаткування, приладів і апаратури, тощо. У галузі зосереджено понад 15% вартості основних засобів і майже 6% оборотних активів вітчизняної промисловості та понад 22% кількості найманих працівників. Від рівня її розвитку залежать темпи та масштаби впровадження науково-технічних досягнень в галузях-споживачах машинобудівної продукції [2].

За даними Державного комітету статистики був проведений аналіз індексу ціни виробників промислової продукції. До настання кризи, машинобудування було лідером щодо росту обсягів реалізації

продукції серед інших галузей промисловості. З 2008 по 2009 роки спостерігалась тенденція різкого падіння індексу ціни продукції машинобудування на 22%. 2010 рік відзначився зростанням показника, який за даний рік склав більше 4% до попереднього 2009 року [1]. Ріст цього сектору промисловості зумовлений, переважно, відновленням інвестиційного попиту на зовнішніх ринках, рисунок 1.

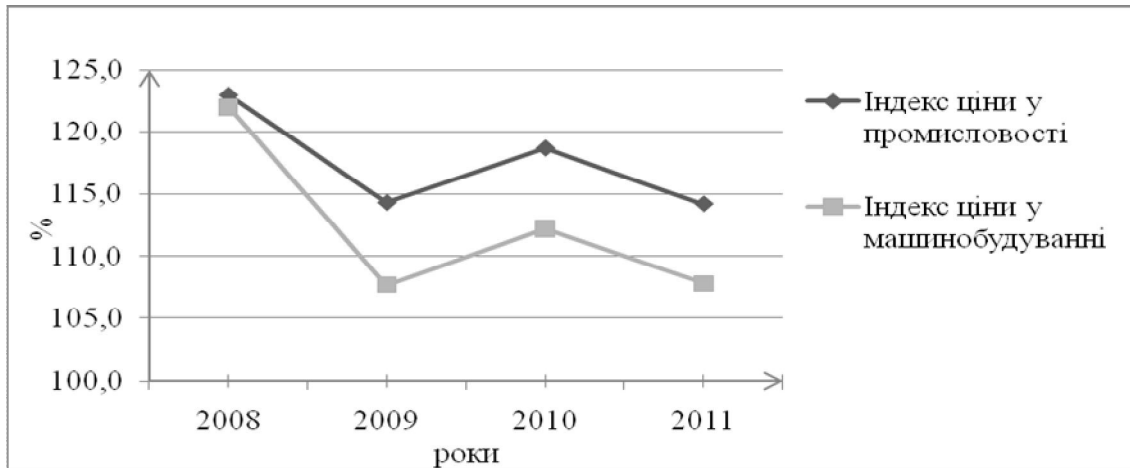

Рис. 1. Динаміка зміни індексу ціни у машинобудуванні і промисловості взагалі за 2008-2011 рр., %

Перспективи розвитку машинобудування, що базуються на використанні ефективних механізмів господарювання (макроекономічних на рівні держави та внутрішньогосподарських на рівні підприємства), можна розділити на позитивні та негативні. До позитивних відносять: покращення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення, розвиток колективу на основі мотивації, покращення умов праці та формування соціальної інфраструктури. До негативних: прискорення морального старіння та матеріальної зношеності основних засобів, збільшення кількості збиткових підприємств, брак власних коштів для фінансування виробництва, відсутність інновацій та розвитку науково-технічного прогресу.

Література: 1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Держ. ком. статистики України; ред. О.Г. Осауленка. - К.: ТОВ «Август-трейд», 2012. – С. 56, С. 73-74. 2. Ткачова Н.П. Машинобудування України: сучасний стан та перспективи розвитку конкурентних переваг / Н.П. Ткачова [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/vcpi/TPtEV/2011_25/statiya/Tkachova.pdf. 3. Чайковська В.П. Оцінка сучасної системи ресурсозабезпечення підприємств машинобудівної галузі та шляхи її вдосконалення / В.П. Чайковська [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=193>.

*Лисенко М.С., спеціаліст
Науковий керівник – Привалова Л.В., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ГРОШЕЙ, ЗАРОБЛЕНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ЯК ПЕРЕШКОДА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Сучасне реформування державно-правової системи, спрямоване на демократизацію українського суспільства й державотворення, спричинило не тільки позитивні, а й негативні наслідки. До негативних наслідків, що перешкоджають розвитку й діяльності держави, відноситься й криміналізація суспільних відносин. Однією зі складових криміналізації економіки є легалізація коштів або іншого майна, придбаних злочинним шляхом.

Першоджерелом сьогоденних форм цілком законного збагачення стало, «тіньове» ХХ століття. Так, поняття, «відмивання грошей» з'явилося у США, де в 1930-х був заборонений обіг алкогольних напоїв, що поклало початок, «бутлегерству». Кошти, отримані від подібних операцій, легалізувалися через мережі пральних закладів на території всієї країни. Тоді й назвали процес легалізації, «брудних» грошей – «відмиванням».

Сам термін «відмивання брудних грошей» уперше вжили у газетах під час Уотергейтського скандалу 1973 р., пов'язаного із роботою виборчого штабу Р. Ніксона. Тодішній міністр фінансів Моріс Стенс разом із соратником Президента Дж. Мітчеллом створили фонд, кошти якого надійшли на рахунок виборчого комітету Р. Ніксона. Активи фонду формувалися з анонімних джерел, що було заборонено законом, тому їх «прокрутили» через мексиканські банки. Діяльність Фонду набула розголосу, і незабаром на сторінках британської «Guardian» заговорили про «відмивання коштів» [4].

За загальною природою, відмивання грошей – це законне отримання економічної вигоди від злочинних операцій. А легалізація злочинних доходів – це сполучна ланка між відкритою економікою та кримінальним сектором тіньової економіки [2].

Серед економічних особливостей нашої країни, що сприяють відмиванню грошей, можна виділити такі: існування паралельної економіки, або «чорного ринку»; висока частка неофіційних доходів; недосконалість механізмів моніторингу за діяльністю фінансових інститутів; корупція серед державних органів влади; існування анонімних грошових рахунків і фінансових інструментів, включаючи акції й облігації, за якими припустима виплата коштів «на пред'явника». Крім цього, треба виділити, ще й безконтрольний доступ фінансових інститутів до міжнародних центрів торгівлі

золотими злитками, торгівлі дорогоцінними каменями й коштовними металами; недотримання міжнародних стандартів регулювання фінансової діяльності [1].

Але безумовно, однією з головних причин сплеску економічної злочинності є співвідношення одержуваного прибутку й можливого покарання. Однак одними карними методами ситуацію кардинально не змінити. Необхідним є комплексний підхід, що включає в себе й заходи щодо наведення порядку у фінансовій і бюджетній сферах, і особливо відносно всіх форм власності. З метою «відмити» «брудні» гроші та перевести їх до легальної економіки організовані злочинні угруповання використовують банківську систему, біржі, аукціони, ринок нерухомості, спільні підприємства, інші комерційні структури, використовують найрізноманітніші способи та методи [3].

Отже, можна сказати, що останні роки помітно підвищився професіоналізм діяльності організованих злочинних формувань і оригінальності схем відмивання «брудних» грошей. Щоб запобігти розвитку легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, слід розвивати національну систему протидії відмиванню грошей, враховуючи досвід різних держав та рекомендації міжнародних організацій, суб'єктами якої можуть бути як державні органи, так і всі фінансові установи [1]. Варто також ширше використовувати міжнародний досвід боротьби із цим явищем, створити скоординований системний механізм протидії міжнародним проявам «відмивання» грошей.

Профілактика протидії легалізації злочинних доходів і боротьба із цим явищем та його наслідками визначають за необхідне розвиток правової бази як основи економічної безпеки, надійного захисту прав і законних інтересів громадян, а також дотримання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері боротьби зі злочинністю й забезпеченням прав людини. Для запобігання легалізації доходів влада повинна працювати на два фронти. З одного боку, слід недвозначно затвердити політику захисту права власності, а з іншого – скоротити своє втручання в економіку.

Література: 1. Возняковська К.А. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, як вид неправомірної господарської діяльності / К.А. Возняковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_pravo/2011_4/files/LA411_41.pdf
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму» від 28.11.2002 р. № 249-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15>. 3. Сомик О.С. Щодо діяльності організованих злочинних угруповань у сфері відмивання коштів / О.С. Сомик // Митна справа. – 2011. - № 5(77). - С. 218-223. 4. Хорошаєв Є.С. Відповідальність за легалізацію «брудних» грошей та ухилення від оподаткування: світовий досвід // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. - № 4 (55). – С. 187-194.

Мамичева А.С., студентка
Сальник Е.Д., студентка
Науковий керівник – Черевко О.Л., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ ЗМІН

Набуття Україною асоційованого членства в Євросоюзі відкриває перед країною великі перспективи економічного та соціального розвитку. Головною стратегічною метою сьогодення є реформування національної економіки, модернізація промислового комплексу за для входження до євроспільноти на партнерських засадах. Наслідком реалізації такої амбітної мети має стати підвищення соціальних стандартів життя населення України. Важливою складовою на захисті інтересів суспільства в період реформування має стати соціальна політика.

Реформування соціальної політики держави на сучасному етапі потребує систематизації та перегляду діючих підходів у цій сфері на користь посилення зазначення держави не як соціального утримувача, а як організатора економічного життя та високопродуктивної зайнятості для членів суспільства, у тому числі бідних та малозабезпечених, що є основою для формування соціально орієнтованої моделі інноваційного економічного розвитку країни [3].

Проблеми соціального захисту та забезпечення досліджували такі науковці, як Е. Лібанова, О. Палій, Н. Баранова. Проте, реалії сьогодення засвідчують необхідність проведення досліджень в сфері соціальної політики держави. Основною метою дослідження є з'ясування самої сутності соціальної політики, рівня соціального розвитку країни та перспектив зміни стану.

Соціальна політика – це комплекс в соціально-економічних заходів держави, підприємств, організацій, спрямованих на захист населення від безробіття, підвищення цін, трудових заощаджень тощо. Мета соціальної політики полягає у створенні умов для формування, розвитку та оптимального функціонування соціальних відносин, всебічного розкриття, самореалізації творчого соціального потенціалу людини, особистості її сутнісних сил, а також для задоволення людиною соціальних потреб та інтересів, освоєння соціальних цінностей, підтримання в суспільстві соціальної злагоди, стабільності та соціальної цілісності, сомовідтворюваного, самодостатнього рівня соціодинаміки, соціального прогресу [1].

На сучасному етапі основними напрямками соціальної політики в Україні є: гарантування мінімальної заробітної плати і регулювання доходів у цілому; забезпечення зайнятості населення і надання допомоги на випадок безробіття; захист грошових заощаджень населення; надання

допомоги найбільшим верствам населення; створення умов для самореалізації людини; забезпечення охорони здоров'я незалежно від рівня доходів.

Основним показником, який характеризує рівень розвитку людського потенціалу, а таким чином корелює з ефективністю соціальної політики є індекс розвитку людського потенціалу. Сьогодні Україна займає 78 місце за цим індексом. Серед оціночних складових індексу показовими для України є субіндекс рівня освіти, який має високе значення - 0,86, а також субіндекс доходу - 0,54, який вказує на недостатній рівень забезпечення населення країни [4].

Зараз в Україні мінімальна заробітна плата складає 1218 грн. [2], а в країнах Європейського Союзу середня заробітна плата досягає 2395 євро, що у гривнях складає 35733.4 гривні. Мінімальна пенсія в Україні складає 100 євро, а в країнах ЄС 350 євро за умови відсутності трудового стажу, а з трудовим стажем близько 800 євро на місяць [1].

Таким чином, необхідним є підвищення рівня доходів населення. Реалізація цієї мети вимагає зміни та підвищення стандартів соціальної політики, зміни її орієнтирів та механізмів реалізації основних завдань. Для підвищення соціальних стандартів виділяють наступні напрями в рамках соціальної політики:

1. Модернізація соціального захисту в інтересах збільшення кількості робочих місць (вдосконалення політики доходів шляхом регулювання оподаткування, ринку праці, системи соціального захисту, розширення бази фінансування останньої);

2. Забезпечення трудової мобільності протягом усього життєвого циклу (створення умов для успішної індивідуальної трудової кар'єри, що переривається турботою про дітей і старих, з переходом до неповної зайнятості, що включає періоди навчання та роботи, що сприяє подовженню трудового життя; адаптація системи соціального захисту до посилення мобільності на ринку праці, що полегшує перехід від роботи до навчання, само зайнятості) [5].

Необхідним при реформуванні засад соціальної політики є наслідування європейського досвіду та європейських соціальних стандартів. Соціальна політика Європейського союзу спрямована на зменшення (нівелювання) для соціуму негативних наслідків економічних реформ, такі як: безробіття, інфляція та покликана забезпечити захист прав і свобод людини. Саме в соціальній політиці повинні мати відображення економічні, політичні, фінансові напрями політики сучасної України, що надасть змогу забезпечити високий рівень соціальних стандартів.

Література: 1. Брегеда А.Ю. Основи політології: навчальний посібник / К. : КНЕУ, 2000. - 312 с. 2. Укрстат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3. Мельник С.В., Гаєвська Н.С. Проект: Стратегія.

РОЗВИТОК МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність даної теми полягає в тому, що від ефективності системи управління витратами залежать фінансові результати діяльності підприємства в цілому. Саме тому на сьогоднішній день цьому питанню повинна приділятися значна увага та здійснюватися розробка заходів з підвищення ефективності управління витратами.

Механізми управління витратами передбачають застосування певних методів та інструментів, за допомогою яких вивчають витрати, досліджують їхню поведінку, щоб управляти ними. Сучасні методи вивчення витрат мають бути гнучкими, простими у використанні, надавати в оперативному порядку необхідну для прийняття управлінських рішень інформацію. Найбільш поширеними на підприємствах є такі методи, як стандарт-кост, директ-костинг, АВС, їх коротка порівняльна характеристика представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика використовуваних методів управління витратами підприємства

Метод управління витратами	Переваги методу	Недоліки методу
1. «Стандарт-кост» (StandardCosts)	<ul style="list-style-type: none"> - оперативність виявлення негативних тенденцій в процесі формування витрат і прибутку організації.	<ul style="list-style-type: none"> - трудомісткість визначення стандартів на базі технологічної документації виробництва; - труднощі при визначенні залишків готової продукції на складі і незавершеного виробництва, при зміні цін на ринку і при інфляції.
2. «Директ-костинг» (Direct-Costing-Sistem)	<ul style="list-style-type: none"> - простота нормування, планування, обліку і контролю витрат; - високий рівень контролю та регулювання собівартості і окремих статей витрат; - при зміні умов ринку і позицій конкурентів, виробництво можна швидко переорієнтувати.	<ul style="list-style-type: none"> - складність точного розподілу витрат на змінні і постійні; - складність у формуванні повної собівартості готової продукції або незавершеного виробництва; - складність системи ціноутворення, у зв'язку з необхідністю додаткових розрахунків з розподілу постійних витрат.
3. Метод обліку витрат по роботах - АВС (ActivityBased Costing)	<ul style="list-style-type: none"> - можливість контролю над витратами в місцях їх виникнення; - точність визначення собівартості і рентабельності окремих видів продукції.	<ul style="list-style-type: none"> - складність системи; - підвищення розміру витрат на створення та експлуатацію системи.

Основи методу *стандарт-костинг* були закладені американським економістом Г. Емерсоном. На його думку, справжня мета обліку повинна полягати в тому, щоб збільшувати число і інтенсивність застережень, необхідних для встановлення правильного значення цільової функції підприємства. Облік повинен бути звернений у майбутнє, бо передбачати – значить попереджати. Отже, весь господарський процес повинен бути строго проконтрольований ще до його реалізації.

У 1936 р. американський економіст Д.Ч. Гаррісон розробив концепцію методу *директ-костинг* (« direct costing »), згідно з яким у складі собівартості враховувалися тільки прямі витрати. В цілому, система директ-костинг базується на тому, що всі витрати діляться на змінні (безпосередньо відносяться на той чи інший вид виробу) і постійні (які є накладними по відношенню до виробів, що покриваються за рахунок доходу).

Більшого застосування дістає АВС-аналіз, що являє собою технологію обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо цільової локалізації витрат суб'єкта господарювання для потреб моделі управління його прибутком. Основою АВС-аналізу є поняття «центру витрат» – відокремленого функціонально організаційного процесу або явища, що пов'язані із формуванням однорідної сукупності витрат підприємства.

Особливості витрат як об'єкта управління полягають в їхній різноманітності, постійному змінненні під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, різній динаміці в різні періоди часу.

Із розвитком нових економічних методів і підходів витрати підприємства піддаються все більшому управлінському впливу, з'являються можливості знайти більш ефективні шляхи їх оптимізації та зниження. Отже, посилення уваги до витрат підприємства має першочергове значення, оскільки від правильної оцінки реальної собівартості залежить ефективність управління виробництвом, що в результаті вплине на фінансовий результат діяльності підприємства.

Література: 1. Корінько М.Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М.Д. Корінько, Г.Б. Тігаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 126–131.

*Миргородська А.Ю., студентка
Науковий керівник – Пампуха С.І., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

Тіньова економіка (англ. Black economy, Ghost economy, Shadow economy) – господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не перерозподіляють власних доходів до

бюджетів та державних цільових фондів, вони не сплачують податків, збільшуючи власні прибутки.

Тіньова економіка в Україні – результат системної кризи економіки, що виникла через невідповідність методів здійснення ринкових перетворень. Поширення тіньової економіки в Україні відбулося на базі руйнації діючих розподільних відносин і побудови нових, які істотно порушили усталений баланс інтересів суб'єктів економіки, паритетність розвитку окремих її сфер, мотивацію ефективного господарювання.

Фахівці умовно поділяють зону тіні на неформальну (неофіційна підприємницька активність громадян), підпільну (податкові махінації легальних суб'єктів господарчої діяльності) та незаконну (кримінальна сфера). Потенціал для виходу із тіні мають передусім ресурси двох останніх груп.

Зокрема, високий рівень «тінізації» економіки переважно притаманний країнам з низькою ефективністю системи державного управління, ключовими ознаками якої у цьому випадку є відсутність перспективного бачення, недостатня професійна підготовка керівних кадрів, низька мотивація відповідальних контролюючих установ, недосконалість правової системи. З іншого боку, вихід економічної діяльності у тінь також може сигналізувати про занепад морального стану суспільства та слабкість впливу консолідуючих недержавних інституцій (церква, громадські об'єднання та ініціативи), а також моральних авторитетів на формування позитивних стереотипів та конструктивних традицій суспільної поведінки.

Серед сучасних наукових підходів до розкриття механізмів тіньової економічної діяльності та її загроз економічній безпеці слід виділити фундаментальні роботи О. Турчинова. Він пропонує структурувати тіньову економіку за такими складовими блоками:

- не приховувана від державних органів економічна діяльність, але з ряду об'єктивних і суб'єктивних причин невраховувана, не контрольована і не оподатковувана державою;
- легальна економічна діяльність, у процесі якої відбувається повне або часткове ухилення від сплати податків, зборів, штрафів, інших обов'язкових платежів, а також порушення її державної регламентації;
- незаконна навмисно приховувана від державних органів економічна діяльність; діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом скоєння чи сприяння скоєнню злочинів, що тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Кожна з цих зон більшою чи меншою мірою впливають на стан економіки країни в цілому. Найбільш небезпечні тіньові зони – торгівля наркотиками, зброєю, людьми та людськими органами, відмивання грошей – мають розглядатися не лише у внутрішньому, але й у зовнішньополітичному вимірі. Держава, не здатна контролювати та стримувати розвиток зазначених явищ на своїй території, має бути готовою протидіяти тиску зовнішнього середовища, що

здійснюватиметься як у правовому полі, так і шляхом політичних спекуляцій та інформаційних провокацій з боку конкурентів.

Укорінення тіньових способів здійснення економічної активності взаємопов'язане із поширенням практики корупції як на вищому (вплив на формування загальнонаціонального правового поля), так і на нижчому (система хабарництва для вирішення буденних питань ведення підприємницької діяльності) рівнях. Масовий характер зазначених явищ **підриває рівень довіри громадян до усієї вертикалі органів державного управління**. Владні структури починають керуватися логікою задоволення приватних або кланових інтересів, що **унеможлиблює організацію їхньої ефективної роботи**, спрямованої на досягнення загальнонаціональних пріоритетів та соціально-економічний розвиток регіонів.

Тіньова економіка в Україні набула такого розвитку і поширення, що у поєднанні із загальною криміналізацією суспільства почала загрожувати не лише економічній, а й національній безпеці держави. Тому ці проблеми посіли одне з провідних місць у діяльності органів державної влади України.

Нейтралізація тіньової економіки залежить від вдалого визначення і компонування пріоритетів держави у сфері бачення власних національних інтересів та їхнього захисту. Досвід останніх років свідчить на користь необхідності мобілізувати ресурси на подолання проблем внутрішнього соціально-економічного розвитку, намагаючись максимально нейтралізувати зовнішні впливи, здебільшого спрямовані на стимулювання відцентрових тенденцій в українському суспільстві та зниження конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Неабияким стимулом для подолання тіньових явищ в економіці є зростання рівня життя населення та формування міцного середнього класу, зацікавленого у зрозумілих та загальнообов'язкових правилах ведення економічної діяльності на всіх рівнях.

*Моргуновська Н.А., студентка
Науковий керівник – Табінський В.А., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Актуальність теми обумовлюється тим, що на сьогоднішній день саме з малим підприємництвом держава пов'язує надію на швидкі позитивні структурні зрушення в економіці, вихід з кризи та створення умов для економічного зростання, до того ж ефективна політика розвитку малого підприємництва, з одного боку, сприяє створенню нових робочих місць та отриманню доходів, з іншого, – вирішенню такого важливого соціального питання як безробіття.

Державне регулювання та підтримка розвитку малого підприємництва в Україні здійснюється відповідними загальнодержавними, регіональними та місцевими органами влади з метою узгодження інтересів держави і сектору малого підприємництва.

Одним із найвпливовіших заходів державної підтримки малого підприємництва в державі є втілення ефективної податкової політики та надання пільг у сфері оподаткування суб'єктів малих форм господарювання. В результаті провадження політики підтримки малих підприємств в Україні з 1 січня 1999 року Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» для суб'єктів малого підприємництва було запроваджено сплату єдиного податку. Тобто, підприємець, який працює на цій системі, щомісячно платить фіксовану суму, уникаючи при цьому потреби оплачувати ряд податків і зборів. Єдиний податок – є найбільш поширеною і спрощеною системою оподаткування у підприємців України.

Регіональні програми підтримки малого підприємництва є головним інструментом забезпечення розвитку економіки, проте у здійсненні сучасної державної політики існують значні недоліки, спричинені головним чином фінансовими проблемами у забезпеченні цих заходів, які в свою чергу унеможливають повну реалізацію відповідних складових таких програм. Тому подальший розвиток малого підприємництва можливий лише за умов раціонального поєднання дієвих методів і засобів державного регулювання й підтримки, головними серед яких є:

- ✓ державна підтримка виробництва і реалізації продукції, що передбачає надання державних замовлень, сприяння експорту товарів і послуг;

- ✓ фінансово-кредитна підтримка, що передбачає розробку пільгових програм кредитування, бюджетне фінансування галузей економіки у відповідності з пріоритетами економічної політики держави;

- ✓ інформаційно-консультативна підтримка створення і розвитку малого підприємництва, навчання спеціалістів та підвищення кваліфікації робітників за рахунок державних коштів у спеціально створених центрах.

В умовах кризи державна підтримка особливо необхідна малому підприємству, оскільки дозволить активізувати його діяльність, забезпечити зайнятість населення та пом'якшить негативний вплив кризи на економіку України.

Для підвищення ефективності створеної системи державної підтримки малого підприємництва необхідно вирішити ряд завдань:

- ✓ забезпечення зростання внутрішнього валового продукту за рахунок діяльності суб'єктів малого підприємництва;

- ✓ удосконалення структури малого підприємництва;

- ✓ створення конкурентного середовища;

- ✓ підвищення технологічного рівня виробництва малих підприємств;
- ✓ заохочення розвитку малих підприємств у пріоритетних галузях і на територіях пріоритетного розвитку;
- ✓ створення нових робочих місць, зменшення безробіття;
- ✓ сприяння максимальній самореалізації громадян у підприємницькій діяльності.

Реалізація цих задумів має забезпечуватися шляхом державної підтримки малого підприємництва в таких основних напрямках:

- ✓ формування нормативно-правової бази;
- ✓ удосконалення податкової та фінансово-кредитної політики;
- ✓ забезпечення інформацією;
- ✓ сприяння впровадженню технологій та інновацій;
- ✓ стимулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- ✓ підготовка та перепідготовка кадрів.

Результат втілення цих завдань визначить майбутнє малого підприємництва, яке безпосередньо залежить від державного регулювання, методів, форм, механізмів управління його розвитком. Все це в своє чергу дозволить створити не тільки сприятливі умови для вільного розвитку економіки, а й узагалі для гідного життя кожного громадянина.

Література: 1. Данилишин Б.М. Державна підтримка та податкове регулювання підприємницької діяльності в Україні: монографія / Б.М. Данилишин, О.М. Кондрашов. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 296 с. 2. Державна фінансова політика у сфері малого підприємництва та шляхи вдосконалення // Фінанси України. – 1996. – № 2. – С. 32-41. 3. Про підприємництво: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – С. 168. 4. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України: – К.: Преса України, 2010. – 400 с.

Мороз Е.А., студентка
Научный руководитель – Романов О.В., ст.преподаватель
Днепропетровская государственная финансовая академия

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПРАКТИКЕ БЕРЕЖЛИВОГО ПРОИЗВОДСТВА

В настоящее время все большую актуальность приобретают стратегии, позволяющие минимизировать потери в работе компании. Одной из таких концепций является система бережливого производства. Бережливое производство – это не просто набор приемов и методов управления, это настоящая философия организации, это свежий взгляд на организацию производства и на организацию труда в компаниях, стремление к организационному совершенству через бесконечный процесс борьбы с производственными потерями. Систему считают бережливой, если работающие в ней люди стремятся исключить действия, не

добавляющие потребительской ценности, или потери. Традиционный подход к ценообразованию, применяемый менеджерами, состоит в установлении отпускной цены на продукцию путем определения себестоимости ее изготовления и добавления к ней некоторой величины прибыли, исходя из принятой на предприятии нормы рентабельности. Однако в современных условиях такой подход себя не оправдывает, поскольку на рынке всегда найдется конкурент, который, снижая цены на свою продукцию, готов будет занять ваше место. Опираясь на идею сокращения себестоимости продукции, необходимо вначале установить цену, по которой покупатели согласны приобретать предлагаемый товар, после чего вычесть из нее себестоимость его изготовления, чтобы оценить ожидаемую прибыль.

Основными целями бережливого производства являются: сокращение затрат, в том числе трудовых; сокращение сроков создания продукции; сокращение производственных и складских площадей; гарантия поставки продукции заказчику; максимальное качество при определённой стоимости либо минимальная стоимость при определённом качестве.

Методы бережливого производства могут применяться в логистике.

1. Транспортная логистика. Организация перевозок грузов - это сложный логистический процесс, затрагивающий множество ключевых аспектов деятельности не только самих перевозчиков, но и других субъектов, обеспечивающих их организацию и контроль. По оценкам специалистов, транспортные расходы составляют от 40 до 60% от общей цены продукции. Снижение уровня этих затрат является одной из важнейших задач транспортной логистики. Для решения этой задачи из бережливого производства можно предложить метод потока. Суть метода заключается в том, что необходимо переосмыслить методы работы, типы применяемого оборудования и инструменты, чтобы ничего не мешало «непрерывному течению потока без остановок и подводных камней». Структура информационных потоков - является наиболее важной для логистики. Для управления материальными и финансовыми потоками оптимально использовать информационные системы (EPR-систем).

2. Складская логистика. Главным принципом системы складского контроля компании должен являться принцип Justintime (JIT) - один из методов бережливого производства. Вся продукция должна заказываться для конкретного потребителя после подтверждения факта оплаты. Служба логистики должна организовать работу таким образом, чтобы продукция доставлялась с таможенного склада или от поставщика непосредственно на склад получателя.

3. Распределительная логистика - процесс развоза продукции с производства, либо с распределительного (логистического) центра по торговым точкам (складам) для дальнейшей его реализации покупателям. Основная задача - обеспечение гарантии наличия торгового ассортимента на складах потребителей при минимальном

уровне запасов и минимальных транспортных расходах на обработку заказов и их доставку. Решением данной задачи может стать применение принципа вытягивания, входящего в основные принципы бережливого производства. Вытягивание - метод управления производством, при котором последующие операции сигнализируют о своих потребностях предыдущим операциям. Главная цель данного метода - дать возможность спросу мгновенно преобразовываться в предложение.

Применяя в логистике принципы философии TQM, методы lean production для закупок, производства и распределения продукции, можно добиться существенного снижения уровня общих затрат а также повышения эффективности работы системы. Это способствует снижению конечной стоимости продукции, что, в свою очередь, обеспечит доступность нужного товара по нужной цене в нужном количестве в нужном месте в нужное время для потребителя.

Литература: 1. Вумек, Джеймс П. Бережливое производство: как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании : пер. с англ. / Д.П. Вумек, Д.Т. Джонс. - 2-е изд. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. - 470 с. 2. Бережливое производство в логистике [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://logistic-info.org.ua/berezhlivoe-proizvodstvo/page-2.html> 3. Бережливое производство [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.kpms.ru/General info/Lean Production.htm> 4. Современная логистика. Бережливое производство. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.iteam.ru/publications/logistics/section>

*Панчук О.С., Лапик Т.Л., студентка
Науковий керівник - Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ

Проблема працевлаштування та зайнятості молоді давно вже є предметом дослідження економістів, соціологів, демографів, психологів та перебуває в центрі уваги державних установ та неурядових організацій. Адже внаслідок демократизації держави суспільство відмовилося від напівпримусових форм зайнятості, послаблено державний контроль за працевлаштуванням, підвищилася незахищеність молоді на ринку праці, загострилася проблема молодіжного безробіття. Така ситуація підриває авторитет держави та довіру молоді. У зв'язку з цим Україна втрачає велику кількість молодих спеціалістів, фахівців, спостерігається процес «відтоку інтелекту» у перспективніші країни світу [2].

На сьогоднішній день в Україні чисельність молоді, віком від 14 до 28 років, становить більше ніж 10 мільйонів. Це п'ята частина населення України. Відомо, що молодь є рушійною силою суспільства, новаторами теперішнього часу, а через невідповідність

отриманої освіти та вільними робочими місцями втрачаються кращі трудові ресурси держави.

Згідно статті 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» працездатній молоді гарантується рівне з іншими громадянами право на працю. Також для працевлаштування молоді державою визначені додаткові гарантії. Хоча, на жаль, на даний момент часу такі умови працевлаштування молоді існують лише на папері.

Таким чином, метою нашого дослідження є виявлення основних проблем працевлаштування молоді та основних шляхів їх вирішення. Отже, звертаючись до нормативно-законодавчої бази, спробуємо розглянути ряд проблем щодо працевлаштування молоді, які існують на практиці:

1. Законодавство передбачає, що при прийнятті на роботу неповнолітнього із ним повинен бути укладений письмовий трудовий договір. На практиці дана норма виконується не завжди, і органи, на які покладено функцію нагляду за виконанням цього припису (а саме прокуратура, служба в справах неповнолітніх), цього не виконують. Тут можна було б передбачити негативні правові наслідки для роботодавця за невиконання даної норми.

2. В Законі України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” закріплено, що «держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менший двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах...», але дія цієї статті поширюється тільки на осіб, підготовка яких здійснюється за державним замовленням. Також законодавством не передбачена відповідальність за можливість відсутності робочих місць на підприємстві, на яке направляється молодий спеціаліст. Отже, коли молодий спеціаліст направляється на роботу на певне підприємство, а там йому дають обґрунтовану відмову у прийомі на роботу у зв'язку з відсутністю робочих місць, то він не може заперечити це рішення [1].

Недостатня кількість робочих місць та несприятливі умови для розвитку підприємництва приводять до збільшення чисельності молодих людей, що реалізують власну економічну активність в тіньовій економіці. За соціологічними даними частка молодих громадян, які залучені нині до неформальної, тобто офіційно незареєстрованої діяльності, становить близько 30%, а ще приблизно такий же відсоток молоді мають досвід такої діяльності у минулому. Найбільш поширеними видами зайнятості молоді у неформальній економіці є виробництво, продаж і перепродаж домашньої сільськогосподарської продукції та промислових товарів, випадкові заробітки у приватних осіб [3].

Ми вважаємо, що вирішення цієї проблеми потребує негайного втручання державних органів та органів місцевого самоврядування.

На наш погляд, можна запропонувати наступні напрями удосконалення державного регулювання зайнятості молоді:

- проведення постійного моніторингу ринку праці з метою прогнозування попиту на робочу силу молоді у розрізі професій та планування кваліфікаційно-освітньої структури її пропозиції;

- стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді шляхом надання їм пільгових кредитів та дотацій;

- створення відповідних умов розвитку молодіжного підприємництва;

У висновок доречно сказати, що право на працю є одним з основних прав людини. І для того, щоб говорити про майбутнє нашої держави, а саме молодь - це і є її майбутнє, потрібно підтримати її сьогодні і допомогти у реалізації цього життєво необхідного права людини.

Література: 1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» // Закон України від 23.03.2000 № 1613-III [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> 2. Колесникова К. Молодіжна праця: реалії та перспективи/ К. Колесникова // Вісник пенсійного Фонду України. – 2013. – № 6. – С. 10-11. 3. Кузнецова Г. Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: проблеми і перспективи / Г. Кузнецова // Вища школа. – 2012. – № 12. – С. 65-69.

*Пархомей С.В., студент
Науковий керівник – Романов О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РИЗИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Поняття «електронна комерція» включає в себе всі фінансові і торговельні транзакції, здійснювані за допомогою комп'ютерних мереж, а також всі бізнес-процеси, пов'язані з проведенням подібних транзакцій.

Серед найбільш відомих систем електронної комерції – рішення для інтернет-магазинів (електронних магазинів, e-shop). Інтернет-магазини пропонують товари покупцям, незалежно від їх місцезнаходження і приймають оплату різними способами, в тому числі і за допомогою електронних платежів [4].

У зв'язку з відсутністю безпосереднього контакту між продавцем і покупцем, електронна торгівля через інтернет-магазин пов'язана з цілою низкою ризиків і проблем.

Ризики Інтернет-торгівлі.

1. Брак ресурсів на підтримку віртуальної торгової точки, нестача товарної маси, неправильний прогноз попиту на даний товар з боку компанії; неправильна закупівля і розподіл асортименту; некомпетентність персоналу по закупівлях. Причина криється в неправильній стратегії розподілу фінансових потоків і прорахунках у виставці товару на вітрині Інтернет-магазину.

2. Взаємодія з постачальниками – налагодження поставок продукції за оптимальними цінами, які нижчі ніж у конкурентів. Це постійний ризик, оскільки незначне підвищення ціни може вплинути на перегляд торговельних відносин з основними постачальниками [1].

3. Клієнти легко приходять і йдуть. Все, чим можна залучити клієнтів на свій сайт, це оригінальний дизайн, вигідні пропозиції, гарні тексти-описи товарів.

4. Покупець після доставки передумав купувати товар (немає грошей, не знав що за доставку треба платити, вже купив і т.п). Вже після покупки знаходиться (може бути спеціально) заводський брак. При цьому магазин зобов'язаний повернути всі гроші (в тому числі за доставку) – це збиток.

При відправці товару поштою: покупець просто не приходить. Магазин повинен оплатити доставку товару в регіон і назад, товар може пролежати на пошті досить довго [2].

5. Комерційний ризик, який стосується повернення товару продавцю від клієнта та отриманням клієнтом назад своїх грошей.

6. Ризик, який тісно переплітається з банківським кредитуванням, необхідним для збільшення збуту продукції і збільшення продажів. Мінімізацією даного ризику є закупівля в кредит товарної маси дрібними партіями [3].

Ризики електронних систем.

Виявлено специфічні ризики, що виникають з самих технологій електронної комерції. Ризики, пов'язані з інформаційною безпекою:

- неякісна робота провайдера;
- ризик порушення конфіденційності інформації;
- ризик спотворення інформації;
- ризик втрати інформації;
- ризик збою інформації, помилки програмного забезпечення;
- обмежена пропускна здатність системи.

Виявлено причини виникнення цих ризиків і зроблений висновок про те, що вони виникають з специфічних загроз електронної комерції, що включають в себе:

- зовнішні (віруси і шкідливі програми; шахрайства; спам; загроза заволодіння інтелектуальною власністю правовласника), а також атаки хакерів які можуть вкрасти базу даних з номерами кредитних карт клієнтів, а власник Інтернет-магазину загрузне в судових розглядах, або внесуть плутанину в дані про замовлення, відправленнях, розрахунках і буде необхідно пояснюватися з усіма своїми клієнтами; баги – це помилки в програмному забезпеченні, зроблені самими розробниками. Це може призвести до того, що магазин починає «глючити» або взагалі «відмовиться» працювати.

- внутрішні загрози (крадіжка інформації; саботаж; недостатній професіоналізм чи халатність співробітників) [1].

Технічні збої на підприємстві можуть відбуватися через неполадки з устаткуванням, збоїв на сервері, в тому числі, через зовнішніх впливів.

Для захисту інформації використовується резервне копіювання; шифрування; обмеження прав доступу; аутентифікація; виявлення змін; спеціалізоване програмне забезпечення; тестування; детальний аналіз коду.

Але повне усунення подібних ризиків неможливе, оскільки вони обумовлені складністю ідентифікації сторін при здійсненні угоди, відсутністю культури електронної торгівлі. Тому системи електронної комерції повинні забезпечувати зведення таких ризиків до мінімуму і підтримувати найвищу безпеку угод.

Література: 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.stanislavm83@mail.ru>. 2. Управління рекламою в електронній комерції. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/upravlenie-riskami-v-elektronnoi-kommertsii>; 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.dissercat.com/content/upravlenie-riskami-v-elektronnoi-kommertsii. 4. Електронна комерція [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://webstudio2u.net/ua/site-develop/434-e-commerce.html>

*Пархомей С.В., студент
Науковий керівник - Чалапко Л.Д., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний розвиток економіки потребує використання нових наукових знань та інновацій. Скорочення споживання природного газу, розвиток енергозбереження та вирішення нагальних екологічних проблем - найбільш актуальні задачі, що стоять сьогодні перед Україною. Енергетична безпека країни суттєво залежить від пошуку і впровадження альтернативних та відновлюваних джерел енергії і енергозберігаючих технологій. Серед всіх відновлюваних джерел енергії, біомаса є найбільш перспективною для заміщення природного газу та інших викопних палив в Україні.

Сьогодні біомаса за значенням посідає четверте місце серед палив і забезпечує близько 2 млрд. т у.п. на рік, або 14% загального споживання первинних енергоносіїв у світі. Виробництво енергії з відновлюваних джерел, включаючи біомасу, динамічно розвивається в більшості Європейських країн. На сьогодні відновлювані джерела енергії (ВДЕ) покривають 7% енергоспоживання країн Європейського Союзу, в тому числі біомаса - 4%, тобто більше половини. Україна має великий потенціал біомаси, доступної для енергетичного використання. Економічно доцільний потенціал біомаси оцінюється у 27 млн. т у.п./рік.

Шляхом залучення цього потенціалу до виробництва енергії може задовольнити близько 13% потреби України в первинній енергії. Розвиток біоенергетичного сектору в Україні має проходити

послідовно та обґрунтовано, з урахуванням можливого впливу на національну економіку та на довкілля.

Прогрес соціально-економічного розвитку, що супроводжується активним використанням інноваційних продуктів і технологій, розширює коло завдань, які повинна вирішувати економічна наука. Тому впровадження інноваційних технологій в діяльність приватного підприємства буде актуальним.

Ідея нашого проекту - переробка відходів тваринництва з використанням установки по одержанню біогазу, що дозволяє одержати біогаз, електроенергію, тепло, біодобрива. Цю енергію і будемо використовувати для обігріву теплиці, а біодобрива для вирощування огірків.

*Педченко Т.В., студентка
Науковий керівник – Романов О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

УПРАВЛІННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНАМИ

В умовах глобалізації та інформатизації суспільного життя стрімко розвивається Інтернет-магазини. Для тих хто цінує свій час, це просто знахідка. Останнім часом зростає частка споживачів, що бажають робити покупки, не виходячи з дому.

З кожним днем з'являється все більше товарів і послуг, які можна запропонувати в мережі Інтернет, тому Інтернет-магазинів стає все більше. Створення Інтернет-компанії, що реалізовує товари і послуги виключно через Інтернет має цілі реалізації в Інтернеті повного циклу бізнесу, орієнтованого на отримання прибутку від торгово-закупівельної діяльності або від надання послуг. Концепція: створення інтерактивного сайту, що забезпечує роботу з клієнтами (online-замовлення, каталоги товарів і послуг, прайс-листи, інформація тощо); налагодження системи постачань, якщо це необхідно; організація системи доставки замовлень; підключення до систем прийому платежів через Інтернет.

Інтернет-торгівля – заняття зручне та вигідне. Щоб відкрити Інтернет-магазин не потрібно витратити гроші на оренду торгових площ, закупівлю торговельного устаткування, найму продавців і консультантів. Більш того, Інтернет-магазин доступний великій аудиторії – мільйони людей з України та інших країн світу.

Щоб створити свій Інтернет-магазин не потрібно багато зусиль, а можливостей багато. Управляти магазином можна без жодних додаткових програм, досить швидкого і зручного браузера. Всі роботи проводяться безпосередньо на сайті. Перед будь-яким Інтернет-магазином (або web-вітриною) стоять чотири основні завдання: постійне залучення нових клієнтів, перетворення нових клієнтів в постійних, зміцнення довіри до компанії та її торгової марки

(просування бренду), поліпшення взаємодії з наявними партнерами по бізнесу та залучення нових партнерів.

У найзагальнішому випадку інтернет-магазин складається з наступних елементів: Web-сайту, який, у свою чергу, розділяється на головну сторінку, каталог товарів з розгорненою інформацією по кожній позиції, прайс-листом і пошуковою машиною, систему навігації по сайту, систему реєстрації і авторизації користувачів, системи формування і підтвердження замовлення, системи підтримки клієнтів, розділ для партнерів, системи обробки замовлення, системи оплати, системи доставки товару, системи роботи з постачальниками, бек-офісу, маркетингової служби.

Деякі з основних переваг Інтернет-магазину.

1. Продавати в Інтернет-магазині можна цілодобово, так як в будь-якому Інтернет-магазині можна здійснити замовлення прямо з сайту без обмежень за часом;

2. Зворотний зв'язок з клієнтами он-лайн магазину набагато легше підтримувати;

3. Існують потужні інструменти, які дозволяють відслідковувати ефективність роботи Інтернет-магазину і прибутку з нього;

4. Цільові відвідувачі. При грамотному просуванні Інтернет-магазину по безлічі запитів до Вас будуть щодня приходити на сайт тисячі цільових відвідувачів, готових купити товар;

5. Простота покупки. Клієнту не потрібно нікуди їхати, ходити, стояти в черзі, щоб придбати товар, достатньо оформити замовлення з сайту, не виходячи з дому;

6. Можливість самостійно порівнювати різні товари, сортувати за різними параметрами та характеристиками, фільтрації за ціною.

Проте, щоб досягти прибутковості свого бізнесу, привернути клієнтів та зайняти своє місце серед численних конкурентів, доведеться прикласти немало зусиль. Сьогодні Інтернет-торгівля стала буденним явищем. Сотні магазинів пропонують тисячі товарів. І конкуренція між магазинами величезна. У боротьбі за покупця доводиться звертати увагу на все до найменших дрібниць, починаючи від назви магазину і дизайну сайту до хостингу та технічного обслуговування серверів, мережного обладнання тощо.

До недоліків Інтернет-магазинів можна віднести: невизначеність реального існування товару та відповідність його основним параметрам якості; шахрайства при проведенні грошових трансакцій, проблеми з доставкою та інші. Тому не всі готові звертатись до такого виду покупки товару.

Очевидним є те, що початок власного бізнесу в Інтернеті має значно більше можливостей та більш низькі ризики в порівнянні з традиційним веденням бізнесу. Функціональні можливості Інтернету щодня зростають, що дає можливість надавати все більше різноманітних послуг клієнту. Однак, не дивлячись на перспективність та достатньо велику кількість переваг Інтернет-магазину, існує ряд недоліків та супутніх труднощів, що суттєво

впливають на їх успішність, тому перед тим як розпочати цей бізнес треба враховувати всі ризики, які можуть виникнути.

Література: 1. Пушкарев А.А. Как создать правильный Интернет-магазин или сервис / А.А. Пушкарев // Интернет-бизнес. – 2011. – № 1. – С. 8-11. 2. Іванків О., Перспективи розвитку Інтернет-магазинів в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/81-796-1>. 3. Шоломко Д.В. Развитие онлайн бизнеса в Украине / Д.В. Шоломко // Интернет бизнес. – 2011. – № 1. – С. 5-9.

*Полтавець А.О., студентка
Науковий керівник – Табінський В.А., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Державна фінансова підтримка малого підприємництва включає насамперед податкові та кредитні методи впливу на цей сектор економіки. Як засвідчує світовий досвід, виважена, диференційована податкова та грошово-кредитна політика справляє вирішальний вплив на формування та подальший розвиток суб'єктів малого підприємництва. Реальні труднощі з фінансуванням є сьогодні чи не найголовнішою проблемою для малого підприємництва України.

Одним із головних напрямів підтримки малого підприємництва є створення системи фінансово-кредитної підтримки. Найважливіші важелі державної фінансової підтримки малого підприємництва в Україні можна поділити на дві основні групи методів державної фінансової підтримки – прями й непрямі.

Механізм *прямих заходів* включає такі основні форми державної фінансової підтримки малого підприємництва: надання субсидій; надання позик; формування державних фондів; створення спеціалізованих фінансових установ. Заходам *другої групи* властивий непрямий характер, вони поступово витісняють важелі прямого адміністративного впливу. До основних форм такої державної фінансової підтримки підприємництва передусім слід віднести: податкові знижки (або повне звільнення від інших податків); податкові пільги; прискорену амортизацію; знижки на науково-дослідні витрати, на витрати, пов'язані з підготовкою кадрів для підприємницької діяльності тощо. *Державна фінансово-кредитна підтримка МП* включає, насамперед, фінансові, інвестиційні, страхові податкові та кредитні види впливу на даний сектор економіки (рис. 1).

Фінансово-кредитна допомога малому підприємству повинна формуватися за такими принципами:

1. Стимулювання комерційних банків та інших фінансових небанківських установ до надання позик і розширення послуг фірмам.
2. Переорієнтація бюджетних коштів, спрямованих на фінансово – кредитну підтримку малого сектору економіки.

3. Активізація процесу створення та діяльності недержавних гарантій, страхових умов для обслуговування малого бізнесу.

4. Ефективне використання іноземної допомоги й активне виявлення своєї позиції у взаємовідносинах із міжнародними фінансовими організаціями;

5. Сприяння процесу самоорганізації суб'єктів малого підприємництва у розв'язанні своїх фінансово-кредитних проблем за допомогою створення установ взаємного фінансування та гарантування.

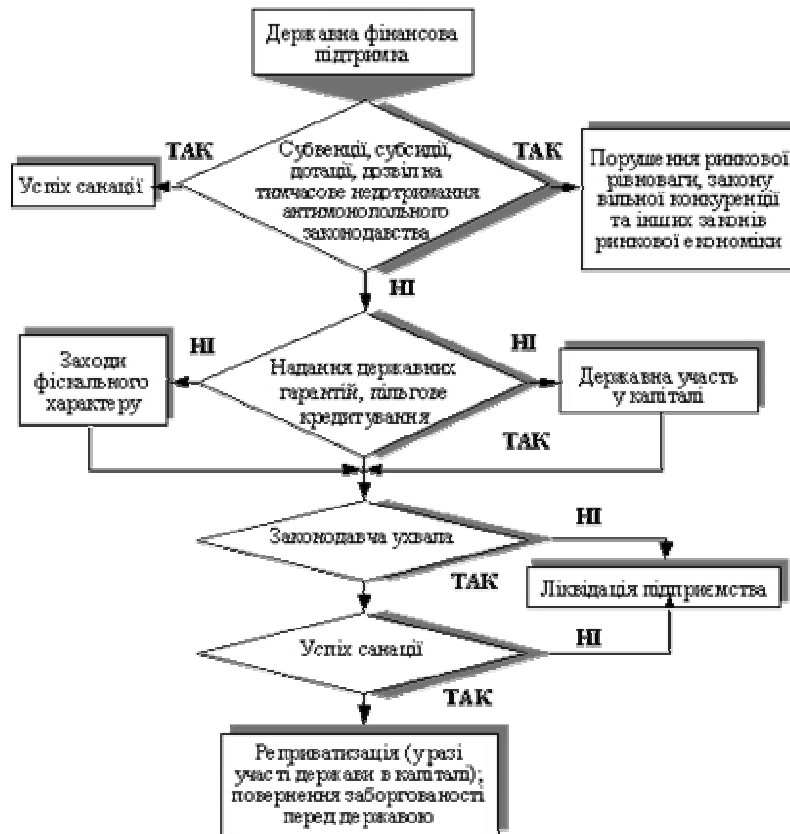

Рис. 1. Державна фінансова підтримка

Необхідність державної фінансової підтримки індивідуальних підприємців обумовлена відсутністю у них можливості на рівних конкурувати з іншими суб'єктами господарювання. Для мінімізації дії цих факторів на розвиток індивідуального підприємництва та стимулювання його розвитку держава проводить цілеспрямовану політику державної фінансової підтримки цієї групи суб'єктів господарювання. Основними формами фінансової підтримки є: субвенції і субсидії фізичним та юридичним особам; бюджетні кредити, позики, державні та муніципальні гарантії. Однак на сьогоднішній день пріоритетним напрямком фінансової підтримки підприємців є надання поручительств або гарантій за кредитами, одержуваних індивідуальними підприємцями у комерційних банках.

Література: 1. Дуб Л. Питання розвитку малого бізнесу в Україні // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. - 2012.- № 2. - С. 162-168. 2. Ібадова Л.Т. Державна фінансово-кредитна підтримка малого бізнесу // Фінанси і кредити. - 2011. - № 16. - С. 46-57. 3. Микитюк О.І. Фінансове забезпечення розвитку малих підприємств // Фінанси України. –2010. - № 6. - С. 55-61.

*Попова А., студентка
Науковий керівник – Козелецький П.С., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Однією з проблем аграрного сектора є подолання перешкод щодо поліпшення та розширення кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. Досвід банківського кредитування підприємств свідчить, що збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів роблять їх непривабливими для банків. Необхідність використання коштів в аграрній сфері економіки пов'язана з особливостями сільськогосподарського виробництва, нерівномірністю руху оборотних засобів підприємств, значними відхиленнями потреби в оборотних засобах від їхньої фактичної наявності.

Щодо фінансового забезпечення даних підприємств, то аналіз кредитних праввідносин в аграрному секторі економіки свідчить, що комерційними банками не враховується специфіка сезонності сільського господарства. До цього часу сільськогосподарським товаровиробникам, як правило, продовжують надаватися короткострокові кредити, в результаті чого штучно створюються умови не платоспроможності позичальників з усіма наступними негативними наслідками.

Це зумовлюється невідповідністю товаровиробників вимогам банків (відсутність застави, збитковість тощо).

Процедура отримання банківського кредиту для підприємства агропромислового комплексу залишається однією з актуальних проблем. Особливо це стосується дрібних сільгоспвиробників та фермерів. Однією з причин низької ефективності кредитування таких підприємницьких структур є велика кількість необхідних документів і тривалий період їхнього розгляду.

У пріоритетному секторі національної економіки майже не проводиться робота щодо забезпечення вітчизняних або іноземних спеціалістів інформацією про потребу в коштах господарств та регіонів, про види кредитів, які їм необхідні та реальні строки повернення цих кредитів, виходячи з виробничого потенціалу підприємств і регіонів, прогнозу цін на продукцію, що вони виробляють, можливостей збуту цієї продукції. На мою думку, такий

аналіз допоміг би зорієнтуватись в економічній ситуації не тільки банкам, а й самим сільськогосподарським підприємствам.

Гальмує розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки неврегульованість таких питань як нерозвиненість ринку землі, що унеможливорює її використання як застави для отримання кредиту, знос основних засобів, тривала процедура отримання банківського кредиту, високі відсоткові ставки. Кредити, що виділяються господарству, дуже повільно доходять до споживача і часто не в тих обсягах, які передбачалися. Отже, першочерговим завданням за таких умов, на нашу думку, є визначення мінімальної потреби у кредитних ресурсах товаровиробників, без яких виробництво нормально функціонувати не може.

Для покращення умов у аграрному секторі та для подолання основних проблем підприємництва, особливо проблеми фінансування, потрібно прискорити реформування аграрного сектора економіки.

Відзначено необхідність збереження, по можливості, цілісності господарського використання приватними формуваннями землі та майна колишніх колективних сільськогосподарських підприємств на основі оренди земельних часток (паїв), що забезпечить ефективніше використання землі та майна, а також розвиток соціальної сфери села.

Конкретні шляхи подолання проблем в аграрному секторі економіки та основні ланки нового курсу аграрної політики полягають у тому, щоб забезпечити: покращити фінансування та можливість банківського кредитування підприємств; реальне реформування колективних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності повинно відбуватися згідно з принципом: «земля повинна належати тим, хто її обробляє»; перехід на орендні відносини між власниками засобів виробництва та суб'єктами господарювання; розвиток особистих підсобних господарств і перетворення їх на товарні фермерські господарства; всебічний розвиток інфраструктури ринку сільгосппродукції; вдосконалення економічних і фінансово-кредитних відносин між різними суб'єктами ринкових відносин; вдосконалення управління АПК та забезпечення державного регулювання економічних відносин на ринкових засадах.

Також, основними завданнями щодо поліпшення кредитування сільськогосподарських підприємств, на мою думку, має бути: розширення можливостей та сприяння розвитку альтернативних фінансових установ; розробка і застосування всіх можливих джерел для залучення капіталу при кредитуванні сільського господарства. А для загального покращення стану економіки аграрного сектору потрібно перетворити шляхом реформування відносини власності на землю та інші засоби виробництва в аграрному секторі економіки, розширити і поглибити ринкові відносини між усіма суб'єктами господарювання, створити нові організаційно-правові структури, новий механізм регулювання аграрних відносин.

*Проценко К.В., студентка
Науковий керівник - Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Початок ХХІ століття ознаменований різким загостренням соціальних проблем молоді в різних країнах світу. Однією з найважливіших соціальних проблем в нашій країні є молодіжне безробіття. Згідно статистичних даних у 2013р. рівень безробіття в Україні становив 47,9%, з них 18,6% - безробітня молодь. Значну частину безробітної молоді складають молоді люди – випускники професійно-технічних та вищих навчальних закладів, які отримали професію і вперше виходять на ринок праці.

Безробіття – соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу; ситуація дисбалансу ринку праці, коли пропозиція робочої сили перевищує попит.

Після закінчення навчання юнакам і дівчатам дуже важко влаштуватися на роботу, оскільки спеціаліст-початківець не має відповідного досвіду та практики застосування отриманих знань. Якщо молода людина тривалий час безрезультатно шукає роботу, вона стає пасивною, втрачає віру у свої сили та життєву рівновагу.

До загальних причин дисбалансу на українському ринку праці в його молодіжному сегменті можна віднести наступні [2]:

- диспропорції попиту та пропозиції робочої сили;
- низький рівень інформованості абітурієнтів, студентів та випускників шкіл про стан і динаміку ринку праці та попит на конкретні спеціальності;
- вибір «престижних» спеціальностей без урахування реальних можливостей працевлаштуватися після закінчення навчання;
- вимога наявності стажу до претендентів на вакантні посади;
- недієва реалізація положень державної та регіональної політики зайнятості;
- низький рівень функціональності молодіжних центрів зайнятості;
- недостатня соціальна захищеність молоді та низький рівень заробітної плати.

Молодіжне безробіття становить загрозу не тільки економіці держави, а й у перспективі погіршує соціальну та криміногенну ситуацію в суспільстві [4].

Так, до основних наслідків молодіжного безробіття можна віднести:

- відтік кваліфікованої молоді за кордон, тобто розвиток міграції;
- розгортання бідності серед молодих громадян, що спричинить розвиток злочинності;

- збільшення смертності, адже досить поширеним в безвиході є алкоголізм та наркоманія;
- збільшення кількості безпритульних та психічнохворих;
- демографічна криза, що спричиняється зменшенням кількості народжених через нестачу коштів у сімей [2].

Але це лише основні з усіх негативних наслідків, які викликані молодіжним безробіттям. Враховуючи те, що саме молодь має досить великі та істотні переваги, порівняно з іншими віковими групами працездатного населення, необхідно створити таке економічне і соціальне середовище в країні, яке б сприяло не лише працевлаштуванню молоді, а й скороченню негативних явищ, що породжують безробіття серед даної категорії.

Отже, проблема молодіжного безробіття є однією з ключових на сучасному етапі формування ринку праці. Оскільки безробіття робить економіку країни вразливою, соціальну сферу – напруженою, психологічний клімат – неспокійним, суспільний спокій – порушеним, то для усунення цієї проблеми необхідна система дієвих заходів.

Таким чином, для усунення негативних наслідків молодіжного безробіття необхідно [3]:

- стимулювати розвиток програм стажування на підприємствах;
- проводити у середній школі тести та консультації з професійної орієнтації;
- проводити для учнів середньої школи екскурсії на державні підприємства та звертати увагу на плюси робітничої професії;
- поліпшення системи перепідготовки і перекваліфікації кадрів;
- створення економічних умов, які б заохочували роботодавців брати на роботу молодих і недосвідчених працівників шляхом заохочення;
- проводити навчання з техніки пошуку роботи та для самовизначення особи;
- організовувати зустрічі з роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес. Забезпечити широке висвітлення позитивного досвіду в ЗМІ;
- провадити координацію міжнародної діяльності: в частині обміну студентами з метою стажування, виконання волонтерських і тимчасових робіт.

Література: 1. Вальтова Д.М. Проблеми молодіжного безробіття в сучасній Україні / Д.М. Вальтова // Вісник Дон ДУЕТ. – 2007. – № 2. – С. 139. 2. Валетов Д.М., Саржан С.Е. Проблеми молодіжного безробіття в сучасній Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/gum/2007_2/17.pdf. 3. Випускники ВНЗ у реальному бізнесі: яких знань і навичок їм бракує? // Вісник Консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні. - 2004. - № 2. – С. 2-3. 4. Волкова О.В. Ринок праці: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.

*Рубцова А., учениця
КЗО «Фінансово-економічний ліцей» ДМР
Науковий керівник – Корягіна Т.В., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ДОЛАРА ТА ЄВРО В СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

На сучасному етапі розвитку кожна країна залежить від коливання курсу міжнародних валют. Найпотужніші економіки на сьогоднішній день - США та Євросоюз. Перспективи розвитку валюти залежать від таких основних факторів довіри до валюти: розмір галузі поводження; стабільність валютної політики; відсутність контролю, тобто вільна конвертованість; міць держави; забезпеченість валюти. [10]. Так, Євроленд - територія держав, що входять до ЄС і ввели євро - мають більше населення і трохи менший обсяг ВВП, ніж США. Експорт товарів Єврозоною значно перевищує відповідний показник США. Однак наявність кордонів між окремими країнами, національних валют, не рахуючи відмінностей у податковому і трудовому законодавстві, до цих пір позбавляло європейські фірми тих конкурентних переваг, якими володіють компанії, що діють на великих інтегрованих внутрішніх ринках США чи Японії. Контракти між компаніями різних країн тепер не пов'язані з валютними ризиками. Згідно з дослідженням, проведеним Банком міжнародних розрахунків, зараз долар використовується в 80% всіх валютообмінних операцій. Тенденції розвитку європейської інтеграції грають на користь євро, але одночасно США прагне розширити інтеграційний процес за межі своєї країни і Північної Америки на територію Центральної та Південної Америки. Вступ нових членів до ЄС може послабити міжнародні позиції євро, тому що може викликати посилення дисбалансів між економіками різних країн-членів ЄС. Якщо державний борг США буде збільшуватися стрімкими темпами це може призвести до дефолту країни, а за ним до краху долара. З цієї точки зору перспектива для євро сприятлива. [2].

Отже, ні одна з цих валют не є стабільною. Тому майже всі країни зберігають свій бюджет у двох цих валютах. Якщо курс однієї з валют знизиться, інший курс підвищиться. Але не можна не помітити швидкий розвиток азійський регіонів, Японський ВВП значний, темпи економічного зростання в Китаї свідчать про те, що в майбутньому ця країна також буде відігравати важливу роль у світовій економіці.

Література: 1. Світова економіка: підручник / За ред. Т.Є. Кочергіна. – Ростов-на-Дону: Фенікс, 2006. – 160 с. 2. Кержковська Д.Р. Проблеми і перспективи розвитку світової валютної системи в умовах глобальної економічної кризи / Д.Р. Кержковська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 237–244.

*Рябокoнь В.С., студентка
Науковий керівник – Романов О.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГ-ЛОГІСТИКИ

На сьогодні у зв'язку з помітним зростанням виробництва і розширенням номенклатури виробництва товарів, розширенням мережі оптової та роздрібної торгівлі, її удосконаленням, створенням складів значною мірою зросла роль логістики, яку визначають як управління товарними потоками. Сьогодні неможливо уявити виробниче чи торгове підприємство, яке не займалося б вирішенням логістичних задач. Логістика дозволяє оптимізувати функціонування товарних, інформаційних і фінансових потоків, істотно скоротити проміжок часу між закупкою сировини і напівфабрикатів і поставкою готового продукту споживачу, сприяє суттєвому скороченню матеріальних запасів.

За оцінками багатьох експертів, загострення конкуренції на світових ринках диктує необхідність впровадження маркетинг-логістики в практичну діяльність підприємств як одного з найважливіших факторів конкурентоспроможності компаній.

Маркетинг-логістика – це діяльність щодо планування, виконання й контролю фізичного переміщення товарів, фінансових та інформаційних потоків від виробника до споживача з метою задоволення потреб споживача та отримання прибутку.

Логістична система – це організаційно-господарський механізм управління матеріальними та інформаційними потоками.

Метою логістичної системи є забезпечення своєчасної доставки товарів у необхідне місце, у потрібній кількості відповідно до запитів споживачів, а також запланованого рівня обслуговування з мінімальними витратами. Таким чином, мета маркетинг-логістики - одночасно максимізувати рівень обслуговування і мінімізувати витрати на розподіл товарів.

Цього можна досягти завдяки: 1) оптимізації рівня товарних запасів; 2) використанню менш дорогих засобів транспортування; 3) відвантаженню товарів великими партіями; швидким та надійним поставкам, у тому числі своєчасному відвантаженню товару відповідних обсягу та якості; 4) швидким виконанням замовлень.

Відповідно до зазначених шляхів оптимізації товароруку мають бути прийняті рішення щодо терміну постачання з урахуванням витрат і доходів, кількості пунктів постачання, їх розміру та місць розміщення, доцільності застосування сторонніх організацій, виду транспортного засобу.

Організація процесу збуту в усьому його різноманітті логістика розподілу була покликана стати органічною частиною системи виробництва, націленої на задоволення різноманітних потреб замовників.

Підприємства повинні забезпечити таке управління маркетинговою логістикою, за якого високий рівень задоволення клієнтів забезпечувався б прийнятними витратами. Для цього необхідно, щоб усі елементи логістики були пов'язані між собою і перебували під постійним контролем.

Товарорух забезпечує своєчасне відвантаження товарів і надійність поставки, тобто надходження товарів на регулярній основі цілим в потрібній формі і необхідній кількості.

Вибір каналу постачання пов'язаний з вибором постачальників матеріалів, які найбільше задовольняють вимоги замовників – підприємств-товаровиробників.

Під час вибору маркетингового каналу на перше місце висувається рішення про його структуру і форму. Після виявлення можливих варіантів маркетингового каналу та визначення оптимальної і найкращої системи товароруху необхідно обрати метод товароруху продукції.

Механізм ухвалення рішень щодо маркетингових каналів, ґрунтується на аналізі економічної і технологічної доцільності руху товару таким шляхом, який принесе вигоду не тільки виробнику і кінцевому споживачу, а й посередникам у разі їх участі в каналі. Необхідно також оцінити мотивацію учасників каналу та їх співробітників, можливість контролю за діяльністю посередників і ступінь ризику спільної роботи.

Отже, вігла організація логістики приносить підприємству такі вигоди: 1) підвищення ефективності виробництва – матеріали повинні бути на робочому місці в необхідній кількості і потрібний час; 2) при правильній організації логістики на підприємстві вдається зменшити витрати праці і підвищити рентабельність виробництва; 3) зниження втрат матеріалів; 4) ефективніше використання виробничих площ; 5) зниження травматизму.

Таким чином, логістику потрібно розглядати у контексті маркетингу, вона є частиною маркетингу, оскільки реалізує основний смисл сформульованої Філіпом Котлером концепції маркетингу: «Виробляти те, що продається, а не продавати те, що виробляється».

Література: 1. Окландер М.А. Логістика: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 346 с. 2. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств: навч. підручник. – К.: КНЕУ, 2010. – 406 с. 3. Старостіна А.О., Длігач А.О., Гончарова Н.П., Крикавський Є.В. та ін.; за заг. ред. Старостіної А.О. – К.: Знання, Маркетинг: Підручник / 2009. – 1070 с.

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Одним з найголовніших інструментів регулювання господарської діяльності є податкова політика держави. Оподаткування відносять до посередніх методів державного регулювання, тобто таких, що ґрунтуються на економічних засобах впливу на відносини, які регулюють державні суб'єкти управлінської діяльності.

З метою вирішення найважливіших економічних і соціальних завдань держави закони, якими регулюється оподаткування суб'єктів господарювання, повинні передбачати:

- оптимальне поєднання фіскальної та стимулюючої функцій оподаткування;
- стабільність (незмінність) протягом кількох років загальних правил оподаткування;
- усунення подвійного оподаткування;
- узгодженість з податковими системами інших країн.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про систему оподаткування» від 25 червня 1991 р. встановлення і скасування пільг платникам податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів здійснюють Верховна Рада України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим і сільські, селищні, міські ради відповідно до законів України про оподаткування.

Як правило, раз на півроку Державна податкова адміністрація видає довідник пільг, наданих чинним законодавством юридичним особам щодо сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

Крім того, законодавство України може передбачати спрощену систему оподаткування для окремих категорій суб'єктів господарювання. Так, наприклад, ст. 11 Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» передбачає таку спрощену систему способом заміни сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва.

Держава може надавати дотації суб'єктам господарювання: на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування, на виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації інвалідів, на імпорتنі закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, а також суб'єктам господарювання, що опинились у критичній соціально-

економічній або екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Держава може здійснювати компенсації або доплати сільськогосподарським товаровиробникам за сільськогосподарську продукцію, що реалізується ними державі. Підстави та порядок застосування засобів державної підтримки суб'єктів господарювання визначаються законом.

Держава намагається стимулювати розвиток господарської діяльності. Насамперед ця підтримка спрямована на розвиток окремих видів підприємницької діяльності (Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19 жовтня 2000 р., Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 21 грудня 2000 р.) або окремих галузей господарства (наприклад, Закон України «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні» від 18 листопада 1999 р. в редакції 13 грудня 2001 р., Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001 - 2004 років» від 18 січня 2001 р., Закон України «Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів і організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спецхімії» від 21 вересня 2000 р.)

Державна підтримка малого підприємництва здійснюється за такими напрямками:

- 1) формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва;
- 2) установа системи пільг для суб'єктів малого підприємництва;
- 3) запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності;
- 4) фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва;
- 5) залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення поставки продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб.

Література: 1. Подцерковний О., Ломакіна О. Проблеми визначення методів і форм державного регулювання господарських відносин // Підприємство, господарство та право. — 2012. — № 8. — С. 5. 2. Ластовецький А. Оподаткування — найголовніший посередній метод державного регулювання підприємництва // Підприємство, господарство та право. — 2012. 3. Податкова система України / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред. В.М. Федосова. — К.: Либідь, 1994. — 464 с.

*Сипало О.М., студентка
Науковий керівник – Михальчук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВІТЧИЗНЯНИЙ КРАУДФАНДІНГ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

З 2011 року на просторах Інтернету все частіше можна зустріти стартапи, які яскраво заявили про себе за допомогою такого фінансового інструменту як краудфандінг. Саме зараз так широко намітилася тенденція стартап-співтовариств, коли багато закордонних і навіть деякі українські автори з успіхом стали публікувати свої проекти на численних краудфандінгових платформах. Проте, в більшості випадків вітчизняний краудфандінг сприймається несерйозно, з насторогою, а подекуди навіть агресивно.

Найбільші здобутки в цьому напрямі були напрацьовані П. Беллефлемм, С. Вевеном, Т. Ламбертом, А. Лей, Й. Хемером та іншими дослідниками. Аналіз отриманих ними наукових результатів дає змогу зробити певні узагальнення щодо застосування крауд-механізмів вітчизняними підприємствами в сучасних умовах.

Краудфандінг (від англ. crowd – «натовп», funding – «фінансування») – це співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій. Для реклами і просування своєї ідеї, її автор користується спеціалізованими інтернет-порталами, які допомагають створювати максимально повний опис проекту або потреби у фінансуванні. Як правило, вони дозволяють використовувати вкладення у вигляді фотографій, посилань на відео, документи (бізнес-план та інше). Тут же вказується сума і термін, протягом якого залучатимуться кошти.

Із запуском першої української краудфандінгової платформи «Велика Ідея» у вересні 2012 року взяти участь в «народному» фінансуванні того чи іншого проекту стало простіше. Хоча поки що зібрати велику суму для реалізації ідеї можуть в основному соціально значущі проекти (наприклад, організація дозвілля для дітей, комп'ютеризація лікарень тощо).

Ще один приклад вітчизняного краудфандінга – проект «Спільнобачення», який було запущено у червні 2013 р. Це некомерційне інтернет-телебачення, що створюється активними громадянами України шляхом спільного творення і є вільним від ідеологічних, політичних та ринкових впливів.

Хоча сьогодні ринок вітчизняного краудфандінга робить тільки перші кроки на шляху свого розвитку, перспективи у нього справді величезні. Але широкому розповсюдженню краудфандінга в Україні заважають як суб'єктивні, так і об'єктивні проблеми:

- юридичні нюанси (оскільки в Україні немає спеціального законодавства, яке регулює краудфандінг, то збір коштів для проекту може відноситись до інвестування, спонсорства, благодійності або просто бути пожертвами);

- вимоги до одержувача коштів (для здійснення такої діяльності одержувач грошей повинен бути місцевим резидентом і мати банківський рахунок в певній країні, тому українським проектам може знадобитися надійний іноземний посередник);

- проблема захисту інтелектуальної власності (як тільки ідея розміщена, вона може бути миттєво скопійована, ця проблема може бути вирішена завдяки завчасному заповненню усіх патентних документів, а також завдяки використанню авторських прав і торгової марки);

- особисті схильності інвесторів (українці більш схильні давати гроші соціальним проектам, на благі справи, а не підприємцям-початківцям);

- рівень довіри в суспільстві (він невисокий, але ж філософія краудфандінга ґрунтується на взаємній відповідальності, соціальній співучасті та вірі в те, що кожному під силу змінити щось у цьому світі, тому деякі українці вважають за краще звертатися до іноземних краудфандінгових платформ);

- незрозумілість ідей (підприємці не розуміють, що важливо згенерувати креативну та цікаву ідею і, перш за все, повести за собою, переконати інших у тому, що вона має право на життя);

Отже, краудфандінг стає все більш зрозумілим для споживачів, і викликає все більшу зацікавленість з боку ЗМІ за рахунок значущості крауд-проектів та медійності їх лідерів. Це бізнес на основі інноваційних механізмів і технологій, який задовольняє масу потреб суспільства, а тому застосування крауд-механізмів в значній мірі позитивно вплине на економіку держави в цілому.

Література: 1. Коли в Україні з'явиться краудфандінг? [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://forbes.ua/opinions/1334049-kogda-v-ukraine-rovavitsya-kraudfanding> 2. Краудфандінг: на що здатні приватні мікроінвестиції [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://digit.ru/business/20130709/403158833.html>

*Стовбун А.О., студентка
Науковий керівник - Осацька Ю.Є., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Прагнення України до інтеграції в європейський простір потребує формування виваженої політики щодо регулювання обсягів та масштабів зовнішніх та внутрішніх трудових міграцій, їх причин та наслідків. Набуття Україною статусу незалежної держави, її перехід від тоталітарного до демократичного устрою усунули «залізну завісу» та відкрили можливості для відтоку населення за кордон на тимчасове або постійне місце проживання, пошуку кращих умов роботи, а частіше – і просто можливості працювати. В останні десятиліття суттєвого значення набули проблеми, пов'язані з міжнародною трудовою міграцією в Україні. Тому виникає необхідність державного регулювання міграції робочої сили в Україні.

Міграцією робочої сили називається переміщення працездатного населення із одних країн в інші, терміном більше, ніж на рік, викликане причинами економічного, політичного чи іншого характеру. До основних причин міграції відносять: різницю в рівні заробітної плати; економічну кризу; безробіття; відсутність перспектив професійного розвитку; пошук кращих умов праці і життя за кордоном.

На сьогодні Україна є одночасно країною-донором робочої сили, країною-реципієнтом населення та транзитною країною. Статистичні дані свідчать, що кількість іноземних громадян на території України в 10 разів менша, ніж кількість українців, які працюють за кордоном. При цьому йдеться лише про офіційну статистику, яка не враховує нелегальних мігрантів та біженців [1; с. 21].

Країнами, до яких найчастіше емігрують українці є: Росія, Польща, Канада, Німеччина, США, Ізраїль, Чехія, Італія, Греція, Кіпр і Португалія. На територію цих країн мігрують люди молодого працездатного віку з високим рівнем освіти та кваліфікації. По міграції трудових ресурсів наша країна вийшла на п'яте місце в світі, уступивши тільки Мексиці, Індії, Росії і Китаю.

Процес міжнародної міграції робочої сили є досить суперечливим. Сьогодні признаються і використовуються такі позитивні наслідки трудової міграції: надходження до України додаткової іноземної валюти у формі грошових переказів трудових

емігрантів та інвестування коштів в економіку через створення спільних підприємств з іноземними засновниками; сприяння інтеграції України до світового ринку праці; надання працеспроможному населенню можливості реалізувати свої здібності за кордоном, підвищити рівень кваліфікації, поліпшити матеріальне становище; спонукання продуктивнішої діяльності українських працівників через створення конкуренції з закордонними фахівцями.

Поряд з цим слід зазначити, що поширення міжнародної міграції робочої сили в Україні несприятливо впливає на розвиток трудових ресурсів, призводячи до значної зміни їх якості. Так, негативними наслідками трудової міграції є: «відплив умів»; додаткові витрати з бюджету на підготовку нових спеціалістів; бажання сховати одержані прибутки; зниження кваліфікації працюючих мігрантів; втрата кваліфікованих та дешевших спеціалістів-іммігрантів, при їх повернення на батьківщину.

Під впливом інформаційної революції, коли змінюється звичний характер конкурентної боротьби та підвищується попит на інтелектуальні ресурси, посилюються процеси інтелектуальної міграції. Як процес «відплив інтелекту» розвивається доволі нерівномірно відносно окремих груп країн світового господарства. Коли існують умови його нерівномірності, то основні переваги від міжнародної міграції робочої сили мають економічно розвинені країни. Інтелектуальна міграція негативно відбивається на економічному стані України, загострює і без того складну демографічну ситуацію. Більш ніж п'яту частину всіх емігрантів складають науковці, лікарі і викладачі. За останніми даними, з 1996 по 2012 роки з України на постійне місце проживання за кордон виїхали 1622 учених. Найбільше вчені виїжджали у США, Німеччину й Росію. І це за ситуації, коли кількість вчених-дослідників в Україні з 1991 року по 2013 рік скоротилася втричі. Українські студенти все частіше хочуть навчатися за кордоном. Згідно із соціологічними опитуваннями 41% працівників у віці від 18 до 29 років визнають, що готові виїхати з України заради добре оплачуваної та перспективної роботи [2; с. 298].

Україна як суверенна держава і суб'єкт міжнародних відносин, бере участь у регулюванні й стимулюванні міграції робочої сили. Основною державної еміграційної політики мають стати міждержавні угоди з країнами – потенціальними споживачами нашої робочої сили, які базуватимуться на міжнародному праві, що забезпечить політичні та соціальні гарантії працівникам-емігрантам. Задля зменшення кількості емігрантів Україна повинна впровадити нові та чіткі системи заходів, які повинні будуть забезпечити створення нових робочих місць, розширення іноземного інвестування, цивілізовані форми

виїзду працівників за кордон та повернення їх з-за кордону, забезпечення гідних умов прийому іммігрантів і політичних біженців.

Література: 1. Хлівна І.В. Фінансово-економічні характеристики і тенденції міждержавної політики трудової міграції / І.В. Хлівна // Економіка та держава. – 2013. - № 3. – С. 21. 2. Акімов Д.І. Інтелектуальна трудова міграція: наскільки страждає Україна від «відтоку мізків» / Д.І. Акімов // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 11. – С. 298.

*Суббота С.М., магістр
Науковий керівник – Падерін І.Д., д.е.н., професор
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Одним з пріоритетних показників, що характеризують роботу підприємств, є собівартість продукції. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан господарюючих суб'єктів [2].

Собівартість продукції - один з найважливіших економічних показників діяльності підприємства, що виражає в грошовій формі усі витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Отримання найбільшого доходу при найменших витратах, економії трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежить від того, як підприємство вирішує питання, пов'язані зі зниженням собівартості [3].

Метою роботи є розгляд найбільш оптимальних і застосованих на практиці шляхів зниження собівартості продукції підприємства.

Успіх в зниженні собівартості залежить від правильності вибору методу обліку витрат на підприємстві, а також контролю і постійного пошуку оптимізованих шляхів зниження собівартості продукції.

У сучасній вітчизняній і зарубіжній літературі багато авторів досліджували питання, що стосуються зниження собівартості продукції. Технологія планування витрат розглядалася В.В. Пархоменко і А.Г. Бродіним [1]. А.А. Філінков в своїх дослідженнях акцентував увагу на тому, що собівартість продукції на підприємствах різних галузей економіки України постійно зростає [4]. Він виділив основні причини цього явища: зростання цін на сировину та матеріали, зростання вартості палива, підвищення тарифів на електроенергію та газ, невеликі обсяги виготовленої продукції.

Розширив теоретичні розробки в цій області А.Д. Леонов. У своїх наукових працях він виокремив і обґрунтував основні напрями діяльності, спрямовані на зниження собівартості продукції [6].

Вітчизняні дослідники вивчають проблему зниження собівартості найчастіше з позиції зменшення матеріальних витрат, які в Україні займають значну частку в структурі собівартості. Але існують й інші резерви зниження собівартості, які в даний час досить рідко враховуються на функціонуючих підприємствах, що призводить до недостатньої ефективності їх діяльності.

Вирішальною умовою зниження собівартості служить безперервний технічний прогрес. Впровадження нової техніки, комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів, вдосконалення технології, впровадження прогресивних видів матеріалів дозволяють значно знизити собівартість продукції.

Важливим резервом зниження собівартості продукції є розширення спеціалізації і кооперування. На спеціалізованих підприємствах з масово-потоким виробництвом собівартість продукції є значно нижчою, ніж на підприємствах, що виробляють цю ж продукцію в невеликих кількостях [5].

Зниження собівартості продукції забезпечується, насамперед, за рахунок підвищення продуктивності праці. З ростом продуктивності праці скорочуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, а отже, зменшується і питома вага заробітної плати в структурі собівартості.

З ростом обсягу випуску продукції прибуток підприємства збільшується не тільки за рахунок зниження собівартості, але і внаслідок збільшення кількості продукції, що випускається. Таким чином, чим більший обсяг виробництва, тим за інших рівних умов, більше сума одержуваного підприємством прибутку.

Найважливіше значення в боротьбі за зниження собівартості продукції має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства [4].

Оптимізація витрат на обслуговування виробництва і управління також знижує собівартість продукції. Розмір витрат на одиницю продукції залежить не тільки від обсягу випуску продукції, але і від їх абсолютної суми.

Собівартість продукції підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності її виробництва. В ній відбиваються всі сторони господарської діяльності. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного виробництва і фінансовий стан.

Зниження собівартості продукції сприяє збільшенню прибутку та підвищенню конкурентоспроможності.

Таким чином, при постійному пошуку нових методів і факторів зниження собівартості продукції діяльність промислових підприємств в Україні може вийти на новий, більш ефективний рівень функціонування.

Література: 1. Экономика предприятия / Под ред. Волкова О.И. – М. : ИН-ФРА-М, 2011. – С. 235–426. 2. Єщенко І.А. Основи економіки: монографія / І.А. Єщенко. - Київ. - 2009. - 96 с. 3. Гришин А.С. Собівартість продукції та шляхи її зниження на підприємстві / А.С. Гришин. - М. - 2011. - 46 с. 4. Филинков А. Размеры предприятий и себестоимость продукции / А.Филинков // Экономика Украины. – 2012. – № 9. – С. 42–46. 5. Салиджанов И. Сокращение издержек как важнейшее условие стабилизации и снижения цен / И. Салиджанов // Финансы. - 2009. - № 6. - С. 16-18.

*Филиппович А.С., студентка
Науковий керівник – Мاسяк В.В., асистент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ STRATEGIC COST MANAGEMENT НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Особливості господарювання, які базуються на дії законів ринку та конкурентної боротьби, вимагають від українських підприємств швидкої адаптації до змін ринкового середовища, уникнення ризиків, прийняття стратегічних управлінських рішень відносно використання ресурсів. Стратегічне управління витратами є сферою діяльності, яка потребує взаємодії макро- та мікроекономічних процесів, для забезпечення економічної самостійності та конкурентоспроможності підприємства. Таким чином, суть управління витратами полягає у формуванні інформації для реалізації конкурентної стратегії фірми.

Стратегічне управління витратами (СУВ або Strategic cost management) дає змогу дослідити витрати на усіх етапах загального вартісного ланцюга з виробництва продукції до її реалізації. Основною метою СУВ є створення конкурентних переваг фірми за рахунок збільшення прибутку шляхом визначення оптимального рівня витрат і врахування впливу низки витратоформуєвальних факторів. Становленню СУВ передувала інтеграція трьох напрямів стратегічного менеджменту: аналіз ланцюжків цінностей, стратегічне позиціонування та концепція витратоутворюючих факторів.

Під ланцюжком цінностей розуміють погоджений набір видів діяльності, що створюють цінність для підприємства, починаючи від

вихідних джерел сировини для постачальників до реалізації готової продукції. Загальна методика цієї концепції включає етапи:

1. Побудова ланцюжка цінностей галузі та визначення величини витрат, доходів і активів для всіх видів економічної діяльності.

2. Визначення витратоутворюючих факторів, що регулюють кожний вид економічної діяльності.

3. Створення стійкої конкурентної переваги шляхом кращого, ніж у конкурентів управління факторами витрат, або шляхом реконфігурації ланцюжка цінностей.

Для оцінки стратегічного позиціонування важливим є усвідомлення стратегічної спрямованості підприємства. The Boston Consulting Group виділяють три стратегічні спрямованості:

1. Нарощувати. Метою цієї стратегічної спрямованості є розширення частки ринку збуту за рахунок часткового зниження прибутку і грошових потоків. Цей напрям припускає широкомасштабні інвестиційні програми.

2. Підтримувати. Ця стратегічна спрямованість пов'язана з утриманням завойованої частки ринку і, відповідно, позицій підприємства щодо конкурентів.

3. Використовувати досягнення. Метою цієї стратегічної спрямованості є отримання максимальних короткострокових прибутків і грошових доходів за рахунок зниження частки на ринку.

Згідно Риле [3], список витратоутворюючих факторів поділяється на дві категорії. Першу категорію складають структурні чинники. Для фірм існує п'ять стратегічних варіантів на вибір, що лежать в основі економічної структури, яка керує положенням витрат для будь-якої групи продукції: масштаб (наскільки великі інвестиції, які необхідно зробити у виробництво, дослідження, розробку, щоб виробити цей продукт); діапазон (яка ступінь вертикальної інтеграції фірми з постачальниками і каналами розподілу продукції); досвід (наскільки відпрацьовані у фірмі всі етапи процесу виробництва продукції); технологія (які технології використовуються); комплексність (наскільки широкий асортимент виробів або послуг). Друга категорія – функціональні фактори, які пов'язані з здатністю фірми успішно функціонувати. Ця категорія включає: залученість робочої сили (прийняття працівниками на себе зобов'язань по постійному удосконаленню); комплексне управління якістю (витрати, спрямовані на запобігання низької якості продукції та контроль); розширення використання потужностей (розподіляє непрямі і загальні витрати на більшу кількість продукції і підвищує ефективність використання активів компанії); ефективність

планування заводу (зменшує час, необхідний на виготовлення продукції, а також витрати на внутрішню логістику фірми).

Таким чином, стратегічне управління витратами є сучасним і потужним інструментом управління і контролю витрат. За його допомогою на українських підприємствах можна дослідити витрати на усіх етапах загального вартісного ланцюга, що дає змогу зменшити їх. В умовах реформування економіки необхідно провести адаптацію запропонованих підходів.

Література: 1. Беляєва Н.С. Адаптація концепції стратегічного управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/39.pdf> 2. Бухта В. Проблеми управління витратами промислових підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/12341%D0%92.pdf> 3. Гайсин Ф.М. Стратегічне управління затратами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecsocman.hse.ru/data/2011/12/04/13/39.pdf> 4. Колісник Г.М. Сутність системи стратегічного управління витратами підприємницьких структур в умовах конкуренції // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.165. 5. Соболю Г.О. Стратегічне управління витратами діяльності в умовах економічної невизначеності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/375/1/sobol%D0%92.pdf>

*Філоненко А.Г., магістр
Науковий керівник – Зборовська О.М.
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЗВИТОК МЕТОДІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах зростаючого дефіциту матеріальних ресурсів нагальною науково-практичною проблемою є управління їх використанням на підприємствах. На використання матеріальних ресурсів негативно впливає порушення стійкого виробничого відтворювального процесу на підприємствах, що зумовлено несталістю перехідної економіки. Це потребує поглибленого вивчення сучасних закономірностей формування та руху матеріальних ресурсів у виробничому процесі.

На підприємствах України спостерігалася тенденція зростання питомої ваги матеріальних витрат. Це може спровокувати поряд з енергетичною та фінансовою кризою й сировинну кризу. У зв'язку з цим, необхідні нові підходи до управління матеріальними ресурсами і,

в першу чергу, на підприємствах, на рівні первинної ланки суспільного виробництва, де відбувається реальний процес використання матеріальних ресурсів. До відносно нових прогресивних методів управління економічними процесами, що вже мають достатнє теоретичне обґрунтування та поширюються на практиці, відносяться логістика, реінжиніринг та контролінг [1].

Визначеним напрямом управління виробництвом приділяється значна увага науковців. Помітний внесок у розвиток логістики внесли: Д.Д. Бауерокс, Є.В. Крикавський, Л.Б. Миротин, Л.С. Сергеев, О.М. Тридід, А.Д. Чудаков. Розвиток концепції реінжиніринга, заснованої М. Хаммером та Дж. Чампі продовжили ряд вчених, таких як Д. Бюрде, Т. Девенпорт, Л. Коллінз, Ф. Хілл, Н. Оболенски, М.В. Бородатов, М.М. Абдікеєв. Сучасні проблеми контролінгу розглядаються в працях А. Апчер, Р. Манн, Е. Майер, Д. Хан, Л.Н. Анікіна, Н.Г. Данілочкіна, Л.А. Сударева та інші.

Логістика найбільш наближена до управління рухом матеріальних ресурсів на підприємствах, розглядаючи його як безперервний потоковий процес із постачання, транспортування, зберігання товарів і вантажів та інших логістичних операцій. Для реінжинірингу, який у більшій мірі спрямований на впровадження нових підходів до системи управління виробництвом, проблема використання матеріальних ресурсів є відносно новою, недостатньо дослідженою. Контролінг також потребує конкретизації своїх загальних методологічних підходів до проблеми удосконалення управління матеріальними ресурсами на підприємстві [2].

Перед логістикою, реінжинірингом та контролінгом, що мають свої особливі предмети та методи дослідження та впровадження їх результатів у практику, стоїть загальна мета – удосконалення управління виробництвом. Тому розкривається новий напрямок: синергетичне поєднання елементів логістики, реінжинірингу і контролінгу для вирішення актуальних проблем підвищення ефективності виробництва, до яких відносяться використання матеріальних ресурсів на підприємстві [2].

Інтегральна система управління матеріальними ресурсами не в змозі охопити увесь зміст логістики, реінжинірингу та контролінгу і розрахована на використання лише їх елементів, що найбільш важливі та придатні для поставленого завдання. Структура інтегральної системи включає суб'єкти, об'єкти, складові елементи, принципи, мету, задачі, рівні та інструменти управління [1].

Суб'єктами управління інтегральної системи виступають керівники відділів постачання та виробництва, спеціалісти, що приймають управлінські рішення та відповідають за результати руху й використання певних видів матеріальних ресурсів.

Об'єктом управління інтегральної системи є процес руху матеріальних ресурсів від постачальника до кінцевого споживача готової продукції.

Основними складовими елементами інтегральної системи управління рухом матеріальних ресурсів є логістика, реінжиніринг бізнес-процесу та контролінг. Вони охоплюють сукупність елементів, взаємозв'язок яких визначає цілісний характер цієї множини. Акцент робиться на виявленні усього різноманіття зв'язків і відносин, які мають місце не тільки усередині підприємства, але і в його взаємостосунках із зовнішнім середовищем [2].

Логістика, реінжиніринг бізнес-процесів та контролінг мають єдині цілі, які полягають у підвищенні гнучкості виробництва, поліпшенні якості продукції та зниженні витрат на неї.

Логістика націлена на розробку потокової системи оптимізації руху ресурсів підприємства [1]. Реінжиніринг створює організаційну основу реалізації безперервного руху ресурсів. Контролінг надає інформаційне та аналітичне забезпечення цьому процесу. Їх системне впровадження забезпечує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами.

Інтегральна система логістики, реінжинірингу та контролінгу застосовує ряд інструментів (ABC-аналіз, сценарне планування, аутсорсинг, референтні моделі поставок, IDEF-моделювання, збалансовану систему показників, директ-кост, стандарт-кост, бюджетування, бенчмаркінг), практичне використання яких дозволяє вирішити такі задачі управління матеріальними ресурсами як планування, моніторинг процесів, організація потоків інформації та безпосередньо контроль [2].

*Чалапко Н.О., студентка
Науковий керівник - Сокур М.І., д.т.н., професор
Кременчуцький національний університет імені Михайла
Остроградського*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ ТОВАРУ

Система цінності сучасних споживачів формує необхідність міняти давно існуючий методичний підхід щодо створення цінності товарів. Дане питання розкривається економічними, соціальними і технологічними змінами, які впливають на склад, структуру та послідовність створення системи цінності. Ці зміни настільки суттєві,

що зачіпають саме поняття «цінності», як фундаментальної категорії маркетингу

Підсумкова цінність стискається з двох сторін - зверху споживачем, а знизу - витратами на виробництво. Якщо мінімальні витрати на виробництво продукції складуть, наприклад, 100 умовних грошових одиниць, а максимальна ціна придбання продукту за інших рівних змінних складе 110 грошових одиниць, то виробник не може опуститися нижче 100 одиниць в довгостроковому періоді і піднятися вище 110 одиниць. Залишається коридор в 10 грошових одиниць.

Для того, щоб покупець придбав даний товар, необхідно запропонувати йому найвищу для нього вигоду або цінність. Однак, найвища цінність - це категорія самого споживача, тобто для виробника це поняття відносне. Виробникові необхідно знати рівень відносності, саме встановлення цього показника є головним завданням маркетингових досліджень компанії.

З рис. 1 цінність товару визначається чотирма рівнями, кожен з яких містить кілька змінних. Це є результатом перетину інтересів виробників, коли вони постійно підвищують планку цінності товарів, а зворотний хід, як ми вже відзначали, спостерігається дуже рідко. Існує зростаюча закономірність: ефективність наступного рівня можлива тільки при досягненні певного стану попереднього.

Наприклад, вплив функціональних особливостей товарів на загальну його цінність можлива лише за наявності самого товару (перший рівень). Тільки за наявності достатнього рівня якості товару виникають гарантійні зобов'язання і т.д. Імідж торгової марки не може нести в собі які-небудь ціннісні одиниці за відсутності достатньої якості продукту.

Підсумкова цінність стискається з двох сторін - зверху споживачем, а знизу - витратами на виробництво.

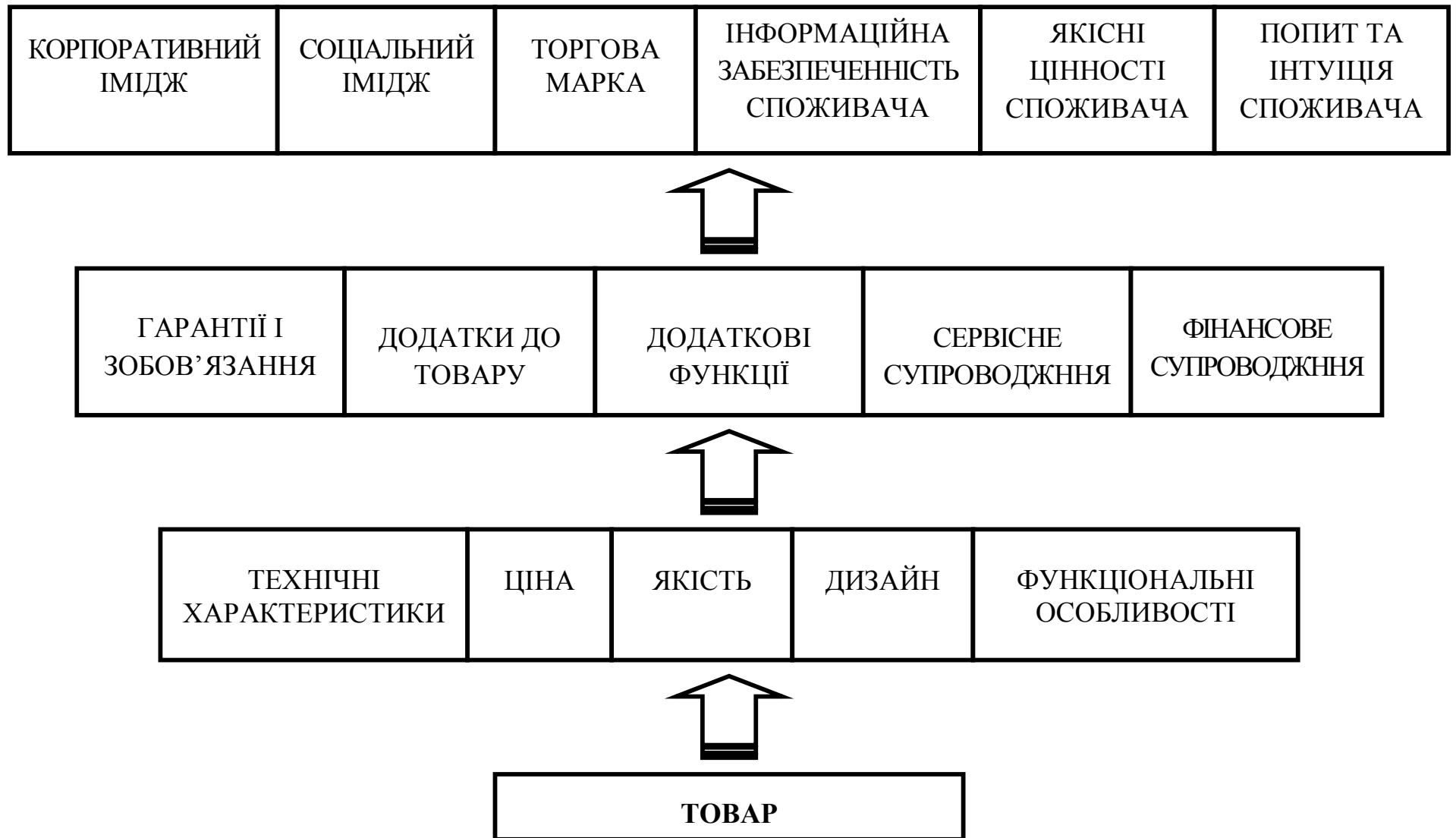

Рис. 1. Товар і його цінність

*Шаляпіна А.С., студентка
Науковий керівник – Табінський В.А., к.е.н., доцент
Дніпропетровська державна фінансова академія*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Одним із напрямків стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні є вдосконалення спрощеної системи оподаткування та звітності. Від розвитку малого підприємництва залежить відродження вітчизняного товаровиробника, активізація внутрішнього ринку товарів і послуг, створення нових робочих місць, що сприятиме зростанню податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів внаслідок розширення кола платоспроможних осіб [1, с. 32-37].

Насамперед для здійснення державної політики щодо підтримки малого підприємництва було запроваджено Указ Президента "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" від 3 липня 1998 р., № 727. Відповідно до нього, спрощену систему оподаткування обліку та звітності застосовували для таких суб'єктів малого підприємництва:

Суб'єкти підприємницької діяльності – юридичні особи можуть самостійно вибрати ставку єдиного податку: 6% суми виторгу від реалізації без урахування акцизного збирання, але з окремою сплатою ПДВ; 10% суми виторгу від реалізації без урахування акцизного збирання, але із внесенням ПДВ до складу єдиного податку.

Сьогодні понад 40% від загальної кількості суб'єктів малого підприємництва України обрали спрощену систему оподаткування. Від 1999 до 2012 р. кількість платників єдиного податку збільшилась майже в 14 разів, а надходження до бюджету від його сплати зросли в 16 разів. Суб'єкти підприємництва забезпечують роботою 1,5 млн громадян [2, с. 61-63].

Законодавство України з питань оподаткування є нестабільним – постійно вносять зміни, приймають нові нормативні акти. Протягом минулого року на розгляді у Верховній Раді України був проект Податкового кодексу, який спричинив низку протестів з боку суб'єктів малого підприємництва, а особливо фізичних осіб, оскільки становив загрозу для спрощеної системи оподаткування і наближав її до загальної системи оподаткування. 2 грудня 2010 р. Верховна Рада України прийняла Податковий кодекс з урахуванням поправок Президента України, який тепер є основним нормативно-правовим актом, що регулює сферу оподаткування. Відповідно до Податкового кодексу України, єдиний податок, який раніше вважали загальнодержавним, перейшов до складу місцевих податків [3].

Реформування спрощеної системи оподаткування повинно полягати, здебільшого, в удосконаленні регулюючої функції податків і зборів. Мета податкового регулювання зумовлена, як правило, досягненням якісного соціально – економічного забезпечення у державі. Такий процес можна вважати об'єктивно доцільним і необхідним. Досягнутий результат залежатиме від науковості методів реформування та реального стану економіки держави.

Для оптимізації балансу інтересів між державою і малим бізнесом необхідно реалізувати комплекс наступних заходів, основними з яких є наступні:

1. Для платників єдиного податку за використання праці найманих працівників без належного оформлення трудових відносин посилити відповідальність.

2. Створити стимули для місцевих органів влади в зацікавленості розвитку малого бізнесу на їх територіях.

3. Зробити диференційованим (в межах року) граничний обсяг виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, прив'язавши його або до індексу мінімальної заробітної плати, або до індексу інфляції.

4. Аналогічно до попереднього пункту, запровадити диференційовані (в межах року) ставки оподаткування.

5. Оптимізувати коло платників податку, що дозволить зменшити обсяги мінімізації оподаткування.

6. Оптимізувати перелік податків і зборів (обов'язкових платежів), що замінюються єдиним податком [4, с. 3-6; 11].

Отже, розвиток малого підприємництва, на нашу думку, може бути забезпечений, з одного боку, через удосконалення його фінансової підтримки (шляхом пільгового кредитування), з другого - через вдосконалення оподаткування, яке б стимулювало ефективну підприємницьку діяльність, що, в свою чергу, призведе до зростання податкових надходжень від суб'єктів малого підприємництва до центрального та місцевих бюджетів, його частки у валовому внутрішньому продукті.

Література: 1. Костюк О.М. Особливості реформування спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу : дис. канд. екон. наук: спец. 12.00.07. – Національний технічний університет України. – 2009. – 40 с. 2. Майсюра О.М. Сутність та проблеми розвитку малого підприємства в економіці України / О.М. Майсюра // Економіка та держава. – 2012. – № 2. – С. 61–63. 3. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 4. Брижань І.А. Реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва як один із заходів державної підтримки їх розвитку / І.А. Брижань, О.О. Олійник // Економіка і регіони. – 2009. – № 2. – С. 3-6.

*Щербина І.М., студентка
Науковий керівник – Михальчук Л.В., ст. викладач
Дніпропетровська державна фінансова академія*

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах комплексний економічний аналіз виробничо-фінансової діяльності займає центральне місце в системі управління підприємством. На його основі розробляють і обґрунтовують управлінські рішення. Жодний організаційний, технічний і технологічний захід не можна здійснювати до того часу, поки не обґрунтовано його економічної доцільності.

На сьогодні проблемами економічного аналізу займається велика кількість економістів та науковців: В.М. Івахненко, Г.В. Савицька, Є.В. Мних, П.Я Попович, Т.Г. Рзаєва, М.Г. Чумаченко та інші.

Управлінські рішення і дії мають базуватися на точних розрахунках, на глибокому і всебічному економічному аналізі. Вони мають бути науково обґрунтовані, вмотивовані, оптимальні. Таким чином, економічний аналіз передуює рішенням і діям, обґрунтовує їх і є основою наукового управління виробництвом, забезпечує його ефективність.

Недооцінка ролі аналізу, помилки в планах і управлінських діях у сучасних умовах завдають відчутних втрат. Навпаки, ті підприємства, на яких належним чином організовано аналіз, мають добрі результати, високу економічну ефективність [1].

Економічний аналіз, за своїм визначенням, має справу з господарськими процесами, які містять у собі виробництво й реалізацію продукції, використання основних й оборотних коштів, формування й розподіл прибутку, тому метою економічного аналізу – сприяти виконанню планів підприємства та його підрозділів, подальшому розвитку й поліпшенню господарської діяльності через пошук резервів і завдяки оптимальності управлінських рішень.

Резерви – це невикористані можливості підвищення ефективності виробництва за рахунок поліпшення використання ресурсів унаслідок запровадження певних заходів [4].

Об'єктами аналізу виступають виробництво і реалізація продукції, її собівартість, фінансово-виробничі ресурси та ефективність їх використання, фінансові результати, фінансовий стан та інвестиційна діяльність підприємства.

Велику роль відводять аналізу у справі визначення та використання резервів підвищення ефективності діяльності суб'єкта

господарювання в конкурентному середовищі на основі використання досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду [1].

Виняткову роль за умов виходу України на міжнародні ринки відіграють підприємства, на яких встановлено суворий контроль за якістю продукції, реалізацією заходів, організацією збуту, та які здійснюють післяпродажне технічне обслуговування, надання технічних та інших послуг, проведення рекламних кампаній. Усі ці заходи належать до організації та техніки проведення комерційних операцій, що мають за мету отримання кінцевого результату аналітичної діяльності. Це свідчить і про те, наскільки продумано складена програма аналізу та план-бюджет на поточний рік і наскільки успішно вони реалізовані, це можливо після проведення комплексного фінансово – економічного аналізу.

Головний критерій оцінювання ефективності діяльності підприємства – досягнення визначеної мети: отримання максимального та стабільного прибутку, міцне закріплення на ринку або проникнення на нові ринки [3].

Висновки. Основною метою діяльності будь-якого промислового підприємства є задоволення суспільних потреб та отримання на цій основі його прибутковості і стабільне безперервне функціонування. Невірна аналітична оцінка господарської діяльності може призвести до фатальних управлінських рішень, тому економічний аналіз повинен бути об'єктивним, а це, у свою чергу, залежить від достовірного інформаційного забезпечення й використання наукової методики аналізу та її особливостей.

Отже, економічний аналіз господарської діяльності - це важливий елемент у системі управління виробництвом, дійовий засіб виявлення внутрігосподарських резервів, основа розробки науково обґрунтованих планів-прогнозів та управлінських рішень і контролю за виконанням їх з метою підвищення ефективності функціонування підприємства.

Література: 1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька ; Міністерство освіти і науки України. – 3-те вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 668 с. 2. Мних Є. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу і оцінки // Економіст.– 2009. – № 4. 3. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 227 с. 4. Рзаєва Т.Г. Економічний аналіз: навч. посібник. - Хмельницький: ТУП, 2003. - 199 с.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Александрюк Т.Ю. – 47 с., 68 с.,
78 с., 91 с., 101 с., 109 с., 118 с.,
132 с., 136 с.
Андрійчик Т.С. – 327 с.
Артеменко В.В. – 3 с.
Арцеминюк О.М. – 328 с.
Бабіна В.В. – 330 с.
Бацко О.С. – 139 с.
Безкровна А.В. – 49 с.
Безродня Д.А. – 45 с.
Безрукава А.С. – 141 с.
Бережна К.В. – 47 с.
Биков Б.Д. – 332 с.
Бодня Д.А. – 334 с.
Божко М.Л. – 163 с.
Бологова А.С. – 143 с.
Бондаренко К.М. – 336 с.
Борисенко Д.В. – 51 с., 145 с.
Бредюк Ю.А. – 53 с., 147 с.
Варава Н.О. – 149 с.
Васильчук О.А. – 338 с.
Ватченко О.Б. – 377 с.
Ваховська Л.І. – 151 с.
Ващенко А.В. – 55 с.
Величкін В.О. – 175 с., 200 с.,
218 с., 220 с., 268 с.
Величко О.С. – 339 с.
Вербицька К.С. – 341 с.
Вербицька Л.С. – 58 с., 153 с.
Верещагіна А.Ю. – 155 с.
Винниченко А.Є. – 58 с., 153 с.
Власюк В.Є. – 139 с., 157 с.,
165 с., 167 с., 173 с., 183 с., 194 с.,
198 с., 206 с., 304 с., 310 с.
Вовчок К.М. – 343 с.
Водоп'янова О.С. – 157 с.
Гаврилюк В.В. – 345 с.
Гагаріна Я.Ю. – 60 с.
Гапоненко П.П. – 159 с.
Гаркуша В.В. – 62 с.
Гарькава Т.Л. – 81 с., 161 с.
Герман Я.В. – 64 с.
Гладка Л.І. – 363 с.
Глазуненко О.С. – 66 с.
Глущенко Н.О. – 346 с.
Гончарова В.В. – 68 с., 163 с.
Городинська Л.Г. – 165 с.
Горун А.М. – 348 с.
Горященко Ю.Г. – 147 с., 153 с.,
161 с., 181 с., 196 с., 202 с., 204 с.,
214 с., 298 с., 319 с., 325 с.
Грабовський І.С. – 234 с.
Григораш Т.Ф. – 169 с., 291 с.
Грищенко Д.С. – 62 с.
Грунт С.С. – 70 с.
Грушко В.І. – 167 с.
Губенко Я.Я. – 169 с.
Гулейко Ю.О. – 47 с.
Гуляк А.О. – 72 с., 171 с.
Дегтярьова Є.М. – 330 с.
Дейнеко В.С. – 173 с.
Демиденко Н.Ю. – 175 с., 177 с.
Дмитрійчук М.О. – 350 с.
Діброва А. – 7 с.
Добровольський Ю.Ю. – 179 с.
Добролежа К.М. – 352 с., 354 с.
Дудчик О.Ю. – 190 с., 216 с.,
278 с.
Дулік Т.О. – 55 с., 74 с., 97 с.,
115 с.
Дунайський А.В. – 356 с.
Дундук В.М. – 12 с.
Євдокименко Д.О. – 181 с.
Ємець М.А. – 74 с.
Єрмолаєв І.А. – 183 с.
Єршова К.В. – 76 с.
Єфремова О.Р. – 358 с.
Житникова Ю.В. – 359 с.
Заволока Л.О. – 163 с., 189 с.,
254 с., 302 с., 306 с.
Загорулько А.В. – 361 с.
Задорожна В.В. – 363 с.
Зайцева Л. – 365 с.
Заїка А.О. – 185 с.
Захарова Н.І. – 51 с., 70 с., 72 с.,
99 с., 111 с., 113 с., 120 с., 130 с.

Зборовська О.М. – 423 с.
Зімненко А.А. – 187 с., 189 с.
Зінченко О.М. – 367 с.
Зуєнко К.Ю. – 78 с.
Зюзін В.О. – 80 с., 190 с., 192 с.
Іванісова А.В. – 81 с., 161 с.
Іванченко М.О. – 369 с.
Івінська В.А. – 371 с.
Ігнатенко А.О. – 83 с., 85 с.
Ільченко В.М. – 328 с., 338 с.,
382 с.
Істратова Т.О. – 194 с.
Калініна В.О. – 222 с.
Капацин Е.П. – 196 с.
Качан А.В. – 372 с.
Кінша Т.О. – 282 с.
Кіріс Я.В. – 87 с.
Клейзор Ю.В. – 198 с.
Клочко В.Г. – 200 с.
Ковальова Д.Д. – 89 с., 202 с.
Ковальчук І.В. – 204 с.
Ковальчук К.Ф. – 264 с.
Ковдря Ю.В. – 89 с., 202 с.
Ковтун Є.І. – 10 с.
Козелецький П.С. – 327 с., 371 с.,
372 с., 406 с.
Козинець І.І. – 10 с., 12 с., 14 с.,
15 с., 16 с., 18 с., 19 с., 20 с.
Колісник Д.Ю. – 206 с.
Корецька Н.В. – 91 с., 169 с.,
208 с.
Корніюк Є.В. – 210 с.
Корягіна Т.В. – 365 с., 410 с.
Косарева Е.В. – 93 с.
Котлова Л.М. – 258 с., 270 с.
Краснопольська С.П. – 127 с.,
212 с.
Крюкова Л.Г. – 374 с.
Кузьменко Є.М. – 214 с., 216 с.
Кучук Ю.О. – 375 с.
Лапик Т.Л. – 397 с.
Лебідь М.В. – 218 с.
Лежньова А.В. – 377 с., 380 с.
Лежньова Л.В. – 382 с.
Лелюх К.В. – 384 с.
Лекарева А.О. – 95 с.
Лисенко М.С. – 386 с.
Ліщинська К.І. – 220 с.
Лях А.С. – 222 с., 224 с.
Мазур К.О. – 19 с., 70 с.
Максимова Є.І. – 226 с.
Малиш П.О. – 97 с.
Малоок І.А. – 341 с.
Маляр О.В. – 228 с.
Мамичева А.С. – 388 с.
Манза С.В. – 72 с.
Мар'ян В.Ю. – 230 с.
Маринкевич С.М. – 5 с., 7 с.
Маркова Л.Г. – 60 с., 80 с., 85 с.,
127 с.
Масяк В.В. – 348 с., 421 с.
Мельник А.Д. – 51 с., 232 с.
Мережна В.Р. – 80 с.
Мещеряков Д.В. – 234 с.
Милостна О.Б. – 390 с.
Минакова К.С. – 236 с.
Миргородська А.Ю. – 391 с.
Михальчук Л.В. – 350 с., 352 с.,
415 с., 430 с.
Моргуновська Н.А. – 393 с.
Мороз Е.А. – 395 с.
Мороз М.В. – 238 с.
Мостова Ю.Б. – 372 с.
Мулін Є.Д. – 240 с.
Невмержицька С.О. – 14 с.
Недайвода Т.Г. – 374 с.
Новожилова А.С. – 99 с.
Оболонський В.М. – 345 с.
Оксентюк Н.В. – 242 с., 244 с.
Олійник А.А. – 246 с.
Олійник Л.Ш. – 171 с., 192 с.,
212 с., 252 с.
Оліферук І.П. – 248 с.
Омельченко Н.В. – 250 с.
Осацька Ю.Є. – 330 с., 334 с.,
367 с., 397 с., 408 с., 417 с.
Остапенко Н.К. – 103 с., 252 с.
Павлова О.М. – 145 с., 232 с.
Падерін І.Д. – 339 с., 419 с.

Пампуха С.І. – 332 с., 369 с., 391 с.
Панасейко С.М. – 224 с., 262 с., 345 с.
Паніна Л.В. – 254 с., 256 с.
Панчук О.С. – 397 с.
Пархомей С.В. – 399 с., 401 с.
Пачева А.Д. – 20 с., 101 с.
Педченко Т.В. – 402 с.
Перебийніс Т.Р. – 254 с., 256 с.
Петрова С.В. – 258 с.
Пилипенко В.В. – 260 с.
Письменний М.І. – 371 с.
Підпригора О.В. – 262 с.
Пільгуй С.С. – 264 с.
Піскова Ж.В. – 64 с., 76 с., 93 с., 95 с., 122 с., 125 с.
Поворознюк О.І. – 266 с.
Погоріла Я.О. – 15 с.
Подтуркін С.В. – 268 с.
Полтавець А.О. – 5 с., 404 с.
Пономар В.В. – 74 с.
Пономаренко В.В. – 270 с.
Пономарьова О.Б. – 208 с., 240 с., 266 с., 284 с., 293 с.
Попова А. – 406 с.
Поривай А.О. – 334 с.
Потоцька Ю.Ю. – 266 с.
Привалова Л.В. – 282 с., 386 с.
Протасова О.І. – 272 с.
Проценко К.В. – 408 с.
Пукало К.В. – 274 с.
Пшенична А.О. – 327 с.
Ревенець Д.В. – 103 с., 252 с.
Рибальченко К. – 105 с.
Рискаль А.Г. – 107 с.
Романов О.В. – 395 с., 399 с., 402 с., 411 с.
Рубцова А. – 410 с.
Рубцова Н.В. – 278 с.
Рубцова О.О. – 276 с.
Рудик О.О. – 113 с.
Рудянова Т.Н. – 276 с.
Русакевич М.С. – 280 с., 293 с.
Рябоконь В.С. – 411 с.
Салімова Р.А. – 413 с.
Сальник Е.Д. – 388 с.
Свердленко В.Ю. – 282 с.
Сегляник М.В. – 109 с.
Семенова Л.Ю. – 177 с.
Семенова Т.В. – 286 с., 289 с.
Сербина О.Г. – 185 с., 236 с., 246 с., 250 с., 260 с., 312 с., 313 с.
Сердечна В.А. – 284 с.
Сесь М.В. – 286 с.
Симоненко В.В. – 287 с.
Сипало О.М. – 415 с.
Сич Ю.А. – 68 с.
Соболевська А.С. – 289 с.
Сокальська Є.С. – 291 с.
Соковець-Макатуха Т.В. – 358 с.
Сокур М.І. – 425 с.
Соловійова К.Т. – 105 с.
Соломка Я.А. – 293 с., 295 с.
Соляник Л.В. – 113 с.
Срібненко О.О. – 346 с.
Ставко Т.Ю. – 111 с.
Стадник І.К. – 296 с.
Степанов С.Л. – 107 с.
Стовбун А.О. – 417 с.
Стороненкова Л.О. – 250 с.
Суббота С.М. – 419 с.
Суша М.І. – 298 с.
Табінський В.А. – 375 с., 393 с., 404 с., 413 с., 428 с.
Тараненко В.Є. – 53 с., 58 с., 62 с., 81 с., 105 с., 107 с.
Терещенко Т.Є. – 141 с., 149 с., 151 с., 155 с., 159 с., 179 с., 226 с., 228 с., 248 с., 296 с.
Тимошенко О.В. – 242 с., 244 с., 300 с., 308 с., 315 с., 317 с.
Тищенко Ю.А. – 118 с., 163 с.
Тюццо А.П. – 10 с., 302 с.
Тітаренко О.С. – 196 с.
Тішко Р.В. – 115 с.
Ткаченко С.Ю. – 117 с.
Ткаченко Ю.О. – 16 с.
Трещов М.М. – 45 с.
Туболець І.І. – 143 с.

- Ужва Д.М. – 300 с.
Ущাপовський В.О. – 302 с.
Феськова Є.О. – 304 с.
Фещенко О.М. – 380 с., 384 с.
Филиппович А.С. – 421 с.
Філоненко А.Г. – 423 с.
Фоміних В.І. – 187 с., 256 с.,
280 с., 295 с.
Хабібуліна Ю.Г. – 120 с.
Харченко О.В. – 306 с.
Хвостик К.О. – 308 с.
Хлизін С.С. – 310 с.
Хорольська А.П. – 312 с.
Чалапко Л.Д. – 336 с., 401 с.
Чалапко Н.О. – 425 с.
Часнікова А.С. – 122 с.
Челоногова Д.Ю. – 53 с., 147 с.
Чепанова А.Т. – 278 с.
Черба В.М. – 341 с., 354 с.
Черевко О.Л. – 343 с., 359 с.,
361 с., 388 с.
Черкавська Т.М. – 323 с.
Черкас Л.А. – 125 с., 313 с.
Черкашина М.Д. – 60 с.
Чернобров С.Р. – 125 с., 313 с.
Чечельницька Г.В. – 3 с.
Чириченко Ю.В. – 272 с., 274 с.,
287 с.
Чопенко О.І. – 127 с.
Чудік І.Ю. – 78 с.
Шабала А.В. – 291 с.
Шаляпіна А.С. – 428 с.
Шамрицька А.С. – 315 с., 317 с.
Шарамок А.В. – 18 с.
Швидка А.С. – 129 с.
Швидка Ю.В. – 130 с.
Шевченко Н.І. – 210 с., 230 с.,
238 с., 321 с.
Шинкарук А.О. – 319 с.
Ширяєва Д.І. – 321 с.
Шкура І.С. – 49 с., 66 с., 83 с., 87 с.,
103 с., 117 с., 129 с., 134 с.
Шолудько Г.Є. – 64 с.
Щербань А.О. – 91 с.
Щербина І.М. – 430 с.
Щербініна М.В. – 323 с.
Щирий Г.Л. – 132 с.
Щус А.С. – 336 с.
Юдіна І.Ю. – 134 с.
Юрченко К.А. – 325 с.
Янчара А.М. – 136 с.
Вукова А.Л. – 26 с.
Chatnyї F. – 44 с.
Cherba V.N. – 33 с.
Smelnitskaya V. – 40 с., 44 с.
Davydova M.K. – 25 с., 28 с.,
32 с.
Dudar A.A. – 25 с.
Gladka L.I. – 30 с., 42 с.
Hetman O.O. – 28 с.
Karpuk D.V. – 26 с.
Kotelnikova T. – 40 с., 44 с.
Kovdrya Y.V. – 35 с.
Mikhalchuk L.V. – 23 с., 38 с.
Mowtschan A.Y. – 28 с.
Myronova T.Y. – 37 с.
Nosareva A.I. – 30 с.
Oliyныk L. Sh. – 35 с.
Pashykyan I.S. – 32 с.
Pinchuk A.V. – 33 с.
Revenets D.V. – 35 с.
Romanov O.V. – 41 с.
Rybalchenko Kateryna – 37 с.
Savchenko A.O. – 38 с.
Terioshyna Yu.O. – 30 с.
Tiozzo A. – 40 с.
Tishchenko Yu.A. – 41 с.
Tretiak A.G. – 42 с.
Vanichkina M. A. – 23 с.
Volobuieva P.S. – 26 с., 30 с.,
35 с., 38 с., 41 с.
Yaremchuk L.I. – 23 с., 33 с.
Yevgenieva A.S. – 42 с.

Зміст

VII СЕКЦІЯ СУЧАСНИЙ ДИСКУРС В ТВОРЧОСТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Артеменко В.В., Чечельницька Г.В. Сучасний дискурс творчості Т.Г. Шевченка.....	3
Полтавець А.О., Маринкевич С.М. Нове слово у шевченкознавстві.....	5
Діброва А., Маринкевич С.М. Християнство у житті та творчості Тараса Шевченка.....	7
Тюццо А.П., Ковтун Є.І., Козинець І.І. Творча спадщина великого Кобзаря (до 200-річчя Т.Г. Шевченка).....	10
Дундук В.М., Козинець І.І. Тарас Григорович Шевченко – це наш символ та символ українства в англomовному світі.....	12
Невмержицька С.О., Козинець І.І. З Кобзарем у серці.....	14
Погоріла Я.О., Козинець І.І. Творчість Т.Г. Шевченка періоду заслання.....	15
Ткаченко Ю.О., Козинець І.І. Гордість нашої спадщини.....	16
Шарамок А.В., Козинець І.І. Тарас Шевченко – «духовний батько» українців.....	18
Мазур Катерина, Козинець І.І. Світове значення творчості Тараса Шевченка.....	19
Пачева А.Д., Козинець І.І. Моральний ідеал у творчості Т.Г. Шевченка.....	20

VIII СЕКЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ)

Vanichkina M.A., Mihalchuk L.V., Yaremchuk L.I. Frachising as a particular form of business organization.....	23
Dudar A.A., Davydova M.K. Die rolle der ausländischen investitionen in die wirtschaft der Ukraine.....	25
Karpuk D.V., Bykova A.L., Volobuieva P.S. Recruitment as important component of improving the efficiency of personnel management.....	26
Mowtschan A.Y., Hetman O.O., Dawydowa M.K. Die sozialwirtschaftliche probleme der armut in der ukraine. Die wege der lösung.....	28
Nosareva A.I., Terioshyna Yu.O., Gladka L.I., Volobuieva P.S. Development of international marketing plan of an enterprise.....	30
Pashykyan I.S., Davydova M.K. Aktueller nationallohnpolitik und sozialschutz in Ukraine.....	32

Pinchuk A.V., Cherba V.N., Yaremchuk L.I. Problems of agroindustrial complex of Ukraine and the ways of their solution.....	33
Revenets D.V., Kovdrya Y.V., Oliynyk L. Sh., Volobuieva P.S. , The problem of crediting enterprises in Ukraine.....	35
Kateryna Rybalchenko, T.Y. Myronova Corporate social responsibility of eurotunnel.....	37
Savchenko A.O., Mikhalchuk L.V., Volobuieva P.S. Globalization process and regional development of Ukraine.....	38
Tiozzo A., Smelnitskaya V., Kotelnikova T. Développement du marché financier en Ukraine.....	40
Tishchenko Yu.A., Romanov O.V., Volobuieva P.S. International and national certification system.....	41
Tretiak A.G., Yevgenieva A.S., Gladka L.I., Volobuieva P.S. Enterprenerial risk and ways of its minimization.....	42
Chatnyï F., Smelnitskaya V., Kotelnikova T. Sécurité financière de l'état. ...	44

ІХ СЕКЦІЯ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (УДОСКОНАЛЕННЯ) МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГЛАМЕНТУВАННЯ

Безродня Д.А., Трещов М.М. , Роль податків в системі державного регулювання економіки.....	45
Бережна К.В., Гулейко Ю.О., Александрюк Т.Ю. Податкові перевірки та їх вплив на господарську діяльність платників податків....	47
Безкровна А.В., Шкура І.С. Регулятивний вплив удосконалення адміністрування прямих податків на їх фіскальну ефективність.....	49
Борисенко Д.В., Мельник А.Д., Захарова Н.І. Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні місцевих бюджетів.....	51
Бредюк Ю.А., Челоногова Д.Ю., Тараненко В.Є. Сучасний стан місцевого оподаткування в Україні.....	53
Ващенко А.В., Дулік Т.О. Оптимізація місцевого оподаткування – важливий напрям зміцнення бюджетів органів місцевого самоврядування.....	55
Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., Тараненко В.Є. Аналіз результатів державної програми приватизації та їх значення для місцевих бюджетів.....	58
Гагаріна Я.Ю., Черкашина М.Д., Маркова Л.Г. Удосконалення екологічного оподаткування в Україні.....	60
Гаркуша В.В., Грищенко Д.С., Тараненко В.Є. Напрями вдосконалення екологічного оподаткування в Україні.....	62
Герман Я.В., Шолудько Г.Є., Піскова Ж.В. Причини ухилення від сплати податків в Україні.....	64
Глазуненко О.С., Шкура І.С. Ухилення від сплати податків в Україні.....	66

Гончарова В.В., Сич Ю.А., Александрюк Т.Ю. Актуальні аспекти місцевого оподаткування в умовах податкового реформування.....	68
Грунт С.С., Мазур К.О., Захарова Н.І. Альтернатива оподаткування нерухомості в Україні.....	70
Гуляк А.О., Манза С.В., Захарова Н.І. Екологічний податок в контексті зміцнення доходної бази місцевих бюджетів.....	72
Ємець М.А., Пономар В.В., Дулік Т.О. Напрями удосконалення системи місцевого оподаткування України.....	74
Єршова К.В., Піскова Ж.В. Адміністрування податку на прибуток підприємств контролюючими органами України.....	76
Зуєнко К.Ю., Чудік І.Ю., Александрюк Т.Ю. Спеціальні податкові режими та їх економічна доцільність.....	78
Зюзін В.О., Мережна В.Р., Маркова Л.Г. Удосконалення оподаткування нерухомого майна в Україні в контексті досвіду розвинених країн.....	80
Іванісова А.В., Гарькава Т.Л., Тараненко В.Є. Перспективи удосконалення адміністрування єдиного соціального внеску на рівні регіонів.....	81
Ігнатенко А.О., Шкура І.С. Вплив розвитку процесів адміністрування на фіскальну ефективність податків.....	83
Ігнатенко А.О., Маркова Л.Г. Проблемні аспекти оподаткування юридичних осіб: українські реалії.....	85
Кіріс Я.В., Шкура І.С. Причини та наслідки ухилення від сплати податків на загальнодержавному та місцевому рівнях.....	87
Ковальова Д.Д., Ковдря Ю.В., Тараненко В.Є. Напрями удосконалення системи місцевого оподаткування України.....	89
Корецька Н.В., Щербань А.О., Александрюк Т.Ю. Моніторинг впливу змін, внесених податковим кодексом України на формування місцевих бюджетів.....	91
Косарева Е.В., Піскова Ж.В. Механізм справляння податку на прибуток підприємств в Україні.....	93
Лєскарева А.О., Піскова Ж.В. Проблеми правопорушень у сфері оподаткування.....	95
Малиш П.О., Дулік Т.О. Оцінка фіскально-регулюючої дії та вдосконалення процесу оподаткування доходів фізичних осіб.....	97
Новожилова А.С., Захарова Н.І. Місцеві податки і збори в контексті податкового кодексу України.....	99
Пачева А.Д., Александрюк Т.Ю. Вектори раціоналізації оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.....	101
Ревенець Д.В., Остапенко Н.К., Шкура І.С. Удосконалення оподаткування туристичної діяльності для розкриття потенціалу українського ринку туристичних послуг.....	103
Рибальченко К., Соловійова К., Тараненко В.Є. Екологічні податки як впливовий інструмент покращання стану навколишнього середовища у регіоні.....	105

Рискаль А.Г., Степанов С.Л., Тараненко В.Є. Повноваження контролюючих органів щодо трансфертного ціноутворення.....	107
Сегляник М.В., Александрюк Т.Ю. Місцеве оподаткування в Україні : сучасний стан та напрями розвитку.....	109
Ставко Т.Ю., Захарова Н.І. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування в Україні.....	111
Соляник Л.В., Рудик О.О., Захарова Н.І. Вплив місцевих податків і зборів на регіональний розвиток.....	113
Тішко Р.В., Дулік Т.О. Актуальні аспекти справляння єдиного податку.....	115
Ткаченко С.Ю., Шкура І.С. Сутність та економічне значення місцевих податків і зборів.....	117
Тищенко Ю.А., Александрюк Т.Ю. Спрощена система оподаткування як важіль стимулювання підприємницької діяльності в Україні.....	118
Хабібулїна Ю.Г., Захарова Н.І. Аналіз сучасного стану фінансового забезпечення регіону місцевими податками і зборами та особливості при виконанні.....	120
Часнікова А.С., Піскова Ж.В. Особливості податкового регулювання в Україні і країнах Європи.....	122
Чернобров С.Р., Черкас Л.А., Піскова Ж.В. Екологічне оподаткування в Україні.....	125
Чопенко О.І., Краснопольська С.П., Маркова Л.Г. Місцеві податки та збори як фіскальний інструмент органів самоврядування.....	127
Швидка А.С., Шкура І.С. Напрями удосконалення податкової системи України.....	129
Швидка Ю.В., Захарова Н.І. Непрямі методи контролю за сплатою єдиного податку в місцевому оподаткуванні.....	130
Щирий Г.Л., Александрюк Т.Ю. Пропозиції щодо диференційованих ставок ПДФО.....	132
Юдіна І.Ю., Шкура І.С. Оптимізація оподаткування підприємницької діяльності.....	134
Янчара А.М., Александрюк Т.Ю. Спеціальні податкові режими в Україні та їх вплив на економічну кон'юнктуру.....	136

Х СЕКЦІЯ

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В РЕГІОНІ

Бацко О.С., Власюк В.Є. Механізми державного регулювання соціально – економічного розвитку регіонів України.....	139
Безрукава А.С., Терещенко Т.Є. Особливості стратегічного управління суб'єктами страхового підприємництва.....	141
Бологова А.С., Туболец І.І. Управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства.....	143

Борисенко Д.В., Павлова О.М. Фінансові посередники та їх роль на фінансовому ринку.....	145
Бредюк Ю.А., Челоногова Д.Ю., Горященко Ю.Г. Іноземні інвестиції у вітчизняній банківській сфері та їх вплив на неї.....	147
Варава Н.О., Терещенко Т.Є. Умови забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.....	149
Ваховська Л.І., Терещенко Т.Є. Методи аналізу фінансової стійкості страховиків в Україні.....	151
Вербицька Л.С., Винниченко А.Є., Горященко Ю.Г. Шляхи мінімізації кредитного ризику.....	153
Верещагіна А.Ю., Терещенко Т.Є. Інвестиційна діяльність страховиків України як стратегічний напрям розвитку страхового ринку.....	155
Водоп'янова О.С., Власюк В.Є. Управлінський аспект фінансової звітності банку.....	157
Гапоненко П.П., Терещенко Т.Є. Ринок страхових послуг в Україні: сутність та оцінка результатів і шляхів удосконалення механізму функціонування.....	159
Гарькава Т.Л., Іванісова А.В., Горященко Ю.Г. Методи управління кредитним ризиком комерційного банку.....	161
Гончарова В.В., Божко М.Л., Тищенко Ю.А., Заволока Л.О. Ризики діяльності страхових компаній.....	163
Городинська Л.Г., Власюк В.Є. Організації кредитного процесу в банку та заходи щодо їх вдосконалення.....	165
Грушко В.І., Власюк В.Є. Оцінка фінансової стійкості ПАТ КБ «Приватбанк».....	167
Губенко Я.Я., Корецька Н.В., Григораш Т.Ф. Проблеми функціонування фінансових посередників в Україні.....	169
Гуляк А.О., Олійник Л.Ш. Формування стратегії управління фінансовими ресурсами підприємства.....	171
Дейнеко В.С., Власюк В.Є. Аналіз операцій кредитування юридичних осіб в банку і шляхи його удосконалення.....	173
Демиденко Н.Ю., Величкін В.О. Кредитні операції та їх вплив на фінансову стійкість банку.....	175
Демиденко Н.Ю., Семенова Л.Ю. Роль мотиваційних факторів у професійній діяльності банківських працівників.....	177
Добровольський Ю.Ю., Терещенко Т.Є. Заходи щодо ефективного управління капіталом страхової компанії.....	179
Євдокименко Д.О., Горященко Ю.Г. Еміграція іноземного капіталу з банківського сектора України.....	181
Єрмолаєв І.А., Власюк В.Є. Фінансовий механізм управління грошовими потоками банку та заходи щодо його покращення.....	183

Зайка А.О., Сербина О.Г. Процес формування ринку факторингових послуг в Україні: проблематика та шляхи розширення.....	185
Зімненко А.А., Фоміних В.І. Підприємства в умовах кризи та шляхи покращання їх фінансового стану.....	187
Зімненко А.А., Заволока Л.О. Розвиток страхування «Зелена карта» в Україні.....	189
Зюзін В.О., Дудчик О.Ю. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку регіонів України.....	190
Зюзін В.О., Олійник Л.Ш. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.....	192
Істратова Т.О., Власюк В.Є. Теоретичні аспекти оцінки фінансово-господарської діяльності підприємств.....	194
Капацин Е.П., Тігаренко О.С., Горященко Ю.Г. Методи підвищення ефективності проведення депозитної політики банку...	196
Клейзор Ю.В., Власюк В.Є. Управління прибутковістю як головний напрям антикризового управління підприємством.....	198
Клочко В.Г., Величкін В.О. Аналіз стану іпотечного кредитування в банку та шляхи вдосконалення управління ним для підвищення ефективності банку.....	200
Ковальова Д.Д., Ковдря Ю.В., Горященко Ю.Г. Лізинг як специфічний вид банківської операції.....	202
Ковальчук І.В., Горященко Ю.Г. Впровадження нових банківських інновацій в Україні.....	204
Колісник Д.Ю., Власюк В.Є. Аналіз ліквідності та платоспроможності банку та заходи щодо її підвищення.....	206
Корецька Н.В., Пономарьова О.Б. Тенденції розвитку страхового ринку України.....	208
Корніюк Є.В., Шевченко Н.І. Методи оптимізації структури капіталу акціонерного товариства.....	210
Краснопольська С.П., Олійник Л.Ш. Управління дебіторською заборгованістю на прикладі ТОВ «Солодка мережа».....	212
Кузьменко Є.М., Горященко Ю.Г. Сучасний стан ринку кредитних спілок в Україні.....	214
Кузьменко Є.М., Дудчик О.Ю. Інвестиції в аграрний сектор України: сучасний стан, проблеми та перспективи.....	216
Лебідь М.В., Величкін В.О. Аналіз депозитної діяльності банку: вплив на фінансовий результат та шляхи удосконалення управління нею.....	218
Ліщинська К.І., Величкін В.О. Операції банків на ринку цінних паперів.....	220
Лях А.С., Калініна В.О. Менеджмент персоналу банківських установ.....	222

Лях А.С., Панасейко С.М. Проблеми розвитку кредитування фізичних осіб у сучасних умовах.....	224
Максимова Є.І., Терещенко Т.Є. Особливості бізнес-планування в страхових компаніях.....	226
Маляр О.В., Терещенко Т.Є. Заходи щодо покращення фінансового стану підприємства.....	228
Мар'ян В.Ю., Шевченко Н.І. Розвиток кредитного ринку України як складової ринку капіталів.....	230
Мельник А.Д., Павлова О.М. Проблеми функціонування фінансових посередників на фінансовому ринку України.....	232
Мещеряков Д.В., Грабовський І.С. Управління фінансовими ресурсами комерційного банку та шляхи їх оптимізації.....	234
Минакова К.С., Сербина О.Г. Правила та програми здійснення фінансового моніторингу комерційного банку.....	236
Мороз М.В., Шевченко Н.І. Актуальність та фінансовий механізм здійснення форфейтингових операцій.....	238
Мулін Є.Д., Пономарьова О.Б. Принципові засади розробки стратегії ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства.....	240
Оксентюк Н.В., Тимошенко О.В. Основні проблеми розвитку ринку фінансових послуг України.....	242
Оксентюк Н.В., Тимошенко О.В. Формування та використання прибутку підприємств у сучасних умовах.....	244
Олійник А.А., Сербина О.Г. Розвиток інноваційних стратегій у банківській сфері України.....	246
Оліферук І.П., Терещенко Т.Є. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній.....	248
Омельченко Н.В., Стороненкова Л.О., Сербина О.Г. Структура ресурсів комерційного банку.....	250
Остапенко Н.К., Ревенець Д.В., Олійник Л.Ш. Аналіз умов кредитування малого підприємництва на прикладі МП «Платинум – 2010».....	252
Паніна Л.В., Перебийніс Т.Р., Заволока Л.О. Страховий маркетинг: значення та перспективи розвитку.....	254
Паніна Л.В., Перебийніс Т.Р., Фоміних В.І. Конкурентоспроможність України в контексті глобалізації світової економіки.....	256
Петрова С.В., Котлова Л.М. Визначення собівартості продукції на підприємстві, її формування та оптимізації.....	258
Пилипенко В.В., Сербина О.Г. Регулювання банківської діяльності за допомогою обов'язкових економічних нормативів.....	260
Підпригора О.В., Панасейко С.М. Методологічні основи формування системи ризик-менеджменту.....	262

Пільгуй С.С., Ковальчук К.Ф. Аналіз фінансової стійкості банку та шляхи вдосконалення управління нею.....	264
Поворознюк О.І., Потоцька Ю.Ю., Пономарьова О.Б. Аналітика діяльності страхових компаній України за 9 місяців 2013 року.....	266
Подтуркін С.В., Величкін В.О. Аналіз системи гарантування вкладів в Україні: проблеми та перспективи розвитку.....	268
Пономаренко В.В., Котлова Л.М. Управління фінансовою стійкістю на підприємстві.....	270
Протасова О.І., Чириченко Ю.В. Аспекти фінансової діяльності страхових компаній.....	272
Пукало К.В., Чириченко Ю.В. Менеджмент капіталу банку: сучасний стан та шляхи вдосконалення.....	274
Рубцова О.О., Рудянова Т.Н. Оптимізація структури балансу банку як метод управління його ресурсами.....	276
Рубцова Н.В., Чепанова А.Т., Дудчик О.Ю. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України.....	278
Русакевич М.С., Фоміних В.І. Проблеми особистісно-професійного становлення конкурентоспроможного фахівця.....	280
Свердленко В.Ю., Кінша Т.О., Привалова Л.В. Фінансова реструктуризація як напрям фінансового оздоровлення підприємств.....	282
Сердечна В.А., Пономарьова О.Б. Інвестиційна діяльність страхових компаній.....	284
Сесь М.В., Семенова Т.В. Структура фінансових ресурсів банку та заходи щодо їх удосконалення.....	286
Симоненко В.В., Чириченко Ю.В. Аналіз операційних витрат підприємства ТОВ «Технік машинес інтернешенел».....	287
Соболевська А.С., Семенова Т.В. Споживчий кредит та перспективи його розвитку в банківській установі.....	289
Сокальська Є.С., Шабала А.В., Григораш Т.Ф. Проблеми регулювання грошово-кредитної політики в економіці України.....	291
Соломка Я.А., Русакевич М., Пономарьова О.Б. Проблеми та напрями вдосконалення страхування життя в Україні.....	293
Соломка Я.А., Фоміних В.І. Маркетингові та логістичні рішення в системі менеджменту.....	295
Стадник І.К., Терещенко Т.Є. Прибуток як основний показник ефективності діяльності страхової компанії.....	296
Суша М.І., Горященко Ю.Г. Характеристика основних видів грошових потоків.....	298
Ужва Д.М., Тимошенко О.В. Напрями ефективного функціонування фермерських господарств в Україні.....	300

Ущатовський В.О., Тіуццо А.П., Заволока Л.О. Перспективи онлайн-страхування в Україні.....	302
Феськова Є.О., Власюк В.Є. Теоретичні аспекти визначення фінансових ресурсів підприємства.....	304
Харченко О.В., Заволока Л.О. Перспективи розвитку страхування туристів в Україні.....	306
Хвостик К.О., Тимошенко О.В. Фінансово-економічний механізм управління грошовими потоками на підприємстві та методи їх оптимізації.....	308
Хлизін С.С., Власюк В.Є. Шляхи вдосконалення фінансової стійкості підприємства.....	310
Хорольська А.П., Сербина О.Г. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	312
Чернобров С.Р., Черкас Л.А., Сербина О.Г. Механізм управління фінансовою стійкістю банку.....	313
Шамрицька А.С., Тимошенко О.В. Зарубіжна практика регулювання ринків фінансових послуг.....	315
Шамрицька А.С., Тимошенко О.В. Структура капіталу підприємства: оцінка та оптимізація.....	317
Шинкарук А.О., Горященко Ю.Г. Аналіз динаміки та структури грошової маси України.....	319
Ширяєва Д.І., Шевченко Н.І. Напрями вдосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання.....	321
Щербініна М.В., Черкавська Т.М. Методи підвищення інвестиційної привабливості підприємства.....	323
Юрченко К.А., Горященко Ю.Г. Ризик-менеджмент у комерційному банку.....	325

ХІ СЕКЦІЯ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Андрійчик Т.С., Пшенична А.О., Козелецький П.С. Тіньовий сектор та його вплив на розвиток економіки України.....	327
Арцеминюк О.М., Ільченко В.М. Показники розвитку сільськогосподарських регіонів і сприяння веденню сталого сільського господарства.....	328
Бабіна В.В., Дегтярьова Є.М., Осацька Ю.Є. Основні проблеми молоді: професійне та економічне самовизначення.....	330
Биков Б.Д., Пампуха С.І. Тіньова економіка: сутність та чинники її формування.....	332
Бодня Д.А., Поривай А.О., Осацька Ю.Є. Проблеми розвитку малого бізнесу.....	334

Бондаренко К.М., Щус А.С., Чалапко Л.Д. Страхування зовнішньоекономічних операцій.....	336
Васильчук О.А., Ільченко В.М. Аналіз демографічного стану Дніпропетровського регіону за 2008-2013 рр.....	338
Величко О.С., Падерін І.Д. Бюджетування як інструмент антикризового управління підприємства.....	339
Вербицька К.С., Малоок І.А., Черба В.М. Вплив науково-технічного прогресу на соціально-економічний розвиток.....	341
Вовчок К.М., Черевко О.Л. Дослідження перспектив розвитку гірничо-металургійного комплексу.....	343
Гаврилюк В.В., Оболонський В.М., Панасейко С.М. Офшорні зони, їх застосування та переваги.....	345
Глущенко Н.О., Срібненко О.О. Особливості діяльності всесвітньої туристичної організації в європейському регіоні.....	346
Горун А.М., Мاسяк В.В. Експорт продукції сільського господарства на ринок ЄС.....	348
Дмитрійчук М.О., Михальчук Л.В. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проєктів.....	350
Добролежа К.М., Михальчук Л.В. Проблема вибору організаційної структури управління малим підприємством.....	352
Добролежа К.М., Черба В.М., Особливості фінансування культурної сфери в Україні.....	354
Дунайський А.В. Теоретичний аналіз сучасних методів управління витратами на підприємстві.....	356
Єфремова О.Р., Соковець-Макатуха Т.В. Позиціонування як елемент успішного бренду.....	358
Житникова Ю.В., Черевко О.Л. Swot-аналіз у розробці маркетингової стратегії ТРЦ «Караван».....	359
Загорулько А.В., Черевко О.Л. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення.....	361
Задорожна В.В., Гладка Л.І. Сучасні управлінські технології на підприємстві.....	363
Зайцева Л., Корягіна Т.В. Державне регулювання інфляції в Україні.....	365
Зінченко О.М., Осацька Ю.Є. Основні напрями розв'язання проблеми безробіття в Україні.....	367
Іванченко М.О., Пампуха С.І. Еколого-економічні закономірності ефективного розвитку суспільного виробництва.....	369
Івінська В.А., Письменний М.І., Козелецький П.С. Проблеми малого бізнесу в Україні.....	371
Качан А.В., Мостова Ю.Б., Козелецький П.С. Проблеми зовнішньої трудової міграції населення України.....	372

Крюкова Л.Г., Недайвода Т.Г. Бізнес-план як інструмент контролю управління інноваційним проектом.....	374
Кучук Ю.О., Табінський В.А. Інвестиційна політика держави та її вплив на розвиток підприємництва.....	375
Лежньова А.В., Ватченко О.Б. Законодавче забезпечення стратегії інноваційного розвитку регіонів України.....	377
Лежньова А.В., Феценко О.М. Основні напрями державного регулювання соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області.....	380
Лежньова Л.В., Ільченко В.М. Особливості тривалості життя в Україні.....	382
Лелюх К.В., Феценко О.М. Аналіз машинобудівного комплексу України та перспективи його розвитку.....	384
Лисенко М.С., Привалова Л.В. Легалізація грошей, зароблених злочинним шляхом як перешкода розвитку економіки держави.....	386
Мамичева А.С., Сальник Е.Д., Черевко О.Л. Соціальна політика України: аналіз стану та перспективних напрямів змін.....	388
Милостна О.Б. Розвиток методів управління витратами на підприємстві.....	390
Миргородська А.Ю., Пампуха С.І. Тіньова економіка та її загрози економічній безпеці країни.....	391
Моргуновська Н.А., Табінський В.А. Державне регулювання розвитку малого підприємництва в Україні.....	393
Мороз Е.А., Романов О.В. Современные подходы в практике бережливого производства.....	395
Панчук О.С., Лапик Т.Л., Осацька Ю.Є. Проблеми державного регулювання зайнятості молоді.....	397
Пархомей С.В., Романов О.В. Ризики на підприємствах електронної комерції.....	399
Пархомей С.В., Чалапко Л.Д. Впровадження інноваційних технологій у діяльність підприємств.....	401
Педченко Т.В., Романов О.В. Управління інтернет-магазинами....	402
Полтавець А.О., Табінський В.А. Державна фінансова підтримка суб'єктів малих форм господарювання.....	404
Попова А., Козелецький П.С. Проблеми підприємництва в аграрному секторі.....	406
Проценко К.В., Осацька Ю.Є. Проблема безробіття молоді в Україні.....	408
Рубцова А., Корягіна Т.В. Перспектива розвитку долара та євро в світовій економіці.....	410
Рябоконт В.С., Романов О.В. Використання маркетинг-логістики.....	411

Салімова Р.А., Табінський В.А. Державна податкова підтримка суб'єктів малих форм господарювання.....	413
Сипало О.М., Михальчук Л.В. Вітчизняний краудфандінг: проблеми та перспективи.....	415
Стовбун А.О., Осацька Ю.Є. Державне регулювання міграції робочої сили в Україні.....	417
Суббота С.М., Падерін І.Д. Розробка комплексної програми зниження собівартості продукції на промисловому підприємстві....	419
Филиппович А.С., Масяк В.В. Впровадження концепції Strategic cost management на українських підприємствах.....	421
Філоненко А.Г., Зборовська О.М. Розвиток методів щодо управління матеріальними ресурсами підприємства.....	423
Чалапко Н.О., Сокур М.І. Формування системи цінностей товару.....	425
Шаляпіна А.С., Табінський В.А. Правове регулювання господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва.....	428
Щербина І.М., Михальчук Л.В. Роль економічного аналізу в діяльності підприємств.....	430
Алфавітний покажчик.....	432

Наукове видання

**УКРАЇНА НА ШЛЯХУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ПЕРЕТВОРЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НАУКОВИЙ
ПОГЛЯД МОЛОДІ**

ТЕЗИ

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

У45 Україна на шляху соціально-економічних перетворень в умовах глобалізації: науковий погляд молоді : Тези XVII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 квітня 2014 року). – Дніпропетровськ, ДДФА, 2014. – Т. 2. - 448 с.

Збірник містить тези доповідей, присвячених актуальним теоретичним і практичним питанням соціально-економічного розвитку регіонів України, представлених на XVII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції, що відбулася в Дніпропетровській державній фінансовій академії 25 квітня 2014 року.

Матеріали конференції можуть бути корисними студентам, аспірантам та молодим вченим.

УДК 316.42:330.3:339.9
ББК 65.9(4Укр)

Коректори *Л.І. Богун, О.С. Косенко, А.О. Островська*
Технічні редактори *Т.Г. Пунтус, Л.В. Кебал*

Підп. до друку _____ Формат 84x 108¹/₃₂ Папір друк.
Ум.друк.арк. 23,7 Облік.-видав.арк. 32,6 Тираж 150 Замов. № _____

РВВ ДДФА Дільниця оперативного друку. Св. Держкомітету інформ. політики, телебачення та радіомовлення сер. ДК 2126 від 7.03.2005 р.